PEARL BUCK

MÂNDRIE

„Susan Gaylord se mărită”. Auzea limpede aceste cuvinte, ca şi când le-ar fi pronunţat cineva în apropierea ei, ca şi când toată firea le-ar fi cântat, copacii dimprejurul lor, păsărica din crengile ulmului sub care se aşezase împreună cu Mark, în umbra copacilor din Tramp-s Wood… Aceleaşi cuvinte le scârţâia şi un greiere minuscul care simţise apropierea primăverii. Alături de ea glasul adânc şi tremurat al lui Mark se auzi întrebând-o cu sfială: „Susan, vrei… ai putea să te măriţi cu mine?”

Prevăzuse cu certitudine, că aceasta era ziua şi ceasul pe care Mark şi-l alesese. În firea acestui bărbat nu putea fi nimic neprevăzut, şi-l cunoştea de pe vremea când fusese băiat, un băiat înalt şi sfios, care venea la şcoală, de la o fermă din împrejurimi, ca să-şi termine clasa a cincea. Făcuseră şcoala împreună, ea mereu veselă şi el mereu un băiat înalt şi sfios, în marginea grupului de băieţi care nu o slăbeau din ochi. Băgase de seamă chiar din prima zi, că ochii lui s-au oprit asupra ei.

„Vreau să mă mărit, răspunse ea şi-şi repezi capul pe spate, şi vreau să mă mărit cu tine”. El începuse să tremure. Îi simţi mâinile uriaşe, cum tremură, aşezate pe umerii ei. Acum trecuse şi asta. Se va mărita. Dintre toate dorinţele ei, alesese pe aceasta, căci îşi dăduse seama, că înainte de orice, dorinţa ei cea mai mare era să se mărite.

Acum începuse să o atragă spre el. Simţi strânsoarea neobişnuită a trupului său voinic şi ciolănos, alături de trupul ei. Nu era mică şi nici atât de zveltă, cum sunt cele mai multe fete. Dar alături de el se simţea mică şi se bucura de forţa lui, fără să se simtă tulburată, deşi acuma începuse să o sărute îndelung şi cu patimă.

— Din ziua cea dintâi, când te-am văzut, pe vremea când eram în clasa a cincea, aş fi vrut să te sărut, declară tânărul.

— Cu toate acestea, nu m-ai ales niciodată pe mine, în timpul jocurilor când fetele trebuiau sărutate, exclamă ea şi începu să râdă.

— Nu pot suferi jocurile în care fetele se sărută cu băieţii, declară el întunecat. Eu înţeleg ca sărutatul să fie ceva serios. O ţinu îmbrăţişată, strâns şi fără să se mişte.

— Ştiu, murmură ea cu glasul în şoaptă. Rămaseră multă vreme, fără să mai zică nimica. Se lipi strâns de el, dar acuma neliniştea de adineaori se destrămase. Îi fusese foarte greu să se decidă, ce va face după ceva termina şcoala. Odinioară bătrânul ei profesor de limba engleză, domnul Kincaid, îi spusese: „Susan, dumneata ai putea să scrii, dacă ai vrea să te decizi”. Dar după ce tatăl ei o luase cu el la New York, ca să vadă o piesă de teatru, îşi zise că ar prefera să devină actriţă. Ani de-a rândul după aceea, se vedea pe ea însăşi pe o scenă, încercând să creeze o personalitate străina de ea. Dar era în stare să joace orice caracter. Rămânea însă problema manilor. Ar fi vrut ca aceste caractere să le creeze cu mâinile. Îi plăcea să simtă în mână contactul cu materii ce ar putea fi modelate – materii mult mai concrete decât muzica, deşi tatăl ei o învăţase acest gen de artă. Era neliniştită, căci nu ştia ce să aleagă pentru mâinile acestea ale ei, cărora le plăcea să facă de toate. Îi plăcea tot ce vedea împrejurul ei. Aceasta fu faza când se decise să se mărite şi să aibă un cârd de copii.

Îşi opri o clipă gândurile în loc, aducându-şi aminte de furnicarea ce o simţise săptămâna trecută în mână, când încercase să modeleze capul surorii ei Mary. I se păruse că mâinile ei se mişcă repede şi cu agilitate, aşa că strigase mulţumită: „Te-am prins, Mary! Ia uită-te încoace!”

Mary se apropiase, ca să se uite şi Susan aştepta. Iar în timp ce aştepta ca Mary să spună ceva, să exclame, mirată: „Susan, seamănă exact cu mine! E admirabil!” sora ei întinsese braţele şi din câteva lovituri făcuse terci lutul la care lucrase.

— M-ai făcut hidoasă! protestă ea revoltată. E odios să faci aşa ceva! şi ieşise din odaie plângând.

Susan se simţise prea jignită, ca să-i mai poată răspunde ceva, aşa că întinse mâna după lut şi începu să-l

frământe, făcându-l din nou un bulgăre rotund din care nu se mai cunoştea nimica. Dar cu toate acestea, după furnicarea ce o simţea în palme, era convinsă că ceea ce făcuse ea, era Mary, fie că ei îi plăcea, fie că nu. Gândindu-se la amănuntul acesta, simţea că-i ard palmele manilor şi degetele i se închideau şi se deschideau fără încetare.

— Mark! zise ea, şi se desprinse de lângă el ca să-l poată vedea mai bine: După ce ne vom căsători, tu nu te vei supăra, dacă eu voi începe să mă ocup de sculptură în mod serios? Evident, aceasta nu va putea influenţa câtuşi de puţin căsătoria noastră.

— Eu aş vrea ca tu să faci întotdeauna, ceea ce pofteşti, răspunse el. Luminile blânde ale ochilor lui albaştri, tremurară sfioase. Eu nu sunt vrednic de tine, Susan, adăugă el. Ştiu foarte bine că aşa este. Familia mea nu este de seama ta – o ştiu şi asta. Şi tot aşa nici eu. Iar tu eşti cea mai frumoasă fată din oraş.

— O, te rog, nu vorbi prostii! răspunse ea mulţumită. Ce sunt eu, decât fata unui profesor sărac?

În clipa aceasta se simţi cuprinsă de o dorinţă neaşteptata, de a începe totul dintr-odată. Îl sărută din nou, repede şi cu o pornire năvalnică, pe urmă începu să râdă şi-l lua de mână.

— Hai s-o luăm la fugă! ţipă ea şi începură să gonească spre casă, pe sub streaşină copacilor pădurii.

„Mă mărit!” îşi zise ea, potrivindu-şi gândul, după ritmul plin de avânt al picioarelor ei care parcă prinseseră aripi, „mă mărit!”

— Susan, îi spunea doamna Gaylord, eu aş fi preferat să nu te măriţi atât de tânără. După ce te măriţi, înseamnă că vei fi legată pentru totdeauna.

— Eu vreau să mă mărit, răspunse Susan.

Mama ei nu mai zise nimica. Lucrau împreună în odaie, croind şi însăilând rochia ei de nuntă. Numaidecât după ce terminaseră cu spălatul vaselor de la prânzul de dimineaţă, rămaseră singure, şi tot timpul presimţise că mama ei ar vrea să-i spună ceva. Acest ceva trebuia să fie o aluzie indirectă şi nu tocmai limpede, deoarece mama ei

era foarte sfioasă când vorbea despre căsătorie. Odinioară, cu ani de zile în urmă, când Mark venise odată la ea, mama ei parcă încercase să-i spună ceva. Se urcase în miez de noapte la etajul de sus, cu obrazul. Încins ca de flăcări şi cutremurată de o emoţie pe care nu o putea înţelege; doamna Gaylord o aştepta în camera ei, învelită într-un halat cafeniu de lână şi cu părul împletit în codiţe, pentru pieptănătura de a doua zi.

— Susan, presimt că eu ar trebui să stau de vorbă cu tine, spusese doamna Gaylord, uitându-se la ea cu ochii trişti.

— Despre ce este vorba, mamă? întrebase ea şi se uitase drept în ochii ei.

— Cred că la vârsta ta… Presimţea sfiala ce tremura în vorbele mamei ei şi trupul i se înfiora de o pală fierbinte, iar inima din piept îi zvâcni de câteva ori cu putere.

— Vrei să vorbeşti despre Mark? întrebă ea cu glasul sec.

— Vreau să-ţi vorbesc despre tineri în general, răspunse mama ei.

— N-ai nicio pricină să te nelinişteşti, mamă, se grăbi ea să-i răspundă. Relaţiunile dintre mine şi Mark sunt cât se poate de la locul lor. Dar afară de asta, eu ştiu să mă păzesc.

— Ei bine, oftă mama ei, în cazul acesta, dacă ştii ce vreau să-ţi spun…

Se apropiase de ea şi o sărutase cu sfială, iar obrazul i se îmbujorase. Când să iasă din odaie, brâul halatului care se târa pe jos, îi fu prins sub pragul uşii pe care o închise şi o auzi strigând de pe coridor:

— O, Doamne-Sfinte!

— Stai… că ţi-l desprind eu, strigă Susan şi se repezi spre uşă.

În dimineaţa zilei de azi Susan zâmbea cu un fel de ironie. Seara trecută făcuse puţin haz, împreună cu Mark, spunându-i:

— Fără îndoială, acuma după ce suntem logodiţi, mama va simţi nevoia să-mi spună ceva.

— În legătură cu mine? întrebase el grav. Parcă văd pe tatăl tău că ridică din sprâncene şi mă întreabă: „Ia spune tinere, adică de ce vrei să te căsătoreşti numaidecât cu fiică-mea?” N-aş şti ce să-i răspund. Îţi aduci aminte că eu n-am fost tocmai strălucit la cursul lui de literatură, aşa că nu m-am prezentat nici la examene.

— Pentru mama amănuntul acesta n-ar putea să aibă nicio importanţă, răspunsese ea înveselită. Nu dragul meu; ea ar vrea să vorbească cu mine despre viaţă.

— Despre realităţile vieţii şi toate celelalte? întrebă el tot atât de grav ca şi adineaori, iar ea dăduse din cap şi pe urmă începuseră din nou să râdă amândoi…

— Ce zici, n-ar fi bine să-i facem câteva creţuri la spate? întrebă mama ei.

— Le-am şi însăilat, răspunse Susan.

Potrivi sub picioruşul maşinii volanele de la trenă şi-i dete drumul. Pe urmă încercă foile.

— Văd că tu ai foarte mult gust şi te pricepi să dai linia cuvenită, declară mama ei cu un fel de părere de rău. Lucrezi atât de repede, încât ar fi peste putinţă să iasă bine, şi cu toate acestea iese. Nu înţeleg, cum de reuşeşti?

— Simt numaidecât în vârfurile degetelor, dacă iese bine sau iese prost, răspunse Susan.

Da, în degetele ei tremura întotdeauna acea senzaţie inexplicabilă care-i spunea, dacă ceva iese bine sau va ieşi prost şi putea să execute fără greş, o linie sau o formă pe care a conceput-o. Aceeaşi senzaţie o avea în legătură cu o mulţime de lucruri, dar mai ales atunci când începea să modeleze. Dar tot aşa o avea acuma, când cosea un volan pe trena rochiei, când pregătea o prăjitură sau când aşeza florile în glastre. În mintea ei vedea întotdeauna limpede, cum va fi în realitate linia şi cum va arăta de fapt viziunea ei abstractă, iar degetele ei abile alergau grăbite, ca nişte robi supuşi, pentru a executa concepţia limpezită în închipuirea ei. Începu să zâmbească şi adăugă:

— Cred că voi reuşi să-mi fac foarte bine rochia de mireasă.

Ar fi putut să şi-o cumpere şi de gata. Tatăl ei îi

dăduse o sută de dolari şi-i spusese:

— Cumpără-ţi tot ce vrei cu banii aceştia, Susan, şi-i întinse bancnota: Acesta este onorariul pe care l-am primit pentru cel puţin douăzeci de poeme. Doamne, cât de prost se plătesc poeziile. Îmi pare foarte bine, că tânărul acesta face afaceri imobiliare şi nu se ocupă de literatură.

Tatăl Susanei era profesor de literatură la catedra unui mic colegiu din partea de răsărit, pe terenurile căruia îşi aveau şi locuinţa, dar deşi poezia era muncă adevărată, totuşi nu reuşea să convingă pe nimenea de adevărul afirmaţiilor lui. Daiceea ce câştiga cu literatura lui, erau bani care nu puteau fi cuprinşi în ceea ce el numea cheltuieli pentru pâinea cea de toate zilele, căci nu prezenta nicio certitudine.

Primise suta de dolari şi-i era foarte recunoscătoare, pe urmă făcuse un turneu prin toate magazinele de confecţiuni din oraş, ca să vadă rochiile de mireasă. Din ce vedea mai multe, din ce-şi imagina mai limpede rochia ei proprie care nu era între acestea de la magazine. Trebuia să şi-o facă ea însăşi. Cumpără câţiva metri de satin greu, o ţesătură albă şi fină, dar nu dintre acele greoaie şi mate, ci cu o lucire caldă şi plăcută. Plătise zece dolari pentru o bucată de dantelă şi alţi zece pentru o bucăţică vaporoasă de iulie.

Nu doriţi şi un model? întrebase vânzătorul.

Nu, mulţumesc, răspunse ea.

Potrivindu-şi mătasa după sinuozităţile trupului, pierdu cu totul senzaţia că acuma îşi lucrează rochia de mireasă. Îşi uită şi de Mark. În clipa aceasta începuse să creeze ceva. De câte ori lucra la ceva, preocuparea aceasta părea că o transportă în altă lume. În toată fiinţa ei tremura un fel de armonie. Îşi netezi mătasa împrejurul şoldurilor elastice şi tinere.

Trebuie să admit că rochia cade admirabil, zise mama ei şi oftă.

Eşti obosită? întrebă ea repede, auzindu-i oftatul.

Nu, răspunse mama ei şi încleşta fălcile. Sub tavanul scund al camerei începuse să se simtă căldura, şi mama ei

îşi ridică ochelarii pe frunte, apoi îşi şterse cu şorţul alb năduşeala de pe obrazul rotund şi plin de creţuri.

În mijlocul tăcerii ce se legăna în această cameră şi a armoniei din sufletul ei, Susan simţi prezenţa unei uşoare nemulţumiri. Întocmai ca bâzâitul unui viespe pe tăblia fereştii. Ridică fruntea. Sora ei, Mary, începuse să cânte Consolation de Mendelssohn, încet şi cu îndemânare, dar de fiecare dată întindea în mod inutil diezii melodiei. Ezită o clipă şi ascultă, dar prelungirea aceasta trezi din nou un tremur aproape dureros în auzul ei. Lăsă lucrul din mâna şi se îndreptă spre uşă.

— Ce este… încercă mama ei s-o oprească, dar ea ieşi repede. Trebuia să ajungă la Mary, trebuia să ajungă numaidecât, înainte de-a scoate din nou aceeaşi notă care o chinuia. Se simţea cutremurată de un fel de durere fizică. Deschise repede uşa de la salon. Mary, începu ea cu glasul blând. Faţă de sora ei care era cu cinci ani mai mică decât ea, se purta totdeauna cu blândeţe. Mary se întoarse pe banca din faţa pianului şi obrazul oacheş i se ridică întrebător spre sora ei i. Mâinile slabe şi suple îi rămaseră suspendate deasupra claviaturii.

Dragă, tu… îmi dai voie să-ţi arăt? Cu o mişcare vioaie îşi făcu loc lângă ea pe bancă şi începu să cânte melodia cu tonuri profunde şi îmblânzite. Uite… aici şi auzi nuanţarea? Parcă ar vrea să-ţi spună: Nu nu te mai gândi – adu-ţi aminte, o, adu-ţi aminte mulţumirile pe care le-am avut… prin urmare nota majoră şi nu minoră. Uite aşa! Cânta uşurată şi mulţuită, că în felul acesta poate uita durerea pricinuită de notele false. Mai repetă odată melodia, ca să se liniştească, cu toată ardoarea şi uitându-şi de Mary, pentru mulţumirea ei proprie.

— Eu nu voi reuşi niciodată să cânt în felul acesta, se auzi glasul subţire şi sfios al lui Mary, tremurându-i în auz.

— Sigur că vei reuşi, răspunse ea veselă. Se ridică de lângă ea şi adăugă: Nu vrei s-o mai cânţi odată pentru mine? Îţi voi arăta cum trebuie să procedezi…

Dar în aceeaşi clipă îşi dete seamă de starea sufletească a lui Mary. La urma urmei ea nu avea decât

cincisprezece, faţă de cei douăzeci de ani ai ei.

— Sau mai bine nu; cred că e preferabil ca tu să studiezi singură. Sunt sigură că vei reuşi, fără ajutorul meu. Ai făcut progrese mari în domeniul muzicii. Se simţi învăluită de o dorinţă năvalnică, de a o face să fie din nou mulţumită. Ar fi dorit ca toţi cei din apropierea ei să fie mulţumiţi.

— Cred că pentru astăzi am terminat cu exersatul declară Mary. Închise caietul de studii. Gura ei mică şi roşie era cu buzele ţuguiate.

— Bine, draga mea, răspunse Susan şi zâmbi mă întorc la cusătura mea. N-ai vrea să vii să-mi vezi rochia?

Ceva mai târziu, răspunse Mary. Nu se uită la Susan şi nici nu zâmbi. Ridică mâinile amândouă, îşi netezi părul negru şi aspru pe creştetul capului şi ieşi din odaie.

Susan ridică maldărul de mătase de pe duşumele.

— Ce s-a întâmplat? întrebă mama ei.

— Mary cânta fals, răspunse ea.

Doamna Gaylord nu zise nimica. Sub tavanul scund căldura de jos părea că a început să se ridice în valuri.

— Ştiu că tu nu ai intenţia s-o jigneşti, declară mama ei după câteva clipe, dar trebuie să ştii ca Mary este foarte susceptibilă, mai ales acuma – din pricina vârstei. Dacă aş fi în locul tău, eu m-aş feri să-i fac vreo observaţie.

— O, dar nu-i fac niciun fel de observaţie, răspunse Susan repede. Mi-ar veni nu ştiu cum. Dar e atât de greu să suporţi o notă cântată fals. Mă face să mă cutremur ca de friguri – şi-mi simt gura ca o iasca şi palmele manilor mi se umezesc. E prostie din partea mea, dar nu sunt în stare să mă stăpânesc.

— E mult mai bine să stai într-o cameră, de unde nu o puteţi auzi, răspunse mama ei, apoi după câteva clipe adăugă: Mi se pare că tu eşti din fire pornită să devii autoritară, Susan. Prin urmare ar fi mai bine să procedezi cu băgare de seamă.

Nu răspunse nimica, dar simţi tremurul de reproş în cuvintele spuse de mama ei. I se părea de multe ori ca între ea şi ceilalţi se ridică umbra aceasta de nemulţumire,

o umbră uşoară a cărei prezenţă refuza s-o admită. Se obişnuise ca în astfel de împrejurări să nu dea niciun răspuns şi nici să nu lămurească situaţia, deoarece constatase că dacă lasă lucrurile să-şi urmeze cursul lor obişnuit, umbra aceasta de nemulţumire, trece pe deasupra ei şi începe să se destrame singură. Afară de asta simţea nevoia să fie fericită. Ar fi fost incapabilă să respire în mijlocul acestei umbre, grele de ceaţa nemulţumirii.

— Vrei să mă duc să prepar sosul? întrebă ea. Dacă vrei, du-te, răspunse mama ei, pe urmă gândi: Nu ştiu ce să cred, dar mi se pare că tu reuşeşti să faci mult mai gustos sosul pentru pulpa la tavă, decât îl fac eu.

— Ce copilării vorbeşti! răspunse ea înveselită, şi plecându-se spre mama ei, o sărută. Dar bătrâna nu-i răspunse la zâmbetul cu care se uită la ea. De multe ori i-ar fi plăcut s-o vadă că-i zâmbeşte. La urma urmelor, de ce să nu zâmbească, de vreme ce totul ieşea bine? Dar cu toate acestea umbra de nemulţumire între ea şi mama ei se arăta atât de uşor. După ce se va căsători cu Mark, gândi ea la bucătărie, încingându-şi şorţul în jurul mijlocului, nu vor mai fi umbre de nemulţumire, îi plăcea căminul acesta, dar căminul pe care-l va pregăti ea pentru Mark, va fi al ei propriu, ceva creat de ea însăşi.

„Vreau să mă mărit”, se gândi ea din nou şi cu toată patima.

Se cuibărise în braţele lui Mark, sub crengile bătrânului stejar bătut de luna plină, din apropierea pridvorului, întinseseră pe iarbă o pătură şi se uitau amândoi cum se ridică luna, la celălalt capăt al drumului. Casa strălucea de lumină. Mama ei era în bucătărie, iar tatăl ei în cameră şi corecta caietele cu compoziţiile elevilor săi. Îl puteau auzi cum murmura fără încetare: „O, Doamne! O, Doamne Sfinte!” I se părea că-l vede cum se sprijină în spătarul scaunului şi rămâne câteva clipe cu ochii închişi, torturat de cultul său statornic pentru perfecţiunea pe care nu o putea ajunge niciodată. Mary era în salon şi începuse din nou să facă exerciţii. Se ridică în picioare şi câteva clipe ascultă, tremurând, [din toată

fiinţa.

— O, Doamne mulţumescu-ţi! oftă ea uşurată.

— Amin… dar ia spune de ce? întrebă Mark.

— De asta dată Mary a cântat melodia exact, răspunse ea. Nu prea înţelegea ce vrea să spună, dar amănuntul acesta era fără importanţă. Mary cânta cu oarecare sfială, dar cu minuţioasă corectitudine şi Susan se întinse pe spate înfiorată de o plăcută mulţumire, care nu avea nimic de a face cu prezenţa lui Mark. Exactitatea era pentru ea un sentiment plin de mulţumire şi liniştitor. Să vadă ceva – indiferent ce anume – aşa cum era cu adevărat, cu proporţiile lui reale, pe care să le poată schiţa, în linii adevărate, sigure şi simple, senzaţia aceasta reprezenta pentru ea o mulţumire fără seamăn, care făcea ca totul să strălucească împrejurul ei. Mark nu zise nimica. Se uita la ea, şi în clipa aceasta Susan îşi dete seamă ca el este incapabil s-o înţeleagă, îi era peste putinţă să-i explice, deoarece senzaţia ei de acuma nu avea nicio legătură cu el, senzaţia aceasta de acuma izvora dintr-un instinct pe care nu-l putea explica în cuvinte, prin urmare va trebui să încerce să-i vorbească despre altceva, şi cât mai repede:

— Aproape mi-am terminat rochia de mireasa! zise ea în şoaptă.

— Iubita mea! răspunse el cu glasul stins. Nu mai există nicio fată care să se poată asemăna cu tine. Nu cred că în toată lumea aceasta să mai fie vreo fata care ar fi fost în stare să facă aşa ceva.

— Nici nu bănuieşti câtă plăcere este, să reuşeşti să faci câte ceva, zise Susan.

— Da, dar tot ce faci tu, este desăvârşit, răspunse Mark, puţin tulburat. Cânţi la pian şi cânţi din gură, pictezi, faci bucătărie şi modelezi. Apoi după o pauză, adăugă cu sfială: Eu nu sunt un bărbat care să se poată măsura cu tine.

Nu putea suferi sfiala aceasta în atitudinea lui, deoarece îl făcea să i se pară aproape respingător. Nu ar fi vrut nici să se mărite cu un bărbat, care alături de ea să se

simtă mic şi umilit. Va trebui să înceapă din nou, să vorbească despre altceva, pentru a alunga această senzaţie.

— Mark, aş vrea să-ţi fac bustul. Ai un cap superb. Stai nemişcat, să te văd mai de aproape!

Se ridică în picioare şi-i întoarse capul spre lumina de lună. Îi trecu mâinile uşor peste obraz, pipăindu-i trăsăturile. Vedea limpede felul cum va trebui să înceapă. O apăsare energică şi viguroasă asupra lutului, pentru a-i da curba profundă şi plastică a bazei craniului; arătătoarele îndoite puternic înăuntru, pentru a face cavităţile orbitelor largi ale ochilor. În suflet simţi din nou tremurul durerii adânci care o mai înfiorase şi altă dată. Lumina de lună şi stejarul dispărură şi se destrămară din apropierea ei. Până şi silueta lui deveni tulbure. Nu mai simţea decât capul acesta masiv, cu trăsături energice în palmele manilor ei. Se gândi tremurând de dorinţe nestăpânite, la mormanul de lut frământat, acoperit de o bucată de pânză umedă, din alcovul ce da în camera ei. Tresări, pe urmă încercă să se stăpânească din nou. I se părea ridicul gândul, să-şi lase iubitul aci sub lumina de lună şi ea să alerge grăbită, să-i modeleze capul în lut! îl atrase spre ea şi-l strânse la piept. Era mult mai plăcut, incomparabil mai plăcut, să simtă capul acesta adevărat şi viu, odihnindu-se pe pieptul ei. Va trebui să fie cu toată băgarea de seamă, să nu-i scape contactul cald şi viu al lucrurilor din apropierea ei, în timp ce închipuirea ei încearcă să-i modeleze imaginea.

Luminile din casă se stinseră una după alta. Cântecul melodiei de la pian amuţi şi bucătăria se cufundă în întuneric Tatăl şi mama ei apărură o clipă, ca să se oprească în pridvorul casei.

— Ia ascultaţi, voi cei doi muritori scăldaţi de rouă! strigă tatăl ei din întunericul pridvorului, spre umbra lor de sub crengile stejarului. În lumina lunii părul lui ca argintul lucea blând şi capul frumos i se vedea destul de limpede. În lumina aceasta astrală părea că expresia de amărăciune a buzelor şi a ochilor lui s-ar fi şters pentru o

clipă.

— Bună seara, bună seara! se auzi glasul blând al Susanei.

— Bună seara, domnule profesor! se auzi ca un ecou glasul profund al lui Mark.

— Care va să zică pe mine mă trimiteţi la culcare, protestă bătrânul în glumă. Frumoase purtări are tânăra generaţie!

Începură să râdă amândoi şi profesorul mai întârzie câteva clipe.

— La urma urmelor, trebuie să admit că nu am încotro şi va trebui să mă supun, murmură el, apoi căscă.

— Cred că în grădina noastră vei mai putea găsi şi alt stejar, strigă Susan.

— Nu e prea umedă atmosfera din grădină, Susano? întrebă mama ei. Cred că ar fi mai bine să intraţi în casă.

— Ei, lasă-i Jenny, haide la culcare, se auzi glasul tatălui ei, care întinse braţul după soţia lui şi o conduse în casă.

Casa din apropierea lor rămase tăcută şi întunecată. Susan îşi culcase fruntea pe umărul lui Mark şi în cepuse să viseze.

— La ce te gândeşti? întreba el într-un târziu.

— La toate, răspunse ea. Sau nu, nu mă gândesc la nimica – îmi urmăresc simţurile şi încerc să văd.

— Ce vezi?

Îşi opri gândurile în loc şi încercă să le analizeze, ca să-i poată spune ce a văzut. Erau sute de imagini… căsuţa în care vor trăi ei doi, perdelele albastre de la fereşti, masa întinsă, pe care vor fi aşternute bucatele gustoase, pregătite de ea, copiii mici şi sănătoşi, care vor avea ochii ei şi gura lui Mark, bustul soţului ei în argilă, terminat şi exact aşa cum l-ar fi dorit ea; se vedea pe ea însăşi în mijlocul prietenelor ei care veniseră şi acuma se aşezau vesele şi vorbăreţe împrejurul mesei, iar dincolo de toate acestea, dincolo de imaginile imediate, întocmai ca o îngrămădire de nori luminoşi printre care se cern razele de soare, anii viitorului lor.

— Aş vrea să fiu cea mai bună soţie, cea mai bună mamă din lume, declară ea. Aş vrea să fac o mulţime de lucruri frumoase, în piatră şi bronz, lucruri care să dureze. Aş vrea să văd lumea şi oamenii… o, dragul meu, cred că nu există nimic în lume ce eu n-aş vrea să fac.

Vreme de câteva clipe el nu răspunse nimica, pe urmă începu:

— Dacă n-ar fi vorba despre tine, mi-aş închipui că eşti nebună. Dar tu nu eşti ca cealaltă lume. Tăcu din nou, ca apoi să adauge: Vei face întotdeauna, ceea ce vei vrea. Mi-ar face plăcere să pot fi şi eu cel puţin pe jumătate atât de sigur, ca tine, că voi reuşi să fac ce doresc.

Simţi o umbră uşoară târându-se în faţa lunii.

— Eu te doresc pe tine, răspunse ea repede, cu glasul în şoaptă. Din fundul de umbră întinse mâna şi şi-o aşează pe capul lui Mark, apoi o lasă să-i lunece încet în lungul parului de pe creştet, pe urechi, pe gât, pe bărbie, şi-şi uită de toate… Mâine dimineaţă se va scula devreme şi va începe modelarea bustului lui Mark…

— Iubita mea! murmura el şi plecându-se, îşi lipi buzele de mâna ei.

— Iubitul meu! răspunse ea în şoaptă şi vârfurile degetelor îi pipăiră buzele, tot atât de sensibile ca şi degetele unui om lipsit de vedere. Gestul acesta o va ajuta ca mâine dimineaţă să-şi aducă aminte de curba, buzelor lui. Gândindu-se la amănuntul acesta, îşi îndreptă trupul, cu o mişcare violentă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Mark mirat. Fără să-şi fi dat seamă ce face, Susan se ridicase în picioare. Îşi stăpâni pornirile şi rămase speriată.

— Nu ştiu… nu s-a întâmplat nimica! răspunse fata şi se aşează din nou lângă el.

— Tu eşti o fată stranie! zise el. Tocmai când începusem să-ţi vorbesc de dragoste, tu te ridici în picioare şi vrei să pleci nu ştiu unde.

În clipa aceasta îşi aduse aminte ca el îi spusese ceva. Se simţi ruşinată şi puţin speriată de purtarea ei.

— O, Mark, te iubesc, te iubesc! murmură ea,

îndemnată de ecoul propriului ei glas.

Dai simţise suflul de gheaţa ce trecuse printre ei. Braţele încinse pe trupul ei păreau că tremura sfioase.

— Uneori mi se pare că tu eşti o fiinţă pe care eu nici nu o cunosc, declară el.

— O, nu Mark! protestă fata. „Ce o fi însemnând oare norul acesta, pe o astfel de noapte măreaţă? Va trebui să mă iubeşti întotdeauna! îl imploră ea şi îşi plecă fruntea, până când buzelei i se lipiră de gura lui.

— Sigur că te voi iubi, îi făgădui el categoric.

— Iubeşte-mă, iubeşte-mă! stărui ea din nou. Eu sunt a ta… numai a ta! Se strânse din toate puterile la pieptul lui. Mai presus de orice, ea dorea să fie a lui. Niciun alt îndemn din fiinţa ei, nu era atât de profund ca aceste: Să ne căsătorim cât mai curând! murmură ea. Ne vom căsători luna viitoare, în loc să ne căsătorim abia în Iunie!

O cuprinse în braţe şi o ţinu strâns, dar deşi părea zăpăcit de schimbarea aceasta bruscă a pornirilor ei, se simţea totuşi mişcat de exprimarea acestei dorinţe neaşteptate.

— Adică de ce nu? răspunse el. Mâine voi cere o sporire de salariu!

Rămaseră strâns îmbrăţişaţi, ei singuri în mijlocul nopţii, dedesubt pământul era cald şi deasupra lor se întindeau crengile întunecate ale stejarului. Mark se ridică cel dintâi în picioare şi murmură:

— Cred că a sosit timpul să plec. S-a făcut târziu.

— Da, răspunse fata, cu glasul tremurat. Câteva clipe rămase nemişcată şi se uită la el.

— Ridică-te, Susan! murmură el.

Fata se ridică în picioare şi-şi netezi părul. Încercase să afle, să se încredinţeze, că este în stare să uite totul, în afară de Mark. Acum era sigură.

Se îndreptară împreună spre poarta grădinii. Luna se ridicase sus pe cer şi lumina era limpede, aşa că se sărutară în fugă, nu cumva să-i vadă cineva de la fereştile caselor de peste drum, sau cei care mai întârziau încă pe pridvoarele caselor, tolăniţi în fotoliile turnante. Mark se

propti într-o mână şi sări peste poarta de ostreţe, apoi se întoarse şi zâmbi spre ea:

— Pe mâine! suflă el cu glasul stins.

— Da, pe mâine! răspunse fata. Se opri în loc, înfiorată de o senzaţie de triumf, şi-i urmări statura cum devine mai mică şi se şterge în mijlocul întunericului. Pe omul acesta îl dorea mai mult decât orice în lume.

...Pe urmă, uitându-se după el, simţi o dorinţă cum se trezeşte într-însa şi începe să o ia în stăpânire. Mai aşteptă câteva clipe, până când ajunse la cotitura străzii, unde se întoarse şi-i făcu semn cu mâna, pe urmă dispăru definitiv. Se repezi apoi ca o săgeată, şi intrând în casă, urcă scara în goană, până în camera ei de la etaj. Nu era tocmai târziu, abia miezul nopţii. Închise uşa cu băgare de seamă şi se îndreptă numaidecât spre grămada de lut frământat, şi după ce aprinse becul a cărui lumină cădea din tavan, îşi îmbrăcă halatul de lucru. Tot trupul îi tremura de mulţumire. Acum, acum era momentul când va putea începe. Luă o mână de lut, pe urmă încă o bucată. Atât va fi de ajuns. Începu să-i dea forma exactă pe care o văzuse în închipuirea ei, la început sumar şi în linii generoase. Lucră ceasuri întregi şi de câteva ori se pomeni fredonând: „Acesta va fi o glorie a mea! O glorie a mea... o glorie a mea, va fi!” Dar nu-şi dădea seamă de ceea ce cântă. Se simţea pe deplin fericită, singură în casa aceasta, singură în toată lumea. Lutul începea să prindă forma pe care o dorise, să semene cu el. Îl aşeză pe lădiţa de scândură pe care o întrebuinţa drept soclu şi se retrase câţiva paşi, ca să se uite la el.

Acum, după ce-l conturase în felul acesta, lutul putea să aştepte până ziua următoare. Sau nu... înainte de toate va trebui să deseneze în toate amănuntele linia buzelor, până când degetele ei mai păstrau senzaţia vie a modulaţiei lor. Începu să le pipăie, să le modeleze, absorbită cu totul de forma lor. Acum... gata... aceasta era linia sinuoasă a buzelor lui. Ce plăcere divină, să faci ceva, aşa cum trebuie să fie făcut. Mai făcu un pas înapoi şi coborî lumina. Era gura lui Mark... reuşise să modeleze

gura lui! oftă, cum oftezi atunci când ai reuşit să duci ceva până la capăt. Mark tulburase farmecul clipelor petrecute împreună, dar ea reuşise să se refugieze în realizarea aceasta mult mai profundă şi mai personală. Acum se putea duce la culcare. Se simţea uşurată. Cu paşi nesiguri intră în camera de baie şi începu să se spele, pe jumătate adormită. Peste zece minute închise ochii şi dormi somn fără vise şi trupul i se destinse în deplin repaus.

— Nu înţeleg ce te face să te grăbeşti în felul acesta cu nunta! îi spuse mama ei speriată, în timpul cât steteră împreună la masă. Susan era obişnuită să vadă pata aceasta de umbră ce trecea peste obrazul frumos, acum ofilit al mamei ei, dar entuziasmul ei o făcea întotdeauna să uite de ea, până când apărea din nou. Intrase în sufragerie dansând şi începuse să cânte, parcă ar fi cântat o melodie: „Mark se va căsători cu mine luna viitoare!” şi cât ai clipi, pata de umbră trecu din nou peste obrazul mamei sale.

— Căsnicia durează în orice caz destul de îndelung, declară mama ei.

— Auzi, auzi, ce vorbe! murmură tatăl ei, manevrând cu lingura în excavaţia grapfruit-ului ce-l avea în farfurie.

— Tu nu eşti de aceeaşi părere cu mine, tată? se adresa bătrâna soţului ei.

— De fapt eu sunt de acord, dar aceasta nu este o chestiune care mă priveşte pe mine, răspunse el.

— Timpul cât eşti fată, e atât de scurt şi trece atât de repede, continuă mama ei, şi odată căsătorită, se sfârşeşte şi libertatea de care te-ai bucurat.

— Eu şi Mark suntem de părere, că după ce ne vom căsători, vom fi mult mai liberi decât până acuma, răspunse fata.

— Mă duc să aduc ouăle.

— Bine, vei face aşa cum vrei, oftă bătrâna; dar… Doamne… eu mă întreb, cum vom putea termina la vreme cu tot ce avem de făcut.

— De asta voi avea grija eu singură.

Cu ochii mari şi solemni, Mary se uita de la unul la

altul, fără să zică nimic, aşa cum avea obiceiul. Cândera singură cu mama ei, vorbea în toată libertatea despre o mulţime de lucruri mărunte, dar nu spunea nimica, dacă se întâmpla să fie de faţă Susan şi tatăl ei. La nuntă ea va fi singura domnişoară de onoare şi Susan băgase de seamă că sora ei arăta mulţumită, dar în acelaşi timp intimidată. Văzându-i expresia privirilor, Susan se opri în uşa bucătăriei.

— Primul lucru pe care va trebui să-l terminam, este rochia ta declară ea veselă. O, parcă o văd aievea, o spumă de volane şi dantele de coloarea piersecilor, sub gardinile unei pălării uriaşă. (Mary zâmbi în silă, ca şi când nu s-ar fi putut imagina pe sine, cu obrazul oacheş, încadrat de volane şi dantele de coloarea piersecilor, sub gardinile unei pălării uriaşe. Când era lăsata de capul ei, alegea întotdeauna rochiile cele mai simple şi cele mai rigide, conştientă de dureroasa ei lipsa de farmec. Volanele de coloarea piersicilor, spusese ea, îi vor da o înfăţişare de ridiche. „Nu fi proasta!” ripostase Susan râzând, „crezi că e posibil aşa ceva, cu ochii pe care-i ai!” Mary nu zise nimica, dar ţâfni pe nari.

— Unde ţi-e batista? strigă tatăl ei, uitându-se la ea peste marginea ziarului.

Tresări. Îţi făcea impresia că n-aude nimica din ceea ce se petrece în apropierea lui, apoi dintr-odată îl vedeai că se repede la tine. Dar afară de asta, ea nu avea batista. Susan care tocmai se întorcea cu ouăle, zâmbi şi trecând pe lângă ea, îi băgă o batistă curata pe după gulerul rochiei.

— Ia batista, draga mea, şi serveşte-te, îi spuse mama ei, şi privirile îi rătăciră spre fereastră: Uite, vine Mark! exclamă ea pe neaşteptate. Nu cumva s-a întâmplat ceva, de vine atât de dimineaţă?

Dar Susan îl văzuse şi ea. Acum era în faţa uşii de la intrare.

— Am început bustul tău! îi spune ea dintr-o răsuflare: Vrei să-l vezi?

— Sunt foarte grăbit, răspunse tânărul. Ascultă…

sărută-mă… Sue, m-am gândit la căsătoria noastră. Ce se va întâmpla, dacă nu vor vrea să-mi sporească leafa?

— O, mai bine să nu ne gândim la astfel de nimicuri i şi să facem aşa cum ne place nouă, îi răspunse ea categoric. Uite ce zic eu… nu cere niciun fel de spor! Am un plan al meu. Doamna Fontane vrea să-şi instalezi statuia unui Cupidon în grădină, şi i-am spus că i l-aş putea face eu. Îi voi cere pentru el o sută cinzeci de dolari.

— O sută cinzeci de dolari! se miră el. Asta este o sumă mare! Atâta eu nu câştig nici într-o lună de zile. Este chiar mai mult decât ceea ce mi-ar putea produce un spor de leafă, începând de astăzi, până în luna iunie.

— Va să zică ne vom căsători, zise ea, şireată. Ezită, uitându-se în adâncul ochilor ei strălucitori şi negri.

— N-aş vrea să fac apel la banii tăi, răspunse el.

— Fugi caraghiosule, protestă ea nemulţumita. Toată viaţa noastră de aci înainte, o vom împărţi împreună, nu numai ceea ce avem, fiecare dintre noi.

— Eşti atât de drăguţă, murmură el cu glasul sfios. O ridică de subţiori şi o sărută grăbit: Gata! Acum eu trebuie să fug repede.

După ce plecă, îşi aduse aminte că a uitat să intre, să vadă bustul. Dar nu face nimica. Va mai lucra ceva la el, aşa că va arăta cu atât mai bine. Intră în sufragerie, făcând piruete de dans.

— Ne-am înţeles definitiv, declară Susan, scoţându-şi mâncarea în farfurie.

— În ziua de astăzi poezia nu rentează decât foarte puţin, se auzi glasul trist al tatălui ei care tocmai cetea pagina cu mica publicitate: Se caută un bărbat care să facă de toate. Un bărbat care să îngrijească de garaj, să conducă maşina, să aibă grijă de cazanul caloriferului, să ajute la grădinarie. Asta ar fi ceva pentru un poet decepţionat: Se caută pereche. Femeia la bucătărie, la cârpit şi la dereticatul casei. Jenny, draga mea, ce zici? şi ridică sprâncenele frumoase şi negre spre soţia lui.

Daifemeia nu-i dete nicio atenţie. Cu ani în urmă se simţea înspăimântată de seriozitatea cu care-i vorbea

despre anunţurile de la mica publicitate, dar astăzi ştia că aceasta seriozitate este tot atât de lipsită de importanţă ca şi glumele pe care le făcea. Nu era în stare să facă deosebire între ele şi căuta să nu ţină seama nici de una nici de alta.

— Cred că din cauza mea, nu e nevoie să scrii poeme, zise Susan cu glasul liniştit. Noi ne-am aranjat complet.

După amiază, îndată ceva termina cu spălatul vaselor, se va duce la doamna Fontane şi o va întreba, dacă mai vrea statuia lui Cupidon.

— Prin urmare daţi-i zor cu pregătirile de nuntă! zise tatăl sau şi întinzând braţul după Susan, o ridică în picioare.

Câteva minute dansară împreună prin sufragerie, ca doi ieşiţi din minţi, urmăriţi de privirile mirate şi grave ale lui Mary, care rămăsese cu dumicatul în gură. Doamna Gaylord îşi turnă a treia ceaşcă de cafea şi începuse să mişte buzele distrată. Susan se opri.

— Ce tot spui acolo, mămică? întrebă ea. Doamna Gaylord tresări şi ridică ochii spre ea.

— Vorbeam despre papiota de mătase care tocmai s-a terminat, răspunse ea. Vom mai avea nevoie de cel puţin două, albe.

— Mă voi duce să le cumpăr, în timpul după amiezii. Acum eu trebuie să plec, declară tatăl ei. Lacursul de literatură mă aşteaptă cinzeci de tineri poeţi în clasa a şasea… O, Doamne! Unii dintre ei sunt mai slabi, decât era Mark. Cu toate acestea nu l-am uitat nici astăzi. Simţeam adevărată plăcere să încerc să-l încurc în răspunsuri.

— Ştiu foarte bine că Mark şi-a dat toată silinţa, ca să te mulţumească. El se dedică întotdeauna preocupărilor lui, fără niciun fel de restricţie.

— Ce legătură are una cu alta? întrebă tatăl ei şi începu să se scotocească prin buzunare: Unde mi-e creionul roşu? întrebă el emoţionat. Ar fi zadarnic să mă duc la lecţie, dacă mi-am pierdut creionul roşu!

Susan se ridică în picioare şi începu să-l caute şi ea prin buzunare.

— Mark nu poartă nicio vină, din cauză că a fost slab la cursul de literatură, declară ea trufaşă. Prin urmare, dragă tată, nu trebuie să-l dispreţuieşti. Uite creionul, era în buzunarul de la jiletcă.

— Slavă Domnului, zise tatăl ei uşurat. Acum mă simt din nou om întreg. Bineînţeles eu nu-l dispreţuesc de loc. Probabil tocmai din pricină că a fost atât de prost poet, va fi pentru tine un soţ cu atât mai bun. Dar eu spun, că străduinţa nu are niciun fel de legătură cu ceea ce izvorăşte din adâncul fiinţei individului, chiar va voinţei lui. Izvorul acesta, dacă există, începe să ţâşnească tocmai ca apa vie, dar dacă nu există, orice strădanie este zadarnică. La revedere Sue, zise el şi după ce o sărută pe obraji, plecă.

Numaidecât după plecarea lui, Mary se ridică încet şi luându-şi ghiozdanul cu cărţile, se apropie de mama ei fără să zică nimica, în timpul cât îi strânse funda îgustă de panglică ce o avea în par. Susan care trecea cu un vraf de farfurii în mână, se opri şi din fugă o sărută pe sora ei în ceafă. Astă seară voi avea nevoie de tine, ca să încerci ceva, îi făgădui ea.

— Foarte bine, răspunse Mary. Glasul ei răsuna limpede, dar indiferent.

Plecată asupra bazinului cu apa caldă din care se desprindeau aburi uşori, Susan se gândea înduioşată la sora ei mai mică. Probabil după ce Mary va mai creşte, vor reuşi să se împrietenească. La vârsta de cincisprezece ani se întâmplă de multe ori ca fetele să fie sfioase. Va face lui Mary o rochie foarte drăguţă, pe care o va putea îmbrăca la serate – cu o cascadă de volane mărunte pe umeri, ca să-i ascundă braţele subţiri, iar la gât îi va face o grupiură de dantele, ca să îmblânzească tonalitatea prea puternică a rochiei, în raport cu obrazul ei oacheş. Se gândi că de aci înainte, va trebui să aibă de grijă ca rochiţele lui Mary, care începuse să crească, să fie mai frumoase. După căsătorie, dacă va avea timp liber, va trebui să-i facă o pelerină de seară, dintr-o bucată de satin. Erau atâtea lucruri plăcute pe care trebuia să le facă, şi de aci înainte

va avea atât de mult (timp liber de care va putea dispune… o viaţă întreagă. În familia ei nu murise nimenea de tânăr. Străbunicii îi hărăziseră o viaţă tot atât de lungă ca şi a lor. Va putea face tot ce o va trage inima, şi va face totul în întregime şi desăvârşit. Îşi simţea sufletul împăcat. „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie a mea… o glorie a mea… cânta ea cu glasul în şoaptă, în timpul cât îşi ştergea mâinile.

Se repezi până la etaj, ca să se uite o clipă la bustul lui Mark. Feri bucata de pânză umedă în care era înfăşurat, se opri şi în aceeaşi clipă simţi pornirea mâinilor care se întindeau spre el. Vreme de câteva minute modelă bustul, aproape chinuită de remuşcări, pe urmă întinse din nou peste el bucata de pânză udă, apoi se spălă pe mână şi cobora în sufragerie, unde îşi puse pălăria, în timp ce mama ei ştergea mobila de praf.

— Mă duc să cumpăr mătasa de cusut, zise ea.

Sfinte Doamne, ai şi terminat cu spălatul vaselor! se miră doamna Gaylord.

— Crezi că o vei putea face? întrebă doamna Fontane cu îndoială. N-aş vrea să-mi stric aspectul grădinii.

— Nu sunteţi obligată s-o primiţi, dacă nu vă va plăcea, declară Susan. Dar sunt convinsă că voi reuşi să fac statuia de care aveţi nevoie.

— O sută cinzeci de dolari sunt o sumă mare de bani, pentru o fată, declară doamna Fontane, dar se uită la ea zâmbind.

— Probabil vi se pare mult… dar eu nu aveam de1 gând să vă fac o simplă statuie a lui Cupidon, se grăbi Susan să-i răspundă. Mă gândeam să-l fac îngenuncheat în faţa havuzului, uitându-se în oglinda apei şi palpitând din aripi, iar în timpul acesta să-i scape din mână arcul şi tolba cu săgeţile. L-aş face îngenuncheat pe o buturugă, şi pe umăr cu un fluture care s-a oprit în zbor.

— Bine, declara doamna Fontane, dacă îmi va plăcea, să ştii că nu mă împotrivesc de loc.

Doamna Fontane făcea parte din lumea care în timpul verii îşi schimbă reşedinţa, din lumea bogată şi

strălucitoare căreia îi plac casele vechi şi fermele şi cheltuieşte cu restaurarea lor o avere, pentru a putea petrece o lună sau două în timpul verii.

— Haide, fetiţă frumoasă, încearcă! zise doamna Fontane şi începu să zâmbească. Fără îndoială gestul acesta este nebunie din partea mea, când eu fac parte dintre puţinii oameni care s-ar putea adresa lui David Barnes, ca să le facă ceva de reală valoare. Dar cred că ar avea haz, dacă vei reuşi să faci ceva ce mi-ar plăcea şi mie.

— Nici nu m-aş aştepta din partea dumneavoastră s-o primiţi, dacă nu vă va plăcea, răspunse Susan cu îndrăzneala. Încercă să-şi stăpânească glasul şi să se ţină drept pe picioare, deşi simţea că au început să-i tremure genunchii: La revedere, doamna Fontane, zise ea şi-i întinse mâna. Vă mulţumesc foarte mult.

— La revedere, fetiţa mea, răspunse doamna Fontane. Şi spui ca într-o lună va fi gata?

— Cel mult în timp de o lună, declară Susan. Pe urmă va trebui turnată, aşa că o voi expedia numaidecât.

— Aş vrea s-o am gata, câtă vreme stânjeneii mai sunt în floare, lămuri doamna Fontane.

— Va fi gata, repetă Susan. Nu se îndoia că va reuşi s-o facă. Ea reuşea întotdeauna să facă ceea ce-şi punea de gând.

După ce valetul cu părul alb închise uşa în urma ei, începu să alerge în lungul drumului, fredonân acelaşi cântec: „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie o glorie a mea va fi!”…

Cum o fi arătând un copil mic în pielea goală? Se va duce până la Lucile Palmer şi se va uita de aproape la Tommy. Probabil tocmai acuma este ora când îi face baie şi se va uita din nou la el, cum se împinge în picioarele voinice, cum îşi ţine genunchii…

Se îndreptă grăbita spre micul bungalow, casa unde sta Lucile. Ea şi Lucile fuseseră colege la şcoala superioară, dar mai târziu ea urmase cursurile universitare, iar Lucile preferase să se mărite cu Hal Palmer care la şcoala superioară le fusese coleg de clasă,

şi anul următor născuse pe Tommy. Hal avea o slujbă la magazinul de încălţăminte al lui Baker. Era întotdeauna foarte amabil, când se întâmpla să intre în magazinul acesta. „Este adevărată plăcere să vă vând o pereche de pantofi, spunea el de fiecare dată. Cumpăraţi întotdeauna o formă buna şi obişnuită, dar cu toate acestea piciorul dumneavoastră are o linie foarte distinsă. Cele mai multe dintre femei au picioarele defectuoase. Îi ţinea în palmă piciorul voinic şi bine făcut, uitându-se la el cu admiraţie: aveţi arcada foarte pronunţată”, murmură soţul lui Lucile.

— Lucile! strigă ea din pragul uşii deschise a bungalowului. Farfuriile şi tacâmurile întrebuinţate în timpul rânzului erau tot pe masă.

— Uhuu! se auzi glasul lui Lucile. În camera de baie! Se îndreptă spre camera de baie şi găsi pe Lucile cu părul vâlvoiu şi atârnându-i pe spate, luptându-se din toate puterile cu Tommy care se zbătea în mâinile ei ca un peşte.

— Se încăpăţânează să intre din nou în puţină, declară Lucile nemulţumită, şi e atât de voinic, încât nu pot să-l ţin şi să-l şterg.

Tommy nu zicea nimica ci se ridică şi lunecă din nou în puţina de baie. Susan începu să râdă şi luându-l în braţe, îl ridică deasupra capului. Pleca ochii şi se uită în jos la ea, privind-o grav, întocmai ca un Heruvim în zbor, pe urmă începu să zâmbească. Prin mintea ei începură să se încrucişeze o mulţime de gânduri, în legătură cu el – capul, ochii, fluturarea părului fin şi blond, trupşorul cald, rotund şi vârtos, umerii grăsuţi şi mâinile cu degetele răşchirate, picioarele puternice, ridicate din şolduri. Îl cobora şi-l aşeză în picioare. Acum îşi uitase de puţina de baie şi sta ca un mieluşel, uitându-se la ea, cum îl şterge cu prosopul şi începe să-l îmbrace.

— O, Tommy, cel frumos, exclamă ea râzând. Spune Lucile, cum se poate ca în timpul zilei să-ţi mai vezi şi de treburile casei, în loc să te joci cu el? Eu aş vrea să am o duzină de copii ca acesta.

— Toate sunt bune şi frumoase, dacă se întâmplă să-l vezi numai din când în când, răspunse Lucile cu glasul

plângător. Dar când trebuie să-ţi petreci tot timpul cu copiii, plăcerea devine o corvoada, dragă Susan. Ei nici nu se sinchisesc de ceea ce le spui tu.

O asculta zâmbind şi se uita în ochii albaştri ai lui Tommy, dar nu-i venea să creadă cuvintele pline de nemulţumire ale prietenei ei. Ea va reuşi să se împace şi cu asta. Copiii ei nu-i vor pricinui nicio supărare.

— Acum trebuie să-i dau de mâncare, declară Lucile. Pe urma poate dă Dumnezeu şi va dormi... dar e mai mult ca sigur, că nu va vrea să doarmă.

— Am venit la tine numai în treacăt, declară Susan. Doream să-l văd.

— Vii astăzi după amiaza la şedinţa de Bridge? întrebă Lucile. Astăzi membrele se vor întruni la Trina.

Susan clătină din cap, mulţumită:

— Sunt ocupata, declara ea. Eu şi Mark ne vom căsători mai devreme.

— Nu mai spune! exclamă Lucile. Când aţi luat această hotărâre?

— Aseară, răspunse Susan.

— Era lună plină, zise Lucile cu înţeles. Numai Dumnezeu ţi-ar putea spune, ce eşti în stare să faci, într-o seară cu lună plină. Hal m-a cerut în căsătorie într-o seară cu lună, şi am primit propunerea lui, deşi cu două ceasuri înainte, nici nu visam de aşa ceva. Aşa se întâmplă uneori, pe urmă-ţi dai seamă că ai căzut în cursă.

— Eu n-am căzut în cursă, răspunse Susan şi începu să râdă. Eu vreau să mă mărit.

— Îţi va trece şi nebunia asta, răspunse Lucile, ridicându-şi părul de pe frunte.

— Nu draga mea, nu e nicio primejdie să-mi treacă, îi răspunse Susan de pe coridor. La revedere, Lucile.

Dar când dete să treacă prin mica sufragerie, se opri şi se uită la tacâmurile de pe masă. Dorinţa ei neogoiată, de a vedea frumosul şi ordinea în toate părţile, i se trezi din nou în suflet. Va da o mână de ajutor lui Lucile, căci vasele nespălate sunt atât de urâte la vedere. Adună repede farfuriile, pe urmă trecu pe vârful picioarelor în

bucătărie şi dete drumul apei de la robinet, apoi le spălă şi le puse la loc. Erau atât de puţine, încât i se păru absurd, cum de Lucile nu le ridică de pe masă la timp. Se întoarse din nou în sufragerie, tot pe vârful picioarelor, scutură faţa de masă şi după ce o întinse, aşeză în mijlocul ei un vas cu flori artificiale. Flori artificiale! Lui Lucile ar putea să-i fie ruşine. La capătul străzii, tocmai de unde începe pădurea, erau flori de câmp, dacă nu avea să pună altceva în glastră. Ieşi în stradă, fără să o simtă nimenea, pe urmă se îndreptă spre casă, zâmbind şi legănându-se în mers, în palme cu senzaţia proaspătă a formelor trupului lui Tommy. Se va urca imediat la etaj şi va modela în linii sumare forma acestui trup, iar cu rochia va continua în timpul după amiezii. Mama ei începuse să scuture prin sufragerie.

— Te-ai întors atât de repede? strigă ea.

Da, răspunse Susan. Ţi-am adus mătasa. Ajunsă în camera ei, şi alături de bustul lui Mark, începu să modeleze schiţa unui copilaş cu trupul rotunjor, care sta îngenuncheat. Va fi adevărată plăcere, când va începe să lucreze la inelele părului, la gropiţele din obraji şi la mâinile cu degetele desfăcute în formă de stea – tot aşa va fi şi cu bustul lui Mark – copilul acesta îl va face să aibă ceva din înfăţişarea lui Mark – băieţaşul lui Mark, turnat în bronz, privindu-şi chipul în oglinda apei. Într-o bună zi va face un mic havuz în grădina lor, pentru ca şi copilul ei să-şi poată privi chipul în oglinda apei. Începu să fredoneze încet: „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie a mea… aceasta va fi…” Se va mărita în curând.

Ceremonia nupţială începuse. După psalmodia şi ritualul slujbei, după răspunsul limpede şi entuziast al Susanei, după cel pronunţat cu glasul adânc şi grav de Mark care sta cu obrazul palid alături de ea, zidurile ridicate între ei, căzură dintr-odată. Întinse mâna, ca să-i treacă inelul în deget, şi în clipa aceasta atmosfera dimprejurul lor se topi în acorduri de muzică, pentru ca apoi să treacă împreună prin naosul bisericii, spre ieşire. Acum erau căsătoriţi.

— Începusem să mă tem că-ţi vei pierde cunoştinţa, zise ea în şoaptă, după ce trecură pragul bisericii, în timp ce invitaţii oftau sau zâmbeau şi se pregăteau să se întoarcă acasă. De ce oare încearcă lumea, ca în timpul unei căsătorii să-şi tempereze mulţumirea, oftând.

— Ma simţeam ca şi când aş fi trăit în mijlocul unui vis, răspunse Mark. Şi tot timpul mi s-a părut că cel care se căsătoreşte, nu sunt eu ci un altul.

Erau atât de obişnuiţi cu zidurile care-i despărţiseră până acum unul de altul, încât astăzi, după ce ele se feriră din calea lor şi se destrămaseră ca negura în timpul dimineţii, dându-le posibilitatea sa se vadă unul pe altul, începură să ridice de bunăvoie împrejurul lor, alţi pereţi, de sfială. În timpul cât zidurile din faţa lor căzuseră, datorită cuvintelor, aclamaţiilor şi râsului celor dimprejurul lor, ei trăiseră ca în vis, fără să audă urările prietenilor. Îi auzeau strigând, „Sperăm că veţi fi fericiţi!” Glasurile erau vesele, dar în fundul privirilor lor parcă ar fi tremurat îndoiala. „Sunt convinsă că vom fi fericiţi”, răspundea ea. Da, imediat ce ea şi Mark vor rămâne singuri şi-şi vor putea începe viaţa lor aparte, vor putea fi fericiţi. Îşi încleştase mâna pe braţul lui Mark, dar parcă nu era mâna ei şi nici braţul lui Mark. Erau două păpuşi, îmbrăcate în haine de ceremonie, care zâmbeau, în timp ce lumea trecea prin lata lor. Niciunul dintre ei nu putea deveni el însuşi, până când ceremonia aceasta se va termina şi va rămâne singură cu Mark…

— Vino să tai tortul, îi spuse mama ei în şoaptă. Susan strânse pe Mark de braţ.

— Trebuie să tăiem tortul de nuntă, suflă ea, pe urmă se întoarse şi intră în sufragerie, iar el se opri alături de ea. În mijlocul mesei era tortul uriaş şi alb. Îl făcuse ea însăşi, în timpul cât doamna Gaylord se învârtea împrejurul ei, ungea formele şi încerca să vadă dacă este potrivită căldura cuptorului.

— Cred că n-ar trebui să-ţi faci singură tortul de nuntă, spunea mama ei.

— Prefer să mi-l fac singura.

Acuma înfipse cuţitul de argint în miezul cafeniu şi pufos. Invitaţii începuseră să se adune în camera mică. Putea auzi glasul ascuţit al Lucilei care spunea” O, Susan, cât este de frumos!” şi-i venea să zâmbească. Dar clipele acestea nu-i făceau aceeaşi impresie profundă, ca cele petrecute la bucătărie când amestecase într-un castron cantitatea necesară de zahăr, de unt şi gălbenuşuri de ouă. Gustase plăcerea fiecărei clipe, în timpul cât frecase şi bătuse albuşul ouălor, cu fructele întunecate şi gustoase din care rezultase coca aceasta cafenie şi binemirositoare pe care o scosese din cuptor. Gândul că acuma îşi face tortul de nunta, nu o părăsise nici pentru o singură clipită. Dar acuma când îl tăia şi-l împărţea în felii pentru invitaţi, ascultând glumele şi conversaţiile ce se ridicau împrejurul ei, privitoare la visuri, tortul acesta i se părea ca oricare altul. Importanţa lui durase numai în timpul cât îl pregătise.

Toată lumea mânca, sta pe scaune şi bea. Întâlni privirile lui Mark. „Plecăm acum?” i se păru că ghiceşte întrebarea din mişcarea buzelor lui. Dete din cap şi se strecură din odaie. De zile întregi plănuiseră ca să se furişeze din casă şi să plece fiecare singur spre un anumit loc unde el îşi va lăsa micul său automobil hodorogit şi unde vor trebui să se întâlnească.

Se repezi în camera ei unde îmbrăcă un sveater şi nişte foi, apoi coborî din nou, trecu prin bucătărie şi ieşi pe poarta din fundul curţii.

Nu o văzuse nimenea. Sau mai bine zis o văzuse cineva… tatăl ei care apăru repede în uşa bucătăriei, cu aripile hainei ridicate în vânt.

— Susan! strigă el cu glasul înăbuşit. Se opri şi bătrânul se apropie de ea, cu respiraţia şuierătoare: Voiam doar atât… trebuia să-ţi spun… ca în orice împrejurare, va trebui să contezi pe sprijinul meu, căci eu voi fi de partea ta, Orice ţi s-ar întâmpla.

— Ştiu, tata, răspunse ea în şoaptă. Tăcură şi se uitară unul la altul.

— Acuma, continuă el, cu siguranţă te aşteaptă Mark.

— Da, tată, răspunse Susan, trebuie să plec.

— De, nici nu s-ar putea altfel. Ei bine, adio.

Îl sărută şi ieşi din curte mai mult în fugă. Se mai opri odată şi uitându-se înapoi, îl văzu că nici s-a mişcat din loc. Îi făcu semn, dar bătrânul nu se mişcă nici de astă dată, iar ea nu îndrăznea să mai întârzie, aşa că se îndreptă grăbită spre locul unde o aştepta Mark. El era la volan şi motorul fusese pus în mişcare.

— Nu te-a văzut nimenea? întrebă el. Clătină din cap şi începu să râdă.

— Nimenea, afară de tata.

Se plecă repede spre ea şi o sărută, iar în clipa următoare maşina pleca, scârţâind uşor. Se simţi cuprinsă de o senzaţie stranie şi era emoţionată. Sărutul acesta nu reuşise să-l apropie de ea. Motorul începu să gâfâie cu greutate.

— Ce s-a întâmplat cu hodoroaga asta? se miră el şi începu să manevreze la pedala de pornire.

Susan se plecă afară din maşină şi se uită la roţi.

— Uite ce este, răspunse ea râzând, ai uitat frânele. Uitase să dea drumul frânelor la plecare.

— Sue, mi se pare că tu te-ai măritat cu un prost, declară el cu părere de rău.

Susan clatină din cap şi zâmbi:

— Ba de loc. Tata procedează ca şi tine, îi explica ea, şi sunt obişnuită cu aşa ceva. De fiecare dată începe să ocărască şi să ţipe, când vede că maşina nu vrea să se mişte din loc.

— Aşa că tu trebuie să dai drumul frânelor, zise el. Maşina începu să alerge vâjâind, despicând vântul uşor al acestei zile de primăvară. Vorbele spuse de Mark i se învârteau cu stăruinţă prin minte: „Te-ai măritat... te-ai măritat cu un prost”, spusese el, dar n-avea dreptate. Ea se măritase cu el.

„Sunt măritată”, gândi ea şi privirile mirate îi rătăciră departe, nu spre linia şerpuită a dealurilor din faţa lor, nici spre copaci şi nici în largul luncilor verzi, ci departe spre strălucirea anilor nesiguri ce o aşteptau în

viitor.

Acuma, când erau singuri, între ei totuşi mai stăruia un perete despărţitor, de sfială, care trebuia înlăturat sau poate va cădea de la sine. Căci vor trai singuri, vreme de o săptămână, pe marginea lacului acestuia, în micul bordeiu de bârne pe care-l împrumutaseră de la tatăl ei. Căsuţa aceasta o clădise pentru familia lui, pe vremea când ea era fetiţă mică, dar nu o întrebuinţaseră prea adeseori. Mama ei nu putea suferi tăcerea, singurătatea, ţânţarii, bufniţele care răscoleau pustiul nopţilor şi plita ruginită de ploaie. Prin urmare renunţaseră s-o mai întrebuinţeze în timpul vacanţelor, dar din când în când tatăl ei mai trecea pe aici pentru câte o singură zi. Niciodată însă nu întârzia mai îndelung.

— Mi se pare că eu sunt tot copil, aşa că nu pot sta singur, spunea el în glumă.

— Bine, dar tu eşti acuma destul de mare? întrebase într-un rând Susan care era fetiţă mică.

— De, nu prea ştiu nici eu ce să zic, răspunsese el îngândurat.

Cu toate acestea păstrase căsuţa.

— S-ar putea ca într-o bună zi să mă duc în partea aceea, spunea el.

Cu două zile în urmă, trecuse pe aici, împreună cu Mark”, pentru a aduce provizii, câteva cărţi şi să măture praful adunat. În timpul cât îşi împachetase cărţile, din camera ei de acasă, se gândise: „Ce ar fi, să iau puţin lut sau o cutie de culori?” Dar pe urmă renunţase. Cum era să ia astfel de lucruri, în călătoria ei de nuntă.

N-ar fi putut spune cu certitudine, nici în ce măsură le va întrebuinţa de aci înainte. Probabil nu va mai avea nevoie de ele. Le împachetase, dar nu pentru a le lua în călătorie de nuntă, ci pentru a le transporta în casa unde va trăi de aci înainte împreună cu soţul ei. Alcovul din camera ei de fată, părea pustiu şi trist, după ce-şi adunase toate lucrurile şi le împachetase într-o ladă, pentru; a fi dusă. În casa lor cea nouă. Statuia lui Cupidon era gata şi acuma sta îngenuncheată printre stânjeneii din grădina

doamnei Fontane. Bustul lui Mark îl dusese ea însăşi în braţe, tot drumul până la casa lor, şi-l aşezase ui mansarda cea nouă. Capul nu era terminat. Îi lipsea ceva. Gura era perfectă, dar ochii sub arcada sprâncenelor, parcă n-ar fi fost aşezaţi bine. Orice ar fi făcut, ochii aceştia păreau totuşi că sunt orbitele unei hârci.

— Nu sunt bine făcuţi… nu spun nimica, explică ea lui Mark într-una din zile. Erau împreună tocmai în casa aceasta noua şi o pregăteau pentru ziua care acuma trecuse.

— Să spună ceva? întrebă el.

— Când voi reuşi să-i termin, mi se va părea că vorbesc, declară ea.

— Doamne, ce să zic, seamănă destul de bine cu mine, pentru a mă face să mă simt nu ştiu cum, declară el şi se uită la bustul din faţa lui.

Se opriseră alături şi se uitară îndelung la chipul de lut al bustului. Pe urmă Mark declară cu totul pe neaşteptate:

— Aşa voi arăta eu, în ziua când voi muri.

Ea nu răspunse; i-ar fi fost peste putinţă să răspundă, deoarece afirmaţia lui era justă. Chipul acesta de lut era exact obrazul lui Mark, încremenit în veşnicia morţii.

Întinse repede bucata de pânză umedă peste el şi-l acoperi.

— Motivul este, că nu e terminat încă, lămuri Susan, Dar îi voi da viaţă. Acesta va fi primul lucru pe care-l va face, după ce se vor întoarce acasă, pentru a începe adevărata lor viaţă.

Dar în mijlocul liniştii acestei căsuţe, fără nicio pricină anume, amintirea măştii acesteia împietrite în linişte desăvârşită, începu s-o urmărească întocmai ca amintirea unui mort. Continuă să se gândească la ea, în timpul cât se uita la el, cât stăteau de vorbă şi în timpul când îşi despachetară lucrurile. Erau unul lângă altul, se sărutau, dar ea nu vedea obrazul lui, ci masca pe care o făcuse ea însăşi.

— Spune drept, nu suntem noi nişte proşti! exclamă

ea râzând. Am aşteptat această clipă cu atâta nerăbdare. Acum a sosit… dar ne simţim sfioşi unul în faţa altuia.

Plecă ochii şi se uită la ea, fără să zâmbească.

— Eu mă simt şi acuma, ca şi când n-am fi noi înşine, răspunse el. Privirea lui era tulbure şi rătăcită. Era datoria ei… şi va trebui să aducă realitatea în viaţa lor. Obrazul lui nu va trebui să fie pentru ea masca de lut pe care nu o terminase, masca impresionantă şi umilă, care aştepta să fie terminată şi să i se dea viaţă.

— Haide Mark, zise ea trezită, să ne despachetăm lucrurile şi să mâncăm ceva… pe urmă vom face o baie şi vom înota la lumina lunii.

— Da, haide! se grăbi el să-i răspundă. Ocupându-se de ceva împreună, viaţa li se va părea mai reală. Vor simţi că ei doi sunt aceiaşi oameni care se gândiseră la clipa aceasta „care totuşi venise, după ce o aşteptaseră atât de îndelung. Acesta era adevăratul motiv al senzaţiei lor de acum. Se gândiseră şi visaseră atât de îndelung clipa aceasta a intimităţii dintre ei, încât acuma nu erau în stare să deosebească realitatea de lumea visurilor. Deşi sosise, şi acuma o trăiau, totuşi li se părea că de abia de aci înainte va trebui să vie. O urmări cu privirea în timpul cât scoase hainele şi le atârnă în cuierul din dosul unei perdele de creton, până când aşternu masa pentru ei doi, până când pregăti beefsteakul şi cafeaua. El nu găsea nimica ce ar fi putut face. Mişcările ei erau atât de repezi şi de precise. Îţi făcea impresia că toate le face dintr-odată. Alături de repeziciunea şi siguranţa ei, el se simţea stângaciu şi inutil.

— Eşti o femeie admirabilă! declară el. Eu… alături de tine încep să-mi dau seamă că nu sunt bun de nimica.

Tocmai aşeza într-un pahar cu apa proaspătă buchetul de trandafiri pe care şi-l prinsese la brâu, când plecase din casa părintească. Aşează paharul pe masă, dar când îl auzi spunând: „Eşti o femeie admirabilă!” se repezi spre el şi-şi culca obrazul pe pieptul lui.

— O, te rog, te rog, ţipa ea strângându-se lângă el. Nu-mi spune astfel de vorbe!

Se uita la ea mirat:

— Cum se poate; eu sunt convins de asta şi ceea ce ţi-am spus, a fost în mod serios. Nu-ţi place să auzi spunându-se despre tine, că eşti o femeie admirabilă?

— Nu-nu-nu… protestă ea, cu glasul sufocat.

— De, răspunse el mirat. Ce să zic! Nu sunt în stare să te înţeleg… majoritatea oamenilor…

Ridică obrazul şi păru ca adulmecă ceva.

— Arde beefsteakul! striga ea. Aceasta nu este o purtare prea admirabilă din partea mea!

Se repezi şi ridica friptura pe care o puse sfârâind într-o farfurie. Lui Mark i-ai fi fost peste putinţă să spună dacă soţia lui râdea sau plângea.

— În viaţa mea n-am fost încă atât de flămândă, ca acuma, declară ea înveselită. Se aşezară faţă în faţă şi începură sa mănânce, simţindu-se ceva mai la îndemână, în lumina făcliei din apropierea lor.

— Tot aşa şi eu, draga mea, răspunse Mark.

Se simţeau ca şi când ar fi devenit din nou reali, dar nu în întregime. Uitându-se la ochii lui, se gândi: „Probabil numai din pricina flăcării care pâlpâie, ochii lui par atât de plini de umbre, ca şi când orbitele ar fi goale. Dar de fapt nu sunt goale. Mie-mi place aşa cum este. E soţul meu”. Dar dincolo de dragostea ei pentru el, dincolo de senzaţia că este o femeie, căsătorită cu Mark, dincolo de rolul ei de soţie, creierul ei continua să-şi depene gândurile: „Capul acela de la mansarda arată acuma exact cum este el. Probabil am tăcut dintr-ansul maximul ce se putea face… şi probabil nu voi reuşi să-i dau viaţă. Probabil mie-mi lipseşte puterea creatoare. Oare voi putea eu deveni vreodată sculptor adevărat?” Sigur că da, va reuşi să creeze viaţă, era categoric hotărâtă. Se ridicară de la masă şi se aşezară împreună pe micul pridvor al casei care da spre lac, şi el îşi aprinse luleaua. Se strânseră aproape unul de altul, şi în cele din urmă păreau că au început să-şi dea seamă de prezenta lor reciprocă.

Acesta este începutul, murmură ea cu glasul stins.

Începutul vieţii noastre, răspunse el.

Sub lumina de lună şi învăluiţi de tăcere, începură să se vadă unul pe altul mai limpede şi mai aproape. Coloarea obrazelor lor, a ochilor şi a trupurilor se ştearsă şi rămaseră numai conturele mai intime şi mai apropiate. Îi simţea fiinţa alături de ea, fierbinte, respirând şi aşteptând sfioasă.

— Hai să coborâm în apă, zise ea pe neaşteptate. Se dezbrăcară şi sub lumina lunii cele două trupuri ale lor apărură albe, ca marmora. El era ca o statuie de marmoră şi probabil tot atât de rece, dacă ai fi pus mâna pe el. Dar şi eu sunt ca o marmoră, gândi Susana şi coborî ochii, ca să-şi vadă trupul, dar ea nu era rece. Îl văzu că a rămas nemişcat, ujtându-se la ea şi parcă-l simţea că trupul i-a încremenit de sfială.

— Haide! strigă ea. Să alergăm până în marginea lacului!

Simţea nevoia ca în trupurile lor sculpturale să pulseze viaţa şi mişcarea. Începură să alerge, ţinându-se de mână, pe urmă săriră în apă şi începură să înoate împreună. Trecură apa şi ieşiră în cealaltă parte, pe urmă începură să înoate din nou, până la debarcader. Îl văzu că a început să tremure.

— E prea răcoare, declară el. Haidesă aţâţăm focul. Se întoarseră într-un suflet la căsuţa de bârne şi după ce zăvorâră uşa, ca să nu intre noaptea şi întunericul pădurii, el aşeză lemnele în gura vetrii şi ea îngenunche, ca să scapere un chibrit a cărui flacăra fu prinsă numaidecât de aşchiile uscate. Câteva clipe rămaseră amândoi îngenuncheaţi în faţa vetrei, pe urmă simţi că o ridică în picioare şi o strânge la piept; îşi lăsă capul pe spate, ca să-i primească sărutul. Dar până şi în clipa aceasta, înainte ca sărutul luă să coboare spre ea şi să-i amuţească gândurile, creierul ei se desprinse din puterea voinţei ce încerca să-l stăpânească şi păru că-i suflă la ureche: „Uite, aceasta este privirea de care am nevoie pentru mască. În clipa aceasta el s-a trezit la viaţă”.

Capul neterminat era tot la mansarda pe care plănuise ca într-o bună zi s-o întrebuinţeze ca atelier al ei.

Dar deocamdată nu simţea nevoie să aibă o cameră a ei proprie, în care să nu intre nimenea. Aci era căminul ei, în căsuţa aceasta de la capătul uliţei pe unde se juca pe vremea când era mică. Dacă se întâmpla să se uite pe fereştile din faţă ale casei, vedea acelaşi peisagiu pe care-l văzuse toată viaţa: şirurile albe de căsuţe, terenurile verzi şi îngrijite din cealaltă margine, şi dincolo, peste vârful copacilor, cupola amphiteatrului Universităţii unde tatăl ei avea o catedră şi unde ea şi Mark făcuseră cursurile, vreme de patru ani. Odinioară îi fusese dragă, deşi se gândea la ea cu un uşor dispreţ, din pricină că era mică şi provincială, dar mai ales stingherita în elanurile ei de către Consiliul de Administraţie, format din doi proprietari rurali bogaţi, un avocat şi preşedintele băncii din oraş. Dar cu toate acestea îi erau dragi profesorii cu înfăţişare sălbatică şi ciolănoasă, oameni cârcotaşi şi chinuiţi de sărăcie, pe care-i cunoştea nu numai în calitate de profesori pătimaşi şi plini de teorii, dar şi ca oameni, căci de multe ori după câte o conferinţă, auzea pe tatăl ei murmurând, cum se întâmplase să murmure despre profesorul Sanford: „Individul acesta de Sanford e un maniac. Pe mine nu mă interesează că se pricepe la astronomie, ci mă interesează faptul, că în afară de stele, nu este în stare să mai vadă nimic altceva”.

Bietul profesor Sanford! Era adevărat că omul acesta trăia printre stele. Dar tot atât de adevărat era că fiecare dintre ei trăia undeva în altă parte şi nicidecum în căsuţele acelea mici, unde soţiile lor palide se străduiau din toate puterile să fie femei de societate, în timp ce, năşteau copii şi făceau toate treburile casei, fără să poată ţine o servitoare. Le cunoştea pe toate şi astăzi nu i se întâmpla niciodată să se uite pe fereştile din faţă ale casei, fără să se simtă înfiorată de o profundă înţelegere. Îi erau dragi femeile acestea şi suferea puţin, când se gândea la lupta dureroasă pe care o duceau, pentru a putea duce viaţa care li se părea armonioasă, iar căsuţele acestea ale lor erau atât de mici – prea mici şi prea aproape una de alta – aşa ca trebuiau să stea mereu la pândă, ca să poată

stăpâni plânsul copiilor, dar trebuiau să-şi stăpânească până şi veselia, sau supărarea şi plânsul, ca să nu fie auziţi de vecini. Numai tăcerea putea să le asigure liniştea, ori femeile acestea aveau nevoie de linişte, căci nu erau femei inculte şi prin urmare buna-cuviinţă era pentru ele o necesitate inexorabilă. Erau totuşi în stare să facă glume pe socoteala sărăciei în mijlocul căreia trăiau. Dar într-una din zile mica doamnă Sanford – în ziua când corpul profesoral dăduse o recepţie în onoarea absolvenţilor Universităţii – îmbrăcată în eterna ei rochie de dantelă neagră pe care o purta în fiecare an la astfel de ocazii, îşi încrucişă mâinile pe piept, şi uitându-se sfioasa la Susan, O întrebase:

— Ce ai de gând să faci de aci înainte, dragă Susan?”

— „Totul”, răspunse Susan, râzând înveselită, iar doamna Sanford îşi împreunase din nou mâinile mici şi muşcate de leşie, mâinile cu unghii curate, dar roase. Era o zi de Luni şi în zorii zilei coborâse în pivniţă, unde spălase rufele familiei, ca apoi să se strecoare repede şi nesimţită, să le întindă pe frânghie, fără să se uite în curtea vecinilor, unde celelalte soţii ale profesorilor, făceau exact ce făcuse ea acuma.

— O, Susan! exclamă ea. Vorbele acestea, dragă, mă înspăimântă! E atât de îngrozitor să-ţi dai seama de tot ce ai dori să-ţi ofere viaţa, şi cu toate acestea să nu poţi obţine nimica. Uneori mă gândesc că e mai bine să nu cunoşti nimica, să nu ştii să ceteşti, de vreme ce nu ai posibilitatea să-ţi cumperi cărţi, sau să vrei să cânţi şi să nu ai mijloace să studiezi muzica”.

Nu ştiuse ce să-i răspundă, dar doamna Sanford zâmbi şi întinzând mâna, o mângâiase pe braţ:

— Dumneata, draga mea, eşti plină de calităţi şi sunt încredinţată că vei reuşi”.

Cineva dintre cei de faţă se auzi strigând:

— Am aflat că doamna Sanford ar vrea să ne cânte ceva”, şi imediat după aceea răspunsul doamnei Sanford: „O, Doamne, dar cui i-ar putea face plăcere, să mă audă cântând!”

— Da, eu totuşi vă rog, doamnă Sanford, stărui Susan. Mie mi-ar face plăcere să vă aud cântând”.

— Serios, dragă? Ei bine, în cazul acesta voi cânta.

Rămaseră cu toţii nemişcaţi şi ascultară melodia Kennst du das Land pe care o cântă cu glasul tremurat şi plin de nostalgie. Susan o auzise de multe ori cântând, prin urmare ce o făcea acuma să-şi simtă pieptul cutremurat de suspine, când îşi aducea aminte de ea… De fiecare dată când se întâmpla să se uite pe fereştile din faţă ale casei, îşi aducea aminte de felul în care arătase doamna Sanford în ziua aceea când cântase.

Dar fereştile din partea de apus ale casei, dădeau spre Tramp-s Wood. Ea şi Mark se logodiseră în pădurea aceasta. În ziua aceea el o întrebase: „Unde să mergem, Sue?”, iar ea îi răspunse: „Am dorit mereu să ne ducem în Tramp-s Wood! Haide să mergem!”

Pe vremea când fuseseră copii, nu se jucaseră niciodată în pădurea aceasta, din pricina unei superstiţii copilăreşti, trecută din generaţie în generaţie, între copiii din partea aceasta. Se spunea anume că în pădurea aceasta ar rătăci fantoma unui vagabond care cu mulţi ani în urmă se spânzurase de craca unui copac, în apropierea vetrei unde mai fumegau încă tăciunii focului său de popas, în vederea şi apropierea uliţei pline de case, de familii şi de copii. Probabil luminile de la fereştile caselor clipiseră calde spre el, în timp ce-şi încălzise cina, căci găsiseră alături de foc o cutie de conserve de mazăre, aşa că bietul nu murise flămând. În apropiere mai era şi o grămadă de vreascuri pe care le adunase ca să le pună pe foc. În chimirul lui au găsit şi bani, tocmai de ajuns, ca să-l poată înmormânta, fără prea multă pompă. Banii erau într-un plic pe care scrisese cu creionul: „Cheltuiala pentru îngropare… dar fără ceremonie”. Nu era niciun motiv care să-l fi determinat să se spânzure, aşa în văzul lumii. Fapta lui părea destul de ciudată, dar de vreme ce mamele copiilor din apropiere, şi-aşa n-ar fi putut să-l împiedice, se simţiră uşurate. „E mai bine ca un astfel de om, să nu stea în calea nimănuia”, spuneau femeile, stând de vorbă de

faţă cu copii, „căci cine ar putea să-ţi spună ce este în stare să facă”. Auzindu-le glasul plin de taină cu care vorbesc, copiii născociră numaidecât o fantomă, care era a vagabondului spânzurat, aşa că nu se mai apropiară de pădurea în care murise.

Dar în după amiaza aceea, ea şi Mark intraseră în pădure, ca să poată fi singuri. În Tramp-s Wood erau siguri ca nu vor întâlni pe nimenea.

— Ţi-e frică? îl întrebase ea râzând.

— Când sunt cu tine, nu mi-e frică, răspunsese el tot râzând.

Acum când căminul ei da în parte spre pădurea aceasta, regiunea i se părea superbă şi liniştită, iar uneori după amiaza, când aştepta pe Mark să se întoarcă acasă, se plimba printre copacii din marginea pădurii, aducându-şi vag aminte de vechea poveste, dar fără să se mai teamă, căci acuma ea şi Mark se obişnuiseră. Pădurea avea o înfăţişare stranie şi florile de câmp nu le culegea nimenea. Tot aşa nu i se întâmplase până acuma să întâlnească pe cineva în timpul plimbărilor ei.

Dar nici ea nu se ducea prea des în partea aceea, căci în casa se găsea întotdeauna câte ceva de făcut. De fapt nici acuma nu terminaseră cu toate, deşi după întoarcerea lor acasă, când prietenii veniră să-i vadă, le spuseră miraţi şi mulţumiţi: „Cum de aţi reuşit, să vă aranjaţi casa aceasta. Pare că locuiţi aici de ani de zile”. Ea şi Mark începuseră să râdă, ţinându-se de mână, încântaţi de fericirea lor proprie, iar admiraţia lor o consideraseră ca pe ceva ce făcea parte din această fericire. Nu făcuseră nimic extraordinar, când te gândeşti că toată lumea trebuie să se căsătorească, şi ştiau cât de mică e casa lor, dar cu toate acestea îşi închipuiau că ei au reuşit să facă ceva mai mult decât aceşti prieteni ai lor.

În aceeaşi seară, după ce toţi prietenii lor plecară, cercetară împreună toată casa, pentru a se convinge încă o dată de ceea ce aveau: salonul, sufrageria, bucătăria, vestibulul, scara, cele două dormitoare, micul birou al lui Mark şi odăiţa lor de baie, pavata cu faianţă galbenă. Mark

începu să urce scara, spre mansardă, dar ea îl opri.

— Acolo nu ne vom duce, zise ea, căci la mansardă nu este nimica. Până acuma nici nu m-am gândit să aranjez încăperea aceasta.

Era adevărat: din ziua când aşezase în camera de la mansardă capul neterminat de lut şi sculele pe care le întrebuinţa, ea nici nu mai dăduse pe acolo. Coborâră deci din nou la parter şi pentru a se convinge dacă hornul trage destul de bine, Mark aprinse focul. Nu ar fi fost nevoie de foc, deoarece noaptea era atât de blândă, încât lăsau uşa deschisă şi în josul străzii puteau vedea cum clipesc prin întuneric luminile de la casele prietenilor lor. Era adorabil de frumos. Simţea un fel de veselie care se desprindea din pereţii ce înconjurau viaţa ei, lumini şi prieteni, căminul şi Mark, soţul ei. În josul străzii, după prima cotitură, erau părinţii ei, cu Mary şi toată copilăria ei fericită sau aproape fericită. Se simţea foarte mulţumită. De ce-i spusese tatăl ei cuvintele acelea la despărţire? Când plecase împreună cu Mark, nu lăsase nimic în urmă. Totul era aci în apropierea ei. Dacă ar fi avut poftă, putea da oricând o fugă până dincolo de cotitura străzii, ca să deschidă uşa şi în clipa următoare s-ar fi pomenit din nou în mijlocul copilăriei ei de odinioară.

Dar ea nu simţea nevoia să revină. Se întoarse spre Mark şi se uită la el încântată şi mulţumită. „Sunt fericită!” murmură ea în şoaptă. Se aşezară amândoi unul lângă altul, în faţa focului lor, încălziţi şi mulţumiţi: „Aceasta va fi o glorie a mea… o glorie pentru mine aceasta va fi…” fredona ea cu glasul stins.

Mark începu să râdă.

Prima dată când te-am auzit cântând cântecul acesta, zise el, aveai cinci ani şi te aşezaseşi pe treapta cea mai de sus a scării, ca să coşi o rochiţă pentru păpuşa.

Adevărat! exclamă ea. Iubitul meu, cum de-ţi mai aduci aminte de aşa ceva!

Mi se pare că nici nu-ţi dai seamă, când începi să cânţi melodia aceasta, nu-i aşa? Nu-ţi dai seamă de loc? întrebă el.

Este ceva spontan, care porneşte în mod involuntar, răspunse ea şi clătină din cap.

Dimineaţa le venea foarte greu să se despartă unul de altul şi începeau să se teamă de apropierea acestei clipe, imediat ce turna lui Mark a doua ceaşcă de cafea. Pe urmă el se uita la ceas.

Mai am zece minute, declara el cu glasul grav.

Se repezea numaidecât şi întorcea cadranul ceasornicului în cealaltă parte, ca să nu-l mai poată vedea, pe urmă-şi apropia scaunul de al lui. În clipa aceasta începea să-şi dea seamă cât de pustie i se va părea casa după plecarea lui.

Ce bine ar fi dacă ai putea şi tu să lucrezi acasă, spunea ea cu părere de rău. Dacă ai fi pictor sau scriitor…

— Tu te-ai măritat cu un om de toate zilele, răspundea el îngândurat şi-şi mesteca zahărul în cafea. Eu cred, dragă Sue, că toată viaţa voi fi obligat să mă duc la birou.

— Tu eşti singurul om pe lume şi fără asemănare, se grăbea ea să-i răspundă şi plecându-se îi săruta mâna. Se uita la el cu ochii treji şi îndelung: Va trebui să te văd în gând, vreme de trei ceasuri şi jumătate, spunea ea.

— Astăzi nu sunt sigur nici cel puţin dacă mă voi putea întoarce la masă, declară el cu părere de rău. Un client ar vrea să viziteze vechea casă Grainger.

— O, Mark, vei lipsi toată ziua, protestă ea.

— Aşa cred, draga mea, răspunse el şi ridicându-se în picioare, întoarse ceasornicul cu cadranul spre el.

Clipa despărţirii era adevărat chin, iar când se uita înapoi de la cotitura străzii începea deznădejdea, dar după ce toate acestea treceau, viaţa se închidea din nou împrejurul ei, caldă şi binefăcătoare, cu nenumăratele treburi ce le avea. Alerga în toate părţile prin casă, scutura şi făcea ordine, aşezând lucrurile la locul lor. Pe urmă cerceta din nou fiecare cameră în parte, ca şi când ar fi vrut să-i facă portretul, o examina în toate amănuntele, urmărea poziţia scaunelor şi linia faldurilor de la perdele, reflexele de colori şi lumini ale unui tablou, felul în care

erau aşezate florile. Casa ei era un întreg bine definit, format din camerele care erau într-o ordine desăvârşită. Dar desăvârşirea aceasta nu era statică şi nici moartă, ci era ceva viu care făcea parte integrantă din viaţa ei şi a lui Mark. Această casă trebuia să fie căminul lor, în care va trăi Mark împreună cu ea. Biroul i-l aranja aşa fel ca să semene cu Mark, îi aduse o canapea largă şi cu perne întinse, căci lui îi plăcea să fie cu capul foarte jos, când era ostenit şi ar fi vrut să se odihnească. Masa lui era masivă şi în ordine, cadrele de pe pereţi simple şi fără pretenţii. I se părea straniu să se gândească la acest Interior pe care era în stare să-l vadă mult mai limpede decât camera ei proprie. Lucrurile ei le schimba în fiecare zi de la locul lor, fără să poată alege ceva definitiv. Oare măsuţa de toaletă vine mai bine în faţa fereştii, sau să o lase în apropierea patului? Unde să pună glastra cu florile, pe măsuţă sau dincolo pe consolă? Era nemulţumită de fiecare dată şi încerca în toate felurile, fără să fie în stare să se decidă pentru ceva, în mod definitiv.

Pendula de pe perete bătea ceasurile douăsprezece, fără ca ea să-şi fi dat seamă cum a trecut vremea. El se întorcea acasă, aproape înainte de a-i simţi lipsa. Îi auzea glasul strigând-o din vestibul.

— N-au venit amatori, dragă soţie, aşa că m-am întors acasă!

— O, Mark! Se repezi într-un suflet la bucătărie şi începu să le facă toate dintr-odată.

Era adevărată plăcere s-o vezi când prepara mâncarea, una după alta, costiţele, mazărea, salata, ca între ele să alerge în sufragerie şi să aştearnă masa – să aşeze un vas cu flori – dar nu flori artificiale, căci în casa ei nu se găsea aşa ceva.

— Gata! se auzea glasul ei peste un sfert de ceas.

— În lume nu se găseşte altă femeie care să se asemene cu tine, spunea el, apropiindu-şi scaunul de masă.

— Nu vorbi copilării, protesta ea. Te rog… nu-mi place să te aud vorbindu-mi în felul acesta.

— Bine dragă, stai să ne înţelegem, se grăbea el să-i

răspundă. Ce am făcut eu în timpul acesta? Mi-am spălat mâinile, m-am pieptănat, mi-am schimbat cravata – mi s-a părut că m-am picurat cu ceva pe cravată, dar…

— Voi cerceta să văd ce este, interveni Susan.

— Iaipână când să cobor eu la parter, tu ai terminat cu pregătirea mesei. Prin urmare vezi bine că altă femeie ca tine nu se mai găseşte.

Se uită la el şi zâmbi, dar nu mai zise nimica. De fapt care o fi oare motivul că ei nu-i plăcea să-l audă spunând că nu se mai găseşte în lume o femeie care să se asemene cu ea? Probabil din pricină că vorbele acestea o făceau să se simtă izolată şi singură. Ea ar fi vrut să fie ca toată lumea. Dar Mark începuse să vorbească repede şi mulţumit, în timp ce mânca cu poftă.

— Mi-au telefonat la douăsprezece fără zece, că nu mai au nevoie de casa Grainger, spunea el. Mă gândeam să-ţi telefonez, dar pe urmă am renunţat, căci până să obţin legătura, puteam ajunge şi eu acasă.

— De ce n-au mai avut nevoie de casa Grainger? întrebă ea curioasă. Este o casă splendidă.

— E prea departe pentru personalul de serviciu, răspunse el.

— Probabil vor prefera vila Marsey, sugeră Susan.

— E de vânzare? întrebă el.

— Mi se pare că am auzit vorbindu-se ceva, că acuma după ce domnul Marsey a murit, restul familiei va pleca în străinătate. Nu-mi mai aduc aminte cine mi-a spus, dar…

— Ai o memorie, de parcă ar fi un carnet de însemnări, declară Mark. Dar cum de nu-mi aduc şi eu aminte de asta.

Se ridică de la masă şi se duse repede la telefon. Ea aşteptă până se întoarse:

— Patronul spunea că „este o idee genială”, o lămuri Mark, după ce se aşează din nou. Dar i-am spus că este ideea soţiei mele.

— O, Mark, protestă ea cu glasul plin de reproşuri. A fost o simplă întâmplare că mi-am adus aminte. N-ar fi trebuit să-i spui.

— Nu face nimica, se grăbi el s-o liniştească. Tot aşa este o simplă întâmplare, ca uneori eu să nu-mi aduc aminte de câte ceva.

Se uită la el şi inima i se zbătu speriată:

— Mark, am făcut vreo greşeală? Te uiţi la mine de parcă ai fi supărat! Ce este?

Se ridică repede în picioare şi după ce se apropie de ea, o sărută.

De ce te aşezi atât de departe de mine? întrebă el şi-şi apropie scaunul de al ei. Haide să stăm unul lângă altul; de aci înainte întotdeauna.

Cetise undeva că dragostea este o forţă care-ţi dă putere nebănuită. Oameni care înainte de a cunoaşte iubirea, ar fi fost incapabili de aşa ceva, începeau să scrie poeme, să compună muzica sau să facă fapte mari, imediat ce se îndrăgosteau. Dar nu s-ar fi putut spune acelaşi lucru şi despre ea. Se învelea în dragostea lui Mark, cum s-ar fi învelit într-o haină călduroasă sau într-o pelerină, dar de făcut nu făcea nicio faptă mare, nici cel puţin în vis. Nu intrase niciodată în odaia de la mansardă şi nici nu se mai gândise să continue cu modelatul. Mâinile ei erau foarte mulţumite să facă treburile casei care începeau să-i placă tot mai mult, cu fiecare zi ce trecea. După ce termina cu scuturatul şi punea fiecare obiect la locul lui, alegându-i poziţia cea mai desăvârşită, intra în bucătărie şi deschidea cartea de bucate în care cetea tot felul de reţete şi făcea planuri cum să procedeze în cutare şi cutare împrejurare. După ce termina şi cu asta, aştepta mulţumită şi liniştită până în adâncul fiinţei, ca Mark să se întoarcă de la birou. Ridica împrejurul ei zidurile dragostei, exact cum erau ridicaţi pereţii căsuţei lor din marginea pădurii.

De prezenţa pădurii acesteia era mereu conştientă. Era o pădure înşelătoare, care acolo la capătul străzii îţi făcea impresia că era un hăţiş de câţiva copaci, dar după ce intrai într-însa, îţi dădeai seamă că se aşterne până la depărtări de kilometri întregi, din ce în ce tot mai deasă şi mai întunecoasă, pe un teren prea accidentat şi stâncos, pentru a te putea gândi să începi tăierea copacilor, ca să-ţi

întemeiezi o fermă. După o bucată de drum, întâlneai apa unui zăpor care curgea repede şi furios în fundul unei râpe, iar dincolo de aceasta se aşternea din nou pădurea.

Lui Mark nu-i plăcea pădurea aceasta. Duminica trecută îl luase cu ea, să facă o plimbare printre copaci şi-l văzuse că merge cu capul proptit în piept ceasuri de-a rândul, fără să zică nimica.

— Ce zici, e adorabilă, nu-i aşa? îl întrebase ea, ridicând fruntea spre vârfurile copacilor care aruncau umbră groasă, în acest mijloc de vară.

— Mă face să mă simt într-o stare sufletească foarte stranie, răspunse el. Mă întreb, cum de nu mi-am dat seamă de această situaţie, în ziua când te-am cerut în căsătorie? Dar în ziua aceea n-am fost în stare să văd nimica altceva, afară de tine.

Tăcerea şi singurătatea se strângea împrejurul lor, deşi mergeau prin pădure ţinându-se unul pe altul de mână. Ajunseră în apropierea zăporului şi se opriră pe marginea râpei, ca să se uite la apa ce trecea grăbită peste stâncile negre de bazalt.

Cred că i-a trebuit cel puţin un milion de ani, pentru a-şi putea tăia drumul prin stanca aceasta, declară Mark şi imediat după aceea i se păru că împrejurul lor se îngrămădeşte tăcerea acumultată în timpul acestui milion de ani. Se uitară amândoi în adâncul râpei şi în aceeaşi clipă un muget uriaş urcă până la ei. Ceva mai jos, unde zăporul făcea o cotitură, din peretele râpei se desprinsese un colţ de stâncă şi căzu în apă. Când porni. În jos, luă cu el bucăţi mai mici de piatră şi copaci pe care-i repezi în vale, iar apa după ce vâjâii o vreme, se despărţi în două şuviţe de vâltoare şi trecu pe lângă stânca aşezată acuma în mijlocul albiei, de părea că de veacuri fusese aşezată acolo.

— Hai să ne întoarcem acasă, zise Mark. Am intrat prea adânc în pădure. Despre locul acesta am auzit mereu povestindu-se o mulţime de spaime.

— Odinioară spuneai că nu ţi-e frică în pădure, când sunt cu tine.

— În orice caz, nu mi-e frică nici acuma, ripostă el. Dar nu văd de ce nu ne-am plimba noi în lumina de soare?

Astfel se întoarseră şi apucară spre casă. Când ieşiră din umbra pădurii, soarele era încă sus pe cer. În drumul lor întâlniră pe cei care se întorceau de pe terenurile de golf şi din excursii. La o mică distanţă văzură pe Lucile şi pe Hal care se întorceau acasă, iar între ei micul Tommy mergea voiniceşte. Lucile le făcu semn cu mâna, iar Hal strigă:

Astăzi după amiază s-a constatat lipsa voastră de la Club!

Mark îşi scoase pălăria şi începu să le facă semne, iar Susan ridică braţul, pe urmă începură să urce treptele de la intrarea casei.

— Din când în când va trebui să ne ducem şi pe la Club, zise Mark. Cred că nu e nevoie ca prietenii noştri să-şi închipuie despre noi, c-am ridicat nasul în vânt.

— NU se poate să-şi închipuie aşa ceva, răspunse Susan cu entuziasm. Prietenii noştri ne cunosc destul de bine.

Dar numaidecât după aceea îşi uită de toate şi intră cântând în bucătărie, ca să pregătească de cină.

— În orice caz, continuă Mark peste câteva minute, e foarte uşor ca oamenii să-şi închipuie despre tine, că-i ridicat nasul în vânt, dragă Sue, mai ales când ţii seamă de felul în care te porţi tu.

Tocmai începuse să taie o portocală pentru salată şi se gândea cât de delicată este compoziţia acestui fruct, cu feliile în care sunt închise picăturile de suc colorat. Auzind vorbele spuse de Mark, se opri şi se uită la el.

— Nu înţeleg, ce vrei să spui? întreba ea mirată. Se aprinsese la obraz şi se simţea puţin nemulţumită de ceea ce-i spusese.

— Aproape nimica; dar uite ce, felul în care tu concepi viaţa şi în care-ţi conduci casa – felul tău de a privi viaţa, nu poate fi înţeles de toată lumea.

Continuă să taie portocala. Se simţea jignită de vorbele lui, dar cu toate acestea nu-i va spune nimica.

În orăşelul acesta atât de mic, toată lumea mă cunoaşte, răspunse ea cu glasul liniştit. M-au cunoscut întotdeauna… Lucite şi toate fetele şi toţi băieţii. În clipa aceasta, fără să-şi poată da seama cum, se simţea foarte departe de Mark. Demult, pe vremea când era mică, auzise pe un profesor spunând unui coleg al său: „Sue este o fată stranie, nu eşti de aceeaşi părere? Parcă nu seamănă de loc cu celelalte fete de seama ei”.

Întinse mâna spre butonul electric şi aprinse lumina, aşa că el îi văzu obrazul.

Fără îndoiala eu am început să vorbesc, fără să ştiu anume ce spun, declară el cu sfială. Dar să ştii că eu aş vrea… ca tu să rămâi aşa cum eşti… tu însăţi.

Altceva nici n-aş putea să fiu, răspunse ea. Haide Mark… aşază-te la masă.

Este cea mai gustoasă salată de fructe pe care am gustat-o până acuma, declară el după ce se aşezară la masă. Sue, tu eşti o bucătăreasă fără pereche.

O năvală de cuvinte i se vălătuci în adâncul gândurilor şi era gata să se repeadă în afară, dar le opri pe vârful limbii. Era gata să le dea drumul, întocmai ca unei limbi de şarpe în furculiţă:

Fii cu băgare de seamă, căci între portocale am tăiat şi una amară, zise ea. Dacă ar fi pronunţat cuvintele ce le simţea că clocotesc într-însa, ar fi ridicat ochii şi s-ar fi uitat la ea, mirat şi inocent. Prin urmare se stăpâni. Prea era susceptibilă, dar se obişnuise mai demult, să nu dea drumul vorbelor usturătoare, când se simţea jignita. Îşi aducea aminte ca pe vremea când era mică, mama ei se uita de multe ori înspăimântată la ea, când o auzea că nu-şi pune stavilă pornirilor. Prima dată când o văzuse că se întoarce şi se uită speriată la ea, dăduse fuga în camera ei şi începuse să plângă, murmurând printre dinţi: „De aci înainte nu voi mai spune nimănuia, niciodată… niciodată… cuvinte care să-i facă să se sperie de mine, numai din pricină că mă simt jignită”. Din ziua aceea începuse să se stăpânească din toate puterile şi-şi aducea întotdeauna aminte de ea.

— Dacă-ţi place, atunci să-ţi mai dau puţină, dragul meu, şi-i umplu farfuria pe care Mark o întinse spre ea.

Din ziua aceea nu mai intrară în pădure. Mark nu dorea să mai meargă în partea aceea, şi fără el nu se ducea nici ea. Dar cu totul pe neaşteptate şi fără niciun motiv anume; îşi aduse aminte de ceva. Sus în camera de la mansardă, era bustul neterminat. Deşi uneori se urca până acolo, pentru a mătura şi a şterge praful, nu făcuse încă nimica anume. Dar acuma, din pricină că Mark o jignise cu vorbele lui, a doua zi intră în camera de la mansardă şi începu să-şi plimbe privirile îngândurate împrejurul ei. Dar nici de astă dată nu se gândi să o mobileze şi nici nu ridică bucata de pânză cu care era acoperit bustul neterminat.

Ai tot ce şi-ar putea dori o fem-Haide, pleacă, murmură el. Pleacă, pleacă repede! Între pleoapele lui cu gene negre văzu că an început să lucească stropi de lacrimi: Muzica aceasta… îngână bătrânul.

Ieşi din camera şi cobora scara. Casa părea adormită. În faţa uşii de la camera mamei ei, se opri o clipă şi asculta. Dinăuntru nu se auzea nicio mişcare. Deschise uşa încetişor şi se uită înăuntru. Pe patul care era tot desfăcut, mama ei sta întinsă şi adormită, iar respiraţia i se auzea uşoară, ca a unui copil. Închise uşa domol şi cobora, apoi ieşi din casă şi se întoarse la casa ei. ei e, îi spusese într-un rând mama ei, plimbându-şi ochii în largul salonului. Un soţ cumsecade şi o casă drăguţă, alături de cei mai cumsecade vecini ce s-ar putea găsi în oraş.

Da, am tot ce mi-am dorit, răspunse ea zâmbind.

Mark este un băiat atât de serios, continuă mama ei care refuzase să-şi scoată pălăria: Trebuie să plec numaidecât, răspunsese ea. Se întâmpla cu toate acestea să întârzie vreme de un ceas sau chiar două, dar faptul că nu-şi scotea pălăria, îi dădea iluzia că este gata în orice moment de plecare. Acasă mă aşteaptă atâtea treburi care trebuie făcute.

Te voi însoţi până acasă, zise Susan, căci eu am terminat cu treaba.

A, nu se poate, răspunse mama ei repede. Acum ai casa ta. Nu vreau ca Mark să-şi închipuie despre mine că nu sunt în stare…

— Ascultă mamă, eu mă duc la tine în vizita, pur şi simplu, răspunse ea şi începu să râdă. Afară de asta, la mine acasă am terminat tot ce aveam de făcut – afară de camera de la mansardă, dar deocamdată acolo nu prea ştiu ce aş putea face.

— Casa ta arată foarte bine, repeta mama ei şi-şi plimbă privirile lacome în largul camerei care strălucea de curată. Văd că-ţi place gospodăria şi tu ai avut acest dar întotdeauna.

— Casa aceasta se păstrează singură curată, răspunse Susan. E cea mai comodă casă din lume. Parcă ar avea o viaţă comună cu a noastră. Lucrurile se aşază singure la locul lor, fără să-ţi pricinuiască nicio bătaie de cap. Uite aşa, şi făcu o mişcare cu braţele, ridicând din sprâncene. Totuşi pe obrazul doamnei Gaylord nu tremură nicio umbra de zâmbet.

— Deocamdată toate merg aşa cum spui tu, zise ea cu înţeles. Dar mai târziu îţi vei da seamă că vei avea nevoie de cineva care să te ajute. Dar acuma eu trebuie să plec.

— Să-mi pun şi eu pălăria, zise Susan.

— Este o casă cu adevărat frumoasă, declară mama ei şi se opri în mijlocul aleii din dosul casei, ca să se mai uite odată la ea. Singurul amănunt este, că eu n-aş vrea să stau atât de aproape de pădurea aceasta întunecoasă.

— Nu ştiu de ce, dar mie-mi place pădurea aceasta, răspunse Susan. Deşi mi se pare ca Mark este de aceeaşi părere ca şi dumneata.

Plecă împreună cu mama ei şi i se părea că sub tălpile picioarelor simte contactul plăcut cu drumul pe care-l făcuse de atâtea ori. Dar acuma mama ei nu mai avea nicio putere asupra hotărârilor ce le va lua. Acasă se ducea atunci când îşi aducea aminte. După ce intra în casă, începu numaidecât să spele vasele, pe urmă sa mături în odăile de la parter şi să şteargă praful.

— Azi dimineaţă le-am lăsat toate de-a-valma, murmură mama ei. Voiam să mă duc devreme la băcănie, căci astăzi fiind zi de Sâmbătă, toată lumea încearcă să-şi facă mai multe provizii, şi fiind o zi atât de frumoasă, m-am gândit să trec şi pe la tine. Până când tu vei face ordine la parter, eu mă duc să aştern paturile.

Urcă scara de la etaj cu greutate, iar Susan îşi înfăşură părul într-un tulpan şi începu să deretice prin casă. Era adevărata plăcere să scuture şi să aşeze toate la locul lor. Pe vremea când era fată obligaţia aceasta de fiecare zi, i se păruse de multe ori chinuitoare, mai ales când închipuirea ei era preocupată de alte lucruri pe care ar fi dorit să le facă. Cu toate acestea nu s-ar fi putut spune că era definitiv chinuitoare, deoarece ei îi plăcea întotdeauna să lucreze. Cu fiecare mişcare schimba şi crea ceva. Încăperile luau formă şi primeau nouă înfăţişare, datorită manilor ei.

Când era aproape pe terminate, la etaj se auzi trântindu-se o uşă.

— Tu eşti, Susan? se auzi glasul tunător al tatălui ei care se oprise în capul scării.

— Da, eu sunt! strigă ea.

— Vino sus! adăugă bătrânul.

După ce se urcă în fugă până la el, îl găsi sprijinit de balustrada scării, cu părul răvăşit şi fumându-şi luleaua de cireş.

— Aş vrea să-mi cânţi bucata aceea din Sibelius, zise el. Mary nu va fi niciodată în stare s-o cânte. A început să cânte părţi dintr-ansa pe dinafară, aşa că aud melodia mereu şi a început să mă obsedeze, de nu mai pot scăpa de ea.

Susan se aşează în faţa vechiului ei pian şi zâmbind, deschise partitura în care era Finlandia. Bătrânul se întinse pe canapea şi-şi acoperi ochii cu braţul drept.

— Începe! porunci el.

Cântă melodia cu toată amploarea şi din adânc, uitându-şi de tot ce era împrejurul ei, cum se întâmpla de fiecare dată când făcea câte ceva. În astfel de împrejurări

îi era peste putinţă să nu uite chiar pe Mark. Sub degetele ei începea să izvorască şi să prindă forma o melodiei, îmbibată de o durere adâncă şi permanentă. Era în stare să simtă această durere şi fiind tânără, suferinţa îşi mai păstra încă pentru ea toată frumuseţea. Deşi în viaţa ei de până acuma nu suferise încă niciodată, totuşi în mod instinctiv, şi mult mai puternic decât din experienţa, cunoştea exact mijloacele care pot evoca suferinţa. După ce termină bucata, se opri şi se cutremură toată.

Aşteptă câteva clipe, ca apoi să se întoarcă spre tatăl ei. Braţul îi căzuse de pe obraz şi sta întins şi cu ochii închişi, iar buzele strânse împrejurul lulelei deveniseră albe.

— Tata! zise ea în şoaptă.

— Haide, pleacă, murmură el. Pleacă, pleacă repede! Între pleoapele lui cu gene negre văzu că au început să lucească stropi de lacrimi: Muzica aceasta... îngână bătrânul.

Ieşi din camera şi cobora scara. Casa părea adormită. În faţa uşii de la camera mamei ei, se opri o clipă şi asculta. Dinăuntru nu se auzea nicio mişcare. Deschise uşa încetişor şi se uită înăuntru. Pe patul care era tot desfăcut, mama ei sta întinsă şi adormită, iar respiraţia i se auzea uşoară, ca a unui copil. Închise uşa domol şi coborî, apoi ieşi din casă şi se întoarse la casa ei.

II

Într-una din zile, puţin după plecarea soţului ei la slujbă, se opri şi îşi plimbă privirea în largul salonului. În casă totul era aşezat la locul lui. Nu mai avea nimic de făcut. Casa părea că se uită la ea, strălucitoare, cu fereştile limpezi, cu parchetul lucitor şi toate lucrurile aşezate acolo unde trebuiau să stea. În salonul acesta nu mai era loc pentru nimica. Ultima perniţă şi ultima perdea fusese terminata, aşa că dacă ar fi încercat să mai adauge ceva, ar fi fost mai mult decât ar fi trebuit. Dulapul era plin de rufăria brodată şi cu găurele pe care le făcuse ea însăşi. În faţa casei grădina era îngrijită şi plină de florile acestui început de vară. De grădină trebuia să aibă Mark grijă, dar

când era vreme frumoasă, ieşea şi ea, ca să plivească buruienile şi să răsădească flori. Alaltăieri după amiază tunsese iarba de pe pajiştea casei. Dar din pricina aceasta se supărase pe ea.

— Asta seară, după ce terminam cu cina, aveam de gând să fac eu treaba asta, spusese el. Am examinat pajiştea chiar de ieri… dar am văzut că nu era nevoie să tundem iarba numaidecât.

— Am tuns-o eu, căci n-aveam ce face altceva, răspunse ea înveselită. Astăzi n-am avut nimic de lucru şi nu-mi venea nici să plec de acasă… aşa că n-am mai stat la gânduri…

— Să nu mai faci aşa ceva, răspunse el. Căci asta nu este o treabă care să o facă o femeie.

Se uită pe fereastra şi nu zise nimica. Pentru ea fusese o plăcere neaşteptată, să intre cu maşina şi să taie şuviţe lungi şi verzi de iarbă.

— Bine, de aci înainte nu voi mai tunde iarba, răspunse ea într-un târziu.

Dar nici astăzi nu mai avea ce face. Se apropie de fereastră şi se uită afară. Se simţea neliniştită, din pricină că nu mai avea de lucru. De cealaltă parte a străzii văzu pe Lucile cum îşi plimba copilul cu căruciorul pe terasă, pe urma intră repede în casă. Auzi cum se închide uşa pe urma ei. Al doilea copil al Lucilei se născuse cu şase săptămâni în urmă. „Sunt furioasă!” ţipase Lucile. Încă un copil, şi Tommy abia a ajuns la vârsta ca să-l pot lua cu mine, când plec de acasă. Totuşi Hal nu este în stare să plătească o servitoare care să mă ajute la treburile casei. O, bărbaţii sunt atât de egoiştil”.

Ea nu răspunsese Lucilei nicio vorbă, căci îşi aduse aminte de Hal că este un bărbat cumsecade şi întotdeauna ostenit de munca, aşa că ar fi fost peste putinţa ca el să oblige pe Lucile să facă altceva, decât ceea ce ar fi vrut ea.

În urma ei, casa părea că se întinsese la odihnă şi adormise. Când se întoarse de la fereastră, i se păru că se uita la ea cu ochi lucitori şi cuminţi ca de copil. Dar ce să mai facă acuma? Ieri dusese lui Mary o rochie noua,

învelită în hârtie transparentă şi legata cu o panglică galbenă de satin. Lucrase la rochia aceasta în fiecare zi; era o rochie de brocard de aur patinat, pe care o cumpărase din banii primiţi de la doamna Fontane. I-o croise în linii drepte şi era foarte elegantă. Ochii lui Mary se aprinseseră, îndreptându-se spre ea mai strălucitori decât înainte de asta, după ce despachetase rochia.

— O, Sue, este o rochie adorabilă! În aceeaşi clipă, fără să-şi poată da seamă de ce, Susan îşi simţi ochii plini de lacrimi.

— Serios, îţi place? întrebă ea şi ar fi dorit ca Mary să repete cuvintele de adineaori.

— Sigur că da, îmi place foarte mult, răspunse Mary.

— De, cred şi eu! interveni doamna Gaylord, şi oftă. E o rochie splendidă, dragă Susan. Şi nu înţeleg cum de ai reuşit s-o faci.

Tatăl ei care tocmai trecea, îşi băgă capul prin deschizătura uşii:

— Sfinte Doamne! exclamă el mirat. Cred că nu voi fi obligat să şi plătesc rochia aceasta!

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, să vorbeşti în felul acesta, se răsti soţia lui. Rochia a fost făcută de Susan.

— Serios, tu ai făcut-o Sue? întreba el. În rochia asta Mary va arata ca o floare din grădina. (Ochii bătrânului sclipiră maliţioşi, ca şi când nu s-ar fi întâmplat niciodată până acuma, ca sub pleoape să fărâme lacrimi de emoţie).

— Le-a plăcut la toţi, spuse ea lui Mark în aceeaşi seară. Lui Mary îi şade foarte bine.

— De, cred şi eu că trebuia să le placă, răspunse Mark. Era o rochie foarte frumoasă. Nu înţeleg, Sue, cum de ai reuşit s-o faci.

Glasul lui tremura înduioşat şi când ridică ochii sfioşi spre ea, se simţi că tresare uşor.

— A fost un model foarte uşor, răspunse ea, fără să înţeleagă ce o determina să se apere împotriva admiraţiei lui, doar cel mult sfiala cu care se uitase la ea. Nu-i plăcea să-l vadă că se uită la ea cu atâta sfială, căci de fiecare dată când se uita la ea în felul acesta, parcă s-ar fi ridicat o

barieră între ei care ar fi vrut să-i despartă…

— De la cealaltă margine a străzii răzbi plânsul copilului lui Lucile. Copilul acesta plângea atât de mult. Dacă s-ar întâmpla să aibă şi ea un copil, nu l-ar aşeza pe terasă, ca să plângă în voie, fără să se sinchisească nimenea de el. Cu o mişcare bruscă, se întoarse în loc şi se îndreptă spre uşa; o deschise repede şi trecu drumul. Îi va spune că a venit numai s-o vadă ce face. Urcă scările terasei într-un suflet şi se uită în căruciorul copilului. Mititelul de el îşi încurcase picioarele în plasă. O dete la o parte şi ridica băiatul, apoi îi netezi rochiţa. Legătorile de la scufiţa erau făcute dintr-un organdi aspru şi-l tăiau sub bărbie; i le desfăcu, apoi se aşează pe un scaun, cu el în braţe şi începu să-l legene, ca să se liniştească. O duioşie fără seamăn îi inundă toată fiinţa, când simţi trupul crud al copilului în mâinile ei. Ţinându-l în braţe, văzu că începe să se răsucească şi trupul lui ia forma pe care o avusese înainte de a se naşte, în sânul mamei sale. Incapacitatea lui fizică i se părea impresionantă şi tristă. Cât de stingheră începe viaţa! Se uită la obrăjorul lui mic. Copilul nu mai plângea acuma, ci se uita la ea şi începuse să mişte buzele. Dacă se va întâmpla ca de aci înainte să modeleze un cap de copil, cum va trebui să procedeze, ca să poată reda expresia aceasta? Incapacitatea aceasta fizică, lipsită de orice rezistenţă, ca şi când un copil de curând născut ar fi chiar de la început conştient de imposibilitatea lui de a se ajuta singur în viaţă, nu numai în clipa când intră în lume, ci pentru totdeauna.

— O, Susan ce faci! se auzi glasul ascuţit al Lucilei, care apăru în uşa ce da spre terasă. Cum de ai…

— Plângea cu atâta deznădejde, răspunse Susan cu sfială.

— Ei, asta e prea din cale afară… acum ar trebui să doarmă.

— Terminasem cu lucrul şi m-am gândit, să dau o fugă până la tine…

Dar Lucile îi luă copilul din braţe. Îl aşează în cărucior şi trase plasa peste el.

— Pofteşte înăuntru… te rog; dacă stai lângă el, nu va putea adormi şi dacă nu doarme, va fi toată ziua indispus.

În lumina puternică a soarelui trăsăturile Lucilei păreau aspre şi ostile.

— Îmi pare foarte rău, îngână Susan. Plângea atât de tare.

— De, ca să-ţi spun adevărul, dragă Susan, eu nu văd ce te interesează pe tine aşa ceva. Nu te supăra…

— Ai dreptate, se grăbi ea să-i răspundă, nu este o chestiune care să mă intereseze pe mine… dar văd că n-ai terminat cu dereticatul, aşa că nu vreau să te reţin.

— Cu aceşti doi copii pe care-i am, eu nu sunt în stare să termin niciodată, adăugă Lucile. Cu toate acestea, intră puţin. Până când voi termina cu dereticatul, va fi tocmai timpul, ca să-i dau de mâncare.

— Nu, las' că poate voi trece în timpul după amiezii, răspunse Susan şi după ce zâmbi, se îndreptă spre marginea terasei şi începu să coboare treptele. Lucile era o veche prietenă a ei, prin urmare de ce să se supere.

Dar după ce ajunse acasă, rămase câteva clipe nehotărâtă. Expresia aceea adâncă pe care o văzuse în ochii copilului, când se uitase la ea, nu putea să fie expresia unui singur individ, a unui singur suflet, ci era expresia unei rase întregi. Era o privire umană pe care copilul nu o putea combate, deoarece caracterul lui nu era încă format. Mai târziu, după ce caracterul se va forma, puterea de voinţă a copilului va prinde putere, va lupta împotriva ei şi va încerca să-şi ascundă goliciunea. Acum însă ochii copilului erau ca două microscoape care revelau şi amplificau începutul vieţii.

Se aşeză pe treapta cea mai de sus de la scara din faţa casei şi adunându-şi genunchii sub bărbie, se uită în largul grădinii, dar fără să vadă nimic dintr-însa. Pe Lucile o uitase. Gândurile ei se întorseseră la copil şi i se părea ca începe să se piardă în adâncul lor fără hotar. În fiinţa ei începu să se trezească o dorinţă, adâncă şi oarbă, o dorinţă insuportabilă, blândă şi sumbră, o dorinţă ascunsă pe care nu o putea împărtăşi nimănuia. Se ridică în picioare şi urcă

scara cu paşi înceţi, trecu prin dormitor şi se îndreptă spre camera de la mansardă. Aci începu să frământe lut proaspăt, din care modelă formele unui copil de curând născut, ale cărui trăsături încă nedefinite, reflectau o răbdare şi supunere inexplicabilă şi fără hotar.

I se părea că toată casa i-a fugit de sub picioare, iar acoperişul mansardei a plecat de deasupra ei. Nu-şi mai aducea aminte de nimenea şi de nimica. Ca şi când lunile ce trecuseră nici n ar fi existat cu adevărat. Anii trăiţi în viaţa ei, se topiseră în infinit. Aci în camera aceasta de la mansarda începuse acum să modeleze lutul, dându-i forma unui copil – a unei vieţi noi. Mâinile ei frământau bucata aceasta de lut, modelând-o în atitudinea care mai păstra încă amintirea pântecelui de care fusese zămislit, căci se vedea curba spatelui, a picioarelor ridicate în sus şi a braţelor încrucişate pe piept. Numai capul mare şi grav era liber şi puţin repezit în sus, repezit spre viaţa necunoscută, cu răbdarea aceea fără hotar pe care o văzuse adineaori în ochii copilului. După ce termină, se uită la forma de lut şi se simţi uşor înfiorată de spaimă. Nu-şi putea da seamă de ceea ce făcuse. Dar se temea de creaţiunea ei. Chipul acela întors spre ea, parcă ar fi vrut s-o întrebe: „De ce m-am născut în lume?”

— Eu nu ştiu, răspunse ea cu glasul ridicat. Clasul ei trezi ecoul camerei pustii şi începu să-şi dea seamă că s-a înserat. Se uită pe fereastră, şi dincolo de pădurea din apropiere, văzu apusul tulbure al soarelui, în poala cerului aprins ca de flacără…

Am lucrat toată ziua, gândi ea şi după ce-şi scoase halatul, începu să-şi netezească părul. Pe urmă îşi aduse aminte de ceva şi-şi zise: „Mark se va întoarce acasă în curând”. Mark! Nu se gândise la el toată ziua. Dar acuma după ce-şi aduse aminte de el, simţi din nou casa sub picioare şi acoperişul deasupra capului. Nu se mai uită la lutul pe care-l modelase ci cobora scările în fugă.

În timp ce se grăbea să pregătească de cina lui Mark, i se păru că a lipsit vreme îndelungată de acasă. Lutul modelat de ea în camera de la mansardă, stăruia ca

prezenţa unui străin în casă. Era acolo sus, o parte din personalitatea ei însăşi, dar cu toate acestea deosebit şi aparte. Se simţea epuizată, singură, dar totuşi mulţumită. Apoi dintr-odată se simţi cuprinsă de nerăbdare să vadă pe Mark; simţea nevoia să-l apuce de mână, să-i simtă buzele, să-l ştie că este lângă ea, solid şi real, în casa aceasta, căci prevedea că a lipsit atât de îndelung de lângă el. Se zori ca toate să le găsească gata, în clipa când se va întoarce. Iar când într-un târziu îi auzi paşii şi strigătul nerăbdător: „Unde eşti, Sue!”, se repezi în calea lui şi trecându-i braţele împrejurul gâtului, se strânse lângă el din toate puterile.

— O, Mark, murmură ea, o, Mark... Ce ar face ea, dacă Mark nu s-ar întoarce seara acasă?

— Ce lungă mi s-a părut ziua aceasta! oftă el. Mi se pare îngrozitor, când ştiu că la amiază nu mă pot întoarce acasă.

Dar pentru ea ziua trecuse de parcă ar fi luat-o vântul. Cu obrazul ascuns la pieptul lui, se gândi: „Ziua de astăzi este un gol în viaţa noastră comună”. Nici nu o trăise împreună cu el. Dar nu dorea ca de aci înainte să mai trăiască şi alte zile, fără el. Va trebui să se simtă strâns legată de soţul ei. Cu o mişcare energică, ridică fruntea spre el:

— Mark, ţipă ea, te rog, te rog foarte mult... aş vrea să am un copil!

Ei comedie, la toate m-aş fi putut gândi... răspunse el mirat. Se uită la ea emoţionat şi pe obraz cu o umbră de zâmbet. Pe urmă începu să râdă.

— În orice caz cred că va fi mai bine să aşteptăm până după cină! sfârşi el.

A fost o masă superbă! declară Mark şi lăsându-se în spătarul scaunului, îşi umplu luleaua.

— Haide să ieşim pe terasă.

Se aşezară în faţa casei şi văzură luna nouă legănându-se pe deasupra copacilor pădurii şi tremurându-şi lumina pe duşumelele pridvorului lor. Mark luă unul dintre fotoliile cele noi de trestie, dar ea se aşează pe

treapta cea mai de sus a scării şi-şi sprijini capul pe genunchii lui. Lumina lunii era atât de limpede, încât luminile de la casele din vecini rămâneau în umbră. Se plecă şi-i ridică obrazul, întorcându-i-l spre el, aşa că lumina o scălda toată.

— Ce te-a determinat adineaori să ţipi la mine, că ai vrea să ai un copil? întrebă el pe neaşteptate.

— Nu ştiu, răspunse ea clătinând din cap. Probabil fetiţa Lucilei. Astăzi am luat-o în braţe şi am văzut-o cum se cuibăreşte la pieptul meu.

Îi trecu mâna peste creştetul capului.

— Lucile m-a făcut să mă tem de posibilitatea ca tu să ai un copil, declară el. Hal se simte foarte abătut, din pricina felului în care soţia lui priveşte viaţa. Mi-a spus că amândoi copiii lor se datoresc unor simple accidente. Tommy s-a născut înainte ca Lucile să fi terminat cu pregătirile necesare pentru primirea lui. Ei hotărâseră să nu aibă copii, până în ziua când îşi vor putea permite să ţină o servitoare. Înainte de toate trebuie să fii sigur…

— Când e vorba să-mi doresc ceva în viaţă, nu mă voi lăsa influenţată de faptul că pot sau nu pot să-mi ţin o servitoare, zise ea cu glasul liniştit. El nu zise nimica, dar îi putea auzi pufăitul adânc al lulelei. Palma lui voinică, îi netezea părul de pe creştet şi-i cobora în jos pe ceafă. Erau atât de aproape unul de altul, încât era gata să-i spună: „Mark, astăzi am modelat un copilaş… probabil din pricina asta… Dar înainte ca ea să-i poată spune ceva, el continuă:

— Uneori stau şi mă gândesc, ce te-a determinat să te măriţi cu mine, zise el şi în glasul lui tremură din nou sfiala aceea cărei i se părea insuportabilă.

— Mark! ţipă ea şi se întoarse spre el. Eu te iubesc.

— Nu înţeleg motivul pentru care mă iubeşti, continua el cu încăpăţânare. Eu sunt un bărbat de toate zilele.

— Nu-i adevărat! protestă ea.

— Ba da, este adevărat, răspunse soţul ei. Strada aceasta e plină cu oameni de seama mea… Hal, Tom Page, Bob Shaplin… toţi suntem pe o formă.

— O, te rog, nu mai continua, stărui Susan. Tu nu semeni câtuşi de puţin cu ei.

— Toţi suntem oameni cumsecade şi cinstiţi, oameni care muncim din greu, dar nu vom reuşi niciodată să ajungem mai mult decât atâta, până la sfârşitul zilelor noastre. Eu voi fi exact ca tatăl meu care toată viaţa lui s-a frământat şi a robotit în aceeaşi căsuţă de ţară, iar mama şi-a început viaţa cu nădejdea că lucrurile se vor schimba şi viaţa va deveni mai uşoară, dar pentru ea viaţa nu s-a schimbat niciodată. Toţi suntem pe o formă. Astăzi îmi spunea Hal, că imediat ce va primi o sporire de salariu…

Bine, dar nu înţelegi ca eu te iubesc pe tine? Eu nu am nicio legătură cu ei şi nu mă interesează nici Hal, nici Tom şi nici Bob…

— Eu nu sunt în stare să înţeleg, de ce să mă iubeşti pe mine – tu eşti cu totul altfel de femeie – nu semeni de loc cu Lucile şi…

— Nu sunt altfel de femeie! Sunt şi eu ca şi ele. Nici nu vreau să fiu altfel de femeie.

— Asta nu depinde de tine.

— O, nu… te rog… mă simt atât de singură în lume, când te aud vorbind în felul acesta.

Îi trecu braţele împrejurul genunchilor şi-l ţinu strâns lângă ea. Dar acuma i-ar fi fost imposibil să-i spună cum şi-a petrecut ziua. Nu-i va spune niciodată.

— Trebuie să avem şi noi un copilaş, continuă ea în şoaptă. Nu am nevoie de nimenea ca să-mi ajute la lucrul casei. Ceea ce am eu de făcut în casa aceasta, nu este de ajuns pentru mine. Mie-mi place să fiu toată ziua ocupată.

— Cum adică… vrei să spui… chiar acuma? îi simţi mâna cum începuse să tremure pe gâtul ei.

— Da, acuma, răspunse ea cu glasul abia simţit şi-i strânse mâna pe gâtul ei. Îşi simţea arterele cum svacneau în palma strânsă a lui Mark. Acum… numaidecât!

Rămase nemişcat câteva clipe, cu trupul plecat spre ea şi examinând-o de aproape. Femeia îi cercetă obrazul tânăr şi colţuros care la lumina lunii părea numai linii şi suprafeţe tulburi. El nu zise nimica şi femeia rămase,

învelită de tăcerea lui, pe urmă întoarse capul şi vreme îndelungată se uită spre pădurea întunecată care sta pitită în întunericul de la capătul drumului. Apoi cu totul pe neaşteptate îl simţi că se ridică în picioare şi odată cu el, o ridică şi pe ea, ca apoi să-i treacă braţul împrejurul mijlocului şi să intre amândoi în casă. Undeva, în fundul străzii se auzea un aparat de radio cântând. Pe drumul spre culme vei trece, când eu coborâ-voi în văi. Închise uşa şi o încuie, apoi începură sa urce scara spre etaj, unul lângă altul şi tăcuţi.

Din când în când se gândea la forma răsucită de lut de la mansardă, la capul enigmatic, repezit în sus, din trupul încovoiat în atitudinea dinainte de naştere. Dar numaidecât încerca să alunge acest gând. Într-un rând, aducându-şi aminte de sfiala lui Mark, se urcă la mansardă, cu gând să distrugă lutul modelat în ziua aceea, pentru a-l face bucăţi şi a-l reduce din nou la ceea ce fusese înainte de a pune mâna pe el. Dar când se opri în faţa lui, nu se mai simţi în stare să facă un astfel de gest. Lutul acesta devenise un fel de fiinţă care-şi avea viaţa ei aparte pe care nu putea s-o mai distrugă. I se părea straniu ca din gândul ce tresărise în mintea ei, să facă o fiinţă pe care nu o mai putea distruge, din pricină că avea viaţa ei. Se uită vreme îndelungată la lutul acesta şi se gândi la expresia obrazului, iar în timpul acesta în pântecele ei lua fiinţă o viaţă nouă, tot atât de precisă ca şi cea pe care o modelaseră mâinile ei din lutul acesta. Niciuna dintre aceste fiinţe nu părea mai puţin enigmatică decât cealaltă. Aci în camera de la mansardă nu era în stare să înţeleagă nici cel puţin care dintre ele era creaţia cea mai de seamă. Oare copilul pe care-l purta în pântecele ei va fi înzestrat cu mai multă sensibilitate, decât lutul acesta care izvorâse din creierul ei? Ieşi repede din cameră, nerăbdătoare să scape de gândurile ce o preocupau acuma.

La această epocă încerca să nu se mai gândească decât la partea trupească a fiinţei ei şi simţea adevărată plăcere să-şi simtă pulsaţiile trupului, angajat în procesul

creaţiei. Trupul acesta prinsese imediat în îmbrăţişarea lui sămânţa vieţii pe care o primise, aşa că puţin după aceea Susan înţelese că este însărcinată. Se simţea mândră de starea ei şi într-o dimineaţă se uită la Mark de sus şi-i spuse:

— Am început, Mark…

— Cum se poate! exclamă el mirat. Atât de repede! În sfârşit… acuma va trebui să-mi fac socotelile cu toată grija.

În aceeaşi seară îşi făcură socoteala banilor pe care-i aveau. Mark obţinuse un spor de cinci dolari pe săptămână – pe aceştia să nu pui niciun temei, căci va trebui să plăteşti cu ei doctorul. Ea sta la masa, cu bărbia proptită în palme, în timpul cât el făcu socoteala fiecărui ban.

— Cu mare greutate vom reuşi s-o scoatem la capăt, zise el într-un târziu, ridicând privirea de pe foaia de hârtie, plină de cifre mărunte. Sunt foarte mulţumit, că a ieşit aşa. Mi-ar fi părut rău, dacă se întâmpla să nu avem cu ce plăti cheltuielile necesitate de naşterea copilului. Dar eşti sigură că cinzeci de dolari îţi vor fi de ajuns pentru scutece şi toate lucrurile de care vei avea nevoie?

— Pe deplin sigură, răspunse ea şi dete din cap.

Îşi va da toată silinţa ca să-i fie de ajuns. Va lucra totul cu mâna ei şi nu va cheltui niciun ban mai mult.

— Cred că într-un fel sau altul, aş putea să câştig şi eu ceva, zise ea.

— Nu, draga mea. Pentru nimic în lume. Va trebui să acopăr singur cheltuielile pricinuite de naşterea copilului meu.

— Dar e şi al meu, murmură ea.

— Cred că ştii foarte bine ce vreau eu să spun, răspunse Mark cu severitate şi-i întinse foaia de hârtie: Ia hârtia aceasta, ca să ştii dinainte pe ce te poţi întemeia. În limita acestor sume, draga mea, ai toată libertatea de procedare.

A doua zi dimineaţă, când toată casa ei se uită la ea, ca în fiecare zi, strălucitoare şi curată, se aşeză în faţa fereştii şi examina socotelile făcute în ajun, mai de aproape. Cinzeci de dolari – în limita acestei sume i se

acordase toată libertatea de a proceda. Va fi adevărată plăcere, să constate ce se va putea face cu banii aceştia, ce stofe şi ce material va putea cumpăra, pentru a-l transforma în lucruri mărunte şi delicate… adevărată plăcere. Dar ea trecuse demult pe la magazine şi vizitase toate secţiunile speciale, aşa că ştia destul de limpede că cinzeci de dolari… „Copiii noştri vor trebui să se mulţumească şi ei cu ceea ce le putem oferi”, declarase Mark seara trecută şi încleştase din fălci.

În dimineaţa aceasta era singură şi rămase multă vreme cu privirea îndreptată spre pădurea întunecată şi verde. Dar ea de ce să nu dea? Nu era niciun motiv care ar fi împiedicat-o să-şi dea şi ea partea ei şi tot ce avea. De ce Mark să se lipsească de ultimul ban pe care-l avea, şi numai el singur? O femeie ofere din trupul ei, din timpul disponibil, mai mult decât ar putea oferi un bărbat. Prin urmare ce o împiedică să ofere din ceea ce are şi în altă forma? Din camera din fund care era cu faţa spre soare, va face cameră pentru copil şi o va mobila cu o mobilă minusculă, adaptată nevoilor lui. Ar fi inutil să recurgă la cârpăceli. Nu ar fi nici loial faţă de copil, dacă ea are posibilitatea să câştige o sumă de bani în folosul lui, dar va refuza să o câştige. Se ridică în picioare. Mark îi punea zăgazuri în cale, dar punea şi copilului. Va trebui să recunoască adevărul – va încerca să-l facă să înţeleagă… După ce se uită vreme îndelungată la pădurea verde din apropiere, se urcă la etaj şi îmbrăcă un costum verde de postav, îşi puse o pălăriuţa mică de coloare cafenie, apoi coborî şi se îndreptă cu paşi repezi şi hotărâţi spre casa doamnei Fontane, unde sună la intrare.

— Vreau să vorbesc cu doamna Fontane, te rog, spuse ea cu îndrasneală fetei cu bonetă alba care veni să-i deschidă.

— Doamna Fontane este în grădină, împreună cu invitaţii.

Fata păru ca ezită, căci în aceeaşi clipă doamna Fontane, intră în casă prin cealaltă parte, de pe terasă, cu un snop de trandafiri în braţe.

— O, ia te uită, va să zică ai venit! exclamă ea. Tocmai vorbeam despre dumneata. Ascultă dragă, toată lumea este încântată de micul meu Cupidon. Îl voi arăta lui David Barnes, imediat ce va sosi în oraş. Vino să ieşim în grădină. Dora, pune florile acestea într-un vas cu apă.

Simţi braţul doamnei Fontane petrecut sub al ei şi se simţi încălzită de glasul ei entuziast, căci doamna Fontane nu mai avea acuma niciun motiv să se îndoiască de valoarea Cupidonului ei, de vreme ce toată lumea era încântată de el. „Toate ar vrea să aibă câte un Cupidon, draga mea!” şi făcu un gest care îmbrăţişă grupul de femei indolente, aşezate împrejurul havuzului, ca nişte pete luminoase de ceaţă albastră, galbenă şi trandafirie, proiectate pe verdele întunecat a tufelor de merişori care împrejmuiau aleea.

— A venit… tânăra care a făcut Cupidonul! strigă doamna Fontane. După ce se apropie de ele, le văzu că ridică obrazele zâmbitoare şi frumoase spre ea, pe urmă le strânse mâinile prelungi şi catifelate, cu degete împodobite de inele, şi le auzi spunând cu glasuri calde şi entuziasmate: „Îmi place băieţaşul acela care-şi priveşte chipul în oglinda apei!” „Ai făcut dintr-ansul ceva mai mult decât un Cupidon!”, „Spune, mie ce-mi vei face?”

— Ce vreţi să vă fac? întrebă Susan fără să ezite. Lui Mark nu-i va spune că a trecut pe aici.

— O cheamă doamna Mark Keening, declară doamna Fontane cu glasul sonor, dar în realitate pentru mine este Susan.

Femeile o primiră în mijlocul lor cu entuziasm şi începură să stăruiască, cu glasuri vesele şi indiferente faţă de orice altă preocupare:

— O, Susan, vino să-mi vezi grădina şi să-mi faci şi mie ceva… probabil monumentul sau grupul pentru un havuz.

— Spune Susan, modelezi şi busturi? Am un copil adorabil, cu un cap ca de tânăr Christ!

Încântată de cordialitatea cu care o primiseră între ele, le făgădui tuturor a să le facă ceva:

— Da, voi veni să văd grădina dumneavoastră. Mi-ar face plăcere să vă văd băiatul.

Aspectul acestei grădini, în dimineaţa blândă de Septembrie, cu femeile acestea frumoase şi bogate, i se părea întocmai ca o pagină dintr-o carte de poveşti cu zâne. De ce oare femeile bogate sunt atât de comunicative şi de binevoitoare? îşi aduse aminte de biata doamnă Sanford, cu entuziasmul ei sfios. Dar auzi pe doamna Fontane spunând:

— Fata aceasta are calităţi neobişnuite, şi într-o bună zi va face ceva ce ne va lăsa pe toţi cu gura căscată.

Ridică privirea şi întâlni zâmbetul blând şi plin de îndemn al doamnei Fontane.

— O, vă rog nu exageraţi...

— Ceea ce-ţi spun eu este numai adevărul, adăuga doamna Fontane cu convingere şi începu să-şi facă vânt cu pălăria pe care o ţinea în mână. Într-o bună zi mă voi opri în faţa acestui Cupidon şi voi spune la toată lumea: „Da, acesta este un original, făcut de Susan Gaylord, la începutul carierei ei artistice. Probabil ştii că a trăit în oraşul acesta. Casa în care şi-a petrecut copilăria...” Pe urmă făcu o uşoară strâmbătură: Mi-a intrat un ghimpe de trandafir în degetul mare, şi-şi duse degetul la gură.

— Daţi-mi voie, zise Susan şi luând mâna doamnei Fontane, apucă uşor ghimpele între unghia degetului mare şi arătător şi-l scoase.

— Ia uitaţi-vă la mâinile ei, exclamă doamna Fontane şi apucând-o de mână, i le întoarse în toate chipurile: Aţi mai văzut vreodată mână ca acestea?

Se plecară toate şi se uitară curioase la mâinile ei. Nici chiar Mark nu se uitase la mâinile ei în felul acesta.

— Uitaţi-vă la vârfurile degetelor! spuse doamna Fontane. Sunt late şi puternice, dar cu toate acestea delicate, ca nişte antene. Poţi să le îndoi în toate sensurile, şi întoarse vârful degetelor lui Susan spre dosul mânii, ca şi când ar fi fost arcuri.

Susan îşi examina şi ea mâinile, ca şi când n-ar fi fost ale ei. Era oare cu adevărat ceva deosebit în mâinile

acestea ale ei? Doamna Fontane i le aşează uşor în poală şi i le mângâie.

— În ziua când mi-ai adus statuia aceasta a lui Cupidon, mi-am dat numaidecât seamă cu cine am a face, declară ea categoric. Nu mă sfiesc câtuşi de puţin să-ţi spun limpede, că la început mă temeam, nu cumva să-mi faci ceva imposibil… înţelegi, fiica talentată a unui cetăţean din localitate. Dar când mi-ai adus statuia, am înţeles că nu are nicio importanţă de unde eşti, cine sunt părinţii dumitale şi cu cine eşti măritată. Nimic nu avea importanţă. Într-o bună zi…

— Nu am intenţia să părăsesc acest oraş, declară Susan grăbită. Aici este căminul meu, prietenii, familia… sunt incapabilă să-mi închipui că aş putea trăi în altă parte.

Doamna Fontane zâmbi şi începu să caşte.

— Susan Gaylord, dumneata eşti un copil. O, Doamne, mi s-a făcut somn. Ar fi bine să plecaţi toate acasă. Susan, ia-le cu dumneata şi vezi ce vor să-ţi comande.

Doamnele începură să râdă toate dintr-odată. Două dintre cele din apropierea ei, se certară în glumă din pricina ei.

— Vino mai întâi să vezi grădina mea, Susan.

— Nu Diana, te rog; ştii foarte bine că Michael trebuie să plece peste două săptămâni la şcoală.

— Sunt convinsă că până atunci voi putea termina amândouă comenzile, declară Susan. Eu lucrez foarte repede, după ce mi-am limpezit în minte tema ce mă preocupă.

— Bine, în cazul acesta vei face mai întâi pe Michael şi pe urmă havuzul din grădina mea.

O poftiră să se urce într-o maşină şi plecară, în timp ce doamna Fontane strigă pe urma ei:

— Acum ai plecat la drum, Susan, şi numai Dumnezeu ştie unde te vei opri.

Făcură kilometri nenumăraţi în largul câmpului deschis, ca să se oprească în faţa unei case uriaşe ale cărei

clădiri rudimentare aparţinuseră la început unui proprietar rural, sugrumat de datorii, şi se pomeni în mijlocul unui hall cu lambrisuri de coloarea fildeşului, iar de aci intrară într-o cameră prelungă, cu draperii grele la fereşti şi în mijlocul ei, la o masă, văzu un băiat de paisprezece – cinsprezece ani, cu părul blond în inele, stând plecat asupra unei cărţi.

— Michael! strigă mama lui.

— Ce este? întreba băiatul şi ridică privirea. Glasul lui părea nemulţumit, dar avea un cap ca de înger.

— Ia uită-te la el! Spune-mi adevărul, crezi că fac o greşeală, dacă ţin ca să-i reproduc capul acesta în bronz sau în piatră sau orice alt material?

— De loc, declară Susan. Simţi cum în toată fiinţa ei începe să gâlgâie nerăbdarea dorinţelor nestăpânite de odinioară, întocmai ca apele unui izvor care a stat multă vreme pecetluit în stâncă: Este adorabil.

— Ia tăceţi din gură, zise băiatul care începuse din nou să cetească.

Mai bine ar fi să taci dumneata, răspunse Susan.

Lasă-mă să-ţi văd capul. Mama dumitale ar vrea să-i fac o copie şi i-o voi face.

— Nu vreau să-l faci, protestă băiatul. Mi-e silă de astfel de vorbe – ea spune până şi colegilor mei de şcoală – că vrea să facă o copie a capului meu. Nu vreau să mi-l faci.

— Asta nu depinde de dumneata, răspunse Susan râzând. Eu o voi face. Şi-ţi voi arăta exact cum trebuie făcută. E foarte plăcut. Dacă vrei, îmi vei ajuta puţin la frământatul lutului. O voi modela la început în lut şi pe urmă o voi turna în bronz. Copia va trebui să fie turnată în bronz, adăuga ea, adresându-se mamei lui.

Cele două femei se opriseră în apropierea ei şi admiraţia cu care o ascultau, o făcea să aibă mai multă încredere în ea însăşi.

— Vino astăzi după amiază pe la mine, se adresă ea lui Michael. La orele două. Vom lucra împreună, în camera de la mansarda.

Se uită la ea cu îndoială:

— Voi face drumul până acolo de-a-călare, răspunse el.

— Foarte bine, încuviinţă Susan şi se întoarse spre cele două femei: Aş vrea acum să văd şi grădina.

— Văd că te pricepi cum trebuie să vorbeşti cu el, zise mama băiatului în şoaptă. Nici nu bănuieşti cât de greu este să te înţelegi cu el. De fiecare dată când trebuie să se întoarcă la şcoală, mă simt mai uşurată. La revedere, Susan. Când crezi că aş putea vedea capul pe care-l vei face?

— Peste o săptămână, răspunse ea. Bineînţeles, în lut.

— Doamne, era gata să uit. Spune-mi cât va costa?

Respiră adânc şi închise ochii, ca şi când ar fi sărit de pe o trambulină.

— Două sute de dolari, răspunse ea cu glasul ferm. Mama lui Michael se uită o clipă la ea, pe urmă îi răspunse repede:

— Două sute... foarte bine, domnişoară Gaylord. I-ar fi fost peste putinţă să-şi dea seama, dacă suma i se pare prea mare sau prea mică. Dar ce importanţă are, îşi zise Susan, după ce ieşiră în grădină.

— Uite ce, se auzi glasul sfios şi fără inflexiuni al doamnei Vanderwelt, arbuştii în locul acesta îşi împreună ramurile şi fac un fel de bolta firească, aşa că un havuz ar fi foarte binevenit.

— Da, încuviinţă Susan, uitându-se la bolta de verdeaţă. Un havuz... se gândise de nenumărate ori la un grup tăiat în piatra şi împrejurul lui şuviţe de apă. Havuzurile pe care şi le cumpărau bogătaşii, ca să şi-le aşeze în grădini, erau atât de urâte. Apa trebuia întrebuinţată ca făcând parte din ansamblu şi nu ca element cu totul deosebit – Îmi daţi voie să mă mai gândesc la subiectul acesta. Aş vrea să vă fac un peisagiu compus din două elemente: piatra şi apa; nu un simplu havuz.

— Serios? se mira doamna Vanderwelt. Ideea mi se

pare ispititoare. Şi cât crezi că va costa…

— N-aş putea să vă precizez, doamnă, înainte de a face proiectul definitiv, răspunse Susan… Dar dacă aţi vrea să-mi indicaţi o limită…

— Bine… ai fi de acord… să zicem cu cinsute de dolari?

— Am înţeles, declară Susan. Voi ţine socoteală de asta.

Fu condusă acasă cu maşina, de astă dată singura, şi după ce ajunse în faţa intrării de la căsuţa ei, şoferul negru îi deschise uşa automobilului şi coborî, ca apoi să urce grăbită treptele scării de la intrare.

În mijlocul salonului, unde cu câteva ceasuri în urmă stătuse îngândurată, se aşeza acum din nou, dar fără să-şi scoată pălăria din cap. Pe masă era foaia de hârtie cu socotelile făcute de Mark. Scrisese: cinzeci de dolari şi adăugase în paranteză (limită pentru soţia mea Susan). Azi dimineaţă plecase de acasă şi făcuse rost de şapte-sute de dolari. Sau mai bine zis, în curând va putea avea şaptesute de dolari. Dar acuma nu o înspăimânta amănuntul acesta. Era cu totul altă problemă, mai vastă, mai nelimitată, decât ar putea să fie banul. În dimineaţa aceasta, pereţii şubrezi ai casei acesteia, pentru care Mark se trudise atât de greu ca să-i poată ridica împrejurul ei – fuseseră daţi la o parte, cu un singur gest pe care-l făcuse ea. Se ridicase dincolo şi mai presus de ei. Salonul acesta i se părea tot atât de mic, cât un dulap, acuma după ce văzuse camera uriaşă în care fusese Michael. O, dar îi plăcea atât de mult camera aceasta! O făcuse ea, împreună cu Mark, pentru ca să aibă unde se adăposti. Se ridică în picioare, pe deplin hotărâtă. De ce adică să nu spună lui Mark limpede: „Ascultă dragul meu, de vreme ce am posibilitatea să fac şi eu ceva, nu văd motivul ce m-ar putea determina să nu fac”. Pe urmă va vorbi cu el şi despre bani.

După ce intră în bucătărie, ca să bea un pahar de lapte şi să mănânce o bucată de pâine şi un măr, începu să se gândească. Nu erau banii – sau mai bine zis, banii aceştia erau motivul care o făcea să se simtă atât de ne la

îndemână – când va trebui să vorbească cu Mark. În sfârşit, dacă singurul motiv sunt banii, atunci nu este tocmai grav. Dar era ceva mai mult decât banii aceştia… ceva mult mai profund. Puţin după aceea, stând în mijlocul casei lor, i se păru ca totul a început să se destrame împrejurul ei, afară de capul unui băiat şi nişte tufe de merişori. Uită până şi de banii de care avea nevoie pentru copilul ei. Apa şi piatra… ce efect ar putea avea aceste două elemente în grădina plină de verdeaţă cu aspecte druidice, a unei femei bogate. Lua creionul şi blocul de bucătărie şi începu să deseneze. Din fundul preocupărilor ei de acuma o trezi soneria de la intrare şi se ridică repede, ca să vadă cine este. În faţa intrării era Michael, zvelt şi înalt, profilat pe fondul întunecat al unui cal roib pe care un rândaş îl ţinea de dârlogi.

— Am venit numai ca să văd grămada dumitale de lut şi materialul cu care lucrezi, declara el înţepat. Unde este mansarda?

— În podul casei, unde ai vrea să fie, răspunse ea şi apuca în faţa lui pe scară.

Nu cumva băiatul acesta îi va pricinui bătaie de cap, mai multă decât ar fi putut prevedea? Deschise uşa camerei de la mansardă în faţa lui, cu un fel de sfială. Băiatul se opri în prag şi se uită împrejurul său.

— Aici nu văd nimica, zise el.

— Cred că eu şi dumneata şi lutul suntem aici, răspunse ea. Ce ai vrea să vezi mai mult decât atâta?

Îşi sumese mânecile şi după ce-şi puse halatul, începu să frământe lutul.

— Copilul acesta e foarte ciudat, se auzi glasul băiatului.

— E un nou născut, răspunse ea.

Băiatul nu mai zise nimica. După ce ea se întoarse cu spatele spre el, ridică bucata de pânză cu care era acoperit bustul neterminat al lui Mark…

— De ce-ai făcut un om mort? întrebă el cu glasul cutremurat de groază.

— Nu este mort, se grăbi ea să răspundă, dar nu l-am

terminat încă.

— Dumneata nu termini niciodată nimica din ce lucrezi? întrebă el, fără să-şi desprindă privirea de pe bust.

— Sigur că termin; de astă dată voi termina capul dumitale… Vino, căci lutul e gata şi te aşteaptă.

Acoperi bustul cu bucata de pânză şi după ce se apropie de ea, se uită la grămada de lut pe care o frământase pe masă.

— Mie nu-mi place să mă murdăresc pe mână cu noroiu.

— Atunci va trebui să faci altceva, deoarece lucrul pe care-l fac eu, trebuie să te murdărească pe mână cu noroiu, răspunse Susan.

— Aş putea să desenez, îi propuse tânărul. Eu desenez foarte mult.

— Ce desenezi?

— De, în majoritatea cazurilor desenez cai.

Îşi şterse mâinile şi căutând între lucrurile ce le avea aci la mansardă, scoase hârtie de desemn, creioane pastel şi piuneze. Fixă hârtia pe perete, în apropiere de fereastră şi-i întinse creioanele.

— Stai aci şi vei putea să-ţi desenezi calul pe care-l doreşti, zise ea.

Luă creioanele din mâna ei şi începu să deseneze, fără să mai zică nimica. Iar ea, urmărind lumina cum se frânge în părul lui strălucitor, începu să modeleze cu mişcări repezi lutul din care trebuia să creeze forma capului său.

Era greu să prindă asemănarea, deoarece capul lui tânăr avea o mulţime de sinuozităţi fugare, de umbre şi lumini, de mişcări şi nuanţe juvenile, neaşteptate. Obrajii erau rotunzi ca ai unui copil, dar linia buzelor era energică şi impulsivă, o gură de bărbat tânăr, cu toate că avea buzele pline şi catifelate. Nu se întoarse nici o singură dată spre ea şi putu lucra în tăcere, vreme de aproape un ceas. Pe urmă băiatul lăsă creioanele din mână.

— Am lucrat de ajuns, declară el. Restul îl voi termina mâine.

Se opri din lucru şi se apropie de el.

— Ia te uită! Dar n-ai desenat decât pădurea, exclamă ea. Eu credeam că-ţi vei desena calul.

— Eu voi intra în pădurea aceasta, călărind în galop, îi explică el, prin urmare am făcut la început pădurea, sub lumina ce se strecoară prin norul acela limpede, căci mâine lumina aceasta se va stinge. Dar afară de asta, eu voi fi foarte redus, în planul din faţă.

Copacii pădurii îi desenase în nuanţe sumbre, pe fondul senin de cer.

— E bun, declară Susan, foarte bun.

Primi cuvintele ei de laudă, fără să zică nimica şi se apropie de capul pe care-l lucrase ea.

— Acesta sunt eu? întrebă el.

— Acela vei fi dumneata, răspunse Susan. Îţi place?

— Mi se pare plin de noroi şi murdar, răspunse el şi clătină din cap. Dar eu nu ştiu cum arăt cu adevărat. Acum aş vrea să plec, dar mă voi întoarce mâine, ca să termin şi calul.

Te voi aştepta, răspunse Susan. În clipa următoare el plecă. Înainte de a ieşi din cameră, prinse linia fugară a profilului său şi cu un gest energic o fixă în lutul de lângă ea. Pe urmă îşi şterse mâinile şi se apropie de fereastră. Îl văzu că a încălecat pe cal şi pleacă. Pe urmă se uită din nou la desenul făcut de el. Era surprinzător, cât de bine prinsese umbrele pădurii profilate pe cerul tulbure de seară.

Era foarte greu să-i spună lui Mark cu indiferenţă, aşa cum plănuise: „Mark, astăzi am câştigat ceva bani”. Oricare dintre femeile pe care le cunoştea ea, ar fi ieşit în calea soţilor lor şi le-ar fi spus, fără ezitare. Lucile se lăuda întotdeauna, când se întâmpla să câştige doi dolari la bridge, „Hal va fi încântat – în luna aceasta am câştigat aproape doisprezece dolari – tocmai de ajuns ca să plătim femeia care vine să aibă grijă de copii, când eu sunt plecată de acasă”. Dar ea câştigase prea mult şi prea uşor. Mark o va întreba: „Ce sumă?” Şi când îi va spune, în ochii lui va tremura din nou lumina aceea sumbră, de care se

temea atât de grozav, privirea ca de mort, ca apoi să-i răspundă. „Asta este mai mult decât aş putea eu câştiga în trei luni de zile, poate chiar patru”. Se simţea ruşinată, din pricină că era în stare să câştige mai mult decât el. Era incapabilă să-l vadă că se umileşte în faţa ei. Dar afară de bani mai era şi problema aceea despre care nu putea vorbi cu el, căci nu ştia cum ar fi putut începe, dorinţa aceea, despre care ştia că este mai tare decât ea însăşi, nevoia, zbuciumul ascuns din sufletul ei, care o despărţea de el fără să înţeleagă de ce, doar cel mult că în astfel de împrejurări simţea că e singură, dorea să rămână singură, căci n-avea nevoie de prezenţa nimănuia, nici chiar de prezenţa lui. Despre asta nu putea vorbi cu el. Putea să-i spună despre bani, dar o astfel de problemă nu o putea discuta cu el.

În bucătărie începu să se mişte repede, de la plita la masă, de la masă la bufet, nerăbdătoare să-i prepare mâncarea ce lui îi plăcea. Dar preocuparea aceasta nu implica decât un efort cerebral redus şi nu reprezenta decât un joc al manilor ei. Dar nici chiar mâinile parcă nu se mişcau în timpul lucrului cu aceeaşi agilitate, ca atunci când începea să modeleze lutul. În timpul cât pregătea chifteluţele din resturile fripturii de pui, rămase din ajun, salata cu aspic şi desertul, gândurile ei alergau neostenite şi făceau planuri. Ar fi fost zadarnic să nu se mai gândească la felul de femeie care era ea cu adevărat, şi felul în care ar fi vrut să fie faţă de Mark. Înainte de orice, soţul ei trebuia să se simtă fericit, dar cum ar fi putut el să se simtă fericit, când în realitate ea era aşa cum constatase singură. Mai erau şi parantezele făcute de el (limită, pentru soţia mea Susan).

Privirile îi fugiră pe fereastra deschisă a bucătăriei şi se opriră în adâncul cerului boltit deasupra pădurii. Lumina apusului se stinsese, dar poala cerului mai era şi acuma aprinsă, iar în apropierea ei văzu luceafărul de seară legănându-se şi clipind sfios printre nori. I se părea semnificativ, în singurătatea lui măreaţă, cu lumina rece şi sclipitoare. Fără să-şi poată da seamă cum, Susan se simţi

învăluită de singurătate, dar cu toate acestea singurătatea aceasta nu i se părea grea. Se uită împrejurul ei prin bucătărie şi i se păru stranie şi neobişnuită, ca ceva trecător, un loc pe care l-ar fi putut părăsi de pe o zi pe alta. Se reculese repede şi încercă să revină la realitate.

— Va trebui să mărturisesc totul lui Mark, îşi zise ea. El trebuie să cunoască tot ce mă. preocupă şi tot ce fac. Acesta este singurul mijloc, pentru a mă simţi în siguranţă". Pe urmă se întreba: „Dar care este motivul, că eu nu mă simt în siguranţă?" Trase perdelele peste fereastră, ca să se ascundă de steaua ce strălucea singură pe cer. Se închise în bucătărie. Pe urmă se auzi glasul lui Mark în faţa uşii:

— Mi se pare că arde ceva, sau poate mă înşel? Se repezi la plită şi feri chiftelele care pe o parte se prăjiseră, de păreau cafenii şi începuseră să se scorojească.

— O, Mark, exclamă ea. Ai venit tocmai la timp, şi după ce lăsă tigaia cu chiftelele din mână, se repezi în braţele lui.

Era un bărbat atât de blând şi de bun. De ce-şi închipuise oare că-i va veni atât de greu să-i spună adevărul?

— Făgăduieşte-mi… haide repede, făgăduieşte-mi că nu te superi, dacă-ţi voi spune ceva, stărui ea, după ce terminară cu masa. Afară se răcorise atât de mult, încât aproape nu se mai puteau aşeza seara pe pridvorul casei, dar îmbrăcase un sweater şi se înfăşurase în pardesiul lui cel vechi de tweed.

— Au răsărit stelele, spunea el. Când m-am întors adineaori acasă, nu se vedea decât una singură care scapără sus, deasupra pădurii. Haide să ne mai aşezăm odată în pridvor; aceasta va fi ultima seară, căci se va lăsa iarnă în curând. Pe urmă adăugase: Crezi că ar putea exista ceva cu ce m-ai putea jigni, dacă mi-ai spune?

Se aşezase la picioarele lui în genunchi, cu obrazul tulbure sub lumina stelelor, şi ridicase fruntea spre el:

— Eu pot să te jignesc mai mult decât oricare femeie şi tot aşa mă poţi jigni şi tu pe mine, deoarece noi ne iubim

unul pe altul.

Se plecă spre ea şi o privi în tăcere, dar ea nu-i vedea ochii ci numai liniile tulburi ale obrazului, bărbia şi fruntea, cu sprâncenele întunecate, linia nasului şi a gurii.

— Ce este? întrebă el.

— Îmi făgăduieşti?

— Nu se poate ca tu să mă jigneşti, căci noi doi ne cunoaştem.

— Dar îmi făgăduieşti?

— Foarte bine, îţi făgăduiesc, deşi nu cred să fie nevoie de aşa ceva… Vino şi aşază-te pe genunchii mei.

Se ridică şi i se urcă pe genunchi, ca să-i simtă braţul vânjos încolăcit împrejurul mijlocului.

— Mark, m-am gândit astă noapte la ceea ce am vorbit noi aseară – dar să ştii ca eu ţin şi acuma să-mi plătesc partea mea – să fac ce voi putea, şi aducându-mi aminte de lucrările mele de modelaj, m-am dus la doamna Fontane, unde din fericire am găsit câteva prietene de ale ei care mi-au dat două comenzi.

— Stai, ridică-te puţin, zise el. Aş vrea să-mi aprind luleaua.

— Ascultă Mark, statuia lui Cupidon arată foarte bine, zise ea stând dreaptă în faţa lui. Flacăra chibritului tremură prin întuneric şi-l auzi pufăind de câteva ori, pe urmă întinse braţul după ea şi o aşează din nou pe genunchii lui.

— Haide, continuă, zise el.

— Va trebui să fac un bust, pentru una dintre doamne, iar pentru cealaltă un havuz.

— Sunt vilegiaturist!?

— Da, răspunse Susan.

— Cât îţi oferă?

— Mark… te rog să nu te superi… şapte sute de dolari.

— Şapte sute! se miră el. Ascultă Suc…

— Te rog, nu spune nimica, zise ea şi-i acoperi gura cu latul mânii, căci toate acestea nu au nicio importanţă. Ascultă Mark, dă-mi voie ca în camera din fund să aranjez

o cameră pentru copilul nostru, să-i cumpăr un cărucior bun şi un pătuc. De ce să nu mă laşi, când am toate mijloacele trebuitoare?

Îi ridică mâna la buze şi i-o sărută, pe urmă o feri din nou şi luă luleaua. Se depărta puţin de el şi-l privi uşurată. Nu se va supăra. Oare ce o determinase, să-şi închipuie că îi va veni greu să-i spună adevărul?

— Asta îmi aduce aminte de ceva ce m-a preocupat şi pe mine, dragă Sue, zise el. Îşi scutură cenuşa din lulea şi o aşează cu grijă pe marginea pridvorului.

Mi-ai făgăduit că nu te vei supăra, se grăbi ea să adauge.

— Aci nu este vorba de supărare, răspunse el, ci este vorba de ceea ce ar putea fi just faţă de tine, draga raea Sue. Aş vrea să fiu just faţa de tine şi nu ştiu cum ar trebui să procedez.

— Să rămâi faţă de mine aşa cum ai fost şi până acuma, dragă Mark, îl imploră ea. Mie-mi place felul de viaţă pe care-l ducem împreună.

Dar el părea că nici nu o aude. Braţele lui o cuprinseseră strâns.

— Eu aş vrea ca tu să faci aşa cum îţi place, răspunse Mark în şoaptă. Începe şi aranjează-ţi camera de la mansardă, căci aceasta este dorinţa ta cea mai arzătoare. Eu mi-am dat seamia de acest amănunt chiar de la început.

Se desprinse din braţele lui şi se ridică în picioare.

— Eu nu mă gândesc câtuşi de puţin să-mi aranjez camera de la mansarda, răspunse ea mirată. Eu vreau să-mi procur lucrurile de care are nevoie copilul, nu mă gândesc la mine. Şi nu înţeleg la ce te gândeşti acum.

— Iată că te-ai supărat… va să zică tu eşti cea care se simte jignită, exclamă el mirat. Singurul amănunt care mă interesează pe mine, este faptul că n-aş vrea câtuşi de puţin să-ţi închipui, că nu vei putea face tot ce pofteşti, de vreme ce te-ai măritat cu mine. Nu vreau să renunţi la plăcerile tale, şi dacă este ceva ce ai dori să faci şi la care eu nu mă pricep, atunci nu mai ezita, ci apucate de lucru.

— Bine, Mark… începu ea şi se opri numaidecât.

— Presimt că eu nu sunt omul care te-ar putea satisface sufleteşte, adăugă el şi în glasul lui tremura o adâncă amărăciune.

— O, iubitule, iubitule, iubitul meu, protestă ea şi întinse mâna prin întuneric după el.

— Eu ştiu foarte bine, că tu eşti cu totul alt soiu de femeie, murmură el cu obrazul îngropat la sânul ei. Am presimţit întotdeauna că tu eşti altfel de femeie. Ce drept am eu să te…

— Taci, te rog… nu mai continua, îl întrerupse Susan cu glasul în şoaptă. Când te aud vorbind în felul acesta, îmi face aceeaşi impresie, ca şi când m-ai alunga din casă. De aci înainte nu voi mai pune niciodată mâna pe lut şi nici pe pensulă.

— Dimpotrivă, vei pune! Ridică fruntea şi se uită la ea. Ascultă Sue, nu e just să-mi răspunzi în felul acesta. Eu n-am făcut altceva, decât ţi-am mărturisit gândurile…

— Una este ceea ce mi-ai spus, şi alta ceea ce ai simţit. Văd că te simţi rănit până în adâncul sufletului, dar nu înţeleg motivul. Va trebui să aflu acest motiv, şi să încetez de a ţi-l mai oferi. Poate sunt banii?

— Da’ de unde, se grăbi el să-i răspundă. Acum era în picioare alături de el şi-i pusese mâna pe umăr. În orice caz nu este numai din pricina banilor…

— Sau poate ai prefera ca din banii aceştia să nu întrebuinţez nimica pentru necesităţile copilului? stărui ea. Mark, trebuie să aflu adevărul.

— De, ca să-ţi spun adevărul, răspunse el cu încăpăţânare, din fundul întunericului, eu cred că fiecare bărbat preferă să îngrijească singur de nevoile familiei lui. Închipuie-ţi în ce situaţie este pus, când vede că nu este în stare să cumpere nici scutecele de care va avea nevoie copilul său. Dar…

— Prin urmare voi respecta limitele sumei ce mi-ai acordat-o, declară ea categorică.

— Îmi dau seamă că nu am niciun motiv să simt şi să gândesc în felul acesta, o întrerupse el. Pe urmă nici n-aş putea afirma ca acesta este adevăratul motiv… n-aş putea

spune exact care este… cum aş putea eu să-l cunosc şi cum aş putea să-ţi spun ce simt cu adevărat!

— Dacă tu nu eşti în stare să-mi spui, atunci cum crezi că voi putea să aflu adevărul? întrebă ea.

Nu răspunse nimica. Între ei se aşternu o lungă tăcere, grea de spaimă şi de aşteptare. Pe urmă începu din nou să vorbească cu glasul liniştit şi aproape firesc, cum fusese şi pana acuma.

— Ascultă Susan, adorata mea. Va trebui să-mi limpezesc sentimentele, ca să-mi dau seama de starea în care mă găsesc. Afară de asta eu nu am niciun drept să te opresc, ca să faci pentru copilul nostru anumite lucruri pe care eu nu sunt în stare să le fac. Hai să le facem pe din două. Accept ca o jumătate să rămână în grija ta… şi prin întuneric întinse mâna spre ea, în semn de înţelegere.

— Dar dacă se va întâmpla ca nici soluţia aceasta să nu fie pe placul tău, îmi făgăduieşti să-mi spui numaidecât?

— Îţi făgăduiesc, răspunse el şi degetele i se încleştară pe mâna ei oprită pe umărul lui.

— Altfel eu nu voi continua în niciun caz să mai lucrez, căci pentru mine tu preţuieşti mai mult decât toate comorile din lume, declară ea.

Întinse din nou mâna după lulea.

— Nu sunt tocmai sigur că pricina stării mele sufleteşti ar fi banii, adăugă Mark. Te rog, ridică-te în picioare, ca să pot aprinde un chibrit.

— Atunci ce poate să fie? întrebă ea, uitându-se la el.

— Să fiu afurisit dacă ştiu. Gata… aşază-te din nou, căci vreau să te simt aproape.

Dar după ce se cuibări din nou în braţele lui, simţi că-i va fi peste putinţă să se abandoneze cu totul plăcerii de a se simţi strânsă lângă el.

— Va trebui să aflu eu singură motivele”, gândi ea, dar nu zise nimica. Nici Mark nu mai scoase nicio vorbă şi în braţele lui se simţi străină şi pustie. Luna se ascunsese printre nori şi coborâse de cealaltă parte a zării. Luminile caselor de peste drum începură să se stingă una după alta şi noaptea deveni mai adâncă. Dar mai întunecată decât

însăşi noaptea, părea pădurea din apropiere care parcă sta pitită sub clipirea stelelor.

— Haide să intrăm în casă, zise Susan neliniştită. Mi se pare că sunt obosită.

— Nu trebuie să te simţi obosită. Când te aud plângându-te de oboseală, nu te mai recunosc, răspunse el cu blândeţe.

Susan nu zise nimica; se lasă condusă aproape pe sus, până în dormitor. În seara aceasta simţea nevoia să-l ştie lângă ea şi să-l simtă aproape. Îl lăsă să-i ajute să se dezbrace şi să-i pregătească baia, iar după ce-şi îmbrăcă halatul de noapte îi dete voie să-i perie părul despletit şi lung. Aceasta era o concesie pe care nu i-o acorda prea des, deşi lui îi plăcea foarte mult, dar prefera să se perie singură, căci mâinile ei agile şi îndemânatice reuşeau mai bine decât ale lui, care erau stângace şi grele, aşa că de multe ori, fără să-şi dea seamă, o smulgeau şi o chinuiau. Dar astă seară îl lăsă să facă ce vrea, văzându-l ca începuse să tremure din cauza patimii cu care se apropiase de ea.

— Ai un par adorabil, declară el şi-şi îngroapă obrazul în părul ei. E atât de frumos, atât de frumos, murmură el din nou şi adăugă: Mi se pare că eu nici astăzi nu sunt în stare să-ţi spun exact ce coloare are părul tău – o fi cafeniu, castaniu, sau de coloarea aurului – căci părul tău are toate nuanţele. O strânse la piept, dar ea se simţea tot singură şi pustie, cu toate că Mark era lângă ea. Probabil din cauză că alături de soţul ei nu se simţise până acuma niciodată singură, astăzi se simţea cu atât mai departe de el şi mai singură, cu cât i se părea că este preocupată de ceva, la care nu putea să participe şi el.

Adevărul era că ei nu se simţiseră niciodată singuri, alături unul de altul, mai ales înainte de asta, când păreau atât de adânc legaţi. În timpul nopţii ce urmă, îşi zise că poate senzaţia aceasta se datorează faptului că în pântecele ei copilul începuse acuma să crească, să ia formă şi să devină, cu fiecare ceas care trecea, o fiinţă cu totul aparte. Copilul acesta va moşteni până şi patima lor,

aşa că începu să se sfiască de pornirile ei pătimaşe şi în oarecare măsură chiar de Mark însuşi.

— Nu uita copilul, murmură ea, ferindu-se din calea lui.

— Nu trebuie să faci niciodată, ceea ce crezi că nu trebuie făcut, răspunse el, fără să protesteze.

Prin urmare nu exista niciun mijloc, să poată afla ce s-a schimbat în raporturile dintre ei. Nici nu-i rămânea altceva de ales, decât să continue viaţa de toate zilele, aşa ca şi până acuma, şi să termine lucrările comandate. Termină bustul lui Michael, lucrând încet şi cu mai multă băgare de seamă, decât întrebuinţase la tot ce făcuse până astăzi.

Acum venea fără nicio sfială şi urca scările în fugă, până în camera de la mansardă, fără să mai strige pe Susan. Când intra şi ea în atelier, îl găsea întotdeauna cu o bucată de hârtie de desem în mână, şi după ce-i spunea un simplu „bună ziua”, începea să deseneze. Nu punea niciodată mâna pe lut şi fiecare desen pe care-l făcea, se deosebea de cel precedent. Primul pe care-l făcuse, era prins şi acuma în piuneze, lângă fereastră. Lucrase la el vreme de trei zile, învăluit în linişte deplină, iar pădurea o făcuse uriaşă, sumbră şi misterioasă: în primul plan era calul care se îndrepta spre ea în galop, iar călăreţul era el însuşi, cu părul tremurând în vânt, cu obrazul ridicat în sus şi trupul repezit spre pădure. Calul şi călăreţul erau foarte mici, dar îi prinsese în continuitatea mişcării. Nu reuşise să facă nimic altceva, cu atâta elan. Toate celelalte schiţe ale lui erau desenate în linii energice şi neprecise, parcă el însuşi n-ar fi ştiut tocmai limpede ce vrea să facă. Ea nu-l întrebase niciodată: „Ce faci acolo?” Îl lăsase de capul lui şi continuase să lucreze tăcută şi preocupată de trăsăturile obrazului său.

Pe urmă el trebui să plece la şcoală şi mai lucră vreme de câteva zile din memorie, ca să termine ultimele linii ce le mai avea de făcut. În câteva rânduri i se păru că trăsăturile obrazului acestui tânăr i-au fugit din amintire şi nu-şi mai putea aduce aminte de el. În astfel de

împrejurări se apropia de desenele făcute de el şi le examina îndelung, fără să le înţeleagă, sau înţelegându-le, şi în timpul acesta chipul lui începea să se închege din nou în amintirea ei. Astfel reuşi să termine bustul şi mama băiatului veni să-l vadă, înainte de a-l trimite la turnat. Se opri în faţa lui şi se uită la el, de sub gardinile largi ale pălăriei ce o avea în cap.

— Seamănă exact cu el, declară ea într-un târziu, doar că nu sunt în stare să-mi dau seamă destul de limpede, ce face anume. Este o privire, ceva în expresia lui, pe care eu nu sunt în stare să o înţeleg. Spune-mi Susan, ce face?

— Galopează spre pădurea aceea întunecată, răspunse Susan.

— Cât este de straniu, murmură mama lui.

Susan însă nu mai zise nimica şi întinse pânza peste bustul de lut.

Dar după ce rămase din nou singura, se urcă în atelier şi ridică pânza de pe bust. Se uită îndelung la el, fără să se gândească la nimic anume, ci mai mult lăsându-şi senzaţiile să trepideze slobode, întocmai ca o pânză de ceaţă care se ridică, se răspândeşte, pe urma se ridică din nou şi te înveleşte în palele ei. Apoi dintr-odată, în mijlocul acestei tăceri i se păru că aude glasul lui Michael, cum scapă printre buzele de lut ale bustului, dar cu toate că ea nu auzea altceva decât un sunet şi nicio vorbă articulată, îi fu de ajuns. Îşi dădea seamă că acum e terminat şi că bustul este bine făcut Dar cu toate acestea, în timpul cât ascultă în mijlocul tăcerii, se simţi cuprinsă de o spaimă neînţeleasă şi departe de toată lumea, până şi de Mark. Se întoarse grăbită şi cobora scara în goană, apoi se aşeză la birou şi scrise doamnei Vanderwelt o scrisoare în care-i spunea că deocamdată nu poate face grupul pentru havuzul din grădina ei. Era mult mai bine, dacă ceea ce va consacra ea pentru copilul ei, va fi proporţionat cu suma pe care o va putea sacrifica Mark.

După ce termină scrisoarea şi o sigila, rămase adâncită în gânduri ca pe urmă să renunţe la lucrurile ce

plănuise să le cumpere pentru copilul lor. Lucrurile acestea pentru el nu aveau atât de mare importanţă; pentru bunăstarea lui era mult mai important ca dragostea dintre părinţii săi să nu fie tulburată de nimica. Dragostea este ceva straniu care resimte cea mai infimă schimbare în raporturile dintre doi oameni. Odinioară îşi închipuise că dragostea este tot atât de trainică, pe cât este viaţa, şi tot atât de nesfârşită ca şi timpul. Acum însă era convinsă că dragostea este un sentiment delicat, care trebuie mereu ocrotit, cultivat şi ţinut treaz. Doi oameni care se iubesc unul pe altul, nu pot fi niciodată pe deplin liberi şi fără niciun fel de restricţie în purtările lor unul faţă de celălalt. Va trebui să fie mereu prevăzători faţă de dragostea lor, pentru a nu o jigni şi a o ţine trează. Dragostea e foarte fragilă, şi poate fi jignită cu atâta uşurinţă şi în mod ireparabil, chiar atunci când nici nu te gândeşti. Acuma după ce Michael a plecat, ea nu va mai intra niciodată în camera de la mansardă.

De fapt întrebuinţase mai mult timp decât ar fi trebuit, la perfecţionarea liniilor acestui bust. Iar acuma după ce hotărâse să nu mai tacă nimica, pentru a câştiga bani, va trebui să facă ea însăşi lucrurile ce avusese de gând să le cumpere, ori pentru a le putea termina, va avea nevoie de mai mult timp liber. După ce se sfârşi toamna şi vremea se raci, prevestind iarna apropiată, se duse şi cumpără pânzăria de care avea nevoie şi începu să coasă, pe urmă cumpăra fire de lână albastră luminoasă şi începu să tricoteze. Mama ei îi aduse o valiză plină de rufe de copii, curate şi îngălbenite de vreme, iar într-o zi mama lui Mark – care era o femeie bătrână şi tăcută, o conduse în camera veche şi nelocuită din casa ei de ţară, în care se născuse soţul ei, şi deschizând sertarul unui sipet, îi spuse:

— Dacă ai nevoie de ele…

Dar Mark fusese singurul ei copil şi văzu ochii bătrânei care se uitau înduioşaţi la puţinele lucruri ce-i mai rămăseseră de la fiul ei, aşa că-i răspunse:

— Nu cred că voi avea nevoie de ele. Păstrează-le eu sfinţenie, mamă.

— Aş fi vrut – să te ajut, stărui mama lui Mark.

— Dacă voi avea nevoie de ajutor, îmi voi aduce aminte de bunătatea dumitale, răspunse Susan cu glasul liniştit.

Mama lui Mark, care era o femeie ciolănoasă şi numai rareori se întâmpla să scoată câte o vorbă, nu ieşea niciodată din casă, aşa că Susan spunea de multe ori soţului ei: „N-ar fi bine să te duci şi să faci o vizita mamei tale?” Soţul ei începuse să se înstrăineze de părinţii săi, din pricină că bătrânii aceştia doi, ţineau să rămână pentru toată viaţa ceea ce au fost întotdeauna. „Sunt atât de mândri de tine – du-te la ei, ca să-i vezi ce mai tac”, stăruia ea. Dar el îi răspundea supărat: „Când mă duc la ei, îi găsesc întotdeauna, exact aşa cum i-am lăsat. Ei nu au să-mi spună nimica şi nici eu nu am ce le spune lor”. Uitându-se acuma la capul mare şi fără basma al soacrei sale, Susan se gândi: „Ar fi un portret adorabil... în piatră – o ţeastă de stânca, cu ochii adânci, cu gura mare”. Pe urmă încercă să alunge gândul acesta. Nu va mai intra în camera de la mansardă; va trebui să treacă multă vreme, până când se va putea decide; probabil nu va mai intra niciodată în camera aceea.

— De ce nu te duci mai des pe la părinţii tăi? întrebă ea pe Mark într-o seară.

— Ce legătură au oamenii aceştia cu mine. Ce ajutor am avut de la ei în viaţă. Eu mi-am croit drumul singur, fără ajutorul lor, răspunse el.

— Ţi-au dat viaţa.

— Atât nu e tocmai mult, ripostă el.

— Viaţa, singură viaţa, îşi zise ea, aducându-şi aminte de mama lui Mark – atât este tot ce a fost ea în stare să-i dea, dar lui Mark i se părea că nu e de ajuns. Cu toate acestea este cel mai preţios dar pe care ţi-l poate face o femeie... Dacă atât este tot ce-ţi poate oferi o mamă, atunci darul acesta trebuie să fie cel mai preţios dintre toate.

Susan născu pe John într-o cameră mică de spital. Doctorul încercă să glumească.

— Eşti atât de pricepută în treburile acestea, de

parcă ai fi mama a zece copii.

Ştia foarte bine că vorbele doctorului sunt cu totul lipsite de temeiu. Dar în timpul cât se plimbase neliniştită, prin camera aceasta mică de spital, aşteptând naşterea copilului ei, luase hotărârea să nu geamă şi nici să nu ţipe în timpul durerilor. O femeie din camera de alături începuse să se zbată în chinurile facerii şi-i auzea glasul plângător: „O, presimt că voi muri. Cred că mi-a sosit ceasul!” Ea îşi dorise copilul acesta, îl crescuse în pântecele ei şi dorea să-l nască. Auzi acuma ţipetele prosteşti din odaia de alături şi când veni şi rândul ei, strânse din falei.

— Cum te simţi, draga mea? întreba Mark, arătându-se în cadrul uşii.

— Admirabil! răspunse ea scurt, dar ochii îi ardeau ca două flăcări, din cauza chinurilor, şi palmele manilor îi erau umede. Ceasul ce urmă după aceea, îl petrecu în muţenie desăvârşită.

— Constat, doamnă Keening, că dumneata n-ai suferit aproape de loc, în timpul naşterii! declară infirmiera.

— Eşti o caraghioasă şi o proastă, gândi Susan. Acum sta întinsă pe spate. John se născuse. Fruntea îi era şi acuma plină de broboane de sudoare, din pricina durerilor. Infirmiera ridicase în braţe o făptură minusculă, învelită într-un cearşaf, şi cu capul negru. Nimenea nu putea bănui prin ce chinuri cumplite trecuse. Se simţea sfârşită de dureri. Dar era mulţumită, că nu-i scăpase niciun ţipăt. Simţi pe Mark că se apropie de ea, pe vârful picioarelor şi se plecă să o sărute:

— Doctorul spune, că în viaţa lui n-a văzut o naştere atât de uşoară.

Se uită la el şi zâmbi, dar nu fu în stare să scoată nicio vorbă. Abia acuma începuse să simtă că durerile se molcomesc, şi trupul, ei frământat de chinuri, se destinde, ca trupul unui naufragiat pe care valurile furtunii l-au aruncat pe ţărm. Dormi aproape fără să se mai trezească vreme de două săptămâni, zi şi noapte fără întrerupere, ca la urmă sa se trezească tot atât de sătulă de somn, ca şi de

dureri, şi se întoarse acasă. Înainte de a pleca de acasă, încuiase uşa de la camera mansardei, iar la întoarcere nu o mai descuie.

Camera lui John era un fel de inima prin care pulsa toată viaţa casei lor, deşi era o cameră aproape goală, căci nu avea nimica decât un pătuc, o masă şi un scaun.

Dar după ce mai trecu o bucată de vreme, se obişnui cu încăperea aceasta pustie şi nu mai vedea într-însa decât prezenţa lui John. Până acuma nu avusese niciodată ocazie să trăiască în tovărăşia unui copil mic, dar de astă dată îşi dete seamă chiar de la început, că acest copil avea o personalitate a lui. Era incapabilă să înţeleagă cum se face că zămislind o fiinţă, înseamnă că i-ai dat şi un caracter. Urmărindu-l cu toată atenţia, îi fu peste putinţă să descopere la copilul acesta o asemănare cât de mică, fie cu ea însăşi, fie cu, Mark sau oricare altă persoană. Copilul acesta se întinsese departe înapoi, spre înaintaşii lui demult morţi, de la care împrumutase trupul acesta scurt şi voinic, mâinile puternice şi cu degete scurte, capul rotund şi ochii lucitori de coloarea alunelor, gura cu buzele ţuguiate şi cuminţi, încât îi venea să râdă, când se uita la trăsăturile grave ale acestei guri, în mijlocul obrazului său de copil. Într-un rând, stând cu John în poală, îşi aduse aminte de copilul de lut din camera de la mansardă şi trebui să se ducă, să-l mai vadă odată. Nu se va uita la celelalte lucruri de acolo şi va părăsi mansarda numaidecât. După ce intra în cameră şi descoperi lutul, văzu că a început să plesnească puţin, din pricină că se uscase, iar pe obraz se vedeau creţuri subţiri, care-i dădeau o stranie înfăţişare de vârstă prematură. Capul lui era acuma repezit în sus, de nerăbdarea întrebării: „De ce m-am născut eu în lume?” Îl acoperi repede cu bucata de pânza şi cobora la parter. Dar după ce mai crescu, John începu să semene cu Mark mai mult decât cu ea. Toată ziua îl supraveghea şi-l îngrijea, dar niciodată nu-l văzuse repezindu-se în braţele ei, cum făcea când vedea pe Mark. Soţul ei îl răsfăţa. Acuma când se întorcea acasă de la slujbă, nu mai trecea prin toate camerele casei, ca s-o

găsească, cum făcea până acuma. Se ducea de-a dreptul în camera copilului şi uneori râsul lui sănătos o făcea să-şi dea seamă că el s-a întors acasă. În râsul lor comun i se părea că este ceva sănătos şi trainic, o legătură caldă şi intimă, aşa că de multe ori când îl auzea râzând împreună, nu intra în odaia copilului ci îşi vedea de lucru la bucătărie, în astfel de împrejurări se oprea o clipă şi se uita pe fereastră, pe urmă pereţii păreau că se şterg din faţa ei şi se vedea pe ea însăşi, rătăcind prin pădurea din apropiere. Din ziua când se născuse John, se simţea mai mult singură, decât în tovărăşia cuiva. I se părea că a terminat ceva, dar nu s-a gândit încă să înceapă nimic nou. Zilele se scurgeau una după alta, cu obişnuitele treburi ale casei, dar creierul ei era în aşteptare.

— Am început să-mi uit de toate prietenele, spuse ea într-o seară lui Mark, în timpul cât întârziară împreună la masă. Mă simt ca şi când aş fi în urmă cu toate celea. Uite ce Mark, cred că ar fi bine să invit pe cineva la mine.

— Admirabil, declară el. A trecut o veşnicie, de când n-a mai fost nimenea pe la tine. Cred că te simţi destul de bine, ca să-ţi poţi primi prietenele?

— Mă simt mai bine decât oricând înainte de asta.

Era adevărat că ea se simţea neliniştită, din pricina unui surplus de energie ce se frământa într-însa şi pe care nici naşterea lui John nu reuşise s-o liniştească. Mama ei îi spunea îngândurată: „Nu te frământa cu treburile, Susan. Cred că acum a sosit vremea ca tu să-ţi iei o femeie care să te ajute”.

— O, John e un copil foarte cuminte, şi aproape nu-mi pricinuieşte nicio bătaie de cap, răspundea ea nerăbdătoare.

Într-una din zile tatăl ei veni la ea. Îl auzi bătând cu bastonul în duşumelele de la vestibul, şi când ieşi să vadă cine este, se pomeni cu el în faţa ei, stând în picioare şi cu boneta împinsă pe o ureche.

— Am vândut un poem, declară el. Maică-ta îmi spune că tu nu-ţi mai vezi capul de treburi, şi începu să se scotocească în buzunare.

— O, Doamne Sfinte, protestă Susan. Spune drept tată, arăt eu ca o femeie care nu mai pridideşte cu lucrul? Eu tocmai dimpotrivă, cred că în casă nu prea am ce face. Uite-te la mine!

Se uită la ea şi începu să zâmbească:

— Îmi pari tot atât de puţin sfârşită de lucru, ca şi Statuia Libertăţii, declară el. Ei bine, în cazul acesta de ce nu vii, să-mi mai cânţi din când în când cate ceva?

— Nu uita că am pe John, răspunse ea.

— Adu-l şi pe el cu tine. Adică de ce nu. Cred că-i va face bine, să asculte şi el puţină muzica.

— Bine, voi veni, răspunse ea după o clipă de gândire. La urma urmei, de ce nu?

Aduse copilul şi plecară împreună, pe urmă bătrânul îi aşternu un pătuc de perne pe canapeaua din odaia lui.

— Aşa, acum prefă-te c-ai uitat de el… şi haide să-mi cânţi ceva.

Începu să cânte, şi în timpul muzicei, îl uită cu totul. Dar muzica aceasta nu făcu altceva decât să exagereze şi mai mult senzaţia de singurătate din sufletul ei. „Probabil am nevoie să văd oameni împrejurul meu”, îşi zise ea. „Va trebui să-mi invit prietenele la mine”.

— Te simţi bine? o întrebă tatăl ei pe neaşteptate, când o văzu că închide pianul. Eşti fericită şi mulţuzită în casa ta?

— O, sigur că da, răspunse Susan zâmbind. De ce să nu fiu fericită? Am tot ce mi-am dorit – Mark reuşeşte foarte bine în cariera lui – zilele trecute a vândut unui sculptor casa Grainger – nu-i aşa că e foarte interesant?

— A avea tot ce se poate dori, nu înseamnă numaidecât ca cineva este mulţumit, declară tatăl ei.

— Susan, Susan, se auzi glasul doamnei Gaylord din josul scării, nu vrei să cobori?

— Vin numaidecât, răspunse ea şi ridica pe John dintre perne, fără să-l trezească.

În dormitorul de la parter mama ei îi luă copilul din braţe şi începu să-l legene pe genunchi. John adormi repede şi adânc.

— Ai mare noroc, că băiatul acesta este atât de sănătos, şopti mama ei. Pe urmă adăugă tot atât de încet: Sunt foarte mulţumită că ai un copil. Oamenii căsătoriţi, după ce mai trece un an sau doi de la căsătoria lor, încep să simtă nevoia de altceva; mai ales femeia.

La început nu se gândesc decât la ei înşişi şi la felul în care îşi vor începe viaţa, iar plecările şi întoarcerile acasă ale bărbatului, la aceleaşi ore, încep să devină obişnuinţă, aşa că-ţi mai doreşti ceva. Făcu o pauză şi continuă cu oarecare sfială: De… eu cred că tu şi Mark sunteţi exact ca şi ceilalţi oameni.

— Nu ştiu ce să zic, răspunse Susan, pe urmă adăuga: Noi ne simţim foarte fericiţi.

— Aşa şi trebuie, încuviinţă mama ei. Ştiu că părinţii lui Mark sunt oameni simpli, dar sunt oameni cumsecade. Bănuiesc că felul acesta de bărbaţi sunt cei mai buni soţi. Mi-am zis întotdeauna, că tatăl tău poate s-ar fi simţit mult mai fericit, dacă părintele lui n-ar fi fost un muzicant de profesie. împrejurarea aceasta l-a făcut ca toată viaţa să se simtă sufleteşte neliniştit, şi crede-mă pentru mine aceasta a fost sarcină destul de grea.

— Spune-mi mamă, cum arăta bunicul? întrebă Susan, îşi aducea aminte, din anii copilăriei, de un glas întărâtat, de un cap enorm, cu părul alb şi răvăşit, şi de nişte mână neliniştite care se repezeau parcă le-ar fi purtat o voinţă cu totul străină de stăpânul lor.

— Aproape mi-am uitat şi eu, răspunse mama ei. A murit de ani îndelungaţi. Eu n-am ţinut niciodată la el şi nici el nu m-a iubit. N-am fost în stare niciodată să-l înţeleg ce spune. Vorbea într-un fel, încât ar fi fost peste putinţă să înţelegi ce vrea. Mie-mi place ca totul să fie simplu şi cât se poate de firesc.

John care sta pe genunchii ei, deschise ochii şi le zâmbi la amândouă. Se uitară la el şi începură să râdă, uitându-şi de conversaţia lor de până acuma şi simţindu-se unite, datorită prezenţei lui. Pe urmă mama ei oftă.

— Nici nu bagi de seamă cât de repede cresc… Ascultă Susan, Mary ar vrea s-o trimitem undeva la o altă

facultate, deşi ştie foarte bine că aici, tatăl ei fiind profesor, instrucţia ei nu costă nimica. Fata asta este mult mai greu de stăpânit, decât erai tu, pe vremea când ai fost acasă.

— Nu ştie nici ea ce vrea anume, răspunse Susan, ori tocmai aceasta este marea dificultate. Eu zic s-o lăsaţi să se ducă unde vrea.

— Da, răspunse mama ei cu îndoială. Nu ştiu zău dacă noi ne vom putea permite această cheltuială. Motivele invocate de ea, pentru plecare mi se par caraghioase.

— Cum se poate?

— Spune că se simte incapabilă să lucreze şi să fie prima între colegele ei, dar în acelaşi timp să fie obligată să frecventeze aceleaşi familii pe care le frecventezi tu şi să păstreze aceeaşi linie de conduită, pe care ai avut-o tu înainte de ea.

— Dar n-o obligă nimenea să facă aşa ceva…

— Evident, tot aşa i-am răspuns şi eu. Dar mi-a spus că ar vrea să se ducă undeva, unde nu o cunoaşte nimenea cine este.

— În cazul acesta eu sunt de părere că va fi mulit mai bine s-o lăsaţi să plece, adăugă Susan şi luându-i copilul din braţe, declară: Acum eu trebuie să mă înntorc acasă. Probabil Mark mă aşteaptă.

— Crezi că va fi mai bine s-o lăsăm să plece? Mama ei o însoţi până la ieşire.

— Sigur că da, răspunse Susan.

I se păru că durerea aceea veche şi prostească, ce mocnea în sufletul ei, se mai adânceşte puţin, dar fără niciun motiv. Sigur, ar fi fost copilărie din partea ei să fie supărată pe Mary, din pricină că dorea să scape de sora ei mai mare.

Ziua următoare le chemă pe toate, toate prietenele de altă dată, să vină la ea.

— E o veşnicie de când nu v-am mai văzut, le spuse ea la telefon. Simt absenţa voastră şi aş vrea să vă văd. Dar afară de asta, John este acuma băiat mare.

Vreme de douăzeci şi patru de ore, se zori din toate puterile. Avea grijă de John şi da fuga la bucătărie, cântând.

— E adevărată plăcere să ai atât de mult de luau, spuse ea lui Mark în timpul mesei. Cred că eu am abia pe jumătate de lucru, din cât aş putea să prididesc! Avusese însă toată grija ca pentru astăzi să-i pregătească mâncările preferate şi-l văzu că e mulţumit.

— Astăzi mă aşteptam să nu găsesc altceva de mâncare, decât coji de pâine şi resturi, zise el.

— Pregătirea mesei nu mi-a luat mai mult de jumătate ceas şi a fost adevărată plăcere, răspunse Susan.

Grija de a aşeza florile în glastere o lăsase pentru după amiază şi i se devota cu tot entuziasmul, încercând să dea florilor o înfăţişare cât mai artistică. Pe urmă se îmbrăcă şi lui John îi puse o rochiţă de pânză – albastră. La orele trei, îl aşeza în căuşul braţului şi ieşi să deschidă prietenelor ei, şi numaidecât după intrarea lor, casa ei liniştită începu să răsune de conversaţii şi de râs vesel, de ţipete de mulţumire şi de mirare. Punctul culminant al acestei zile, fu senzaţia că toată casa este plină de prietenele ei.

— Te-ai distrat bine? întrebă Mark luând un sandviş şi începând să-l mestece. Plecaseră toate şi casa lor se cufundase din nou în adâncul tăcerii.

— John a fost foarte cuminte, îi spuse ea, în timp ce se ocupa de vasele de la bucătărie. Casa fusese atât de plină de larmă, încât tăcerea de acuma i se părea apăsătoare.

Mark luă o cârpă şi începu să şteargă farfuriile pe care ea le spăla repede şi cu îndemânare, în bazinul cu apă caldă.

Se opri şi se întoarse spre el, cu mâinile încă ude de apa leşiată.

— Am o presimţire stranie, ca şi când prietenele mele mi-ar fi dat să înţeleg cu purtarea lor, că nu mai ţin cu adevărat la mine, zise ea cu glasul scăzut.

— Draga nevastă, exclamă el, cum se poate să-ţi

închipui aşa ceva, şi dete s-o cuprindă în braţe. Dar ea clătină din cap.

— Nu, Mark, nu te apropia de mine… sunt cu mâinile ude de săpun. Partea cea mai stranie este faptul că nu-mi pot da seamă care să fie motivul.

— Ţi-au spus ceva? întrebă Mark şi începu din nou să şteargă vasele.

— Nu… dimpotrivă… au admirat tot ce au văzut în casă. Sandwichurile şi prăjiturile li s-au părut delicioase… şi am organizat o partidă foarte veselă de bridge… Se opri şi începu să se gândească.

— Dar tot timpul cât au stat la mine, am presimţit că nu le vine de loc la socoteală, din cauză că eu reuşesc să văd singură de treburile casei, de John şi toate celelalte.

Nu te mai gândi la ele, zise Mark nemulţumit.

— Se simt umilite. Majoritatea femeilor sunt nişte leneşe – şi de fiecare dată când se întâmplă ca în casă să fie ceva de făcut, încep să ţipe că au nevoie de o servitoare.

— Lucile a spus ceva cu totul neobişnuit: „Fetelor, va trebui să boicotăm pe Susan, deoarece cu purtarea ei ne face pe toate să ni se pară viaţa nesuferită. Roboteşte toată ziua”. Fireşte declaraţia aceasta a făcut-o râzând, şi toate celelalte au râs împreună, cu ea.

— Ţi-am spus, să nu te mai gândeşti la ele, repetă Mark. Ascultă Susan, s-ar putea ca noi să nu fim determinaţi să ne petrecem toată viaţa între oamenii aceştia. M-am gândit de multe ori, că e mult mai bine să pleci din oraşul tău natal, unde toată lumea te cunoaşte, şi să-ţi începi viaţa în altă parte.

— I-am răspuns Lucilei, continuă Susan – tu ai doi copii. Sunt sigură că atunci când voi avea şi eu doi, va trebui să-mi iau o servitoare. Cu toate acestea, dragă Mark, eu nu cred că-mi voi lua. Vreau să fiu ocupată, foarte ocupată… căci nu am de lucru nici pentru jumătate din vremea de care dispun.

— Nu te mai gândi la nimicurile acestea, stărui Mark din nou. Mie-mi placi aşa cum eşti. Se apropie de ea şi o

luă în braţe, iar Susan îşi simţi trupul strâns lângă trupul lui cald şi voinic, şi se gândi la el cu recunoştinţă.

În orice caz, ea avea acum pe Mark şi pe John. La ce să cearăoamenilor de seama lui Lucile, mai mult decât i-ar putea da. De aci înainte se va mulţumi cu ceea ce are, cu Mark şi cu John. Deocamdată se simţea mai puţin singură. Probabil dacă va încerca să strângă de ajuns pereţii casei împrejurul ei, dacă va reuşi să-şi aranjeze casă, ca să cuprindă numai pe aceştia doi, de aci înainte nu va mai avea ocazie să se simtă niciodată singură. Oamenii se simt singuri, numai dacă încep să viseze treji.

Într-una din zilele următoare se auzi soneria de la intrare şi când se duse să vadă cine este, se pomeni faţă în faţă cu Michael care era îmbrăcat în pantaloni de călărie şi o cămaşă albastră; era mult mai înalt şi mai voinic decât fusese înainte de asta.

— Bună ziua, zise el cu blândeţe şi începu să zâmbească.

— Ia te uită, dumneata eşti, Michael? exclamă ea.

— Am văzut bustul pe care l-ai făcut după mine, şi m-am gândit să trec pe la dumneata, declară tânărul. Mi s-a părut mai reuşit decât îl ştiam de ultima dată când l-am văzut. Ce ai mai lucrat de atunci încoace?

— Nimic, răspunse Susan, cel mult dacă ai considera şi copilul pe care l-am făcut, drept o operă a mea.

Dar el trecu pe lângă ea şi se îndrepta cu paşi fermi spre scara ce ducea la mansardă.

— Vorbeşti despre copilul acela neterminat pe care l-am văzut mai demult? N-am fost în stare să-l mai uit de atunci.

— Nu, eu vorbesc despre un copil adevărat, îl lămuri ea.

— O, va să zică despre aşa ceva este vorba, zise el cu indiferenţă. Se oprise în faţa uşii de la mansardă şi începuse să o zguduie. Ce este, ai încuiat uşa? întrebă el enervat.

— O ţin întotdeauna încuiată, răspunse Susan.

— Deschide-o! stărui el şi Susan îi deschise uşa

numaidecât. Intrară împreună, şi el se uită la desenele pe care le făcuse odinioară şi care erau tot pe pereţi, aşa cum le lăsase.

— Lucrurile acestea vechi, exclamă el, nu sunt tocmai proaste pentru un începător, nu-i aşa? Mi se pare că în timpul cât am lucrat aci, împreună cu dumneata, mi-am dat seama că mi-ar plăcea să devin pictor.

— Ai mai continuat să desenezi? întrebă ea entuziasmată.

Dete din cap, în semn de aprobare.

— Tot timpul, de atunci încoace, am luat lecţii. Nu mă voi mai înscrie la Universitate, căci pentru mine orice altceva, afară de pictură, ar fi pierdere de timp. Voi pleca la Paris. Dar nu voi face pictură în maniera franceză. Vreau pur şi simplu să învăţ cum se face pictura şi cum trebuie întrebuinţate pensulele. Pe urmă mă voi întoarce acasă, ca să pictez... Doamne, eu voi picta numai ceea ce văd în fiecare zi împrejurul meu. Poate nici nu te-ai gândit încă, dar peisagiile Americii n-au fost pictate până acuma aproape de nimenea. Pădurea aceasta arată destul de bine, ce zici? S-ar putea să-ţi fac şi dumitale portretul. Părea atât de la îndemână, atât de sigur de sine şi plin de energie, încât alături de el ea începu să se simtă mică şi cu totul lipsită de importanţă. Acuma haide, spune-mi serios, ce ai mai lucrat? stărui el.

— Ţi-am spus că n-am lucrat nimica, îi răspunse ea cu îndrăzneală şi cu glasul ridicat.

— Nimic?

— Absolut nimic! declara ea. De astă dată nu-i pomeni despre John, căci nu se mai gândea la el. În clipa aceasta i se părea că şi-a pierdut tot timpul trândăvind.

Se uită la ea şi ochii lui albaştri erau plin de reproşuri.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, zise el într-un târziu. Se întoarse şi apropiindu-se de bustul copilului, îl examina de aproape, apoi se uită la bustul lui Mark.

— Sunt în aceeaşi stare, ca şi înainte de asta, murmură el, tot neterminate.

— Da, neterminate, repetă Susan.

— Ei bine, continuă el întorcându-se spre ea, eşti o femeie fericită; dar ia spune, te simţi mulţumită că de atâta vreme n-ai mai lucrat nimica?

Se uită la ea cu ochii mari, sfredelind-o cu privirea şi cu arătătorul mânii drepte îndreptat spre ea, ca un pumnal, aşa că nu se simţi în stare să-i spună minciuni.

— N-aş putea spune că mă simt pe deplin fericită, răspunse ea cu glasul sfios. Pe urmă, ca şi când ar fi avut în faţa ei un bărbat în toată firea, continua umilita: Condiţiunile în care se desfăşură viaţa mea…

Dar el nu o asculta ce spune. Pe el nu-l interesau condiţiunile între care se desfăşura viaţa ei. Începu să vorbească, de parcă ea n-ar fi spus nimic până acuma.

— Este unul – David Barnes, sculptorul – care a cumpărat o casă aci în apropiere – casa cea veche a familiei Grainger – şi aseară a fost la noi la masă. A văzut bustul făcut de dumneata şi a exclamat: „Cine a făcut bustul acesta!” Mama i-a spus cine l-a făcut, pe urma s-a întors spre ea şi a adăugat „Spune-i să treacă pe la mine”.

— O, Michael… spui adevărul?

— Fireşte. În parte, acesta este motivul pentru care astăzi am trecut pe la dumneata. Vrei să mergi la el?

— Nu ştiu ce să zic.

Privirile i se opriseră pe desenul făcut de el: pădurea întunecată, profilată pe cer şi silueta aceea minsculă care se precipita într-un galop primejdios spre ea.

— Te vei duce.

— Mă voi duce? Eu nu-ţi făgăduiesc.

— Te vei duce mâine.

— Nu ştiu dacă mă voi duce.

— Dacă nu te vei duce la el, să ştii că vei regreta toată viaţa dumitale.

Se întoarse spre el şi vru să-l contrazică, dar nu fu în stare să scoată nicio vorbă. Ochii îi erau plini de lacrimi şi-şi simţea sufletul încărcat de un sentiment pe care nu-l putea înţelege.

— La revedere, zise Michael cu glasul blând. Astă

seară voi trece pe la David Barnes şi-i voi spune că dumneata îi vei face o vizită mâine la orele trei. Cred că ai auzit de David Barnes, cel care a făcut anul trecut statuia aceea uriaşă care a câştigat premiul oraşului Chicago… statuia căreia îi zice Titanul Primitiv.

Michael plecă şi ea rămase singură în camera de la mansardă, cutremurată de o dorinţă atât de uriaşă, atât de adâncă, încât i se părea că nimic din viaţa ei de până acuma, nu se poate asemăna cu acest sentiment.

„— Nu se poate să las pe John singur, şi nu-l pot nici lua cu mine, gândi ea, dar dincolo de gândul acesta începu să facă planuri înfrigurate: Aş putea chema pe mama, să aibă puţină grijă de el. Pe urmă dacă va fi nevoie, mai târziu m-aş putea aranja aşa fel, ca o femeie să vină în fiecare zi…”

Cobora la parter, unde îmbăie pe John şi-i dete de mâncare, pe urmă se apucă să pregătească cina. Dar după ce se întoarse Mark, lui nu-i pomeni nimica despre ceea ce acuma era sigură că va face ziua următoare.

Se opri în mijlocul salonului şi în timp ce se uita împrejurul ei, îşi puse mănuşile. Totul era în ordine. La camera de la etaj, John dormea. Mama ei se aşezase în fotoliul cel mare; îşi scosese pantofii şi-şi ridicase picioarele pe un taburet; în mână ţinea o revistă ilustrată şi ochii îi fugeau în lungul rândurilor.

— Dacă se va trezi înainte de întoarcerea mea, zise Susan, vei putea să-i dai puţină zeamă de portocale şi un pişcot. Dar mă voi întoarce în curând.

— Vrei să-ţi pregătesc ceva pentru cină, întrebă mama ei, care în revistă tocmai dăduse peste reţeta unei salate care o ispitea.

— Totul este gata pregătit şi nu trebuie altceva decât să le pui la foc. Cred că mă voi întoarce mult înainte de vremea cinei.

— Foarte bine, încuviinţă mama ei şi întorcând paginile revistei, începu să cetească o nuvelă, aşa că trăsăturile obrazului i se schimbară numaidecât.

Susan închise uşa pe urma ei şi ieşi în seninul după

amiezii acesteia de primăvară, apoi cobora în josul străzii, până la staţia autobusului. Va ruga şoferul s-o lase cât mai aproape de poarta casei Grainger. Pe urmă va apuca pe alee, pe sub ramurile plecate de cetină şi de aci… dar odată ajunsă în capătul aleii, nu mai ştia nici ea ce se va întâmpla. Dar va intra în casa unde un mare sculptor era ocupat cu desăvârşirea operei lui; îl va auzi vorbindu-i despre lucrările lui şi-i va putea pune toate întrebările la care ea singură n-ar fi fost în stare să găsească un răspuns şi la care n-ar putea răspunde nimenea dintre oamenii pe care i-a întâlnit sau i-a cunoscut până acuma. I se părea că toată viaţa ei de până acuma şi-a petrecut-o ca un om care a rătăcit printr-o pădure întunecată, dar care acuma începe să iasă la lumină. Va avea ocazie să înveţe să reproducă, ceea ce vede şi ceea ce ar vrea să facă.

Dar când cobora din autobus în faţa porţi Grainger, i se păru că a pus piciorul pe alt tărâm şi se simţi înspăimântată. Era la începutul unui drum, despre care nu ştia unde o va duce. S-ar fi putut întoarce în loc şi s-ar fi putut urca din nou în autobus, dar acesta se auzi vâjâind şi se pierdu în mijlocul unui nor de praf. Ar fi putut să se întoarcă acasă chiar pe jos, dar noaptea trecută prea stătuse treaza vreme îndelungă şi visase la clipa aceasta, deşi încercase din toate puterile să-şi stăpânească gândurile şi să le întoarcă înapoi, căci prevedea că ar fi peste putinţă ca această întâlnire să întârzie sau să fie eliminata din viaţa ei, deoarece prea o dorea din toată fiinţa.

— Ce este? întrebă Mark toropit de somn, când o simţi că se zvârcoleşte în pat şi aprinde lampa de pe noptieră, căci nu mai era în stare să suporte chinurile acestui vis treaz. Simţea nevoia să constate că este în casa ei, că este în patul de fiecare zi, în apropierea scrinului de nuc cu sertarele lui.

— Nimica, răspunse ea şi stinsese din nou lumina. De asta data, exact cum visase noaptea trecută, trecu pragul porţii, cu stâlpii de cărămidă măcinată, pe urmă apucă o alee prunduită, spre coloanele unei case în stil colonial,

care se vedea în fundul grădinii. Urcă treptele scării şi oprindu-se în faţa intrării, sună. Constată că deocamdată nu s-a luat nicio măsură pentru repararea casei căzute în ruină. Treptele de piatră erau plesnite şi parchetul casei îi juca sub picioare. Dar visurile ei se destrămară chiar în faţa uşii. Nu putea bănui ce este dincolo de această uşă. Artistul va fi probabil un bărbat înalt, voinic, lat în umeri şi cu priviri încruntate, ca şi opera lui, un fel de Titan, creator de Titani.

Dar uşa se deschise larg şi în cadrul ei apăru un bărbat mic de statură, cu o barbă mare şi neagră. Era cel puţin cu un lat de mâna mai mic decât ea şi era pântecos şi puţin adus de spate. Cu o singură privire îi văzu mâinile mari şi lopătoase, mână puternice, ca ale unui miner, cu unghiile murdare.

— Ce doreşti? întrebă el.

— Eu sunt Susan Gaylord, răspunse ea. M-a trimis Michael.

Se uită la ea pe sub sprâncenele stufoase şi pe sub şuviţele de par aspru şi negru, căzut peste ochi. Era tot atât de păros ca şi o gorilă.

— Va să zică dumneata eşti fata ceea, zise el. Poftim, intră. Bustul pe care l-am văzut, era foarte bun, dar mizerabil turnat. Sunt convins că dumneata l-ai fi turnat mult mai bine.

— Eu nu am experienţă în domeniul acesta, răspunse Susan cu sfială. Am găsit adresa turnătoriei într-un manual de sculptură care-i făcea reclamă.

Străinul nu zise nimica şi ea intră pe urma lui într-o încăpere care fusese odinioară salonul familiei Grainger. Încăperea era plină de pachete, de lăzi şi de statui pe jumătate despachetate.

— Ia loc, zise el şi Susan se aşeză pe o ladă, fără să vadă nimic din ce era împreujrul ei.

— Ce vrei; ce cauţi la mine? întrebă el cu brutalitate.

— Nu ştiu, răspunse Susan. Nu sunt tocmai sigură că aş vrea sau aş căuta ceva anume.

Începu să se frece în lungul nasului cărnos şi lat, cu

arătătorul scurt şi puternic.

— Cred că va fi mai bine să te opreşti aci şi să te uiţii bine împrejurul dumitale, căci în felul acesta s-ar putea să-ţi aduci aminte de ceea ce vrei şi de motivul pentru care ai venit la mine, adăugă el nemulţumit. Mă întorc numaidecât. Dacă se va întâmpla să nu te mai găsesc, asta înseamnă că nu vrei nimica şi că nu ai nevoie de mine.

Se întoarse pe marginea lăzii pe care sta aşezat şi ridicându-se în picioare, ieşi din cameră, legănându-se în mers, întocmai ca un marinar. Dar după o bucată de timp îşi dete seamă că nu este numai singură în atelier. Statuile de marmoră şi de bronz, pe care în clipa când intrase nici nu le văzuse, începură să prindă viaţă, fiecare cu semnificaţia ei. Fiecare dintre ele începea să-i vorbească în felul ei, imediat ce o examina mai îndelung. Văzu doi dansatori, un bărbat şi o femeie, care se ridicau dintre bucăţile de lemn şi de sac în care fuseseră împachetaţi. Erau oameni originari din vreo insulă sălbatică, cu trupuri înalte şi zvelte, cu obrazele bucălate şi ochii oblici. Femeia sta pe vine, cu obrazul repezit în sus, iar bărbatul îşi luase vânt, ca să sară peste ea. Vorbeau unul cu altul, nu cu ea, dar totuşi le auzea murmurul glasurilor, pronunţând cuvinte pe care ea nu era în stare să le înţeleagă. Se opri un timp în faţa lor şi examina muşchii netezi şi delicaţi, dar puternici, prinşi în plină mişcare sau gata să se mişte, sub pielea întunecată şi lucitoare. Pe aceştia doi îi văzuse undeva, într-un templu sau pe un ţărm al mărilor din miazăzi. Făcu un pas şi se apropie de statuia unei femei tăcute care aştepta cu mâinile încrucişate pe piept şi cu fruntea plecată. Dar sub sprâncenele delicate se simţeau ochii înspăimântaţi şi plini de aşteptare, iar marmora caldă a trupului ei parcă ar fi vrut să te întrebe: „Nu l-a întâlnit nimenea? Nimenea nu l-a auzit întrebând de mine?”

Dincolo de ea văzu o statuie întinsă pe jos, cât era de lungă şi Susan îşi dete seama că este Michael, cu trupul admirabil, despuiat şi cu pumnii încleştaţi. Jur-împrejurul ei erau lăzi închise în care presimţea prezenţa statuilor ce voiau să iasă în calea ei. Se simţi îndemnată să smulgă

capacul lăzilor, pentru a le ajuta să iasă, ca să le poată vedea.

Pe o masă era o grămadă de lut şi se apropie nerăbdătoare de ea, rupse o bucată şi începu s-o frământe între degete, lacomă şi dornică să simtă între degete supleţea materiei frământate. Îl stârci între degete, pe urmă deschise palma. Îl văzu că a păstrat urma degetelor ei şi cu mişcări repezi începu să-i dea formă.

— Ce faci acolo?

Îi auzi glasul atât de aproape, încât tresări şi când se întoarse, îi văzu obrazul bărbos alături de ea.

— Nu ştiu, răspunse ea şi-i întinse mâna în care avea bucata de lut.

I-o luă din mâna şi se uită la ea îndelung. azu că lutul acesta era schiţat în linii sumare şi recunoscu propriul său obraz.

— Ce-aş putea face pentru dumneata? întrebă sculptorul.

— Învaţă-mă ceea ce ar trebui să ştiu, îl rugă ea. Lăsă lutul din mână şi începu să se plimbe printre statuile sale care erau imense, în raport cu statura lui.

O femeie! îl auzi ea murmurând printre dinţi.

— Ei fire-ar afurisită de treabă, să fie; un dar ca acesta şi tocmai la o femeie! Se opri în loc şi se întoarse spre ea furios:

— În orice caz, bănuiesc că eşti viguroasă. Pari tot atât de viguroasă, ca şi un bărbat.

— Da, sunt, răspunse ea.

— Ai nevoie să fii; chiar mai viguroasă decât eşti acuma, declară el şi scoase din buzunar o şapcă jegoasă de postav, pe urmă strigă: Ei, haide!

— Unde să merg!

Acolo unde-ţi ţii lucrurile pe care le-ai făcut, zbieră el. Am nevoie să văd ceva, în afară de bustul acela care a fost atât de mizerabil turnat. Va trebui să înveţi să faci singură de toate, modelajul şi turnatul, ca să nu ai nevoie de nimenea. În timpul din urmă sculptorii îşi închipuie despre ei înşişi, că nu e de demnitatea lor să facă aşa ceva.

Fac modelaje mărunte, frământă puţin lut şi pe urmă îl trimit la turnătorii, ca să-i dea ultimul retuş. Eu nu fac aşa ceva. Statuile mele, sunt ale mele, de la început până la sfârşit. Tocmai de aceea sunt aşa cum le-ai văzut.

— Eu nu am nimica ce ţi-aş putea arăta, răspunse Susan.

— Ar fi trebuit să faci ceva, zbieră el şi smulgându-şi şapca din cap, o băgă din nou în buzunar.

— Nu am nimica, repetă ea cu glasul plângător. Îşi uită de toate odăile pe care le scuturase, de bucatele pe care le pregătise şi de paturile pe care le aşternuse. Îşi uită de Mark şi de John şi în cele din urmă îi spuse:

Am făcut două lucruri fără însemnătate, un bust şi un copil, dar nu sunt terminate.

Îşi smulse şapca din buzunar şi şi-o puse din nou în cap.

— La ce mai pierzi vremea cu vorbe! protestă el nemulţumit şi ieşi din odaie, iar Susan apucă pe urma lui.

În faţa scării era un automobil mic şi foarte murdar în care se urcă, pe urma o aşteptă să se aşeze lângă el. Imediat după aceea maşina plecă, cu un scârţâit strident de angrenaje şi apucă pe alee, iar de aci în goană până la casa ei.

Nu ştia cât e ceasul şi nici nu mai avea importanţă aşa ceva. Când deschise uşa de la intrare, văzu ca mama ei a adormit în salon şi revista îi căzuse din mână pe parchet. Îl conduse la etaj. Din camera copilului auzi pe John care striga să-l ridice din aşternut, dar îşi continuă drumul spre mansardă. Pe urma ei se auzeau paşii grei ai sculptorului. Când îi deschise uşa de la camera mansardei, îl auzi că a început să gâfâie. Întinse braţul şi-i arătă încăperea deşartă.

— După cum vezi, aici nu am nimica gata, repetă ea. Dar el nu-i răspunse. Se îndreptă spre copilul care sta tot în atitudinea lui iniţială şi era plin de praf; se uită la el îndelung, fără să spună nimica. Pe urmă se apropie de bustul lui Mark şi ridică bucata de pânza cu care era acoperit.

— Aaa, exclamă el numaidecât, pe acesta nu l-ai reuşit.

— Nu, încuviinţă ea.

— Ai încercat să-l copiezi după natură.

— Da!

— Probabil nu prea erau multe de făcut la el, declară sculptorul. E caraghios, dar cu toate acestea trebuie să ştii ca în meseria noastră nu poţi face nimica, decât cel mult atunci când ceea ce reproduci, este ceva de durată.

Nu zise nimica, deoarece nu se simţea în stare să-i spună „Acesta este soţul meu”. Dar în clipa aceasta pentru ea nu mai avea nicio importanţă al cui este bustul acesta.

Se întoarse spre ea cu o mişcare bruscă şi o privi în faţă, ca să-i spună:

— Ascultă, la sfârşitul verii acesteia eu voi pleca la Paris. Cred că ar fi mai bine să-ţi faci pregătirile, ca să poţi pleca împreună cu mine. Până atunci vei veni de două ori pe săptămână. Vei începe chiar de mâine.

Nu se simţi în stare nici acuma să-i răspundă. Omul acesta îi poruncea să facă imposibilul, dar cu toate acestea era convinsă că-l va asculta.

— Nu e nevoie să cobori împreună cu mine, zise el şi se apropie cu paşi grei de uşă, unde se opri şi se mai uită odată la camera deşartă: Ar trebui să-ţi fie ruşine de dumneata însăţi, adăugă el. Glasul lui părea de gheaţă şi ochii injectaţi scăpărau furioşi, uitându-se la ea. Pe urmă ieşi din cameră.

Auzi glasul lui John care acuma începuse să plângă. Coborî într-un suflet până în camera copilului şi ridicându-l din aşternut, îl luă în braţe. Dar după ce-l lăsaseră vreme atât de îndelungată singur, copilul nu părea dispus să se lase atât de uşor împăcat. Striga cât îl lua gura şi numaidecât după aceea auzi pe scară paşii grăbiţi ai mamei sale şi uşa se deschise.

— O, va să zică eşti acasă! Nici nu te-am auzit când ai intrat, exclamă ea mirată.

— Abia adineaori am sosit, răspunse Susan şi începu să legene copilul în braţe, ca să-l liniştească.

— Îl doare ceva, de ţipă aşa? întrebă bătrâna cu părere de rău. Cred că trebuie să fi aţipit… căci nu l-am auzit ţipând decât adineaori.

— Îl voi spăla pe faţă şi voi cobora cu el la parter, răspunse Susan. Nu are nimica, decât că-i e foame.

— Cred că ar fi bine ca acuma să mă întorc acasă şi să pregătesc de cină tatălui tău, zise doamna Gaylord, stăpânindu-şi un căscat.

— Bine mamă… şi-ţi mulţumesc foarte mult.

— N-ai de ce să-mi mulţumeşti, căci n-am făcut nu ştiu ce… dar să ştii că e foarte plăcut să poţi sta liniştită câteva clipe, într-o casă străină. E un băiat foarte bun, şi se uită înduioşată la micul John. Ei, la revedere, draga mea.

— La revedere, mamă. Susan era cu gura plină de ace de siguranţă şi ţinu corpilul aproape de ea, până când îl înfăşură în scutece curate.

Pe urmă cobora cu el în braţe la parter, îi dete să bea puţină zeama de portocale şi un pişcot, apoi îl aşează în ţarcul lui, între jucării şi se duse să vadă de mâncarea lui Mark. Din când în când copilul se uita mirat la ea şi continua să-şi vadă de jucării. Nu mult după aceea sosi şi soţul ei şi după ce-l ridică în braţe, începu să se joace cu el şi-i dete să mănânce laptele din castronul în care Susan dumicase un miez de pâine. Pe urmă amândoi se urcară cu el la etaj şi-i făcură baia împreună. Susan îi înfăşură pe deget o buclă de pe creştetul capului, ca să-i facă inele, apoi îl aşezară în pat, curat şi trandafiriu, şi stinseră lumina.

Coborâră împreună la parter şi Susan îi aduse cina pe care o pregătise, iar el se aşează la masă şi începu să mănânce cu pofta şi mulţumit. Pe urmă îi povesti despre tot ce a făcut în timpul zilei, de când plecase de acasă, despre timpul pierdut cu clienţii care nu se puteau decide să cumpere casele pe care le-au vizitat, despre greşeala pe care o descoperise în cartea de conturi şi pentru care avusese nevoie de mai bine de un ceas, ca s-o îndrepteze, despre patronul său care-i spusese că în ultimii doi ani

afacerile s-au întreit şi „dacă afacerile vor continua să meargă tot atât de bine…”

Totul se desfăşura exact ca şi în serile precedente; ea îl asculta liniştită şi se mişca împrejurul mesei cu îndemânare, ca să-l servească. Dar bărbatul ridica ochii şi se uită la ea pe neaşteptate, ca s-o întrebe:

— Bine dragă, zise el mirat, tu n-ai auzit nicio vorbă din tot ce ţi-am spus eu până acuma. Nici de mâncare nu te-ai atins. Îmi faci impresia că nici nu eşti cu mine în cameră.

— Ba da, se grăbi ea să-i răspundă; da, Mark, sunt aci lângă tine… Ascultă Mark, nu te superi, dacă voi lua câteva lecţii de modelaj? La David Barnes – îţi aduci aminte – că ţi-am vorbit despre el.

— Adică de ce să mă supăr? întrebă Mark vesel. Sigur, dă-i înainte! Cred că lecţiile acestea îţi vor face plăcere, nu-i aşa?

— Da, răspunse Susan.

— Am constatat că tu nu prea pleci de acasă, continuă el cu glasul plin de bunăvoinţă. Nu ai nici obiceiul să te duci pe la prietenele tale. Când ai văzut ultima dată pe Lucile?

— Vizitele mă interesează foarte puţin, răspunse ea.

— Bine, în cazul acesta, adăugă el cu generozitate, nu mai ezita.

— Lecţiile mi le voi plăti eu, declară Susan.

— Bine, draga mea, zise el cu indiferenţă.

Din ziua naşterii lui John, evitase să mai discute cu ea chestiuni băneşti. Nu o întreba nimica, ci îi da în fiecare săptămână salariul pe care-l primea, afară de cinci dolari pe care-i reţinea pentru trebuinţele lui personale. Nu dorea să ştie ce face cu banii lui, ca în felul acesta să nu fie determinat să afle, dacă îi sunt sau nu-i sunt de ajuns, şi ca să nu afle cât mai trebuie să adauge din banii ei, pentru trebuinţele casei. De astă dată i se păru că soţul ei vorbeşte mai mult decât de obicei, dar continua să-l asculte. „Cum îţi spuneam adineaori, dragă Susan, patronul zice…”

Vorbea fără să se mai oprească şi privirile ei nu i se mai desprinseră de pe obraz. Văzu că a mai slăbit şi că va cheli înainte de vreme, probabil înainte de a îmbătrâni…

Mâine va trebui să se gândească, pe cine ar putea chema să stea cu John, vreme de un ceas şi mai bine, de două ori pe săptămână; pe cineva care să fie cu totul străin şi necunoscut în strada aceasta şi care nu se va duce – din prostie – la casele din vecini, să spună ce se întâmplă în casa ei. Va trebui să se adreseze unei agenţii de plasare.

După ce termină cu masa, Mark îi ajută să spele vasele, pe urmă cu totul pe neaşteptate îl auzi spunându-i:

— Ştii că astă seară, după ce m-am întors acasă, nici nu m-ai sărutat. Ne-am luat cu vorba, până când am culcat copilul…

Întinse braţele după ea şi o cuprinse, iar ea rămase tăcută în timpul cât îşi simţi trupul strâns lângă el. Parcă ceva o îndemna să se desprindă din îmbrăţişarea lui, să-i ofteze uşurata şi să-i spună: „O, Mark, sunt atât de obosită”. Dar îi văzu capul plecat pe umărul ei şi linia fragilă a gâtului, tot atât de şubredă, ca şi gâtul unui copil toropit de somn, şi-l strânse cu putere la piept. Se simţi înduioşată; pe bărbatul acesta ea îl iubea cu adevărat şi-l iubea foarte mult.

— O, Sue, murmură el cu glasul stins, apropierea ta este singurul lucru de preţ cu care se sfârşeşte fiecare zi din viaţa mea!

Stând aşa îmbrăţişaţi şi simţindu-l aproape, femeia înţelese că vorbele lui sunt adevăr adevărat. Va trebui să nu uite niciodată, cât de mult înseamnă ea în viaţa lui, cât de mult ţinea la ea, şi că ea însăşi îl iubeşte.

Găsi o englezoaică palidă, cu priviri puţin înspăimântate şi o angaja, ca de două ori pe săptămână să vină şi să aibă grijă de John. Îşi plimbase privirile grăbite în largul sălii de aşteptare a agenţiei – pe deasupra grupului de fete deşuchiate care mestecau gumă şi toate erau îmbrăcate în rochii ţipătoare – ca apoi să se oprească stăruitoare, în drumul ochilor timizi, îndreptaţi spre ea, din mijlocul unui obraz slăbit şi palid.

— Aş vrea să vorbesc cu cea de colo, spuse ea femeii celei grase de la contoar.

— Vino încoace, Jane Watson, strigă femeia şi Jane Watson se apropie de birou.

Era îmbrăcată într-o rochie neagră de creton, cu mănuşi negre de aţă şi în mână cu o umbrelă.

— Doamna are nevoie de cineva, de două ori pe săptămână, care să vadă de un copilaş.

— Da, vă rog, se grăbi Jane Watson să răspundă. Mie-mi plac copiii.

— Soţul dumneaei a murit de curând, adăugă proprietara agenţiei. Până acuma n-a fost încă în serviciu, prin urmare va trebui să ţineţi seamă de acest amănunt, sfârşi ea, adresându-se Susanei.

Astfel Jane începu să vină, strecurându-se în casă de două ori pe săptămână, întocmai ca o umbră, ca imediat să-şi atârne pardesiul de pe ea în dulapul din bucătărie şi apoi să se încingă cu un şorţ alb, peste rochia neagră. Era o fire tăcută, şi părea că a uitat cu totul să vorbească, dar nu lipsea niciodată de la datorie. În casă femeia aceasta era o prezenţă reală, un fel de gardian căruia Susan îi încredinţa o parte din viaţa ei, pe care o reprezenta această casă, în timpul cât ea pleca, alergând într-un suflet spre cealaltă parte din existenţa ei de acuma.

— Ce-i cu tine; ce faci toată ziua? o întrebă Lucile. Haide Susan, intră şi stai puţin cu mine. Nu te-am văzut de loc, cât a fost vara de lungă!

— Voi veni cu altă ocazie, cât de curând! îi răspunse ea, şi făcându-i semn cu mâna, se mulţumi să zâmbească. Într-una din zile va trebui să treacă pe la Lucile. Dar acuma era grăbită, căci toate gândurile şi dorinţele ei alergau furtună şi apucaseră înainte, ca să ajungă cât mai curând. Lucile se oprise pe terasa casei şi se uita după ea, iar pe obrazul ei frumos tresări o expresie de nemulţumire.

Pe David Barnes îl găsea uneori în atelierul uriaş care odinioară fusese sală de bal, dar se întâmpla uneori ca el să nu fie acolo. Amănuntul acesta însă nu avea nicio importanţă, căci Susan începuse să lucreze la proiectul

havuzului. Uitându-se la ea, Barnes făcuse o strâmbătură de dispreţ:

— Un havuz! murmura el nemulţumit. Fleacuri, pentru grădini.

— Toată viaţa am ţinut să constat ce s-ar putea face din apa şi din piatră, răspunsese ea cu sfială. Dar dacă dumneata eşti de părere…

— Dacă vrei, n-ai decât să continui, declarase el. Ce legătură poate să aibă părerea mea, cu ceea ce faci dumneata.

Aşa că fără să mai spună nimica, începuse să lucreze proiectul havuzului, care reprezenta un copil însetat, cu trupul plecat înainte şi cu palmele manilor făcute căuş, ca să prindă o şuviţă de apă ce izbucneşte vâjâind din stâncă. Înfăţişarea copilului însă o tulbura. Ar fi avut nevoie de un model, dar n-avea de unde-l lua. Nu cunoştea decât liniile trupului lui Mark, şi aducându-şi aminte de ele, începu să cioplească bucata de marmoră, pe care şi-o alesese dintre cele care erau aci în atelier. Până acuma nu lucrase niciodată cu altceva, decât cu lutul. Dar de astă data simţise trezindu-se într-însa dorinţa nestăpânită, de a sculpta, în loc de a modela, cum făcuse înainte de asta. Ceasuri de-a rândul urmărise pe David Barnes şi se uitase cum îşi ciopleşte statuia Titanului său. Pe urmă declarase:

— Va trebui să încep să lucrez în piatră. Am făcut o mare greşeală până acuma, întrebuinţând lutul.

— Huâm, mormăise el. Lucrările în lut, sunt mult mai uşoare, mai ales pentru femei.

— Nu am bani, ca să pot cumpăra marmoră, continuă ea, dar probabil voi câştiga de ajuns cu havuzul pe care-l voi face.

— Alege-ţi bucata care-ţi place, porunci el. Mi-o vei plăti mai târziu. Este cea mai bună marmoră ce se găseşte – am cumpărat-o de la Kinnaird. Cunoşti pe Kinnaird?

— Nu-l cunosc, răspunse ea.

— Este negustor de marmoră. Se plimbase cu ea prin faţa blocurilor de marmoră, umblând încet şi privindu-le îndelung.

— Alege-ţi bucata pe care o doreşti, adăugă el. Nu te grăbi de loc... examinează-le pe toate şi cu atenţie... vezi compoziţia şi nuanţa – fiecare bloc se deosebeşte de celălalt – unele sunt calde, altele sunt reci – iar unele dintre blocuri au câte un putregaiu, chiar în inima lor... o arteră roşcată: acesta e defectul. Putregaiul nu se vede, căci este în interior, tocmai de aceea trebuie să mergi la noroc.

Medita ceasuri întregi în faţa blocurilor de marmoră, cântărind şi examinând fiecare bucată. În cele din urmă se hotăra pentru o bucată mai mică, albă şi caldă, şi după ce întinse mâna şi o pipăi, îl întrebă:

— Nu cumva dumneata ai ales blocul acesta? Maestrul clătină din cap şi-şi văzu de lucru, în timp ce bucăţile de marmoră plouau de sub daltă, împrejurul său. Aceasta era epoca în care David Barnes îşi crea Titanii şi cel la care lucra acuma, reprezenta pe Galileo. Într-o bună zi statuile acestea trebuiau să reprezinte o galerie istorică, în marmoră cioplită. După ce-l urmări un timp, să-l vadă ce face, Susan începu cu oarecare sfială, să lucreze la propriul ei monument.

La început lucrul părea că merge destul de uşor. Vedea limpede modelul ce se desprindea din blocul de marmoră. Făcuse o schiţă, pe urmă o serie întreagă, ca ceva mai târziu, urmărită de privirile dispreţuitoare ale maestrului, să-şi poată limpezi în minte, imaginea completă şi amănunţită a ceea ce ar fi vrut să facă.

Bătrânul mormăise nemulţumit:

— Acestea sunt schiţe, schiţe fără nicio valoare. Schiţele nu sunt altceva decât o dovadă de trândăvie. Invocă şi exprimă ceea ce simţi cu adevărat!

Prin urmare îşi dete toată silinţa să exprime viziunea ce o preocupa, în linii energice şi limpezi. Iar maestrul declarase:

Trupul este prea rigid. Este trupul unui funcţionar de bancă, a unui agent de asigurare sau al unui vânzător. Pare că ar fi un agent de bunuri imobiliare, un critic sau un sergent major. Ochii lui şireţi clipiră pe deasupra căldăriei

de barbă, când se uită la ea, şi Susan începu să râdă.

— Nu se poate să faci un havuz, cu astfel de păpuşi care nu sunt decât maşini fără suflet, sfârşi el răstit.

Dar nu ştia cum ar trebui să procedeze, pentru a modifica expresia exterioară a viziunii ei şi începu să cioplească primele aşchii ale marmorei. Dar pe măsură ce înainta cu lucrul, desenul făcut de ea începea să-i displacă tot mai mult. Lăsă din mână dalta şi ciocanul şi se uită vreme îndelungată la schiţa din faţa ei. Figura din faţa ei reprezenta exact pe Mark, dar cel care se pleca spre stâncă, pentru a prinde în căuşul palmelor şuviţa de apă, nu trebuia să fie Mark. Unde ar putea găsi un tânăr, un tânăr care să nu fi ajuns încă la vârsta bărbăţiei, un adolescent care să fie frumos şi zvelt? În orice caz nu aici… oamenii din oraş îşi vor închipui despre ea ca şi-a pierdut mintea.

— Ce s-a întâmplatântrebă el, încruntându-se la ea şi ciocanul care bătea neostenit, se opri.

— Îmi lipseşte viziunea exactă a modelului de care am nevoie, răspunse ea, şi nu îndrăznesc să merg înainte cu cioplitul marmorei, fără să-l simt limpezit în închipuirea mea. Acesta care este pe schiţa, nu-mi place nici mie, declară ea şi rupse desenul în două.

Ce te împiedică, să-ţi alegi ceea ce doreşti? întrebă el.

Nu putea să-i răspundă, că nu înţelege cum ar trebui să procedeze. Va încerca să găsească singură o soluţie. Ce o interesează pe ea, ce-şi va închipui lumea? Va ruga un student sărac de la Universitate, să-i pozeze – căci toţi studenţii aceştia erau săraci. Dar era incapabilă să-şi închipue ca între ei s-ar putea găsi vreunul care să aibă trupul frumos, căci toţi erau copiii de oameni săraci. În aceeaşi clipă auzi ropotul de copite al unui cal în faţa fereştii care da pe terasă, şi văzu pe Michael că descăleca şi începe să urce în fugă treptele scării de piatră de la intrare. Se uitară unul la altul.

— Şi de ce nu, declară David Barnes cu indiferenţă. Michael… Michael! strigă el din toate puterile, dar în

aceeaşi clipă uşa atelierului se deschise şi tânărul îşi băgă capul înăuntru.

— Bună ziua, zise el politicos. Susan, mama ar vrea să vorbească cu dumneata. Una dintre prietenele ei ar vrea să-i faci un bust al copilului ei.

— Mi-e peste putinţă, ca tocmai acuma sa m-apuc să fac ceva, răspunse Susan.

— Intră în atelier şi dezbracă-te, porunci Barnes. Are nevoie de dumneata, ca să-i pozezi.

Michael intră în atelier şi se supuse mulţumit; îşi descinse cingătoarea, îşi scoase cămaşa cu gulerul desfăcut, şi aruncă din picioare pantofii încălţaţi pe piciorul gol.

— Dar nu pot întârzia prea mult, declară el înveselit.

— Vei sta cel puţin o jumătate ceas, porunci David Barnes categoric. Ei, haide Susan Gaylord.

Dar ea începuse demult să deseneze şi creionul îi alerga pe hârtie, de parcă ar fi avut aripi.

— Dumneata va trebui să stai în atitudinea unui tânăr care se pleacă şi prinde în căuşul palmelor o şuviţă de apă ce izvorăşte dintr-un perete de stâncă, îi explica Susan, şi Michael îşi plecă trupul înainte, cu indiferenţă şi graţie, făcându-şi palmele căuş.

— Sfinte Doamne, mi-e sete! declară el şi buzele i se întredeschiseră. Pe afară a început să fie cald. Barnes trebuie să termin portretul pe care-l fac după dumneata, Astă seară va trebui să vii la mine şi să-mi pozezi.

— În atitudinea unei maimuţe bătrâne care se uită la flacăra tremurată a unei făclii; iată ce-ai reuşit să faci din mine cu portretul tău afurisit, murmură maestrul. De câte ori mă uit la el, începe să-mi fie frică, nu cumva să-mi ia barba foc.

— Te voi aştepta, adăugă Michael râzând. Ea nu-i mai auzea ce vorbesc. Începuse să fixeze pe hârtie fiecare linie a acestui trup tânăr şi adorabil, cu capul frumos, întors într-o parte – capul acesta ea îl cunoştea – dar nu, acuma parcă era mai mare, era altfel, se schimbase. Pe urmă mâinile – mâinile acestea trebuiau prinse exact în

continuitatea mişcării – slavă Domnului, genunchii lui erau netezi şi drepţi, ca genunchii unei fete, iar şoldurile erau înguste. Se uită la el şi-i văzu trupul în marmoră, capul în marmoră, mijlocul plecat, în marmoră şi conturele pulpelor de marmoră. Acesta era trupul pe care-l vedea cum se desprinde din blocul de marmoră din faţa ei. Întoarse privirea de la imaginea vie a acestui trup de muşchi şi de sânge, şi începu să cioplească, sigură de sine, trupul pe care-l simţea ascuns în interiorul blocului. Când ridică din nou privirea şi zgomotul ciocanului ei încetă, atelierul întreg rămase mut. Plecaseră amândoi şi o lăsaseră singură. De câtă vreme era singură, nu putea bănui, dar văzu că lumina blândă a apusului începuse să tremure tulbure pe terasă şi se gândi că va trebui să plece acasă.

Marmora însă nu mai era acuma un bloc rece de piatră. Dintr-ansa începea să se desprindă trupul cald al unui bărbat ale cărui conture se profilau pe peretele de stâncă. Luă dalta, pe urmă o lăsă din mână, cu gândurile tulburi… Va trebui să se întoarcă acasă, să culce pe John şi să pregătească de cină lui Mark… o obligaţie pe care trebuia să şi-o îndeplinească numaidecât.

Când Mark se întoarse acasă, găsi masa întinsă, iar John îmbăiat şi în cămaşa de noapte, tocmai termina cu mâncarea. După ce se juca un timp cu copilul, îl duseseră amândoi la culcare, pe urmă Mark începu să mănânce şi să-i povestească ce a făcut în timpul zilei. Când termină cu tot ce avea de spus, o întrebă în glumă:

— Te-ai distrat bine în timpul lecţiei de azi?

— Da, m-am distrat, răspunse Susan.

— Ce ai lucrat?

— Toată după amiaza am cioplit piatră, ca un condamnat la munca silnică, declară ea.

Începu să râdă şi Susan râse împreună cu el, dar soţul ei nu-şi dete seamă că ea nu i-a mai spus nimic altceva, în legătură cu timpul petrecut în atelier.

Vara se termină, fără ca Susan să-şi poată de seamă, cum a trecut. Jane venea pe furiş, mult mai de vreme decât ar fi trebuit şi întârzia mai îndelung, iar când Susan se

întorcea acasă, întotdeauna grăbită, ca să nu ajungă prea târziu, găsea legumele spălate, carnea gata pregătită pentru a fi pusă la foc, masa întinsă, şi pe John îmbăiat şi mâncându-şi cina.

— Nu am ce face toată vremea, până la întoarcerea dumneavoastră, doamna, îi explica Jane. Dacă se întâmplă să găsesc ceva de lucru prin casă, îmi mai trece de urât – dar pentru asta nu vă cer să-mi plătiţi nimica, peste ceea ce am convenit.

Ştiind că atât casa cât şi copilul sunt în seama unei femei vrednice de toată încrederea, Susan întârzia de fiecare, dată, până când ziua începea să se îngâne cu noaptea, şi nu-şi mai aducea aminte, decât de ceasul când Mark ar putea să se întoarcă acasă. Michael îi mai pozã de câteva ori, până când reuşi să înveţe pe dinafară conturele trupului său, dar numaidecât după aceea începu să devieze de la liniile reale, conturându-i trupul în marmoră mult mai zvelt şi chiar mult mai tânăr decât era el însuşi, aşa că nu mai era el, ci un fel de vis. Tot timpul acesta Barnes era în imediata ei apropiere, dar părea că nu-l interesează ce face.

Totuşi o vedea aşezată ceva mai într-o parte de locul unde lucra el, şi continua să tacă, sau începea să zbiere la ea, înfuriat de câte o linie ce i se părea greşita sau când i se părea că dalta i-a lunecat prea adânc. Nimic însă nu ar fi fost în stare să-l enerveze atât de mult, ca atunci când vedea că începe să lucreze cu mai puţină energie.

— Ce faci acolo, doar nu te-ai apucat să faci un candelabru? zbiera el de se cutremura atelierul. Doar nu eşti artistă de la magazinul de antichităţi! Dă-i cu nădejde – din toate puterile! Loveşte dalta, să se audă marmura răbufnind la fiecare lovitură de ciocan!

Nu vru să se apropie de silueta tânărului care se desprindea din blocul de marmoră, nici să-l pipăie, nici să-i spună cum ar trebui făcută. Dar se repezea la ea fără nicio milă, tocmai din pricină că era femeie şi nu bărbat.

— Te poftesc o dată pentru totdeauna, să-ţi uiţi definitiv că eşti femeie, m-ai înţeles? Până şi Dumnezeu a

uitat că eşti femeie. Taie linia aceea mai adânc, mai energic… Aşa, exact… continuă în felul acesta!

Ridica ciocanul deasupra capului şi lovea cu nădejde.

— Să nu mai aud dalta zdrângănind, zbiera el cu glas sălbatic. Când ajungi pe terminate şi începi să ciselezi, vei avea în tăişul dălţii aceeaşi senzaţie pe care o simţi în vârful degetelor; dar acuma lucrezi la reliefarea muşchilor…

În timpul nopţii o dureau umerii, de nu mai era în stare să doarmă. Cu toate acestea nu dorea câtuşi de puţin să fie cruţată, din pricină că e femeie.

După ce ajunse cu havuzul pe terminate, se uită la el cu indiferenţă.

— Este destul de bun, considerând că e prima bucată la care lucrezi, declară maestrul. Dar va trebui să ţii cont de structura anatomică. Ai reprodus destul de bine corpul omenesc, aproape tot atât de amănunţit ca şi un aparat fotografic. Ar fi trebuit să începi cu scheletul pe care să încarci muşchii. În toamna aceasta, când vom pleca la Paris, te voi trimite la un prieten al meu care este chirurg… tot el m-a învăţat şi pe mine, pe vremea când eram tânăr, cum eşti dumneata astăzi. M-am uitat la el până când aş fi fost în stare să fac eu singur o operaţie şi una dintre cele mai cormplicate. Va trebui să cunoşti structura interioară a corpului omenesc, căci altfel vei continua şi de aci înainte să faci numai fotografii.

Sta nemişcată şi-l asculta în tăcere. Havuzul care acum câteva minute i se păruse atât de frumos şi care părea că este aproape ceea ce urmărise ea, acum nu mai avea nicio valoare.

— Vinde-l… vinde-l, zbiera maestrul. Este destul de bun pentru a fi vândut.

— Să-l iscălesc? întrebă ea cu sfială.

— Nu, se răsti Barnes. Nu este destul de bun, pentru ca să-l poţi iscăli.

Prin urmare îl vându doamnei Vanderwelt cu cinsute de dolari. Dar după ce-l văzu aşezat în mijlocul grădinii pline de verdeaţa, începu să-i placă puţin şi ei.

„— Este făcut de mine, îşi zise ea, chiar dacă nu este desăvârşit”, şi-şi zgârie adânc numele în palma făcută căuş a tânărului de marmoră. Dacă se va întâmpla ca după ani îndelungaţi, ce vor urma de aci înainte, să-i fie ruşine de aceasta operă a ei, apa va avea grijă ca să spele urmele numelui acestuia din palma întinsă, pentru a prinde şuviţa de apă.

— Să nu semnezi nimica, îi spuse el într-o zi de August, înainte de a petrece cel puţin doi ani la Paris. Dacă se va întâmpla să fiu mulţumit de progresul dumitale, vei putea să începi să-ţi semnezi operele. Până atunci nu vei fi în stare să poţi face deosebirea, dacă operele dumitale vor fi bune sau proaste. La început tot ce faci, ţi se pare desăvârşit. Dar va trebui să-ţi poţi da seamă imediat, când ai făcut ceva prost.

— Încă nu ţi-am spus că voi pleca la Paris, se grăbi ea să-i răspundă. Adevărul este, că eu nu voi putea pleca.

În ziua aceea începuse să cioplească statuia lui Leonardo da Vinci, care era al unsprezecelea dintre Titanii săi. În atelier era un om străin pe care nu-l mai văzuse până acuma, dar nu prea înţelegea, ce nevoie avea Barnes de modelul acesta, la care nu se uita aproape de loc. Chiar se răstise la el: „Plimbă-te prin atelier, ceteşte, fă tot ce pofteşti, dar să nu-mi stai în cale şi să nu mă plictiseşti. Nu vreau să-ţi aud glasul şi nici să-mi spui la ce te gândeşti. Te plătesc numai pentru trupul dumitale. Gândurile ce te preocupă, nu mă interesează câtuşi de puţin; tot aşa nici inteligenţa dumitale. Mie mi-a dăruit Dumnezeu destulă inteligenţă, ca din aceasta să pot sacrifica o parte şi pentru înfăţişarea dumitale”.

De astă dată se întoarse spre Susan care tocmai desena amănuntele unui picior, şi se răsti la ea:

— Ce tot vorbeşti acolo? Eu i-am scris demult fostului meu profesor despre dumneata. Aş vrea să cunosc părerea lui, înainte de a-mi mai pierde vremea cu dumneata. Dacă se va întâmpla să fii o artistă plastică şi nimic mai mult decât atâta, atunci pe mine nu mă mai interesezi de loc. Sculptura este singurul amănunt care mă interesează.

Havuzul pe care l-ai făcut „n-a reuşit să mă lămurească – este prea frumos – cred că tot atât de bine l-ai îi putut face şi în lut.

— Eu am un soţ şi un copil, răspunse ea.

Îi întoarse spatele şi vreme de un sfert de ceas lucră furios şi fără să-i mai spună nimica. Pe urmă barba îi flutură în vânt şi întorcându-se spre ea, strigă din toate puterile, pentru ca glasul să-i poată fi auzit, în timpul loviturilor de ciocan.

— Orice femeie poate avea un soţ şi copii. Ce legătură au aceştia cu dumneata?

Nu se uită la ea, dar păru că face o pauză, ca să-i audă răspunsul, deşi se prefăcea că studiază un amănunt, înainte de a începe din nou să lucreze.

— Eu îmi iubesc soţul şi copilul, răspunse ea cu glasul liniştit.

Începu din nou să lovească din toate puterile cu ciocanul, fără să mai vorbească cu ea, şi în după amiaza aceasta Susan plecă de la atelier, ceva mai devreme ca de obicei.

— Adio, zise ea, dar maestrul nu-i răspunse nimica.

Conflictul dintre ei doi, izbucni pe la sfârşitul verii. În ziua când băgă de seamă, că ea nu se sperie de el, când îl vede înfuriat, încetă să mai fie supărat. În loc de asta, începu să vorbească foarte blând cu ea şi să-i explice motivele atitudinii lui:

— Susan, am avut până acuma ocazie să întâlnesc nenumăraţi oameni în drumul meu, dar n-am întâlnit încă niciodată pe cel care să fi avut scânteia divină a talentului. Dumneata o ai. S-ar putea ca în realitate dumneata să n-o fi dorit, dar nu te poţi lepăda de ea. Nu poţi nici să renunţi la ea. Din cauză că dumneata n-ai bănuit existenţa acestui dar şi ai comis imprudenţa de a te mărita de tânără şi a avea un copil, asta nu înseamnă că ai avea dreptul să neglijezi un dar pe care Dumnezeu, în absurditatea lui, ţi l-a hărăzit.

— Probabil voi reuşi să-l trec fiului meu, răspunse ea.

Făcu o strâmbătură de nemulţumire şi încercă să se

stăpânească.

— Ascultă Susan. Admiţi că eu sunt omul care ştie mai multe decât dumneata?

— Despre anumite lucruri.

— Numai despre acesta singur – despre meseria asta a mea? Pentru nimic în lume nu ar fi zis arta mea, căci nu putea suferi cuvântul acesta.

— Da, probabil în domeniul acesta, răspunse ea.

— Intru cât mă priveşte pe mine, este singurul lucru care interesează, ripostă el. Tot aşa şi pentru dumneata, deşi nu eşti în stare să-ţi dai seamă de acest amănunt. Dă-mi voie să-ţi spun ceva. Va fi peste putinţă ca darul acesta să-l treci fiului dumitale Cine ţi l-a dat? A existat vreodată vreun sculptor în familia dumitale? Sau chiar un pictor?

Clătină din cap, dar înainte de a putea să mai adauge ceva, cuvintele lui porniră furioase, ca nişte lovituri de bice.

— Nu, prin urmare darul acesta nu ţi l-a dat nimenea. Vei putea continua în acelaşi fel şi de aci înainte, cum ai procedat până acuma, şi chiar dacă toată casa ţi-ar fi plină de plozi, copiii aceştia vor fi exact ca şi copiii oricărei alte femei – fără să fie cu nimic mai buni. Nici cel puţin nu le vei putea fi o mamă bună! O femeie ca dumneata nu poate fi mamă bună… căci prea va trebui să te gândeşti îndelung la altceva, ca să te mai poţi gândi şi la ei.

— Eu pot să fiu o mamă foarte bună, răspunse Susan nemulţumită.

— Să nu-ţi închipui câtuşi de puţin că eu nu aş şti ce înseamnă copiii, căci eu sunt omul care-ţi vorbeşte din experienţă, continuă el. Am şi eu copii… am trei băieţi şi o fată, şi niciunul dintre ei nu ştie cum trebuie ţinută în mână o daltă, dar nici nu doreşte să ştie.

— Dar mama lor?

— Sunt trei, nu una! declară el în bătaie de joc, Sunt trei femei deosebite care mi i-au născut! Dar toţi se aseamănă unul cu altul…

Susan nu răspunse nimica şi nu vru să mai continue această conversaţie cu el. Căci ce ar fi putut omul acesta

să înţeleagă din căsuţa ei din vecinătatea pădurii, la capătul unei străzi luminate şi din siguranţa în care o învelea dragostea lui Mark, când îi spunea că prezenţa ei este singurul lucru de preţ care face ca viaţa să merite să fie trăită şi ca zilele să i se pară nesfârşite, până seara când se întoarce acasă. Dacă ar pleca la Paris… dar ea nu se va duce la Paris, în orice caz nu se va duce, atâta vreme cât ştie că John o aşteaptă, îmbrăcat în haine călduroase, îmbăiat şi trandafiriu, în scaunul lui înalt de la bucătărie. Ea nu va putea pleca!

În fiecare după amiază când termina lucrul, îşi dădea tot mai limpede seamă, că ea nu va pleca la Paris. Dar dimineaţa, după ce începea să mătură şi să scuture prin odăi, se gândea că ar fi mult mai bine, dacă n-ar avea la bancă cele cinci sute de dolari pe care le încasase pentru havuz. Ori David Barnes ştia şi el de acest depozit, cu toate că nu vrusese să primească, să-i plătească blocul de marmoră. Încercase să-i dea lui aceşti bani, dar el se răstise la ea:

— Eu n-am nevoie de banii dumitale. Păstrează-ţi-i. Eu am tot ce-mi trebuie.

— Dar copiii dumitale… îngână ea.

— Dă-i încolo, zbieră el. Acestora eu nu le dau niciodată nimica.

— Nu dai nimic copiilor dumitale? se miră ea.

— Nu vreau să ştiu de ei.

— Bine, dar sunt copiii dumitale, continuă ea cu reproş.

— Nu sunt ai mei… sunt ai mamelor lor. Începu să râdă încet, pe urmă se cutremură de hohote. Susan se uită o clipă la el, neîncrezătoare şi zăpăcita, de austeritatea sufletului unui bărbat ca el, care i se păruse atât de pasionat de frumos.

— Unde sunt copiii aceştia? întrebă ea.

— Nu ştiu, răspunse Barnes. Glasul lui părea indiferent, dar ochii i se aprinseseră, de o adâncă căldură lăuntrică neaşteptată.

— Ia uită-te, Susano! zise el în şoaptă. Priveşte! Se

uită la linia pe care o urmărea cu degetul pe suprafaţa aspră a blocului de marmoră: Aceasta este linia de înclinare a capului. Până în clipa aceasta nici n-am băgat-o de seamă.

Obrazul lui se îmblânzise şi părea că s-a luminat, aşa că deşi adineaori i se păruse nesuferit, se plecă şi se uită de aproape la linia descrisă de el, şi pe care o putea distinge.

— Marmora parca s-ar modula după linia aceasta, declară ea în şoaptă.

— Da, încuviinţă Barnes. O vezi?

Dete din cap, în semn de aprobare şi se uitară unul la altul, într-o înţelegere desăvârşită şi uitându-şi de tofate celelalte preocupări.

Ziua următoare discuţia dintre ei începu din nou. Motivul erau banii pe care-i avea la banca. Nu-i putea răspunde: „Nu am banii necesari pentru drum”. Tot aşa nu-i putea spune: „Banii aceştia vreau să-i cheltuiesc pentru nevoile familiei mele. Ea are nevoie de ei”, căci ea nu se pricepea să spună minciuni. Ziua următoare îi spuse fără niciun înconjur:

— Nu pot pleca, deoarece niciunul dintre ei nu ar fi în stare să înţeleagă… nici soţul meu, nici mama, nici prietenele mele – nimenea nu va fi în stare să înţeleagă motivele care m-au determinat să iau această hotărâre, ca pe urmă să adauge: Afară doar de tatăl meu.

— Şi ce este dacă nu vor înţelege… ce-ţi pasă dumitale de ei? zbieră el, frământându-şi mâinile bătucite; Ce crezi că se va putea întâmpla, chiar dacă ei nu vor înţelege?

Începuse să tremure din tot trupul, apoi cu totul pe neaşteptate se linişti şi aşezându-se pe un scaun, îşi propti palmele în genunchi şi continuă să vorbească, cu glasul îmblânzit.

Ascultă Susan, pentru dumneata nu înseamnă nimica, să devii una dintre gloriile generaţiei dumitale, sau chiar gloria tuturor generaţiilor de până acuma?… Sau poate ar fi mai bine să-ţi pun aceasta întrebare în altă forma – în

sufletul dumitale, Susan, mocneşte o dorinţă, mai puternică decât dragostea, mai adâncă decât legătura fizică şi dorinţa de procreaţie. Dorinţa aceasta este pornirea nestăpânită de a crea, în felul dumitale cu totul personal, ceea ce vezi şi simţi în adâncul fiinţei dumitale. Nimeni afară de dumneata, nu este în stare să facă aşa ceva – sau nu, căci asta n-ar însemna nimica – esenţialul este că nu vei putea să te simţi niciodată mulţumită, nici cel puţin în calitate de femeie, dacă nu vei lăsa curs liber acestei dorinţe. Nu te rog, nu-mi răspunde încă. De astăzi înainte eu nu te voi mai ruga să pleci cu mine la Paris. Dar vreau să-ţi spun, că ţi-am rezervat o cabină pentru ziua de trei Septembrie – nu pe vaporul cu care plec eu – căci eu voi pleca săptămâna viitoare. Sunt pe deplin conştient de bârfelile lumii. Înainte de a pleca eu, îmi vei spune ce ai hotărât. Nu, te rog, nu vreau să-mi spui nici un singur cuvânt acuma.

Se ridica în picioare şi ieşi din atelier, cu paşi înceţi, iar Susan îşi puse pălăria şi plecă acasă. Pe pridvorul din faţa casei văzu pe Lucile care sta cu al treilea copil în poală, aşa că se opri o clipă şi urcă scara de la intrare. Copilul era un băieţaş.

— Îmi pare bine, ca cel puţin s-a întâmplat să fie băiat, declară Lucile şi glasul îi tremură de mândrie, dar în acelaşi timp şi de nemulţumire. Soarta femeilor în lumea aceasta este atât de grea, încât n-aş fi de loc dispusă să mai contribui şi eu la sporirea lor.

Susan se plecă spre obrăjorul rumen al copilului şi se uită la el zâmbind. Îşi trecu braţele pe sub trupul lui mititel şi-l strânse la piept. Care o fi pricina senzaţiei pe care ţi-o dă un copil atât de mic, când îl iei în braţe? Câteva clipe rămase zăpăcită de năvala gândurilor. Pe urmă îl lăsă din braţe şi după ce sărută pe Lucile pe obraz, plecă repede, înainte de a putea constata mirarea din privirile prietenei sale. La capătul străzii era propria ei casă care o aştepta, iar John va începe să râdă, când o va vedea că intră în bucătărie, şi Jane îi va spune înduioşată: „Astăzi a fost foarte cuminte. Nu vreţi să mai stau, ca să vă servesc la

masă, doamnă? Am pregătit totul”. Pe urmă Mark se va întoarce acasă. Începu să umble repede şi urcă scările în fugă, căci inima îi zvâcnea nerăbdătoare, să se vadă cât mai curând la ea acasă.

Timp de o săptămână nu mai trecu pe la atelier, iar el nu-i scrise şi nici nu-i dete cu nimica să înţeleagă, că simte lipsa ei. Se simţea fericita, îşi zicea, ea, nespus de fericită, că poate sta acasă. În ajunul plecării lui, se duse încă o dată la atelier, ca să-şi ia rămas bun, şi-l găsi, lucrând singur. Intră pe uşa deschisă care da pe terasă, cum făcea întotdeauna. Îl văzu ca stă îngenuncheat în faţa Titanului şi razele soarelui de după amiază tremurau pe chipul statuei. Bătea repede cu ciocanul –, convins şi sigur de creaţia lui. Când îl văzu, i se păru că toată căsuţa ei din marginea pădurii, începe să se cutremure din temelii.

Umbra ei trecu întocmai ca o pată neagră pe deasupra statuei, aşa că Barnes se întoarse numai decât spre ea.

— Ce este? întrebă el.

— Am venit numai pentru ca să-mi iau rămas bun, răspunse ea. (Ştia dinainte ce ar fi dorit să-i spună în această clipă).

— Va să zică nu vii? întreba el cu glasul blând, atât de blând, încât părea că pe acelaşi ton s-ar fi adresat unui om în agonie, sau unui mort.

Clatină din cap şi maestrul se ridică din genunchi, apoi lăsând sculele din mână şi apropiindu-se de masă, scrise ceva pe o bucată de hârtie.

— Dacă se va întâmpla vreodată, ca să-ţi dai seamă că ai greşit în hotărârea pe care ai luat-o, scrie-mi la această adresă. Dar te rog, să nu-mi scrii pentru nimic în lume despre altceva. Niciun alt interes nu mă leagă de dumneata. Pe urmă se întoarse din noua la statuia lui şi luând sculele, îngenunche în faţa Titanului său şi începu să lucreze.

Se întoarse acasă, trecând prin lumina tulbure a acestei după amiezi, dar nu era în stare să-şi dea seamă, dacă e ziuă, sau s-a făcut noapte. Hârtia cu adresa o avea

în mână, şi după ce se urcă la etaj, o aşează sub statuia copilului pe care nu-l terminase încă. Pe urmă se uită în largul camerei deşarte şi adormite. Acum i se păru mai pustie decât înainte de asta, şi tot atât de pustie va rămâne şi de aci înainte. În timpul cât întârzie la mansardă, auzi paşii lui Mark în vestibul şi glasul lui răsuna de la parter:

— Susan, m-am întors devreme!

Cobora scările în goană şi se repezi la pieptul lui:

— Mark... Mark... Mark! ţipă ea emoţionată şi se încleşta cu amândouă mâinile de el.

— Ce este Susan... ce s-a întâmplat, draga mea? întrebă el speriat.

— O, Mark! exclamă ea, pe urmă începu să râdă şi desprinzându-se de lângă el, îşi şterse ochii. Nu mă aşteptam să te întorci atât de devreme. Niciodată nu m-am simţit atât de mulţumită de întoarcerea ta, ca astă seară.

— S-a întâmplat ceva neobişnuit? întrebă el, cu glasul mereu tulburat.

— O, nu... nu, răspunse ea. Dar te iubesc... te iubesc! Se cuprinseră în braţe şi se sărutară, cum nu se mai sărutaseră de luni de zile. În aceeaşi noapte, în mijlocul întunericului din dormitorul lor, se întoarse spre el şi-i spuse cu sfială:

— Mark, a sosit timpul să mai avem un copil. Eu îmi doresc al doilea copil.

— Eşti sigură de ceea ce spui, dragă Sue? întrebă el cutremurat de dorinţe şi speriat.

— Sunt sigură de mine, răspunse ea cu glasul ferm.

Dormi somn fără vise şi când deschise ochii, razele soarelui se strecurau pe sub perdele şi tremurau în largul odăii, iar după ce Mark plecă la slujbă, începu să-şi vadă de treburile casei, cu o mulţumire care acuma i se părea deplină. Era mulţumită şi se simţea, ca şi când s-ar fi săturat, după o foame ce o chinuise vreme îndelungată. Se urcă veselă la etaj şi începu să întoarcă saltelele paturilor şi să scuture pernele. Mătură, spălă şi şterse praful, pe urmă se aşeză pe canatul fereştii şi începu să le spele, iar părul îi juca răscolit de vânturile toamnei. Lucră încântată

şi veselă, văzând că totul rămâne curat, în ordine şi aerisit pe urma paşilor ei. Totuşi numai o parte din fiinţa ei era preocupată de treburile casei, şi ea era conştientă de faptul acesta. La amiază, când auzi că se deschide uşa, dete fuga la parter şi văzu pe John că intră, cu obrazul rumen şi ochii limpezi, ţinând pe Jane de mână.

— Pâine, ganguri el, şi „apte”.

— Îţi voi aduce numaidecât, răspunse ea.

— Nu vreţi să-i dau eu? întrebă Jane şi ridică ochii albaştri spre ea, într-un fel de rugă.

— Astăzi aş vrea să-i dau eu de mâncare, răspunse Susan, clătinând din cap.

— Mă voi întoarce din nou după amiază, zise Jane şi ieşi din cameră, închizând uşa încet pe urma ei.

După ce rămase singură cu copilul, Susan îl spălă, îl aşeză în scaunul lui şi când îi aduse de mâncare, copilul începu să mănânce, gândindu-se la ceea ce a făcut până acuma.

— Am făcut o casă, începu copilul, o casă mare.

— Da, drăguţule.

Îşi concentra toate gândurile asupra lui, într-un fel de adoraţie şi dureroasă dragoste în extaz. Era un copil splendid. Era aşa cum îl dorise ea, cu ochii lui Mark şi gura ei. După ce termina cu mâncarea, îl luă în braţe şi-l duse în odaia lui, unde-l dezbrăcă şi-l întinse în pat, ca să doarmă. Se uită la ea, cu aceeaşi ochi credincioşi ca şi ai lui Mark, şi îşi simţi trupul înfiorat de dragostea pentru copilul ei. Dar chiar în această clipă, şi cu toate că dorea să mai aibă şi alţi copii, îşi da totuşi seamă ca o parte din fiinţa ei stă la pândă şi nu participă la mulţumirea ei de acuma. Încercă să alunge gândul acesta şi să se înfăşoare mai strâns şi mai tare în viaţa pe care şi-o alesese.

Pe la sfârşitul verii se gândi puţin înfiorată de păreri de rău, că va simţi foarte mult lipsa lui David Barnes şi a tot ce lăsase în sala aceea uriaşă şi veche de bal, unde avusese parte să înveţe atâtea lucruri. În noaptea aceea când nu se mai putuse stăpâni şi spusese lui Mark, că ar mai vrea un copil, o parte din fiinţa ei era chinuita de

deznădejde. Dar zilele începură să se scurgă pe lângă ea, destul mulţumite, chiar fără prezenţa lui Barnes şi fără să facă altceva, decât să îngrijească de casă, de John şi de Mark.

— Dragă soţie, mi se pare că vara aceasta am fost prea ocupat, spunea Mark mulţumit. Este adevărată plăcere, să mai putem sta de vorbă. În timpul toamnei şi al iernii, oamenii nu prea cumpără case.

Dar nu bănuia că şi ea fusese preocupată în timpul acesta de gânduri care erau cu totul în afară de el. Obţinuse însă o nouă sporire de salariu şi se simţea mulţumit de succesul său şi copleşit de plăcerea de a-i povesti în toate amănuntele, ceea ce făcea la birou în timpul zilei. Stând împreună la masă, sub lumina lămpilor, ea cosea şi-l asculta încântată. Se simţea destul de fericită, afară doar de clipele când sta singură în faţa căminului, cu lampa aprinsă, şi în pădurea din apropiere începeau să vâjâie copacii, biciuiţi de vânturi. Ridica fruntea şi asculta. În odaia de la etaj John era învelit în pături călduroase şi dormea. Totul era în ordine. Trăiau la adăpost, şi zilele se scurgeau una după alta, calme şi în mijlocul siguranţei pe care o cunoscuse toată viaţa. Dar în timpul nopţilor, când vânturile repezi şuierau pe sub streaşină şi începea să urle pădurea, presimţea şi ştia, dară fără să-şi dea seamă de unde ia această certitudine, că dincolo de mulţumirea vieţii ei de acuma, mai este ceva, deşi ea se simte mulţumită cu ceea ce avea. Chiar seara, când se urca la etaj, împreună cu soţul ei şi-i simţea braţul trecut împrejurul mijlocului, şi al ei aşezat pe umărul lui, ca doi îndrăgostiţi adevăraţi, i se părea că vede coridoare largi şi pustii, cum se aştern în faţa ei departe spre un drum pe unde ea n-a trecut încă niciodată.

Daiaproape cea mai mare parte din vreme, i se părea până şi ei însăşi, că este la fel cu oricare altă femeie de Crăciun înţelese că va avea din nou un copil şi se simţi mulţumită. Îi spuse şi lui Mark: „care o luă încet de mână şi o ţinu strâns în mâna lui.

— Uneori când mă gândesc că tu eşti mama copiilor

mei, mă simt ca şi când aş trăi într-un fel de vis, spunea el. Nu ştiu ce mă face să-mi închipui despre tine că tu ai putea să devii tot ce-ţi trece prin minte. Eu nu mă pot măsura niciodată cu tine.

— Nu spune astfel de cuvinte, protesta ea, căci nu sunt în stare să le suport. Nici nu-ţi închipui, cât de greu îmi vine să te ascult.

— Chiar atunci când sunt convins de ceea ce-ţi spun?

— Te rog, chiar dacă eşti convins de ceea ce spui, nu mai repeta cuvintele acestea.

— De ce?

— Nu ştiu.

Dar ea ştia foarte bine. Motivul era dorinţa nestăpânită de a fi convinsă că el este egal cu ea. Trebuia să simtă deplina camaraderie dintre ei. Căci în clipa când prezenţa fizică a lui Mark sau a lui John nu era în imediată apropiere de ea, se simţea numaidecât singură. Se întreba, oare şi celelalte femei vor fi tot ca ea care trebuie să întindă mâna şi să simtă un trup vârtos, să întâlnească privirile unor ochi, să audă un glas şi cuvinte care se pronunţă, căci altfel i se pare că lumea dimprejurul ei s-a prăbuşit şi ca a rămas singură. Dar nu era în stare să pună şi altuia această întrebare.

— „Nu mi-ar folosi la nimica, dacă aş întreba pe cineva, îşi zicea ea. Eu sunt din fire aşa cum sunt, iar felul altora de a fi, nu mă poate schimba întru nimica”.

Dar gândindu-se la viitor, preocupată de aceste presimţiri, se vedea pe sine trecând uneori prin regiuni necunoscute, unde era întotdeauna singură. Mark nu era cu ea şi nici vreunul dintre copiii ei şi nici prietenii, încerca să se ferească de rătăcirile acestea imaginare, ca să nu-şi mai aducă aminte decât de mulţumirea prezentului. Probabil viziunile acestea nu însemnau nimica. În viaţa fiecăruia, anii viitorului se deosebesc şi par mult mai înspăimântători decât prezentul pe care-l ai aproape şi pe care-l cunoşti.

Ea trebuie să fie şi este chiar, ca toate celelalte femei. Făcea de mâncare, cosea, cetea, cânta la pian şi

asculta la ceea ce-i povestea Mark în fiecare seară. Avea grijă de John şi începu să-i povestească primele basme, pe care le asculta cu atenţie, dar fără să le înţeleagă pe deplin. Suporta pe Jane să-i vorbească nostalgic despre tinereţea pe care şi-o petrecuse la Londra, ca fată la bucătăria unei case de oameni bogaţi. În timpul războiului stăpânul ei venise în Canada, căci era prea bătrân pentru a pleca pe front. Se căsătorise târziu, deci nu avea fii pe care i-ar fi putut da Angliei, aşa că se hotărâse să emigreze, împreună cu fiicele şi slujitorii lui.

— Avea doisprezece servitori cu totul, spunea Jane cu glasul trist, şi era gata să-l lovească damblaua, din cauză că era prea bătrân, ca să mai poată pleca la război, Astfel am părăsit Anglia, dar a luat cu el trăsurile şi caii, căci spunea că automobilele nu sunt practice pentru copii mici. De doamnă –, omul acesta îşi avea metehnele lui. Pe urma şi-a pierdut averea şi trebuie să ştiţi doamnă, că din cauza aceasta a suferit îngrozitor. Mi-e milă de oamenii bogaţi, când încep să sărăcească. Noi cei săraci, suntem obişnuiţi să nu avem nimica. Dar pentru oamenii bogaţi viaţa este îngrozitoare, după ce au sărăcit. E mult mai bine să te obişnuieşti cu gândul că nu ai nimica. În felul acesta te simţi mulţumit cu puţiinul pe care-l poţi câştiga.

Se uita la obrazul slăbit şi trist al Janei şi se simţea vinovată, din pricină că ea însăşi avea tot ce doreşte şi nu-i lipsea nimica.

În luna Ianuarie factorul îi aduse un plic mic, de coloare albastră, care purta ştampila poştei din Paris.

— O scrisoare din străinătate, pentru doamna Keening, zise factorul.

Era de la David Rarnes, care, cu scrisul colţuros şi stângaciu, mâzgălise o simplă întrebare, scrisa cu negru pe pagina de hârtie albastră: „De ce-ţi pierzi timpul în felul acesta?”

Zâmbi şi boţind scrisoarea în palmă, o aruncă. Copilul ei trebuia să se nască în luna Iunie. John începuse să crească. Toată casa era spilcă. şi în timpul primăverii grădina era plină de flori, care pe verdele întunecat al

pădurii, flacărau întocmai ca nişte steaguri desfăşurate. Acum când toată ziua şi-o petrecea acasă, veneau prietenele pe la ea şi se aşezau în fotoliile din faţa căminului, sau în timpul acestei primăveri care venise atât de repede, pe banca din grădină, făcută de Mark, unde stăteau de vorba şi oftau, gândindu-se la treburile ce le aşteaptă acasă. Ea le asculta cu zâmbetul pe buze, şi numai rareori se întâmpla să spună câte ceva. Deşi astăzi erau femei în toată firea, i se păreau că sunt tot fetiţele pe care le-a cunoscut altă dată, fetiţele nerăbdătoare să-şi facă lecţiile, pentru ca apoi să se joace sau să plece la cinematograf. Îi erau dragi şi le compătimea, în timpul cât vorbea cu ele despre grijile ce le aveau, şi se simţea ruşinată că ea nu are nicio grijă de care să se plângă. Iarna se terminase şi începuse primăvara. Dar cu toate acestea ea era convinsă de realitatea fericirii în mijlocul căreia trăia.

— E foarte bine, Sue, că din când în când te găseşte omul acasă. Vara trecută, de fiecare dată când am venit la tine, te-am găsit plecată.

— Am luat câteva lecţii, răspunse Susan. Începuse să sape un strat de flori şi Lucile se aşezase în iarbă, aproape de ea.

— Va să zică aceasta era ocupaţia ta? şi ochii cenuşii şi mici ai Lucilei clipiră cu înţeles.

— Ce altceva ai crezut că fac? ripostă Susan. Vara trecută m-am dus în fiecare zi la atelierul lui David Barnes.

— De asta am aflat, declară Lucile. Dar trebuie să-ţi spun că toate ne-am mirat de ceea ce faci. Omul acesta are o reputaţie execrabilă.

— Eu nu ştiu nimic despre aşa ceva.

— Ei, ascultă draga mea! exclamă Lucile. N-ai auzit de întâmplarea lui Vanie Blaine? Cum se poate, toată lumea spune că a fost amanta lui. Din cauza asta şi-a părăsit bărbatul. Ea, după cât se spune, şi-a închipuit că el se va căsători cu ea. Dar nu s-a căsătorit, deşi au un copil împreună. Astfel de oameni nu se căsătoresc cu nicio femeie. Cred că artiştii nu sunt ca ceilalţi oameni de toate

zilele.

— În privinţa aceasta eu nu pot să-ţi dau niciun fel de lămurire, declară Susan.

Pentru ea David Barnes reprezenta o pereche de mână, sensibile, puternice, neastâmpărate şi cu degete scurte. Era o inteligenţă reflectată în privirile întunecate al ochilor lui albaştri. Un glas întârâtat care zbiera la ea, din adâncul propriei lui singurătăţi.

Jane tocmai intra pe poartă.

— În sfârşit, tu eşti fericită că ai pe cineva care să te ajute la treburile casei, zise Lucile. Va trebui să plec acasă. Probabil s-a trezit copilul. Aş vrea să-mi pot lua şi eu, o servitoare. Se vede că Mark al tău câştigă foarte bine.

— Pe Jane o plătesc eu, răspunse Susan, dar imediat îi păru rău de vorbele acestea. Ce importanţă putea să aibă, cine plăteşte pe Jane? În orice caz lui Mark nu i-ar plăcea să afle lumea, că cheltuielile casei nu sunt toate plătite de el.

— Nu vei putea continua în felul acesta, declară Lucile categoric. Vei constata imediat ce vei avea doi copii, că nu se poate să mai continui. Afară de asta, dragă Sue, va trebui să fii cu băgare de seamă, ca Mark să nu se înveţe cu năravuri. Sfinte Doamne, închipuie-ţi ce s-ar întâmpla, dacă noi femeile ar trebui să câştigăm parale pentru cheltuiala casei, dar în acelaşi timp să mai facem şi copii!

— Eu aş vrea să am şase, răspunse Susan zâmbind. Lângă mâna ei strălucea un smoc de toporaşi de coloare galbenă şi caldă.

— Poate ai înnebunit, se răsti Lucile. Eu am numai trei, şi nu-mi rămâne o clipă să pot răsufla şi eu în voie. În sfârşit, la revedere, dragă Sue.

— La revedere –, dragă, răspunse Susan, cu glasul liniştii.

După ce rămase din nou singură, începu să se gândească la Lucile. Întreg oraşul era plin de femei ca Lucile. Una ceva mai grasă, alta ceva mai slabă, tinere sau bătrâne, le puteai găsi în toate părţile. Cum se poate ca

femeile să semene atât de mult una cu alta? Sau dacă se întâmpla să se deosebească, atunci erau ca mama lui Mark, tăcute şi singure, fără nicio prietenie în jurul lor, sau erau ca Mary, morocănoase şi tinere. Mama ei era numai un fel de Lucile. Şi toate aceste Lucile îşi duc viaţa, fără niciun fel de consistenţă, lăsând anii să treacă la întâmplare, fără nicio legătură cu viaţa reală, şi cicălinduşi bărbaţii fără încetare, în căutarea unor emoţii romantice pe care bieţii de ei nu sunt în stare şi nici nu ştiu cum li le-ar putea oferi.

Seara trecută Mark oftase, cu fruntea sprijinită de umărul ei.

— Apropierea ta mă odihneşte. Mă dau adânc în sufletul tău şi constat de fiecare dată că e liniştit, fără fund şi cald, întocmai ca o apă lină. Tu, dragă Sue, nu ceri niciodată nimica. Eşti sigură că te simţi fericită?

— Cum nu se poate mai sigură, răspunsese ea… Căci fiecare clipă din viaţă îi aparţinea numai ei.

— „Nu-mi rămâne o clipă să pot răsufla şi eu în voie”, spusese Lucile. Dar ea se bucura de toate clipele pe care i le oferea viaţa, căci erau numai ale ei. De pildă clipa aceasta de acuma, când îşi simţea mâinile calde înfipte în pământul revenit, făcea şi ea parte din viaţa ei. Peste un ceas se va duce să pregătească mâncarea de amiază, şi ceasul acesta va face parte de asemenea din viaţa ei.

Jane tocmai ieşea din casă, împreună cu John şi se opri sfioasă în apropierea ei.

— Aş vrea să vă rog ceva, doamnă, îngână ea.

— Bine, haide! o îndemnă Susan.

— După ce se va naşte copilul dumneavoastră, poate veţi avea nevoie de mine pentru ziua întreagă?

— Nu cred că voi avea nevoie, Jane, răspunse Susan cu blândeţe. Noi nu prea avem multe parale şi nici eu nu sunt femeia care se sperie de treburile pe care trebuie să le facă.

— Îmi închipuiam că poate vă veţi apuca din nou de sculptură.

— Nu ştiu nici eu ce să-ţi spun, zise Susan, după ce

făcu o pauză.

— În sfârşit, oftă Jane. Eu voi aştepta şi voi mai trece pe la dumneavoastră.

Se plecă şi luând pe John de mână, ieşiră împreună pe poartă; rochia lungă şi neagră i se înfăşură împrejurul picioarelor subţiri. Dar ridicând privirea, Susan văzu aşternându-se în faţa ei, vechile coridoare deşarte. Strada, casă, pomii înmuguriţi, i se părură tot atât de ireali, ca şi un decor de teatru. Înfipse cu sete târnăcopul în pământ şi cât ai clipi, totul în jurul ei deveni din nou realitate, prin urmare şi clipa aceasta îi aparţinea ei.

În ziua de zece Iunie născu o fetiţă căreia hotărâse dinainte să-i dea numele de Marcia. Mark intră în camera de spital, pe vârful picioarelor, căci avea ghete cu scârţâitori, şi găsi pe soţia sa zâmbind.

— Străluceşti ca soarele, zise el în şoaptă. Dacă ar veni cineva să-mi spună că tu eşti femeia care abia adineaori a născut un copil, mă-aş prăpădi de râs.

Dete la o parte învelitoarea de pe pat şi arătă lui Mark fetiţa oacheşă şi cu părul negru.

— Acum m-am obişnuit cu greutăţile începutului, declară ea cu mândrie şi începu să râdă. Astăzi ştiu limpede cum trebuie să procedez. Să ştii Mark, că-ţi voi mai face patru!

— În cazul acesta va trebui să robotesc din greu, ca să-i pot hrăni, răspunse el.

Rămase vreme îndelungată, uitându-se la obrăjorul mic, cu trăsăturile liniştite de somn adânc. Nu-l întreba la ce se gândeşte, căci îşi zise că nu face să-şi mai dea osteneală, ca să cunoască gândurile lui. Afară de asta ea îl cunoştea atât de bine. Mark nu se gândea la nimic neobişnuit. Se simţea învăluită de liniştea unei mulţumiri fără hotar. Un instinct nelămurit dintr-ansa părea adânc mulţumit, poate mai mulţumit decât fusese de luni de zile. Pipăise trupul voinic al Marciei, cu o mulţumire ce depăşea cu mult mulţumirea caracteristică a unei mame. Avea un trupşor frumos şi desăvârşit: fiecare linie era aşa cum trebuia să fie şi la desăvârşirea aceasta contribuise ea

singură. Oftă, pe urmă zâmbi şi adormi numaidecât.

Aşteptând cu răbdare, ca să se poată întoarce acasă, se gândi ceasuri de-a rândul la fel de fel de nimicuri. Sta întinsă în aşternut şi absorbea toate gândurile ce-i treceau prin minte, săgetând întocmai ca nişte păsări călătoare, pentru a se odihni o clipă în creierul ei. Starea ei de acuma era un fel de pauză ce urmează după creaţie, şi după aceasta va urma o altă fază. Într-o bună zi se va ridica din patul acesta alb şi îngust de spital, pentru a se întoarce la tot ce a fost înainte de asta, şi se va întoarce cu atât mai uşor, cu cât ştia că era aşteptată de tot ce lăsase în urma ei. Dar până atunci continua să stea în starea receptivă şi de aşteptare de acuma. Mama şi tatăl ei veneau în fiecare zi la ea, dar niciodată împreună. Mama ei vorbea puţin. Se aşeza pe scaun şi lua pe Marcia în braţe, pe urmă începea să se gândească, cu glas tare:

— Nu seamănă atât de mult cu tine, cât mai mult cu Mary, pe vremea când era în faşe.

Tatăl ei se uită din fugă la Marcia şi-i spuse vesel:

— Cred că este un copil ca oricare altul. Totuşi eu i-am dedicat un poem – De ziua Marciei – şi dregându-şi glasul, începu să i-l cetească. După ce termină de cetit, adăugă: întrebarea este, preferi cei douăzeci de dolari pe care mi-i vor plăti pentru el, sau preferi să ţi-l dau ţie, aşa cum este?

— O, prefer să-mi dai poemul, răspunse Susan râzând.

— Cred că ar fi mai bine să primeşti şi una şi alta, declară el. Primeşte tot ce ţi se ofere, ascultă-mă pe mine – căci la urma urmelor, când stai să te gândeşti, nu e lucru mare… Ascultă Sue, după ce mă vor scoate la pensie, să ştii că eu voi pleca undeva în mările din miazăzi, fie că mama ta va vrea, fie că nu va vrea să vină cu mine.

Râse din nou şi întinse mâna după poem. Îşi aducea aminte de tatăl ei, că de pe vremea când era mică, spunea mereu că se va duce undeva în mările din miazăzi. Când era fetiţă, vorbele acestea ale lui o tulburau, deoarece mama ei le lua în serios, şi de fiecare dată începea să

plângă, spunându-i: „O, Danny, dar ce se va alege de mine., pe acolo?” Văzând spaima mamei sale, Susan tremura de frică, închipuindu-şi că pe acolo ar putea s-o aştepte vreo primejdie. Dar după ce mai trecură anii, mama ei încetă să se mai gândească în mod serios la aceste ameninţări.

— Voi păstra, acest poem între lucrurile mele de preţ. Gestul fiicei sale i se păru încântător, dar se mulţumi să murmure: În orice caz, eu mi-am făcut o copie”.

Veni şi Mary, în ultima zi înainte de ieşirea ei de la spital. Se întorsese acasă, după primul an de Universitate. Se plecă spre Marcia şi se uită la ea: o nouă Mary, mai calmă, o fată foarte demnă şi sigură de sine, îmbrăcată într-un costum albastru, cu o bluză albă şi în cap cu o pălărіuţă de coloare închisă.

— Arată voinică, declară ea cu indiferenţă şi aşezându-se pe scaun, îşi scoase o ţigară şi şi-o aprinse în mod ostentativ.

— Ţi-a spus tata ceva despre mine? întrebă ea ridicând din sprâncene.

Susan clătină din cap.

— În cazul acesta fii sigură că-ţi va spune, declară a. Este furios.

— De ce?

— Pentru că nu vreau să-mi termin cursurile universitare. Vreau să-mi găsesc o slujbă. În zilele de astăzi Universitatea nu este altceva decât un obicei burghez. Ridică obrazul la sus şi începu să dea drumul, unul după altul, rotocoalelor de fum.

— Mama ce zice? întrebă Susan cu prudenţă.

A, mama, exclamă Mary, Ea este incapabilă să conceapă o idee a ei. Îşi scutură cenuşa din ţigară cu degetul cel mic: Aci nu este vorba ca eu să mă mărit şi să mă statornicesc la casa mea, continuă ea. Aş vrea să văd lumea şi să-mi trăiesc viaţa.

Susan plecă ochii şi se uită la Marcia care adormise în braţele ei:

— Şi aceasta de aci, este viaţă, declară ea.

— Da, răspunse Mary, dar nu viaţa pe care o concep

eu. Se ridică neliniştită în picioare, o fată zveltă şi oacheşă, cu profilul energic şi rece, şi o gură mică şi roşie. Forma şi expresia gurii ei nu se schimba niciodată. Gura ei avea aceeaşi formă, chiar pe vremea când era fată mică. Astăzi nu era nici mai mare nici mai plină şi nici mai pătimaşă: Susan, nu vreau să-ţi cer nicio favoare, dar dacă se va întâmpla ca tata să-ţi vorbească ceva despre mine, spune-i doar atât, că eu îmi cunosc interesele. Vrei să faci atâta lucru pentru mine?

— Dacă eşti sigură că ţi le cunoşti, răspunse Susan cu îndoială.

— Dacă nu mi le voi cunoaşte eu, atunci nimenea nu mi le poate cunoaşte, răspunse Mary. În sfârşit, la revedere Sue! Să ştii că ai o fetiţă drăguţă!

După plecarea lui Mary, se simţi puţin obosită. Singură prezenţa acestei fete era de ajuns, ca să te facă să simţi ca până şi aerul dimprejurul ei rămâne rarefiat, după ce pleacă.

Câteva zile mai târziu tatăl ei îi spuse îngândurat, în timp ce se uita la Marcia:

— Nu sunt tocmai sigur de mine, când mă gândesc că eu poate aş fi preferat ca şi copilul tău de acuma să fie tot băiat. În ziua de astăzi e foarte greu să te înţelegi cu femeile. Sora ta a început să aibă idei radicale – vrea să-şi trăiască singură viaţa – să se ducă la New York şi să-şi ia o slujbă. Unui băiat îi poţi spune oricând, să se ducă dracului, dar nu se poate să spui aşa ceva unei fete, şi nu ştiu ce altceva aş putea spune eu lui Mary.

Nu zise nimica, deoarece nu ştia ce să-i răspundă. Ca la o scăpărare de fulger, prin minte îi trecu nota falsă pe care o cântase Mary la pian, de câteva ori la rând, cu încăpăţânare şi fără să-şi dea seama că ea cântă fals.

Astfel viaţa începu să dea năvală asupra ei, întocmai ca valurile unei ape, şi să se retragă din nou, căci se simţea în parte legată de viaţa pe care o ducea familia ei, dar viaţa aceasta nu putea s-o lege niciodată în întregime. În cele din urmă părăsi patul şi împreună cu Mark care mergea alături de ea, ducând pe Marcia în braţe, se

întoarse acasă. John şi Jane o aşteptau în pragul porţii, ca să-i ureze bună venire. Casa se ridica în faţa ei, masivă, prietenoasă şi primitoare, aşa că intră mulţumită.

Dar îndată ce trecu pragul şi se pomeni între lucrurile ei dragi şi pline de îndemn, îşi simţi inima zbătându-se în piept şi ceva se mişcă într-însa, întocmai cum se mişcase Marcia înainte de a se naşte, o creatură închisă în adâncul fiinţei ei şi cu toate acestea independentă. Nu se simţea neliniştită, dimpotrivă era fericită, căci era un temperament predestinat pentru fericire şi o fire care se lăsa absorbită uşor de orice preocupare trecătoare. Cupa galbenă a unei flori de zorele, apărută între vrejurile de viţă sălbatică de deasupra intrării, o putea preocupa tot atât de intens, ca şi ştirea publicată de ziarele de săptămâna trecută, care spuneau că lui David Barnes i s-au oferit cinci mii de clollari pentru Christofor Columb, noul său Titan, pe care ar fi vrut să-l cumpere Municipiul New York. Se simţea tot atât de încântată de aceste constatări, ca şi de ştirile în legătură cu descoperirea Polului Nord, sau de primul dinte al Marciei. Dar presimţea, nu atât datorită experienţelor reale, cât mai mult datorită instinctului, că sufletul ei este în stare să îmbrăţişeze o fericire mult mai vastă, decât cea pe care i-o pricinuiau lucrurile dimprejurul ei, şi că era în stare să guste o mulţumire mult mai adâncă decât cea de acuma, cu care ea era totuşi pe deplin împăcată.

Din adâncul acestui instinct izvora o mişcare tot atât de oarbă şi inevitabilă, ca şi instinctul unui copac, de a da ramuri, şi al unei ramuri de a da frunze. Din adâncul acestei mulţumiri a ei se trezi dorinţa şi nevoia de a creşte. Odinioară, pe vremea când era mică, fusese la biserică şi auzise preotul vorbind despre un om chinuit de griji: „Domnul ceartă pe drept-slujitorii lui” şi adăugase „Durerile sunt hărăzite muritorilor, pentru a pregăti sufletul omenesc şi a-l învăţa cu lucruri mult mai măreţe”. Dar ea nu cunoscuse până acuma niciun fel de durere. Mark, în dragostea lui faţă de ea, era bunătatea întrupată, copiii ei erau sănătoşi şi se mulţumeau cu atât de puţin, iar

zilele şi le petrecea fără să fie tulburate de niciun fel de nemulţumire. Până şi Jane îi spunea cu glasul plin de înţelegere: „Bucură-te, doamnă, de tot ce vezi împrejurul dumitale. Sfârşitul mulţumirilor vine întotdeauna prea devreme”. Dar astfel de vorbe nu aveau pentru ea nicio însemnătate. Moartea nu ieşise încă în drumul ei, viaţa i se părea fără de sfârşit, aşa că era mulţumită de ceea ce avea. Mulţumirea ei era întocmai ca pământul care face sămânţa să germineze şi sămânţa aceasta răsare din pământ cu propriile ei puteri. Însăş mulţumirea aceasta o făcea să se gândească la o nouă creaţie. Iar începutul acestui îndemn se manifesta printr-un fel de nelinişte.

Nu avea în casă lucru de ajuns. Oricât ar fi fost de ocupată, presimţea că o parte din energia ei rămâne totuşi neîntrebuinţată, că o funcţiune primordială a personalităţii ei sta şi aşteaptă. Se simţea înfiorată de gânduri care depăşeau ceea ce putea vedea cu ochii în zbuciumul unui copac biciuit de vânt, în casele pe care le clădea John, în mişcările pe care le făcea Jane, în timpul cât sta plecată deasupra oalelor de pe plită, în atitudinea lui Janecând ridica ochii, ca să-i răspundă la o întrebare, şi se uita la ea puţin speriată şi ştergându-şi mâinile de şorţ. Jane… Jane… Jane… conturele acestei femei nu aveau nicio sinuozitate. Trupul ei era tot atât de simplu ca şi un bloc de granit – dar cu toate acestea fiecare linie a trupului ei, fusese concepută nu în ziua naşterii, ci modulată ulterior de adevărata personalitate ascunsă. a acestei femei – gura în linie dreaptă şi tristă, bărbia resemnată, mâinile cu degete ciotoroase, umerii înguşti şi bleojdiţi, şi picioarele mari, caracteristice femeilor engleze.

— Jane! strigă ea într-un rând, din uşa bucătăriei. Jane tresari şi întoarse capul, pe urmă începu să-şi şteargă mâinile de şorţ.

— Da, doamnă?

John se juca în grădina plină de soare, şi Marcia dormeva în pătucul ei.

— Da, doamnă? repetă femeia din nou.

— Ce faci dumneata, Jane?

— Frec oalele şi cazanul, doamnă.

— În cazul acesta, vino cu mine, la etaj.

Auzi răsunetul picioarelor uriaşe, urcând scara pe urma ei şi intrând în camera de la mansardă. Se oprise în pragul uşii, ştergându-şi mereu braţele umede cu şorţul şi uitându-se speriata la Susan.

— Nu te mişca, rămâi în această atitudine! zise Susan care în această clipă păru că vede pe adevărata Jane. femeia umilă, cu priviri speriate, între oalele şi tingirile ei, trăindu-şi viaţa clipă cu clipă în casa liniştită a unei alte femei, despărţită deocamdată de viaţa ei tulbure şi tragică de până acuma.

Privirile ei, de obicei rugătoare, erau acum speriate şi se uita la Susan care începuse să frământe lutul şi dintr-ansul să modeleze şi creeze, cu mişcări grăbite, în mijlocul unei înspăimântătoare tăceri, viziunea ce o preocupa. Trecuse atâta vreme de când nu-şi mai astâmpărase foamea aceasta neînţeleasă. Mâinile ei însă nu putuseră să uite îndemânarea cu care se născuse. În timpul lunilor trecute, îndemânarea aceasta nu fusese întrebuinţată şi nici nu avusese nevoie de ea. Dar în dimineaţa aceasta energia îndemânării ei încercase să se ceară la lumină, dornica de a fi utilizată. Începu să lucreze cu repeziciune sălbatică, iar ochii Janei păreau şi mai înspăimântaţi, deşi ea nu zicea nimica. Susan fredona în şoaptă: „Aceasta va fi o glorie a mea… O glorie a mea aceasta va fi!”, dar fără să-şi dea seamă că a început să cânte. Pe măsură ce trecea timpul, Jane începu să se mişte din ce în ce mai neliniştită şi Susan, după ceasuri întregi, îşi dete seamă de neliniştea ei şi exclamă:

— Ai obosit! Te-am ţinut prea mult în picioare. cât o fi ceasul?

Soarele de amiază dogora deasupra casei şi obrazul ei era scăldat de sudoare.

— Nu e vorba de oboseală, doamnă, răspunse Jane sfioasă. Dar fetiţa a început să plângă şi Johnie bate la uşa din grădină, ca să-i deschidem.

— Eu n-am auzit nimica, răspunse Susan aproape

ruşinată. Trase cu urechea şi auzi ţipetele limpezi şi ascuţite ale Marciei, iar jos în grădină pe John care striga din toate puterile: „Janie, Janie, nu pot deschide uşa!” Dar acuma Jane era plecată demult.

O clipă Susan închise ochii. Nu avea nevoie să se grăbească. Încercă să-şi liniştească bătăile inimii. Pe urmă deschise ochii, să vadă ce-a făcut. În faţa ei, în mărime naturală, modelată în lutul întunecat şi încă umed, era Jane, schiţată în linii rudimentare, dar de o asemănare deplină, ştergându-şi braţele ude. Dar schiţa aceasta reprezenta ceva mai mult decât pe Jane. Ea reprezenta pe toate femeile care duceau aceeaşi viaţă ca Jane, femeile acelea umile şi necunoscute care roboteau împrejurul plitei altora, scuturând, făcând bucătărie şi cârpind, iar drept răsplată, primeau cu sfială cele câteva pomeni pe care stăpânii le adăugau la simbria lor săracă. Din ochii aceştia căzuţi în fundul capului, din gura întredeschisă şi cu colţurile repezite în jos, din trupul acesta fragil şi cu umerii pleojdiţi, Susan părea că aude cum se ridică un glas. Nu era un ţipăt limpede, ca al copilului aceluia care întreba de ce a fost născut în lume. Nu era o întrebare, deoarece posibilitatea de a întreba ceva, se stinsese demult, căci cel care poate pune întrebări, se poate şi răzvrăti, iar în această Jane nu exista niciun fel de pornire de răzvrătire împotriva a ceva. Nu, glasul acesta era un murmur ce se îngâna cu clocotul oalelor, cu sfârâitul cărnii ce trebuia friptă, cu hârşâitul scândurilor ce aşteptau să fie frecate, cu scâncetul copiilor care cereau de mâncare… nimic altceva. Murmurul acesta nu se termina decât odată cu moartea. Într-o bună zi murmurul acesta se va stinge într-un suspin şi din ceea ce a fost odinioară viaţa umilă şi resemnată, nu va mai rămâne decât tăcerea. Aceasta era Jane în mii şi zeci de mii de exemplare, şi Susan înţelegând suferinţa ei mută, se apropie de fereastă şi se uită la pădurea care strălucea în straiele ei verzi cu care o îmbrăcase primăvara. În toate părţile tremura lumina de soare şi strada strălucea în scăpărările seninului. Prin fereastra deschisă putea auzi scârţâitul unui hamac din

curtea de alături. Casa părea acum adormită. Jane ridicase pe Marcia în braţe şi dăduse lui John de mâncare. Dar Susan nu se mişcă de lângă fereastră şi începuse să plângă, simţindu-şi trupul chinuit de o durere pe care nu o putea înţelege, decât cel mult că acuma plângea pentru Jane.

Din ziua aceea nu mai avu nevoie de niciun fel de Jane în carne şi oase care să-i pozeze. Vedea foarte limpede ce vrea să facă şi se urca în fiecare zi la mansardă, unde lucra la terminarea expresiei obrazului, cu mai multă râvnă decât lucrase până acuma în toată viaţa ei. Ceasurile pe care le petrecuse anul trecut în atelierul lui David Barnes, o obişnuiseră să fie sigură de sine. Aici învăţase, fără să fie pe deplin conştientă de ceea ce face, felul de a modela cu îndrăzneală, întrebuinţând degetele mari ale manilor, cum făcea şi Barnes, în rarele ocazii când i se întâmpla să întrebuinţeze lutul; învăţase să procedeze cu îndrăzneală şi vigoare faţă de materialul cu care lucra, eliminând ceea ce era de prisos. Dar obrazul Janei îl lucră cu atâta delicateţe, încât părea că simte trăsăturile ei adevărate, cum se desprind din mijlocul lutului. Lucra cu ochii pe jumătate închişi şi cu degetele pipăia îndelung lutul, pentru a scoate în evidenţă fiecare trăsătură şi fiecare suprafaţă. În fiecare zi când deschidea uşa camerei de la mansardă, se simţea cuprinsă de extaz şi o închidea numaidecât, pentru ca sentimentul acesta să rămână permanent lângă ea. Toată fiinţa îi palpita de viaţă. Dar nu spunea nimica. Nu avea pe nimenea căruia ar fi putut să-i vorbească despre aşa ceva.

Într-o noapte se trezi. Pe pleoape simţise o lumină chinuitoare care i se părea insuportabilă şi tresări speriată, ca să-şi dea seamă că luna plină se ridicase sus pe cer şi strălucea aprinsă ca un soare, exact în faţa fereştii din apropierea patului ei. Se ridică în pat şi auzi glasul lui Mark, limpede şi ferit de toropeala somnului.

— Te-ai trezit şi tu. Ne-a trezit lumina lunii. După o clipă de tăcere, adăugă: Sue, îmi dai voie să trec în patul tău?

— Fireşte că-ţi dau voie, dragă! răspunse ea… căci până acum nu i se întâmplase niciodată să-i refuze ceva. Pe următoropită de somn, se întinse pe perne, dar cu toate acestea era conştientă de adânca plăcere pricinuită de trupul lui Mark alături de ea. Iar când îl auzi spunându-i în şoaptă: „Ţine-mă strâns, dragă Sue”, îi petrecu braţele împrejurul gâtului şi îşi dete seamă că omul acesta îi este drag, fără să simtă nimic respingător în apropierea aceasta dintre ei. Continuând obiceiurile lor în felul acesta, nu-şi dete seamă numaidecât de fiorul îngheţat şi subit care cutremură trupul soţului ei. În lumina lunii simţi cum braţele lui îşi slăbesc strânsoareea, cum se desprind şi cum toată căldura din trupul lui începe să se destrame. Câteva clipe rămase nemişcat, pe urmă o sărută înduioşat şi aşeză învelitoarea împrejurul ei.

— Haide, dormi, dragă Sue, o îndemnă el cu glasul calm. N-ar fi trebuit să te trezesc din somn, venind la tine.

Se trezi numaidecât din toropeala ce pusese stăpânire pe ea şi protestă.

— Mi-a făcut plăcere, c-ai venit la mine.

— Nu face nimica, răspunse el, tot atât de liniştit ca şi adineaori. Se ridicase din pat şi-şi îmbrăcă halatul, pe urmă se plecă, pentru a încălţa papucii: Cred că va trebui să cetesc. Afurisita aceasta de luna nu mă lasă să dorm.

Se uită la el mirată. Glasul lui i se părea vesel, dar cu toate acestea simţea că ceva l-a determinat să-şi schimbe atitudinea faţă de ea.

— Mark s-a întâmplat ceva, ce mie nu vrei să-mi spui.

— Nu s-a întâmplat nimica, stărui el. Haide, dormi, întinse braţul spre lumina electrică şi începu să caute între cărţile din micul raft din apropierea patului său.

— Mark, până acuma nu mi-ai spus niciodată minciuni, declară ea. Acum era complet trează şi presimţea că în noaptea aceasta nu va mai fi în stare să adoarmă.

— Eu te iubesc, declară el, fără să se întoarcă spre ea.

— Sigur că mă iubeşti, răspunse Susan, şi tot aşa te

iubesc şi eu. Prin urmare, spune-mi ce s-a întâmplat.

Se uită la ea şi văzu că buzele au început să-i tremure.

— Mark, ce faci! ţipă ea îngrozită. Până acuma nu-l văzuse niciodată plângând. Sări din pat şi apropiindu-se de el, îi culcă fruntea pe umărul ei.

— Mark, te rog, Mark… zise ea în şoaptă şi ţinându-l strâns îmbrăţişat, îi simţi trupul tremurând de efortul pe care-l făcea, ca să nu plângă. Haide, spune-mi ce s-a întâmplat. Sunt incapabilă să mai suport atitudinea aceasta.

— Nu s-a întâmplat nimica, îngână el. Absolut nimica dar nu ştiu ce mă face să presimt, că atitudinea ta faţă de mine s-a schimbat. Eu nu sunt un bărbat care să fie vrednic de o femeie ca tine.

În primul moment i se păru că ea este bărbatul i şi el femeia. Auzise multe femei vorbind în felul acesta despre soţii lor. Într-un rând la o şedinţă de bridge pe care o avuseseră în casa Lucilei, Trina Prescott aruncase cărţile din mână şi începuse să plângă: „Fetelor, K nu mai pot continua… mă simt nenorocită! Rob nu mă mai iubeşte! S-a schimbat”. Începuseră să vorbească despre grijile ei şi o compătimiseră, iar în cele din urmă ea însoţise pe Trina până acasă şi a doua zi Lucile venise la ea, ca să mai discute încă o dată această problemă, de la început, ca apoi să adauge: „Femeile sunt atât de slabe, dragă Sue. Aş vrea să văd şi eu pe Hal că se schimbă faţă de mine! Asta ar însemna nici mai mult nici mai puţin, decât că se gândeşte la altă femeie, ori aşa ceva eu nu sunt în stare să suport. I-aş spune limpede ce gândesc! În ziua cununiei mie mi-a jurat credinţă, nu altei femei.

Ascultase în tăcere ponoasele acestor femei, gândindu-se că aşa ceva nu se poate să intervină între ea şi Mark. Dar până acuma nu auzise încă despre niciun bărbat, care să stea cu capul culcat pe umărul soţiei sale şi să plângă, spunând că a pierdut dragostea ei. Atitudinea aceasta a lui Mark îl făcea să i se pară străin, şi nu mai putea vedea într-însul pe tovarăşul simplu, vesel, şi cu

inima deschisă, cum fusese înainte de asta. O clipă, care se şterse ca o nălucă prin faţa ochilor ei, se simţi din nou cutremurată de viziunea coridoarelor nesfârşite ce i se aşterneau în cale şi pentru care viaţa ei de acuma era numai pragul de la intrare. Dar ea nu dorea câtuşi de puţin, ca viaţa trăită până astăzi, să ia o altă întorsătură. Era căsătorită de ani de zile cu Mark şi nu i se întâmplase încă niciodată, să-l vadă că se zbuciumă, tocmai de aceea se sperie.

— Stai aci, dragul meu, zise ea cu blândeţe, şi exact ca un copil el o ascultă, ţinându-se strâns de ea. Şi acuma începe şi spune. Mi se pare că în atitudinea mea a fost ceva care te-a jignit, dar nenorocirea este, că eu nu sunt în stare să-mi dau seamă, ce a putut să fie anume. Prin urmare va trebui să-mi spui. Eu te iubesc atât de mult!

Dar trebui să treacă vreme îndelungată, până când el se decise să vorbească. Nu încercase încă să exprime în cuvinte nici faţă de sine însuşi, ceea ce acuma îi cerea ea să-i spună. Suferise îngrozitor, cu resemnare şi împotriva voinţei, fără să ştie limpede pentru ce suferă.

— Tu ai avut întotdeauna o atitudine desăvârşită, repeta el de câteva ori la rând. Eu sunt zăpăcit; asta-i! Eu sunt vinovat, nu tu. Mi-ai aranjat un cămin de toată frumuseţea… te porţi admirabil faţă de copii… Făcu o pauză” pe urmă continuă. Cu mine te-ai purtat ireproşabil şi ai fost întotdeauna drăguţă. Aud pe ceilalţi colegi ai mei că se plâng de soţiile lor. Hal nu îndrăzneşte să întârzie de acasă nici vreme de zece minute, căci altfel Lucile îl aşteaptă cu mâinile în şolduri… şi-l scotoceşte prin toate buzunarele… căci e geloasa de stenografa magazinului şi de toată lumea. Îi aud pe toţi ce spun şi mă gândesc: „Slavă Domnului, că soţia mea nu este ca femeile acestea!”

Îl ascultă, mângâindu-l pe umăr şi simţindu-l cum tremura în pijamaua subţire.

— Tu nu eşti vinovată de nimica „prin urmare starea mea sufletească nu se datorează atitudinii tale.

— Va să zică starea ta de acuma se datorează unui amănunt din însăşi fiinţa mea, ripostă ea.

Câteva clipe el nu zise nimica. Pe urmă se desprinse de lângă ea, şi trecând prin cameră, îşi găsi luleaua, apoi se aşeză pe canatul fereştii şi după ce şi-o aprinse, se uită afară, în noaptea luminată de lună.

— S-ar putea să fie asta, răspunse el. Probabil asta este. Îşi simţi inima zbătându-se speriată.

— Va să zică e ceva mult mai grav, declară ea cu glasul liniştit. Dacă ar fi vorba de un gest sau atitudine care pe tine te jigneşte, răul s-ar putea evita, daicred că mi-ar fi imposibil să încetez de a mai fi ceea ce sunt cu adevărat. Nici n-aş şti cel puţin cum ar trebui să procedez. Cred că de fapt eu nu m-am gândit niciodată; cum sunt în realitate. Toată viaţa am fost atât de ocupată şi atât de fericită.

Se ridică în picioare şi după ce trase perdelele peste fereşti, ca să alunge lumina, stinse lampa de pe noptieră şi se aşeză pe marginea patului.

— N-am avut niciodată intenţia să discut cu tine astfel de lucruri, declară el. Mi-ar fi peste putinţă să-ţi spun şi nu ştiu nici cum ar trebui să procedez, pentru ca să te fac să înţelegi despre ce este vorba, aşa că m-am gândit că va fi mai bine să nu-ţi spun nimica. Tot timpul mi se pare că tu eşti departe de mine „că nu eşti prezentă… sau că nu eşti prezenta în întregime. Tu reuşeşti în toate atât de bine… mult mai bine decât oricare alta femeie în locul tău. Toate acestea eu le ştiu…

— O, Mark, te rog, nu mai continua! îl imploră Susan. Ce mă interesează pe mine felul în care reuşesc ceva, dincolo de faptul că pe tine te ştiu mulţumit? Dacă fac ceva cu care tu nu vei fi mulţumit, asta înseamnă că nu am reuşit în ceea ce-am făcut. Deci am greşit!

— Tu m-ai făcut întotdeauna să mă simt fericit, continuă el cu încăpăţânare. Sunt un prost, că încerc să mă plâng de tine. Am tot confortul şi toate îngrijirile necesare, iar tu nu laşi nimic nefăcut, afară doar… Făcu o pauză, pe urmă adăugă: Afară de faptul probabil, că nu mi te dai din tot sufletul şi din toată fiinţa.

— Ce înţelegi cu vorbele acestea? întrebă ea. Când s-

a întâmplat ca eu să-ţi refuz ceva?

— Nu mi-ai refuzat niciodată nimica, dar eu sunt un prost… când mi se pare că n-ai fost niciodată soţia mea adevărată şi întreagă. Ascultă Sue, când mi se întâmplă ca eu să vorbesc cu tine, încep să-ţi povestesc despre tot ce se întâmplă în viaţa mea, despre tot ce gândesc, toate amănuntele, înţelegi?… Nu-mi rămâne nimica nemărturisit. Dar tu ai atâtea amănunte în viaţa ta, pe care nu mi le spui niciodată. Tu mă asculţi, când încep să vorbesc cu tine, dar numai o parte din fiinţa ta este prezentă. Cred că acesta este adevăratul motiv… eu m-am căsătorit numai cu o parte din fiinţa ta.

Se uită la ea şi o examina cu ochii gravi, cu trăsăturile crispate de efortul pe care-l făcea, ca să-l poată înţelege. Dar ea înţelese, şi pentru întâia dată în viaţă i se păru că începe să se depărteze de el. Căci cine ar fi avut dreptul să-i ceară ca să-şi sacrifice până şi cele mai ascunse străfunduri ale sufletului? Ea nu avea puterea să dea tot ce se ascundea în fiinţa ei. Îi dădea numai atâta cât el era în stare să primească. Era gata să deschidă gura şi să-i răspundă fără cruţare: „Dacă vrei să-ţi dau toată fiinţa mea, ar trebui înainte de orice, să fii în stare să o primeşti în întregime. Dacă s-a întâmplat ca eu să nu-ţi dau ceva din sufletul meu, atunci acest ceva nu este în puterea mea”.

Dar Maik continua, cu glasul tremurat:

— Este exact ca şi când ţi-aş întinde o cupă…

Ar fi putut să-i răspundă, „Cupa aceasta este prea mică”. Dar înainte de a fi în stare să-i răspundă ceva, îl auzi adăugând:

— Expresia aceasta mi se pare odioasă… În realitate nici nu mă gândesc la aşa ceva. Nenorocirea este că eu nu mă simt la Înălţimea Ta. Probabil cupa este prea mică!

Susan nu zise nimica. Ar fi putut să-l facă din nou să plângă, să se teamă că o va pierde cu totul, dacă ar fi pronunţat un singur cuvânt. Dar nu putea spune cuvântul acesta căci ar fi însemnat să se rănească pe ea însăşi, mai mult decât pe el. Ea nu dorea niciodată să rănească pe cineva. Marele păcat, pe care nimeni nu ţi-l poate ierta…

este să răneşti pe cineva. Toată viaţa îşi stăpânise pornirile şi-şi ascunsese calităţile, de teamă să nu umilească şi să nu rănească pe nimenea. Dar faţa de el n-ar fi trebuit să se ascundă. Şi totuşi se ascunsese şi datorită cine ştie cărui instinct, el ştia că se ascunde. Se simţea zăpăcită. Va trebui să se gândească mai îndelung, la tot ce i-a spus el acuma, pentru a-şi de seama ce vrea să spună cu adevărat, în clipa aceasta însă era de esenţială importanţă să-l facă să se liniştească şi să-l facă să înţeleagă, datorită dragostei ei, ca el este un bărbat destul de vrednic pentru ea şi prin urmare tot aşa de vrednic pentru el însuşi. Faptul că el era sau nu era bărbat la înălţimea ei, era mult mai puţin important, decât amănuntul că el trebuia să-şi închipuie că este. Alungă toate gândurile ce o preocupau, şi-i zâmbi cu toată dragostea şi căldura.

— Vino iubitule şi stai aproape de mine, zise ea cu glasul ferm şi categoric. Cred că-ţi dai seamă ce copilării vorbeşti. Mă simt atât de fericită… şi tu eşti tot ce am mai bun şi mai scump. Tu eşti singura preocupare a vieţii mele.

Îl atrase spre ea şi-i culcă fruntea pe pieptul ei. Spusese adevărul. El are singura preocupare a vieţii ei, centrul spre care i se îndreptau toate gândurile. Căci avea nevoie de un bărbat ca Mark, un bărbat credincios, întotdeauna aproape de ea „pentru a-i servi ca punct de plecare pentru propria ei viaţă care astfel putea să strălucească în toate înfăţişările ei. El era pentru ea pământul în care-şi înfipsese rădăcinile. În fiinţa lui erau înfipte rădăcinile ei, rădăcini întunecate, dese şi puternice, iar ceea ce înflorea, deasupra lui, era dependente de el. Îl atrase spre ea, într-o îmbrăţişare plină de ispite, apoi începu să râdă, să-l necăjească puţin şi să-l alinte.

E1 se lăsă în voia ei, emoţionat şi supus, iar ea alungă toate grijile şi spaimele „ca să se abandoneze tainelor acestei nopţi luminate de lună, în Intimitatea odăii lor. În aceste clipe se simţea şi ea tot atât de convinsă ca şi el, că scena de adineaori dintre ei, a fost numai amăgire. Totuşi era o mică deosebire. După ce se sfârşi ceasul lor de dragoste şi intimitate pentru el visul continuă să dureze.

Rămase cu capul culcat pe braţul Susanei, pe jumătate adormit, cu ochii închişi şi zâmbind.

— Uită tot ce ţi-am spus, iubita mea, zise Mark. Cred că am fost prea obosit, căci am avut o zi foarte grea la birou.

Se ridică într-un cot şi se uită la el.

— Eşti convins că te iubesc? întrebă era.

Deschise ochii, ca s-o poată vedea.

— Da! răspunse el şi privirile îi tremurară în faţa ochilor ei cercetători. Nu ştiu nici eu de ce, dar totuşi simt că tu mă iubeşti.

— Fagăduieşte-mi că nu vei uita niciodată de aci înainte, că eu te iubesc!

— Îţi făgăduiesc! răspunse Mark, tot atât de mulţumit a şi un copil.

Se uită la el îndelung.

— Acum închide ochii şi dormi, îi porunci ea. Nu, nu te mişca. Rămâi în patul meu şi eu voi trece dincolo, într-al tău.

Dar el era demult adormit, aşa că-şi scoase încet braţul de sub capul lui şi după ce se întinse în celălalt pat, se înfăşură în plapumă. Respiraţia lui se auzea liniştită, dar ea nu putu adormi. Rămase nemişcată şi stăpânită de o sălbatică putere de voinţă care făcea apel la inima, la inteligenţa şi la întreaga ei fiinţă. Soţul ei avusese dreptate, dar va trebui să nu afle niciodată ca a ghicit adevărul.

— Nu mă voi sustrage de la nicio obligaţie voi fi în stare să-mi fac datoria din toate punctele de vedere, în calitate de mamă, de soţie… şi mi-o voi face şi faţă de mine însămi”. Se purtase indiferentă şi fusese o imprudenţă din partea ei, când jignise pe Mark cu preocupările personale, care erau în afară de el. Căci în fiinţa ei era ceva, cu totul aparte de el şi în mod instinctiv el descoperise acest ceva, care exista cu adevărat în sufletul ei. Va trebui să fie mai prudentă. va încerca să se abandoneze mult mai complet, vieţii lor comune de fiecare clipă şi să se devoteze soţului ei.

Dar chiar fără să vrea şi cu toată dorinţa de a se convinge pe ea însăşi, că acum e prezentă, aci alături de el, în timpul acestei nopţi, dornică şi gata să adoarmă în această cameră cu uşile închise, în închipuirea ei uşile acestea începeau totuşi să se deschidă una după alta, fără să facă niciun zgomot, şi ea rătăcea departe şi singură, în timp ce Mark dormea liniştit şi împăcat cu gândul că este lângă el. Întinsă în pat şi fără să se mişte, începu să-şi dea seama de personalitatea ei, cum nu reuşise încă niciodată înainte de asta.

De ce oare n-ar putea ea să fie, aşa cum era din naştere, şi de ce să nu facă şi să-şi dorească totul – nu în mod făţiş şi ostentativ, cum fac unele dintre femei, care strigă în gura mare că au dreptul la libertate, nu în faptă, cât mai mult în credinţa că eşti ceea ce vrei. Era adevărat că Mark nu putea să fie bărbatul la înălţimea ei. Dar totuşi nu s-ar fi putut lipsi de prezenţa lui, căci dintr-un anumit punct de vedere, pentru ea nimic nu putea fi de ajuns – nici copiii, nici casă, nici părinţii, nici oraşul şi nici frumuseţea pădurii şi a cerului, şi totuşi ar fi fost incapabilă să trăiască fără ele. Nici chiar lucrările ei nu o puteau mulţumi pe de-a-ntregul. Dacă ar fi avut posibilitatea să trăiască acelaşi fel de viaţă ca David Barnes, sculptând, modelând şi creând cât e ziua de lungă, în fiecare seară şi-ar fi dat seamă, chiar după ceasurile acestea lungi de totală uitare a lumii dimprejurul ei, că nici chiar acest fel de viaţă nu o poate mulţumi. Motivul era, că în felul său David Barnes ducea o existenţa tot atât de îngrădită, ca şi Lucile Palmer, iar partea de care beneficia el din viaţă, era tot atât de redusă. Deşi frumosul era singura hrană a sufletului său, el nu aspira spre totalitatea frumosului, căci nu-l interesa decât un singur aspect al lui. El nu era în stare să vadă niciun fel de utilitate în naşterea şi creşterea copiilor, în grija de gospodărie şi de grădină, în dorinţa de a cânta şi a fi îndrăgostită de Mark. Din toate acestea el nu putea înţelege decât o mică parte pe care o selecţiona şi pe care o putea exprima în lut sau o putea desprinde în imagini de piatră.

Dar ea, ea era o femeie care simţea nevoia, şi să trăiască, şi să creeze. De fapt în sufletul ei aceste două porniri erau nedespărţite una de alta. Nu era în stare să elimine nimic din viaţa ei şi pe nimenea, nici pe Lucile, pe Jane sau pe Mary, şi cu atât mai puţin ar fi putut să elimine pe Mark sau pe copiii ei. Nu putea renunţa la nimic şi la nimenea.

„— Sunt lacoma şi nesăţioasă! îşi zicea ea îngândurată, în timp ce Mark dormea alături. Sunt lacomă, ca talpa iadului!”

Dar la urma urmei de ce să nu fie? De ce să nu profite de tot ce poate lua? Luna apusese şi ea rămase nemişcată în mijlocul întunericuiui, mai bine de un ceas, gândindu-se în toate chipurile. Nimeni nu putea să o stăpânească în întregime şi fără întrerupere – nici Mark, nici David Barnes – căci fiecare dintre aceştia o dorea în felul său propriu. Totuşi pentru fiecare dintre ei, va fi ceea ce vor vrea, căci şi pentru unul şi pentru altul era gata să-şi facă datoria pe deplin. În care dintre cazurile acestea două, ar fi fost ea însăşi, cea adevărată, nu o mai interesa. Va extrage din fiecare ipostază, ceea ce-i va fi util şi ce va avea nevoie. Nimeni nu va reuşi să-i hotărnicească elanul, nici cu dragostea şi nici cu dezaprobarea. Universul, acest univers era al ei, cu tot ce-i putea oferi, cu toate clipele, peisagiile, grădinile, ţările, cerul, copiii, muzica, pictura şi stelele pe care le avea. Ce ar putea s-o mai oprească în drum? Va cauta să-şi trăiască viaţa ei, făcând-o cât mai desăvârşită. Va fi tot ce va putea, ori ea putea tot ce dorea. Când lumina zorilor se furişă în odaie, deschise ochii mari, în calea zilei ce trebuia să vină. De aci înainte nu va mai fi obligată să aleagă cutare sau cutare dintre preferinţele învechite ale femeilor. Îşi dorise şi crease un cămin, iar acum după ce Marcia mergea atât de bine, va începe să lucreze.

Legănată de această mulţumire ascunsă, adormi pe neaşteptate şi se trezi la două ceasuri după aceea, când auzi glasul vesel al lui Mark care o striga:

— Hai fetiţo, trezeşte-te! Doar nu ai de gând să dormi

toată ziua?

Deschise ochii şi văzu soarele care bătea în fereastră. Mark se îmbrăcase şi de la parter venea miros de costiţă prăjită. Jane, care pe nesimţite începuse să vină în fiecare zi tot mai devreme, pregătise de mâncare. Din camera copiilor nu se auzea niciun zgomot. Asta însemna că Marcia îşi primise demult biberonul şi John era în bucătărie. Dar nu pomeni nimic în legătură cu copiii. Îşi aduse aminte de scena din noaptea trecută, şi întinse braţele după Mark. După ce-i culcă fruntea la pieptul ei, îl auzi murmurând:

— Uită toate prostiile pe care ţi le-am înşirat noaptea trecută. Vrei să le uiţi, dragă Sue? Nu ştiu ce mă apucase.

— Le voi uita! declară Susan.

Îl strânse în braţe, îl sărută şi se dete jos din pat.

— Nu-mi trebuie mai mult de două minute, ca să fac un duş, şi voi cobora imediat, adăugă ea. Ochii îi străluceau luminoşi şi limpezi, ca ai unui copil. Zâmbea, şi când întinse braţele după ea şi o cuprinse, se lipi de el cu toată duioşia. Nu va fi niciodată în stare să uite pe Mark cel din noaptea care trecuse şi nici vreunul din cuvintele ce i le spusese. De aci înainte nu va mai încerca niciodată să-l trezească din clipele lui de extaz, pentru a-l readuce la realitate. îmbrăcă repede o rochiţa albastră de pânză şi se aşează la masa, în faţa serviciului de cafea şi ridică obrazul strălucitor de fericire spre el. Mark o adora şi ea era conştientă de adoraţia aceasta a lui pe care şi-o închidea în suflet ca pe un dar de preţ. Va trebui să-şi dea toată silinţa, ca soţul ei s-o adore şi de aci înainte. Iar când intra John, întinse braţele după el şi ridicându-l pe genunchi, îl gâdilă până când copilul începu să râdă cu hohote.

— Mămică... mămică... strigă băiatul cu respiraţia întretăiată, îmi placi atât de mult când faci caraghioslâcuri!

Perfect... prin urmare va face caraghioslâcuri pentru John, ca să-l facă să râdă. Însoţi pe Mark până la ieşire şi trecură împreună pe aleea prunduită a grădinii, până la poartă, iar aci se opri, cu John de mână, până când el

dispăru la cotitura străzii.

— Ia spune-mi acuma, ce ai vrea tu să faci astăzi? întrebă ea pe John şi se uită la el.

Se gândi câteva clipe, apoi îi răspunse grav:

— Astăzi vreau să fac pârjoale de lut.

— Foarte bine, răspunse Susan. Îţi voi pune un şorţ şi-ţi voi aduce o găleată de apă. Dar te rog, să-mi păstrezi toate pârjoalele, ca să le pot vedea şi eu.

— Bine, le voi păstra, îi făgădui copilul. Marcia trebuia îmbăiată şi după aceea îi va da să mănânce, aşa că începu să-şi facă datoria cu entuziasm. Fiecare clipă îi aparţinea şi trebuia s-o trăiască.

După ce în casă se terminară toate pregătirile, pentru ziua ce începea, se urcă la mansardă. Casa aceasta trebuia să fie destul de mare, pentru ca într-însa să poată cuprinde toată viaţa ei, căci şi aceasta de aci era viaţă din viaţa ei, deşi nici Mark, nici copiii nu intrau niciodată în odaia de la mansardă. Închise uşa şi se uită împrejurul ei. Nu era niciun motiv care ar fi împiedicat-o să aranjeze aceasta cameră, cu toată îngrijirea, ca astfel să poată lucra în tihnă. Până acuma nu fusese altceva, decât o încăpere de care se servea ocazional, timp de câteva ceasuri şi la intervale de luni întregi, lucrând cu înfrigurare la fixarea câte unei viziuni tainice şi fugare. De aci înainte nu va mai lucra în felul acesta. Dacă se va dedica în întregime celor din apropierea ei, atunci va trebui să se dedice şi acestei preocupări, pentru a se realiza pe ea însăşi. Nu va fi o cameră specială pentru ea, ci pur simplu una dintre camerele fără care casa ei nu va putea să fie completă. Cerceta să vadă ce material are adunat în această încăpere, şi constată cu părere de rău, că-i lipseşte foarte mult din ce are nevoie. Va face o listă de tot ce va trebui să cumpere – creioane noi, căci nu mai avea decât pe cele întrebuinţate de Michael şi din care rămăseseră doar capete – hârtie curată, scule pentru modelat – David Barnes îi spusese ceva despre o nouă calitate de lut, căci în această cameră va trebui să întrebuinţeze numai lutul şi nu marmora. Va aduce o canapea şi un fotoliu – căci nu

avea pe ce se aşeza, decât cel mult pe o ladă. Va pune un covor şi perdele la fereşti. Avea nevoie de mai multă lumină, aşa că va trebui să lărgească firida dinspre miazănoapte. În timpul cât făcea planuri, se simţi copleşită de o puternică dorinţă pe care până acuma încercase să o uite, căci nu vrusese să ţină seamă de ea. Ar fi vrut să facă ceva mai mult decât havuzuri şi busturi mărunte. Ar putea face o operă mai impunătoare în care să figureze un grup de oameni.

Dar casa era prea mica şi tot mică era şi camera aceasta. În orice caz ideea iniţială ar putea fi modelată la început ca o miniatură. Nu este numaidecât necesar, ca ideea să rămână miniatură, căci mai târziu, dacă va vrea „o va putea reproduce în mărime naturală. Într-o bună zi probabil se va muta din mansarda aceasta… îşi va clădi un atelier, sau va închiria un local. Când se gândi la toate acestea, simţi din nou în adâncul fiinţei senzaţia aceea de măreţie şi infinit. Era în stare să înfăptuiască tot ce şi-ar fi pus de gând. Adică de ce nu, când simţea într-însa puterea creatoare?

Se aşeză pe ladă şi începu să se gândească repede, iar viziunile ei alergau în salturi uriaşe. Dacă s-ar muta undeva la ţară, în vreo fermă, va avea loc de ajuns ca să lucreze şi o curte mare în care să se joace copiii. La amănuntul acesta nu se gândise nici ea nici Mark, în ziua când se căsătoriseră. Ştiau ca o căsuţă frumoasă, într-o stradă apropiată şi în vecinătatea prietenilor, este tot ce-şi poate dori cineva. Tot aşa ceva îşi dorise şi Mark. Se ridică în picioare, emoţionată. Ar fi fost inutil să încerce să facă ceva, în casa aceasta atât de mică. Avea nevoie de o casă mare, în care să fie loc cu care să se obişnuiască. Toată ziua se simţi atât de neliniştită, încât abia fu în stare să aştepte întoarcerea lui Mark. I se părea că ar fi inutil să-şi mai piardă vremea în casa aceasta. Presimţea ca a terminat definitiv cu viaţa pe care o dusese între pereţii ei.

— Mark, strigă ea, de cum îl văzu că se apropie, haide să ne mutăm la ţară.

Se opri, cu mâna pe poarta de ostreţe şi se uită la ea.

— Vrei să părăsim casa aceasta? întrebă el mirat.

— Da, îi răspunse ea nerăbdătoare. Lui Mark îi venea atât de greu să înţeleagă preocupările ei. Dar la urma urmei ea se gândise toată ziua la amănuntul acesta, iar el nu se gândise de loc: Aş vrea mai mult spaţiu. Am nevoie de o încăpere… unde să pot lucra… pe urmă avem şi copiii…

— După cât îmi aduc aminte, tu nici până acuma nu ai mobilat camera de la mansardă, răspunse el cu glasul domolit.

— Camera aceea este atât de mică, încât nu face să-ţi dai osteneală cu ea, răspunse Susan. Aş vrea să fac o lucrare mai mare, înainte de sosirea lui David Barnes care se va întoarce vara aceasta din nou. Vreau să fac ceva în mărime naturală. Afară de asta copiii…

— Este o casă veche, cu o şură, zise el îngândurat. Apoi cu totul pe neaşteptate i se păru că se simte epuizat şi se îndreptă cu paşi înceţi spre intrarea casei: Vom continua, imediat ce mă spăl, adăugă el.

— Da, dragul meu; iartă-mă… eu sunt întotdeauna atât de nerăbdătoare.

— Eu procedez mult mai încet, murmură el.

Intră în bucătărie, dar se simţi abătută. Va aştepta, până când va aduce el vorba din nou… va aştepta până când va termina cu cina; şi îşi va aduce el aminte. Ea nu va scoate nicio vorbă, până când va începe el să vorbească. Îl văzu că intră în cameră cu paşi înceţi şi se aşază pe un scaun. Se uită la el şi zâmbi, dar în aceeaşi clipă văzu că ochii lui se luminează.

— Dacă vrei cu adevărat să te muţi din casa aceasta, începu el, atunci să ştii că este o casă veche, pe coasta unei coline, pe marginea unui părău, cam la un kilometru şi jumătate depărtare de oraş, în partea de miazăzi.

— N-am putea să mergem după cină, ca s-o vedem? întrebă ea, dar se opri numaidecât. Sau mai bine să aşteptăm… căci tu eşti obosit.

— Am putea merge, răspunse Mark. Se întâmplă ca tocmai acuma serile să fie foarte frumoase.

— Mă gândesc şi la copii, declară Susan.

— Fireşte, încuviinţă el.

— John ar vrea să se joace toată ziua în pădure, continuă ea, şi mi-e atât de frică de râpa aceea adâncă.

— Aşa este, răspunse Mark şi ridică privirea pe neaşteptate. Mi-am uitat cu totul de ea. În sfârşit, vom merge chiar astă seară, s-o vedem. Voi mai avea nevoie de timp, ca să mă gândesc ce am de făcut, dar în orice caz, dragă Sue, ceea ce ţi-am spus, rămâne pe deplin hotărât. Îţi voi da tot ce doreşti.

— Nu trebuie să hotărâm nimica definitiv, încuviinţă ea. Dar chiar din clipa aceasta se simţea, ca şi când ar fi demult mutată în casa de pe coasta colinei.

Plecară prin lumina tulbure a asfinţitului şi ieşiră din oraş prin partea de miazăzi, apoi apucară cu maşina pe un drum de răzoare, printre copaci şi ajunseră în faţa unei case care era clădită din piatră necioplită... Silueta ei masivă şi trainică se profila pe cerul tulbure de seară. La fereşti nu se vedea nicio lumină şi după ce se apropiară, văzură că obloanele sunt închise şi ca uşa de la intrare e baricadată de două scânduri, bătute de-a crucişul. Fără să zică nimica, Mark smulse scândurile şi după ce deschise uşa, intrară şi cercetară toate camerele, încăperile erau goale, dar curate, afară de praful ce se adunase, de când nu mai fusese locuita. Susan se opri în fiecare cameră, făcând socoteli şi plănuind la ce ar putea-o întrebuinţa. Va putea oare trăi în casa ceasta? Se va simţi oare ca în casa ei? Nu schimbară nicio vorba, până când nu ieşiră pe terasa sprijinită pe stâlpi.

— Şura este în partea cealaltă – şi este tot de piatră, declară Mark şi întinse braţul spre dreapta, unde se vedea o clădire înaltă, cu acoperişul repezit în jos.

— Acolo cred că va fi loc de ajuns, chiar pentru mine, zise Susan, şi cât ai clipi, se simţi atrasă spre ea. Blocuri de marmoră... blocuri de granit... şura aceasta era atât de mare încât ar fi putut cuprinde cantităţi imense.

— Îmi place regiunea aceasta, murmură ea cu glasul abia simţit. Uită-te la dealurile acestea... şi la copacii

bătrâni. Ceea ce se vede colo, este o fântână?

— Să nu luăm nicio hotărâre astă seară, se grăbi Mark să-i răspundă.

— Da, încuviinţă Susan. Vom veni s-o vedem în timpul zilei.

Se întoarseră acasă pe întunecate şi după ce băga maşina în garaj, se aşezară în pridvorul căsuţei lor.

— Mă simt, ca şi când până acuma noi n-am fi trăit din plin în casa aceasta, se auzi glasul lui Mark, înfiorând tăcerea şi întunericul.

— Nu vom pleca de aici, până în ziua când vei vrea tu răspunse ea cu glasul liniştit. Dar prevedea că vor trebui să plece, deoarece casa aceasta nu era de ajuns de mare, ca să o poată cuprinde pe ea. Soţia lui Mark şi mama copiilor, ar fi putut trăi foarte mulţumită în casa aceasta, dar pentru Susan Gaylord nu se găsea loc.

— Mâine, gândi ea, mă voi duce singură, ca s-o mai văd odată.

Ziua următoare când se duse să vadă casa de piatra, înţelese numaidecât că aceasta va fi căminul ei. Se plimba prin toate camerele şi-şi făcu planul.

— Mark, declară ea când soţul ei se întoarse la amiază, va trebui să luăm casa aceea.

Se uită la ea cu ochii umili şi credincioşi.

Bine, Sue, va fi aşa cum vrei tu, răspunse el.

Până şi Mark spunea, după ce terminaseră cu mutatul, ca această casă este mult mai bună decât cea în care locuiseră până acuma.

— Ia uită-te la copii! zise Susan. Făcea să ne mutăm în casa asta, chiar dacă ar fi fost vorba numai de ei!

John alerga prin livadă, spre părăul din poalele dealului. Jane intră în casă, cu obrazul plin de creţuri, luminat de mulţumire şi în braţe cu Marcia.

— Doamnă, în grădina din dosul casei sunt căpşuni, zise ea. Voi face dulceaţă.

Bătrâna Jane care se instalase într-o odăiţă din apropierea bucătăriei, se simţea nebănuit de fericită.

— Eu cred că ar fi copilărie din partea mea, să vin

dimineaţa şi să plec seara, spusese ea, după ce terminaseră cu mutatul. Vă asigur doamnă, că nici nu veţi simţi prezenţa mea în casă.

— Eu mă gândesc la tine, Susan, declarase Mark.

— Aci eu voi putea lucra, răspunsese Susan, şi el nu mai adăugase nimic.

În şura uriaşă îşi aşezase materialul şi sculele pe care le avea. Spaţiul i se părea impunător. Sus, deasupra ei, se vedeau ginzile de pe care atârnau pânzele de paiajeni. Sub grinzile acestea se aduna odinioară recolta ţarinei. De aci înainte ele vor ocroti ceea ce va crea ea. Erau destul de înalte, ca să poată cuprinde statui oricât de mari. Deschise porţile uriaşe care dădeau spre dealuri. Departe, pe coastele lor verzi, se vedea John, zburdând ca o molie în lumina de soare, iar dincolo de dealurile acestea se întindea cerul.

În mijlocul acestui univers larg şi nou, simţi trezindu-se iarăşi vechea dorinţă în sufletul ei, de a lua un bulgăre de lut şi a-l frământa, ca să creeze viaţă. Începu să deseneze silueta unui bărbat şi a unei femei; între ei desenă un copil! şi după ce se mai gândi o bucată de vreme, desenă şi un copil mic pe care femeia îl ţinea în braţe. Aceste patru siluete reprezentau entitatea acestui univers. Îi desenă de mai multe ori la rând, în fiecare zi, acoperind coale uriaşe de hârtie cu siluetele lor şi pierzând ceasuri întregi cu desenarea unei mâne, a unei guri sau cu fixarea privirilor. Dar pe femeie nu o putea prinde. În cele din urmă, văzând că ceea ce face nu o poate mulţumi, lăsă creionul din mână şi luă lutul. Probabil cu ajutorul acestui material solid, va reuşi să se apropie de forma mai limpezită a viziunii sale. Făcu schiţa mult mai mică decât mărimea naturală, cercetând şi încercând fiecare mişcare. Dacă femeia va ieşi bine, o va întrebuinţa ca model, sau probabil o va sculpta de-a dreptul în marmoră, după ce se va întoarce David Barnes.

În timpul celor doi ani cât lipsise, primise de la el câteva scrisori foarte scurte. Săptămâna trecută primise o carte poştală în care îi spunea: „Voi sosi în ziua de cinci

Iulie”.

Lucra fără încetare şi zilele verii treceau una după alta, dar nu se ducea la nimenea şi nu lăsa lucrul decât după ce vedea automobilul lui Mark că apare pe după colţul grădinii. Lăsa totul, indiferent la ce lucra şi fără să-i pese că o linie concepută în abstract, aştepta să fie concretizată în realitatea lutului. Cât despre piatră! Probabil va veni şi ziua când va lucra numai în piatră, îşi spăla repede mâinile şi ieşea la portiţă, ca să întâmpine pe Mark.

— Ce ai făcut toată ziua de azi? o întreba el, după ce o săruta.

— O, nimic de importanţă, răspundea ea de fiecare dată.

Se îndreptau spre casă, ţinându-se de braţ şi ea urca treptele scării pe urma lui.

— Astăzi am avut mult de lucru, spunea el. Intra în camera de baie, ca să se spele şi puţin după aceea apărea din nou, cu părul umed şi lucios. Pe urma se oprea în faţa oglinzii, ca să-şi facă o cărare pe creştetul capului şi continuă: Oamenii aceştia care vin în vacanţă, îmi dau ocazie să fac afaceri foarte bune. De când locuim noi în casa aceasta, aş fi putut s-o vând cel puţin de trei ori.

— Nu o vom vinde niciodată, declară Susan. Sunt incapabilă să înţeleg, cum am fost în stare să trăim în casa cealaltă.

— Câtă vreme am stat acolo, nu ne-a trecut prin minte aşa ceva, răspunse el. A fost foarte bună, până în ziua când am fost convinşi că ea este căminul nostru. Dar ea nu-i mai răspundea. Se uita la el cum îşi schimbă cravata. Acum cunoştea pe Mark destul de bine şi ştia limpede cum trebuie să procedeze, pentru ca să-l facă fericit. Era convinsă, în mod aproape statornic, ca el se simte cu adevărat fericit.

Grupul cu bărbatul, femeia şi copiii era terminat. Cu totul pe neaşteptate femeia păru că acceptă să se supună voinţei ei şi apăruse din mijlocul lutului. Acum sta docilă, cu copilul în braţe şi capul întors puţin într-o parte. După

ce o termină, ieşi în uşa şurii şi strigă: Jane! Jane!

Simţea nevoia să arate cuiva ceea ce reuşise să facă. Jane se apropie în fugă, cu Marcia de mână şi cu John care venea pe urma lor, atras de veselia pe care o simţise în glasul mamei lui.

— Ia uitaţi-vă! zise ea cu glasul solemn, când îi văzu că intră, iar ei se îngrămădiră unul lângă altul şi se uitară la grupul întunecat de lut.

— Cum eşti în stare să faci aşa ceva, doamnă? murmură Jane, iar John întrebă cu sfială: „Cine sunt aceştia?”

— Sunt nişte oameni, răspunse Susan. Eu nu-i cunosc cine sunt, dar i-am făcut.

Se uită la grupul din faţa ei şi se simţi puţin înspăimântată, acuma după ce se separaseră cu totul de ea. Astă seară, când Mark se va întoarce acasă, îl va aduce şi pe el să-i vadă. În fond Jane nu putea înţelege aşa ceva, iar John şi Marcia erau atât de mici. Era nerăbdătoare să vadă expresia de pe obrazul lui Mark, după ce se va uita la ce a făcut ea. Acum nu-i mai putea ascunde, aşa că va trebui să-i împartă cu Mark.

Toată după amiaza şi-o petrecu în apropierea lor, uitându-se la ei şi simţindu-i din ce în ce tot mai aproape. Parcă le auzea glasurile împletitău-se între ele. Îi auzea vorbind unul cu altul, şi uitându-se la ei, i se părea că sunt gata să se pună în mişcare, deşi ştia că ea însăşi îi imobilizase în aceste atitudini pe care le aveau. Se gândi că dacă va putea, îi va libera din lanţurile care le imobilizau mişcările, dar nu ştia cum ar trebui să procedeze, pentru a-i libera.

Când auzi sunetul de claxon repetat de trei ori, ieşi ca să întâmpine pe Mark, dar mersul ei era acum domolit.

— Haide, să vezi ce-am făcut, îi spuse ea.

— Ai terminat vreo lucrare? întrebă el.

— Am terminat macheta de lut, răspunse Susan. Intrară amândoi în şură, ţinându-se de mână, dar ea nu zise nimica.

— Ia te uită, exclamă el, pe urmă se întoarse spre ea:

Bine, Susan! şi rămase tăcut, uitându-se la grupul din faţa lui, exact cum se uitase şi John.

— Cine sunt cei pe care-i reprezintă macheta asta?

— Sunt oameni, pur şi simplu, declară ea.

Se opri lângă el şi aşteptă, în timpul cât soţul ei îi examina.

— Nu se uită unul la altul, declară el, Ce te-a determinat să-i faci în atitudinea aceasta?

— Nu înţeleg ce vrei să spui? întrebă ea. Eu i-am făcut aşa cum sunt cu adevărat.

— Se feresc să se uite unul la altul, repetă el. Mai ales femeia… uită-te la ea. Eu cred, dragă Susan, că o femeie trebuie să se uite la copilul ei, sau la bărbat.

— Nu cumva ţi se pare că atitudinea lor este falsă? întrebă ea speriată. Am avut multă bătaie de cap, mai ales cu femeia. Mi-a fost peste putinţă să o prind destul de limpede, până când am modelat-o în această atitudine.

— Grupul acesta ne reprezintă pe noi? întrebă el pe neaşteptate.

— Da’ de unde, cum să ne reprezinte pe noi.

— Unde ai găsit modelele care ţi-au pozat? întrebă el din nou.

Ezită. Pentru a putea face femeia, trebuise să se dezbrace şi să stea goală în faţa oglinzii, ca să studieze fiecare linie a propriului ei trup.

— Femeia seamănă foarte de aproape cu tine, continuă el.

— Dar nimic dintr-ansa, decât trupul, se grăbi ea i-i spună.

— Cred că mai mult decât atâta. În atitudinea ei este ceva caracteristic al tău. Şi ochii – te-am văzut într-un rând întorcându-te exact în felul acesta, şi uitându-te la pădurea din apropierea casei noastre. Uneori când eram la masă şi începeam să-ţi spun câte ceva, întorceai capul tot aşa şi te uitai undeva departe, cu ochii rătăciţi pe fereastra deschisă, răscolind taina pădurii.

— Dacă-ţi închipui că ceva din ceea ce fac, ar putea să ne reprezinte pe noi, atunci va trebui să încetez de a

mai lucra, declară ea nemulţumită. Nu se poate să mă expun de fiecare dată, ca tu să te simţi jignit de purtarea mea.

— Bineînţeles, că nu se va întâmpla aşa ceva – deoarece ştiu că tu nu vrei să mă jigneşti.

Se simţi cutremurată de o amărăciune neînţeleasa, care-i înfiora trupul.

— Nu înţelegi, că va trebui să scap de teama aceasta perpetuă, că te voi jigni, continuă ea, căci altfel voi fi obligată să renunţ cu desăvârşire de a mai lucra. Trebuie să mă ştiu pe deplin liberă. Nu se poate să-mi pun mereu întrebarea: „Oare lui îi va plăcea?”

În orice caz grupul acesta îmi place, declară Mark. Vino încoace, Susan, şi întinzând braţul, i-l petrecu în jurul mijlocului.

— Lucrarea ta mi se pare admirabilă. Mă simt atât de mic alături de tine. Nu înţeleg, cum de poţi să faci aşa ceva! Mi se pare un fel de vrăjitorie. Dar…

— Dar? întrebă ea.

Rămase nemişcată, sprijinită de braţul ce i-l trecuse împrejurul mijlocului, dar departe de el, fără să-şi dea seamă că şi silueta femeii pe care o făcuse, stătea ca şi ea, sprijinită de braţul bărbatului, dar departe de el.

— Aş vrea să-ţi spun – dar nu ştiu cum să mă exprim – mi se pare că tu începi să scapi din puterea mea şi să te depărtezi… încât nu te mai pot ajunge. Este aceeaşi senzaţie, ca în noaptea aceea… de amintirea căreia nu mai pot scăpa. În fond totul se reduce la faptul că eu… nu sunt bărbat la Înălţimea Ta.

Braţele lui Mark îi scăpară în lungul trupului. Pe urmă-şi băgă mâinile în buzunare. Susan rămase singură, în faţa machetei.

— Aş putea să-i fărâm în câteva secunde, murmură ea cu glasul stins. Ca să nu mai stea între noi.

— Susan, cum se poate să vorbeşti în felul acesta, protestă el speriat. Ai pierdut zile şi săptămâni întregi, lucrând la ea.

— Aş putea s-o zdrobesc dintr-un singur gest, repetă

Susan.

— Ascultă, Sue… pentru gestul acesta nu te-aş putea ierta niciodată. M-aş simţi deznădăjduit… şi nu aş putea să fiu câtuşi de puţin mulţumit, dacă aş vedea ca tu nu îndrasneşti să mai faci ceea ce vrei.

— Bine, dar dacă ceea ce fac eu, nu poate fi pentru tine decât suferinţă…

— Îţi făgăduiesc că nu voi mai aduce niciodată vorba, despre relaţiunile dintre noi, o întrerupse el.

— Eu voi presimţi starea ta sufletească, chiar dacă nu-mi vei spune nimica, şi presimţirea aceasta va fi ca un fel de cătuşi pe mâinile mele.

— Nu mă voi mai gândi la aşa ceva… voi alunga astfel de gânduri, se grăbi el să-i răspundă. Haide, Sue, te rog, sărută-mă!

Se întoarse spre el şi-i văzu ochii care o implorau. Îl cuprinse în braţe şi simţi braţele lui împrejurul trupului ei. Se temea de ea. De ce s-o fi temând de ea? În firea ei era ceva nedefinit, care făcea pe ceilalţi să se sperie, iar când începea să-şi dea seamă de felul în care se uitau la ea, se simţea şi ea înspăimântată. Se strânse din toate puterile lângă el.

— Ţine-mă strâns, murmură ea şi braţele lui se ridicară supuse şi se încolăciră împrejurul ei. Mai strâns… murmură ea din nou, mai strâns decât atâta!

Se strânse o clipă lângă el, dar Mark nu o putea ţine mai apropiată. Pe urmă îi auzi glasul murmurând:

— Haide, dragul meu, să vedem ce fac copiii.

Se îndreptară spre ieşire şi după ce Susan încuie uşa, se întoarseră în casă împreună. După ce intrară, ea se urcă numaidecât la etaj şi ascunse cheia într-o cutie din sertarul biroului ei: „Nu-l voi mai duce niciodată la atelier –, îşi zise ea. Nu ştia cum şi de ce, dar parcă se simţea rănită de atitudinea lui… probabil sentimentul ei de acuma se datora numai oboselii. Îşi perie părul şi îmbrăcă o rochiţă galbenă de pânză care făcea ca ochii ei să pară mai adânci şi mai întunecaţi decât până acuma. Pe urmă coborî la parter.

Pe terasa cu duşumelele putrede găsi pe Mark cu

luleaua aprinsă şi cu Marcia pe genunchi, iar pe treapta din apropierea lui se aşezase John şi în timp ce vorbea cu tatăl său, sta cu mâinile împreunate împrejurul genunchilor, exact cum văzuse de multe ori şi pe Mark.

— Tăticule, am încercat să întrebuinţez râme la nadă, dar unora dintre peşti nu le plac râmele, spunea el.

— În cazul acesta, ar fi mai bine să încerci cu muşte. Glasul lui Mark era cald şi plin de interes. Va trebu să urmăreşti ce fel de muşte preferă la anumite anotimpuri şi să le întrebuinţezi ca nadă pe acestea.

— Uâuî-ul, gângurea Marcia care ţinea în mână o păpuşă de cârpă fără braţe. Glasurile lor o treziră din nou la realitate. Aci era lumea ei adevărată, alături de aceste trei fiinţe dragi.

Făcu un pas şi se opri pe terasă, în apropierea lor.

— Ei, ce ziceţi dragii mei? Vreţi să ne aşezăm la masă? întrebă ea, cu glasul înduioşat şi adânc.

John sări în picioare şi Marcia lăsă păpuşa din mână. Privirile ei întâlniră ochii lui Mark şi începură amândoi să râdă. În clipa aceasta şi alături de copiii lor, se simţeau atât de aproape unul de altul. Mark se ridică şi trecându-i un braţ împrejurul umerilor, Susanei i se păru că toată viaţa ei tremură în clipa aceasta trecătoare. Ceea ce făcuse ea, nu era altceva decât lut rece şi fără viaţă.

Toată casa era plină de mireasma dulceagă a căpşunilor şi a zahărului de la dulceaţa ce o fierbeau la bucătărie, unde împreună cu Jane se învârtea împrejurul plitei. Copiii ieşiseră în grădină şi zburdau în lumina de soare, dar John se întorcea mereu la ele, ca să le spună:

— Miroase atât de bine!

— Eşti exact ca un bărzătune, răspundea Susan râzând. În faţa uşii cu pânză de sârmă verde se auzea zumzetul albinelor atrase de dulceaţa la care nu puteau ajunge. John se oprise în faţa borcanelor pline.

— Aş fi în stare să le mănânc pe toate!

— Îţi voi da numaidecât o felie de pâine, unsă cu unt şi cu dulceaţă, răspunse Susan înveselită. Şi se duse să aducă pâinea neagră, făcută de Jane.

— Dar îi dai şi lui Marcia, zise John foarte serios. Tăie pâinea felii şi o unse gros cu unt, în timpul cât copiii îi urmăreau fiecare mişcare. Iitându-se la ei, se simţi cuprinsă de o profundă senzaţie a realităţii. Timpul părea că s-a oprit în loc, pentru a-i fixa în amintire toate amănuntele din apropierea ei bucătăria largă, cu duşumele vechi şi fereştile mici şi lucitoare, Jane în apropierea plitei, scoţând cu lingura de aramă siropul transparent şi de coloarea purpurei, Marcia aşezată în scaunul ei înalt, John urmărind mişcările manilor ei, şi alături de toţi aceştia, ea însăşi… Îi întinse felia de pâine şi timpul începu din nou să se depene pe lângă ea.

— Ia tartina şi mănânc-o imediat, căci te vei simţi mult mai bine, zise Susan.

— Nu vrei să dăm şi albinelor puţină dulceaţă? întrebă John. Grozav ar vrea s-o guste şi ele.

Turnă puţină dulceaţă caldă într-o farfurioară.

— Pune farfurioara pe treptele scării şi vezi ce se întâmplă cu ea, zise Susan.

Băiatul plecă şi ea împreună cu Jane începură din nou să umple borcanele, unul câte unul, ca apoi să le dea la o parte, să se răcească şi să se închege.

— Cum v-am spus doamnă, continuă Jane povestea de unde o lăsase, soţul meu era bun ca soarele. Nu bea niciodată nimica, decât cel mult un pahar de bere, în ziua de patru Iulie, căci după cum îmi spunea, doamnă, el serba această zi, pentru a-mi dovedi că-şi păstrează independenţa, căci el era american, iar eu eram englezoaică. Dar asta, doamnă, o spunea mai mult din glumă, căci era un bărbat care muncea cu dragoste şi nu m-a bătut niciodată, şi cum am spus întotdeauna, ce altceva ai mai putea cere unui bărbat?

— Adevărat, ce altceva ai mai putea cere! murmură Susan.

— Sunt multe femei, doamnă, care n-au avut norocul pe care l-am avut eu şi dumneavoastră, adăugă Jane cu glasul plângător. Domnul Keening este la fel, nu-i aşa? Nu bea niciodată şi este mereu acelaşi, cum a fost

întotdeauna. Este o calitate fără pereche la un bărbat.

— Da, este! încuviinţă Susan.

După ce reuşi să-şi hotărnicească micul ei univers între pereţii casei şi coama dealurilor din zare, într-una din zilele următoare auzi vâjâitul neaşteptat al unui automobil, începuse să coasă o rochiţă trandafirie de pânză pentru Marcia, căci fetiţa avea ochii negri ca şi ai ei, când se auzi soneria de la intrare. De afară veni glasul Janei, pe urmă un alt glas, nerăbdător şi răstit, glasul lui David Barnes care spunea:

— Am avut multă bătaie de cap, până când am dat de urma dumneavoastră.

Se ridică numaidecât în picioare şi lăsă lucrul din mână, când Jane apăru în cadrul uşii, ca să-i spună:

— Vă aşteaptă un domn la parter, doamnă. Dar pare atât de nemulţumit, încât mă gândesc că trebuie să fie un om de seamă!

— Vin numaidecât! răspunse Susan.

Dar nu cobora numaidecât. După plecarea Janei, rămase câteva clipe fără să se mişte. Pe urmă intră în odaia unde Marcia îşi făcea somnul de după amiază. Începuse să se trezească şi căsca, întinzându-şi picioruşele dolofane. O luă în braţe şi după ce o îmbrăcă într-o rochiţă curată, îi pieptănă buclele.

— A venit cineva la noi în vizită, zise ea şi corboră cu fetiţa în braţe, ca să intre în salonul de la parter, unde o aştepta David Barnes, stând în picioare în faţa fereştii. Îmbrăcat în costumul lui de şeviot, părea mai mic şi mai îndesat decât până acuma.

— Te-am făcut să mă aştepţi, începu ea cu glasul vesel, căci voiam să-ţi arăt pe Marcia. Data trecută, când dumneata erai aici, ea nu era încă născută.

Se întoarse spre ea, ţinând strâns în mână un baston scurt şi greu, de coloare neagră. Din buzunarul burduşit i se vedea un colţ de şapcă, pe o care îndesa mereu, ca s-o ascundă, şi părea enervat.

— Atât e tot ce ai făcut? întrebă sculptorul.

— Crezi că nu este de ajuns? întrebă ea cu ochii

strălucitori şi fără să clipească.

Se aşeză pe un scaun, ţinând pe Marcia pe genunchi, dar el rămase în picioare şi se uită la ea întunecat.

se păru că este mai schimbat şi mai îmbătrânit.

— Ai lucrat ceva? întrebă el din nou.

Nu-i răspunse nimica. Marcia se lupta să scape din braţele ei şi când reuşi să se vadă în picioare, începu să strige: „Janie!”

Las-o să plece, zise David Barnes. Nu vrea să stea cu dumneata. Cine este Janie?

Femeia care-mi ajuta la gospodăria casei, răspunse Susan.

Fetiţa o preferă pe ea, adăugă Barnes. Dumneata nu eşti o mamă bună pentru copii. Ţi-am spus demult, că aşa se va întâmpla.

Nu-i adevărat, protestă Susan, cu glasul sfios.

Ce-ai făcut? întrebă el. Presupunând… că ai lucrat ceva.

Am terminat ceva, declară Susan.

— Să văd ce este, porunci el întunecat.

În clipa aceasta i se părea că nu i-a mai rămas nimica din tot ce a avut, afară de ceea ce ar fi voit Barnes să-i mai lase. Căminul, Mark, copiii, toţi aceştia nu mai existau. Nu mai rămăsese nimica, afară de omul acesta mic şi îndesat, cu glasul sălbatic şi ochii încruntaţi care-i cereau dovada calităţilor ei. Se ridică în picioare şi după ce se urcă la etaj, scoase cheia din cutie, şi fără să spună nicio vorbă, se îndreptară amândoi spre şura în care nu mai intrase de câteva săptămâni, din ziua aceea când se oprise împreună cu Mark în faţa grupului făcut de ea.

Mark o întrebase de nenumărate ori: „Nu vrei să te mai ocupi de lucrările tale, Susan? şi ea îi răspunsese de fiecare dată: „Dragul meu, nu cred că voi mai lucra de aci înainte. Nu ştiu de ce, dar de un timp încoace simt nevoia să mă dedic numai ţie şi copiilor”. Într-un rând, învăluiţi în umbrele nopţii calde de la ţară, se apropiase de el, ca să-i spună: „Dragul meu, cred că ar fi bine să mai avem un copil – Marcia a împlinit doi ani”, dar el îi răspunsese: „Nu

draga mea… deocamdată nu. Aş vrea ca înainte de toate această dorinţă să se limpezească în sufletul tău şi să fii sigură de ceea ce vrei”.

— Eu sunt sigură de mine, murmurase ea. Fruntea îi era culcată pe umărul lui voinic şi cald, umărul cu muşchi vârtoşi în care simţea pulsaţia sângelui.

— Nu, răspunse el a doua oară, deocamdată… nu…

Deschise poarta grea a şurii de piatră şi David Barnes intră şi se îndreptă numaidecât spre grupul de argilă, cu aceeaşi mişcare grăbită, cu care s-ar fi îndreptat spre o scăpărare de lumină, şi-l examina îndelung. Ea se oprise lângă el şi aştepta. Lutul umed se uscase încet sub învelitoarea udă cu care-l acoperise, aşa că acuma, după ce-l descoperi, cele patru siluete apărură în faţa ei, fără să aibă nicio plesnitură şi luaseră o patină palidă, ca de argint vechi.

Barnes se uită la grupul de lut, fără să zică nimica.

Trecu vreme îndelungată, dar ea aştepta cu toată răbdarea. Pe deasupra capetelor lor săgetau porumbeii care-şi aveau cuiburile între scheme, şi o ploaie uşoară de fulgi începu să se scuture peste ei.

— Dumneata continui să crezi şi acuma, că nu e necesar să înveţi anatomie, murmură el într-un târziu. Grupul acesta este atât de bine tăcut, încât mă gândesc că dumneata nu eşti vrednică să ai un astfel de noroc. Ascultă ce-ţi spun eu: va trebui să studiezi structura scheletului şi a muşchilor. Nu vreau ca de aci înainte să continui a lucra cu aproximaţie. Cunosc pe cineva la New York şi va trebui să te duci la el, de trei ori pe săptămână, ca să studiezi. El nu face altceva, decât anatomie.

— „Nu se poate aşa ceva”, era gata să pronunţe aceste cuvinte, dar se opri la timp, şi-l întrebă: De ce-mi spui astfel de vorbe? Eu mi-am copiat conturele propriului meu corp.

— Ai copiat; da, ai copiat, sigur că ai copiat! zbieră el. Ţi-am spus demult că va trebui să încetezi de a mai copia! Un sculptor construieşte o statuie dinăuntru în afară şi crează oamenii exact cum i-a creat şi Dumnezeu!

— Cred că va fi mai bine, ca eu să continui a crea copii, răspunse Susan. Dar înţelese imediat ce vrea să spună Barnes.

El păru că n-a auzit răspunsul ei.

— Singurul avantaj pe care-l ai în calitate de femeie, continuă el, este că în timp ce lucrezi, ai un bărbat care să te hrănească şi să te îmbrace. Eu trebuie să fac şi lucruri de vânzare, ca să am cu ce trăi în timpul cât lucrez.

— Dumneata nu mă poţi înţelege pe mine, îi răspunse ea înfierbântată. Eu nu sunt ca dumneata… eu sunt o fiinţă omenească… O femeie care ar vrea…

— Într-un rând a trebuit să joc rolul de imbecil în faţa unei femei, continuă el, fără să asculte la vorbele ei. Eram sărac şi chinuit de pasiunea nestăpânită de a lucra, aşa că a trebuit să alerg după o femeie şi s-o determin să-şi lase bărbatul şi să fugă cu mine, ca pe urmă să ajung la convingerea, că nu voi mai reuşi niciodată să scap de ea. Mi-au trebuit ani întregi, pentru ca să-mi pot da seamă de ceea ce ştiu acuma… anume că nimenea şi nimica nu poate să aibă importanţă, afară de opera ta. Ţi-o jur pe Dumnezeul meu, că aş fi foarte fericit, dacă s-ar fi găsit cineva care să mă pocnească în cap şi să-mi spună, ceea ce-ţi spun eu dumitale acuma, că pentru oameni ca noi, nimic nu poate avea importanţă, afară de opera noastră. Ceilalţi nu au decât să stea şi să se zgâiască la ceea ce facem noi.

Vorbele lui păreau că au smuls-o din lumea ridicată împrejurul ei şi c-a rămas în picioare alături de el, cu trupul arzând ca o flacără.

— Vrei ca după ce voi învăţa anatomia, să sfărâm grupul acesta şi să-l fac din nou? întrebă ea.

— Nu-nu, protesta el. Este prea bun… prea bun, pentru a mai avea nevoie să fie şi mai bun, şi este destul de bun, pentru a-l termina aşa cum este.

— Mă gândeam să-l fac în marmoră, zise ea.

— Nu, protestă el din nou. Lasă marmora pentru lucrările dumitale cele mai bune. Te-am lăsat să faci havuzul acela în marmoră, numai pentru a putea constata,

cum vei proceda la cioplitul ei. Va veni o zi, când vei renunţa la lut şi nu vei mai pune niciodată mâna pe el. Dumneata eşti făcută să sculptezi, nu să modelezi. Grupul acesta de aici merge să-l faci în bronz – îl voi trimite eu la turnătorie, pentru dumneata. Şi ascultă... îl voi prezenta la un concurs. Cunosc pe cineva care ar avea nevoie de un astfel de grup, pentru spitalul fondat de tatăl său... acesta de aci, va fi tocmai bun, şi voi vorbi cu el.

Se plimbă împrejurul grupului, fluierând încetişor şi clătinând din capul zbârlit.

— Ai reuşit să faci ceva, declară el într-un târziu. Ai făcut o copie fotografică a amănuntelor fără nicio importanţă, dar pe urmă ţi-ai uitat cu totul de dumneata şi ai reuşit să faci ceva. Femeia este foarte frumos făcută, cu privirea aceea care-i rătăceşte în depărtare... a fost un gest inteligent din partea dumitale, să-ţi dai seamă, că privirile ei n-ar putea să se oprească nici asupra bărbatului, nici asupra copilului. O, Doamne... majoritatea oamenilor ar fi spus, că femeia ar fi trebuit să se uite la copil... Ce tâmpiţi!

Scoase şapca boţită din buzunar şi şi-o trase până peste urechi, pe urmă continuă:

— Pregăteşte-te, ca Marţi să poţi pleca, pentru a începe studierea scheletelor dumitale, sfârşi el, iar în clipa următoare auzi automobilul scârţâind pe prundul drumului din marginea grădinei lor.

În aceeaşi seară îi spuse lui Mark, pe un ton cu totul indiferent:

— A venit David Barnx şi a văzut grupul făcut de mine.

Erau aşezaţi unul lângă altul, pe terasa veche a casei lor. Seara era ca orice altă seară de până acuma, şi nici n-ar fi dorit să fie altfel. Va face totul, ca şi de aci înainte serile ce le vor petrece împreună, să nu se deosebească de celelalte.

— Ce ţi-a spus?

Glasul lui răsuna plăcut şi puţin cam rece. Susan se apropie şi-şi încleşta mâna pe mâna soţului ei.

— Spunea că este destul de bun, dar că nu am cunoştinţe de ajuns în acest domeniu, căci îmi lipseşte temelia.

— E un mare prost, ripostă Mark. Grupul făcut de tine este admirabil. Aş vrea să mergem, ca să-l mai văd odată.

— Spune că eu copiez trupul oamenilor, dar nu încerc să-i creez.

— Ce vrea să înţeleagă cu astfel de vorbe? întrebă Mark.

— Mi-a spus că Marţea viitoare să plec la New York şi să încep să învăţ anatomia. Nu te superi, dacă voi pleca de acasă? Până când să te întorci tu de la birou, voi fi şi eu înapoi!

Prin întuneric putea auzi pufăitul lulelei lui Mark. Într-un târziu îi răspunse:

— Ştii foarte bine, că eu aş vrea ca tu să faci tot ce pofteşti. Dar în locul tău, aş prefera ca mai întâi să mă conving că tipul acesta are dreptate.

— Nu voi pleca de acasă, decât de două ori pe săptămână şi Jane este o femeie care se pricepe să îngrijească admirabil de copii.

Mark tăcu şi părea că se gândeşte la ceva. Dar ea reuşise să-i spună ce avea de spus. Puţin după aceea se ridică în picioare şi se cuibări în braţele lui, care-i încinseră trupul. Multă vreme niciunui dintre ei, nu mai zise nimica.

— Eşti o femeie adorabilă, murmură el într-un târziu. Când eşti ca asta seară, îmi pari cea mai divină femeie.

Marţea următoare, imediat ce Mark plecă la birou, ea se urcă la etaj şi-şi scoase halatul înflorit, ca să se îmbrace. Îşi uitase că e Marţi şi nu-i mai spusese nimica. La plecare o sărutase, spunându-i ca în fiecare zi:

— Exact peste zece ore, voi fi din nou acasă.

— Te vom aştepta cu toţii în faţa porţii, răspunse ea. Şi John adăugase:

— E bine că Marcia a început să se ţină în picioare, căci în felul acesta va putea să iasă şi ea până la poartă,

fără să fie nevoie s-o ducă cineva în braţe.

Îl însoţiseră în lungul aleii aşternute cu zgură, până la poartă şi-i făcuseră semne în timp ce maşina lui se depărta. Pe urmă ea se întorsese repede spre copii.

— John, astăzi mămica va trebui să lipsească puţin de acasă, iar tu vei ajuta Junei, ca să aibă grijă de Marcia.

— Unde te duci? întrebă el.

— La New York, răspunse Susan.

— De ce? întrebă John din nou.

— Am de lucru.

De aci înainte vei începe şi tu să lucrezi în fiecare zi, cum face tăticu'? întrebă el speriat.

— Nu… nu, dragul meu… numai din când în când, răspunsese ea şi imediat după aceea îi lăsase pe amândoi în lumina soarelui din grădină, dar îi văzu că se uită după ea, speriaţi de vorbele ei pe care nu le puteau înţelege. Dar ea totuşi trebuia să plece.

Până la gara care era în partea de miazăzi a oraşului, nu avea de făcut mai mult de un kilometru jumătate. Mark ar fi putut-o duce foarte uşor cu maşina lui, până la gară, dar ea nu vrusese ca dimineaţa aceasta să se deosebească cu nimica de celelalte. Va merge pe jos.

Era în stare să facă orice… Da, era în stare să facă chiar aşa ceva. Când o conduseră în sala albă şi strălucitoare de lumină, o clipă fugară, atât cât îi trebui ca să vadă forma prelungă a trupului acoperit cu un cearşaf alb, se gândi că nu va fi în stare.

(„Totuşi voi putea, îşi zise ea. Sunt în stare să fac şi aşa ceva").

Un bărbat cu înfăţişare blândă şi glasul liniştit, se apropie de ea şi o întrebă:

— Domnişoara Gaylord? Eu sunt Creighton. Prietenul meu David Barnes mi-a vorbit despre dumneata.

Susan îi simţi mâna mică, puternică şi curată între degetele ei.

— Vrei să treci în partea aceasta? îl urmă într-o încăpere mai mică: Acuma după ce-ţi vei scoate pălăria, îmbracă halatul acesta şi pune-ţi mănuşile – ţine minte:

este extrem de important, ca în timpul lucrului, să nu te tai niciodată.

Se supuse, dar îşi simţea inima tremurând de spaimă. Bărbatul se uită la ea cu atenţie.

Ţi se întâmplă pentru prima dată, să faci aşa ceva?

— Până acuma n-am văzut încă niciodată un om mort, răspunse ea şi-i fu ruşine de felul în care-i tremura glasul. Îşi drese glasul şi continuă ceva mai tare: Eu fac sculptură şi domnul Barnes mi-a spus că va trebui să mai învăţ anatomie.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclamă el cu glasul blând. Acesta este un gest caracteristic pentru David Barnes, să îndemne o fată tânără ca dumneata, să se apuce de aşa ceva. De ce nu ai început cu un curs de anatomie, sau cu ceva mai puţin brutal?

— Mă simt capabilă să încep chiar aici, răspunse ea.

— Bine, răspunse el cu îndoială, dacă se va întâmpla să simţi că-ţi vine să leşini…

— Nu voi leşina, declară Susan categoric.

Fu foarte mulţumită când văzu că bărbatul ridică cearşaful cu care era acoperit cadavrul şi constată ca mortul avea un corp desăvârşit. Dacă s-ar fi întâmplat să fie bătrân şi grosolan – dar era tânăr şi foarte, frumos. Era cadavrul unui tânăr.

— De ce o fi murit? întrebă ea, în şoaptă.

— O boală stranie care era ascunsa în creier, răspunse Creighton.

— Dar familia lui… nu l-a reclamat.

— A fost un copil găsit şi n-a fost niciodată normal, în timpul vieţii. A trăit într-o Instituţie a Statului, unde a fost îngrijit. Cel puţin de astă dată creierul lui va putea folosi la ceva.

Băgă de seamă numaidecât, că doctorul avea dreptate, deoarece văzu că obrazul tânăr era senin, fără nicio urmă de suferinţă şi nici de înţelegere.

— Acum arată destul de bine, declară Creighton.

Dar l-am văzut de două ori în timpul cât a fost în viaţă şi obrazul lui avea aceeaşi expresie, ca a unui om

torturat.

— Din pricina suferinţelor?

— Cine ar putea să-ţi spună? continuă doctorul. El n-a fost niciodată în stare să vorbească… Dar a sosit timpul ca eu să continui cu lucrul început, iar dumneata să începi cu al dumitale… uite aşa.

Cu gesturi repezi şi îndemânatice, începu să facă icizii cu bisturiul.

— Nu curge sânge, exclamă ea mirată.

— Nu curge, deoarece cadavrul a fost preparat, îi explică doctorul. Acum, uite ce e… ca să înţelegi, ia acest manual. Te sfătuiesc să începi cu el. Ceteşte o pagină pe urmă vei putea continua. Mă vei întreba despre ceea ce ţi se pare nelămurit. Eu voi continua să lucrez, la ceea ce mă interesează pe mine. Eşti sigură că nu ţi se va întâmpla nimica?

— Da! răspunse Susan.

Se aşeză pe un scaun şi începu să cetească încet, dându-şi toată silinţa, ca să-şi concentreze atenţia. Ceti până la sfârşit, pe urmă se ridică în picioare şi luă un bisturiu cu tăişul subţire şi ager, delicat şi rezistent… Era mulţumită că nu curge sânge. Trupul acesta era ca şi lutul. Până şi atingerea lui părea exact ca a unei bucăţi de lut. Trupul omenesc nu este altceva decât lut rece. Ori lutul nu cunoaşte nici durerea nici deznădejdea… Pielea cadavrului e atât de subţire. După ce o jupoi şi o dai puţin la o parte, muşchii apar cu ţesuturile ca nişte fibre. Ce frumos se împletesc muşchii între ei, aşternuţi pe oase şi modulându-se după ele, ca să se poată mişca! mai erau şi nervii care i se păreau o împletire minunată, şi dantela arterelor şi a vinelor…

— N-ai terminat încă? întrebă doctorul într-un târziu. A sosit timpul să închid dugheana.

Ridică fruntea şi se uită la el mirată.

— Nici n-aş fi visat până acuma că acesta ar putea să fie felul în care este făcut un corp omenesc, declară ea. Acum ştiu şi eu.

În noaptea aceea rămase trează, alături de Mark care

dormea. Ea nu era în stare să închidă ochii: „Va trebui să văd în toate amănuntele, cum este făcut trupul omenesc, înainte de a mai încerca să lucrez ceva”, îşi zise ea. După o bucată de timp se ridică din pat şi ieşi din casă, desculţă, ca să se oprească în iarba umedă de rouă. Pe cer nu răsărise luna, dar stelele scăpărau de lumină şi păreau enorme. În mijlocul liniştii depline a acestei nopţi, rămase nemişcata, analizându-şi toate senzaţiile.

„— Voi încerca să pătrund până în cele mai ascunse funduri ale creaţiei”, îşi zise ea. Dar nu se simţea câtuşi de puţin înspăimântată.

Nu putea spune lui Mark nimica din ceea ce învăţa acuma. Începuse să se obişnuiască şi i se părea de la sine înţeles, ca de două ori pe săptămână să plece la New York. Iar el stărui ca să o conducă la gară şi seara s-o aducă acasă cu automobilul lui.

— Nu se poate să faci drumul acesta pe jos, prin o astfel de arşiţă, spunea el, înduioşat. Odată sau de două ori o întrebase: Ce faci, dragă Sue, după ce ajungi la New York?

— Nimic altceva, răspunsese ea, decât studiez anatomia.

Altă dată stăruise:

— Cum procedezi?

— Foarte simplu, încerc să înţeleg funcţiunea muşchilor şi a oaselor, răspunsese ea.

— Trebuie să fie o ocupaţie grozav de plicticoasă, declarase el. Dar în aceeaşi clipă Susan dete un ţipăt:

— O, ia te uită Mark... pe marginea părăului s-a oprit un pescăruş albastru!

Era adevărat că odată sau de două ori pe an se întâmpla, ca luat de curenţii de aer, câte un pescăruş albastru să se abată pe marginea acestui pârău. În dimineaţa aceasta tocmai se oprise unul în apropierea lor. Văzând-o că este atât de emoţionată, opri maşina şi urmăriră pasarea călătoare care-şi muie ciocul în apa limpede, apoi întinse aripile şi cu fiecare bătaie începu să se urce tot mai sus, sub cerul senin.

„— Parcă Dumnezeu l-ar fi trimis în drumul meu!” îşi zise ea şi zâmbi. N-ar fi fost în stare să explice lui Mark, extazul de fiecare zi pe care i-l pricinuia descoperirea tainei cu care este făcută arcada unei pulpe omeneşti, sau a unui picior, sau descoperirea admirabilului mecanism al unei mâne. Ori extazul acesta al ei dura de săptămâni întregi.

— Îmi spune Creighton că dumneata ar fi trebuit să te ocupi de ştiinţă, declară David Barnes, care pe sfârşitul verii veni într-o zi la Laborator, s-o vadă ce face.

— Mişcarea mâinilor dumitale, domnişoară Gaylord, este extrem de sigură, declara doctorul Creighton zâmbind.

— Are şi o inimă de gheaţă, murmură David Barnes. Slava Domnului, că are inima de gheaţă. Ascultă Creighton, sunt gata să pariez, că n-a încercat niciodată să flirteze cu dumneata.

Obrazul palid al lui Creighton se aprinse ca para şi Susan zâmbi. Oamenii aceştia doi nu o cunoşteau încă. Sau mai bine zis, ei cunoşteau o parte din fiinţa ei, iar Mark cunoştea cealaltă parte. Dar nimenea nu o cunoştea în întregime.

— Fata aceasta va deveni un mare sculptor, declară David Barnes. Mâna lui bătucită, puternică şi sensibilă, i se aşezase pe umăr. Ar fi păcat să-şi risipească talentul, ocupându-se de probleme ştiinţifice. Când crezi că vei termina Susan? Vara este pe sfârşite. Eu mă întorc la Paris şi dumneata vei pleca împreună cu mine.

— Nu, eu nu voi pleca, declară Susan.

— N-i terminat încă?

— Eu nu voi pleca la Paris, repetă ea din nou.

— Fire-ai a naibei să fii. De ce nu vrei să vii la Paris?

— Pentru că nu pot să părăsesc pe Mark şi pe copii. Creighton se uita la ea mirat.

— Da, dragul meu, e măritată! mormăi David Barnes cu amărăciune. Uită-te bine la ea! S-a născut în lume cu cel mai mare dar ce-l poate avea o fiinţă omenească, şi totuşi se lasă legată de cineva – ce este omul acesta? –

agent imobiliar sau aşa ceva – şi are şi copii cu el. Totuşi îi va părăsi, va trebui să-i părăsească, dar ea nu este încă în stare să-şi dea seamă. Să sperăm că Dumnezeu îi va deschide ochii!

Creighton nu zicea nimica. Era ocupat cu spălarea instrumentelor lui complicate şi examina tăişurile fine ale bisturielor pe care le ştergea cu toată atenţia.

— Dumneata nu vei fi în stare niciodată să înţelegi, că eu am nevoie de toate acestea, declară Susan. O parte din fiinţa mea ar fi astăzi moartă, dacă nu m-aş fi căsătorit cu Mark şi n-aş fi avut copii. Aş fi lucrat numai cu o parte din mine, iar ceea ce aş fi făcut, nu putea să aibă nicio valoare.

— Cred că nu e nevoie ca cineva să-şi petreacă toată viaţa în ocnă, pentru ca să-şi poată da seamă de ceea ce este ocna în realitate, răspunse David Barnes. Două nopţi sunt tocmai de ajuns pentru aşa ceva.

Susan nu-i răspunse. Erau anumite lucruri pe care nu putea să le explice lui David Barnes, exact cum erau lucruri pe care nu putea să le explice lui Mark. Ar fi fost peste putinţă să se găsească cineva, capabil să înţeleagă totul… Dar în seara aceea, în timpul cât îşi aranja instrumentele în cutia lor, îşi dete seamă ca ea a terminat cu tot ce avea de învăţat aci la Laborator. Învăţase tot ce dorise să ştie. Şi era pregătită pentru a începe ceva nou.

— Adio domnule Creighton, zise ea, după ce David Barnes plecă. De astăzi încolo nu voi mai veni la Laborator.

— Nu vei mai veni? întrebă el mirat. Pe urmă încercă să zâmbească. În orice caz domnişoară Gaylord, prezenţa dumitale mi-a făcut multă plăcere. Într-o bună zi, după ce vei deveni celebră, şi voi vedea undeva o statuie a dumitale, mă voi gândi cu mândrie, „am contribuit şi eu cu ceva, la reuşita ei”.

De fapt ai contribuit cu foarte mult la iniţiarea mea, îi răspunse ea cu entuziasm. Lucrase împreună cu el toată vara, şi-l cunoaşte până în cele mai ascunse cute ale sufletului, dar el nu o cunoştea pe ea de loc.

— Sunt foarte încântat, că am avut ocazie să te

cunosc, continuă el, ştergându-şi mâinile cu un prosop. N-aş fi visat niciodată… mai bine zis, nici nu m-aş fi gândit că ar putea să existe o femeie măritată, care să se intereseze de astfel de lucruri. Cred că dumneata nu semeni câtuşi de puţin cu celelalte femei…

Cuvintele acestea atât de cunoscute, treziră ecouri adânci în sufletul ei. Pe vremea când era mică şi purta părul pe spate, auzise pe cineva spunând mamei ei: „Susan se deosebeşte cu totul de celelalte fete, nu-i aşa?” iar mama ei răspunsese „Câteodată nici eu nu sunt în stare s-o înţeleg – Pe urmă ea se furişase undeva într-un colţ, ca să poată plânge, fără să fie văzută de cineva; dar nici ea însăşi nu ştia de ce plânge, decât cel mult că se simţea singură.

— Adio, repetă ea şi întinse mâna spre Creightoru Ai fost foarte amabil cu mine.

— N-am fost câtuşi de puţin, murmură el şi Susan se uită la ochii lui limpezi care păreau puţin speriaţi şi-i simţi mâna uscată şi lucioasă între degetele ei. O clipă doctorul păru că ezită, pe urmă continuă: Cred că felul acesta de a sfâşia şi a tăia în fiecare zi un trup în bucăţi, nu a putut să ţi se pară de loc constructiv. Dar în felul acesta dai altora posibilitate, ca să-şi ducă cercetările mai departe. Încerc din toate puterile să-mi aduc mereu aminte de acest amănunt. Lucrările acestea de aici, sunt un fel de temelie pe care se va ridica ceva – Da! încuviinţă Susan…

Ieşi din Laborator şi închise uşa, încet şi pentru totdeauna pe urma ei, „Tot aşa, merg şi eu înainte”, gândi ea.

David Barnes se aşezase pe terasa din faţă a casei şi bătea cu bastonul în duşumelele vechi; în timp ce striga la ea…

— Aş vrea să vezi pe marii pontifi ai artei la lucru – căci până acuma nu m-ai văzut decât pe mine.

— De ce trebuie numaidecât să văd pe cineva? îl întrerupse ea cu glasul liniştit. Eu trebuie să lucrez în felul meu. Afară de asta eu vreau să fac lucruri din America, nu din Franţa.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zbieră el, eşti tot atât de ignorantă ca şi una dintre vacile celea de colo, şi întinse bastonul spre coasta dealului. Aici n-a auzit încă nimenea vorbindu-se despre dumneata – va trebui să poţi spune că eşti eleva unui maestru cunoscut.

— La urma urmei, zise ea cu glasul împăciuitor, dumneata eşti destul de cunoscut.

— Da, dar dumneata ai nevoie să te duci la Paris! protestă el. Nu vei fi în stare să înţelegi ce înseamnă arta, dacă nucunoşti Parisul, Nu-i răspunse. Marcia se apropia pe poteca din grădină, săltând tot într-un picior în faţa Janei. Căzu în brânci şi câteva clipe rămase nemişcată, gândindu-se să plângă sau să tacă, dar se vede că se răzgândi şi nu mai plânse. Se ridica în picioare cu greutate şi-şi scutură mânuţele de praf, apoi începu să urce repede treptele scării. O urmăriră cu ochii până ajunse pe treapta cea mai de sus şi o văzură, cum ridică obrazul strălucitor spre Susan... Susan deschise braţele şi o cuprinse, apoi după ce o ridică pe genunchi, se uită cu îndrăzneală la David Barnes.

— Mai aşteaptă, până când vor creşte, zise el cu cruzime, mai stai până când vor pleca – şi vor pleca din prima clipă, îndată ce se vor convinge că sunt în stare să plece, deoarece copiii sunt tot atât de egoişti ca orice fiinţă omenească, iar dumneata vei rămâne singură, fără să mai ai cu ce te mândri. Atunci va fi prea târziu.

— Ceea ce dumneata nu vezi, ripostă Susan, este tocmai faptul că eu nu renunţ la nimica. Voi avea tot ce-mi doresc... vei avea ocazie să te convingi, că ţi-am spus adevărul!

— Nu vei reuşi, declară David Barnes. Glasul lui era atât de blând, cum nu-l auzise încă niciodată. Tocmai acesta, draga mea, este amănuntul de care dumneata nu poţi să-ţi dai astăzi seamă! În viaţă trebuie să-ţi alegi ceva anume, căci nu este atât de lungă, ca să-ţi ajungă pentru toate. Apoi bătu cu bastonul în duşumele şi se ridică în picioare: În sfârşit, va veni o zi, când te voi întâlni la Paris. Eu sunt convins că ne vom întâlni...

— Probabil ne vom întâlni, răspunse Susan zâmbind. Adineaori parcă-ţi spuneam că eu voi avea tot ce-mi doresc. Cine ştie dacă nu va veni vremea să doresc şi Parisul.

— Nu se poate, ascultă-mă pe mine. Glasul lui părea categoric. Dacă vei pleca la Paris, va trebui să renunţi la ceea ce ai aici. Nu, te rog, nu mă contrazice – mai aşteaptă. Mie nu mi se întâmplă niciodată să greşesc.

Susan începu să râdă, şi maestrul apucă în lungul potecii spre poartă, iar de aci ieşi în uliţă şi trupul lui îndesat se vedea depărtându-se cu pasul legănat.

Îl urmări cu ochii, cum se duce. După ce dispăru din vedere, se aşeză pe scaun şi începu să legene pe Marcia în braţe… În curând John se va întoarce acasă, de la pescuitul în albia pârâului din apropiere şi Mark va apărea de după colţul livezii. Soarele apusese şi în aer se simţea, răcoarea toamnei. Marcia începuse să crească. În curând va împlini doi ani. Era timpul să-şi dorească al treilea copil. Dar oare mai dorea cu adevărat unul, şi tocmai acuma? Când sta sa se gândească bine, nu era nici ea pe deplin sigură. Înainte de toate ar fi vrut să întrebuinţeze cunoştinţele acestea noi pe care le adunase. I se părea că a trecut atât de multă vreme, de când n-a mai făcut nimica. Cu copiii nu era nevoie să se grăbească. Era destul de tânără şi va avea timp pentru toate.

Poarta se deschise şi Mark intră în grădină. Îi auzi paşii în lungul cărării şi trase cu urechea. Cunoştea ritmul paşilor lui, exact cum îşi cunoştea ritmul bătăilor inimii. De astă dată ritmul paşilor lui i se păru schimbat. Ca şi când şi-ar fi simţit picioarele grele.

— Mark! striga ea şi ridicându-se în picioare, lăsă pe Marcia din braţe.

— Da, Sue, răspunse el. Glasul lui i se păru obosit. Dar seara se întâmpla de multe ori să fie obosit. Era atât de înalt şi părea atât de voinic, dar cu toate acestea nu avea prea multă energie. El nu avea trupul rezistent, pe qare-l avea ea.

— S-a întâmplat ceva? întrebă ea. Se apropiase şi-l

văzu că încearcă să zâmbească.

— Nu, draga mea, răspunse Mark. Se plecă şi ridică pe Marcia în braţe, pe urmă urcă scara cu greutate şi se aşeză pe un scaun: încerc să-mi închipui, că acuma, după ce s-a terminat vara, mă voi simţi mai puţin obosit. Dar văd că e cu totul altfel.

Se uită la obrazul lui palid şi la ochii osteniţi şi căzuţi în adâncul capului.

— Mă duc la bucătărie, să-ţi fac o supă, o supă bună şi tare, zise ea, apoi îşi uită de toate, afară de Mark.

— Mă simt foarte bine, Sue, declară el a doua zi dimineaţă, la masă. Nu sunt câtuşi de puţin bolnav. Dar vara a fost atât de călduroasă.

Era gata să-i răspundă: „A fost cu adevărat? Eu nici n-am băgat de seamă”, dar se stăpâni şi nu zise nimica.

— Eşti sigur că nu eşti bolnav? întrebă ea.

Îl văzu că zâmbeşte şi dă din cap, iar clipirea uşoară a ochilor lui albaştri, credincioşi şi obrazul lui cu trăsături energice, dar lipsite de farmec, o impresionară până în adâncul sufletului. Se plecă spre el şi-i spuse cu glasul grav:

— Te iubesc, mai mult decât orice pe lume…

— Spui adevărat, adorata mea? întrebă el cu glasul liniştit şi băgă de seamă că ochii i s-au umplut de lacrimi.

Se ridică în picioare şi se apropie de el.

— Ce-i cu tine, dragul meu, întrebă ea cu glasul blând şi-i culcă fruntea pe pieptul ei.

— Nu e nimic, îngâna el. Sunt puţin obosit, atâta tot. Nu trebuie să speriem copiii.

John şi Marcia se uitau la ei cu ochii mari şi înspăimântaţi. Se întoarse la locul ei şi se aşeză pe scaun.

— Să-ţi iei un concediu, zise ea cu glasul ferm. Dar înainte de a-i putea răspunde, intră Jane, în mână cu un plic pe care-l întinse lui Mark.

— A venit o telegramă, domnule, exclamă ea îngrozită. Fără îndoială a murit cineva.

— Cine poate să fie? întrebă Susan. Mark desfăcu plicul.

— Ce-i asta? întrebă el. Sue, este pentru tine. E de la Bamnes.

I-o luă repede din mână şi ceti: „Ura, pentru Susan Gaylord, stop grupul dumitale a fost găsit cel mai bun între lucrările prezentate la concursul Halfred Mead stop vino să ne întâlnim la New York orele unsprezece în biroul lor stop amânat plecarea din cauza dumitale stop Barnes”.

Se uită la Mark cu respiraţia întretăiată:

— Nici n-aş fi visat de aşa ceva… bineînţeles, nu mă voi duce la întâlnire…

— Bineînţeles, că te vei duce, declară Mark. Haide, dă fuga şi îmbracă-te. Altfel voi întârzia de la birou.

— Nu voi avea nicio clipă de linişte, ştiindu-te pe tine bolnav, se codi ea.

— Mă simt foarte bine, nu ţi-am spus! protestă el din nou. Uite ce, te vei întoarce cu primul tren şi eu te voi aştepta la gară, de unde voi veni şi eu acasă, ca să mă odihnesc. La rigoare, dacă nu mă voi simţi bine, mă voi aşeza în pat.

— Îmi făgăduieşti că aşa vei face?

— Îţi făgăduiesc! răspunse el şi Susan se urcă în fugă la etaj.

— Nu arăţi câtuşi de puţin că ai fi bolnav, zise ea plecându-se spre el din fereastra compartimentului. Altfel nici n-aş fi în stare să plec de acasă.

— Sigur că mă simt bine, răspunse el şi ridică privirea spre ea. Sue, araţi adorabilă… ca de altfel întotdeauna.

Îi zâmbi şi-i aruncă un sărut de pe vârful degetelor, pe urma-i spuse:

— Cred că copiii se vor simţi foarte bine pentru ziua de astăzi. Am discutat cu Jane în toate amănuntele, despre ce are de făcut.

— Eşti o mamă desăvârşită, răspunse Mark şi-i simţi ochii cenuşii şi plini de adoraţie ridicaţi spre ea. Trenul se puse în mişcare: Încearcă şi uită-ne pentru câteva ceasuri. Şi bucură-te din plin, de călătoria aceasta, scumpa mea.

Îi făcu semne până în ultimul moment, cât timp

statura lui uriaşă se mai putu vedea pe peronul gării. Pe urma trenul ajunse la cotitură şi-l pierdu din vedere.

Astfel pentru un timp putea să şi-i scoată pe toţi din gând. Dar asta nu însemna că şi-i va scoate şi din suflet. Acolo prezenţa lor era permanentă. Se aşeza pe canapeaua din apropierea fereştii şi se uita necontenit la câmpul care defila prin faţa ochilor ei. Gândurile ei alergau înainte, trecând crestele munţilor. Foarte curând se vor arăta suburbiile, pe urmă clădirile din Hersey şi turnurile sculptate ale oraşului. Imaginaţia ei întârzie în jurul acestor clădiri. Probabil într-o bună zi va face un grup de oameni care lucrează în vârful turnurilor acestora. Începu să se gândească, să judece şi să facă planuri în legătură cu raporturile dintre oameni şi turnurile acestea pe care le-au făcut ei. În primul plan siluetele ar putea fi de dimensiuni uriaşe sau dimpotrivă ar putea fi foarte mici, zdrobite şi copleşite în umbra operei pe care au creat-o ei înşişi. Alungă ideea aceasta nelimpezită, undeva într-un colţ al amintirilor la care se va gândi mai târziu. La început va face nu un grup, ci statuia unui singur om, cu trupul suplu şi agil, prin ale cărui oase şi muşchi, vine şi nervi să freamăte viaţa ca nişte curenţi electrici. David Barnes avusese dreptate. Cunoştinţele pe care le adunase din îndemnul lui, erau preţioase, căci reprezentau izvorul creaţiei. Începu să zâmbească, aducându-şi aminte că toată vara trecută Creighton nu fusese în stare să bănuiască ce urmăreşte ea. Dar bărbaţii nu înţeleg niciodată femeile, decât în raport cu propriile lor soţii, ori cea a lui Creighton – dacă se va întâmpla să fie căsătorit – trebuie să fie un şoricel de femeie, preocupată de grijile casei, de bucătărie şi incapabilă să suporte lucrările soţului ei. Parcă o auzea spunând înţepată: „Soţul meu este un om de ştiinţă”, dar în acelaşi timp se va gândi: „Eu nu pot suporta cadavrele. Nici nu vreau să mă gândesc la ele”. Îi venea să râdă, gândindu-se la ea, ce mutră face în astfel de împrejurări.

Trenul începu să-şi facă loc pe linia şerpuită în lungul străzilor şi prin fereastră răzbi o pală de aer acru şi stătut,

ca de mlaştină. În fundul depărtării putea vedea turnurile ca de sidef ale clădirilor.

Respiră adânc şi-şi împreună în poală mâinile crispate. Se simţi mulţumită ca la plecarea de acasă, îmbrăcase o rochie albastră-ruginie.

Tot drumul pe care-l făcu în maşina de piaţă, în lungul străzilor înţesate de lume, îşi simţi inima bătând furioasă. Parcă ar fi fost o fiinţă cu totul străină de ea dar ascunsă în trupul ei. Sta pe scaunul maşinii, în aparenţă destul de liniştită, şi încerca să-şi stăpânească bătăile repezi ale inimii. Nu se simţea câtuşi de puţin intimidată, doar inima aceasta părea că se zbate din pricina emoţiei. Când intră în biroul liniştit şi plin de covoare mătăsoase, zbuciumul ei lăuntric se acceleră şi i se păru c-o îneacă.

— Pe cine să anunţ? întrebă un glas indiferent din dosul unui tablou pe care erau butonii cu contactul firelor telefonice.

— Pe Susan Gaylord, răspunse ea.

Pe deasupra tabloului apăru capul blond al unei fete care se uită năucită la ea.

— Pe cinstea mea!… exclamă fata. Un moment3 vă rog… luaţi loc! Pe urmă puse mâna pe un microphon şi anunţa: Domnişoara Gaylord – Susan Gaylord – da, sigur!

Susan se aşeză pe un scaun tapiţat cu pluş şi aşteptă. Din celălalt capăt al biroului ochii albaştri ai fetei, o urmăreau fără să clipească. Numaidecât după aceea un tânăr cu obrazul rumen se îndreptă spre ea, cu amândouă mâinile întinse.

— Domnişoară Gaylord! Noi credeam că ne vei trimite o telegramă. Am chemat pe David Barnes să vină numaidecât. Începuse să-şi piardă răbdarea…

— Nu ma’am gândit să vă telegrafiez, răspunse ea cu sfială şi se ridică în picioare. M-a chemat să vin şi am venit.

Dar tânărul părea că nici n-o aude. O luase de braţ şi acuma o conducea în lungul unui coridor, de unde intrară într-o odaie plină de mobilă de coloare întunecată.

— Ia loc… ia loc, te rog! stărui el. Eu sunt Jonathan

Halfred – sau cum s-ar zice, fiul tatălui meu – nimic altceva. Haide, spune-mi tot ce se poate spune în legătura cu dumneata. Nu sunt în stare să-ţi explic, cât suntem de emoţionaţi din pricina lucrării dumitale. Ce să-ţi mai spun, este pur şi simplu o lucrare desăvârşită. Spitalul înfiinţat în amintirea tatălui meu se va deschide de Anul Nou şi avem nevoie de un grup uriaş, în hallul cel mare de forma pătrată de la intrare, dar nimic nu ni s-a părut destul de impunător. Nu e vorba de proporţii în metri cubi – vorbesc despre valoarea operei – aşa că Barnes ne-a trimis admirabila dumitale lucrare. Evident, va trebui turnată în bronz – trebuie să fie impresionantă şi cel puţin de două ori mărimea naturală.

Fu prinsă în vâltoarea de spontaneitate, de entuziasm, de sinceritate şi mulţumire a tânărului acestuia care se uita la ea cu ochii lucitori.

— Sunt mulţumită, începu ea, sunt încântată. Pe urmă întrerupse torentul vorbelor lui, ca să-i spună cu toată sinceritatea: Sunt obligată să vă mărturisesc că noi – domnul Barnes şi cu mine – suntem convinşi că aceasta nu este lucrarea mea cea mai bună. Din ziua când am terminat această lucrare, am învăţat foarte multe lucruri. Toată vara am studiat anatomia.

— Nimic nu s-ar putea îmbunătăţi şi nici adăuga la lucrarea aceasta, încercă el s-o liniştească.

Zâmbi, convinsă că multe s-ar putea îndrepta, dar nu zise nimica, pentru ca el să-şi poată exprima mulţumirea. Laudele nu puteau s-o impresioneze şi nici s-o înşele, când ea simţea în mâinile ei certitudinea şi facultatea de a alege între o operă de valoare şi una neglijabilă.

În aceeaşi clipă uşa se deschise şi apăru David Barnes.

— Ascultă! declară el dintr-o răsuflare şi-şi trecu degetele prin părul cărunt. Nu meriţi norocul pe care-l ai, dar n-am ce face. Îţi voi da tot concursul, ca să poţi ajunge acolo unde trebuie. Acuma vei putea veni la Paris, cu căţel-cu-purcel şi cu toate troacele… dar nu cred că vei reuşi să faci ceva de reală valoare, înainte de a instala pe toţi ai

dumitale, într-un loc unde să rămână definitiv uitaţi.

Nu-i dete atenţie, ci se întoarse spre tânărul din faţa ei.

— Nu s-ar putea să văd locul unde va fi aşezată lucrarea mea? întrebă ea pe Jonathan Halfred.

— Sigur că veţi putea, răspunse el curtenitor. Ne vom duce numaidecât, şi întinse mâna după receptorul telefonului: Spune-i lui Briggs că peste cinci minute să mă aştepte cu maşina în faţa intrării de pe alee, porunci el. Şi peste cinci minute se urcară într-un automobil închis, din pereţii căruia nu putea pătrunde niciun zgomot al străzilor oraşului. Până acum nu văzuse în viaţa ei, o astfel de maşină.

Cei doi bărbaţi începuseră o conversaţie, dar ea nu-i auzea. Se gândea că după ce se va opri în faţa grupului făcut de ea, şi va constata că siluetele nu sunt bine făcute, le va face din nou. Prima ei lucrare de proporţii mai mari, trebuia să fie o lucrare reuşită. Se întoarse spre David Barnes şi-l întrerupse în mijlocul vorbei, fără să-şi poată da seamă ce face.

— Dacă voi constata că grupul nu este destul de bine făcut, declară ea, îl voi face din nou. Acum ştiu cum va trebui să procedez.

— Este destul de bun, pentru a putea fi vândut, răspunse David Barnes. Dar în cazul de faţă vei avea ocazie să constaţi, de ce eşti în stare.

Susan nu mai zise nimica, ci rămase nemişcată şi rigidă, până când ajunseră în faţa unei clădiri noi şi lucitoare, care nu era încă terminată. Cobora împreună cu ei şi se îndreptă spre porţile grele de bronz ce se deschideau spre o sală uriaşă, luminată de o fereastră mare şi rotundă din tavan.

— Iată grupul dumitale, declară Jonathan Halfred. L-am aşezat aici, ca să ne putem da seamă de efect. Evident, aşa cum este acuma, e prea mic, în raport cu sala.

Dete la o parte pânza cu care era acoperită lucrarea şi Susan se uită la ei, cum stăteau toţi patru în lumina limpede ce cădea de sus. Se uită la ei, ca şi când n-ar fi

fost ea creatorul lor. Îi examina ca pe nişte fiinţe independente de ea şi se întoarse spre David Barnes.

— Va trebui să-i fac din nou, declară ea.

— Ei nu se poate… începu Jonathan Halfred, dar ea nu-l auzea. Începuse să vorbească lui David Barnes.

— Sunt făcuţi, ca să arate ca nişte oameni, adăuga ea, dar nu sunt oameni.

— Foarte puţini dintre cei care vor trece prin faţa grupului, vor fi în stare să-şi dea seamă de această deosebire, răspunse Barnes uitându-se la ea.

— Eu însă nu voi uita niciodată acest amănunt, şi mă voi zbuciuma în fiecare noapte, din pricina asta, declară Susan.

Se priviră unul pe altul, fără să clipească. Jonathan Halfred se uita năucit, când la unul când la altul, şi părea că nu înţelege limba pe care o vorbesc.

— Grupul va trebui făcut de proporţii mult mai mari, zise Susan.

— Eşti o proastă şi o caraghioasă, murmură Barnes printre dinţi. O caraghioasă, dar cu toate acestea ai dreptate şi nimic nu te va putea împiedica să faci ceea ce vrei. Dumneata nu ai câtuşi de puţin nevoie de mine… aşa că voi putea pleca foarte liniştit la Paris.

Se întoarse în loc şi începu să coboare treptele scării, iar Susan se adresă lui Jonathan Halfred.

— Făgăduieşte-mi că vei distruge grupul acesta, şi-ţi voi trimite altul în locul lui.

— Bine… dar… bâlbâi tânărul.

— Nu, făgăduieşte-mi ceea ce-ţi cer, porunci ea, şi-ţi voi trimite grupul cel nou, ca să-l ai tocmai la timp pentru inaugurare.

— Mi se pare ridicul ceea ce-mi ceri, îngână el într-un târziu, dar îţi făgăduiesc.

— Acum eu trebuie să mă întorc acasă, adăugă Susan – O, nu se poate, va trebui să iei masa cu noi, protestă tânărul.

— Nu pot întârzia; trebuie să mă întorc numaidecât acasă şi să încep lucrul. În clipa aceasta văd limpede ce am

de făcut.

De la prima vedere îşi dăduse seamă de defectele pe care le avea grupul făcut de ea. În trenul aproape gol, începu să se gândească liniştită şi înţelese ce trebuie să facă, pentru a evita aceste defecte. Îşi aduse aminte că Mark îi ceruse să-i telegrafieze ora trenului cu care se va întoarce, dar uitase cu totul, deşi avusese de gând să-i trimită o telegramă. El nu va bănui că se întoarce atât de curând. Era mult mai devreme, decât îşi închipuise ea însăşi că va putea să termine, dar n-ar fi avut niciun rost să mai întârzie, după ce constatase ce are de făcut. Era nerăbdătoare să ajungă cât mai curând acasă, să intre în şură şi să se apuce de lucru. În închipuirea ei se şi vedea în mijlocul şurii, frământând grămada de lut.

Va fi foarte de vreme, în după amiaza acestei zile de Septembrie, când va coborî din tren şi se va îndrepta cu paşi grăbiţi spre casă. Aerul era uscat şi rece, aşa că va putea umbla repede. Peste jumătate ceas va fi acasă. Înainte de a ajunge îşi făcu planul, să sacrifice câteva minute pentru a telefona lui Mark, altele pentru a sta de vorbă cu copiii şi să asculte pe Jane care-i va spune „John a fost foarte zburdalnic, doamnă, şi Marcia începe şi ea să fie ca el. Astăzi le-am spus…”, pe urma se va strecura în şura mare şi răcoroasă, va frământa lutul şi-l va lua în mână… dar nu va mai face nici schiţe, nici imagini. Simţea în vârfurile degetelor forma reală pe care i-o va da. Închise ochii şi plecând fruntea, văzu din nou sala uriaşă, locul unde va sta în lumină grupul pe care-l va face ea. Simţea forţa irezistibilă ce se îngrămădea într-însa şi-i va da posibilitate să facă grupul celor patru siluete, aşa cum trebuia să fie în realitate.

Într-un târziu trenul se opri şi cobora pe peronul deşert, trecu prin gara pustie şi apucă pe drumul ce ducea spre partea de miazăzi a oraşului, ca să ajungă acasă. Nu-şi aducea aminte de nimica, din ceea ce văzuse în timpul zilei. Toate gândurile îi erau preocupate de stăruitoarea necesitate, de a crea, de a modela siluetele care o aşteptau. Mergea repede şi după o bucată de drum îşi

scoase pălăria şi o ţinu în mână. Douăzeci de minute, cincisprezece, zece... se opri în faţa porţii şi trase zăvorul. În faţa intrării văzu o maşină străină, o maşină mică-cenuşie şi plină de praf.

— John, Marcia! strigă ea şi se îndreptă spre terasă – Uşa casei se deschise şi apăru tatăl ei.

— Ia te uită, a venit tata! exclamă ea înveselită.

— Draga mea, începu el cu glasul foarte serios, Mark e grav bolnav.

Se opri pe ultime treaptă a scării şi se uită la el speriată.

— N-avea nimica, începu ea şi simţi că i se taie respiraţia, azi dimineaţă se simţea foarte bine.

— La amiază l-a adus acasă Hal, adăugă tatăl ei. Tu nu erai aici şi a venit Lucile, aşa că împreună cu bărbatul ei, l-au culcat în pat şi au trimis după doctor, Mama ta şi eu am venit numaidecât după aceea. Are febră typhoidă.

Trecu repede pe lângă el, urcă treptele şi intră în camera lui Mark. Dar camera aceasta încetase să mai fie camera lui. În apropierea patului era o infirmiera străina, şi el sta întins în aşternut, cu obrazul aprins ca o flacără şi ochii pe jumătate închişi.

— Mark... iubitule! exclamă ea, şi infirmiera se ridică numaidecât în picioare, când o văzu că intră.

— Doamna Keening? întrebă infirmiera, dar Susan nici n-o văzu.

— Scumpule, m-am întors, declară ea şi îngenunchind în faţa patului, se plecă spre el.

Îl văzu că deschide ochii încet şi întoarce capul spre ea, pe urmă o întrebă cu glasul buimăcit şi stins:

— Te-ai distrat bine?

— Dragă, de ce nu mi-ai spus azi dimineaţă, că eşti bolnav? ţipă ea. Dacă aş fi ştiut, n-aş mai fi plecat de acasă.

Dar Mark nu-i mai răspunse. Îşi trecu limba pe buzele uscate ca o iască.

— Apă, zise el în şoaptă, adresându-se infirmierei. Îi aduse o ceaşcă în care era puţină apă şi după ce bău,

închise ochii din nou.

— De când este în starea aceasta? întrebă Susan. Oasele trupului şi le simţea moi ca pe nişte otrepe, din cauza spaimei, şi o silă de la stomac îi înfiora trupul, întocmai ca o ceaţă rece.

— Ar fi trebuit să fie de zile întregi în pat, răspunse infirmiera cu glasul limpede şi fără niciun înconjur. A dus boala pe picioare, până astăzi, când l-a copleşit şi a căzut grămadă. Doctorul este la parter şi ar vrea să vorbească cu dumneata; mi-a spus să te trimit la el, imediat ce te întorci. Cred că ar fi mai bine să cobori şi să laşi pe soţul dumitale să se odihnească.

Luă un lighean cu apă şi cu buretele începu să răcorească fruntea şi mâinile lui Marfe. Susan se ridica în picioare şi se uită la soţul ei care ardea de friguri şi al cărui obraz tumefiat i se părea straniu şi necunoscut. Intră în camera ei, unde-şi netezi părul, pe urmă se spălă pe obraz şi pe mână, apoi cobora la parter. Tot timpul cât îşi făcu pregătirile acestea „încercă să oblige universul ei microcosmic, să se condenseze în jurul acestei clipe catastrofale. Din bucătărie văzu că iese mama ei, cu obrazul rotund şi plin de creţuri, contractat de spaimă.

— Am trimis pe Jane cu copiii la noi acasă, zise ea în şoaptă. Johnie începuse să plângă.

— Da, răspunse Susan cu glasul ridicat. De ce începe oare lumea să vorbească în şoaptă, imediat ce se găseşte un bolnav în casă? Doar Mark nu va muri. Intră în salon şi găsi pe doctorul care sta de vorbă cu tatăl ei; era un bărbat tânăr şi neliniştit, pe care ea nu-l văzuse încă niciodată; acesta era cel care din ziua când murise bătrânul doctor, care o îngrijise în timpul naşterii lui John şi a Marciei, îi luase locul. De atunci încoace nu mai avusese nevoie de doctor, deoarece erau cu toţii foarte sănătoşi.

— Doamnă Keening, soţul dumitale este foarte grav bolnav, zise el, ridicându-se în picioare, apoi se aşează din nou.

— Este ceva cu totul neaşteptat, răspunse Susan. Azi

dimineaţă…

— Nu şi-a dat seamă de simptome, declară doctorul. Bănuiesc că soţul dumitale trebuie să fie o fire care nu se plânge niciodată.

— E adevărat că Mark nu se plânge, răspunse ea.

Dar dacă ar fi fost bolnav mai demult, eu mi-aş fi dat seamă numaidecât.

Doctorul îşi duse mâna la gură şi tuşi:

— Undeva pe aci pe aproape trebuie să fie un focar de infecţiei, zise el. Aţi trimis să facă analiza apei din fântâna dumneavoastră? Fermele acestea vechi se întâmplă de multe ori să aibă fântâni cu apă infectată.

— Nu, n-am trimis-o, răspunse ea şi se uită la el fără să clipească. Până acuma nu m-am gândit la aşa ceva.

— Va să zică aşa? se miră doctorul şi Susanei i se păru că vede cum i se desfăşură gândurile nemărturisite: „Este datoria dumitale să te gândeşti la astfel de lucruri”.

— La aşa ceva nici eu nu m-aş fi gândit, murmură tatăl ei.

— Eu însă ar fi trebuit să mă gândesc, declară ea şi avu aceeaşi senzaţiei, ca şi când şi-ar fi înfipt un pumnal în piept. Eu am stăruit să ne mutăm în casa aceasta, continuă ea fără milă. Dacă am fi rămas în casa unde am stat înainte de asta, am fi avut apă de la conducta oraşului şi nu s-ar fi întâmplat aşa ceva.

Doctorul tuşi din nou.

— Ascultă Susan, se amestecă tatăl ei, cred că nu s-ar putea ceva mai absurd, decât astfel de vorbe, mai ales acuma, după ce nenorocirea s-a întâmplat.

— Am stăruit ca să ne mutăm în casa aceasta, pentru a putea continua lucrările mele, adăugă ea pe acelaşi ton.

Doctorul nu spunea nimica.

Amănuntele acestea nu mai au astăzi nicio importanţă, se grăbi Susan să declare şi plecându-se în scaun, întrebă: Ce am putea face acuma cu el?

Ziua trecuse… sau nu, ziua la care se gândise ea, n-a existat niciodată cu adevărat.

— Va trebui internat la spital, răspunse doctorul

categoric. Parcă simţea puterea lui neţărmurită asupra ei. Îl văzu că se ridică în picioare. Voi trimite imediat o ambulanţă, adăugă el, fără să-i pese de ea. În timpul acesta va trebui să vă luaţi cu toţii măsurile de prevedere. Despre ce se va întâmpla, vă voi informa ulterior.

În clipa următoare doctorul era plecat şi ea rămase cu privirile îndreptate spre tatăl ei. Pe urmă se ridică şi ea în picioare.

— Cred că va fi mult mai bine să văd ce mai este de făcut, zise ea speriată. În drumul spre uşă se opri şi sărută creştetul cărunt al tatălui ei.

Dar în casă nu se găsea deocamdată nimic, ce ar fi putut face ea.

Se opri câteva clipe în faţa patului lui Mark.

— N-ar trebui să… începu ea, dar infirmiera îi răspunse pe un ton categoric:

— Are tot ce-i lipseşte, doamnă Keening. Voi avea eu grija de toate.

Cobora din nou la parter şi intră în camera unde era tatăl ei. Bătrânul nu se mişcase de pe scaun ci sta şi acuma tot în faţa fereştii, aşa cum îl lăsase. Se apropie şi ea de fereastră şi se aşează pe canatul adânc. Fereastra era deschisă şi vântul răcoros de Septembrie se simţea intrând în odaie. Se uită în grădină şi după un timp se întoarse spre tatăl ei.

— Oare nu cumva am greşit? întrebă ea. N-ar fi fost mai bine să renunţ la această jumătate a vieţii mele?

Cum voi fi în stare să aflu, că această renunţare l-ar fi putut salva?

— Întrebările acestea nu au niciun rost, răspunse tatăl ei. Îşi împreună mâinile frumoase, aşezându-şi vârfurile degetelor unul în faţa altuia, şi se uită la ele. Dacă din indiferent care motiv, vei renunţa la jumătate din viaţa ta, adăugă el cu glasul liniştit şi limpede, în cazul acesta personalitatea ta ar deveni cu totul altceva, decât ceea ce a fost până atunci. Nu numai că nu vei fi jumătate din personalitatea ce ai fost destinată să fii – ci datorită sacrificiului acestuia, vei deveni o fiinţă pervertită şi

deformată. Făcu o pauză, pe urmă continuă: Bunicul tău a trăit numai pentru muzică şi era un fel de om din pricina căruia soţia şi copiii lui aproape au murit de foame. M-am jurat că în viaţa mea eu nu mă voi purta faţă de femei, aşa cum s-a purtat el faţă de mama. Mama ta a fost o fetiţă foarte drăguţă înainte de căsătoria noastră, iar eu aveam douăzeci şi doi de ani şi i-am făgăduit că voi avea grijă de ea toată viaţa. Dar din pricină că o vedeam speriată, că nu primesc un salariu regulat în fiecare lună, mi-am luat o slujbă în învăţământ, în loc să-mi încerc norocul cu scrisul. Când stau şi mă gândesc bine, îmi vine să cred că eu am tratat-o pe ea mult mai prost decât tratase tatăl meu pe mama. Eu nu sunt un tovarăş plăcut pentru a trăi cu el sub acelaşi acoperiş, şi e dureros să-ţi dai seamă de acest adevăr.

Ea nu răspunse nimica. Ce ar fi devenit ea, dacă ar fi rămas în căsuţa aceea mică şi ar fi condamnat pe Susan Gaylord la o moarte înceată, de fiecare ceas şi de fiecare zi?

— Ceea ce lumea nu vede, continuă tatăl ei, despărţindu-şi degetele unul de altul, e tocmai amănuntul că aci nu este vorba de lucrul pe care-l faci şi de datoria pe care ţi-o îndeplineşti. Lumea se poate lipsi foarte uşor de muzică şi de literatură sau de altceva, ce oameni ca tine şi ca mine simt că trebuie s-o facă. Esenţialul este, ce se va alege de tine şi de mine. Îşi împreună din nou degetele, strângându-le din toată puterea. Sfatul pe care ţi-l dau, este următorul: sacrifică această parte din viaţa ta „dacă-ţi închipui că vei fi în stare de un astfel de sacrificiu. Dacă eşti în stare să o sacrifici, atunci înseamnă că vei fi în stare să trăieşti şi fără ea, şi totul va fi cât se poate de simplu. Lumea te va înţelege şi îi vei fi mult mai simpatică, după ce-şi va da seamă că nu te deosebeşti cu nimica de ceilalţi oameni. Doamne, cu ce ură neîmpăcată se uită lumea ta, cei care sunt cu un cap mai sus decât oamenii de toate zilele. Te-ar târî în noroiu, dacă ar putea, numai ca să te reducă la nivelul lori, şi ca să te poată reduce, ar fi gata să-ţi taie capul cu care te-ai ridicat pe deasupra lor.

Bătrânul tăcu şi ea se uită la mâinile lui slăbite şi delicate; nu zise nimica, dar în auz îi răsunau fără încetare cuvintele pronunţate de el, trezind ecouri în adâncul tulburat al fiinţei ei. În clipa aceasta nu era în stare să-şi dea seamă ce-ar putea face sau ce ar putea deveni. Până acuma trăise în mod tot atât de firesc şi de inconştient, ca şi un copil, cu fiecare parte din fiinţa ei. Iar femeia care fusese ea în realitate, era femeia pe care o iubise Mark. Acesta era singurul amănunt din viaţa ei, de care era cu desăvârşire sigură.

Casa părea adormită, aşa că zgomotul făcut de maşinile de foraj cu care lucrau la săparea fântânii celei noi, adâncea şi mai mult tăcerea. Poruncise numaidecât să astupe vechea fântână, aşa că de aci înainte nimenea nu va mai bea din apa ei. Până când se vor termina lucrările acestea, ea se mutase în casa părinţilor ei.

— Rămâi la noi, până când se va întoarce Mark, o rugă mama ei.

Seara putea foarte bine să se întoarcă în casa unde îşi petrecuse copilăria, dar în timpul zilei trebuia numaidecât să fie în casa ei. Căci acum zilele nu mai erau pentru ea decât ceasuri fugare, între vizitele pe care le putea face lui Mark la spital. Toată dimineaţa şi după amiaza şi-o petrecea cu ochii îndreptaţi spre cadranul ceasornicului, în aşteptarea clipei când va putea intra în odăiţa mică şi albă de spital, unde el sta întins fără să se mişte, zâmbind cu privirile tulburi când o vedea că intră, dar fără să vorbească aproape de loc. În fiecare zi la ore diferite întâlnea pe tatăl sau pe mama lui. Nu puteau veni niciodată împreună, din cauza vacilor care trebuiau mulse sau a altor treburi ale gospodăriei care trebuiau îndeplinite fără întârziere.

— Cum ţi se pare băiatul, Susan? întreba de fiecare dată bătrânul ei socru în şoaptă, iar ea îi răspundea limpede şi fără sfială:

— Mark se va face bine!

Dar mama lui se întâmpla numai rareori să vorbească.

Apuca pe Susan de mână şi o ţinea strâns, apoi se uita la ea şi-i zâmbea exact cum făcea şi Mark. Uneori se aşezau alături în apropierea patului lui Mark, pentru jumătatea de ceas cât li se dădea voie să întârzie în camera lui, dar Mark nu vorbea niciodată cu ele. După ce jumătatea de ceas trecea şi ieşeau împreună, în lumina puternică a soarelui tomnatic, Susan se întorcea spre ea, ca să-i spună:

— Ce zi frumoasă, nu-i aşa? Sunt foarte mulţumită că vremea continuă să fie frumoasă, căci mă gândesc la el. Aerul rece e foarte plăcut.

Bătrâna dădea din cap, în semn de aprobare.

— Aerul ajută foarte mult.

Şi se uitau una la alta zâmbind, ca pe urmă să se despartă, căci nu mai aveau ce să-şi spună.

Zi de zi Susan refuza să creadă altceva, decât că în clipa dinainte hotărâtă, Mark îşi va recâştiga puterile şi se va vindeca pe deplin. Avea nevoie de el şi Mark ştia de asta, căci îi spusese de nenumărate ori.

— Iubitule, totul s-a oprit în loc, până în ziua când te vei întoarce acasă. Toţi te aşteptăm.

În ziua când îi sosi o scrisoare de la New York, o luă şi o puse pe birou, fără s-o deschidă. Nu era în stare să-şi închipuie că ar putea trăi o singură clipă din viaţa ei, departe de Mark. Dacă nu putea să fie tot timpul lângă el, cel puţin; trebuia să se gândească la el. Era incapabilă să se apuce să lucreze ceva, căci lucrând l-ar fi uitat.

„— Ce femeie rea sunt eu, îşi zicea ea. Aş fi în stare să lucrez chiar acuma şi să uit pe cel care mi-e drjag”.

Prin urmare nu se aşeză la lucru. Iar dacă se întâmpla uneori ca în creierul ei tulbure să se furişeze siluetele pe care le-ar fi putut crea, le alunga numaidecât. În gândurile ei nu trebuia să-şi găsească loc nimic altceva, afară de Mark. În sufletul ei se trezi o superstiţie neaşteptată: cât timp se va putea gândi numai la el, Mark v. a rămâne în viaţă. Dacă nu-l va pierde niciodată din gândurile ei, nu-l va pierde nici din viaţă. Avea posibilitate să-l păstreze, cel puţin aşa-şi închipuia, şi astfel reuşi să nu

se mai teamă de nimica. Avea posibilitate să-l salveze. Până acuma reuşise întotdeauna să facă tot ce dorea. Doctorul îi spunea cu glasul grav:

— Trebuie să-ţi spun că nu sunt de loc mulţumit, doamnă Keenâng. Am constatat că el nu-şi dă nicio silinţă, să lupte împotriva bolii.

Dar cu toate acestea ea nu se lăsa înspăimântată. Până acuma totul ieşise aşa cum dorise ea. Nu va lăsa pe Mark să moară.

— Este un caz neobişnuit, declară doctorul într-un târziu. Boala nu evoluează normal, spre punctul culminant al crizei. Starea lui nu s-a îmbunătăţit de loc.

— În orice caz nu se simte mai rău, decât până acuma, răspunse ea cu încăpăţânare.

— În organismul omenesc nu există fază staţionară, ripostă doctorul. Dacă nu se face mai bine, asta înseamnă că starea lui s-a agravat, şi deci se simte mai rău.

…Într-una din zile, fără niciun motiv anume, Mark se simţi mai bine şi în aceeaşi zi muri.

— Ce fac copiii? întrebă el, după ce deschise ochii i.

— Sunt foarte bine, dar toţi te aşteaptă cu nerăbdare, răspunse ea.

Rămăseseră pentru câteva clipe numai ei doi.

— Mă simt mereu obosit, zise el cu glasul stins.

— Da, dar va trebui să te odihneşti, răspunse Susan, încercând să-l îmbărbăteze. Va trebui să te odihneşti, scumpul meu, atât cât îţi va face plăcere. Dar să nu uiţi nici de noi.

Încercă să zâmbească şi după ce mai trecură câteva clipe o întrebă:

— La ce lucrezi acuma?

— Nu lucrez nimica, răspunse ea repede. Nu pot să fac nimic, până în ziua când tu te vei întoarce acasă. Va trebui să te faci bine, ca să te pot duce acasă.

— Ce vei face… după aceea? întrebă el a doua oară, cu glasul aproape stins.

— Voi face din nou grupul acela de patru, dragul meu, răspunse” ea cu blândeţe. Dar numai după ce te vei

vindeca definitiv.

— Femeia se uită în altă parte, nu la bărbatul ei, aşa mi se pare? murmură el.

— Da, răspunse Susan în şoaptă.

El nu mai zise nimica. Închise ochii, apoi cu totul pe neaşteptate, în timp ce ea se uita la obrazul lui cu trăsăturile liniştite, întoarse capul spre perete şi muri, fără să tresară.

Cum putuse muri atât de repede şi atât de liniştit? Dacă ar fi bănuit că el se gândeşte la moarte, l-ar fi luat în braţe şi l-ar fi ţinut strâns la piept, ar fi strigat la el, ca să alunge departe acest gând al morţii. Dar când începu să ţipe, fu prea târziu. El era mort demult. Infirmiera intră într-un suflet.

— Ce este… cum se poate, bâlbâi ea îngrozită.

— Repede… strigă Susan.

Dar fu zadarnic. Le scăpase printre degete, fără să facă niciun efort, nu datorită grabei şi nici iuţelii cu care trecuse în lumea umbrelor, ci datorită oboselii care-l frânsese.

— L-am văzut că arăta atât de obosit, declară Susan şi simţi ca şi când o mână i s-ar fi încleştat pe gât şi încearcă s-o sugrume. În clipa aceasta îşi putea aduce limpede aminte de felul în care Mark se uitase pentru ultima dată la ea.

— Pe urmă a închis ochii şi s-a întors cu capul spre perete.

— Asta înseamnă că a renunţat pur şi simplu să mai reziste, zise infirmiera supărată. Am văzut şi alţi bolnavi care mi-au făcut astfel de farse. Munceşti din toate puterile, ca să-i poţi pune din nou pe picioare, şi când colo într-o bună zi, ei se plictisesc să mai reziste şi-ţi întorc spatele.

Veni şi doctorul. Mâinile lui repezi şi îndemânatice pipăiau pieptul şi ochii, pulsul şi mâinile lui Mark. Pe urmă ridica cearşaful şi i-l trecu peste obraz.

— Doamnă Keening, cred că ar fi mai bine, dacă acuma v-aţi întoarce acasă, zise doctorul cu glasul fără

nicio mustrare. Vreţi să chem pe tatăl dumneavoastră.

— Nu, răspunse Susan, te rog nu-l chema.

Nu se simţea în stare să se mişte. Nu ştia nici ce trebuie să facă în această clipă.

— Te rog, vino şi întinde-te puţin pe canapeaua din camera de alături, zise infirmiera.

— Nu, repetă ea din nou.

— Să chem o maşină? întrebă doctorul.

Văzu că doctorul încearcă să fie cât se poate de binevoitor, dar îşi dete seamă că el nu avea niciun motiv să mai întârzie în această cameră şi ar fi vrut să scape cât mai repede, ca să-şi poată vedea de treburile lui.

— Nu, mulţumesc, sunt cu maşina mea, răspunse Susan.

— Cred că nu e nevoie să vă ocupaţi de formalităţile ce trebuie îndeplinite, continuă doctorul. Voi telefona tatălui dumneavoastră. Îmi pare foarte rău, doamnă Keening. După cum ştiţi, noi am făcut tot ce ne-a stat în putere. Cred că soţului dumitale i-a lipsit, probabil ceva… pentru a-i da energia necesară ca să lupte… în astfel de împrejurări nu poţi şti niciodată cu certitudine… în sfârşit… vă rog să mă iertaţi.

Într-un târziu se simţi în stare să plece. Trecu prin hall cu paşi fermi şi ieşi din spital, în lumina limpede a soarelui acestei zile senine de Octombrie. Se urcă în micul automobil cenuşiu şi se întoarse acasă. Nu va spune nimănui nimica. De asta vor avea grijă ceilalţi. Simţea nevoia să se întoarcă acasă, să intre în camera în care a trăit împreună cu Mark, şi va zăvorî uşile, ca nimenea să nu mai poată intra. Poate el n-a plecat încă cu totul din casa aceea unde-şi trăiseră o parte din viaţa lor comună.

Când ajunse în faţa porţii, totul i se păru adormit. Ritmul unui zgomot cu care se obişnuise, părea că-i lipseşte, dar nu ştia tocmai limpede ce poate fi zgomotul acesta. Se opri o clipă în mijlocul cărării, încercând să-şi aducă aminte. De ce oare aerul nemişcat şi fără să fie înfoiat de vânturi, i se părea atât de liniştit? Dar în aceeaşi clipă de după colţul casei apăru un lucrător îmbrăcat într-o

salopeta albastră.

— În sfârşit, doamnă, strigă el vesel. Am dat de apă, doamnă, mai acum o jumătate ceas. Da doamnă, la o adâncime de două sute de picioare, din care cinzeci au fost perforate prin stâncă, şi am dat de un izvor cu apa cea mai limpede şi cea mai curată din câte mi-a fost dat să văd şi să gust până acuma.

Şi-i întinse o ulcică plină de apă proaspătă.

— E prea târziu, răspunse Susan. Îl lăsă în mijlocul potecii, uitându-se speriat după ea, şi intră repede în casă, unde închise uşa pe urma ei.

Telefonă să-i aducă copiii acasă, cu toată mirarea şi protestele mamei ei.

— Susan, n-ar trebui să mai stai în casa aceea. Vino şi stai câteva zile la noi.

— Nu, răspunse ea, nu se poate. Aş vrea ca astă seară să fiu la mine acasă… mai ales astă seară. Tocmai de aceea vreau să se întoarcă copiii. Nu este nicio primejdie… acum avem apă bună de băut.

— Dragă Sue, cred că nu vei începe, să te zbuciumi interveni tatăl ei. Constat că faci tot ce se poate, ca să eviţi vorbele de mângâiere ale celor dimprejurul tău.

Rămase câteva clipe îngândurată, ca apoi să-i răspundă:

— Nu e vorba de aşa ceva, şi nici nu mă gândesc la ceea ce spui dumneata. Dar aci mă simt mai bine decât în altă parte.

Astfel Jane aduse copiii acasă, şi ea se aşează la masă, împreună cu ei, stând foarte liniştită, pe urmă îi ajută să-i ducă la culcare.

— Vrei să te sărutam şi în locul tatii, înainte de a merge la culcare? întrebă John cu interes.

— Da, răspunse Susan.

Sărutările copiilor le simţi întocmai ca un fier roşu înfipt în inimă, dar nu plânse. Jane plângea tăcută şi resemnată, încercând să-şi ascundă obrazul, în timpul cât îndeplini treburile casei…

În seara aceasta pe care o petrecea singură, ceti

până târziu. După ce-şi făcu baia şi-şi împleti părul, cum făcea întotdeauna înainte de culcare, se întinse în pat şi luând o carte, începu să cetească, urmărind fiecare cuvânt cu toată atenţia, ceasuri nenumărate, fără să simtă somnul apropiindu-se de ea. Nu plânsese şi nici nu putea plânge. Întorcea paginile una după alta, până când se simţi sfârşită de oboseală. Pe urmă închise cartea şi se uită la ceas. Erau orele trei după miezul nopţii. Mark era mort exact de douăsprezece ceasuri, întoarse capul şi se uită la patul lui care acuma era deşert, apoi cu o mişcare de desnadejde, se ridică din patul ei şi trecu într-al lui, potrivindu-şi trupul în urmele lăsate pe saltea de trupul lui şi obrazul în groapa făcută pe pernă de capul lui. Apoi cu totul pe neaşteptate, întocmai ca şuviţa de apă a unui izvor ce izbucneşte din stâncă, lacrimile îşi rupseră zăgazul şi-i izvorâră de sub pleoape.

Oamenii sunt atât de stranii. Îşi închipuiau că prezenţa lor, sau numărul din ce în ce mai impunător al celor care veneau la ea, ar putea să-i aducă o mângâiere, sau cel puţin s-o facă să uite că el e mort. Veneau grămadă ca s-o vadă şi să vorbească despre lucruri care nu aveau nicio legătură cu ea. Hal venea în fiecare zi şi îi spunea mereu:

— Dacă se găseşte ceva, ce aş putea să fac pentru dumneata… dacă aş putea să-ţi fiu de folos, cu cât de puţin…

— Îţi mulţumesc, Hal, răspundea Susan. (Era mult mai bine ca să termine cu plânsul, în timpul nopţii, ca ziua, când începeau să vină la ea, să poată sta eu ochii limpezi). Dar nu voi uita să-ţi spun, dacă se va întâmpla să am nevoie de ceva, îi făgădui Susan.

Totuşi lipsa prezenţei lui Mark în chestiunile la care se gândea Hal, ea nu o simţea de loc. Mark nu era omul care să se fi ocupat de treburile dimprejurul casei. Ea niciodată nu avusese nevoie de el, pentru astfel de lucruri, cum se întâmplă cu alte femei, să aibă nevoie de soţii lor. Fără să-şi fi dat seama anume, toate aceste treburi le îndeplinise până acuma ea singură, aşa că Mark nici nu

ştiuse de ele. Îi era întotdeauna mult mai uşor să facă ea tot ce trebuia făcut, ca pe urmă să nu mai fie nevoie să se gândească la aşa ceva. Nu, ei îi lipsea prezenţa lui Mark din alte puncte de vedere şi lipsa aceasta nu o mai putea înlătura nimenea. Îi lipsea seara, când trebuia să se întoarcă acasă. Cât timp fusese în viaţă, ea nu-şi dăduse niciodată seamă, cum trece ziua şi se face ora şase, când el se întoarce de la slujbă. Dar acuma când ştia că de aci înainte nu-i va mai auzi niciodată maşina cotind pe după colţul livezii, îşi simţea sufletul chinuit de aşteptări fără folos.

„— Nu mai vine, îşi zicea ea cu glasul treaz. De aci înainte nu voi mai auzi niciodată cele trei semnale ale claxonului”. Dar cu toate acestea sta şi trăgea cu urechea, ca şi când ar fi aşteptat să le audă, până ce se făcea ora şase şi pe urmă trecea, ca apoi să înceapă seara nesfârşită pentru ea. Încerca să-şi facă de lucru cât mai mult, ajutând Janei să pregătească copiii de culcare. Şi în fiecare seară copiii veseli o sărutau şi pentru Mark. Sărutul acesta al lor, îl mai păstrau şi acuma prezent pentru ea şi în felul acesta îşi putea purta crucea suferinţei.

Tot aşa în fiecare seară cunoştinţele veneau la ea. Lucile venea aproape în fiecare seară, lăsând copii în grija lui Hal. Vorbea nestăvilită despre felul cum şi-a trecut ziua, despre ceea ce fac fetele, despre ceea ce ar trebui să facă şi Susana, „pentru a-şi alunga gândurile negre”.

— Evident, deocamdată nu cred să te simţi dispusă pentru aşa ceva, dragă Sue, dar cred că va trebui să apari din nou la şedinţele noastre de bridge, imediat ce te vei simţi în stare. Toate fetele sunt de aceeaşi părere. Sunt o mulţime de lucruri cu care ai putea să-ţi treci timpul.

— Da, răspunse Susan îngândurată. Pe deasupra acoperişului şurii se ridica o enormă lună plină, cea dintâi lună plină, din ziua când murise Mark. Înainte de asta se aşezau întotdeauna alături şi se uitau cum răsare luna. Chiar în timpul nopţilor grele de iarnă, îşi îmbrăcau paltoanele şi ieşeau afară dârdâind, înghiţind aerul proaspăt şi rece şi râzând din toată inima. „Vom continua

să urmărim împreună răsăritul lunii, toată viaţa noastră", spusese Mark...

I se păru că Lucile a întrebat-o ceva.

— Mi se pare... dar nu te-am auzit ce-ai spus, zise Susan.

— Spuneam că m-am mirat, cum de s-a putut întâmpla ca tu să fii la New York, tocmai în ziua când s-a îmbolnăvit Mark, repetă Lucile. Spunea mereu, că nu trebuie să-ţi dea de ştire, deoarece motivul pentru care ai plecat, e foarte important.

În aceeaşi clipă i se păru că vede pe Mark în faţa ei, chinuit de o boală dureroasă şi repetând celor dimr prejurul lui, că nu trebuie să-i dea de ştire despre ce se întâmplă cu el.

— În dimineaţa aceea eu n-aş fi vrut să plec, răspunse ea, dar Mark a stăruit. Mi-a spus că dacă eu voi pleca, el se va întoarce de la birou mai devreme şi se va odihni.

— De, el spunea că motivul pentru care ai plecat, este extrem de important, repetă Lucile.

— În ziua aceea aşa ni s-a părut, răspunse Susan, pe urmă adăugă: Dar astăzi nu mai este atât de important, încât să merite să mai vorbim.

Un timp Lucile nu mai zise nimica. Susan presimţea că ea se gândeşte, ce să-i mai spună acuma.

— Sunteţi cu toţii foarte buni şi foarte atenţi faţă de mine, declară Susan cu glasul blând. Mă simt mai bine şi cred că astăzi voi putea dormi.

Lucile se ridică numaidecât în picioare şi o sărută pe obraz.

— Dragă Sue, eu îţi spun acuma bună-seara. Voi veni şi mâine, să te văd. Mi-am adus aminte că într-una dintre revistele pe care le am, au început să publice un roman foarte interesant. Ţi-l voi aduce şi ţie.

Închise repede portiţa de ostreţe şi-i auzi scârţâitul frânelor maşinii, când îi dete drumul. Pe urmă, ca în fiecare seară, se simţi învelită de umbrele nopţii. Noaptea era atât de lungă şi aşteptarea i se părea atât de grea,

până când se făcea din nou ziuă. Sta îndelung şi urmărea luna făcându-şi drum spre cealaltă margine a zării. Putea să se ducă să se culce „dar îi venea mai uşor să stea aci trează, şi era mult mai uşor să se gândească la Mark, aci pe terasă, decât în mijlocul pustietăţii camerei lor. Îşi aduse din nou aminte de fiecare linie a obrazului său…

Gândindu-se la amănuntul acesta, îşi aduse aminte de bustul pe care nu-l terminase nici acuma. De luni de zile nu se mai gândise la el. Dar acuma, în puterea nopţii, simţi o dorinţă năvalnică, de a-l vedea numaidecât. Intră în bucătărie şi după ce luă o lampă de petrol şi chibrituri, coborî scara şi apucă prin iarba luminată de lună, ca să se piardă imediat în întunericul din şură.

Aprinse lampa şi o aşeză pe o ladă întoarsă cu fundul în sus. Pe urmă se apropie de raftul de la celălalt capăt al şurii şi începu să pipăie cu mâna, până când dete de forma pe care o cunoştea atât de bine. O luă în braţe şi se apropie de lumină, pe urmă ridică bucata de pânză în care era înfăşurată şi se pomeni cu obrazul lui Mark pe care-l ţinea în amândouă mâinile. Îngenunche, ţinându-l aproape şi uitându-se la el. Acum semăna exact. Moartea îl făcuse să arate aşa cum fusese în realitate. În sfârşit, bustul era acum terminat. Rămase îngenuncheată şi continuă să se uite la el. Pe urmă după ce mai trecu o vreme, îşi plecă fruntea şi-şi lipi obrazul de obrazul lui de lut. Îl simţi rece pe obrazul ei fierbinte şi elastic, iar buzele rămaseră rigide. Îl înfăşură din nou în pânză şi luându-l la subţioară, cu lampa într-o mână, se apropie de raft şi-l aşeză la loc.

Exact în clipa aceasta privirea îi căzu pe forma răsucită a copilului nou născut pe care-l făcuse şi se simţi înfăşurată în senzaţia unei alte morţi. Acuma, după ce Mark murise, ea nu va mai avea copii. Până acuma nu se gândise la acest amănunt, dar în clipa aceasta, copilul ei, pe care-l modelase din lut, o făcu să-şi aducă aminte de toate. Imediat după aceea îşi aduse aminte că este singură în şura aceasta uriaşă. Lăsă lampa din mână şi rămase încremenită de spaima ce i. – o pricinuia această singurătate. Dacă ar fi strigat, nimenea nu ar fi putut-o

auzi. Jane şi copiii dormeau şi nu se vor trezi. Glasul ei nu va fi auzit de nimenea. Acuma nu mai era nimenea care să se gândească şi să se întrebe, cum se întrebase Mark odinioară, unde este ea. El n-ar fi lăsat-o să intre singură în şură, în cap de noapte. Ar putea să fie un vagabond pe aproape, ca cel care se spânzurase în pădure. Se uită împrejurul ei, înfiorata de o spaimă copilărească. Deasupra ei, grinzile întunecate ale învelitoarei, se pierdeau în fundul umbrei. Se oprise în mijlocul unui cerc de lumină tulbure, dar împrejurul ei jucau umbre şi tăceri încremenite. Îi venea să pună mâna pe lampă şi s-o rupă la fugă. Dar unde să fugă? Acum nu avea la cine fugi…

— Sunt o proastă, zise ea cu glasul ridicat, şi glasul ei trezi ecourile adormite ale şurii şi le auzi aulind a pustiu, din fiecare colţ. Va trebui să încep ceva, îşi zise ea. Va trebui să fac ceva cu mâinile acestea, căci altfel ar fi peste putinţă să nu înnebunesc.

Îşi roti privirea împrejurul ei şi lângă ea, pe poliţa din imediată apropiere, văzu grămada inertă de lut care o aştepta. Întinse mâna şi rupse o bucată pe care o frământă între degete, şi contactul acesta cunoscut, o făcu să-şi aducă aminte. Luase hotărârea să facă din nou grupul siluetelor de la New York. Pe biroul ei era un morman de scrisori şi acum câteva zile primise o telegramă la care nu dăduse niciun răspuns. Încetul cu încetul, pe măsură ce frământa lutul, începea să-şi aducă aminte de toate. Nu dorise să mai lucreze. Nu putea începe lucrul şi nici nu se putuse gândi la aşa ceva, cât timp se luptase ca să menţină pe Mark în viaţă. Dar contactul de acuma cu lutul pe carerl ţinea în mână, o făcu să se trezească, întocmai cum s-ar fi trezit din adâncul unui somn. Trupul ei nu adormise, dar ceva în adâncul fiinţei ei dormea, ca şi când ar fi fost mort. Dar nu mort, cum era mort soţul ei. Deoarece acuma senzaţia pe care o simţea în palme, începu să-i freamăte prin trup, înfiorându-i oasele şi muşchii şi nervii, cu dorinţa aceea nesăţioasă şi flămândă ce se zbătea într-însa, întocmai ca nişte curenţi electrici. Începu să lucreze repede, cu o energie nedomolită, ca şi când pana acuma ar

fi fost împiedicată de ceva, dar aceste piedeci nu mai existau în drumul ei. Îşi uită de spaima ce o cutremurase. Îşi uita de toate, până când începu să se reverse de ziuă.

După ce se limpezi lumina zorilor, nu se mai simţi în stare să lucreze. Se întoarse acasă cu paşi înceţi, cu gleznele ude de rouă şi în păr cu mărgele de ceaţă, pe urmă făcu o baie şi se culcă şi dormi somn greu, ca şi când ar fi băut prea mult vin.

Dar după ce se trezi, nu mai putu continua lucrul început, căci dorinţa din sufletul ei se stinsese. Îşi simţea trupul frânt de osteneală, deşi nu mai putea, sta în pat. Nu-i rămânea altceva de făcut, decât să se îmbrace şi să înceapă o nouă zi.

— Sue, arăţi de parcă ai fi grav bolnavă, îi spunea mama ei înspăimântată. Dacă nu vrei să vii acasă, mă voi duce să stau eu cu tine. Vreme de o săptămână sau două, Mary va putea avea şi ea grijă de tatăl tău.

Într-o clipă amiază dinainte de Crăciun, dusese copiii la părinţii ei, deoarece pe la orele trei se surprinsese urmărind arătătoarele ceasornicului, cum se apropie încet de orele şase. Când auzi gălăgia copiilor, tatăl ei cobora la parter şi începu numaidecât să le cioplească o corabie. Bătrânul lucra admirabil, când începea să cioplească lemnul şi fiecare tăietură pe care o făcea, corespundea în toate amănuntele desenului cer-l avea în mintea lui. John i se urcase pe genunchi şi nu zicea nimica, deoarece se simţea mulţumit, dar Marcia făcea piruete prin cameră şi cânta „O corabie mică… o corabie mică…”

— Nu vreau să mă lăsaţi în grija lui Mary, murmură bătrânul. De fiecare dată când se întoarce acasă, de la şcoala aceea din New York, mi se pare că avem tot mai puţine subiecte de discutat împreună. Dacă e vorba să meargă cineva şi să stea cu tine, atunci să plece ea.

— Da, tocmai – se grăbi Susan să răspundă. De ce să nu vină? Mamă, las-o pe ea să vină.

— Bine, dacă tu vrei, răspunse bătrâna cu obişnuita ei îndoială.

De fapt Susan nu ţinea de loc ca Mary să vină la ea.

Nu avea nevoie de nimenea. Dar în orice caz ar fi fost mai bine să vină Mary, decât să vină mama ei. Mary se va gândi la ea însăşi, fără să se mai ocupe de altceva. Mary nu va baga de seamă, că în fiecare dimineaţa se trezeşte mai palidă la obraz... Când va mai veni oare vremea ca ea să poată dormi din nou, ceasuri întregi de somn adânc şi liniştit, nu numai clipe fugare de somnolenţă subconştientă, din care să se trezească tresărind, ca să-şi aducă de fiecare dată aminte, că Mark a plecat pentru totdeauna?... Mary nu va baga de seamă şi nu va ţipa la ea, „Susan, n-ai mâncat aproape nimica!" Când oare va putea simţi din nou foamea?

— E foarte amabil din partea ta, dragă Mary, că te-ai gândit să-ţi petreci vacanţa în felul acesta, declară Susan, când o văzu că vine cu geamantanul.

De fiecare dată când se întorcea acasă, Mary avea altă înfăţişare. Crescuse înalta şi din fata palidă ce fusese până acuma, devenise o fată oacheşă, delicată şi drăguţa, iar în timpul din urmă învăţase cum trebuie să se îmbrace.

— N-aş putea spune că sunt nemulţumită din pricină c-am venit, răspunse ea cu indiferenţă. Unde este camera mea?

Jane pregătise odăiţa de oaspeţi şi ea adusese un trandafir galben pe care-l aşezase într-un vas, pe măsuţa de toaletă. Dar când conduse pe Mary la etaj, avu o clipă de ezitare. Fata aceasta era o persoană „şi cunoscută şi străină, în acelaşi timp. Dar nu fu nevoită să întârzie prea mult alături de ea, căci Mary îi dete numaidecât să înţeleagă:

— Voi cobora şi eu peste câteva minute, aşa că Susan ieşi din odaie.

Chiar astăzi îi venea foarte greu să stea de vorbă cu cineva. Se obişnuise cu felul uşor de a vorbi al lui Mark, despre lucruri mărunte şi plăcute. El vorbea fără să mai aştepte ca să înceapă ea întâiu şi fără să-i aştepte răspunsurile, aşa că se obişnuise să asculte şi să viseze, în timpul acestor conversaţii, deoarece ceea ce-i spunea, nu putea preocupa în întregime imaginaţia ei. Felul acesta de

a sta de vorbă era plăcut şi odihnitor, iar acuma când cei dimprejurul ei aşteptau s-o audă vorbind, nu ştia cum să înceapă.

Dar nici Mary nu prea vorbea. Era aceeaşi situaţie, ca şi când în casă n-ar fi fost niciun străin. Sta ceasuri întregi cu cartea în mână şi cetea, ca pe urmă să lase cartea din mână, să-şi îmbrace pardesiul şi să rătăcească cu capul gol în largul câmpului. Seara se retrăgea foarte devreme în camera ei, fără să spună Susanei altceva decât: „Noapte bună, Sue. Ne vom revedea mâine dimineaţa!

Pe urmă Susan rămânea din nou singură, cu noaptea care începea să se închege împrejurul ei. În timpul zilei erau o mulţime de amănunte cu care-şi putea petrece vremea, copiii, treburile casei, sau o cusătură. Rochiţa Marciei trebuia lungită şi-i desfăcea îndoitura de la poale. John avea nevoie de un jerseu roşu pe care începea să i-l tricoteze. Mark îi urmarea mişcările manilor şi-i spunea: „Tare-mi place să mă uit la tine când lucrezi. Mâinile tale simt în mod instinctiv ce trebuie să facă şi-şi îndeplinesc însărcinarea cu repeziciune”. Începea să zâmbească şi pe ascuns se simţea mândră de îndemânarea degetelor ei puternice. Dar acuma repeziciunea aceasta nu m-ai avea nicio valoare, deoarece nu mai aştepta ceasul când trebuia ca el să se întoarcă şi să constate cât a progresat. Cu toate acestea nici acuma nu putea să-şi domolească mişcările manilor, deoarece ele erau obişnuite cu repeziciunea aceasta înnăscută, şi puteau lucra independente de voinţa ei.

Din când în când se simţea îndemnată să cetească puţin, iar uneori se ducea la părinţii ei, ca să cânte la pian, până când într-una din zile tatăl ei declară:

— Pianul acesta ţi-l voi trimite ţie. Eu am un pian al meu, în camera de la etaj, şi din ziua plecării tale, în casa aceasta nu se mai ocupă nimeni de muzică.

— Evident, Susan poate lua pianul, adăugă mama ei puţin nemulţumită, totuşi eu cred, dragul meu, că nu e cazul să afirmi că mie nu-mi place muzica. O melodie frumoasă îmi face întotdeauna plăcere.

El nu-i răspunse, căci se obişnuise să nu-i răspundă niciodată, şi pianul sosi. Era un mijloc de a-şi petrece o parte dintre ceasurile pustii ale zilei, şi Susan îi rămase recunoscătoare.

Dar orice ar fi făcut, ziua trecea, ca să facă loc nopţii fără sfârşit, când nu putea închide ochii. Stăpânită de deznădejdea acestor nopţi şi de pustietatea gândurilor ei în timpul acesta de veghe, fără să simtă câtuşi de puţin dorinţa de a se ocupa de ceva ce ar fi interesat-o numai pe ea însăşi, îşi îmbrăca halatul albastra şi trecea în lungul grădinei bătute de brumă, intra în şură, unde aprindea lampa de petrol, ca apoi tot fără niciun îndemn ce s-ar fi trezit într-însa, să înceapă din nou să modeleze lutul întunecat care prindea formă în mâinile ei. La început lucra cu încăpăţânare şi fără să-şi dea seamă de ceea ce face, conştientă numai de faptul că Mark a plecat. Pe urmă din adâncurile gândurilor ei începea să se ridice flacăra dorinţei a toate stăpânitoare şi mâinile care până acuma lucraseră, începeau să creeze. Abia în astfel de clipe se simţea în stare să uite că Mark a murit.

Nopţile petrecute în felul (acesta deveniră un fel de obişnuinţă, aşa că imediat ce mâinile ei ajungeau în contact cu lutul, putea să uite, şi contactul acesta era pentru ea tot atât de binefăcător ca şi un somn adânc şi fără vise, aşa că începu să nu se mai teamă în timpul zilei, de spaimele nopţii ce se apropia.

O noapte de care se mai temea şi acuma, era Ajunul Crăciunului. Nu putea să uite felul în care ea şi Mark îl serbaseră în fiecare an. De astă dată fără el, ea şi Mary umplură ciorapii mici ai copiilor cu jucăriile pe care le cumpărase singură. Nu vorbiră decât foarte puţin, în legătură cu ceea ce făceau acuma:

— Cuţiaşul acesta este pentru John, zise Susan. Vrea să cioplească şi el, cum a văzut că face bunicul său. Cred că se va tăia cu el în degete.

— Mai curând sau mai târziu, tot va trebui să se taie, declară Mary. Păpuşa aceasta cred că este pentru Marcia?

— Acum nici Marciei nu-i mai plac păpuşile, răspunse

Susan.

— Mie nu mi-au plăcut niciodată păpuşile, zise Mary şi începu să caşte. Dar ţie ţi-au plăcut.

— Cred că din cauza asta eu dau Marciei şi astăzi păpuşi, răspunse Susan şi dete din cap. În timp de câteva minute, terminară cu tot ce aveau de făcut şi Mary începu să caşte din nou.

Mă duc să mă culc, zise ea. De când m-am întors acasă, nu mai sunt în stare să mă satur de somn. La New York stăteam în fiecare seară foarte târziu. Acolo e atâta viaţă şi atâta mişcare! Aici e prea liniştit şi prea monoton.

— Îţi place felul de viaţă pe care ţi l-ai ales? întrebă Susan.

— Ador viaţa aceasta, răspunse. Mary în extaz. Sper că voi reuşi să-mi trăiesc toată viaţa în oraşul acela. Şi cred că voi reuşi. De fapt ne-au promis, că după terminarea şcolii, ne vor procura slujbe. Eu mă voi specializa în desenul proiectelor de mode… pălării şi rochii.

— Când ajunse la jumătatea scării, se opri şi se uită înapoi – o siluetă de fată zveltă, puţin colţuroasă, elegantă şi tânără. Pe urmă adăugă cu indiferenţă: Prorbabil aş putea să-ţi fiu de folos, dragă Sue – dacă de aci înainte vrei să mai faci havuzuri, figurine sau obiecte de soiul acesta. Cred că aş reuşi să ţi le vând.

Pentru prima dată de la moartea lui Mark i se întâmpla să simtă o durere care nu avea nicio legătură cu el.

— De aci înainte eu nu voi mai face lucruri mărunte, răspunse eu cu mândrie. Nu v-am spus încă niciunuia, că Jonathan Halfred a ales grupul făcut de mine, pentru a-l instala în hallul spitalului înfiinţat în memoria tatălui său. Am început să lucrez la el.

— Halfred de la Syndicatul Halfred-Mead? întrebă Mary cu indiferenţă.

— Da, răspunse Susan.

— E foarte bine, adăugă Mary. De când ai aflat despre această alegere?

— Din ziua când Mark a intrat în spital, răspunse Susan.

— Până acuma nu aveai obiceiul să păstrezi în taina astfel de lucruri, se auzi glasul lui Mary care pronunţă cuvintele acestea unul după altul, parcă ar fi fost bucăţele de gheaţă pe care le scăpa din mână.

— După ce a murit Mark, mi s-a părut că amănuntul acesta nu mai are nicio importanţă, declară Susan.

Se uitară una la alta. Între ele două părea că ceva a rămas în suspensie şi începe să se agite, o deosebire veche a pornirilor şi instinctelor cu care se născuseră. Susian aştepta cu ochii treji şi gata de ripostă, ca Mary să-şi exprime în cuvinte sentimentul acesta nelămurit. Ar fi fost mai bine ca acest ceva să fie exprimat, căci în felul acesta ceaţa de neîncredere dintre ele s-ar fi der strămat. În situaţia limpede ce ar fi rezultat după aceea, s-ar fi putut apropia una de alta mai mult decât până acuma, când niciuna dintre ele nu ştia care ar fi cuvintele ce trebuie pronunţate.

Dar Mary întoarse capul în altă parte şi adăugă, cu glasul tot atât de indiferent, ca întotdeauna.

— Noapte bună, Sue. Ne vom vedea mâine dimineaţă, începu să urce scara şi treptele răsunau puternic sub tocurile pantofilor ei.

În noaptea aceea Susan traversă înfuriată grădina, şi din pricina acestei furii începu numaidecât să lucreze cu toată energia.

„— Mary nu mă poate suferi, îşi zise ea. Nu ştiu care este pricina, dar fata aceasta mă urăşte, pentru că sunt aşa cum sunt. Nimic din ce voi face în viaţa mea de aci înainte, nu o va putea determina să mă iubească”.

Se opri o vreme şi începu să se gândească. Mark îi spusese într-un rând, că ceva din felul ei de a fi s-a aşezat între ei şi o face să se depărteze de el. Dar ea îşi renegase personalitatea de până atunci şi i se devotase în întregime.

„— Sunt atât de mulţumită, că am reuşit să fac gestul acesta”, îşi zise ea emoţionată, şi fără să mai ezite, începu să lucreze din nou.

Dar convingerea că Mary nu ţine de loc la ea, nu o stânjeni câtuşi de puţin. În sufletul ei nu era acuma decât supărare, ori supărarea acestea era binefăcătoare, deoarece o făcea să uite. Lucră de două ori atât de repede şi atât de bine, ca până acuma, iar la patru dimineaţa când se întinse în pat, adormi numaidecât şi dormi fără să viseze şi fără să simtă nicio durere.

În dimineaţa de Crăciun Mary urmări cu priviri întunecate şi reci pe micul John care îşi încerca cuţitaşul, şi se uita, fără să zâmbească, ia Marcia care după ce-şi dezbrăcă păpuşa, o lăsă din mână şi începu să desfacă toate pachetele. Mary părea că nu vede pe niciunul dintre ei. Toată ziua, în casa părinţilor ei, Mary păru că este foarte departe de ei, ca şi când ar fi fost o străină şi suporta cu resemnare pomul de Crăciun şi glumele tatălui ei în legătură cu friptura de curcan şi budinca cu rom, pe care o aprinseră. Susan, cutremurată de mânie, o urmărea şi-i simţea gândurile cum se depănau, iar mânia aceasta contribui ca ziua de Crăciun să treacă, fără să se simtă chinuită de deznădejdea pe care o prevăzuse.

Dar cu toate acestea nu spuse nici de astă dată nicio vorbă lui Mary. Îşi aducea aminte de vremea când era o fată mică şi încăpăţânată, şi de vorbele tatălui ei, care într-o zi o luase la o parte şi o întrebase în şoaptă: „Nu cumva Mary sufere pe ascuns de cancer sau din pricina unei dragoste neîmpărtăşite?”, iar ea îi răspunsese râzând: „Mary încearcă să-şi dea aere de domnişoară, şi nimic altceva”. Obrazul grav al lui Mary mai păstra şi astăzi aceeaşi expresie copilărească, iar profilul ei – când întoarse capul pe neaşteptate, pe deasupra umărului care-i rămăsese ridicat – i se păru atât de tânăr.

A doua zi de Crăciun, tocmai când se aşezase la pian, Susan auzi soneria de la intrare zbârnâind cu violenţă. Jane dete fuga să vadă cine este şi o auzi spunând cuiva cu glasul rece: – „Vă rog, domnule, scoateţi-vă paltonul aici”, şi o văzu că vine numaidecât, pe vârful picioarelor, ca să-i spună în şoaptă: „E tânărul acela care avea obiceiul să vină călare, pe vremea când eram în cealaltă casă – dar ce

nevoie are să smulgă mânerul soneriei… suflă ea indignată. Da, doamnă, a smuls mânerul soneriei de la uşă”, şi întinse mâna în care ţinea mânerul de aramă.

Din vestibul se auzi glasul lui Michael strigând:

— Susan, unde eşti? Îmi pare foarte rău!

Ieşi din odaie şi se pomeni cu el în faţa ei, un bărbat uriaş, îmbrăcat într-o blană cafenie, dar după ce şi-o scoase, îl văzu că este tot zvelt, dar crescuse foarte mult.

— Am venit să ne petrecem sărbătorile Crăciunului la ţară, începu tânărul şi ridică spre ea obrazul drăguţ şi amabil. Se plecă şi o sărută uşor pe ambii obraji. Dă-mi voie să intru şi să mă aşez aproape de foc, ca să-mi poţi spune ce-ai mai făcut… dar să nu-mi spui nimic trist, căci ştirile triste le cunosc… mai bine spune-mi ce-ai mai lucrat.

Apropie de cămin fotoliul tapiţat în albastru şi continuă să vorbească, într-un fel al lui, care părea puţin străin. Lipsise vreme atât de îndelungată, încât ar fi fost greu să poţi defini cu precizie, din ce parte de lume este. Dar prezenţa lui umplu odaia de o atmosferă caldă „strălucitoare şi veselă. Susan se plecă pentru a mai pune o despicătură de lemn pe foc, dar înainte s-o poată ajunge, o luă el şi o potrivi în grătar, apoi răscoli jăraticul cu cleştele pe care le ţinea strâns şi cu îndemânare, în mâinile puternice.

Era un tânăr spontan, sincer şi plin de viaţă şi totul împrejurul său părea că începe să se trezească la realitiate, camera în care se aşezaseră, casa toată, glasurile copiilor care se auzeau de la parter, tremurul flăcărilor din cămin, lumina lămpii, perdelele coborâte peste fereşti. Tot aşa păreau că se trezesc la realitate, toate amănuntele despre care vorbea.

— Acum de curând, m-am întâlnit cu Dave la Paris, declară ei, şi numaidecât prin faţa ochilor ei începu să defileze Parisul, un oraş mare, plin de oameni reali.

— Te aşteaptă dintr-o zi într-alta să soseşti şi dumneata.

Zâmbi, dar nu zise nimica. Până acuma nu se gândise niciodată, că ar putea părăsi această casă în care trăise

împreună cu Mark. Dar felul uşor şi vesel de a vorbi al lui Michael, părea că deschide uşile zăvorâte ale acestei case, ca să intre lumea de afară. Adevărul era că Michael nu văzuse niciodată pe Mark.

— Am fost la Constantinopol, continuă el, ca să petrec o vacanţă, şi iarna trecută mi-am petrecut-o în India, ca să pictez munţii Himalaya. Voiam să pictez munţi, dar nu Alpii, căci astăzi munţii aceştia sunt cutreieraţi de grupuri nenumărate de excursionişti – eu trebuia să pictez zăpezile şi locurile pe unde niciodată n-a călcat picior omenesc. Asculta Susan, în munţii Himalaya sunt piscuri până la care oamenii nu vor putea ajunge niciodată. Când începi să urci din poate, vezi crestele acestor munţi ridicându-se din ce în ce mai sus. Se plecă spre el şi-l ascultă cu atenţie. De vreme îndelungată nu mai întâlnise pe nimenea care să fi stat cu ea de vorbă în felul acesta. Îi aşternea universul la picioare, ca să-l poată vedea. Îşi uitase cu totul, că dincolo de preocupările ei de acum, mai exista şi o altă lume.

— Pe urmă mi-am împachetat pânzele, continuă el, şi am plecat în China unde am început din nou să pictez – de astă dată oameni – dar nu subiecte de acelea vechi, cu mandarini impunători, ci femei zvelte ca nişte săgeţi, ca nişte odalişte, ca… statuetele de fildeş… femei moderne. În toată lumea aceasta nu s-ar putea găsi nimic mai frumos, ce ar fi vrednic de pictat… stai să vezi ce vor zice bătrânii pontifi de la Academie. Lumea noastră încă n-a aflat despre existenţa acestor subiecte.

Se opri pe neaşteptate şi se uită peste umărul ei. Susan se întoarse, ca să vadă ce este. Mary apăruse în cadrul uşii, îmbrăcată într-un pardesiu simplu, strâns pe corp, de coloare roşie închisă, încheiat până sub bărbie, şi în cap cu o pălăriuţă de coloare roşie, asortată.

— Poftim înăuntru, Mary, zise Susan. Dumnealui este Michael Barry. Tânărul se ridicase în picioare şi o aştepta să se apropie: Michael, îţi prezint pe sora mea!

Mary îi întinse mâna îngustă şi cafenie.

— Îmi pare bine, răspunse ea cu glasul calm. Sue,

plec să fac o plimbare, înainte de a se întuneca.

— La ce oră te întorci? întrebă Susan.

— Nu ştiu, răspunse Mary.

Chiar dacă ar fi băgat de seamă că Michael se uită la ea, nu făcu totuşi nicio mişcare din care s-ar fi putut ghici că este conştientă de acest fapt. Se oprise, ca să-şi potrivească pălăriuţa de catifea în cap, iar el sta în picioare şi se uita la ea. Pe urmă se întoarse indiferentă şi ieşi din odaie, fără să se grăbească, şi numaidecât după aceea se aşeză şi el pe scaun.

— Adineaori vorbeai despre China, începu Susan.

— Da, răspunse Michael şi aprinzându-şi o ţigară! trase grăbit câteva fumuri. Sora duraitale seamănă a chinezoaică. Până acuma nu mi-ai vorbit niciodată despre ea.

— Cred că nu ţi-am vorbit nici chiar despre mine, răspunse Susan liniştită. Mai am şi doi copii, un tată şi o mamă.

Dar el nu o auzea ce spune. Stinse ţigara în scrumieră şi se ridică din nou în picioare.

Acum trebuie să plec, zise el pe neaşteptate. Susan, îl însoţi până în vestibul.

— Mi-a făcut mare plăcere că te-am văzut, declară el repede, pe urmă îşi îmbrăcă blana uriaşă şi ieşi.

Jane care tocmai întindea masa, ca să dea de mâncare copiilor, se uita pe fereastră:

— Un tânăr închipuit şi nesuferit, murmură ea. Nici nu se apropie de felul tinerilor pe care unei femei îi place să-i vadă în apropierea ei.

Susan asista mirată la desfăşurarea vijelioasă şi spontană, chiar aci în casa ei, a dragostei dintre Michael şi Mary. Dragostea aceasta a lor o determina să se trezească şi să se ridice din somnolenţa în care trăise din ziua morţii lui Mark. Pasiunea aceasta nu semăna cu niciuna din dragostele pe care le văzuse ea până acuma şi era convinsă că nu este ca dragostea adâncă şi înceată care fusese temelia legăturii dintre ea şi Mark. Pe soţul ei îl cunoscuse de pe vremea de când erau copii. În viaţa ei nu

exista nicio epocă, în care să nu fie amestecată şi amintirea lui. El fusese întotdeauna acelaşi băiat blând şi simpatic, acelaşi tânăr sfios, şi nu i se păruse straniu decât în noaptea aceea, când devenise bărbatul ei. Dar nici atunci nu-şi închipuise că în atitudinea lui ar fi o pornire nebunească, ci numai adâncurile fără fund ale dragostei lui nemăsurate. Dragostea este întocmai ca o mare liniştită şi fără hotar ale cărei ape ea aproape nu le văzuse niciodată tulburate.

Dar dragostea aceasta a lor era întocmai ca apa vijelioasă a unui râu de munte, care trece grăbit şi furios printre malurile lui de stânci. O apă de care te puteai apropia numai cu mare greutate. Michael venea în fier care dimineaţă.

— Unde este Mary? întreba el. Trebuie s-o văd.

— Mary! strigă Susan, întorcându-se spre scara de la etaj.

Uneori Mary răspundea la chemarea ei, dar altă dată nici nu se sinchisea. Dacă nu răspundea, Michael o aştepta, frământându-se pe loc şi vorbind. În prima dimineaţă Susana deschisese uşa de la odaia ei.

— Am venit numai ca să-ţi spun, că Michael e jos, zise ea.

Mary dormea îmbrăcată într-o pyjama dalbenă, cu trupul întins şi capul aşezat pe braţele încrucişate. Deschise ochii şi se uită la Susan.

— Ce nevoie era, ca din cauza asta să mă trezeşti, răspunse ea, pe urmă închise ochii din nou şi se întoarse pe cealaltă parte.

Susan închise uşa de la cameră şi coborî la parter, unde aştepta Michael.

— Nu vrea să se trezească, îi spuse ea.

— Trebuie să se trezească, răspunse Michael. Ne-au mai rămas abia câteva zile.

— Eu nu o voi trezi, declară Susan cu glasul blând.

— Constat că fata asta are un caracter diabolic, zise Michael întunecat. Dar puţin îmi pasă. Pe urma se apropie de scară şi strigă: Mary! Dă-te jos din pat! Dacă nu cobori

numaidecât, să ştii că voi veni după dumneata! Nu vreau să te mai aştept!

Dar cu toate acestea o aşteptă. În cele din urină Mary începu să coboare scara, indiferentă şi ascunzându-şi un căscat.

— Pune-ţi pardesiul şi să vii cu mine, porunci Michael. Sunt cu automobilul.

— Nu plec nicăiri, înainte de a mânca ceva, răspunse Mary şi se aşează leneşă la masă, în faţa serviciului de cafea, a pâinii prăjite şi a cutiei cu ţigări; dar nu se grăbi de loc, cu toate că el sta în picioare lângă ea.

Dragostea dintre ei se manifesta cu răbufniri violente, întocmai ca ale vânturilor repezi de primăvară, dar nici nu încercau să se ascundă din faţa celorlalţi.

— Mi-am pierdut mintea din pricina ei, spunea Susanei. Nu mai sunt în stare nici să mănânc, nici să dorm. Asta nu înseamnă câtuşi de puţin că eu aş fi un naiv şi nu aş cunoaşte femeile. Dar Mary aceasta… Ce să-ţi spun… îmi simt inima ca într-un cleşte.

— Ar trebui să fiu mulţumită, dar nu sunt, răspunse Susan cu glasul domolit. Sunt incapabilă să-mi închipui că ai putea să fii fericit împreună cu ea. Fata asta are un caracter neîmblânzit şi toate vrea să iasă aşa cum îşi închipuie ea.

— Tot aşa şi eu, se grăbi el să răspundă. Vreau să mă căsătoresc cu ea. O voi cere chiar astăzi în căsătorie, deoarece mâine trebuie să plece. Se oprise în apropierea căminului şi aştepta pe Mary să coboare; erau orele zece dimineaţa: În cazul acesta nu se va mai întoarce la şcoala aceea de comerţ. Îmi vin nebunii, când mă gândesc că va trebui să stea într-un birou, alături de o mulţime de bărbaţi. Aş vrea să-i fac portretul – aş vrea să fac mereu schiţe după ea, în timpul cât îi fac curte, dar nu reuşesc să fac şi una şi alta în acelaşi timp. După ce ne vom căsători, nu voi mai face toată ziua nimica, decât schiţe şi portrete de ale ei.

— Ea te iubeşte? întrebă Susan. Ar fi fost incapabilă să-şi dea seamă, dacă Mary este îndrăgostită sau nu.

— Sigur că mă iubeşte, răspunse Michael nerăbdător. Se uită după ei, cum se duc cu maşina în lungul aleii prunduite, şi coboară în jos pe drumul îngheţat dintre holdele bătute de promoroaca iernii. Când erau împreună, aproape nu vorbeau de loc şi dacă n-ar fi ştiut că sunt îndrăgostiţi unul de altul, şi-ar fi închipuit că nu se pot suferi.

Lipsiră toată ziua. Începuse să se întunece, când uşa se deschise şi Mary apăru singură. Se duse de-a dreptul în camera ei de la etaj, iar Susan se aşează la pian şi începu să cânte, aşteptând cu răbdare să coboare din nou. Se simţea abătută şi tristă, ca şi când ar fi fost femeie în vârstă şi viaţa ei ar fi terminată, deşi nu împlinise încă treizeci de ani. Dar viaţa omului nu este niciodată în armonie cu anii de vârstă. În seara aceasta, ceea ce avea, i se părea prea puţin, şi din pricina asta se simţea îmbătrânită.

Auzi paşii lui Mary coborând scara, pe urmă o simţi că a intrat în cameră şi s-a oprit alături de ea. Mâna rece şi uşoară a lui Mary i se aşeza pe umăr.

— Dragă Sue, începu ea cu glasul limpede.

— Da, draga mea, ce este? întrebă Susan şi continuă să cânte, îmblânzind melodia care acuma părea o îngânare de şoapte.

— Am împachetat tot, declară Mary. Susan se întoarse şi se uită la ea. Mary îşi ridică mâna de pe umărul ei şi se aşează în fotoliul albastru din apropierea căminului, încrucişându-şi picioarele lungi şi bine formate.

— Nu cumva… doar nu ai… se miră Susan.

— Nu mă voi căsători cu Michael Barry, răspunse Mary, uitându-se la ea, fără să clipească. Cred că despre asta vrei săj-mi vorbeşti.

— Tu nu-l iubeşti? întrebă Susan mirată.

— Ba da, îl iubesc, răspunse Mary, dar cu toate acestea nu vreau să mă mărit. Am luat demult această hotărâre. Şi ştiu ce urmăresc.

— Eu cred că faci o greşeală, se grăbi Susan să intervină. Şi cred că-ţi va părea rău.

— De ce să-mi pară rău? Glasul lui Mary părea

categoric şi răstit.

— Aceasta este viaţa; nu se poate să refuzi viaţa şi totuşi să continui să trăieşti, răspunse Susan cu glasul domolit.

Mary îşi plimbă privirea în largul camerei tăcute. Afară întunericul începuse să coboare peste liniştea acestei nopţi de iarnă.

— În casa aceasta nu văd prea multă viaţă, zise ea. Ascultă Sue, izolându-te în felul acesta, de toată lumea, mă faci să cred că tu nici nu ştii ce este viaţa.

— Eu am avut pe Mark, declară Susan. Şi mi-au rămas copiii.

În camera de la etaj John şi Marcia dormeau. Înainte de amiază se jucaseră pe afară, sub soarele rece de iarnă şi se întorseseră în casă, cu obrajii îmbujoraţi.

— Nu înţeleg motivul pentru care femeile îşi închipuie, că un bărbat şi câţiva copii, sunt tot ce-ţi poate oferi viaţa, ripostă Mâry.

— Viaţa creşte din pământ, declară Susan. Dacă refuzi să te căsătoreşti, dragă Mary, rădăcinile tale nu se vor putea înfige niciodată destul de adânc.

Nu putea să-i spună la ce se gândeşte şi nu reuşea nici să-i explice. Dar ştia limpede, cu toate că Mark era mort demult, că moartea nu va reuşi niciodată să-i ia înapoi ce i-a dat el din viaţa lui.

— Eu nu vreau să am rădăcini adânci, răspunse Mary. Nu vreau să prosperez nicăiri, în nicio casă şi nici să mă simt legată pentru toată viaţa de ea. Felul tău de a vorbi, Susan, este zadarnic, deoarece noi nu vom putea fi niciodată de acord. Cu toate calităţile tale, tu ai fost întotdeauna un suflet simplu şi fără complicaţii. Tu iei foarte serios orăşelul acesta în care te-ai născut – continui raporturile de prietenie cu fetele pe care le-ai cunoscut de pe vremea când erai mică – cu Lucile care este o femeie îngrozitoare – exact cum făceai şi când erai la facultate, când te simţeai mândră că eşti premianta clasei. Tu-ţi pierzi vremea de pomană. Mark era un băreu nu vreau să am rădăcini adânci, răspunse Mary. Nu vreau să prosperez

nicăiri, în nicio casă şi nici să mă simt legată pentru toată viaţa de ea. Felul tău de a vorbi, Susan, este zadarnic, deoarece noi nu vom putea fi niciodată de acord. Cu toate calităţile tale, tu ai fost întotdeauna un suflet simplu şi fără complicaţii. Tu iei foarte serios orăşelul acesta în care te-ai născut – continui raporturile de prietenie cu fetele pe care le-ai cunoscut de pe vremea când erai mică – cu Lucile care este o femeie îngrozitoare – exact cum făceai şi când erai la facultate, când te simţeai mândră că eşti premianta clasei. Tu-ţi pierzi vremea de pomană. Mark era un bărbat foarte cumsecade, dar el nu era nici pe departe bărbatul cu care ai fi putut să te căsătoreşti tu.

— Te rog, nu vorbi despre el, murmură Susan şi-şi încleşta mâinile pe lăvicioara din faţa pianului.

— Nu am intenţia să-ţi vorbesc despre el, continuă Mary. Vreau să-ţi spun, că pentru mine tu eşti un fel de exemplu. Făcu o pauză, examinându-şi unghiile ascuţite: Ai admis ca toate calităţile cu care ai fost înzestrată să se piardă fără niciun folos, adăugă ea. Te-ai claustrat în casa aceasta şi în orăşelul acesta... dar de ce să faci aşa ceva, când tu ar trebui să ieşi în lume, să faci călătorii, să cunoşti oameni şi să legi prietenii care pot să-ţi fie de folos. În felul acesta nu vei putea ajunge niciodată la nimica. Nu te cunoaşte nimenea. Dacă aş fi avut eu numai pe jumătate calităţile pe care le-ai avut tu, astăzi aş fi departe, foarte departe de ceea ce eşti tu acuma – de ceea ce ai fi putut ajunge, dacă n-ai fi făcut imprudenţa să te căsătoreşti cu Mark, să faci copii şi să te învârteşti prin casă, cu scuturatul şi gătitul, ca orice femeie banală.

— Eu trebuie să am totul, răspunse Susan. Eu nu mă pot limita la ceva anume, şi în mod exclusiv, cum faci tu. Trebuia să am copii; trebuia să simt viaţa cum tremură în fiinţa mea, răspândindu-se în toate fibrele – nu numai pe creştetul capului, ca o răpăială de ploaie, ci să-i simt freamătul cum se repede din adânc spre suprafaţă. Tu nu eşti în stare să înţelegi aşa ceva. Bietul Michael!

— O, relaţiunile dintre Michael şi mine vor continua şi de aci înainte, declară Mary. Glasul ei limpede se ridica

fără niciun fel de patimă. Astăzi nu se mai întâmplă ca o femeie să refuze un bărbat… în mod absolut, decât doar cel mult când apropierea lui îţi face silă. Iar Michael este un bărbat foarte drăguţ. Dintr-un anumit punct de vedere chiar îl doresc.

— Mary? protestă Susan.

— Ce este? întrebă Mary şi deschise ochii mari.

— Să ştii că voi preveni pe Michael, declară Susan categoric.

Mary se ridică în picioare şi zâmbi.

— Uite ce, eu cred că va fi mai bine să-ţi spun noapte bună, înainte de a începe să ne certăm. Sărăcuţa pe tine, Susan! Se plecă repede şi o sărută pe creştet. Odinioară, dragă Sue, eram atât de geloasă de tine. Erai întotdeauna mai drăguţă decât mine şi orice făceai, reuşeai de sute de ori mai bine decât aş fi reuşit eu. Dar astăzi nu mai sunt geloasă. Am reuşit să-mi dau seama că e mult mai bine să fiu aşa cum sunt. Eu ştiu limpede ce urmăresc. În timp ce vorbea, începuse să urce scara; cuvintele ei erau tot atât de repezi şi tăioase, ca nişte lovituri de săbii, cuvinte pline de violenţă, crude şi inexorabile: Eu sunt o fiinţă vie, declară ea, dar tu eşti moartă.

Plecă, dar vorbele ei rămaseră şi Susan le auzi aulind prin cameră şi multiplicându-se la infinit. Ea era o fiinţă moartă! Tocmai ea care suferise cât Mary nu va fi în stare să sufere toată viaţa ei. Oamenii morţi nu mai pot suferi. Ea era vie, chiar în clipa aceasta, când Mary nu ştia nici cel puţin cum ar trebui să procedeze, pentru a fi şi ea vie. Ea era conştientă de tot ce se întâmplă împrejurul ei, de la cărbunii care aţipeau sub spuză, de la melodia pe care o cântase, până la stelele ce scăparau în fundul cerului întunecat. Ea era vie şi conştientă până în adâncul celei mai ascunse fibre din fiinţa ei, oriunde ar fi fost şi orice ar fi făcut, şi în aşa măsură, cum Mary nu ar fi avut niciodată facultatea să poată fi vie şi nici să ajungă la această limită de sensibilitate. Toată viaţa ei, în felul cum înţelesese să o trăiască, nu era altceva, decât începutul şi temelia pentru ceea ce va fi de aci înainte. Pentru ceea ce trebuia să

devină. Îşi îmbrăcă paltonul şi după ce ieşi din casă, traversă grădina îngheţată şi acoperită de zăpadă, până la şură. Aprinse lampa şi dete foc lemnelor aşezate în soba de tablă pe care o cumpărase şi o adusese aici. Numaidecât simţi o radiaţie de căldură şi se aşeza în apropierea ei. Lucră până la miezul nopţii, fără să se odihnească, conştientă de forţa ce emana din trupul ei, coborând în lungul braţelor spre degetele mâinilor. Modelase siluetele acestea, ştiinţificeşte: Pe bărbatul, femeia şi copiii acestora îi cunoştea în toată intimitatea şi trupurile lor le crea, ca şi când ar fi fost acoperite cu muşchii vii, iar dincolo de muşchii aceştia, oasele şi toate organele prin care zvâcneşte viaţa.

La miezul nopţii se opri şi aducând un butuc, se aşeză pe el şi începu să se uite la ce a lucrat. Acum se puteau distinge destul de limpede, căci le modelase conturele. Altceva nu mai avea de făcut, decât să termine expresia siluetelor care erau destul de limpezi. Uitându-se de aproape la grupul acesta, i se păru că l-a făcut, smulgându-l din propria ei viaţă. În mod instinctiv bărbatul luase înfăţişarea lui Mark, iar după felul în care femeia îşi întorcea privirea şi se uita în altă parte, ştia că făcuse capul ei însăşi. Se ridică în picioare şi apropiindu-se de statura bărbatului, ridică fruntea şi se uita la el. Trăsăturile acestui obraz, erau trăsăturile lui Mark. I se părea atât de straniu, că atâta timp cât el fusese în viaţă, nu reuşise niciodată să-l facă să pară viu, aşa că bustul la care lucrase atunci, astăzi nu era altceva decât masca unui mort. Dar aci în faţa ei, cu toate că Mark era demult mort, silueta aceasta era totuşi vie. Expresia pe care ea o cunoştea atât de bine, tremura acum pe obrazul lui de lut, o expresie sfioasă, de ezitare, nu îndrăzneaţă, ci bună şi blândă, iar în expresia aceasta era ceva din forţa pe care ţi-o inspiră bunătatea. Dar capul femeii era întors şi-acuma în altă parte.

Dacă Mark ar fi acum aci lângă mine, îşi zise Susan, s-ar simţi şi de astă dată jignit.

„— L-ai făcut să semene cu noi, ar spune el cu glasul

sfios. Pe urma ar întreba: Sue, de ce-ai întors capul şi nu te uiţi la mine?”

Dar el nu era lângă ea. Nu va mai fi niciodată lângă ea. După ce valul de durere ce o chinuise, se topi în fundul întunericului, îşi aduse aminte de viaţa lor comună şi se gândi: „De aci înainte nu va mai suferi niciodată. În viaţă l-aş fi făcut să sufere de nenumărate ori, deoarece tot ceea ce fac eu, trebuie să fie smuls din însăşi viaţa mea, aceasta fiind singurul mediu, din care pot să-mi iau motivele de inspiraţie”.

Totuşi acest amănunt Mary n-ar fi fost în stare să-l înţeleagă niciodată. Călătoriile, întâlnirea din întâmplare a obrazelor străine, pe care ea nu le-a cunoscut niciodată, care pe ea n-o interesează şi cărora nu le pasă de existenţa ei, erau aspecte care nu puteau face parte din viaţa ei. Ea nu putea trăi în mijlocul unei astfel de lumi fugare, ci trebuia să trăiască în adâncimile propriei ei vieţi.

Stinse lampa şi după ce acoperi cu cenuşă jarul din sobă, aşternu bucata de pânză peste grupul de lut şi ieşi din şură. Cerul era întunecat, dar aşternutul de zăpadă scapără totuşi prin noapte. Vântul nu se simţea. Se opri câteva clipe şi rămase nemişcată, în mijlocul acestei singurătăţi pline de tăceri adormite.

„— Oare eu am fost născută, ca să-mi duc viaţa numai singură?” se întrebă ea. Croindu-şi drumul prin zăpadă simţi aerul rece şi uscat cum îi pătrunde în piept. Când începu să urce încet scara, pentru a ajunge în camera ei pustie, casa i se păru tot atât de tăcută ca şi noaptea. Se întinse în pat şi vreme îndelungată rămase cu ochii deschişi. Prin minte îi trecu gândul neaşteptat, că de aci înainte Mark este ferit de orice durere ce i-ar fi putut-o pricinui cu atitudinea ei. De aci înainte nu va mai avea nevoie să se gândească: „Va trebui să fiu cu băgare de seamă – nu va trebui să-i mai spun ce i-am spus ieri. Am văzut că privirile ochilor i s-au tulburat.

— Va trebui să mai aştept”. De aci înainte va putea să meargă pe drumul ce şi l-a ales „fără să se mai gândească, deoarece acuma dragostea zăcea adânc sub pământ şi nu

mai putea fi jignită cu ceea ce făcea şi ceea ce era ea însăşi. Dacă se întâmpla uneori să se simtă chinuită de gândul singurătăţii, avea totuşi clipe când nu-şi mai aducea aminte decât de libertatea ei de acuma. Şi în mijlocul acestei libertăţi reuşi să-şi termine opera. Şi din acelaşi motiv se împăcă şi cu singurătatea în care era condamnată să trăiască acuma.

III

Grupul fusese terminat şi făcea pregătiri pentru a-l expedia la destinaţie. Era foarte mulţumită ca lucrarea ei reprezenta în aceeaşi măsură tehnica şi opera de artă, deoarece simţea că în vinele ei zvâcneşte cu totul alt sânge, decât cel al muzicantului care fusese bunicul ei. Tatăl doamnei Gaylord fusese dulgher şi constructor de case. Iar cunoştinţele lui robuste în domeniul sculelor şi întrebuinţarea acestora, se manifestau la ea în felul în care ştia să se servească de lemn şi de piatră, precum şi în felul în care aprecia sculele frumoase. Nu avea scule prea multe, dar nu i se întâmpla niciodată să cumpere ceva care să fie ieftin sau mediocru. Pe măsură ce lucra, îşi da seamă tot mai limpede, ce scule îi mai lipsesc şi pe care va trebui să şi le procure, imediat ce va avea ocazie. Era mulţumită de posibilitatea pe care o avea, de a întrebuinţa material grosolan şi obişnuit, pe care mâinile ei îl ciopleau şi-i dădeau formă, în aceeaşi măsură ca şi inteligenţa. Ea trebuia să ştie dinainte, nu numai cum trebuie construit un trup omenesc, pentru a lua forma muşchilor, dar trebuia să mai ştie şi ce calitate de lemn trebuie să întrebuinţeze pentru schelet, ce armătură, de ce mărime şi de ce rezistenţă, pentru a putea suporta cantitatea de lut care-i va da forma definitivă. Trebuia să ştie cum să umble cu ferestrăul, cum să bată un cui cu ciocanul, cum să împletească împreună două fire de sârmă şi ce proporţii trebuie să aibă un soclu. Trebuia să ţină socoteală de cifre, exact, ca şi de visurile ei.

Siluetele grupului ei le înfăşură în pânză aspră de sac, după ce capetele fură învelite în cârpe moi, înainte de a le expedia. Ca să ajungă la capul bărbatului şi al femeii,

trebui să întrebuinţeze o scară. Chemase un dulgher care să-i facă un cadru, după indicaţiile ei, şi cadrul acesta aştepta gata, făcut din două bucăţi. După ceva termina cu învelirea siluetelor, aşa ca fiecare amănunt să fie protejat, va pune cadrul pe deasupra, întocmai ca pe o găoace, şi-l va încheia cu şipci groase de lemn. Începuse să fredoneze în timpul lucrului: „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie a mea, aceasta va fi!” pe urmă făcu o pauză, ca să se gândească mirată, „Mi se întâmplă pentru prima dată să cânt, melodia aceasta, fără să-mi dau seamă că am început să cânt”. Numaidecât după aceea auzi trântindu-se uşa de la şură şi când se întoarse, văzu pe Michael uitându-se la ea, cu capul ridicat în sus şi culcat pe gulerul hainei de blană cu care era îmbrăcat.

— Nu mi-ai spus până acuma, că ai făcut o lucrare atât de mare, zise el cu glasul tremurând de reproşuri.

— Nici dumneata nu m-ai întrebat, răspunse ea.

— Aş vrea s-o descoperi că să mă pot uita la ea, strigă Michael.

— Nu se poate, repetă ea veselă, acum am împachetat-o şi va pleca.

De fapt nu mai putea să întârzie expedierea lucrării. Întârziase, dar în cele din urmă totuşi trebuise să dea de ştire lui Jonathan Halfred, iar acesta îi răspunsese imediat, că poate să întrebuinţeze în linişte tot timpul de care va avea nevoie pentru terminarea grupului. Locul destinat dinainte pentru lucrarea ei, o aşteaptă şi acuma. Îi telegrafiase înainte de amiază, în termeni triumfători: „Grupul meu este în drum spre destinaţie”, iar el îi răspunsese: „Va fi primit cu tot fastul cuvenit”. Făcu ultima legătură de pânză şi coborî de pe scară.

— Va trebui să fie turnat în bronz, dar dacă se va întâmpla ca peste câteva luni să treci pe la Halfred Memorial, îl vei vedea în mijlocul sălii de la intrare.

— În orice caz eu mă voi stabili la New York, demară el cu indiferenţă. Dă-mi voie să-ţi ajut să-l ridici. Îl apucă de un capăt al cadrului, iar ea ţinu de celălalt.

— Ţine-le o clipă strâns, până când voi bate prima

şipcă, zise Susan. Bătăile ciocanului ei se auzeau repezi şi sigure, lovind fiecare cui. Mark îi spusese odinioară: „Tu eşti singura femeie pe care am văzut-o până acuma, că este în stare să bată un cui, fără să-l strâmbe”.

— Zilele trecute am văzut pe Mary la New York, zise Michael, ridicând glasul, ca să-l poată auzi.

— Serios! se miră Susan.

— Am luat masa împreună şi pe urmă ne-am plimbat roată cu o trăsură, prin Central Park, la lumina lunii.

Susan rămase cu ciocanul ridicat în aer.

Nu te-ai supărat, din pricină că Mary n-a vrut să se căsătorească cu dumneata? întrebă Susan.

— Nu ştiu nici eu tocmai limpede, răspunse Michael. Probabil nu mă voi supăra, dacă-mi va da voie s-o însoţesc în toate părţile, până când mă voi sătura.

— Şi-ţi dă voie? întrebă ea din nou.

— Da, îmi dă, răspunse Michael.

Începu să bată din nou cu ciocanul. Michael se schimbase. Acum nu mai era acelaşi băiat cu părul ca de aur, al cărui cap ea îl făcuse în bronz, pentru ca mama lui să-şi poată aduce întotdeauna aminte de el, cât a fost de frumos odinioară.

— Te-ai instalat aci la ţară?

— Nu, am venit numai să-mi iau toate lucrurile pe care le-am lăsat aici. Nu ştiu când voi mai trece prin partea aceasta.

Îi ajută să termine cu împachetarea, pe urmă luă o pensulă şi cutia de tinichea, în care era văpsea neagră, şi cu litere energice, scrise adresa pe care i-o dete Susan.

„Andrews Kenley, Turnătoria Kenlev, Mounth Migh. Nev York”.

Îi ajută apoi să bage câţiva tăvălugi sub ladă şi o scoaseră afară din şură. A doua zi dimineaţă, un agricultor din apropiere, pe care-l cunoştea, se va opri cu camionul şi o va duce la gară. Acum terminase tot ce avea de făcut la grupul acesta, şi prin tulbureala înserării se îndreptară împreună spre casă.

— Vrei să intri? întrebă ea.

— Nu, mulţumesc, răspunse Michael. Vreau ca mâine dimineaţa să plec devreme la New York.

Vedea că este nerăbdător să plece. Se putea constata după vorba lui răstită, după felul în care se uita şi după fiecare gest pe care-l făcea. Cum sta în faţa porţii deschise, îi văzu capul şi profilul tulbure, repezit pe petecul de cer.

— În cazul acesta, umblă sănătos, zise Susan.

— Te las cu bine.

Dacă i-ar fi făcut astăzi bustul, nimeni nu l-ar fi recunoscut că este acelaşi. Dar se întrebă, oare astăzi îl cunoaşte de ajuns, ca să-l mai poată face? rămase în picioare, în timp ce el se depărta. Acum nu mai făcea parte din viaţa ei. I se părea că a pierdut ceva, din ce a fost înainte de asta, o calitate limpede şi pură, care emana dintr-ansul, întocmai ca o radiaţiune. Acum sufletul lui era plin de imaginea lui Mary şi radiaţiunea se stinsese. Aşteptă, până când îl văzu că se urcă în maşină şi dispare la cotitura livezii, pe urmă intră şi ea în casă.

După ce lada fu încărcată în camion şi plecă, legănându-se în lungul drumului prăfuit de ţară, i se păru că toată lumea a părăsit-o şi a rămas singură. În lumina limpede a acestei zile de început de primăvară, se văzu pe sine în pragul unei noi singurătăţi. John şi Marcia veniseră în fugă, să vadă camionul plecând, şi se opriseră lângă ea. Pe urmă auzi pe John că spune Marciei: „Haide să ne întoarcem la corabia noastră”.

— Ce corabie? întrebă Susan.

— Acuma o facem, răspunse John.

— Unde? întrebă ea din nou.

— În grădina de legume, răspunse el nemulţumit. Ascultă mamă, ai început să pui în fiecare zi o mulţime de întrebări!

Nu mai aşteptă să vadă ce-i va spune. Începu să joace într-un picior prin iarbă, făcând salturi pe care le inventase el însuşi.

— Eu peec cu John., gânguri Marcia şi se depărta repede de lângă ea.

Rămase nemişcată şi se uită după ei, mândră, în

parte mâhnită şi oarecum înfiorată de senzaţia neînţeleasă că este despărţită de ei. Oricât ar fi încercat, îi era peste putinţă să ia locul lui Mark, alături de copiii aceştia. Ea nu avea acea însuşiire caracteristică a lui Mark, de a se integra în lumea lor mică, şi nici ei nu se puteau integra în lumea ei. În realitate probabil nici nu se poate ca propriii tăi copii să-ţi fie tovarăşi adevăraţi. Îi dorise din toată ardoarea sufletului şi nu uitase o singură clipă, că stăruise pe lângă Mark, să aibă şi ei copii. Dacă el ar mai fi în viaţă, poate şi-ar fi dorit mereu alţi copii, deoarece de fiecare dată când era însărcinată, simţea într-însa mulţumirea procesului creaţiei, fremătându-i în toată fiinţa. Dar copiii se nasc şi cresc şi pleacă în lume. Tot ce făcea, se completa de la sine, în raport cu propriile condiţiuni de viaţă ale fiinţei ei, ca pe urmă să plece şi să înceteze definitiv de a mai face parte dintr-ansa. Aşa că de fiecare dată rămânea singură.

Se întoarse în şură şi cu multă grijă şi minuţiozitate, începu să-şi cureţe sculele, apoi le unse şi le aşeză în cutia lor; curăţa resturile de lut căzut în timpul lucrului, mătură, şterse praful şi făcu ordine. Îşi făcu inventarul materialului ce-l mai avea şi-şi notă ce va trebui să mai cumpere. La amiază când ieşi din şură, totul era gata pregătit pentru viitoarea lucrare ce o va începe, dar uşa nu o mai închise cu cheia.

Începuse să se frământe, căutând să-şi lămurească în minte ce va începe să lucreze, deoarece pentru ea lucrul devenise acum o necesitate. În după amiaza aceasta făcu o lungă plimbare şi tot ce văzu în drumul ei, încercă să vadă de aproape şi să-şi lămurească în minte orice imagine – un agricultor, mergând pe urma plugului, un vultur care sfâşia stârvul unui iepure, un fazan care zbură speriat din cuibul ce era chiar la picioarele ei, un maldăr de iarbă uscată, la mijloc cu o excavaţie în care se vedeau două ouă cafenii-pistruite. Dar toate acestea pentru ea erau lipsite de importanţă, deoarece nu avea niciun rost să reţină imaginea fotografică a acestor forme exterioare. Semnificaţia se ridica din sufletu’ ei. Copiii putea să-i

modeleze pentru plăcerea estetică a înfăţişării lor, sau putea să facă – ceea ce-şi propusese de mai multe ori – capul adorabil al tatălui ei în piatră. Dar până şi aceste lucrări ar fi fost incomplete „dacă n-ar fi izvorât din necesitatea interioară a propriei ei fiinţe.

Ajunse, fără să-şi fi dat seamă până în cealaltă parte a oraşului, unde era Tramp-s Wood şi intră în pădure. Deasupra ei frunzele crude erau destul de dese, ca să dea umbră, iar pe jos era aşternut muşchiul verde şi proaspăt. Se plecă şi rupse o ramură de feriga ale cărei frunze se răsuciseră ca buclele mătăsoase ale părului unui copil, pe urmă apucă în partea unde era râpa. Ajunse foarte repede pe marginea ei, nu în locul unde se oprise împreună cu Mark, ci în altă parte, pe unde nu fusese încă niciodată. Se uită în fundul râpei, dar se temea de adâncul ei şi acuma; totuşi nu se retrase, cum făcuse la început. Se aşeză pe un colţ de stâncă şi se uită fără să clipească la şuvoiul verde de apă ce trecea spumegând peste stâncile negre. Dar şi acest spectacol i se păru lipsit de semnificaţie. Acestea nu erau elementele cu care lucra ea, nici copacii, nici norii, nici ferigile şi nici fragile de la picioarele ei nu erau subiecte care ar fi putut-o interesă-Ea trebuia să lucreze cu motive mult mai impresionante. Modelele de care se servea ea, erau oamenii, dar nu trupurile lor, ci esenţa lor interioară pentru care trupul nu era altceva decât forma vizibilă.

— Va trebui să plec de aici, să cunosc lumea şi oamenii, şi prin minte îi trecu tot ce-i spusese Michael despre oamenii şi lumea pe care ea n-o cunoştea şi n-o văzuse niciodată. Eu am văzut foarte puţine lucruri în viaţa mea. Mă mir cum de am reuşit să fiu atât de fericita până acuma, gândi ea.

Mary spunea că în orăşelul acesta ea este ca şi moartă, iar ea îi răspunsese, cu toată convingerea că în orice parte ai trăi, acolo este viaţa.

— Se întâmplă însă tocmai acuma „ca eu să nu trăiesc cu adevărat, îşi zise ea. În sufletul meu nu se petrece nimica, şi în cazul când nu voi simţi nicio emoţie,

mâinile mele nu vor mai putea lucra, prin urmare voi înceta să mai exist cu adevărat.

Se ridica în picioare speriată. Va trebui să iasă din pădurea aceasta, înainte de lăsarea nopţii. Plecă repede şi foarte curând ieşi dintre copaci, la capătul străzii în care era căsuţa unde odinioară trăise împreună cu Mark. Casa se ridica în faţa ei. Era închisă şi uitată, cu grădina neîngrijită şi plină de buruieni. După plecarea lor, căsuţa nu mai fusese locuită de nimenea. Se uită la ea şi o examina îndelung, ca pe ceva străin la care te uiţi cu alţi ochii, decât te-ai uita la ceva care ţi-a fost drag.

— Cum am putut oare să trăiesc în casa aceasta atât de mică? se întrebă ea mirată. Dar cu toate acestea odinioară fusese destul de încăpătoare pentru ea.

Apoi dintr-odată viaţa ei de până acuma i se păru că se strânge şi se condensează, pentru a putea încăpea în casa aceasta care acuma devenise prea mică. Oraşul acesta „locuitorii, prietenii pe care i-a avut, anii care trecuseră, totul se îngrămădise împrejurul amintirii lui Mark şi totul fusese îngropat împreună cu el. Totul se terminase. Ea singură mai rămăsese, ea şi copiii, fără să aibă nimic altceva, decât viitorul. Prin urmare de aci înainte paşii ei trebuiau să se îndrepte spre acest viitor.

Cobora repede în josul străzii înecate de umbrele serii. O singură dată întoarse capul şi se uită spre casa în care era Lucile. Perdelele nu erau coborâte peste fereşti şi-i văzu pe toţi aşezaţi împrejurul mesei, la cină. Lucile era în picioare şi tăia una după alta felii din pâinea pe care o ţinea în mână. Susan întoarse privirea şi-şi continuă drumul.

În aceeaşi seară scrise lui David Barnes, „Vreau să plec…” Se opri şi uitându-se pe fereastră, văzu luna nouă ridicându-se pe cer. „S-ar putea să merg chiar la Paris, căci mă gândesc că dumneata eşti acuma în oraşul acela”, adăugă ea.

După ce termină scrisoarea, o puse în plic şi-l sigila, apoi coborî poteca până la capătul livezii, o băgă în cutia poştei rurale şi ridică steguleţul, ca a doua zi factorul să se

oprească şi s-o ridice. Pe urmă se întoarse acasă şi se culcă „şi noaptea aceasta dormi, cum nu mai dormise de la moartea lui Mark.

Dimineaţa următoare se trezi şi se simţi uşor emoţionată de o plăcută nelinişte. În timpul cât se îmbrăcă, începu să fredoneze încet şi când coborî la parter, spuse numaidecât Janei:

— Plecăm cu toţii la Paris.

Jane se învârtea împrejurul plitei şi ridică privirea speriată spre ea:

— Doamnă, pe mare mă simt mai rău decât un câine bătut, dar cred că de atâta lucru nu voi muri, deşi poate ar fi mai bine, declară bătrâna. Paris! Eu nu vorbesc limba oamenilor acelora, prin urmare nu înţeleg cum vom reuşi să ne facem cumpărăturile de care vom avea nevoie în fiecare zi.

— Cu vaporul… cu vaporul! chiui John.

— Cine va locui în casa noastră, după ce vom pleca? întrebă Marcia cu glasul solemn. Copiii erau aşezaţi la masa din bucătărie şi începuseră să mănânce.

— Nu va locui nimenea; în timpul cât vom lipsi, o vom închide, răspunse Susan.

— Ne vom mai întoarce vreodată aici?

— Nu ştiu… da, sigur că ne vom întoarce.

— Cred şi eu că ne vom întoarce, se amestecă Jane, întinzându-se spre poliţa, ca să ia o tingire. Doar n-o să lăsăm căpşunile şi toate câte le avem…

După ce mâncă şi ea, Susan se duse la părinţii ei. Îi găsi la masă şi după ce le spuse ce are de gând, mama ei îi răspunse:

— Susan, aş prefera să laşi copiii în grija mea. În ţările acelea străine, hrana este foarte ciudată.

Stete şi se gândi câteva clipe. Ce ar fi dacă ar pleca singură şi s-ar simţi pe deplin liberă şi fără nicio grijă, când se va apuca de lucru! Dair nu putea să plece fără ei. Seara va trebui să se întoarcă acasă, ori copiii aceştia doi erau astăzi singurul lucru care reprezenta căminul ei.

— N-aş putea să mă lipsesc de prezenţa lor, răspunse

ea, întorcându-se spre doamna Gaylord. Chiar dacă s-ar întâmpla să fie în mai multă siguranţă lângă dumneata, vor trebui totuşi să primească riscul de a pleca împreună cu mine.

— Paris! repetă tatăl ei de câteva ori la rând, Paris! Toată viaţa mi-am zis, că va trebui să văd şi eu oraşul acesta, dar totuşi nu l-am văzut încă.

Ştirea despre plecarea ei se răspândi în tot oraşul. Pentru a serba acest eveniment, Lucile organiză o şedinţă de bridge şi trebui să asculte toate exclamaţiile prietenelor.

— De unde curajul acesta, Susan!

— Şi cu copiii aceştia!

— Trebuie să-ţi spun, că te invidiez!

— Parisul este un oraş captivant; cel puţin aşa mi-am închipuit întotdeauna!

— Toate vom aştepta cu nerăbdare să ne scrii, Susan, ce impresie ţi-a făcut!

— Ce ai de gând să faci în oraşul acela? întrebă Lucile. Prietena ei începuse să se îngraşe şi îşi ţuguie buzele, în timpul cât tăie un tort de coloare cafenie, apoi îşi linse vârful degetelor, pe care se lipise o fărâmă de zahăr. Dar numaidecât după aceea îşi uită de Paris: Haideţi, fetelor! strigă ea. Este un tort foarte bun, deşi nu se cade ca eu să fiu cea care face o astfel de constatare.

Toate uitară de Paris, de Susan şi de tot ce nu era în legătură directă cu propria lor viaţă. Toate strigau, cu gura plină:

— Lucile, tu faci întotdeauna cel mai bun tort! O, Lucile! Uumm!

Aprinsă la faţă şi mulţumită, Lucile îşi uitase cu totul de întrebarea pe care o pusese Susanei.

— Tot meşteşugul este… începu ea. Dar nu, e mai bine să nu vă spun nimica „declară ea. Dacă v-aş spune, aţi face fiecare dintre voi acelaşi fel de tort, şi în cazul acesta eu nu aş mai avea nimic special, cu ce să vă tratez, când veniţi la mine!

— Tu, răutăcioaso! Spuneţi drept, nu este

răutăcioasă? Ştii că mă gândesc să nici nu gust din tortul tău! protestă una dintre ele.

Zâmbind şi fără să zică nimica, încercând să se simtă aproape de ele, cum făcuse şi pe vremea când era fată, Susan se simţea între ele tot atât de singură, pe cât de singură se simţise şi în ajun, când rătăcise prin Tramp-s Wood. Niciuna dintre prietenele acestea ale ei nu trăia cu adevărat. Dacă ar încerca să facă în marmoră bustul uneia dintre ele, greutatea masivă a pietrei ar stârci-o ca pe o nimica, deoarece toate erau găunoase pe dinăuntru. În niciuna dintre ele nu ar fi putut găsi subiectele de care ea avea nevoie. Dacă în această clipa ar fi ştiut la ce se gândeşte ea, ar fi urât-o de moarte. Dar ea nu ura pe niciuna dintre femeile acestea.

Sta pe scaun şi le asculta ce spun, le urmărea şi le admira rochiile frumoase, mâinile frumoase care se agitau cu cărţile. De multe ori i se întâmplase ca dimineaţa să se oprească din lucru şi să urmărească stolurile de păsărele, în ramurile câte unui copac din grădină, unde începeau să ciripească, pe toate tonurile, dar zgomotul acesta nu era destul de variat pentru a deveni melodie şi nici destul de articulat pentru a deveni vorbă. Le urmărea, înveselită şi înduioşată, dar conştientă că preocupările acestor prietene ale ei nu aveau nicio legătură cu propriile ei preocupări.

„— Va trebui să-mi aduc aminte să le arunc câteva sfărmituri de pâine”, îşi zicea ea şi se întâmpla ca uneori să nu uite.

— Bineînţeles, vă voi trimite fiecăreia câte o carte poştală ilustrată, răspunse ea la stăruinţele lor.

— Din toate părţile pe unde vei umbla, Susan!

— Va trebui să-mi scrieţi şi voi şi să-mi spuneţi ce fac copiii şi despre tot ce se întâmplă în oraş, răspunse ea zâmbind.

— Îţi vom scrie, dragă Sue, îi făgăduiră ele. Îţi urăm noroc!… Sfinte Doamne, trebuie să dau fuga! Larry trebuie să se fi întors de la birou! E ora şase? Tom va fi leşinat de foame. La revedere, Sue! Adio, dragă Sue!

— Adio… adio, fetelor! le răspunse ea.

Plecară la New York… un mic grup de patru inşi, al căror comandant era ea. Nu o mai slăbeau din ochi şi ea îi conducea, mergând în fruntea lor şi de fiecare dată când se uita înapoi, vedea chipul credincios al Janei, răvăşit de vreme, ţinând cu fiecare mână pe unul dintre ei, iar ochii îi ardeau ca două flăcări şi păreau înspăimântaţi.

— Eu sunt destul de mare, ca să nu mai fie nevoie să mă ţii de mână, murmură John şi întindea de mâna bătrânei Jane.

— Nu vă slăbesc pe niciunul, până în ceasul când vom ajunge la destinaţie, răspunse ea întărâtată şi pe buza de sus îi apărură broboniţe de sudoare, aşa că John nu mai îndrăzni să spună nimica.

Îi lăsa în camera de la hotel, până când se duse să cumpere biletele de vapor şi să se informeze despre dana la care este ancorat cel cu care trebuiau să plece.

— Încuiaţi uşa cu cheia, zise Jane întunecată. John este violent când începe să discute şi nu vreau să mă iau la harţă cu el şi nici să ies din cameră, până după întoarcerea dumneavoastră, chiar dacă aş şti că-mi împuiază urechile cu ţipetele lui.

Prin urmare încuie uşa, băgă cheia în poşetă şi pleca după treburile ce le avea, ca să nu se mai întoarcă, decât după ce termina definitiv. Pe urmă în timpul celor câteva ceasuri ce le mai rămaseră, înainte de plecarea vaporului, îi conduse până la Halfred Hospital şi intrând în sala cea mare a institutului, le spuse cu oarecare sfială:

— Vedeţi locul acela, de sub fereastra cea mare şi rotundă din tavan, acolo va fi aşezat grupul celor patru oameni pe care i-am făcut eu.

— Doamna… nici n-aş fi visat! exclamă Jane mirată şi se uita zăpăcită împrejurul sălii uriaşe în care intraseră.

— Ia uită-te mamă, trece un vânzător de baloane îi strigă John.

— Unde este? ţipă Marcia şi se repeziră amândoi spre ieşire.

— Uite-l colo, uite-l colo! răspunse John.

— Liniştiţi-vă, căci vă voi cumpăra câte unul, declară

Susan cu glasul liniştit şi se întoarse ca să le cumpere baloane. Evident, cum era să-i intereseze pe ei, locul unde va fi aşezată lucrarea pe care o făcuse.

Pe bordul vaporului, după ce părăsiră singura ţara pe care ea o cunoştea, îşi făcu socoteala banilor cu cea mai mare grijă. Dacă ar fi fost singură, nici nu s-ar fi gândit să facă astfel de socoteli, dar aceştia trei care o însoţeau, aşteptau totul numai de la ea. Îşi numără bancnotele şi verifica, să vadă dacă cecurile pentru străinătate erau tot acolo unde le pusese. Jane se plimba pe covertă, iar mâinile ei voinice erau încleştate cu nădejde pe degetele şubrede ale copiilor.

— Nu-i voi slăbi, câtă vreme mă voi putea ţine pe picioare, spusese ea Susanei. Căci după ce vom părăsi docurile, eu va trebui să mă aştern definitiv la pat.

— Eu cobor în cabină şi voi despacheta bagajele, declară Susan.

Astfel intrase în cabină şi despachetase pyjamalele şi periile de dinţi, iar acuma începuse să-şi numere banii. Încasase premiul pentru monumentul ei şi ridicase de la bancă jumătate din suma la care fusese Mark asigurat, ceea ce – zicea ea – cu felul de-a face economii al Janei, va fi tocmai de ajuns ca să poată trăi un an de zile. În timpul anului aceluia, va trebui să câştige atât cât să mai trăiască un an. Lucrările ei de acuma vor trebui să fie mai mult decât artă pură, mai mult decât ceva ce ar putea mulţumi dorinţele şi propriile ei nevoi. Vor trebui să fie pâinea cu care se vor hrăni şi acoperişul sub care se vor adăposti.

Amintirea ultimei clipe, când părăsiseră casa lor şi se oprise ca să încuie uşa, îi învie în minte. În clipa aceea se simţise puţin înspăimântată. Părăsea adăpostul, singurul adăpost pe care-l avea, pentru a se aventura – fără niciun motiv anume – într-o lume pe care ea nu o cunoştea. Cu toate acestea pentru nimic în lume nu ar fi fost dispusă să mai petreacă o noapte în casa aceea. Se simţea îndemnată să plece, trebuia să plece departe, în lume.

— Nu cumva mi-e frică? se întreba ea acuma… Dar nu-i era frică: Sunt destul de voinică, îşi zise ea, fără să

clipească. Se aşezase în faţa oglinzii, cu peria în mână şi-şi scutura părul. Obrazul îi era ars de vânturile aspre de la ţară „trupul îi era elastic şi plin de vigoare, iar din ziua când luase hotărârea să plece la Paris, lipsa de voinţă ce pusese stăpânire pe ea, din ziua morţii lui Mark, se destrămase. Se simţea în stare să facă orice. Un an! În timp de un an ar fi fost în stare să facă tot ce i-ar fi trecut prin minte.

Uşa cabinei se deschise şi Jane apăru în faţa ei, cu obrazul de o paloare verzuie.

— Vaporul a început să iasă din port, declară ea cu glasul stins. Va trebui să mă întind în pat, şi trecu amândoi copiii în faţa ei. Vă rog doamnă, să nu vă lăsaţi pradă gândurilor şi să uitaţi de ei.

— N-avea nicio grijă, răspunse Susan. Acum nu mă mai gândesc la nimica.

— Va trebui să-i ţineţi mereu aproape, continuă Jane, fără să-şi desprindă mâinile de pe copii şi se uită la ea, proptindu-şi fruntea de canatul uşii cabinei.

— Îi voi ţine, răspunse Susan şi se uită pe fereastră. Vaporul ridicase ancora şi cobora încet spre largul mării.

— O, Susan Gaylord, exclamă David Barnes, va să zică tot ai venit!

Trenul luneca încet pe lângă peron şi se opri în gară, pe o dimineaţă cenuşie, când Parisul începea să se trezească, şi numaidecât apăru capul lui Barnes prin deschizătura uşii compartimentului.

— Va să zică ai venit cu tot bagajul, adăugă el. În sfârşit, haide… Ţi-am luat o cameră la o pensiune, dar cred că vom putea obţine şi pe a doua. Mi-am închipuit că vei veni singura. Nici n-aş fi visat, că vei aduce şi copiii cu dumneata.

— Trebuia să vin cu ei, sau să nu vin de loc, răspunse ea.

Nu mai zise nimica. Strigă un hamal, rotund în pântece, ca să le ia bagajele, pe urmă apucă înaintea lor şi începu să-şi facă drum cu coatele, pe mijlocul mulţimei.

— Ţineţi-vă după mine, porunci el.

Îi conduse la poarta de ieşire şi ducând două degete la gură, fluieră strident, iar din fundul ceţei se repezi numaidecât o maşină de piaţă şi se opri în faţa lor.

Hai, daţi busna înăuntru! zise el şi după ce se urcară toţi, se făcu mic şi se strânse alături de Susan, pe urmă dete şoferului o adresă.

— Totul te aşteaptă gata, se adresă el Susanei. În fiecare dimineaţă la orele opt, te vei prezenta la atelier – uite adresa – ţi-am însemnat-o pe hârtie, şi vei lucra toată înainte de amiaza împreună cu omul acesta. Te va învăţa cel puţin un milion de amănunte pe care dumneata încă nu le cunoşti. După-amiezile, deocamdată, vei veni la mine şi vei lucra în calitate de ucenic. Până acuma nu te-am pus încă la lucru. Cred că te-am tratat mai mult în calitate de femeie. Dar din clipa aceasta încetezi de a mai fi femeie. Eşti sculptor. Nu vei avea voie să te plângi de nimic ce-ţi voi da să lucrezi. Vei învăţa tot ce poate fi învăţat. Ai văzut vreodată o turnătorie?

— N-am văzut, răspunse Susan.

— Mâne! făcu David Barnes şi se uită la copii. De ce i-ai adus cu dumneata? întrebă el.

— Copiii reprezintă pentru mine căminul meu, răspunse Susan.

— Nu ai nevoie de niciun cămin, murmură el. Nu-i răspunse nimica, dar era hotărâtă să nu se sperie de el. În faţa uşii de la pensiune, se opri în loc şi-i întinse mâna.

— Ai fost foarte amabil, zise ea, dar de aci înainte nu mai este nimica ce ai putea face pentru noi. Mâine dimineaţă mă voi duce la atelier, şi după amiază voi fi la dumneata.

— Ia adresa mea, răspunse Barnes, şi-i întinse o bucăţică de hârtie. Ţi-am scris totul aci. Numele acestea franţuzeşti nu au nimica ce le-ar putea face să-ţi aminteşti de ele… Cred că te simţi destul de bine, nu-i aşa?

— Mă simt foarte bine, răspunse Susan.

— Ne-am înţeles! declară Barnes şi se depărta cu paşi grăbiţi, ca să se piardă numaidecât în mijlocul ceţei.

— Ce facem acum, doamnă? întrebă Jane,

întrerupând efziunile franţuzoaicei voluminoase, care ieşise în calea lor.

— Vom intra în casă şi vom prânzi ceva, răspunse Susan. Pe urmă dumneata vei avea grijă de copii, până când eu voi căuta o casă în care să putem trăi. Apucară toţi patru pe urma femeii şi urcară o scară îngustă şi curată, ca să se pomenească în mijlocul unei camere mari, luminoase şi aproape deşartă.

— Vă rog să aveţi un moment răbdare, zise străina, şi vă aduc numaidecât ceva de mâncare.

— Ce spune? întrebă Jane bănuitoare.

— Se duce să ne aducă dejunul, răspunse Susan înveselită. Te rog Jane, nu te mai uita la ea, cum te-ai uita la o asasină.

Dar Jane se uita la cana mică de apă, aşezată pe spălător:

— Cu asta nu se poate ca noi să fim niciodată curaţi. Franţujii trebuie să fie oameni murdari.

— Nu vom sta aici mai mult de o zi, declară Susan. O singură zi. Astăzi va trebui numaidecât să găsesc o casă în care să ne instalăm, deoarece mâine voi începe lucrul. Jane, voi lucra, cum n-am lucrat încă niciodată până acuma.

— Şi când mă gândesc ca în grădina noastră de acasă toate căpşunile ce le avem vor trebui să putrezească, oftă Jane, în timp ce scotea pardesiul şi pălăria Marciei. Haide drăguţa mea, să ne spălăm, înainte de a ne aşeza la masă, pe urmă te vei culca, să dormi puţin, după noaptea aceasta pe care ai petrecut-o în tren. Ce trenuri, doamnă! John, nu te-ai spălat bine pe mână.

— Va trebui să vă odihniţi cu toţii, zise cu glasul blând. Eu voi pleca să găsesc o casă în care să ne putem instala şi ne vom muta de aici, chiar în după amiaza zilei de azi.

N-avea idee de ce ar putea să găsească, dar trebuia să găsească numaidecât. Ziua de astăzi era ziua când putea fi liberă. Nu va încerca să ceară amânare, din cauză că ea era femeie şi avea doi copii. În franţuzeasca ei

greoaie, pe care o învăţase la şcoală, întrebă pe proprietara pensiunei, unde ar putea găsi o casă potrivită, pe cât posibil în apropierea unui parc, ca să aibă unde să se joace copiii, dar ceva care să nu fie prea scump. În timpul acesta Jane ungea copiilor bucăţi de franzeluţe cu unt şi miere.

— Evident, înţeleg foarte bine, se grăbi femeia să-i răspundă. Dumneavoastră doamnă sunteţi artistă, dar mai aveţi şi copiii aceştia doi, Sunt case destule, cu apartamente, şi unele dintre ele nu sunt tocmai scumpe, de cumva nu vă speriaţi de oamenii săraci, dar bine înţeles oameni foarte curaţi, cum sunt toţi francezii. Pentru noi sărăcia nu înseamnă murdărie, nu doamnă, slavă Domnului, la noi oamenii săraci nu trăiesc viaţă sordidă, ca englejii. Ca să vă spun adevărul, astfel de case sunt chiar şi în strada aceasta; cât de mare aţi dori să fie parcul, doamnă? La capătul străzii acesteia este un mic teren unde au ridicat statuia unui general din provincie. A fost ridicată chiar de provincia de unde era originar, cred că înţelegeţi doamnă... un astfel de monument nu poate să împodobească Parisul. Dar ce poţi face... monumentul este un dar. Noi Parisienii suntem din fire oameni curtenitori. Prin urmare autorităţile municipale au aşezat statuia aci în cartierul acesta de oameni săraci. Nu este propriu-zis un parc, dar vrăbiile vin în stoluri, să se odihnească pe umerii lui îmbătrâniţi. Din cauza asta este cenuşiu, de amintirile ce i le lasă. Pe terenul acesta este o bancă, puţina pajişte şi un copac, dar strada este destul de largă.

— Voi merge, să văd ce se poate găsi, declară Susan. Dar când se întoarse din pragul uşii, ca să se uite pentru ultima dată la ei, văzu că Jane este îngrozită.

— Doamna, în cazul când se va întâmpla ceva, eu nu sunt în stare să scot o singură vorbă.

— Mie nu mi se poate întâmpla nimica, răspunse ea râzând, dar în orice caz, uite adresa lui David Barnes. Întinse Janei bucăţica de hârtie şi plecă singură de acasă.

Coborând în lungul acestei străzi străine, de la o casă străină la alta, şi fără să vadă altceva decât chipuri de

oameni străini, numele lui Barnes, mâzgălit pe foaia de hârtie ruptă din carnet, i se păru că este şi pentru ea un fel de îmbărbătare.

Intră în fiecare casă din strada aceasta lungă şi întortocheată, la fereştile unde vedea că este ceva de închiriat. Asculta cu răbdare explicaţiile nesfârşite şi pline de tot felul de amănunte, privitoare la soarele care bate în fereastra cutare sau cutare, chiar în timp de iarnă, la faptul că din camera cutare nu se aude zgomotul camionelor ce trec în zori şi nici strigătul vânzătorilor care-şi oferă marfa, sau că deşi camera cutare pare întunecoasă, totuşi ţine răcoare în timpul verii şi căldură în timp de iarnă. Dar niciuna dintre casele acestea nu i se păru că ar putea să fie locul indicat pentru viitorul ei cămin. Camerele trebuie să aibă ceva din care să deduci că sunt gata să primească viaţa, ori aceste camere nu aveau nimic din ce ar fi putut bănui că ar putea-o primi chiar pe ea.

În cele din urmă se duse până la capătul străzii, căci era mai bine să se convingă singură de existenţa pajiştii despre care-i vorbise proprietara pensiunei şi să vadă dacă va corespunde scopului urmărit de ea. Se pomeni cu totul pe neaşteptate în faţa monumentului. Casele înguste şi înalte, strânse una lângă alta, cu acoperişurile neregulate, întocmai ca nişte colţi de stâncă, părură că se feresc din cale, pentru a face loc unui partal de verdeaţă. Aci văzu şi monumentul bătrânului general, cioplit în piatră cenuşie şi umbrit de un singur castan uriaş. Trecu strada şi opri în faţa lui. Monumentul acesta fusese făcut de cineva în piatră de granit, de cineva care nu se prea pricepea să întrebuinţeze dalta, dar se vedea că acest cineva iubise pe micul general. Uniforma era rigidă şi urâtă, dar obrazul lui părea blând şi plin de duioşie, iar pe pieptul lui încercat, erau atârnate toate decoraţiile ce le avea. Era de asemenea adevărat că vrăbiile puseseră stăpânire pe acest monument. Se aşezau în stoluri pe capul şi umerii lui, iar în căuşul braţului o pereche de porumbei îşi făcuseră cuibul. Aci în mijlocul acestui oraş strălucit şi plin de viaţa,

bătrânul general era un fel de proscris, căruia nimenea nu-i mai dădea atenţie, decât zburătoarele.

„— Cred că mi-ar plăcea să pot trăi aci în apropierea lui”, îşi zise ea. Copiii s-ar putea juca pe petecul acesta de iarbă şi banca aceasta care este întotdeauna pustie, ar putea să slujească Janei, să se odihnească, dacă se va întâmpla să iasă şi ea, cu o cusătură în mână. Împrejurul locului acestuia, pe toate patru părţile, erau mici magazine; de unde şi-ar fi putut cumpăra cele necesare pentru hrană. Trecu din nou drumul şi începu să examineze casele cu atenţie. Deasupra unei cofetarii văzu un bilet de închiriat, şi intră, fără să mai stea la gânduri. Din dosul tejghelei încărcate de brioaşe şi prăjituri, o femeie curăţică şi cu părul cărunt o salută bucuroasă, pe urmă o însoţi până la o scară rigidă şi strâmta care era alături de intrarea în prăvălie, şi-i deschise o uşă. Văzu patru odăiţe curate care se deschideau una dintr-alta. Se apropie de fereastră şi uitându-se afară, văzu capul plecat şi mândru al bătrânului general, cu umerii acoperiţi de un aşternut cenuşiu, iar în faţa fereştilor se legăna verdele unei crengi de castan.

„— Cred că aci am putea trăi mulţumiţi”, îşi zise ea. Pe urmă se întoarse spre doamna cea în vârstă şi întrebă: Am putea să venim numaidecât?

— Sigur că da, madame, răspunse ea foarte simplu. De vreme ce apartamentul e liber şi este de închiriat. Din ce veniţi mai devreme, va fi cu atât mai bine pentru dumneavoastră şi pentru mine.

Apartamentul avea două dormitoare şi Jane putea lua pe cel mai mare, împreună cu copiii. Va instala un paravan în faţa patului lui John – iar ea va lua dormitorul cel mai mic. Va corespunde exact trebuinţelor ei. Deschise portmoneul şi numără preţul chiriei pentru prima săptămână în palma trandafirie şi zbârcită a femeii.

Din mijlocul frământării de fiecare dimineaţă al acestei căsuţe, de lângă veselia zgomotoasă dimprejurul mesei la care-şi luau dejunul, în apropierea fereştii, pe canatul căreia ţupăiau vrăbiile venite să ciugulească

fărâmiturile de pâine lăsate de copii, de lângă Jane care sta mereu întunecată „din pricina proastelor obiceiuri ale străinilor, din mijlocul zgomotului şi a trepidaţiei pline de viaţa a acestei mici pieţe care se trezea în fiecare dimineaţă, Susan se desprindea de fiecare dată, pentru ca să ia autobusul, până la atelierul uriaş şi tăcut din marginea oraşului, unde lucra celebrul sculptor. În prima dimineaţă când se prezentă la atelier, fu primită de o femeie îmbrăcată în costum rural şi cu boneta în cap, care după ce îi luă din mână cartea de vizită, îi spuse cu glasul vibrând adânc:

— Vă rog, intraţi în foyer şi aşteptaţi.

Se oprise într-un mic vestibul pavat cu mozaic şi aşteptă, până când femeia se întoarse şi o pofti din nou:

— Intraţi în atelier, vă rog, şi aşteptaţi.

Intră într-o încăpere lungă, plină de forme înfăşurate în pânză de sac şi de statui de marmoră. În timpul aşteptării, i se păru ca minutele durează la nesfârşit, începu să se plimbe de colo până colo, dar nu se arătă nimenea. Fereştile erau înalte, dar nu vedea altceva, decât vârfurile verzi ale copacilor, iar pereţii erau atât de groşi, încât de afară nu se auzea niciun zgomot. Femeia nu se mai întoarse şi i se păru că a fost poftită în atelierul acesta unde poate şi-au uitat cu totul de ea.

Se aşeză pe scaun, pe urmă se ridică din nou, chinuită de nerăbdare, şi începu să se plimbe printre statui, pe urmă se simţi cuprinsă de o nemulţumire subită şi era aproape hotărâtă să iasă din atelier, să traverseze vestibulul şi să părăsească această casă. Dar la capătul atelierului văzu o schelă uriaşă. Până acuma n-o văzuse, deoarece atelierul cotea în unghiu drept şi continua pe cealaltă lături a casei. Se apropie repede de schelăria aceasta şi văzu un gigantic bloc de marmoră, în parte lucrat, din care se desprindea un cap enorm şi plin de îndrăzneală. Capul şi umerii unui gigant cioplit în linii dure şi sigure. Se uită la el, impresionată de aceasta imensitate şi fără să poată vedea ce ar fi trebuit să vadă, dar tocmai din pricina că nu se simţea în stare să se stăpânească,

începu să urce scara care ducea până în vârful schelăriei. Pe scândura cea mai de sus, găsi o serie întreagă de scule, aşezate în ordinea cea mai desăvârşită. Îşi simţi inima tresărind la vederea lor şi le luă în mână una câte una, şi cu cea mai mare grijă. Acestea erau scule adevărate, fine şi temperate până dincolo de limita pe care ar fi putut s-o viseze un sculptor. Acestea erau sculele unui maestru, frumoase, rezistente, dar totuşi uşoare, cu tăişul fin şi subţire. Luă în mână o daltă şi un ciocan. Mânerele se potriveau în palmele ei, ca şi când cel care le-a făcut, ar fi avut măsura ei. Se plecă spre capul imens, îndemnată să pipăie porii marmorei, pe urmă trecu de câteva ori cu dalta pe suprafaţa ei. Dalta tăia atât de fin şi de precis, încât îţi făcea impresia că este o pensulă. Unde, unde ar putea oare ea să-şi cumpere şi ea astfel de scule?

— Dă-te jos! se auzi un glas în apropierea ei. Era un glas atât de blând şi de liniştit, încât rămase mirată. Mâinile i se opriră, dar nu tremurară speriate. Se uită în jos, printre scândurile schelăriei şi văzu un cap enorm ridicat spre ea, un obraz oacheş şi cu barbă.

— Dă-te jos, repetă glasul a două oară. Lăsă din mână sculele cu toată băgarea de seamă, şi după ce coborî, se pomeni faţă în faţă cu un bărbat în vârstă, bine legat, îmbrăcat într-un halat cafeniu. Era tot atât de cafeniu ca şi o focă: obrazul cafeniu, ochii castanii, numai barba lungă îi era albă. Glasul omului acestuia se repezi cu totul pe neaşteptate, în volum uriaş, aşa că tresări când îl auzi vorbind.

— Va să zică aşa, mademoiselle, vrei să termini capul acesta în locul meu, hein? O tânără doamnă pe care eu nici n-o cunosc şi pe care am primit-o în atelierul meu numai la intervenţia prietenului Barnes, vine şi are amabilitatea să termine capul pe care l-am început eu. Îţi mulţumesc, mademoiselle!

Mâinile şi le înfipsese în barbă, trăgând de ea şi resfirând-o din toate puterile.

— Unde aş putea să-mi procur astfel de scule? întrebă Susan. Trebuie numaidecât să am şi eu astfel de

scule.

— Uâm, te pomeneşti că acuma ai vrea să le iei pe ale mele! ţipă el. Se întoarse şi se adresă statuilor dimprejurul lor: Prietenilor, unde sunt sculele?... Vi le cere vouă, sculele care v-au creat... daţi-i-le ei!

— Vă rog! îngână Susan.

Începu să respire şuierător, tuşi, apoi cu totul pe neaşteptate păru că începe să-şi vină în fire:

— În sfârşit, spune-mi draga mea, pentru ce-ai venit la mine?

— Pentru ca să învăţ... încolo pentru nimic altceva, răspunse Susan cu încăpăţânare. Voi învăţa tot ce vei putea să mă înveţi.

— În cazul acesta, continuă el, sarcina nu se va termina niciodată. Se opri şi trecându-şi degetele prin barbă, ochii îi sclipiră. Urcă-te din nou pe schelă, porunci el. Şi dă sculele jos.

— Vom începe mai întâi cu sculele.

Se urcă pe scară şi după ce le adună, una câte una, le aduse jos.

— Acum bagă de seamă ce-ţi spun eu... începu maestrul şi timp de două ceasuri îi vorbi despre scule.

— Ai întârziat mormăi David Barnes, în aceeaşi după amiază, când intră în atelier. Ce ai învăţat pe ziua de astăzi?

— Am învăţat de unde să-mi procur sculele de care am nevoie, răspunse ea, ca pe urmă să adauge. Dave, va trebui să încep foarte curând să câştig ceva. Am cheltuit astăzi jumătate din banii pe care i-am adus cu mine, numai cu sculele... jumătate din pâinea copiilor mei!

El sta în faţa unui pupitru înclinat, şi desena o siluetă îndrăzneaţă, scundă şi puternică. Ridică privirea şi se uită la ea.

— Ţi-am spus demult, că dumneata nu eşti făcută să fii mamă, se răsti, el cu glasul înveninat. Dar ochii îi străluceau, când se uită la ea.

Nu făcea nimic altceva, decât desena, învăţa cum să facă armăturile, cum să frământe lutul şi cum să prepare

gipsul. Îşi uită cu totul că ea nu avea trup de bărbat şi se obişnui să îndoaie bare groase de fier, să împletească sârmă, să calculeze presiunea şi încărcătura unei machete uriaşe de lut. Tot ce ştiuse ea până acuma, i se părea lipsit de importanţă, faţă de ceea ce mai avea de învăţat.

— Calculează! poruncea maestrul. Închipuie-ţi că Laocoon ar trebui făcut din lut; ce mărime, ce formă şi ce rezistenţă ar trebui să aibă armătura care să suporte masa de lut pe care o vei întrebuinţa?

Sta ceasuri întregi, întocmai ca o fată de şcoală şi făcea socoteli, umezindu-şi vârful creionului, înmulţind cu glasul în şoaptă, iar când în cele din urmă îi arătă schiţa, bătrânul începu să se cutremure de hohotul râsului.

— Dar şerpii! Şerpii şi toată căldăria se va prăbuşi, ca să se întoarcă din nou în ţărâna din care au fost făcuţi.

Rămase nemişcată în picioare şi se uită la liniile energice pe care le trăgea cu creionul pe hârtie.

— Ia uită-te încoace, aşa… şi aşa, zise el. Iar Susan simţea cum liniile acestea negre şi groase încep să se sape tot mai adânc în creierul ei.

(… Restul banilor ce-i mai avea, îl dăduse Janei care-i pusese undeva bine şi nu cheltuia decât cu mare greutate, parcă ar fi fost sângele pe care şi-l scurgea din trup, şi numai pentru mâncare şi chirie.

— Când nu va mai rămâne decât ceea ce ne va trebui pe timp de o lună, să-mi spui numaidecât, îi poruncise Susan. Dar Jane nu-i spusese încă nimic până acuma…).

— Înainte de toate se manifestează meseriaşul, continuă maestrul, pe urmă artistul… care e foarte probabil să nu se manifesteze niciodată. Pe urmă adăugă: Totul depinde de calitatea sufletească, mademoiselle, sau dacă eşti artist, cu adevărat, căci artist nu poate deveni nimenea… trebuie să te naşti cu acest dar; prin urmare chestiunea care se pune, ar fi următoarea: eşti sau nu eşti artist.

Nu era capabilă să-i pună întrebarea formulată în gând: „Dar eu sunt, sau nu sunt artistă?” La întrebarea aceasta JIU putea răspunde nimenea „afară de ea însăşi.

După ce va învăţa meseria, îşi va putea pune singură această întrebare, şi tot ea va da şi răspunsul.

— Problema este sufletul, îi explică el, în timp ce ascuţea cu mişcări delicate o daltă subţire, totul este în raport cu sufletul. Puţin talent şi un suflet mare, sunt preferabile faţă de un mare talent şi un suflet mic. Când se întâmplă ca un mare talent să fie dublat de un mare suflet, o... atunci... odată sau de două ori în viaţă mi-a fost dat şi mie, să văd aşa ceva.

Ridică obrazul şi se uită la ea cu ochii strălucitori, de sub sprâncenele castanii şi stufoase:

— Nu-mi pui nicio întrebare?

— Nu, declară Susan categoric. Deocamdată nu-ţi pun nicio întrebare.

Continuă să-şi ascută dalta. Pe urmă se opri şi-şi răsuci vârful mustăţilor. Între mustăţi şi barbă i se vedeau buzele care erau şi acuma roşii şi pline.

— Ascultă mademoiselle, dumneata nu eşti femeie, declară maestrul. O femeie nu se pasionează de artă, în felul în care te pasionezi dumneata. Pentru femei arta a fost întotdeauna un fel de refugiu. Femeile se dedică artei, numai atunci când viaţa nu le ofere ceea ce ele ar dori mai mult decât orice. Dar aproape îmi vine să cred că dumneata doreşti arta mai mult decât orice ţi-ai dori în viaţă. Presimt că inima dumitale este rece şi limpede ca un cristal.

Se uită la el şi zâmbi, dar fără să răspundă. Maestrul avea obiceiul că vorbea foarte mult cu ea. Prevedea cu toată certitudinea, că în clipa când va observa la ea o simplă tremurare a pleoapelor sau a manilor, omul acesta se va repezi asupra ei, cu buzele lui roşii şi fierbinţi.

Auzise o mulţime de vorbe în legătură cu ceea ce s-a întâmplat cu elevele în ateliere, înainte de venirea ei. Aflase că modelul cutare i-a fost amantă şi fel de fel de cancanuri. Dar ea nu dăduse atenţie acestor bârfeli, deoarece pe ea nu o interesau. În clipa aceasta era capabilă să-şi dea seamă ce este maestrul în esenţă: o fiinţă arzătoare care se frământa în clocot, gata să

primească pasiunea din orice parte i s-ar fi oferit. Dar o interesa această constatare tot atât de puţin, pe cât de puţin o interesaseră şi bârfelile auzite în legătură cu el.

— Mam-selle Gaylord, îmi vine uneori să cred, că dumneata eşti puţin cam proastă. Ochii dumitale sunt tot atât de prosteşti ca şi ai unui copil! declară maestrul.

— Monsieur, eu nu sunt o intelectuală, răspunse ea împăciuitoare.

— Prin urmare dumneata nu lucrezi cu creierul, ai? întrebă el.

— Nu, răspunse ea, eu nu lucrez cu creierul.

— Nu ai nici inimă, se răsti el şi se uită la ea.

— N-am de loc, declară ea amabilă.

— Care va să zică, dumneata probabil lucrezi din stomac!

— Cred că aveţi dreptate, încuviinţă ea, după ce se gândi câteva clipe.

— Fugi, că n-ai habar de ce se petrece în adâncul fiinţei dumitale! ţipă maestrul nemulţumit.

Într-o clipă amiază la atelier, întrebă pe David Barnes:

Cum aş putea oare să-mi dau seamă de ceea ce sunt în realitate.

Începuse să frece cu acizi o placa de bronz, pentru a studia patina ce o va putea obţine.

— Dacă sculele şi materialele cu care lucrezi, sunt de ajuns ca să te poată mulţumi, atunci la ce să-ţi mai pui întrebări. În cazul acesta nu eşti artistă, răspunse el. Învaţă-ţi meseria şi dacă aceasta te va mulţumi, nu cere mai mult.

Pe urmă tăcu şi începu să fluiere.

— Şi după aceea ce se va întâmpla.

— Vei deveni o bună cioplitoare de marmoră, pentru sculptori cum sunt eu.

— Aşa ceva nu m-ar putea mulţumi niciodată, răspunse ea grăbită.

— Foarte bine, domnişoară, încuviinţă el. Caută şi vezi, ce ar putea să te mulţumească. Dacă eşti o fire

predestinată să se mulţumească cu puţin, surplusul pe care-l vei obţine, va fi un fel de saturaţie.

Barnes era aşezat în faţa planşei de desen. Împrejurul lui erau o mulţime de foi mari de hârtie, pe care desena.

— Anul viitor va trebui să mă întorc în America, murmură el. Prima lucrare pe care va trebui s-o fac, este statuia lui Edison. Ridică privirea şi se uită la Susan: Marea greutate este să descoperi Titanii. După ce i-ai găsit, e foarte uşor să-i faci. Dar unde sunt? Câtă vreme puteam alege printre cei care au contribuit la istoria ţării noastre, era uşor. Moartea a făcut selecţiunea necesară. Dar viaţa nu este atât de prevăzătoare. Între cei care sunt în viaţă, cine ar putea să-ţi spună că cutare este mai mare decât celălalt?

Susan nu-l auzea. De săptămâni de zile începuse să lucreze mai mult cu mâinile decât cu inteligenţa. Gândurile ei erau concentrate ascupra sculelor, a materialului, a machetelor de gips, a compoziţiei blocurilor de marmoră, a elementelor bronzului, a metodelor de turnat... Acestea erau preocupările ei de acuma. David Barnes o luase cu trăsura şi o condusese pe un drum lung şi pavat, ca să se oprească la o veche turnătorie unde un franţuz cu barba albă şi cei doi fii ai săi, începuseră să toarne statuia lui care reprezenta pe Napoleon. Se oprise alături de Barnes, până la terminarea machetei de gips. În timp ce aşteptau, văzu că în fălcile lui a început să zvâcnească o arteră şi ochii îi luceau sălbaticii Sculptorul băgă de seamă că ea se uită la el şi încercă să-i explice:

— Nu sunt în stare să trec prin aceste clipe, când modelul meu de lut este distrus, fără să mi se pară că trec prin chinurile cele mai cumplite. Este opera manilor mele. Când oamenii aceştia mi-o iau, deşi bine ştiu că aşa trebuie să se întâmple, le-o încredinţez întotdeauna cu părere de rău – în clipa aceea ea reprezintă esenţa fiinţei mele – căci mă gândesc că este opera mea. Ce se întâmplă, dacă oamenii aceştia, fără să vrea, vor comite o greşeală? Nu voi mai fi în stare niciodată să refac ceva, aşa cum a fost la

început.

— Ţi s-a întâmplat vreodată să fii obligat să lucrezi ceva de două ori?

— Nu… dar asta nu mă împiedică să trec de fiecare dată prin aceleaşi chinuri, răspunse el. Totuşi când mi se trimite bronzul de la turnătorie, îmi face impresia că este o renaştere – opera mea s-a întors la mine, în forma ei definitivă şi permanentă.

El nu permitea niciodată, cum făceau alţi sculptori, ca turnătorii să termine complet lucrarea bronzului său. Ţinea el însuşi în mână lampa de benzină sau i-o da ei, şi începea să frece cu acizi suprafaţa metalului fierbinte. Nu era în stare nici să mănânce, până când nu constata că ceea ce a făcut este pe deplin reuşit. Frecau împreună suprafeţele netede, centimetru cu centimetru, până când le simţeau calde şi strălucind sub mâna lor, şi abia după ce terminau cu lucrul, începea să strige din toate puterile, că moare de foame. Îşi punea pălăria pe o ureche şi pleca într-un suflet, ca să se întoarcă, în mână cu un uriaş beefsteak pe care-l frigea pe cărbuni şi-l împărţea cu ea.

…În seara acestei zile se întoarse târziu acasă, cum i se întâmpla destul de des, şi trecu prin străzile singuratice ale Parisului, uitându-se drept înainte, din pricina trecătorilor care apăreau din fundul întunericului şi se strecurau pe lângă ea. Hainele ei erau prea sărace, ca să poată ispiti vreun tâlhar, iar ochii ei prea tulburi şi prea ficşi, pentru a atrage atenţia celor dornici de aventură. Dacă se întâmpla să se oprească în faţa ei câte un om ameţit de băutură, întindea braţul şi-l da la o parte. Gândurile ei erau preocupate numai de ceea ce învăţase în timpul zilei.

Îşi petrecea timpul stând în fiecare zi la turnătorie şi urmărind metalul topit pe care-l turnau în forme ca pe un lichid de flăcări. Se apropie fără să ţină seamă de scântei şi de fum, ca să vadă când se va umple forma. Cineva dintre lucrători se repezea numaidecât şi elimina ceea ce era de prisos, şi clipa de aşteptare încordată trecea. Dorea din tot sufletul, exact cum odinioară îşi dorise şi copii, să

poată face ea singură o statuie completă, de la forma de lut, până la bronzul definitiv. Modelarea siluetelor în lut, nu era altceva decât începutul concepţiei. Ea ar fi dorit să treacă prin tot procesul creaţiei, de la lutul original, la macheta de gips şi până la bronzul turnat şi patinat. Dar aşa ceva nu făcea nimenea, nici chiar David Barnes. Iar ceilalţi sculptori pe care-i cunoscuse prin mijlocirea lui, nu se gândeau niciodată mai departe de plastica lutului. Pentru ei era de ajuns să conceapă o idee şi să o modeleze în lut. Pe urmă o trimiteau la turnătorie şi de aci le venea înapoi, fără să-şi poată da seamă, cum de ei le-au trimis modelate în lut şi creaţiile lor se întorc turnate în bronz. Dar ea s-ar fi simţit că şi când din trupul ei ar fi lipsit ceva, dacă n-ar fi reuşit să treacă prin toate aceste faze, cu ajutorul propriilor ei mână…

„— Sunt eu un meseriaş, sau sunt un artist?” se întrebă ea cu glas tare, în mijlocul întunericului străzii.

Maestrul îi repeta mereu, că femeile nu sunt niciodată artiste. Femeile sunt fiinţe prea pasive şi le lipseşte dorinţa calmă a perfecţiunii; femeile sunt leneşe şi nu înţeleg să se devoteze unui scop anume; femeile sunt maşini şi nicidecum creatoare; femeile n-au imaginaţie. Ea asculta şi se gândea la ce spune. Dar ea nu era ca celelalte femei. Odinioară spusese lui Mark din toată pornirea sufletului, că nu vrea să fie altfel decât celelalte femei, dar acuma îşi dădea seamă că totuşi se deosebeşte de ele. Celelalte femei nu duceau pretutindeni în sufletul lor dorinţa aceasta nedomolită a desăvârşirii, manifestată în modelarea lutului şi cioplirea marmorei. Celelalte femei nu-şi părăseau casele, ca să treacă Oceanul, în căutarea unei hymere. Acum înţelegea, că chiar dacă Mark ar mai fi fost în viaţă, într-o bună zi tot ar fi venit, iar dacă el n-ar fi vrut să plece împreună cu ea, l-ar fi lăsat acasă şi ar fi venit singură. Purtarea aceasta l-ar fi distrus. Era deci mult mai bine că a murit, decât să fi fost determinată să-l distrugă ea însăşi. Pe urmă se sperie, de gândul că moartea lui Mark poate să-i pară binevenită. Îi era ruşine de ea însăşi., dar cu toate acestea se gândea cu

încăpăţânare: „Eu trebuie să fac ceea ce mi-a fost dinaintea predestinat să fac”.

Ajunse în micul rond de verdeaţă şi din mijlocul întunericului apăru silueta bătrânului general, care părea mult mai masiv, în fundul tenebrelor; deschise uşa ce da pe scara apartamentului ei şi intră în casă, abandonând în mijlocul nopţii de afară, întrebările la care acuma nu mai trebuia să dea niciun răspuns. În mijlocul camerei văzu pe Jane, la lumina lămpii cu sticla curată „în mână cu un ciorap al lui John pe care se apucase să-l cârpească.

— Cum s-au purtat astăzi? întrebă Susan.

— Au petrecut o zi admirabilă, răspunse Jane. I-am luat cu automobilul şi i-am dus într-o grădină la care m-a îndreptat agentul de stradă. La capătul străzii „doamnă, este un agent care poate vorbi aproape ca un creştin.

— Băgaţi de seamă „nu cumva să vă rătăciţi, pe unde umblaţi, zise Susan. Cum voi mai fi în stare să dau de urma voastră?

— Nu se poate să ne rătăcim, răspunse Jane. Mă uit întotdeauna bine, pe unde apuc şi pe când ne întoarcem acasă; venim tot pe acolo.

Susan intră pe vârful picioarelor în camera de alături unde copiii dormeau în paturile lor. Luă un scaun şi se aşeză în apropiere. Fie că erau treji, fie că domneau, apropierea copiilor ei îi trezea un sentiment pe care nu încerca să-l analizeze dar care îi era indispensabil. Trupurile lor” glasurile, vorbăria şi râsul lor, însăşi fiinţa lor reprezenta pentru ea temelia de realitate pe care se sprijinea viaţa ei. Nu-i văzuse toată ziua. Aproape nici nu se gândise la ei. Dar seara se întorcea acasă, căci ştia că-i va regăsi. În lumina slabă a lămpii mici aşezate pe noptieră, putea vedea capul lui John care dormea cu obrazul în palme, liniştit şi ordonat, cum era el întotdeauna, Marcia însă dormea chircită, cu braţele desfăcute, cu părul răvăşit „aşa cum o prinsese somnul. Dacă n-ar fi copiii aceştia doi „care reprezentau căminul ei, la cine s-ar întoarce seara „ea care trebuia să se întoarcă în fiecare seară acasă? David Barnes avea o canapea, în

dosul unui paravan din atelier „şi nu-l mai interesa, dacă e zi sau noapte. Se culca numai când nu era în stare să mai lucreze. Dar ea trebuia să deschidă uşa unei camere şi să vadă o lampă aprinsă, o masă aşternută şi să aibă conştiinţa liniştită „că amândoi copiii ei sunt bine şi că dorm. Ieşi din odaie pe vârful picioarelor şi se simţi mulţumită.

Jane se ridică de la masă „ca să-i aducă cina, iar Susan se aşeză în locul ei şi trăgând ciorapul lui John pe mână „începu să ţească cu firul pe care-l avea în ac Era atât de plăcut să simtă din nou între degete lucrul pe care-l făcuse de atâtea ori acasă.

— Cât de mare i-a crescut piciorul! zise ea, adresându-se Janei.

— Acum îi trebuie lucrurile obişnuite pentru copiii care au vârsta de opt ani, răspunse Jane. Aşează pe masă un castron cu supa şi adăugă: Supa aceasta am învăţat s-o fac de la doamna de la parter, al cărei nume nu sunt niciodată în stare să-l pronunţ. Dar e o supă foarte bună. Într-un rând când am coborât la parter, i-am simţit mrosul. „Ce este asta?”, am întrebat eu şi am început să adulmec, ca să-i dau să înţeleagă ce vreau, căci ea nu prea ştie vorbi, aşa că m-a dus în odaia din dos şi mi-a arătat. Morcovi „ceapă, câteva foi de varză şi o buţică de carne „indiferent de care ai în casă…

— E bună, încuviinţă Susan.

În timpul zilei, pe măsură ce treceau ceasurile, îşi uita tot mai mult de mâncare, ca seara să se întoarcă acasă şi să se simtă chinuită de foame, îndată ce vedea masa întinsă.

— Probabil pe John va trebui să-l dam la şcoală, se adresă ea Janei care tocmai venea cu o farfurie de salată.

— Cred că i-ar prinde bine, răspunse Jane care se oprise în picioare, ca s-o servească, deşi e păcat că va trebui să înveţe în limba pe care o vorbesc oamenii aceştia de aici.

— Ar fi bine ca mâine să-mi iau o zi de vacanţă şi să mă interesez de şcolile ce se găsesc prin apropiere,

declară Susan.

Trecuse multă vreme, de când nu mai stătuse o zi întreagă împreună cu copii. O dorinţă nestăpânită se trezi într-însa, de a se simţi din nou aproape de ei. Din când în când simţea nevoia să reîmprospăteze intimitatea dintre ea şi copii. „Nu trebuie să uite ca eu sunt mama lor”, îşi zicea ea cuprinsă de spaimă.

Timp de o zi întreagă copiii trăira numai pentru ea.

— Pleacă Jane, răutăcioaso; vreau să vină mama şi să mă îmbrace ea, strigă Marcia.

— Mamă, am desenat nişte păsărele, îi spunea John mulţumit. Vreau să ţi le arăt.

După ce prânziră, îi luă de mână şi se duseră la domnul Withers., pastorul anglican care într-un rând trecuse pe la ei.

— Sunt în căutarea unei scoale pentru John, îi spuse ea. Se aşezaseră în micul salon mobilat în stil englezesc, ale cărui fereşti dădeau spre o veche stradă din Paris, iar soţia ofilită a domnului Withers se adresă copiilor:

— Nu vreţi câte un pişcot, dragii mei?

— Vrea să spună cookies (prăjituri), mămica, explica John în şoaptă, când soţia pastorului îi întinse cutia cu pişcoturile.

— Stai să mă gândesc, răspunse pastorul.

— O şcoală franţuzească, preciza Susan.

— O „nu cred că ar fi bine ca băiatul să înceapă să înveţe abecedarul într-o limbă străină, declară domnul Withers.

— Fireşte că nu, protestă doamna Withers cu glasul blând. Nu-i lăsa să devină străini. Aceasta ar fi o ispită prea mare „şi s-ar putea să se lase influenţaţi, fără să-şi dea seama. Uneori mi se întâmplă chiar mie „să mă simt foarte ciudat, când mă întorc în bătrâna noastră Anglie. Dacă parohienii domnului Withers nu ar fi la Paris…

Dar în cele din urmă pe John îl înscrise la o şcoală din împrejurimi, frecventată de copiii cartierului, dar nu o şcoală despre care ar fi auzit vreodată domnul Withers, şi cu siguranţă nici n-ar fi aprobat-o. În timpul amiezii, când

se întoarse acasă de la pastorul Withers, se opri la o şcoală unde văzuse că dimineaţa vin o mulţime de mici francezi, băieţi şi fetiţe, toţi îmbrăcaţi în şorţuri de pânză.

— Sigur că da, îi răspunse diriginta şcolii, o franţuzoaică tânără şi cu obrazul rumen, de ce nu, doamnă? Nu avem nimica împotriva micilor engleji, dacă sunt dispuşi să înveţe limba franceză! O, cât este de mic; ai împlinit şase ani? Englejii sunt de obicei atât de înalţi... A, va să zică e american! Bine dar aceştia sunt mai înalţi, chiar decât englejii. Sigur, chiar de mâine... de ce nu?

În timpul după amiezii îi luă cu ea la Luvru. Se opriră în faţa Venerei de Milo.

— Crezi că tu ai putea să faci exact o statuie ca aceasta? întrebă John.

— Nu ştiu, răspunse ea. În timpul zilei îşi uitase cu totul de întrebarea ce şi-o pusese seara trecută. Acum i se trezi din nou în minte. Cât de netede erau suprafeţele acestea şi planurile cât de fluide! Nu se găsea niciun unghiu care să fi tulburat armonia formelor.

— Ia uită-te, John, zise ea entuziasmată, încearcă şi pipăi-o! îl ridică de subţiori, ca să-şi poată trece mâna în lungul trupului neted al statuei. Urmăreşte, cum se îmbină toate liniile, de parcă ar fi apă. Îţi aduci aminte de curba pe care o făceau valurile, lovindu-se în pieptul vaporului nostru, când am început să ieşim în largul mării?

Copiii se uitau la ea cu ochii mari, fără s-o înţeleagă.

— Haideţi să ne întoarcem acasă, zise Susan într-un târziu. Şi după ce ajunseră, le dete de mâncare, îi îmbăie şi-i culcă.

— Pot să-mi fac baia şi singur, protestă John. Jane mă lasă întotdeauna să-mi fac singur baie.

— Atunci dă-mi voie ca cel puţin să te şterg eu, răspunse Susan., când îl văzu că iese din putinica de zinc pe care Jane o umpluse cu apă caldă, adusă cu ulciorul.

Începu să-i frece cu prosopul, pipăindu-i trupul subţire şi vârtos. Rotunjimile trupului său de copil dispăruseră aproape cu totul. Muşchii începuseră să devină prelungi şi să se destindă în suprafeţe. O clipă i se

păru că-l vede întocmai ca pe o statuie, şi ochii îi fugiră pe curba umerilor lui şi a pulpelor, spre felul mândru în care-şi ţinea capul… îşi petrecuse toată ziua împreună cu copiii. Ei fuseseră fericiţi şi ea era mulţumită. De nenumărate ori în timpul acestei zile întinsese mâna după ei, să-i pipăie, să-i mângâie, să-i ţină de mână, aşa că acuma o parte din fiinţa ei se simţea liniştită, dar începuse să se zbuciume cealaltă.

După ce-i aşeză în pat, se întoarse spre Jane, ca să-i spună:

— Mă duc să mă plimb puţin, înainte de culcare. După ce deschise uşa, dincolo de prag simţi c-o aşteaptă întrebarea pe care seara trecută o lăsase fără răspuns. Trecu drumul şi se aşeză pe bancă, în apropierea micului general. Pe umerii lui văzu rândurile de vrăbii adormite, cu penele înfoiate şi capetele băgate sub aripi. Rămase vreme îndelungată, până când văzu că proprietara închide prăvălia şi vânzătorul pe care-l avea, veni să tragă obloanele la fereşti. În timpul nopţii partea aceasta a străzii era tot atât de liniştită, ca şi câmpul de la ea de acasă, afară de o cafenea mică din fundul străzii. Dar până şi aci se vedeau mesele pustii. Un bărbat trecu împreună cu o femeie şi intrând cu ea în umbra monumentului micului general, o sărută lung şi cu patimă.

„— Alors!” se auzi glasul bărbatului, petrecut de un oftat şi câteva clipe femeia rămase nemişcată în braţele lui „pe urmă apucară din nou spre mijlocul străzii şi-şi continuară drumul. Pe ea nu o văzuseră, deoarece se făcuse mică de tot, între genunchii generalului. Dar se uitase la ei tot atât de atentă, ca şi când i-ar fi cunoscut cine sunt. Simţise senzaţia femeii pe care bărbatul acesta o cuprinsese în braţe şi pe buze arsura fierbinte a sărutului său. Începu să se gândească la ei, la toţi cei care semănau cu ei, la oamenii din lumea întreagă şi la felul în care viaţa indestructibilă îşi face loc în fiinţa lor. Ceea ce urmărea ea, era să poată prinde viaţa aceasta în palmele manilor, pentru a o face să dureze o veşnicie. Umbrele acelea două, a bărbatului şi a femeii, stătuseră nemişcate ca două statui

de marmoră. Viaţa în orice manifestare a ei, este în mişcare, iar instinctul se asociază senzaţiilor celor mai pure. Singură marmora poate conţine acea nobleţe a liniştii spre care se îndreaptă orice mişcare. Orice scop pe care l-ai urmărit şi l-ai realizat, devine imobil.

Se ridică în picioare, copleşită de forţa pe care o simţea cum i se scurge în fiinţă. Astăzi îşi cunoştea sculele pe care le întrebuinţa şi era stăpână pe materiale. Dar sculele acestea nu erau de ajuns., iar materialele nu erau decât mijloace de exprimare. Marmora, piatra şi bronzul, muşchii, sângele şi oasele, toate acestea nu fuseseră până acum altceva decât mijloace de exprimare.

„— Va trebui să fac fiinţe omeneşti”, îşi zise ea şi în aceeaşi clipă îşi dete seamă că a terminat definitiv cu cifrele şi metalele, cu formele şi turnătoriile. Învăţase meşteşugul. De aci înainte nu-i mai rămânea decât să descopere arta ei.

— Vreau să am un atelier al meu, spuse ea lui David Barnes, într-una din zile. A fost foarte amabil din partea dumitale, că mi-ai dat voie să vin aici, dar acuma aş vrea să încep să lucrez, şi am nevoie să fiu singură.

— Nu ştiu ce te face să-ţi închipui că ai şti atât de multe, murmură el.

În ultimele zile începuse să se simtă din ce în ce tot mai indispus, din pricina că necesitatea de a se întoarce în America, pentru noul său Titan, care trebuia să reprezinte un om în viaţă, i se părea inevitabilă. Până acuma pe toţi bărbaţii mari îi găsise în Europa şi în Anglia, dar oamenii aceştia mari, erau demult morţi. Acum ajunsese şi la această fază a activităţii sale şi era explicabil să fie nemulţumit.

— Va trebui să mă întorc în America, gemea el. Edison nu va veni în Europa, aşa că vei putea lua atelierul meu.

— Nu se poate, răspunse ea. Ar fi peste putinţă să mă debarasez de prezenţa dumitale, căci ai fi nelipsit din interiorul acestui atelier.

— Dumneata eşti o femeie slabă, declară el. O femeie

fără voinţă; dacă ai fi un caracter puternic, ai putea lucra în orice parte. Uită-te la mine! Eu sunt în stare să lucrez oriunde pot găsi materialul de care am nevoie. Mâinile le am întotdeauna cu mine şi lutul e uşor de procurat. Una dintre cele mai reuşite bucăţi ale mele a fost modelată într-o tavernă englezească, în timp ce lumea sta îngrămădită împrejurul meu şi făcea haz pe socoteala ea.

— Pot şi eu să fac aşa ceva! strigă şi se simţi cutremurată de dispreţul lui care o ardea întocmai ca flacăra aruncată în snopul de paie. Dar dumneata eşti un om atât de autoritar „încât simt prezenţa dumitale, chiar atunci când nu eşti în atelier.

— Eu nu mă amestec niciodată în treburile dumitale, protestă el.

— Nu te amesteci, decât prin efectul pe care-l exercită personalitatea dumitale asupra mea, ripostă ea.

Schimbul acesta de vorbe era un fel de provocare la cearta.

— Te poftesc să iei atelierul meu şi după ce voi fi plecat, să lucrezi tot ce-ţi trece prin minte. Ia să vedem, ai curajul necesar!

— L-aş putea lua şi aş putea lucra, dacă aş şti limpede ce doresc să fac, ripostă ea. Dar abia acuma încerc să aflu care-mi sunt preferinţele. Ideile dumitale, cuvintele pe care le-ai pronunţat, vor stărui în mijlocul acestui atelier ca nişte ecouri permanente, chiar după ce vei fi plecat. Aşa că nu am nevoie de ele şi nu vreau să le mai aud.

— Femeie, peste o săptămână eu voi fi plecat, declară el. Prin urmare haide, hotărăşte-te.

Faptul că era femeie, era pentru ea o povară atât de grea, încât începuse să tresară, de câte ori auzea cuvântul acesta. Aşa că-i răspunse numaidecât:

— Foarte bine, voi lua atelierul dumitale. Dar când te vei întoarce, ţi se va părea atât de străin, încât nu vei fi câtuşi de puţin dispus să-l mai păstrezi.

Dar înainte de sfârşitul săptămânii, Jane îi spuse:

— Doamnă, nu mi-au mai rămas bani decât pentru o

singură luna. Mi-aţi poruncit să vă spun.

Ea uitase cu totul:

— Bine, Jane, răspunse ea şi respiră adânc. Va trebui să fac rost de alţi bani.

Se simţi cutremurată de o spaimă neaşteptată. Va rămâne complet singură. După ce David va pleca în America, nu va avea pe nimenea la care ar fi putut face apel, şi dacă se va întâmpla să nu găsească mijloace pentru a asigura hrana copiilor ei… Era mulţumită că nu ştiuse nimica, înainte de a-i spune Jane. Acum nu va mai putea spune nici lui David Barnes. Se va conduce singură în viaţă, fără ajutorul nimănuia. Îi ajută să-şi împacheteze lucrurile şi suportă cu răbdare erupţiile lui din ultima zi. Îşi împacheta sculele în cutii admirabile, înfăşurând fiecare daltă în piele de căprioară, pe urmă luă o cantitate enormă de lut pe care îl frământase el însuşi.

— Lutul din America, murmură el nemulţumit, se usucă înainte de a termina nici pe jumătate ceea ce ai început să lucrezi – datorită neglijenţei cu care este preparat. Lutul trebuie să fie tot atât de maleabil ca şi muşchii, până în clipa când nu mai ai nevoie de el – am reuşit să descopăr un secret pe care ţi-l voi spune şi dumitale, Susan, dar numai în ziua când voi fi pe patul de moarte.

— Dar dacă ţi se va întâmpla sa te prăbuşeşti cu avionul, sau cine ştie ce altă nenorocire? întreba ea.

— În cazul acesta caută în interiorul acelui Adam de colo, şi-i făcu semn nu capul spre o mică figurină de gips. Secretul este scris pe o bucăţică de hârtie, pe care o găseşti în interiorul figurinei. Nu-l cunoaşte nimenea… În sfârşit, sunt gata de plecare.

Dar hainele unde sunt? întrebă ea.

Se uită la Susan.

— Fire-ar afurisita de treabă! răspunse el, şi plecându-se, scoase un geamantan de sub canapea, apoi deschise dulapul şi-şi scoase hainele, grămadă. Într-un rând mi s-a întâmplat să plec fără haine, continuă el, strângându-şi geamantanul, şi nu mi-am dat seamă decât

după ce am ajuns în largul mălrii.

— Şi ce-ai făcut? întrebă ea.

— Ce să fac, le-am purtat pe cele cu care eram îmbrăcat, răspunse el răstit. Ei… acum rămâi cu bine Susan. Deschise uşa şi strigă pe cineva care aştepta în vestibul. Un tânăr apăru numaidecât şi ridică lada cu sculele la umăr, iar el puse mâna pe geamantanul burduşit, îi simţi barba aspră şi ţepoasă pe obraz. Adio, zise el şi deschise uşa. În dulapul cel de colo a rămas o grămadă de lut, gata frământat. Cred că pe acesta vei putea să-l întrebuinţezi.

— Foarte bine răspunse Susan.

În clipa următoare el era plecat. De la fereastră îl văzu că-şi ridică geamantanul într-o trăsură care plecă legănându-se pe arcuri, în lungul străzii înguste. Rămase câteva clipe nemişcată, pe urmă se întoarse cu o mişcare energică şi deschise dulapul.

În faţa ei apăru grămada de lut.

În timpul după amiezilor, aproape nu avea vreme să se gândească decât cel mult o singură dată, că acuma este în atelierul lui David Barnes. Halatul lui era atârnat pe dosul unei uşi. Primele schiţe ale Titanilor lui erau înşirate în umbra acoperişului mansardei. Nu făcu ordine în atelier, ci încercă să-şi libereze o bucată de spaţiu, unde să poată lucra. Dar nu putea lucra nimica. Zilele treceau una după alta, şi se gândea cu sufletul îngheţat la sfârşitul lunii, ca la apropierea unei catastrofe, când Jane va întinde mâna spre ea. Era obligată să aibă singură grija de copii. Dacă se va lăsa copleşită de griji, va începe să-i fie frică. Cu totul pe neaşteptate oraşul acesta începu să i se pară şi ei străin. Până acuma fusese atât de ocupată, încât nici nu-şi adusese aminte de acest amănunt. Dar acuma, uitându-se pe fereştile înalte din partea de miazănoapte, îşi aduse aminte de Tramp-s Wood. Străzile i se păreau stranii, iar oamenii pe care-i întâlnea, bănuitori şi străini. Întoarse privirea şi încercă să-şi trezească puterea de voinţă de altă dată. Nu va admite să-i fie frică. Ea putea face tot ce trebuia să facă şi tot ce ar fi dorit.

Va întrebuinţa ca mijloace chiar pe oamenii aceştia, pentru a putea câştiga existenţa copiilor ei. Se apropie de dulap şi rupând o bucată de lut, începu s-o modeleze cu mişcări repezi. Va face figurine după oamenii pe care-i întâlnea în fiecare zi; pe bătrâna doamnă Jeure, din prăvălia de la parter, pe proprietarul cafenelei din apropiere, un bărbat pântecos care-şi bea propriul vin, cât era ziua de lungă, copiii care se jucau la picioarele statuei micului general, un birjar adormit pe capra trăsurii oprite în marginea trotuarului, în zorii zilei. Toate aceste amintiri îi trecură prin minte şi degetele ei alergau grăbite. Le va face pe toate şi după ce le va turna în gips, le va oferi unui mic magazin pe lângă care trecea în fiecare zi. Văzuse femei care intrau şi ieşeau din magazin cu pachete în mână, iar în vitrină erau expuse obiecte mici, pentru daruri. Ceea ce făcea ea acuma, erau simple jucaţii, dar cu toate acestea o mulţumire adâncă îi tremura în fiinţă, caldă şi plăcută. Începu să fredoneze, dar se trezi şi încercă să-şi dea seamă de melodia pe care o fredona: „Aceasta va fi o glorie a mea…” Era vechea ei melodie. De când era la Paris, nu o cântase încă niciodată; dar de unde putea să izvorască acuma, decât cel mult din extazul pe care-l simţea furnicând în mâinile ei.

— Mi-au mai rămas bani pentru o săptămână „doamnă, îi spuse Jane, fără să mai stăruiască. Plecase de dimineaţă la târguieli şi acuma se întorsese, în mână cu un coş franţuzesc în care adusese cumpărăturile. Ea nu se simţea de loc intimidată; banii trebuiau să vină de undeva, într-un fel oarecare. Datoria ei era să-i cheltuiască încet şi cu cea mai mare băgare de seamă. Susan potrivea cravata lui John şi-i caută şapca, pentru ca să poată pleca la şcoală.

— La revedere fiule. Să nu uiţi că tu eşti american.

— Mamă, cred că nu-ţi închipui despre mine, că aş putea uita aşa ceva.

— Nu-mi închipui, dar să nu uiţi că tu eşti singurul american pe care ei îl cunosc, şi când se uită la tine, se gândesc la întreaga America.

— Mamă, am cam început să uit America! Nu cumva

noi aveam acolo o grădină cu meri şi o şură mare?

— Da, draga, le mai avem şi acuma. La revedere, la revedere!

Urmări cu ochii statura lui înaltă şi zveltă, alergând în josul străzii şi atât de deosebit de toţi ceilalţi. Marcia care începuse să amestece un dialect amestecat cu franceză şi engleză, inventat de ea însăşi, ar fi vrut să-şi croiască păpuşi de hârtie şi întrebă:

— Mamă, ou este le foarfece?

Îi căuta foarfecile şi o instala în apropiere de fereastra deschisă şi luminată de soare.

— Acuma mămica va trebui să plece la lucru, fetiţa mea.

Marcia nu se sinchisi de plecarea ei. Cu glasul subţire şi dulce începuse să fredoneze un cântec pe care-l învăţase de la doamna Jeure, în timpul când scăpa de sub supravegherea Janei şi cobora la parter, ca să vadă cum scoate cornurile proaspete de la cuptor.

— Nu ştiu exact ora când mă voi putea întoarce, Jane, îi spuse Susan, oprindu-se în pragul uşii.

— Bine, doamnă, răspunse Jane din bucătărie şi începu să-şi şteargă mâinile de şorţ.

— Probabil astăzi voi reuşi să-ţi aduc ceva bani.

— Da, doamnă!

Susan ieşi în lumina strălucitoare a dimineţii de toamnă. Fiecare colţ al caselor mici şi îngrămădite una într-alta, se contura puternic şi limpede în faţa ei, iar pietrele pavajului erau ude de apa celor care trecuseră cu sacalele. Coti pe dreapta şi trecu prin faţa magazinului de jucării, pe unde trecea de obicei în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară. Se opri. Două dintre figurinele ei lipseau: doamna Jeure şi un băieţaş de şcoală. Intră să vorbească cu bătrânul negustor.

— Monsieur, monsieur, strigă ea, est-ce-que…

— Aha, exclamă vesel negustorul din dosul tejghelei. Mustăţile lui albe tremurau de mulţumire. Băgă mâna în sertar, pe urmă o scoase şi o întinse spre ea. Când o deschise, văzu că în palma lui era o grămadă de franci.

— Mes Americains! declară el cu bunăvoinţă. Oamenii aceştia adoră micile păpuşi!

— Merçi... merçi... răspunse Susan şi începu să zâmbească.

În stradă începu să numere banii. Era un preţ destul de bun, şi fără îndoiala îşi reţinuse şi comisionul său. Băgă banii în portmoneu. Era o senzaţie plăcută să ştie că are banii aceştia, deşi de fapt erau foarte puţini. Păpuşile acestea mici nu-i vor putea renta de ajuns, ca să plătească chiria, mâncarea, pe învăţătoarea aceea veselă de la şcoală şi leafa Janei. Zilele începuseră să se răcorească şi foarte curând va trebui să se gândească şi la cărbunii pentru încălzit. Se îndreptă cu paşi siguri spre atelier, unde îşi petrecea şi acum timpul dinainte de amiaza, căznindu-se să înveţe singură ceea ce nu ştia încă. Dar acuma nu prea avea multe de învăţat, deoarece din multe puncte de vedere îşi însuşiise o tehnică şi o îndemânare respectabilă. Dar deocamdată nu ştia încă partea cea mai importantă ce o interesa şi de care avea nevoie. Nu era încă lămurită în privinţa subiectului la care ar fi vrut să lucreze acuma.

Deschise uşa de la vestibulul de formă patru unghiulară şi intră în atelier unde îşi scoase pălăria şi pardesiul, apoi îmbrăcă halatul ei cafeniu. Uneori se întâmpla să găsească şi alţi cleivi care veneau să lucreze în atelier, dar maestrul nu făcea cursuri niciodată. Dacă anumiţi tineri talentaţi, spunea el ridicând din umerii masivi, sunt dispuşi să vină şi să se uite la el în timpul lucrului, ca să înveţe şi ei ceva, le punea din când în când câte o întrebare, pentru a le dovedi cât sunt de ignoranţi... dar atât şi nimic mai mult. Niciunul dintre aceştia nu venea de dimineaţă, înainte de petit dejeuner, cum spunea maestrul. Ea venea în fiecare zi şi se apuca de lucrul întrerupt în ajun: pregătirea unei armături; modelarea unei machete în gips, prepararea unui bronz. Maestrul intra în atelier „ştergându-şi cafeaua şi mierea din mustăţi.

— O, Susanne, ai venit!

— Da, Maître. Ce vom face, după ce lucrarea aceasta se va termina?

— Dă-mi voie să te privesc mai de aproape… arăţi palidă.

O apuca de umeri şi o întorcea cu obrazul spre lumina de la fereastră.

— Mă simt foarte bine.

— Dumneata nu mănânci de ajuns. Nu te distrezi. Seara ar trebui să ieşi împreună cu ceilalţi studenţi „la distracţii. De la atelier te duci de-a dreptul acasă… ce faci acasă?

Se uită la el şi zâmbi, dar nu-i răspunse.

— Nu cumva eşti îndrăgostită? stărui maestrul. Clătină din cap cu violenţă. Îndrăgostită! Francezii aceştia nu se gândesc la altceva decât la dragoste.

„— Nu Susanne, dumneata nu trebuie să te îndrăgosteşti de nimenea. Dragostea este un blestem pentru meseria aceasta. O singură dată, mai merge. Toată lumea trebuie să fie îndrăgostită o singură dată; pentru a-şi putea da seamă cât de lipsită de importanţă este dragostea. Odinioară ai fost şi dumneata îndrăgostită? Ezită; pe urmă îi răspunse repede:

— Da, o singură dată. (Nu fusese şi ea îndrăgostită de Mark?).

Mâinile îi căzură de pe umerii ei.

— Haidei, apucă-te de lucru, adăugă el răstit. El însuşi se întoarse spre blocul de marmoră, pe care-l măsura şi-l studia din toate părţile. Începuse o nouă lucrare „o comandă, pentru o statuie a lui Clemenceau. Susan îl urmărea de zile întregi, făcând schiţele.

„— Cum să poţi obţine trupul care se frânge sub greutatea capului său enorm, murmură el fără încetare. Trupul acestui om nu reprezintă nimica şi nu este decât un apendice al capului acestuia feroce. „Vedea că nu este mulţumit de nimic ce făcea şi de o săptămână încoace se învârtea împrejurul blocului de marmoră, frământându-se enervat. De asta dată se întoarse pe neaşteptate şi strigă la ea:

— Eii, Susanne! Am uitat ceva.

Ce anume? întrebă ea.

— Cât e ceasul?

— Aproape zece, răspunse ea, după ce se uită la ceasul de la mână.

— Atunci tipul acela… trebuie să sosească numaidecât! declară el nemulţumit. Ca şi când n-aş avea destulă bătaie de cap cu monstrul acesta bătrân… Barnes îmi mai trimite un elev… un geniu., spune el. Poftim, mi-a telegrafiat! Un geniu modern! Şi astăzi nu vine nici Robert… tocmai astăzi când am reuşit să văd atitudinea pe care o va avea monstrul meu în blocul de marmoră, astăzi când aş fi vrut ca Robert să înceapă pregătirile necesare, Robert al meu se taie la mână, în timpul unui joc prostesc! Robert acesta nu are nervi ca să a-ştepte apariţia monstrului… nu el trebuie să înceapă numaidecât ceva pe socoteala lui proprie… ca pe urmă să i se infecteze mâna şi s-o poarte în eşarfă. Îmi vine să-mi iau câmpii! Cel mult dacă aş face apel la noul elev – dar nu se poate, căci mi-ar poci monstrul. Monstrul meu trebuie să fie bătrân… un primitiv. I-am spus lui Robert de nenumărate ori: „Dumneata eşti cioplitor de marmoră – un excelent cioplitor de marmoră – dar nu vei fi niciodată un sculptor, mai înţeles? Nu pune mâna pe scule!”

Urmărise de multe ori pe Robert, cioplitorul de marmoră, un tânăr înalt, oacheş şi amabil, care scotea primele aşchii din blocul de marmoră, suflând din greu şi plecându-se ascupra schiţelor pe care le măsura, ţuguindu-şi buzele şi urmărind suprafeţele şi unghiurile modelului de lut sau a machetei de gips care era aşezată în apropierea lui.

— Aş putea să-l înlocuiesc eu, zise ea cu îndrăzneală. Se uită la ea şi-şi feri mustăţile de pe buzele roşii şi cărnoase.

— De răspunse el, dar numai pe aproape!

— Pune-mă la încercare, adăugă ea şi-şi aduse aminte de copii., pe urmă adăugă, înainte ca ruşinea să poată pune stăpânire pe ea: Vrei să-mi plăteşti tot atât cât plăteşti lui Robert?

În sfârşit acum îi spusese limpede, şi se simţi

ruşinată, dar vorbele nu şi le mai putea lua înapoi. Robert îşi câştiga existenţa, cioplind marmora.

— Banii… banii… dumneavoastră americanii nu vă gândiţi decât la bani, murmură bătrânul sculptor, uitându-se la ea. Şi ce se va întâmpla, dacă-mi strici blocul de marmoră.

— Ţi-l voi plăti, răspunse Susan şi puse mâna pe daltă şi ciocan.

— Nu… să nu pui mâna, strigă el înspăimântat. Dar la urma urmelor, de ce să nu încerci… dar numai când voi fi de faţă… voi verifica fiecare lovitură de ciocan!

În atelier intraseră doi sau trei elevi francezi care începură numaidecât lucrul şi acuma se uitau la ei pe ascuns. Ea nu-i cunoştea. Uneori se întâmpla ca unul sau altul dintre ei s-o invite în oraş, dar ea se mulţumea să clatine din cap.

— Eu nu am timp de distracţii, răspundea ea întotdeauna. Pe urmă adăuga., cu un fel de părere de rău: Vă mulţumesc!”

Tocmai desprindea o proeminenţă din marginea blocului – Sfinte Doamne, gemu sculptorul. De ce mergi atât de repede?

— Am început să văd., răspunse ea. Dar nu se simţea câtuşi de puţin liniştită. În adâncul fiinţei începuse să-i clocotească un extaz înfrigurat. Vedea cum se desprinde din adâncul blocului de marmoră, trupul gârbovit şi insignifiant, care purta capul uriaş şi mândru. Nu avea altceva de făcut, decât să continue în felul acesta – da, cele două cucuie de colo trebuie eliminate, pe stânga şi dreapta, dar parteja de jos trebuie lăsată neatinsă şi în patru unghiuri ca să suporte statuia ridicată pe piedestal.

O uşă se deschise şi cineva intră în atelier. Dar ea nu se întoarse, căci nu se întorcea niciodată când se deschideau uşile atelierului.

— Va să zică ai sosit Monsieur, auzi ea glasul maestrului – acum trebuia să cioplească cu precauţiune partea unde umărul începea să se rotunjească, puternic şi repezit în jos. Să nu uite modelul care trebuia urmărit de

aproape. Modelul însă era greşit! Gâtul părea prea lung. Umerii trebuie să fie făcuţi repeziţi înainte. Se întoarse şi-şi uită de tot ce era împrejurul ei.

— Monsieur modelul este greşit – aci în partea asta.

— Vedeţi şi dumneavoastră… Umerii trebuie să fie făcuţi în felul acesta… începu din nou să cioplească* din toate puterile.

Sculptorul se apropie de ea.

— Stai… nu mai ciopli… vreau să văd… poate ai de gând să mă dai gata…

O apucă de mână, şi înainte de a putea scăpa din strânsoarea lui, privirea ei întâlni ochii veseli şi cenuşii ai unui bărbat, ochi reci şi limpezi, dar foarte frumoşi, sub sprâncenele negre şi subţiri. Dar ea nu-i vedea ci strângea în mână ciocanul şi dalta pe care maestrul se căznea să i le ia.

— Lasă-mă-n pace! protestă ea. Eu ştiu ce trebuie să fac. Îl văd cum se desprinde din marmoră… Clemenceau. Omul acesta n-a avut niciodată un astfel de gât. Ia uită-te! şi trecându-şi ciocanul şi dalta în mâna stângă, unde nu le putea ajunge luă un creion şi începu să deseneze repede.

— Trebuie să fie în felul acesta… înţelegi Maître!

— Aha! gemu el. Dar ea spune, rogu-te, ce faci dumneata? Un Clemenceau pentru mine sau faci unul care este al dumitale?

Se uită la el şi începu să râdă. Pe urmă lăsa dalta şi ciocanul din mână.

— Eu nu sunt cioplitoare de marmoră, răspunse ea cu mândrie. Am greşit; va trebui să aşteptaţi să se întoarcă Robert.

— Nu dragă… stai… nu te grăbi aşa, murmură maestrul tulburat. Stai… ce-ar fi, dacă ai avea dreptate?

Rămase în picioare şi aşteptă. Presimţea că ea are dreptate. Dar nu interesa dacă în această privinţă ea avea sau nu avea dreptate. Substanţa marmorei pe care o simţea sub daltă, instinctul manilor ei care conduceau sculele, dezlănţuiseră acuma dorinţa aceea obscură şi sălbatică ce aşteptase înlănţuită. Voia să facă, trebuia să

facă ceva care să fie a ei… o operă mare…

— Da, ai dreptate, declară maestrul pe neaşteptate, înţeleg ce-ai văzut dumneata. Haide, continuă…

— Ţi-am cerut bani, maestre, răspunse ea. Îmi retrag cuvintele. Nu am nevoie de bani. Pentru lucrul pe care-l fac în locul lui Robert, îmi vei da o bucată de marmoră care să fie a mea!

Trebuia numaidecât să obţină această marmoră. Va continua să facă figurine de lut, pentru a câştiga bani, dar dacă va avea marmora…

Bătrânul sculptor făcu ochii mari şi se uită la ea. Deasupra mustăţilor ochii lui păreau căzuţi în fundul capului.

De ce oare a trebuit ca dumneata să fi femeie? întrebă el cu tristeţe. Auzi, să vină o femeie şi să-mi spună tocmai mie… Barnes are dreptate când spune că Dumnezeu îşi risipeşte darurile divine, fără să ţină socoteală de cine va avea parte de ele. Pe urmă oftă, ridică din umeri şi-şi răsuci mustaţa.

— Bine; ce vrei acuma? Un bloc de marmoră dintr-ale mele. Bine, îţi făgăduiesc să ţi-l dau, cu condiţia să renunţi la orice iniţiativă personală. De aci înainte vei lucra urmărind modelul de aproape. Îmi vei lăsa o margine de un deget de groasă, ai înţeles? Căci ai fi în stare să te apuci să-l termini, cum faci întotdeauna când eşti încăpăţânată. Eşti ceva ce nu s-a mai pomenit… auzi femeie care să aibă şi cap! Nu pot suferi astfel de femei. Cum se poate ca Dumnezeu să-mi trimită un astfel de dar, cu o femeie?

Dar ea nu asculta la vorbele lui.

— Îmi dai voie, ca chiar astăzi să-mi aleg blocul de marmoră de care voi avea nevoie? întrebă ea şi se uită la el cu ochii lucitori. Înţeleg, după ce-mi voi termina lucrul pentru ziua de astăzi.

Murmură ceva în barbă şi se depărta grăbit. După ce îl văzu c-a ieşit din atelier, puse mâna pe ciocan şi pe daltă, înfiorată de un sentiment de triumf care era în acelaşi timp mulţumire, dar şi nelinişte… Va avea un bloc de marmoră al ei şi va putea, în sfârşit, să înceapă o lucrare pe cont

propriu.

— Mi se pare ca bătrânul s-a speriat de dumneata, se auzi un glas plăcut în care tremurau cascade de veselie.

Tresări şi după ce se întoarse, văzu un bărbat înalt, destul de tânăr şi îmbrăcat într-un costum cenuşiu. Era bărbatul cu ochii cenuşii… îşi uitase cu totul de el.

— E supărat numai din pricină că am vrut să-i schimb modelul, răspunse ea, fără să mai adauge nimica. Începu să bată cu ciocanul şi să desprindă bucăţi de marmoră, din partea unde erau braţele pe care le putea vedea cum stau împreunate în inima pietrei.

— Eu sunt Blake Kinnaird, se auzi din nou glasul de adineaori. Mi-a spus David Barnes să caut pe Susan Gaylord.

— Iată-mă, sunt aici, răspunse ea. Dar loviturile de ciocan nu se opriră şi nici dalta care alerga neostenită pe suprafaţa marmorei. Începu să se gândească… După ce va descoperi blocul de marmoră de care va avea nevoie, îşi va da seamă imediat şi de ceea ce trebuie să facă. Marmora singură îi va spune. Va scotoci printre blocurile din atelier, până când va descoperi pe cel de care va avea nevoie. Ar fi vrut să facă ceva impunător. Ea era sculptor, nu modelator… Astăzi nu mai avea nevoie de lut – doar cel mult să facă figurinele necesare pentru pâinea de toate zilele „dar şi asta numai până când va reuşi să vândă o lucrare mai mare – avea de gând să lucreze de-a dreptul în piatră – fără schiţe, fără modele şi fără nimic, decât revelaţia viziunii ei, în piatră… Glasul de adineori nu-l mai auzi şi nici nu întoarse capul, ca să vadă pe cel care vorbise.

Trăise singură vreme atât de îndelungată, încât tresărea de fiecare dată, când vorbea cu ea. Glasul omului acestuia se repezea spre ea din fundul tăcerilor, şi de fiecare dată când se trezea din adâncul liniştii fireşti, închegate împrejurul ei, tresărea la auzul glasului său. Se uita la el, îi răspundea, ca apoi să se întoarcă din nou în fundul tăcerilor între care se desfăşura viaţa ei. Lucra în fiecare zi şi desprindea tot mai limpede silueta lui

Clemenceau, până la un deget depărtare de conturele modelului desenat de maestru. Deşi ardea de dorinţa de a-l termina, când ajungea aci, trebuia să se oprească.

„— L-aş putea face tot atât de bine ca şi maestrul… poate chiar mai bine”, gândea ea, dar nu se simţea câtuşi de puţin ruşinată de gândurile ei, deoarece simţea într-însa forţa pe care nu o întrebuinţase încă. Acum era tot atât de sigură, pe cât de sigură era că trăieşte, de opera impunătoare pe care o va crea, deşi nu ştia încă limpede ce va începe să lucreze. De un singur amănunt nu se mai îndoia nicio clipită: că într-însa clocotea forţa pe care până acuma nimic nu reuşise să o consume, şi nici n-a pus-o nimenea la încercare. În adâncul fiinţei ei era şi azi intactă forţa pe care viaţa nu putuse s-o uzeze. Mark nu avusese nevoie decât de foarte puţină şi tot de atât de puţină avuseseră nevoie şi copiii. Uneori, în zile de Duminică sau când se întâmpla să fie liberă, încerca să-şi cheltuiască o parte din această forţă în interesul lor.

— John, Marcia… haideţi să ne jucăm împreună; toţi, căci vreau să mă joc şi eu. Haide să facem o călătorie împrejurul lumii, cu norii şi vânturile. Pe noi nu ne poate vedea nimenea, dar noi îi putem vedea pe toţi.

Copiii însă nu o puteau urma decât pe o distanţă foarte scurtă, deoarece imaginaţia ei era prea vioaie şi-i obosea, chiar atunci când le făcea plăcere. Aşa că începeau să se depărteze de ea.

— Mamă, eu nu vreau să mai joc jocul acesta, declară John.

— Nici mie nu-mi place jocul acesta, mamă, spunea Marcia.

— Ar fi mai bine ca eu să încep să cioplesc ramuri de salcie, adăuga John.

— Haideţi să cioplim cu toţii, răspundea Susan, căci n-ar fi vrut să se simtă despărţită de ei, deoarece simţea nevoia să-şi cheltuiască toată puterea dragostei faţă de copiii ei. Repeziciunea cu care cioplea ea, îi făcea să-şi piardă curajul. Făcu un cârd de păsărele aşezate pe o ramură, dar John declară nemulţumit:

— Mamă, eu nu voi fi niciodată în stare să cioplesc păsările atât de frumoase ca tine. Mai bine nu le mai ciopli.

Nu va fi niciodată în stare să-şi iubească aceşti copii cu atâta extaz, încât să poată epuiza toată dragostea ce o simţea pentru ei. Uneori când treceau pe lângă ea, nu se putea stăpâni să nu întindă braţele lacome după ei, şi să-i surprindă, ţinându-i strâns la piept.

— Mămica vă iubeşte atât de mult, ofta ea. Daidragostea ei era prea năvalnică pentru înţelegerea lor.

— Mamă, mă strângi prea tare, ţipa Marcia, şi John se zbătea, ca să scape din braţele ei. Pe urmă se obişnui să-i sărute repede şi să-i lase să plece…

Singură marmora putea fi destul de vastă în rezistenţa ei, pentru a-i putea suporta elanul. Petrecu ceasuri întregi, pentru a-şi alege blocul pe care-l dorea. Când nu puteai să-ţi permiţi luxul de a avea mai mult de un bloc, asta însemna că pentru tine va fi un lucru de preţ. Maestrul fusese generos faţă de ea. Era mulţumit de ceea ce făcuse, şi agitând mâinile enorme, îi spusese:

— Ia blocul care-ţi va plăcea. Dumneata nu eşti Robert şi meriţi să fii mai bine plătită decât el. Ce ar putea face cu marmora, un om ca el?

Se plimbă printre bucăţile de marmoră brută, căutând pe cea care o dorea, pipăind şi gândindu-se îndelung, în faţa fiecărui bloc. Fiecare dintre acestea era un fel de închisoare, pentru forma ascunsă în interiorul ei. În sufletul ei începu să cânte din nou adânca mulţumire pe care o simţea întotdeauna când era în pragul creaţiei.

— Nu vrei să-ţi ajut? se auzi din nou glasul lui care tulbură tăcerea. Se uită la el întunecată şi era gata să refuze: Eu mă pricep foarte bine la calitatea marmorei, continuă tânărul. Tatăl meu este importator de marmoră. Bucata aceasta de pildă, are o arteră putredă şi neagră, un fel de putregaiu care merge de la un capăt la altul. Dumneata va trebui să ajungi cu lucrul aproape până la jumătate, ca să poţi face această constatare.

— Cum se poate ca dumneata să ştii dinainte aşa

ceva? întrebă ea şi-şi uită să-i mai întoarcă spatele.

— Vezi firicelul acesta de coloare gălbue? mâna lui delicată şi nervoasă începu să alerge pe suprafaţa marmorei. Susan trebui să se plece şi să vadă de aproape ceea ce pipăia el cu mâna. Pe urmă constată firul aproape invizibil pe suprafaţa aspră a marmorei necioplite.

— Asta de aci şi cea de colo nu sunt bune de nimica, declară el repede, trecând pe lângă două blocuri de marmoră, dar acestea două blocuri de aci sunt foarte bune şi cel mai bun dintre toate câte sunt în atelier, este bucata aceasta.

Alese un bloc de marmoră rotundă şi Susan seuită la el; ar fi dorit s-o ia dar mai presus de orice, ar fi preferat să o fi ales singură, fără ajutorul lui.

— Dumneata lucrezi în marmoră? întrebă Susan, căci n-ar fi vrut să primească sfatul lui. Nu se va decide pentru alegere, înainte ca el să părăsească atelierul.

— Da’ de unde! răspunse el râzând. Pentru mine lucrările în marmoră sunt prea migăloase. Eu mă ocup numai de modelaj şi partea mai grea o las în seama altora.

Ea nu-l mai auzi ce spune. Se gândea la blocul de marmoră şi aştepta nerăbdătoare să-l vadă plecat.

— David Barnes mi-a spus o mulţime de amănunte în legătură cu dumneata, se auzi din nou glasul lui.

— Serios? tresări şi se uită la el, pe urmă întoarse din nou privirea. Ochii lui erau tot atât de cenuşii ca şi apele mării, când se apropie furtuna.

— Despre dumneata este convins că eşti un mare geniu.

— Deocamdată nici eu nu ştiu tocmai bine ce sunt, răspunse Susan. Şi nu cred nici ca altcineva ar putea să ştie.

Blake Kinnaird începu să râdă:

— Iot aşa nu cred nici eu, declară el. Nu vrei să-mi dai voie să mă conving de adevăr.

— Poate voi reuşi să constat ce eşti.

Clătină din cap cu violenţă:

— Nu vei putea, răspunse Susan. Constatarea

aceasta va trebui s-o fac eu singură.

În felul în care se oprise alături de ea, i se părea insuportabil de aproape. O teamă prevestitoare îi înfiora trupul din cauza acestei apropieri.

Trebuie să plec, declară ea pe neaşteptate şi-l lăsă în picioare, uitându-se după ea. Ieşi în stradă şi se opri la o mică prăvălie unde îşi cumpără o franzeluţă şi bău un pahar de lapte, drept mâncare de amiază… Se gândea că ar fi bine să ia blocul acela de marmoră, dar ar fi fost mai bine ca el…

— Voi încerca să nu mă mai gândesc la el, îşi zise ea repede şi categoric, şi aşa făcu.

Dar el nu era dispus s-o lase să-l uite. În fiecare zi venea la atelier, discuta despre lucrările lui şi râdea, când vedea pe bătrânul maestru că începe să se strâmbe dispreţuitor, la figurinele pe care le modela cu atâta rapiditate şi uşurinţă.

— Bine domnule, nu uita că eu sunt artist modern! repeta el de fiecare dată. Eu am o tehnică a mea personală, vă rog să constataţi. Eu lucrez în suprafeţe… a bas cu realismul. Eu nu sunt un realist, pe când dumneavoastră sunteţi.

— Dar cine a mai văzut un obraz omenesc care să semene cu acesta? zbieră bătrânul sculptor, cu mâinile tremurând şi încleştate sub clinurile hainei adunate la spate. Asta poate fi o mâzgăleală, o farfurie, o tavă, dar nicidecum un obraz omenesc – nu domnul meu!

Blake Kinnaird se cutremura de veselie şi apucându-l zdravăn de umerii puternici şi plini, îi spunea:

— Dacă te depărtezi numai două palme de un obraz omenesc ţi se va părea şi dumitale că seamănă cu un ceainic sau cu o tavă de ceaiu. Te rog, stai aci, în partea de unde bate lumina… Eu, maestre, întrebuinţez efectul de lumină, drept mijloc de exprimare.

— Susane! strigă bătrânul, zbătându-se în mâinile lui puternice. Vino încoace – uită-te şi vezi, cu ochii dumitale sănătoşi – spune dumneata, acesta este un obraz omenesc?

Ieşi din colţul unde era acuma blocul ei de marmoră

şi se apropie, să examineze macheta de lut la care lucrase cu atâta repeziciune şi cu vădită indiferenţă, de zile întregi. Jumătate din timpul cât lucrase, şi-l pierduse, uitându-se la ce făcea, după ce se depărta la cel puţin zece metri. Pe urmă se apropia din nou şi muta macheta spre stânga sau spre dreapta, la câteva palme distanţă.

— Macheta reprezintă o fată, în timpul toamnei. Este cu părul răscolit de vânt, îi explică el.

Recunoscu numaidecât silueta fetei o siluetă delicată şi dârdâind de frig, care-şi acoperea obrazul cu mâinile. Uitându-se la ea, i se păru că simte bătaia vântului.

— Dumneata o vezi? întrebă bătrânul.

— Da, o văd, răspunse Susan cu sfială, dar este întocmai ca prin vis. Nu ai o viziune limpede – parcă se tulbură şi-ţi scapă.

— Uită-te acum la ea, din partea aceasta, zise Blake şi lăsând umerii maestrului, întoarse puţin piedestalul. Numaidecât constată că din machetă n-a mai rămas nimic altceva, decât o grămadă de suprafeţe şi unghiuri.

— Ia te uită, a dispărut! exclamă Susan.

— N-a fost niciodată în faţa dumitale, declară bătrânul cu cinism.

Blake Kinnaird întoarse macheta încet, în poziţia iniţială.

— Acum o văd din nou, declară Susan.

— De, în orice caz foarte puţin, admise sculptorul. Dacă mă uit la ea repede şi pe urmă întorc capul…

— Uită-te la ea de mai multe ori la rând, zise Blake Kinnaird şi de fiecare dată o vei vedea tot mai limpede.

— Macheta are ceva captivant, exclamă Susan. Nu sunt în stare să înţeleg ce este, dar văd acest amănunt.

— Din moment ce-l vezi, nu mai e nevoie să şi înţelegi, declară Blak Kinnaird.

— Voi doi… murmură bătrânul sculptor zăpăcit şi se depărta cu paşi grăbiţi. Împrejurul lui, în toate părţile erau îngrămădite statuile clasice la care lucrase toată viaţa, trupuri cu braţe şi picioare sănătoase, torsuri rotunde şi capete în atitudini nobile.

— Îţi mulţumesc, Susan Gaylord, zise Blak Kinnaird. Susan se apropie din nou de silueta fetei modelate în lut şi o examina de aproape, simţindu-se mirată, zăpăcita şi încântată de înfăţişarea ei.

— Nu m-am gândit niciodată, să întrebuinţez efectele de lumină în felul acesta! exclamă ea. Dar bineînţeles, dreptatea este de partea dumitale! Evident, lumina face şi ea parte din materialul pe care trebuie să-l întrebuinţezi… dar nu poate fi considerată ca un element constant, deoarece este acaparat de suprafeţele plane.

— Va să zică ai făcut această constatare! zise el entuziasmat.

Ajunseseră foarte aproape unul de altul. Susan îşi uitase cu totul că nu poate suporta apropierea lui. În clipa aceasta simţea nevoia să stea cu cineva de vorbă.

Din ziua când plecase David Barnes, nu vorbise aproape cu nimenea.

— Haide, să luăm masa împreună! îi propuse Blake.

— Bine, sunt de acord! se grăbi ea să-i răspundă. Aş vrea să vorbesc cu cineva despre maniera realistă în opera de artă. Vreau să cunosc părerea dumitale. Eu am fost crescută în şcoala realistă, dar uneori tocmai din cauza asta mă simt, ca şi când aş fi în mijlocul unei închisori. Aş vrea să-mi iau vânt şi să evadez.

Ieşiră împreună din atelier şi după ce se opriră la o masă, pe terasa unei cafenele, Blake îi ţinu scaunul, ca să se aşeze.

— Realismul este un scop, începu el. Nu, Susan, de astă dată nu se poate să bei un pahar de lapte şi să mănânci o franzeluţă – voi comanda o masă în toată regula. Garţon, te rog, vino încoace – şi comandă totul dintr-o răsuflare pe urmă se întoarse din nou spre ea – toată greutatea este, să faci ca şi mijloacele întrebuinţate, să fie realitate. Când mijloacele şi metoda sunt realiste rezultatul pe care-l obţi, este literalismul şi nu realismul, ori literalismul este fals. Adevărul literalist, este numai jumătate adevăr, şi poate nici chiar atâta, deoarece tonalităţile şi semitonalităţile rămân ne exprimate. Partea

importantă nu este ceea ce exprimi, ci felul în care ai reuşit să exprimi.

Susan începuse să mănânce o mâncare caldă şi gustoasă, dai1 ea nu ştia ce este. Vorbea şi asculta la ce spune, iar obrazul lui îi apărea ca la scăpărări de fulgere, în timpul intermitenţei conversaţiei. Era un tânăr frumos în felul lui: înalt, slab şi colţuros. Avea părul negru, mâinile lungi şi foarte delicate, mult mai delicate decât ale ei. Dar puţin după aceea se ridică din nou în picioare.

— Eu trebuie să mă întorc la lucru, declară ea.

— Unde lucrezi în timpul după amiezii? întrebă Blake.

— În atelierul meu propriu, răspunse Susan. Sau mai bine zis în atelierul lui David Barnes – pe care mi l-a cedat mie.

— Îmi dai voie să vin din când în când, să te văd ce faci? întrebă el şi zâmbi, iar când o văzu că ezită să-i răspundă, adăugă repede: Aş vrea să-i văd lucrările. Mi-a spus că nu are nimic împotrivă.

— Cred că eu nu am niciun drept să te opresc să le vezi, răspunse ea cu glasul sfios, dar numaidecât adăugă: Nu… te rogi, te rog foarte mult… nu veni!

Când era ocupată cu cioplitul marmorei nu-l putea suporta în apropierea ei. Imediat ce se apropia de ea „viziunea ce se desprindea din marmoră, în faţa ochilor ei, începea să se tulbure.

— Pleacă, haide… pleacă Blake! striga ea cu glasul chinuit, în fiecare dimineaţă când îl vedea că se apropie de ea. Simţea nevoia să fie absolut singură.

Pe maestru îl suporta fără protest, când îl simţea că se învârteşte uneori împrejurul ei, deoarece el nu spunea nimica. Dar Blake avea întotdeauna motive să-i spună câte ceva, şi imediat ce-i auzea glasul, imaginea din faţa ochilor ei se topea în adâncul marmorei şi se ascundea. Mult mai grav decât ecoul glasului său, erau gesturile fugare pe care le făcea. Avea obiceiul să pună mâna pe braţul ei – punea mâna pe toate celea, când se întâmpla să fie în atelier – şi Susan protesta chinuită:

— Te rog, Blake, nu te apropia de mine… Într-un rând când fără să-şi dea seamă, îşi trecu mâna pe suprafaţa marmorei, Susan se cutremură ca de friguri şi-i dete mâna la o parte.

— Nu pune mâna pe mine în felul acesta, zbieră ea.

— Bine, dar nici nu m-am apropiat de dumneata? răspunse Blake.

— Ba da… ba da! ţipă Susan din nou. Nu pot suporta să pui mâna pe mine.

— Ce-i cu dumneata, Susan, ţi-ai pierdut mintea? întrebă el mirat. Ţi-o jur că n-am pus mâna decât pe blocul de marmoră!

Ridică pulpana halatului şi se şterse pe obraz.

— Blake, te rog cu toată stăruinţa, pleacă din atelier, când mă vezi că sunt ocupată.

— Dacă voi pleca acuma, numaidecât, îmi dai voie ca după amiază să vin să te văd în atelierul dumitale?

Se uită la ea, zâmbind şiret, dar stăruitor. Susan însă se uita la blocul ei de marmoră.

— Da… da, îţi voi da voie să faci tot ce pofteşti… dar să nu mă deranjezi în timpul lucrului.

După plecarea lui, se simţi din nou învăluită de liniştea tăcerilor încremenite şi protectoare. Simţea lipsa lui „când nu era aproape de ea. Datr după ce rămânea singură, viziunea ei începea să răsară nesimţită din blocul de marmoră. Imaginea aceasta era a unei femei, a unei femei tinere, sfioase, care aştepta îngenuncheată, în extaz şi luminată de aureola inocenţei. Când Blake se apropia „imaginea se tulbura numaidecât. Dar imediat ce pleca, imaginea femeii părea că se străduieşte să iasă din nou la lumină. Pe urmă Susan începea să cioplească, să sculpteze, cu mişcări repezi şi sigure conturele pe care le vedea limpede în faţa ei.

În atelierul unde-şi lucra micile figurine pentru vânzare, nu era nimenea care s-o întrerupă în timpul lucrului. Se simţea încântată în mijlocul acestor păpuşi pe care le făcea.

— Susan, exclamă Blake, pâinile şi peştii pe care i-ai

făcut sunt lucruri admirabile. Le voi cumpăra chiar eu.

— Dacă vrei să le cumperi, va trebui să te duci la magazin, cum fac şi ceilalţi amatori, protestă ea.

— În cazul când mi le-ai vinde de la atelier, n-ar mai trebui să plăteşti comision, răspunse Blake.

— Procedând în felul acesta, aş rămâne cu convingerea că vrei să mă ajuţi, declară Susan categoric şi clătină din cap. Trebuie să-mi rămână credinţa, că sunt capabilă să mă descurc fără ajutorul nimănui. Dar e de la sine înţeles, că eu nu am posibilitate să te opresc, să cumperi lucrurile mele de la magazin.

— Nu pot suferi femeile independente, declară el.

Susan se opri, ţinând în mână figurina la care lucra, şi se uită la el. În apropierea lui ea nu se gândise până acuma niciodată, că ar fi femeie. Dar în clipa când pronunţă aceste cuvinte, se simţi redusă la ceea ce era în realitate. Constată că este îmbrăcată în vechiul ei halat cafeniu şi plin de pete, iar în cap avea o bonetă sub care-şi ascunsese părul, ca să se ferească de praful ce se desprindea în timpul cât cioplea marmora; mâinile îi erau bătucite şi murdare, iar unghiile roase de contactul cu suprafaţa aspra a pietrei. El nu putea suferi femeile independente, cum era şi ea.

— Da, ştiu, răspunse ea cu sfială; toţi bărbaţii judecă la fel cu dumneata, nu-i aşa? Dar eu nu port nicio vină… aşa sunt eu făcută.

— Susan! exclamă el. Cred că vorbele acestea nu le spui din convingere? Cred că nu-ţi vei închipui că ceea ce ţi-am spus acuma, a fost spus în serios?

Căzu în genunchi în faţa ei, îndemnat de avântul irezistibil al pornirilor lui de afecţiune, porniri cu care ea era incapabilă să se obişnuiască. În clipa aceasta simţi că a apucat-o de amândouă mâinile.

— Dimpotrivă, le-ai spus foarte serios, răspunse Susan şi dete din cap cu mândrie. Cunosc părerea dumitale – şi cred că faţă de mine toată lumea se poartă la fel şi are aceeaşi părere despre atitudinea mea. Îşi smulse mâinile din strânsoarea lui şi scoţându-şi boneta din cap,

îşi netezi părul.

— Eu te admir din tot sufletul „declară el cu glasul stins.

— Eu sunt de părere că pe cei care lumea îi admiră prea mult, nu poate să-i şi iubească, răspunse ea şi glasul păru că a început să-i tremure. Chiar pe vremea când eram la şcoală, nu eram simpatizată de colegele mele… când se întâmpla să câştig câte un premiu.

Susan, Susan!

Oare nu cumva încearcă să-şi bată joc de ea?

— Nu fi copilă! Unde ţi-ai petrecut viaţa de până acuma? întrebă el şi o apucă din nou de mâini.

Se uită la el cu ochii tulburi şi adânci. Ce voia să spună omul acesta? Ea fusese măritată „avea doi copii a căror existenţă o câştiga ea însăşi.

— Ascultă ce-ţi spun!

— Dar de ce n-o lasă de mână în timpul cât vorbeşte? Mâinile lui se încleştaseră pe încheieturile manilor ei, ca nişte cătuşe. Se zbătu, ca să scape din strânsoarea lui.

— Nu, ar fi zadarnic să te zbaţi, căci nu-i voi da drumul. Dumneata ai un obicei de a scăpa întotdeauna, refugiindu-te într-o lume aparte. Chiar atunci când încerc să vorbesc cu dumneata, simt că dispari de lângă mine şi mă laşi singur. Voi încerca să te readuc la viaţă.

Plecă fruntea şi se uită la obrazul lui delicat şi entuziast, ridicat spre ea. S-o readucă la viaţă! „Eu sunt vie, spusese Mary, dar tu eşti moartă”. Casa ei fusese odinioară plină de freamătul dragostei dintre Michael şi Mary. Simţise curentul acestui fluid străin care trecuse pe lângă ea, întocmai cum ai fi trecut un vârtej întărâtat de ape care o lasă pe ţărm. Simţise fiorul acesta cum trece pe lângă ea, dar i, se păruse nesuferit. Ce fel de dragoste putea să fie aceasta „dacă nu reuşea să facă pe Mary să se căsătorească cu Michael?… În clipa aceasta Blake începuse să vorbească cu ea. Îi simţea pieptul strâns lângă genunchii ei. O apucase de mână şi. acum i le ţinea strâns pe obrazul său.

— Susan, ţi-a spus vreodată cineva, că eşti o femeie

frumoasă, o femeie adorabilă? Ţi-a spus vreodată cineva, că ai cel mai frumos păr din lume, de o coloare pe care eu nu sunt în stare s-o definesc, deoarece uneori este întunecată, iar altă dată pare ca o spuzeală de aur? Nu ţi-a spus nimenea ce împerechere extraordinară este, să ai ochi că ai dumitale şi un astfel de păr. Ochi care par atât de sfioşi când vrei să fii femeie, şi atât de îndrăzneţi când devii din nou copil? Spune Susan, ţi-a vorbit vreodată cineva „despre dumneata însăţi, despre ceea ce eşti cu adevărat?

Se simţea ca şi când ar fi fost smulsă din mijlocul unei lumi austere şi îngheţate. În clipa aceasta i se părea că începe să iasă la lumina, sfioasă, trepidând de spaimă, dar vie.

— Nu, răspunse ea în şoaptă. Respiraţia îi era fierbinte şi simţea cum îi năvăleşte grăbită pe gât. Nu mi-a spus nimenea… şi nu vreau să-mi spună… niciodată…

Plecă fruntea spre el.

— Nu vrei să-ţi spună, dar ce anume? întrebă el tot în şoaptă. (De ce vorbesc oare în şoaptă, când nu e nimenea în apropierea lor, ca să-i audă).

— Nu vreau să apar din fundul blocului de piatră, răspunse ea cu glasul ridicat, şi desfăcându-şi mâinile, se ridică în picioare şi ieşi în fugă din atelier.

Pe stradă simţi că s-a făcut frig. Era mult mai târziu decât îşi închipuise. Ce făcuseră toată după amiaza la atelier? Nu-şi luase nici pălăria, nici pardesiul, dar nu vru să se mai întoarcă după ele. Se duse de-a dreptul acasă, cu fruntea sus, în bătaia vântului. Trecătorii se uitau la ea, dar nu-i vedea şi nu se gândea la ei… Nu cumva Blake începuse să-i facă curte? Dar ea nu avea nevoie de aşa ceva şi nici de aci înainte nu se va mai întâlni cu el. Singurul ei gând era să se întoarcă acasă, la Johm, la Marcia şi Jane. Avea un cămin, un cămin al ei, la care se putea întoarce. Fusese destul de prudentă, când se gândise să-şi întemeieze un cămin pe care să-l păstreze numai. pentru ea şi ai ei. De altceva nu avea nevoie. I-a fost dat să se bucure de tot ce şi-a dorit şi avea şi astăzi

tot, afară de Mark care murise.

Urcă scara în goană şi intră în casă. Jane începuse să aştearnă masa pentru cină. Copii aduceau farfuriile.

— Mamă! exclamă John. Ce-i cu părul tău… ţi s-a desfăcut din cauza vântului!

— Doamnă, unde ţi-e pardesiul şi pălăria? întrebă Jane.

— Probabil am plecat de la atelier, fără pardesiu şi fără pălărie, răspunse Susan. Se propti cu spatele de uşă şi se uită la ei pe rând. Erau ca şi până acuma, dar totuşi parcă acuma i se păreau altfel. Erau stranii. Sau poate şi ea li se părea lor stranie.

— Ai putea să răceşti şi să te aşterni la pat, adăugă Jane cu reproş.

Trebuia să mă întorc numaidecât acasă, declară Susan, Nu ştiam că este atât de târziu. Am ieşit din atelier într-un suflet, aşa cum eram la lucru şi nu m-am mai gândit la nimica…

Marcia începu să râdă, un râs subţire, ca un clincăt de clopoţei şi aşează pe masă farfuria ce o avea în mână.

— Mamă „eşti atât de caraghioasă! Glasul ei părea plin de îngăduinţă şi de milă.

— Ştiu că sunt caraghioasă, răspunse Susan cu sfială. Trecu în camera ei şi după ce-şi scutură părul, se spăla pe mână şi pe obraz. Pe urmă se aşează la masă, împreună cu ei şi mâncă supa făcută de Jane, legumele şi budinca de franzelă. Aici, acasă se simţea în siguranţă şi nu era nicio primejdie să vină şi s-o găsească. Nici nu cunoştea adresa ei. Dar tot timpul cât stete la masă, mâncând şi ascultând glasurile lor, simţindu-se adăpostită în mijlocul cercului cald de lumină de la lampă sufletul ei continua să alerge, să alerge din toate puterile, în lungul străzilor, cât mai departe de el.

A doua zi se scula de dimineaţă şi se duse devreme la atelier, unde lucră ceasuri întregi la femeia îngenuncheată, înainte de sosirea lui. Avea obiceiul că dormea până foarte târziu şi era aproape de amiază, când auzi glasul maestrului protestând.

— Va să zică ai început un nou joc de triunghiuri! Ce o fi asta de acuma, distinsul meu sculptor? Sau mai bine, lasă-mă să ghicesc ce este… o tânără fată la baie… Nu? Atunci o femeie spălând rufele… nici asta? Trebuie să-ţi mărturisesc că eu nu văd nimica.

— Este un tigru, răspunse Blake liniştit.

— Un tigru!

— Încă n-am terminat cu efectul de lumină, dar după aceea vei vedea ce este, îi explică Blake.

— A, mulţumesc, domnule! Dar eu nu sunt tocmai sigur de asta.

Puţin după aceea îi auzi glasul, întrebând-o cu sfială.

— Ai băgat de seamă, cât de subţiri sunt acuma mustăţile bătrânului? Prezenţa mea îl scoate atât de mult din fire, încât a început să şi le smulgă.

Il simţi că se apropie de ea, dar nu vru să se uite la el.

— Blake, mi-ai făgăduit…

Îi făgăduise să nu se mai apropie de ea în timpul lucrului, în cazul când după amiaza îi va da voie să trândăvească în apropierea ei.

— Da… să ştii că voi fi băiat cumsecade… plec imediat… Ascultă, dragă Susan, e adorabilă! Acum o pot vedea îngenuncheată… silueta aceea desăvârşită! Abia aştept, să-i pot vedea expresia obrazului…

Glasul lui o făcu să tremure.

— O, Blake, te rog pleacă de lângă mine, în timpul cât lucrez! iar în sufletul ei se zbuciuma pe ascuns: „Vreau să lucrez… dar când eşti lângă mine, nu pot lucra. Stau şi te ascult ce vorbeşti. Vreau să mă simt liberă”. Dar nu-i spuse nimica. Nici nu se întoarse spre el. Nu se va uita la el. Aşteptă nepăsătoare, până când îl auzi oftând.

— Susan, Susan! Inima de gheaţă!…

Aşteptă până când îl auzi că pleacă. Pe urmă cu ciocanul în mână, cu dalta al cărei oţel rece era tot atât de fin ca şi vârful unui creion, începu să pipăie suprafaţa marmorei şi să dezgroape chipul femeii care sta îngenuncheată.

În tot oraşul acesta străin nu se găsea niciun colţ, unde s-ar fi putut ascunde de el. În timpul amiezii trebuia să lucreze, pentru a câştiga existenţa copiilor ei şi aci o putea găsi întotdeauna. Când îl vedea că intră, nu se oprea din lucru. Dimpotrivă, începea să lucreze cu mai multă agilitate decât înainte de sosirea lui. Iar uneori se gândea că probabil dorinţa de a scăpa şi a se ascunde de el, nu era altceva decât închipuire. Era un băiat atât de prevenitor şi atât de calm. Altă dată nici nu încerca să o apuce de mână, nu-i spunea „Susan dragă", nu vorbea despre gura ei „adorabilă şi mare, cu buzele roşii, ca boabele de răsură în noaptea de Crăciun?" Se întindea pe canapea, cu amabilă indolenţa şi fără să o supere cu ceva. Pe urma-i spunea:

— Bătrânul acesta, Susan, nu este în stare să mă înveţe nimica. Mă voi întoarce acasă. Este incapabil să înţeleagă America modernă. Eu sunt prea nou pentru concepţiile lui în artă.

În astfel de împrejurări, văzându-l că nu se gândeşte la ea, se simţea cuprinsă de o stranie perversitate, de care se mira ea însăşi, şi ar fi dorit să înceapă să se gândească din nou la ea. Se condamna şi pentru capriciul neaşteptat care o determinase să-i răspundă categoric:

— Nu vreau să te întorci acasă, Blake. (Dar dimineaţa următoare ar fi dorit din tot sufletul să-l vadă plecat).

— Crezi că vei simţi lipsa mea, dragă Susan?

— Da, Blake, o voi simţi puţin.

Dar în realitate singurătatea, ar fi fost binevenită. Când eşti singur, poţi să lucrezi.

— Îţi voi lipsa foarte mult, ripostă el cu îndrăzneală. Da, îţi voi lipsi foarte mult, draga mea, deoarece acum ai început să mă iubeşti.

— Nu-i adevărat, protestă ea cu violenţă. Prin toate acestea eu am trecut demult!

Nu o lăsa niciodată să înceapă să-i vorbească despre Mark. Când îi spunea că a fost măritată, el începea să râdă.

— În viaţa dumitale n-ai fost niciodată îndrăgostită, să ştii de la mine, spunea el şi râdea.

— Ba da, am fost! protesta ea şi încerca din toate, puterile să evoce amintirea lui Mark, pentru a-i da putere să reziste. Dar Mark era mort. Nu mai putea să-l vadă şi în faţa ochilor ei nu apărea decât masca de lut pe care o făcuse odinioară şi pe care o lăsase în şura de acasă, învăluită în linţoliul ei. Realitatea imediată era ziua aceasta. Blake se apropiase de ea, în mijlocul atelierului, luminat de soarele grăbit al acestei după amiezi de iarnă. Rămase nemişcată şi se uită la el.

— În felul acesta n-ai fost niciodată îndrăgostită, declară el şi o ridică, strângând-o aproape, apoi îi puse mâna sub bărbie şi o întoarse spre el. Nu eşti în stare nici cel puţin să-ţi dai seamă de faptul că eşti femeie. Ochii lui se făcură mici, când se uită la ea de aproape: Dar cu toate acestea eşti femeie, apoi glasul i se stinse pe neaşteptate şi plecându-se spre ea, o sărută, fără ca Susan să se împotrivească. Cât de fierbinte era snopul razelor de soare care-i prinsese în lumina lui şi cât de tăcut părea atelierul. Dar aceasta nu era tăcere. Tăcerea ei fusese tulburată de el şi acuma se destrămase. Clipă cu clipă i se părea ca puterea de voinţă începe să i se frângă tot mai mult. La început buzele lui întâlniră gura ei strâns închisă. Pe urmă gura lui îmbrăţişa gura ei şi i se păru că prezenţa lui pătrunde în adâncul tăcerilor din fiinţa ei, acolo unde până acuma nu reuşise să ajungă nimenea. Într-un târziu se despărţi de ea.

— Nu-mi vine să cred nici cel puţin că înainte de asta, dumneata ai fost în stare să săruţi pe cineva, declară el mirat şi puţin înveselit.

Nu-i răspunse nimica. Se uita la el cu ochii mari şi plini de lacrimi. Începuse să tremure din tot trupul.

— Nu plânge, zise el şi-i trecu braţul împrejurul umerilor. Voi încerca să fiu cât se poate de bun faţă de dumneata, Susan. Susan, în clipa aceasta arăţi exact ca o fetiţă mică. De ce plângi, iubita mea?

— Mă simt înspăimântată, răspunse ea. Da, se simţea înspăimântată şi pentru prima dată în viaţă, nu ştia ce să facă. Dar el începu să râdă din toată inima.

— Te vei căsători cu mine, declară el şi apropiind-o din nou, o sărută de nenumărate ori, până când începu să radă şi ea, cum nu mai râsese de ani de zile, şi-i spunea printre suspine:

— O, Blake… Blake…

— Ei, haide! zise el după ce-i dete drumul. Puneţi repede pălăria. Vom pleca împreună, ca să sărbătorim evenimentul.

Întocmai ca vântul repezit din apus, tânărul acesta începu să-i răscolească toată viaţa, luând hotărâri definitive, în situaţii de importanţă pentru amândoi.

— Ne vom căsători imediat, declară el, în timpul cât erau la masă. Pe urmă o luă să-i arate Parisul pe care ea nu-l văzuse niciodată. Parisul ei era oraşul cu străzile întortocheate şi liniştite, bătrânul general de granit, apartamentul ei de deasupra cofetăriei, bătrâna doamnă Jeure, cu obrazul ei îmbătrânit, care-i zâmbea în fiecare dimineaţă. Dar afară de acestea mai era Luvrul, Sena, străvechile anticarii, formidabila catedrală Notredame, învăluită în tăceri Toate acestea şi poporul pe care-l vedea alergând în toate părţile., reprezentau Parisul cel adevărat.

Sărbătorirea evenimentului continuă seară de seară.

— Partea aceasta, Susan, n-ai văzut-o încă? Bine, dar acesta este Parisul! Se uita la mulţimea de oameni din apropierea ei, toţi îmbrăcaţi în haine colorate şi vii, care dansau ca ieşiţi din minţi şi clătină din cap. Asculta dialogul vesel şi pipărat ce se desfăşura pe scena unui teatru, şi râdea pe ascuns, dar se simţea şi ruşinată.

Dacă mi-ar fi spus cineva că eu voi fi în stare să mă căsătoresc cu un copil! exclamă el. Susan, tu eşti un copil, Poate ştii, draga mea, că nu ai nimic din înfăţişarea unei intelectuale. Eşti un copil mare şi drăguţ, copil cuminte, dar care nu ştie cum trebuie să-şi exprime gândurile. Ce să fac eu cu tine? Mă voi simţi, exact ca şi când m-aş întoarce acasă cu un căţeluş St. Bernard. Începu să râdă, cu ochii strălucitori, iar Susan se simţi sfioasă şi ridiculă.

Era adevărat că niciodată nu ştia ce trebuie să-i răspundă. Dar ea n-avusese nici până acuma obiceiul să

vorbească prea mult. Fusese mereu ocupată cu câte ceva., iar când se întâmpla ca cineva să vorbească, ea asculta întotdeauna cu atenţie, căutând să înţeleagă nu numai cuvintele, dar şi gesturile şi privirile lor, timbrul glasurilor ce se mlădiau în sus şi în jos. Dacă-i asculta cu destulă atenţie şi din apropiere, încercând să stabilească o legătură trecătoare între ei şi ea, era în stare să le audă până şi gândurile cum se deapănă. Prin urmare nu era numaidecât necesar să vorbească.

— S-ar putea să ai dreptate, Blake, răspunse ea îngăduitoare.

Dar afară de asta mai erau zilele însorite pe care le petreceau împreună în Bois, după amiezile reci şi limpezi, când el îşi scotea haina şi vâslea pe lac, plimbând-o cu barca. În astfel de împrejurări, nu se mai simţea atât de sfioasă faţă de el şi îndrăzni să-l întrebe:

— Nu ai avea nimic împotrivă, să luăm şi copiii cu noi?

— Sigur că nu, dacă ai nevoie de prezenţa lor. Deşi nu-i spusese până acuma, totuşi ea nu se putea bucura din plin de aceste plimbări, când copiii nu erau cu ea. Era atât de nerăbdătoare ca Blake să-i vadă cât sunt de frumoşi. Îi spusese cât de mult dorise să aibă copii, cât mai mulţi copii. Pe urma se oprise, gândindu-se mirată, că de aci înainte va putea să aibă şi ceilalţi copii pe care şi i-a dorit. Până acuma nu se gândise la copiii ce i-ar putea avea cu Blake. Nici chiar de astă dată nu se gândea la ei fiziceşte, ci numai în imaginaţie.

— Tu n-ar fi trebuit să ai copii, dragă Susan, declară el cu indiferenţă. Începuse să amestece cu o lingură lungă într-un pahar înalt, în care era un lichid verde. Luau masa împreună, cum făceau acuma în fiecare zi.

— Asta ar însenina să-ţi întrebuinţezi trupul fără niciun fel de folos. Cred că-ţi închipui că eu nu voi admite aşa ceva.

— O, Blake, tu nu eşti în stare să înţelegi aşa ceva, protestă ea cu glasul grav. Realitatea nu este aşa cum o vezi tu. Mi-e peste putinţă să-ţi explic felul în care mă simt,

când aştept să nasc un copil – este aceeaşi senzaţie ca şi când mi-ar fi ocupate nu numai mâinile şi inteligenţa, ci ca atunci când aş lucra din toată fiinţa mea, cu sângele, cu respiraţia…

— Nu uita Susan, că tu eşti îndrăgostită de mine, răspunse el cu totul pe neaşteptate. Pe deasupra paharului cu lichidul verde, ochii lui păreau severi şi puţin reci.

— Da, Blake, dar oamenii când sunt îndrăgostiţi unul de altul, vor să aibă şi copii, răspunse ea speriată.

— Eu nu vreau copii, declară el, şi sunt îndrăgostit nebun de tine, tu fată adorată şi de modă veche!

Întinse mâna admirabilă şi prelungă pe sub masă, ca s-o mângâie şi Susan simţi că i se taie respiraţia. Contactul mânii lui era atât de plăcut, atât de puternic şi o făcea să se sperie. Dar acuma nu mai avea de ce să se teamă. Va deveni soţia lui… dar de ce oare se simţea neliniştită? După ce se vor căsători, va vrea şi el să aibă copii. Atitudinea lui de acum se datora numai faptului că până acuma nu fusese niciodată căsătorit şi nici n-a avut propriu-zis un cămin al lui. Mama lui murise pe vremea când era băiat mic, iar tatăl său nu se mai recăsătorise. Aveau avere mare şi călătoriseră mult şi în toate părţile.

— Ţin atât de mult ca John şi Marcia să-ţi fie dragi, zise ea cu glasul sfios. Marcia este o fetiţă cu gene foarte lungi şi John e un băiat adorabil.

— Sunt incapabil să-mi închipuiesc cum arată, răspunse el. Nu sunt în stare să cred că ai avea copii. Eu cred că i-ai inventat, numai ca să mă sperii pe mine.

Dar ea nu se simţea dispusă să facă glume.

— Nu, Blake, să vorbim serios. Pentru ca fericirea mea să poată fi deplină, este absolut necesar ca tu să iubeşti copiii.

— Bine, îţi făgăduiesc că-i voi iubi, răspunse el înveselit.

Era adevărat ca el se purta foarte frumos cu copiii. Dar nu era sigură că îi şi iubeşte.

Felul lui de a fi bun cu copiii se manifesta într-un mod cu totul neobişnuit:

— Hai copii, prinde-ţi banul! şi le arunca un pumn de franci.

— Duceţi-vă şi cumpăraţi-vă baloane! Îmi place să văd copiii care se joacă cu baloane.

— Mamă, trebuie să cumpăr numaidecât baloane? întreba John cu glasul trist.

Blake începea să râdă înveselit şi răspundea:

— Nu, tinere lipsit de imaginaţie! Baloanele înseamnă tot ce pofteşti. Doar că mie îmi plac baloanele.

— Voi cumpăra unul pentru tine, răspundea John care ţinea numaidecât să fie şi el amabil în situaţia aceasta cu totul nouă pentru el.

John se temea puţin de el, şi Susan simţea această frică, subtilă şi delicată, cum i se furişează în fiinţă. Se purta foarte politicos şi nu uita niciodată să spună „bună dimineaţa”, sau „mulţumesc”, pentru darurile pe care i le aducea Blake. Dar de cele mai multe ori darurile acestea îl înspăimântau. „Ce să fac cu jucăria asta mamă?” întrebă el într-una din zile, după plecarea lui Blake, uitându-se la un tigru de teracotă care-şi lăsase capul pe spate şi-şi examina propria lui coadă.

— Nici eu nu ştiu, răspunse Susan, cu toată sinceritatea.

— Mie mi se pare foarte jolie, declară Marcia cu îndrăzneală.

Marcia nu se temea de loc de Blake. Dar de obicei ea nu era niciodată sfioasă şi nu se temea de nimic şi de nimenea.

— Mie-mi eşti simpatic, îi spusese ea de la prima vedere. Îmi eşti foarte simpatic.

— Admirabil, răspunse el mulţumit. De altfel tuturor le sunt simpatic, adăugase el cu înţeles, sau mai bine zis, aproape tuturor, căci uneori Susanei nu-i sunt tocmai simpatic.

— Mie-mi eşti, răspunse Marcia cu glasul grav. Chiar dacă mamei nu-i eşti, mie-mi placi.

Întinse mâna mică şi şi-o aşează în mâna lui, ca şi când ar fi vrut să se simtă mai în siguranţă, şi se întoarse

provocatoare spre Susan. Era absurd să te gândeşti… auzi, aroganţa unui copil… dragostea unui copil, dar Susan se simţi obligată să întindă şi ea mâna spre el…

— Dacă nu-ţi place tigrul, dă-mi-l mie, declară Marcia. Dă-mi-l mie, Johni.

— Bine, să ţi-l dau, se învoi John. Căci mie nu-mi place.

Marcia i-l luă din mână.

— ÎI voi boteza Blake, zise fetiţa şi începu să-l mângâie. Micul meu Blake, drăguţul de el.

— Tigrul acesta nu e de loc frumos, zise Susan. Dar sunt foarte mulţumită că lui Blake nu i-ai spus nimica.

— O, cum aş putea să-i spun aşa ceva! exclamă John şi se uită la ea cu ochii mari şi înspăimântaţi.

— Mie-mi place, stărui Marcia.

Nu era lucru tocmai uşor să-i spună Janei că are de gând să se căsătorească cu Blake. Într-o seară aşteptă, până când se culcară copiii. Pe urmă intră în bucătărie şi-i spuse fără niciun înconjur, căci într-alt fel n-ar fi ştiut cum să înceapă:

— Jane, mă voi căsători în curând.

Jane se opri cu o cratiţă în mână şi se uită la ea.

— O, doamnă, cum se poate! se miră ea. Dar cred că nu vă veţi căsători cu un francez.

— Nu, răspunse Susan, mă voi căsători cu un american din New York.

Jane se uită la ea. Până acuma nu văzuse încă pe Blake.

— Cum adică, în oraşul acesta, doamnă se găseşte şi vreun american? Eu de când sunt aici, n-am văzut încă un suflet de creştin.

— Este şi el sculptor, adăugă Susan râzând.

— O fi cel pe care-l ştiu eu, nu se poate, doamnă? întrebă Jane cu îndoială. Mi-au vorbit copiii despre el, dar nu mi-au spus că este american. În sfârşit, să zicem că va ieşi bine. Să nădăjduim… dar eu nu ştiu ce să zic. Intru cât mă priveşte pe mine, eu am fost întotdeauna de părere, că nu e bine să întărâţi dulăul care doarme. Este un adevărat

noroc când se întâmplă ca în căsătorie s-o nimereşti bine. Bărbaţi cumsecade nu se prea găsesc mulţi. Fie că sunt căsătoriţi demult, fie că sunt în pământ.

— Vei avea ocazie să-l vezi, continuă Susan, căci mâine va veni la noi. Vreau ca amândoi copiii să arate cât se poate de bine.

Se întoarse şi dete să plece, căci nu se simţea la îndemână, în faţa privirilor întunecate ale Janei. Femeia aceasta era ridiculă. Ar fi peste putinţă, să-şi aranjeze viaţa în conformitate cu vederile Janei care ar fi vrut, ca toate să rămână la tel, şi pentru totdeauna.

— De ce te uiţi la mine atât de deznădăjduită, Jane? întrebă ea nemulţumită. Ar trebui să fii încântată, că eu voi putea să devin din nou fericită.

Dar Jane nu vru să pară veselă.

— Ne vom muta şi noi la New York? întrebă ea.

— Aşa cred, răspunse Susan.

— Şi acasă căpşunile noastre vor putrezi de pomană în fiecare an, adăugă Jane cu părere de rău.

Dar Susan nu o mai auzi ce spune. Acuma după ce spusese Janei, va trebui să spună şi copiilor. Intră în dormitorul unde cele două paturi erau foarte aproape unul de altul.

— N-aţi adormit încă, dragii mei? Se aşeză pe marginea patului lui John şi întinse mâna după Marcia.

— Nu încă, răspunse John.

— Eu dorm, declară Marcia. John se ridică într-un cot.

— Marcia! strigă el cu glasul plin de reproşuri. Nu-i adevărat, nu dormi. Dacă ar dormi, nu te-ar fi auzit că ai intrat, nu-i aşa mamă?

— Sunt cu ochii strâns închişi, stărui Marcia.

— Nu face nimica, declară Susan. O să vă treziţi, căci vreau să vă spun o ştire neaşteptată. Dragii mei, mă voi căsători cu Blake şi de aci înainte vom trăi cu toţii în casa lui.

Constată numaidecât că John n-avea habar ce înseamnă să te căsătoreşti. Dar Marcia deschise ochii şi se

uită la ea mulţumită şi pe ascuns, dar fără să zică nimica.

— Unde este casa lui? întrebă John cu sfială.

— La New York.

— Şi pe urmă ce? întrebă Marcia nerăbdătoare.

— De, cred că atât ar fi totul, răspunse Susan şi se miră singură, când îşi dete seamă că nu mai este nimic altceva. Doar atât că mâine va veni la noi şi că aş dori să fiţi amândoi foarte drăguţi. Probabil înţelegeţi că el va deveni tatăl vostru adoptiv.

— Eu nu ştiam nimic de aşa ceva, declară John.

— De celălalt eu nici nu-mi mai aduc aminte, răspunse Marcia.

— Eu totuşi îmi mai pot aduce aminte puţin, continuă John. Nu-i aşa mamă, că era un bărbat înalt? Şi avea obiceiul să se joace cu mine, când se întorcea acasă de la slujba.

— Da, răspunse Susan cu glasul ferm. Imaginea tulbure a lui Mark începu să se desprindă din fundul umbrelor. La glasul fiului său, imaginea aceasta se închegă şi-l văzu acum în faţa ei, cum nu-l văzuse niciodată, de luni întregi, în timpul cât fusese ea singură. Nu putea suporta această situaţie. Marcia se uita la ea cu ochii strălucitori şi plini de întrebări.

— La ce te gândeşti, Marcia? întrebă ea.

— Spune, de aci înainte Blake te va iubi mai mult decât până acuma? întrebă fetiţa. Te va iubi mai mult decât pe mine? Ochii fetiţei erau mari şi avea gura mică şi cu buzele rumene.

— Pe mine mă iubeşte într-un fel şi pe tine într-alt fel, declară Susan.

Întoarse privirea, ca să nu mai vadă obrazul acesta mic şi cu trăsăturile desăvârşite şi reci.

— Haideţi acum, copii… dormiţi… dormiţi… se grăbi ea să le spună. Noapte bună!

Se simţi foarte mândră de ei, când îi văzu că se opresc în faţa lui Blake, stând drepţi şi siguri de ei. John îl salută scurt, după obiceiul francez, iar Marcia îi făcu o reverenţă. Înainte de asta se repezea la Blake, îl lua de gât

şi sta cu genunchii strânşi pe pieptul lui. Dar astăzi se purtară faţă de el ca şi când ar fi fost un om cu totul străin. Îi făcu reverenţa, fără să zică nimica, pe urmă amândoi întinseră mâinile curate spre el.

— Bună ziua, îi spuseră amândoi dintr-odată. Ce mai faci?

— Mulţumesc, foarte bine, răspunse Blake grav. V-am adus o pungă de ciocolată, domnişoară, iar dumneavoastră domnule, v-am adus o cutie de creioane foarte frumoase, şi le întinse la fiecare câte o cutie.

— Vă mulţumim, vă mulţumim, răspunseră copiii şi se uitară la Susan.

— Haideţi, dragii mei, le puteţi deschide. E foarte amabil din partea lui Blake, zise Susan. Dar John îi suflă cu sfială:

— L-ai întrebat… ştii, ce ţi-am spus, mamă? Dar ea uitase şi acuma îl privi întrebătoare.

— Nu-ţi aduci aminte… în legătură cu tăticu'? zise Marcia în şoaptă.

— A, da, exclamă Susan. Cum de am putut să uit? Ascultă Blake, cum vrei să-ţi zică de aci înainte?

Se uită la el şi zâmbi. Era atât de frumos din partea lui, că le adusese daruri – şi se simţea emoţionată să-i vadă pe toţi împreună, pe toţi aceştia care-i erau dragi. Jane apăru cu serviciul de ceaiu. Se simţea ca la ea acasă.

— Aceasta este scumpa noastră Jane! zise ea şi bătrâna Jane se făcu mică de tot.

— Hello, Jane! exclamă Blake cu indiferenţă. Jane se plecă în faţa lui şi ieşi repede din odaie. De, continuă el uitându-se la amândoi copiii, cred că nu e necesar să vă spun, că nu doresc câtuşi de puţin ca doi copii mari cum sunteţi voi, să-mi spună tată, aşa dintr-odată. M-aş simţi ca şi când aş fi ştirb de dinţii din faţă şi aş începe să chelesc. Cred că m-aş şi bâlbâi. Va fi mai bine să-mi spuneţi Blake, pur şi simplu… îmi dai voie Susan, să iau o ceaşcă de ceaiu.

— Eu nu ţi-aş fi zis tată, se auzi pe neaşteptate glasul Marciei.

— De ce? întrebă Blake. Ce ai astăzi domnişoară? Eşti atât de rece faţă de mine, de parcă ai fi un fulg de zăpadă.

— Dumneata nu eşti tatăl meu, declară Marcia.

— Exact! se grăbi Blake să răspundă. John se întoarse spre Susan şi întrebă:

— Mamă, nu te superi, dacă eu voi lua ceaiul dincolo, împreună cu Jane? Probabil ea se simte singură, în bucătărie.

Copiii plecară amândoi, căznindu-se să păstreze echilibrul farfuriilor pe care le duceau în mână. Susan se uită la Blake şi începu să râdă cu mândrie.

— Spune drept, nu sunt drăguţi? întrebă ea.

— Sunt nişte copii foarte la locul lor. Ascultă Susan, haide să vedem expoziţia moderniştilor francezi. Se uită la ceas şi adaugă: Este exact timpul.

Susan se ridică de la masă şi intră în bucătărie, unde găsi pe John şi Marcia, stând la masă împreună cu Jane, dar fără să zică nimica.

— Jane, eu voi pleca puţin de acasă. Bătrâna se uită la ea cu ochii trişti, pe deasupra unei ceşti mari de ceaiu. La revedere, dragii mei, zise ea după câteva clipe de ezitare. Mă voi întoarce curând.

— Noapte bună mamă „răspunse John, dar Marcia nu scoase nicio vorbă. Se uită îngândurată la mama ei, în timp ce mesteca bucăţica de cozonac, cu gura mică şi închisă.

— Mi se pare că Marcia este nemulţumită de ceva, îi spuse ea lui Blake, după ce ieşiră în aerul rece şi liniştit al serii.

— Ciudată fetiţă, răspunse Blake. Din anumite puncte de vedere pare mai matură decât tine – născută matură, întocmai cum unele femei sunt născute instruite.

— Ce vrei să spui? întrebă Susan.

— Încearcă şi nu-ţi mai aduce aminte de ei, răspunse el nerăbdător. Acum eşti cu mine, dragă Susan.

Îşi iubea copiii cu tot extazul. Dar după ce ieşea pe stradă împreună cu Blake, îşi uita de ei.

Totuşi se dovedi foarte bun faţă de copii, în felul sau

brusc şi plin de veselie. Începură să se obişnuiască să meargă împreună în fiecare seară la câte un local de distracţii sau la atelier, dar duminicile luau întotdeauna copiii şi pe Jane cu ei, fie în Bois, fie la teatru, iar după ce se desprimăvără bine, începură să se ducă până la Fontainebleau.

Nu încerca niciodată să-i ascundă, că se simte mult mai mulţumit, când este numai singur cu ea.

— În sfârşit, spunea el, după ce vedea că uşa de la camera copiilor s-a închis, ţi-ai făcut datoria. Acum te rog, Susan, să nu te mai gândeşti la altceva decât la mine.

— Bine, dar eu mă gândesc la tine mereu, răspundea ea cu glasul chinuit de remuşcări. Când sunt cu ei, ard de nerăbdare să ajung cât mai repede lângă tine. În timpul lucrului, mă uit mereu la ceas – tocmai eu care înainte de asta nu mă gândeam niciodată cum trece vremea, ci lucram până când nu se mai vedea ce fac.

Întinse braţele după ea şi începu să râdă triumfător.

— Va să zică mă iubeşti! exclamă el şi certitudinea glasului său o făcea să tremure.

— Ce s-a întâmplat cu dumneata, mademoiselle? întrebă maestrul într-o dimineaţă. Tocmai dumneata care înainte de asta nu-ţi mai găseai astâmpăr, ca să poţi începe lucrul, acum îţi pierzi vremea uitându-te la ce-ai făcut. Cum crezi că vei putea termina lucrarea la timp, ca s-o poţi trimite la Salon? Eşti atât de aproape de terminarea ei şi cu toate acestea nu o termini.

Blake care-l auzise ce spune, se apropie repede de ea, imediat ce maestrul se depărta, iar ceilalţi elevi francezi, îi urmăreau pe ascuns şi curioşi.

— Termină lucrarea! îi porunci el. Trebuie să ne căsătorim şi să ne întoarcem acasă.

— Când? întrebă ea mirată.

În fiecare seară îi spunea: să ne căsătorim… să ne căsătorim cât mai repede… dar ultimele cuvinte erau amuţite de sărutările lui.

— Ce te face să iei hotărâţi atât de grăbite? îl întrebă ea.

— M-am săturat de toată comedia asta, îi răspunse el nerăbdător. Vreau să te iau acasă.

Nu-i mai răspunse nimica. Se aşternu cu temei pe lucru şi-şi termină lucrarea. În ultimele clipe reuşi să prindă inspiraţia de pe timpul când trăia singură în mijlocul acestui oraş. Uită pe Blake ceasuri de-a rândul şi termină ochii, mâinile şi părul femeii. Pe urmă cu litere adânci sapă în soclul de marmoră cuvintele: Femeia îngemtnckiată şi ceva mai mic, propriul ei nume.

Săptămâna viitoare, în ajunul îmbarcării, ea şi Blake se căsătoriră în birourile unui Oficiu de Stare Civilă, fără niciun fel de ceremonie. Pe urmă Susan se întoarse acasă, exact cum s-ar fi întors în orice altă zi.

Când intră, le spuse dintr-o răsuflare:

— Eu şi Blake ne-am căsătorit astăzi.

Jane îşi acoperi gura cu palma mânii şi exclamă:

— O, doamnă, cum se poate să vă căsătoriţi în felul acesta şi atât de repede!

— Amândoi doream să scăpăm cât mai curând de această formalitate, răspunse Susan.

— Mamă! exclamă John, iar Marcia se uită la ea şi continuă să mănânce.

— Nu m-am schimbat de loc, zise ea cu glasul liniştit, şi plecându-se, îi sărută pe amândoi. Pe urmă intră în dormitorul ei şi scoţându-şi pălăria, îşi netezi părul pe creştetul capului. Era ultima seară pe care o petrecea în odăiţa aceasta mică. Blake îi spusese: „Haide, să scăpăm cât mai repede de formalităţile acestea. Nu pot suferi nunţile”. De fapt nu fusese niciun fel de nuntă, ci un fel de contract pe care-l semnaseră amândoi. Pe urma Blake ridicase privirea spre ea şi adăugase: „Vino să ne petrecem seara de astăzi în apartamentul meu. De ce să nu vii?” Dar ea clătinase din cap: „Nu se poate Blake, nu pot să-i părăsesc… până acuma n-au rămas niciodată singuri în timpul nopţii”. Aşa că se întorsese acasă.

El nu încercă s-o convingă, deşi ea se pregătise pentru aşa ceva. Dorinţa se stinsese numaidecât de pe obrazul lui şi îşi aprinse o ţigară.

— Bine, Susan, încuviinţă el. Faptul acesta nu are nicio importanţă, că se va întâmpla astăzi, sau se va întâmpla mai târziu. Pe urmă zâmbi: Să ştii că pe vapor am luat cea mai luxoasă cabină, aşa ca să mă simt mulţumit.

Se aşeză pe scaun şi începu să se gândească. Era îndrăgostită de el, cu totul şi fără nicio reticenţă. Acum îşi dădea seamă că Blake reuşise să descopere într-însa femeia care stătuse adormită, aşteptându-l pe el. Când era împreună cu el, ea devenea femeia aceasta, sfioasă, care tremura din tot trupul, nerăbdătoare şi vie, cum nu fusese niciodată, îi smulsese vălurile unul după altul, până când dăduse de însăşi feminitatea aceasta a ei. Pe el nu-l interesa câtuşi de puţin că ea era o femeie care posedă capacitatea necesară şi vigoarea de a crea. Pe el nu-l interesa câtuşi de puţin, că ea era un sculptor, fie mare, fie mic. Începea să râdă, de câte ori se întâmpla ca în clipe de reculegere să-i spună că ea trebuie să lucreze.

— Ce nevoie mai ai să lucrezi, când mă ai pe mine care-ţi voi purta de grijă? spunea el. Dar înainte de a putea să-i răspundă ceva, el continua cutremurat de patimă: Susan, ştii că în colţul gurii, pe partea stângă, ai o gropiţă? Stai… nu te mişca… vreau numaidecât să te sărut.

Ea îl ascultă, nu se mişca şi uită…

Îşi propusese să procedeze, exact aşa cum procedase. Prin urmare ce nevoie mai avea să se gândească la, Femeia îngenuncheată, şi la soarta ce ar fi aşteptat-o, dacă ar fi rămas singură în oraşul acesta, şi la discreţia bătrânilor academiciani?

— Susan, Susan!

Zilele începeau întotdeauna cu chemarea lui. Dormea cum nu mai dormise de pe vremea când era fetiţă mică. Glasul lui o trezea din somn.

— Eşti atât de frumoasă, când dormi, încât trebuie să te trezesc, ca să-ţi spun!

Se trezi şi se uită în largul cabinei de lux care era plină de aerul proaspăt şi sărat al mării, de lumina de soare şi de vibraţia glasului său tineresc. Simţea şi ea că este frumoasă, cum sta întinsă, pe jumătate încă adormită,

în faţa ochilor lui care o examinau cu lăcomie. Era o femeie frumoasă şi nimic mai mult, dar atât ajungea.

— Susan, îţi mai aduci aminte de ce a fost aseară? În fiecare dimineaţă când te trezeşti, ochii tăi au o strălucire, de parcă nu ţi-ai mai aduce aminte de nimica.

Dete din cap repede şi cu sfială. Îşi aducea aminte de toate amănuntele. În dragostea lui, departe de preocupările fizice, se simţea întocmai ca un bloc de marmoră, din care el încearcă să o desprindă, sau ca o bucată de lut căreia mâinile lui încercau să-i dea formă. Mâinile lui când se apropiau de ea, îi dădeau înfăţişare definitivă, aşa cum ea nu se văzuse încă până acuma.

— Susan, dă-mi voie să pipăi linia aceasta a umărului tău, linia coloanei vertebrale, curba adorabilă a pulpelor tale, genunchiul şi picioarele frumoase… Ai un corp robust. Eu nu pot suferi femeile fragile.

— Pentru meseria mea, trebuie să fiu femeie robustă, îi spuse ea într-un rând.

— Nu, draga mea, tu eşti femeie robustă, pentru că e frumos să ai un corp robust se grăbi el să-i răspundă.

În adoraţia aceasta a lui faţă de ea, Blake reuşise să facă dintr-ansa ceea ce nu fusese încă niciodată: o femeie trează şi conştientă de toate posibilităţile ei. Relaţiunile dintre ei nu aveau nicio asemănare cu căsătoria şi nu-i trezeau niciun fel de amintiri. Păreau mai mult raporturile faţă de o amantă adorabilă şi adorată. Dragostea aceasta dintre ei, nu trecea dincolo de preocuparea imediată a prezenţei lor reciproce. Nu se gândeau câtuşi de puţin să-şi întemeieze un cămin şi nici să ducă o viaţă obişnuită împreună. Între ei nu-şi putea face loc altă preocupare, decât gândul că sunt legaţi unul de altul într-o intimitate desăvârşită şi de fiecare ceas… O ridică din pat şi o înfăşură într-un halat de dantelă. Dulapurile din cabina lor erau pline de astfel de lucruri pe care i le alesese el.

— Du-te acum şi spală-te pe obraz şi aranjază-ţi părul, zise el.

Când apăru din camera de toaletă, masa o aştepta gata întinsă în micul lor salon. Mâncară împreună,

preocupaţi de dragostea lor şi râzând tot timpul. Blake o făcea să-şi uite de toată lumea. Într-un rând îi spuse:

— Cred că ar trebui să mă duc şi să văd ce fac copiii.

— Dimpotrivă, nu trebuie să te duci de loc, declară el. Singurul lucru pe care trebuie să-l faci, este să mă iubeşti pe mine. Altă datorie pentru tine nu există… şi nici altă plăcere.

Se repezi la ea şi o luă în braţe, aşa că se supuse din nou plăcerii acestei clipe. Fiecare clipă reprezenta o viaţă, o viaţă nouă şi strălucitoare. Râdea mereu şi fără să se mai oprească. Zi de zi apele Oceanului i se păreau un aşternut albastru de unde care tremurau împrejurul lor, poleite de razele lunii pline. Copiii erau fericiţi şi se simţeau bine. Aproape nu-i vedea şi nu se mai gândea la ei de loc.

Fiecare amănunt din viaţa ei de acuma i se părea tot atât de desăvârşit, ca şi o piesă montată de un regizor genial. Blake era un pasionat al desăvârşirii acestor amănunte, dar la farmecul de acuma se mai adăugau nopţile calme cu lună plină, marea adormită, apusurile de soare cu magia lor nebănuită de colori, pe care el nu le-ar fi putut prevedea dinainte.

— Totuşi, îi spunea ea într-o noapte, sprijinindu-se de el în timp ce stăteau pe dunetă, îmi face aceeaşi impresie ca şi când toate acestea ar fi fost anume comandate de tine: soarele şi luna şi apele acestea de purpura ale mării.

— Aşa şi este, răspunse el cu glasul grav.

— M-am adresat lui Dumnezeu şi i-am spus: „Dă drumul maşinăriilor Tale, căci iubita mea va trece bătrânul Tău Ocean”. Şi Dumnezeu nici n-a crâcnit, ci a făcut aşa cum i-am spus.

Începură să râdă amândoi şi Blake întinse braţele după ea şi o sărută.

— Blake, murmură ea cu glasul înecat, ascultă Blake, aproape îmi vine să cred că e adevărat ce mi-ai spus acuma în legătură cu Dumnezeu.

Strânşi unul lângă altul, ea şi Blake, îmbrăţişaţi sub lumina de lună şi împrejurul lor cu apele adormite ale

mării „gustau adânc plăcerea clipelor lor de intimitate.

„— Nu se poate ca ceva din viaţă să ţi se pară atât de desăvârşit, după ce debarci, ca în timpul zilelor petrecute pe bord –, gândi ea, urmărind turnurile clădirilor gigantice de pe ţărm, cum se profilează tulburi pe cer. Simţi cum inima i se răceşte în piept şi-şi domoleşte salturile zburdalnice de dans. Circulaţia sângelui păru că s-a mai domolit şi ea. Până acuma părea că nici n-au trăit în mijlocul lumii acesteia reale. De aci înainte va trebui să se gândească în mod serios la o casă, la slugi şi la felul de existenţă din marile oraşe, unde ea nu trăise încă niciodată. Viaţa pe care o va duce Blake, i se va părea stranie. Îl cunoştea atât de bine şi atât de aproape, dar cunoştea atât de puţine amănunte în legătură cu el. Când erau împreună, cunoştinţele acestea referitoare la el i se păreau atât de complete, încât depăşeau orice posibilitate omenească ce şi-ar fi putut-o imagina. Dar numaidecât, după ce trecea pragul camerei lor devenea cu totul alt om, binevoitor, puţin enervat, gata să critice şi s-o critice chiar pe ea.

— Susan, zise el şi se opri în uşa cabinei, când erau gata să debarce, pălăria aceasta nu se potriveşte cu costumul tău cafeniu.

— Serios, Blake? îi era silă de ea însăşi, văzând că este atât de umilă de faţă cu el, când ar fi trebuit să-i răspundă trufaşă, „Eu nu sunt de aceeaşi părere, dragă Blake”. Dar acuma nu era în stare să-i dea astfel de răspunsuri. Probabil după ce va mai trece o bucată de vreme, îi va putea spune limpede, când nu va fi de aceeaşi părere cu el.

— După ce vom ajunge acasă, adăugă el, va trebui să-ţi cumperi altă pălărie; una mai mare în gardini. Ar trebui să te fereşti să porţi pălării mici. Pe urma îi spuse cu glasul în şoaptă şi în felul acela care o emoţiona atât de mult, făcând-o să uite imediat tot ce nu i-a plăcut din vorbele lui: Eşti o femeie fermecătoare, şi va trebui ca toate lucrurile pe care le porţi, să contribuie la accentuarea frumuseţii tale.

Până acuma ea nu se gândise niciodată la obrazul ei, la corpul, ochii, mâinile şi îmbrăcămintea pe care trebuie s-o poarte, pentru a exterioriza calităţile ei fizice. El o crease, făcuse din ea femeia care era acuma şi o determinase să devină conştientă de ea însăşi. Probabil acesta era motivul pentru care se umilea în faţa lui şi-i asculta sfaturile. „Nu cumva am devenit o femeie vanitoasă?" se întreba ea mirată. Blake reuşise să facă dintr-ansa un fel de femeie, cum ea nu fusese încă niciodată. Ce situaţie stranie, să devii vanitoasă!

Dar Blake parcă începuse să spună ceva. Vaporul se oprise la dană.

— Tata, ţi-am adus pe adorabila mea Susan, zise el. Susan, trebuie să ştii că tatăl meu nu părăseşte niciodată casa lui de la ţară, şi dacă a venit acum în calea noastră, să ştii că a făcut-o de dragul tău.

Un bărbat bătrân şi înalt, cu obrazul delicat, slab, şi subţire, îmbrăcat într-un costum cenuşiu, întinse amândouă mâniie spre ea. Îi simţi palmele uscate ale manilor şi buzele uscate pe obrazul ei, iar privirile luminoase ale ochilor lui albaştri şi palizi se îndreptară spre ea. Pe urmă îi auzi glasul subţire.

— E multă vreme de când mă gândesc mereu, draga mea, că fiul acesta al meu, ar trebui să se căsătorească. Eu am avut parte de o căsătorie foarte fericită. Dar văd c-a făcut bine că nu s-a grăbit şi sunt mulţumit de alegerea lui.

Se uită la el şi zâmbi. Moşneagul acesta înalt care tremura uşor în faţa ei, i se păru simpatic.

— Aceştia sunt copii mei, adăugă ea şi-şi aşeză mâinile pe umerii celor doi copii.

— Da, da, murmură moşneagul şi privirile îi fluturară pe deasupra copiilor. Vor trebui să vină la Fane Hill, ca să-şi petreacă ziua de astăzi. Dar nu strânse mâinile copiilor care se ridicară sfioase spre el.

În spatele copiilor se oprise Jane, îmbrăcată în rochia ei cuviincioasă, de coloare neagră. Era foarte palidă şi prin mintea Susanei trecu un gând fugar: „Ar trebui să-mi fie ruşine. Nici nu m-am gândit la ea, că sufere din cauza

răului de mare”. Dar înainte de a putea spune ceva, Blake îi urcă într-o maşină uriaşă şi plecară în lungul străzilor oraşului care strălucea bătut de lumina înserării, şi ajunseră în faţa unui careu de case, de pe marginea fluviului. Maşina se opri, iar în cadrul uşii de la intrare apăru un fecior în livrea.

— Vrei să intri, tată? întrebă Blake.

— Nu, răspunse bătrânul domn Kinnaird, nu intru. Mă întorc la Fane Hill. Trebuie să fiţi obosiţi de drum. Piersecile sunt splendide. Mâine dimineaţă voi trimite pe Linlay cu un coşuleţ. Unul dintre foxterrierii noştri e bolnav. Trebuie să mă întorc numaidecât acasă.

Coborâră din maşina care se puse numaidecât în mişcare, fără să facă cel mai mic zgomot. Copiii se uitau speriaţi. Cu totul pe neaşteptate se simţi şi ea speriată, în mijlocul acestei străzi, din oraşul pe care nu-l cunoştea. Situaţia aceasta părea că se prelungeşte. Se simţea ca şi când i-ar veni ameţeală şi nu ştia ce se va întâmpla de aci înainte. Pe urmă simţi că cineva o smulge de pe picioare şi după ce o ia în braţe, o trece pragul.

— Acum, deagă Susan, eşti în casa mea, zise Blake.

Se opri şi-şi plimbă privirea, în largul unui vestibul uriaş, aproape deşert, dar foarte frumos. Pe peretele din fund văzu unul dintre tablourile lui Blake, o femeie indiană, stând în picioare, singură, în mijlocul unui petec de deşert patruunghiular, în lumina albă şi puternică a soarelui. Lumina aceasta de soare părea că izvorăşte chiar din interiorul pânzei. De afară auzi glasul Marciei care striga:

— Blake, ridică-mă şi pe mine în braţe, şi trece-mă pragul!

Dar Blake clătină din cap şi începu să râdă, îşi petrecuse braţul împrejurul umerilor Susanei şi se grăbi să-i arate celelalte camere. Întoarse capul şi văzu copiii care păreau ca s-au oprit sfioşi în mijlocul vestibulului.

— Haideţi, dragii mei! îi îndemnă Susan. Dar glasul lui Blake se auzi alături de ea:

— Susan! Acesta este apartamentul tău. Începură să

urce scara la etaj., Pe urma ei auzi copiii care veneau foarte serioşi, umblând pe vârful, picioarelor, în susul treptelor de marmoră albă. Blake se întoarse spre John:

— Apartamentul tău, al Marciei şi Janei este la etajul de sus. – În icazul acesta, veniţi cu mine, se auzi glasul Janei care-i luă de mână.

Blake deschise o uşă larga şi Susan văzu apartamentul pe care i-l pregătise el. Avea camere enorme, adorabil de pustii şi graţioase în imensitatea lor deşartă, cu mobilele de coloare palidă şi în linii drepte, în colţuri cu fereşti care lăsau să intre o lumină temperată.

— Pentru Susana mea nu poate să fie nimic de proporţii reduse şi nici meschin, declară Blake. Totul a fost desenat şi proiectat de mine.

— Când ai proiectat toate acestea? întrebă ea cu privirile pierdute în imensitatea acestui apartament.

— O, aproape imediat... cred că am început chiar de a doua zi după întâlnirea noastră, răspunse Blake zâmbind şi se uită la ea cu atenţie.

Nu-i trecea prin minte nimic ce i-ar fi putut spune, ci rămase nemişcată şi se uită împrejurul ei.

— Îţi place? întrebă Blake.

— Da, răspunse ea în şoaptă. Pentru mine... e ceva straniu... dar cu toate acestea mi se pare măreţ. Făcu o scurtă pauză, pe urmă adăuga cu glasul liniştit: Îţi mulţumesc, Blake pentru că mă iubeşti.

IV

Totul în casă este acuma în ordine, gândi ea, plimbându-şi privirile în lungul salonului îngust. Trăise în casa aceasta a lui Blake săptămâni de-a rândul şi tocmai de ajuns, pentru a-şi putea da seamă, de clipa când totul va fi gata pentru ziua aceasta. La capătul acestui salon, era o grădiniţă patrunghiulară şi dincolo de ea, era East River. Linlay, grădinarul scoţian, venea de la ţară odată sau de două ori pe săptămână şi examina vegetaţia dimprejurul ochiului de dulbină din mijlocul grădiniţei. În timpul acestor vizite şoferul trebuia să ude florile. Linlay venise tocmai adineaori cu ponos:

— Bantie nu udă florile nici pe jumătate cât ar trebui. Cu voia dumneavoastră doamnă, voi spune stăpânului.

— O, nu, Linlay, se grăbi ea să-i răspundă, te rog nu spune soţului meu nimica. Voi vorbi eu cu Bamttie.

Data viitoare – chiar în după amiaza aceasta, când se va duce la Metropolitan, îşi va aduce aminte şi se va pleca spre scaunul şoferului, ca să vorbească tânărului Bantie… Se ducea singură şi aproape în fiecare zi la Metropolitan. Sălile erau răcoroase şi pustii, aşa că putea sta cât o trăgea inima şi se putea gândi îndelung la ceea ce vedea.

În timpul verii casa lor era foarte liniştită. Copiii plecaseră la ţară. În prima săptămână Blake o întrebase alarmat: „Copiii nu pleacă la ţară, în timpul verii?” Evident, nu puteau să-i ţină în oraş. Blake fusese foarte generos, când le aranjase un apartament în partea dinspre apus a casei, dar timpul devenise călduros. Pe urmă într-o dimineaţă găsise pe Blake în mijlocul salonului, cu capul sprijinit în palme, din pricina zgomotului pe care-l făcea John în timp ce cobora treptele de marmoră ale scării, săltând într-un picior.

— John! strigă ea cu glasul sever şi ieşi în vestibul, tocmai când băiatul sări pe ultima treaptă a scării. Dar din pricină că băiatul ridică spre ea ochii întrebători, cu atâta inocenţă, nu-i veni să-l certe, ci se mulţumi să-l întrebe:

— N-ai vrea să pleci la ţară?

— Jane mi-a spus că ar vrea să plece cu mine şi şi cu Marcia la noi acasă, răspunse el şi în glas i se simţi tremurând ispita.

— Casa noastră este aceasta de aci, răspunse ea.

— Da, ştiu că aceasta este casa noastră, răspunse el blând. Dar eu vreau să-ţi spun… ştii tu ce… să-ţi spun despre casa noastră adevărată.

— Nu, dragul meu, răspunse ea repede. Aş prefera ca voi să plecaţi amândoi la ţară şi să învăţaţi să înotaţi şi tot felul de lucruri.

Lucrase vreme de o săptămână împreună cu Jane, ca să-i pregătească de drum. Blake se dovedi plin de atenţie. Cumpără lui John o undiţă scumpă şi-i dete toate

explicaţiile privitoare la nadă. I se părea că aproape nu există nimica „ce Blake n-ar fi ştiut. Dar din prima săptămână John îi trimisese o scrisoare cu câteva rânduri confidenţiale în care-i spunea: „N-ai vrea să-mi trimiţi o undită obişnuită, dar lui Blake să nu-i spui nimica, deoarece băieţii. de pe aici spun că undiţele obişnuite, pe care le întrebuinţează ei, sunt mult mai bune, şi afară; de asta în timpul pescuitului întrebuinţează râmele ca nadă, nu muştele”. Prin urmare fără să spună lui Blake, căci pentru nimic în lume nu i-ar fi spus, se duse la un magazin cu articole de sport şi-i cumpără o undiţă obişnuită. Marcia era prea tânără, ca să-i poată scrie. Tot la două săptămâni primea deci o scrisoare cu un raport oficial, în care i se comunicau toate amănuntele în legătură cu Marcia, că se simte bine, că va deveni o foarte bună înotătoare şi o bună călăreaţă, dar că nu prea avea poftă de mâncare şi că începe să devină autoritară. Susan întreba: „Marcia nu simte dorul de casă?” şi răspunsul venea: „Nu se gândeşte la casă; din când în când aduce vorba despre noul ei tată, dar încolo nu s-ar putea spune că simte lipsa cuiva”.

După plecarea copiilor, Jane veni la ea şi-i spuse fără înconjur:

— Cu slugile acestea pe care le aveţi în casă, doamnă, cred că nu veţi mai avea nevoie de mine, până când se vor întoarce copiii. Prin urmare voi pleca acasă, ca să fac o curăţenie generală şi să prepar dulceaţa din căpşunile ce le avem în grădină.

Astfel rămăsese numai singură cu Blake, în toată casa.

— Nu vrei să pleci undeva, Susan? o întrebă Blake.

— Tu vrei să pleci?

— Nu, declară el. Prefer să stau aici. Ador aceasta casă – şi ador oraşul. Afară de asta am câteva subiecte pe care aş vrea să le fac în teracotă. În timpul verii New York-ul este un oraş ideal. Toată lumea e plecată.

Totuşi oraşul era plin. De la fereastra care da spre fluviu, urmărea de multe ori furnicarul de oameni. Nu lucra nimica ci trândăvea tot timpul. Se dedicase cu totul

dragostei ei pentru Blake.

La raspasuri intermitente şi neregulate, când se apuca de lucru, Blake părea neostenit. Etajul cel mai de sus al casei îl aranjase ca atelier şi în prima zi, când urcase scara în faţa ei, se întorsese spre ea, ca să-i spună:

— Atelierul acesta, Susan, îl vei întrebuinţa şi tu… bineînţeles, dacă vrei să continui să lucrezi.

— Sigur că voi continua să lucrez, îi răspunsese ea mirată. Dar cu toate acestea nu lucrase nimica…

În ziua aceea el părea că nici n-a auzit răspunsul ei. Voia să-i arate totul. Era mândru de casa pe care o avea, dar şi mai mândru era de atelierul acesta pe care şi-l proiectase singur. În atelierul acesta erau fereşti uriaşe cu perdele care se manevrau cu sforile de mătase, trecute prin scripeţi, rafturile nesfârşite în care-şi păstra materialul de care avea nevoie, pupitrele pentru desenat şi sculele – ceva ce nu visase niciodată; pe vremea, când lucra în şura ei deşartă sau în atelierul maestrului de la Paris, unde toate erau val vârtej. Intra de multe ori în atelier, ca să-l urmărească în timpul lucrului, dar ea însăşi nu lucra niciodată nimica. Înconjurată de tot ce şi-ar fi putut dori în viaţă, nu era în stare să se mai gândească la nimic ce ar fi vrut să facă.

De fapt, ce motiv ar fi avut să se grăbească? Era o plăcere nemăsurată să-şi trăiască viaţa în casa lui Blake şi să se ştie că este soţia lui. Atât era aproape de ajuns. După ce se căsătorise cu Mark, începuse să se gândească mereu la lucruri dincolo de lumea preocupărilor lor, pe care ar fi dorit să le facă. Dar astăzi, chiar dacă s-ar fi întâmplat ca Blake să fie om sărac şi ea obligată să facă bucătărie şi să frece scândurile, n-ar mai fi dorit să facă nimic altceva, decât să rămână mereu iubita lui Blake. Ar fi fost însă incapabilă să-şi imagineze că Blake ar putea fi om sărac.

— Nici astăzi nu simt încă cu adevărat că eu sunt soţia ta, îi repetase ea de mai multe ori la rând.

— Este un amănunt cu totul lipsit de importainţa, răspundea Blake cu glasul tresărind de veselie. Este un simplu accident pe care-l accepţi, pentru a împăca anumite

exigenţe învechite. Singura realitate este, că tu eşti femeia pe care o ador.

Îşi aşternu pernele pe canapeaua largă din atelier şi ea rămase întinsă „şi urmărindu-l cum lucrează. Lucra cu o repeziciune neobişnuită, fluierând în conţinu fragmente de melodii, oprindu-se ca să-şi toarne un pahar de băutură, sau întinzându-se pe canapea alături de ea, în clipe de pasiune subită care-l cuprindeau tot atât de neaşteptat, pe cât de neaşteptat treceau, aşa că ea rămânea de multe ori zăpăcită de tranziţiile acestea neaşteptate. Pasiunea lui se repezea furioasă şi trecea departe înaintea pornirilor ei.

Urmărindu-l de aproape şi cu atenţie, se întreba cum de poate fi mulţumită. Nu mai simţea nicio dorinţă de a crea, sau chiar dacă în sufletul ei ar mai fi stăruit această dorinţă, ea era satisfăcută de lucrările lui pe

Aici lipsesc paginile

383 – 384

Aici e continuarea de la pag. 385

— Cultul nelimitat pentru frumos, răspunse Blake. Frumuseţea pură este austeră şi violenta.

În firea acestui om nu era nicio urmă de blândeţe. Până şi în clipele de pasiune deslanţuită, rămânea insensibil. Chiar gesturile lui de duioşie aveau o nuanţă de austeritate… Ce fel de viaţă dusese oare până acuma? Nu încercă să afle nimica în legătură cu trecutul lui. El nu o întrebase niciodată despre felul de viaţă pe care l-a dus ea, înainte de apariţia lui, şi nici ea nu-i spusese niciodată nimica. Trăiau ca şi când prezentul ar fi reprezentat totul pentru ei. şi probabil acesta era adevărul.

Se întoarse în camera ei şi după ce închise uşa, scrise părinţilor ei o lungă scrisoare. „Dragii mei, spunea ea la sfârşitul scrisorii, mă simt pe deplin fericită şi în curând voi veni să vă fac o lungă vizită”. Pe urmă adăugă: „Evident, Blake este grozav de nerăbdător se va cunoască –, iar la post script mai aşternu o frază copilărească: „Să nu uitaţi că eu vă iubesc, Sue”. Aceasta era un fel de scrisoare pe care pentru nimic în lume nu ar fi arătat-o şi lui Blake.

De la prima vedere Blake primi pe Mary cu toată simpatia.

Susan trimisese surorii sale o scrisoare, imediat ce sosise la New York, dar nu primise niciun răspuns. Pe urmă după ce trecură câteva săptămâni, se pomeni cu Mary ca vine cu totul pe neaşteptate, ca orice vizitator. Îşi trimise cartea de vizită şi se aşeză pe un scaun în salonul uriaş. Când cobora Blake, dete de ea şi se duse numaidecât după Susan care cetea în camera ei.

— La parter aşteaptă o fată cu numele Mary şi spune că este sora ta, zise el. Arată foarte bine... dar nu-ţi seamănă de loc.

Susan cobora şi găsi pe Mary, îmbrăcată de sus până jos numai în alb şi negru, cu mâinile palide încrucişate pe genunchi.

— Bună ziua Susan, zise fata. Mi se pare atât de caraghios, când mă gândesc că tu te-ai căsătorit cu Blake Kinnaird!

— Tu cunoşti pe Blake? întrebă Susan şi o sărută pe obrazul rece pe care Mary îl întoarse spre ea. Mary nu săruta niciodată pe nimenea. Se mulţumea să întoarcă un obraz, ca să fie sărutată, şi privirile îi rătăceau numaidecât în altă parte.

— Nu-l cunosc, dar îl cunoaşte Michael, răspunse Mary.

— Unde este Michael? întrebă Susan.

— Abia acuma ne-am întors din Norvegia, răspunse ea cu indiferenţă. A pictat stânci şi ape şi lucruri de felul acesta. Admiră foarte mult pe Blake, dar a început să râdă, când a aflat că s-a căsătorit cu tine. Cred că această căsătorie a contribuit foarte mult la viaţa pe care ai dus-o tu până acuma. Michael spunea că nu şi-ar fi închipuit despre Blake, că este capabil să se căsătorească cu cineva. În sfârşit, cel puţin în felul acesta vei putea să trăieşti independentă... căci el nu va dori să aibă copii şi nimic din viaţa burgheză.

Blake tocmai intrase, şi aprinzându-şi o ţigară, se uită la Mary dintr-o parte, cu ochii lui prelungi şi cenuşii:

— Ce vorbiţi despre mine? întrebă el.

— Spuneam că fiind căsătorită cu dumneata, Susan îşi va putea păstra independenţa, răspunse Mary cu aceeaşi uşurinţă, ca şi când pe Blake l-ar fi cunoscut de când e lumea. Din sfiala ei de altă dată nu mai rămăsese nicio urmă. Probabil când se găsea în faţa femeilor, era mult mai tăcută, dar în niciun caz de faţă cu bărbaţii.

— Niciunul dintre dumneavoastră nu cunoaşteţi pe Susan, declară Blake. Ea nu este câtuşi de puţin o fire independentă. Nu-i aşa Susan?

— Nu mai faci teorii, Susan? întrebă Mary şi începu să zâmbească.

— Nu mai face de loc, răspunse Blake în locul ei şi cu toată îndrăzneala. Este tipul cel mai feminin din specia ei.

— Am bănuit întotdeauna, că aşa se va întâmpla, declară Mary şi-şi ţuguie gura mică. Dar te rog să nu te încrezi în ea! S-ar putea să te inducă în eroare şi să-ţi facă un copil. Ea şi-a dorit întotdeauna copii.

— Dacă se va întâmpla aşa ceva, atunci voi avea un motiv de divorţ, declară Blake. Eu m-am căsătorit cu o femeie pe care p cheamă Susan Gaylord şi nicidecum cu Susan Gaylord şi asociaţii ei.

Ripostele se încrucişau vesele, violente şi absurde, în timp ce râdeau cu toţii. Mary era un gen de fată pe care Blake reuşi s-o înţeleagă numaidecât, iar Mary cu toate că nu-l văzuse niciodată până acuma, vorbea cu el pe un ton plin de intimitate. Susan se aşezase într-un fotoliu şi se uita la ei zâmbind, dar se simţea înfiorată de o uşoară spaimă, căci îi făcea impresia că vor să-şi bată joc de ea. Se simţea stângace, cu gândurile încete şi încurcate. După ce Mary plecă, se întoarse spre Blake şi-l întrebă cu sfială:

— Spune-mi Blake, de ce te-ai căsătorit cu mine?

— Habar n-am care a fost motivul, răspunse el şi clipi cu înţeles din ochi.

— Eşti de părere că Mary este o fată frumoasă? întrebă ea. În salon îşi făcuseră loc umbrele serii, aşa că nu putea vedea limpede obrazul soţului ei.

Întinse mâna după o ţigară şi în clipa următoare, la

flacăra chibritului care tremură prin întuneric, îi văzu obrazul frumos, cu trăsăturile încremenite într-o atitudine de neaşteptată prudenţă.

— O fi frumoasă cu adevărat? zise el cu glasul domolit. Eu nu ştiu ce să zic. Cred că aş putea s-o desenez cu multă uşurinţă. Fata aceasta are linie. Dar nu seamănă de loc cu tine.

Ar fi avut poftă să strige: „Ascultă Blake, n-ai idee ce fetiţă urâtă a fost, pe vremea când era mică”, şi pe urmă să adauge: „Pe vremea aceea era oribilă”. Dar când îşi dete seamă ce ar fi în stare să spună despre propria ei soră, se îngrozi. Faptul că iubea pe Blake, o făcuse să se schimbe, de nu se mai recunoştea. Până acuma nu se gândise la Mary niciodată în felul acesta. Se simţi cutremurată de spaimă, văzând ce a devenit în realitate. Nu zise nimica şi începu să se gândească repede: „Acum aş putea să dau lui Mary ceva frumos… ceva ce ar putea să fie şi frumos şi de valoare. Blake este atât de generos faţă de mine, când este vorba de bani”.

— Haide să aprindem lumina, zise Blake şi se ridică în picioare. Nu sunt obişnuit să stau în casă, cu luminile stinse.

Salonul fu înecat numaidecât de lumină. Blake se pleca peste spătarul fotoliului ei.

— La ce te gândeşti? întrebă el.

— Mă gândeam că mi-ar face plăcere să dăruesc lui Mary ceva frumos.

Se uită la ea şi începu să râdă, dar ochii lui cenuşii luciră, reci ca nişte sloiuri de gheaţă.

— Mi se pare că ţi-ai făcut gânduri urâte despre ea, şi acum te chinuiesc remuşcările, răspunse el.

— De unde ştii ce m-am gândit, întrebă Susan şi făcu ochii mari.

— Susan, eşti o femeie atât de puţin complicată! Eşti o femeie atât de simplă! răspunse Blake şi începu să râdă din nou.

— Sunt femeie simplă? întrebă ea cu sfială. Probabil prea simplă pentru tine, Blake? Ar fi preferat să nu mai

râdă. De ce râdea atât de des, când se uita la ea?

— Oamenii cumsecade sunt întotdeauna simpli, declară Blake, care sta şi acuma plecat peste spătarul fotoliului şi se uita în ochii ei.

— Mary… începu Susan.

— Mary, continuă el, luându-i vorba din gură, este ca oricare altă femeie. Dar tu nu eşti câtuşi de puţin ca ele. Şi cu asta totul s-a terminat.

— Marmora… repetă bătrânul domn Kinnaird.

Venise împreună cu Blake, ca să petreacă o săptămână ia Fane Hill, în timpul valului de căldură neaaşteptată ce se abătuse asupra oraşului în luna August. Într-una din zile Blake se simţi dezgustat şi abandonă lutul.

— Totul mi se încleieşte în mână, protestă el. Fă-ţi pregătirile de plecare, Susan. La Fane Hill ne vom simţi mai bine decât aici. Casa este destul de mare şi bătrânul nu ne va deranja prea mult.

— Mi-ar face plăcere să-l cunosc mai de aproape, răspunse Susan şi se ridica numaidecât în picioare. Gândul că va putea vedea din nou copacii înfrunziţi, o făcea să se simtă tremurând de nerăbdare.

— O, draga mea, nu vei reuşi niciodată să-l cunoşti mai de aproape, deoarece nu se poate să te apropii de sufletul acestui om.

Începuse să se spele pe mână cu toată minuţiozitatea şi-şi turnă o picătură de parfum în palme, deoarece lutul îi lăsa un miros pe care nu-l putea suferi.

Peste un ceas erau plecaţi de acasă, şi Susan se aşezase acuma sub ramurile unui ulm uriaş, în mână cu un pahar de limonată cu gheaţă, şi asculta la ce-i spunea bătrânul Kinnaird. Blake se întinsese în iarbă şi sta cu ochii închişi, cu braţele şi picioarele întinse, într-o graţioasă atitudine de epuizare.

— Marmora, spunea bătrânul domn Kinnaird, amestecând lichidul din pahar cu o linguriţă lungă de argint, este un material pe care trebuie să-l studiezi o viaţă întreagă şi tot nu reuşeşti să-l cunoşti pe deplin. Cred că astăzi eu sunt un cunoscător în acest domeniu, cum nu se

poate să existe un altul mai bun decât mine. Eu nu sunt un om care se mulţumeşte să facă numai negoţ cu marmora… Cele mai frumoase şi mai bune blocuri le reţin, pentru ca să le studiez şi să le înţeleg, şi pe urmă să le încredinţez celor care sunt cunoscători.

Omul acesta parcă ar fi cioplit din propriile lui blocuri de marmoră, gândi Susan. Se aşezase sub ramurile copacilor din grădină, un bărbat foarte zvelt şi cu trupul drept, iar umbrele ramurilor legănate de vântul uşor, tremurau pe hainele lui de flanelă albă. Pe unul dintre pantofii lui înguşti şi fini se aşezase un fox-terrier cu părul mătăsos şi negru, şi dormea agitat, cu o ureche ridicată în sus.

— Fiindcă a venit vorba de asta, continuă bătrânul cu glasul subţire şi argintiu, dacă vrei, draga mea, să lucrezi ceva în marmoră, voi fi foarte fericit… am câteva blocuri de marmoră din Italia pe care le păstrez de ani de zile, căci mă gândesc că într-o bună zi Blake ar putea să prefere marmora. Dar văd că nici nu se gândeşte.

— Pentru genul meu, marmora nu poate să-mi fie de folos, murmură Blake, fără să deschidă ochii.

Undeva în adâncul fiinţei ei Susan simţi că se trezeşte o uşoară pornire de interes.

— Mi-ar face plăcere să le pot vedea, răspunse ea, ca pe urmă să adauge: Vreau să zic, ocazional, bineînţeles.

Blake începu să caşte uşor şi fără să pară câtuşi de puţin lipsit de amabilitate, murmură cu glasul stins:

— Nu-mi place să stau la ţară. Mă face să devin ursuz. Mi s-a făcut somn.

Îşi trecu un braţ peste ochi şi adormi numaidecât.

— De ce să nu le vezi chiar acuma? întrebă domnul Kinnaird.

Îl văzu că trepidează de un entuziasm pe care nu-l constatase până acuma la el, aşa că se ridică numaidecât în picioare. Lăsară pe Blake să doarmă şi plecară împreună, în lungul unei alei umbrite.

— Cele mai frumoase blocuri pe care le am, sunt păstrate aici, îi explică bătrânul. Controlez fiecare

expediţie şi reţin ceea ce nu vreau să vând. Piesele pe care ţi le arăt acuma…

Scoase din buzunar o cheie şi deschise uşa unui şopron uriaş de lemn nestrujit, de la capătul aleii. Înăuntru erau blocuri de marmoră, de toate dimensiunile.

— …aşteaptă toate să le vină cunoscătorul, sfârşi el cu glasul blând. Nu vrei, draga mea, să-ţi alegi o bucată? Într-un rând le-am arătat lui David Barnes şi a luat trei… un bloc mai mare pentru unul dintre Titanii săi şi două mai mici. Statuia lui Edison o va face din marmora luată de la mine.

Începu să se plimbe nerăbdătoare printre bucăţile de marmoră, şi din nou simţi că ceva a început să-i tremure în adâncul fiinţei.

— Nu trebuie să te decizi de la prima vedere, o sfătui, bătrânul. Când vei crede că a sosit momentul oportun şi vei simţi că nu mai e nevoie să aştepţi, blocurile acestea te aşteaptă. Marmora nu poate fi aleasă la repezeala: trebuie să procedezi încet.

— Ştiu, răspunse Susan. Ar fi vrut să-i spună ceva mai mult, dar nu era în stare. Se simţi mulţumită, când îl văzu că închide uşa de la intrare, dar în adâncul fiinţei îi tremura un fel de nelinişte, întocmai ca profeţia unei dureri apropiate.

— Să ştii că Blake se înşală în privinţa marmorei, continuă domnul Kinnaird. Aceasta este singurul material – nu lutul – demn de un sculptor adevărat. Artist mare nu poate fi decât cel care este în stare să întrebuinţeze piatra. Pe Blake îl înspăimântă. (Se uită la el şi văzu că trăsăturile obrazului îi erau calme şi reci, când începu să vorbească despre fiul său). Ceea ce face el, nu ar putea rezista în marmoră. Înainte de toate trebuie să dispui de un fond sufletesc foarte solid, căci altfel marmora refuză să ţi se supună. Da, draga mea, marmora este numai pentru liniile simple, adică pentru ceea ce poate dura o eternitate.

Ascultă vorbele lui şi se miră, văzându-l că el şi-a dat seamă de acest amănunt. Dar nu zise nimica. Adânc în fiinţa ei, ceva începuse să se trezească şi prindea formă,

întocmai ca atunci când se simţea însărcinată.

Într-una din primele zile răcoroase de la începutul toamnei plecă singură la institutul Halfred Memorial, pentru a vedea grupul făcut de ea. În câteva rânduri se gândise să-i spună şi lui Blake, dar pe urmă renunţase. Se temea să i-l arate. Trecuse atâta vreme de când făcuse grupul acesta, încât nu-şi mai putea aduce aminte, dacă este sau nu este bine făcut. Ar fi vrut ca la început să-l vadă ea singură.

Într-o clipă amiază de la sfârşitul lui Septembrie se opri în faţa Institutului şi văzu o mulţime de lume care intra şi ieşea, aşa că trecu în hallul de la intrare şi se opri un faţa grupului ei ca să-l examineze îndelung şi în toată liniştea... Siluetele făcute de ea, erau acum aci, turnate în bronzul care va putea rezista vremii. Pictura poate fi distrusă de aripa timpului, cărţile mucegăesc şi se macină, muzica amuţeşte şi se stinge, dar ceea ce făcuse ea, fie că era bine, fie că era prost făcut, trebuia să dureze. Se uită la ele, cu priviri solemne, deoarece grupul din faţa ei era mai etern decât putea fi ea însăşi.

Dar pe măsură ce întârzia în faţa lor, i se păreau tot mai stângace şi mai enorme. Erau oare în realitate aşa cum i se păreau ei acuma, sau se obişnuise cu statuetele atenuate şi răsucite pe care le făcea Blake? Grupul acesta îl făcuse cu mult înainte de a cunoaşte pe Blakei. Erau de statură uriaşă; bărbatul era lat în umeri şi femeia cu pieptul plin. Parcă auzea pe Blake spunând în glumă: „Susana mea este iremediabil realistă!” Dar în cazul acesta, de ce i se păreau atât de vii? Bronzul de coloare întunecată lucea de viaţa ce palpita într-anşii şi păreau că se mişcă şi că respiră sub lumina ce bătea din tavan asupra lor. Văzu că intră două fete care se opriră alături de ea şi începură să mestece gumă.

— Femeia pare grozav de tristă, nu-i aşa? auzi ea pe una dintre fete spunând tovarăşei sale.

— Uhî, răspunse cealaltă. Când te uiţi la ea, îţi vine să urli.

Dacă ar fi fost şi Blake de faţa, ar fi început să râdă,

auzindu-le ce vorbesc.

Ieşi din sală şi se întoarse acasă. Nu întrebă dacă Blake s-a întors, ci se duse şi se închise în camera ei. Se dezbrăcă de hainele de stradă şi după ce făcu o baie, se înfăşură într-un halat de satin şi se întinse pe canapea. Blake instalase oglinzi în toate colţurile camerei, şi în apa acestora se văzu reflectată de nenumărate ori, din ce în ce mai mică „până când toată camera i se păru plină de femei frumoase, care leneveau înfăşurate în halate de satin, de coloarea fildeşului, întinse pe canapele de mătase, de aceeaşi coloare. Cu un gest molatic ridică o mână şi se uită la ea. Mâinile ei deveniseră catifelate şi palide, cum nu fuseseră niciodată până acuma. Mâinile… mâinile ei! Şi uitându-se în oglindă, văzu nenumărate mână frumoase, palide şi catifelate. Întoarse capul şi-şi îngropa obrazul în palme.

Când veni Blake, o găsi tot nemişcată şi în aceeaşi atitudine. Îl auzi intrând şi-l simţi alături de ea, dar nici de astă dată nu se mişcă. Pe urmă îi puse mâinile pe umăr şi o întoarse cu obrazul spre el. Mâinile lui erau repezi şi cu mişcări violente, aşa că aproape întotdeauna strânsoarea lor o durea, ca şi când ar fi fost tăişuri de cuţit.

— Ia te uită, va să zică nu dormi! exclamă el. Eu credeam că ai adormit.

Clătină din cap şi Blake se aşează lângă ea. În apele oglinzilor se văzură câţiva bărbaţi frumoşi şi înalţi, aşezându-se pe canapea şi plecându-se spre femeile frumoase.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el. Dar nu mai aşteptă răspunsul. Ochii cenuşii, îndreptaţi spre ea, clipiră.

— Eşti o femeie adorabilă! declară el pe neaşteptate.

Bărbaţii din oglinzi se plecară şi luară femeile în braţe. Susan se uită la caleidoscopul acesta. Toţi bărbaţii din oglinzi erau Blake, dar niciuna dintre femei nu era ea… nu, pe aceste femei ea nu le cunoştea.

Viaţa ei care i se păruse întotdeauna simplă şi completă, era acuma un conglomerat de fragmente care străluceau şi toate erau trecătoare. Nu era nimica ce ar fi

putut face ca aceste fragmente să se lege între ele, nici fragmentele nu aveau calitatea să se apropie singure şi să formeze o viaţă. Ea însăşi trecea dintr-o cameră într-alta, dar aceste camere nenumărate nu reprezentau o casă în care ar fi putut trăi şi sufletul ei. Avea tot ce dorea. În realitate nu era nimic ce şi-ar fi putut închipui că doreşte şi totuşi să nu aibă. Blake o iubea din tot sufletul. Era adorata lui. John şi Marcia se întoarseră acasă şi ea era mama lor, şi-i ascultă tot ce-i povesteau.

— Eu am prins cinzeci şi şase de peşti şi i-am mâncat pe toţi, declară John. Mi-ar fi plăcut, mamă, să vii să mă vezi.

— Eu am înotat şi am înotat, zise Marcia care era cu trupul prăjit de soare, şi începu să se plimbe împrejurul camerei, ca şi când ar fi făcut mişcări de înot.

Când se întoarse acasă, Jane le aduse borcane cu dulceaţă şi fructe.

— Restul l-am aşezat în pivniţa de acasă, le spuse ea.

— Dar de ce l-ai lăsat Jane? întrebă Susan. Acum nu va mai trece nimenea pe acolo.

— De unde să ştiu eu, răspunse Jane. Dar m-am gândit că va fi mai bine să-l las. Am făcut curăţenie mare. E atâta linişte acolo… de-ţi vine să te crezi în cer.

Cu totul pe neaşteptate pereţii casei lui Blake i se părură străini împrejurul ei.

— Ce este cu fântâna cea nouă? întrebă Susan.

— E splendidă, doamnă. Apa e dulce şi rece, răspunse Jane.

Nu mai zise nimica. Dacă Mark ar fi băut din apa aceea dulce şi rece, astăzi n-ar fi mort. Dar în cazul acesta nici viaţa ei împreună cu Blake n-ar mai fi existat, Acum nu se mai putea gândi la ea însăşi, fără să se gândească şi la Blake.

Astăzi ea era iubita lui Blake şi el era iubitul ei.

— Îmbracă astă seară rochia aceea de coloare închisa, de fir de aur, îi spuse Blake. Se pregăteau să se ducă într-un local de dans. Ar trebui draga mea să porţi întotdeauna rochii de fir de aur, de nuanţa aceasta. Şi să-

mi dai voie să te pieptăn eu. Toată lumea s-a întors în oraş şi toată lumea ar vrea să vadă cu cine s-a căsătorit Blake Kinnaird. Probabil ştii că eu am afirmat întotdeauna că nu mă voi căsători niciodată; Susan – ce ochi afurisiţi ai!

Plecă de acasă, conştientă de adoraţia lui Blake, cu fruntea sus şi simţindu-se mândră că vede lumea veselă şi elegantă, adunându-se împrejurul soţului ei. Blake îi petrecuse uşor braţul împrejurul mijlocului.

— Susan, Susan! O prezentă tuturora. Ochii femeilor se îndreptau curioşi şi reci spre ea, dar ochii bărbaţilor ardeau ca de flăcări. Ea se uita la fiecare în acelaşi fel şi aproape nu vorbea de loc.

Examinându-i de aproape şi ascultându-i ce vorbesc, se gândi că ea nu va fi în stare niciodată să vorbească cu ei. Nu putea înţelege felul în care vorbeau oamenii aceştia. Blake însă îl înţelegea, şi le răspundea cu aceeaşi uşurinţă cu care vorbeau ei. Femeile se apropiau în conţinu de el, asediindu-l cu fragmentele lor de conversaţie strălucitoare şi uitându-se la el cu ochii scânteietori. Ochii aceştia ai lor erau întocmai ca nişte focuri de artificii care zvâcneau împrejurul lui. El însuşi semăna cu un obiect lucitor de argint, care scapără prin atmosfera aceasta de caldă intimitate, îndreptându-se spre ele, evitându-le şi zâmbind. Niciuna dintre ele nu putea ajunge până la el. În timpul conversaţiei femeile întindeau mâinile spre el, dar îl vedea ferindu-se, ca şi când n-ar fi băgat de seamă, ca mâinile acestea căută să întâlnească mâna lui, să se aşeze pe braţele lui.

„— Blake ştie să se ferească”, îşi zise ea. Dar pe urmă adăugă: „Totuşi lui îi place atmosfera aceasta, şi fiecare dintre femeile dimprejurul lui, îi este simpatică”, Stând calmă în mijlocul acestei fluturări continue de braţe, de şoapte şi de chipuri străine, se întrebă din nou, dar fără niciun fel de umilinţă, ci numai cu sentimentul calm al mirării, cum de a putut să se căsătorească cu el.

— Te-ai distrat bine? o întrebă Blake la orele patru dimineaţa, când intrară în dormitorul lor. Era puţin beat şi apucându-i obrazul între palme, o sărută de nenumărate

ori pe gât. Ea rămase nemişcată şi se gândi la întrebarea lui.

— Cred că m-am distrat, răspunse ea cu glasul grav. Dar mi se pare straniu, că nu-mi pot aduce aminte de obrazul niciuneia dintre femeile acelea.

— Eşti puţin ameţită, declară Blake şi începu să râdă.

Dar ea nu băuse toată seara nimica. Nu făcuse altceva, decât îi urmărise cu privirea, ascultase ce vorbeau şi-şi pusese o mulţime de întrebări.

— Susan, vino încoace! zise Blake. Se apropie de el supusă. Acum era iubita lui şi el era iubitul ei, cu toate că nu putea înţelege motivul acestei situaţii. Dar şi situaţia aceasta nu era altceva decât un simplu fragment…

Într-una din zile Michael veni la ea în vizită. Era singur şi o găsi şi pe ea singură. Constată că acuma era bărbat pe deplin format. Farmecul adolescentului de odinioară dispăruse cu desăvârşire. Capul lui îşi pierduse înfăţişarea de Christ, ca şi când acest farmec n-ar fi existat niciodată. Părul blond devenise ceva mai închis şi era mai mătăsos. Purta o mică mustăcioară şi se mai îngrăşase. Despre Mary nu pomeni nimica şi nici despre călătoria lor în Norvegia.

— Am organizat o expoziţie… cu fiordurile pe care le-am făcut, începu el. Toată vara n-am lucrat altceva, decât stânci şi ape şi nuduri… dar mai ales stânci şi ape. E o senzaţie nebănuită, să vezi un trup catifelat de femeie, aşezată pe un colţ de stâncă de bazalt, cu valurile care se reped spre ea… Eşti gata să juri că valurile acestea o vor zdrobi şi te simţi înfiorat de dorinţa neînţeleasă, de a o vedea zdrobită în îmbrăţişarea lor. Făcu o pauză pe urmă adăugă nepăsător: Acum nu mai pictez decât astfel de subiecte. Trebuie să faci numai ceea ce te preocupă, ori eu nu sunt în stare să mă mai gândesc la altceva… Se ridică în picioare şi traversând şablonul prelung, se uită pe fereastră spre apele fluviului.

— Acum nu mai pictezi cai? întrebă Susan. Înainte de asta pictai atât de bine caii porniţi pe goană. Când mă uitam la ei, mi se părea că aud vântul cum îmi şuieră pe la

ureche.

— Am pictat un grup de cai sălbatici, adunaţi împrejurul unui ochiu' de apă, în mijlocul deşertului, răspunse Michael. Tabloul acesta a fost cumpărat de bătrânul colecţionar Joseph Hart.

— Haide, vorbeşte-mi despre subiectul acesta, stărui ea.

— O, nu este nimic deosebit, răspunse Michael distrat. Eram în partea de apus şi în viaţa mea nu văzusem încă herghelii de cai sălbatici. Am auzit lumea vorbind de multe ori despre ei, dar de văzut nu văzusem niciodată. Până când într-o noapte, după ce mă zbuciumasem îndelung, fără să pot adormi, am ieşit din cort şi am urcat coastele unei coline de nisip. Când am ajuns în vârful ei, am văzut în cealaltă parte un grup de nouă cai, oprit împrejurul unui ochiu' de apă, din poate.

Unul dintre ei era negru, dar toţi ceilalţi erau albi. Am băgat de seamă că m-au simţit numaidecât. Cel negru, care se vede că era conducătorul lor, a ciulit cel dintâi urechile. A ridicat capul şi a nechezat odată, iar în clipa următoare i-am văzut cum se bulucesc unul într-altul şi galopează pe urma celui negru, prin noaptea luminată de lună, ca să se şteargă în fundul deşertului.

— Parcă i-aş vedea în faţa mea… O, Michael! exclamă Susan.

Dar el îşi aprinse o ţigară, fără să pară impresionat.

— Cred că m-ar interesa săconstat efectul produs de căsătoria dumitale cu Blake Kinnaird, asupra personalităţii fiecăruia dintre dumneavoastră. Trebuie se va fi schimbat, fie unul, fie celălalt. Cu toate acestea nu sunt capabil să admit, că el ar putea deveni un altfel de om.

— Dumneata nu eşti căsătorit? întrebă Susan.

— Slavă Domnului, nu sunt. Căsătoria ar însemna că s-a terminat definitiv cu mine.

— De ce? întrebă ea din nou, şi-şi aduse aminte că odinioară se străduise din toate puterile, ca să se căsătorească cu Mary.

— Nu voi permite niciunei femei să se apropie de

mine atât de mult, răspunse Michael. Într-o astfel de eventualitate, eu nu am destulă rezistenţă. Astăzi am ajuns să înţeleg acest amănunt. O căsătorie mi-ar altera personalitatea. Nu aş mai simţi subiectele pe care le pictez. Făcu o pauză, pe urmă adăugă: Cu dumneata este altceva.

— Cum adică?

— De… o femeie… şi ridica din umeri.

— Ei da? Şi ce este dacă sunt femeie? întrebă ea din nou.

— Cu femeile este altceva, declară Michael. Sensibilitatea unei femei este fundamental fiziologică.

Era gata să protesteze, dar se răzgândi. Noaptea trecută, după ce Blake adormise, ea rămăsese întinsă, învăluită de întuneric, epuizată şi mulţumită. Se simţea şi acuma mulţumită. Se uită la Michael, fără să clipească, şi înţelese că temperamentul ei este prea sincer, pentru a încerca să renege ceea ce este realitate.

Ea era iubita lui Blake.

Într-o zi apăru David Barnes şi parchetul răbufni sub paşii lui grei. Ea şi Blake erau singuri la masă, aşa că-l reţinură şi pe el.

— Care va să zică voi doi… şi ochii îi fugiră în largul sufrageriei. În camera aceasta Blake montase oglinzi diagonale în pereţi, aşa că siluetele lor se repetau la infinit.

— Ascultă Blake, mi-am închipuit că plecând la Paris, te vei gândi cu totul la altceva, decât la căsătorie.

Da, dar trebuie să ştii că Susan este o femeie diabolică, răspunse Blake înveselit. Şi unei astfel de femei nu se poate să-i propui altceva, decât o cerere în căsătorie – este un tip de femeie care nu s-ar potrivi cu altceva. În timp ce vorbea, începuse să roadă cu mişcări repezi din fălci, osişoarele subţiri ale fripturii de pasăre. Mâinile lui slabe şi prelungi se mişcau îndemânatice, ţinând osul între degete. Dumnezeu mi-e martor, continuă el, că eu n-am avut intenţia să mă căsătoresc. Am întrebuinţat toate mijloacele, nu-i aşa Susan? Dar nu putea fi vorba de

altceva, decât fie de căsători de renunţare.

Blake? exclamă Susan. Tu m-ai cerut în căsătorie chiar din prima zi.

Ei vezi, adăugă Blake, uitându-se la Barnes. Până când n-am cerut-o în căsătorie, n-a fost în stare să înţeleagă nimica. După cum bine ştii, Barnes, soţia aceasta a mea este cam prostuţă.

Începură amândoi să râdă şi când o văzură că se aprinde la faţă, din pricina îndoielilor ce le simţea întrînsa, râsul lor se înteţi. Susan se întreba, nu cumva ea n-a înţeles intenţiile soţului ei?

— Ştiu că vrei să mă necăjeşti, răspunse ea. Dar cu toate acestea nu era tocmai sigură că acesta ar putea fi adevărul.

Cu atât mai puţin sigură se simţi, după ce terminară cu masa şi Blake plecă de acasă, ca s-o lase singură cu Barnes.

Va să zică aşa, Susan, dumneata aveai intenţia să te măriţi? o întrebă el pe neaşteptate. Îşi aprinse luleaua şi după ce-şi întinse picioarele, îşi trosni degetele scurte şi nu prea curate.

Eu îmi închipuisem că ai terminat cu astfel de fleacuri şi că te vei aşterne pe lucru. Nu ai intenţia să începi să lucrezi nici acuma? Asta se întâmplă numai din cauză că eşti femeie. Femeile sunt incapabile de ceva serios.

Ceva din personalitatea mea, dorea pe Blake, îi răspunse ea cu toată sinceritatea.

Blake nu este ca celălalt… cum îl chema. Nici nu va avea amabilitatea să moară de tânăr, declară Barnes şi ochii lui scăpărară sălbatici. Blake va trăi vreme îndelungată, de aci înainte. Va îngropa pe mulţi, înainte de a se decide să moară el însuşi.

— Dacă ar muri Blake, aş muri şi eu, declară Susan.

— Ah, ţi se pare, răspunse Barnes.

Nu mai zise nimica. Pe urmă ridică ochii şi-l văzu că se uită la ea curios, ca şi când n-ar cunoaşte-o.

— Ce este? întrebă ea. Ce s-a întâmplat?

— Nu te simţi de loc vinovată? întrebă Barnes.

— Vinovată? repetă Susan.

— Da, vinovată! răspunse el. Vinovată! Viaţa dumitale trece, fără să faci nimica.

— Mă simt mulţumită să trăiesc, declară Susan şi clătină din cap.

— Să trăieşti! declară el în şoaptă. Aceasta dumneata o numeşti viaţă! În cazul acesta ar fi inutil să mai vorbim, căci n-a sosit încă vremea.

Puţin după aceea Barnes plecă.

Nu-i păru rău că pleacă, ci mai curând simţi un fel de milă, gândindu-se la el.

— David Barnes trăieşte ca într-o cutie, îi spunea ea lui Blake în aceeaşi seară. A admis ca arta să-i distrugă viaţa. Eu cred că în primul rând trebuie să te gândeşti la viaţă, nu-i aşa Blake? Din viaţa trăită, din tot ce ai văzut, răsare la urmă floarea şi aceasta va purta rodul.

— Te mai gândeşti şi acuma la artă? întrebă Blake şi ochii lui cenuşii se îndreptară ironici spre ea. Credeam că ai terminat cu toate acestea... (Dar n-avu timp nici să deschidă bine ochii, ca să se uite la el, când îl auzi că începe din nou)... Susan, m-am gândit astăzi la o rochie pe care aş vrea să ţi-o comand, zise el şi ochii cenuşii i se aprinseră ca de flăcări. O rochie subţire, de fir de aur, pe fond roşu. Înţelegi, firul de aur rigid, reliefat pe supleţea jupei roşii, uite aşa... şi începu să deseneze pe foile unui bloc de care se găseau în toate părţile prin casă. Se plecă peste umărul lui, să-l vadă ce face. Începuseră să-i placă rochiile desenate de el.

La început se simţise foarte sfioasă, când o îmbrăca, dar acuma trupul ei devenise în mâinile lui, întocmai ca lutul pe care-l modela. Aşa că era mulţumită să-i servească de model, căci astăzi ea era iubita lui Blake şi el era iubitul ei. Continuă deci să-şi trăiască viaţa, în fragmente strălucitoare care se succedau unul după altul. Dar numai târziu după aceea îşi aduse aminte, că în ziua când fusese la ei, David Barnes nu-i pomenise nimica despre Titanii lui, şi nici despre ceea ce făcea acuma.

Draga mea, pentru mine Crăciunul nu înseamnă nimica, declară Blake, Prin urmare eu cred că ar fi bine să-ţi iei copiii şi să faci o vizită părinţilor tăi. Cred că te vei simţi chinuită de remuşcări, dacă nu-ţi vei îndeplini această datorie... cât despre mine eu mă simt mult mai chinuit, când încerc să mi-o îndeplinesc. Prin urmare nu mă voi duce să iau masa împreună cu tatăl meu, ci-l voi lăsa să mănânce singur în noaptea de Crăciun, cum face întotdeauna.

Prin urmare tu Blake, ce vei face de Crăciun? întrebă ea tulburată. I se părea că n-ar trebui să-l lase singur, în timpul primului Crăciun pe care-l petreceau împreună. Dar lui nu-i plăceau sărbătorile. „Ce nevoie este să mi se aducă mereu aminte, că timpul trece?” întreba el de fiecare dată.

— Sunt o mulţime de lucruri pe care le-aş putea face, îi răspunse el, dar ţie nu-ţi voi spune nimic din toate acestea. Cel mult că dacă te vei decide să stai cu mine, atunci te rog, foarte mult să nu-mi umpli casa cu pomul de Crăciun şi nici cu lănţişoare de hârtie colorată, şi nici copiilor să nu le dai voie să-mi facă daruri de care eu nu am nicio nevoie şi pe care nu le doresc câtuşi de puţin.

— Bine, îi răspunse ea cu glasul liniştit. Nu ştia niciodată limpede, dacă Blake vorbeşte serios când stă de vorbă cu ea. Îl examina cu toată atenţia, crezând că va reuşi, datorită intuiţiei sau vederii, să ghicească ce vrea să spună, deoarece cu ajutorul auzului era incapabila să-l înţeleagă pe deplin.

Se gândise pentru prima dată de când erau împreună, că ar fi bine să se despartă de el pentru o bucată de vreme. Nu era capabilă să lipsească de lângă el nici o singură noapte, dar totuşi acuma începuse să se simtă epuizată. Bărbatul acesta o făcea să treacă prin emoţii cu care nu era obişnuită. Începuse să slăbească, deşi nu se ocupa de nimica. Simţea nevoia să plece de lângă el, să se aşeze în apropierea focului din cămin, într-o casă veche, unde să nu audă împrejurul ei nimic altceva, decât zgomotele surde cu care fusese obişnuită toată viaţa). În casa aceasta a lui Blake totul era rapid şi în

armonie cu necesităţile lui. Servitorii erau nervoşi şi prea respectuoşi. Chiar astăzi ea nu cunoştea pe niciunul dintre ei. Nici Jane nu mai era ce fusese altă dată. Avea o cameră mica, în apropierea copiilor şi nu se amesteca între ceilalţi oameni ai casei.

— Jane, plecam să petrecem Crăciunul împreună cu părinţii mei îi spuse Susan.

— John a recitat tot timpul rugăciuni, ca să vină şi ziua când ne vom putea întoarce acasă, răspunse Jane.

— Aş vrea să mă odihnesc, zise Susan cu glasul stins, deşi nu prea ştiu care este motivul acestei dorinţe.

Jane deschise gura, pe urmă o închise din nou, şi plecă să facă bagajele.

Odată hotărârea luată, vacanţele păreau că vor începe imediat, dar în ultimul moment se încleşta de braţul lui Blake:

— Nu vreau să plec de lângă tine, zise ea.

În hallul de la intrare John începuse să salte într-un picior, iar Marcia aştepta, îmbrăcată cu paltonul şi în cap cu pălăriuţa cea nouă. Prin urmare va trebui să plece. Copiii nu vor fi în stare să suporte o astfel de decepţie. Dar dacă ar fi fost numai singură, n-ar mai îi plecat. Pe Blake îl purta acum în sânge, întocmai ca pe o băutură fermecata sau ca virusul unei boli uşoare şi plăcute.

— Dimpotrivă, văd că vrei să mă părăseşti, răspunse Blake şi se uită la ea, cu ochii lucitori.

— Simţi nevoia să te depărtezi de mine.

— O fi adevărat? se mira ea. Cum de ai putut face această constatare, Blake?

— Te-ai schimbat puţin, Susan, foarte puţin. Simt această schimbare, când te ţin în braţe. Astăzi nu te mai abandonezi din tot sufletul. Pleacă de acasă şi încearcă să te convingi, în ce măsură îţi lipseşte prezenţa mea!

— Tu vei simţi lipsa mea, Blake?

— Da, de sigur că o voi simţi, răspunse el. Dar cu toate acestea să ştii că nu mă voi boci nici din pricina ta şi nici a altuia. Am o mulţime de treburi. Se plecă spre ea şi o sărută, repede şi cu pornire sălbatică, cum avea obiceiul:

Acum haide, pleacă, zise el, dar privirile nu i se desprinseră de pe obrazul ei, şi păreau sigure de posesiunea lor.

Blake o iubea, dar în iubirea aceasta nu era niciun fel de duioşie.

Trecuse vreme atât de îndelungată, de când nu mai simţise niciun fel de duioşie în apropierea ei, şi se lăsase luată de vârtejul patimilor, aşa că aci în casa unde-şi petrecuse copilăria), i se părea că trăieşte în mijlocul unei alte lumini), în care stăpânea liniştea şi împăcarea. Se uită mulţumită la fotoliile învechite, la canapelele şi paturile largi şi la perdelele ponosite de la fereşti. Când văzu pe tatăl ei în pragul uşii, era gata să plângă. John intrase de-a dreptul în bucătărie.

— A trecut atâta vreme de când n-am mai intrat într-o bucătărie, spunea el în timp ce se apropiau de casă cu automobilul, iar Marcia răspunsese:

— Eu n-am intrat încă niciodată într-o bucătărie.

Ba ai intrat, dar nu-ţi mai aduci aminte, răspunse John grav.

— Aproape nici eu nu-mi mai aduc aminte, de atunci. Marcia se repezise numaidecât după el şi de la bucătărie auzi glasul emoţionat al doamnei Gaylord:

— Ei, cine s-ar fi gândit…

— Am un palton şi o pălărie nouă! se auzi glasul triumfător al Marciei.

Susan: „cu buzele tremurând, se încleştase cu amândouă mâinile de tatăl ei.

— Ei haide, Sue, fetiţa mea, zise bătrânul şi o bătu pe spate, ţinând-o îmbrăţişată.

„— Tată, am trecut prin atâtea încercări”, ar fi vrut ea să-i spună în clipa aceasta. Dar nu. trecuse prin niciun fel de încercarei, şi rămase mirată de această lipsă de sinceritate faţă de el. Mărturisirea aceasta care era gata să-i scape, nu era adevărată. Adevărul era că simţise lipsa de duioşie), o dorinţă nebunească şi tulbure de a şti pe cineva că se gândeşte la ea cu dragoste, deşi nu înţelegea motivele acestei dorinţe.

— Nu ştiu de ce-mi vine să plâng, îngână ea şi încercă să zâmbească, scoţându-şi batista. Ce plăcere să te pot revedea din nou, dragă tată. Dar ai mai slăbit. Se uită la el şi i se păru că este mai şubred şi mai îmbătrânit.

— De, aşa este, răspunse bătrânul. Haide, căci te aşteaptă maică-ta. Ţi-am pregătit camera. Marcia va dormi în camera lui Mary, căci ea nu vine acasă de Crăciun… are alte proiecte. Nu sunt în stare, Susan, să înţeleg pe fata aceasta. Probabil tu o înţelegi. Mi se pare că nu face parte dintre noi şi nici nu este a noastră.

— Sunt foarte mulţi oameni care se aseamănă cu ea, răspunse Susan. Nu dorea să vorbească despre Mary. Îl sărută pe obrazul ars de soare şi se duse la bucătărie unde era mama ei. O văzu în faţa mesei de lângă fereastră şi începuse să facă copiilor tartine; când o auzi că intră, întoarse obrazul ofilit spre ea, ca s-o sărute. Jane începuse să cureţe cartofi.

— Mamă, nu te-ai schimbat de loc, zise Susan.

Trupul plin şi compact al mamei sale nu îmbătrânise de loc şi nici în părul ei blond spălăcit nu se vedeau fire cărunte. Numai obrazul era plin de zbârcituri şi pielea i se fleşcăise puţin, deşi odinioară era atât de rumen, încât părea un copil îmbătrânit înainte de vreme.

Sunt destul de sănătoasă, răspunse doamna Gaylord, pe urmă se uită la ea.

— Susan, tu ai slăbit… nu ştiu tocmai bine, dar mi se pare că până acuma nu te-am văzut încă niciodată atât de slabă. În sfârşit, te vei reface în curând… John a început să semene cu Mark, mai mult decât până acuma, nu-i aşa? Dar asemănarea se poate constata mai curând în felul în care s-a dezvoltat, decât în trăsăturile obrazului.

— Nici n-am băgat de seamă, răspunse Susan. Se uită la John. Mark era mort de atâta vreme şi ea nu mai putea vedea acum decât pe John.

— Cred că ei nici nu-şi mai aduc aminte de el, zise doamna Gaylord mâhnită. Părinţii lui nu s-au împăcat nici astăzi cu gândul, că fiul lor e mort. Stau singuri, copleşiţi de durere şi nu mai ies niciodată de acasă. Nu i-am mai

văzut de ani de zile şi nu mai vin nici la biserică. Din Duminica aceea, când a murit Mark, ei n-au mai dat pe la biserică. Îţi aduci aminte că a murit într-o Duminică? Lumea spune că au încetat să mai creadă în Dumnezeu, din ziua când Mark a murit.

— N-am ştiut în ce zi a murit, răspunse Susan. Probabil va trebui să meargă, să vadă pe părinţii soţului ei. Dar de ce să meargă? După moartea lui Mark, oamenii aceştia au încetat să mai facă parte din viaţa ei. Şi cum ar fi ea în stare să le redea credinţa? Tocmai ea care trăia pentru clipa prezenta şi în fragmente de viaţă.

În bucătărie era cald şi mirosea a mirodenii. În fereastră erau muşcate roşii pe deasupra cărora jucau razele de soare. Mama ei începuse să presare zahăr negru pe tartinele copiilor, după ce le unsese cu unt.

— Mi se pare că aş vrea şi eu o bucată, zise Susan. Pe vremea când era mică, se întorcea într-un suflet de la şcoală, ca să-şi primească felia de pâine cu unt şi zahăr negru. Luă tartina în mâna şi muşcă dintr-ansa.

— Mamă, nu ştiam că ţie-ţi place pâinea cu zahăr! exclamă Marcia.

— Sigur că-mi place, răspunse Susan.

Tartina era bună şi gustoasă, aşa că o mâncă toată, pe urmă se urcă la etaj şi intră în camera ei de altă dată. Camera era exact cum fusese şi înainte de asta, cu perdelele de la fereşti vărgatei, în pătrăţele albastre, cu aceeaşi faţa albastră de pat şi covorul de cârpe ţesute. Se aşează în fotoliul de trestie şi numaidecât simţi o destindere a nervilor şi a muşchilor, întocmai ca destinderea coardelor unei viori, exagerat de întinse. Începea să revină la situaţia normală. Simţea nevoia să doarmă, să doarmă fără sfârşit, şi să nu fie obligată nici să vorbească, nici să asculte la ce vorbesc alţii. Copiii erau în siguranţă şi nu era nevoie să se mai gândească la ei. În casa aceasta totul era în siguranţă. Se ridica în picioare şi după ce-şi scoase mantaua de blană pe care i-o cumpărase Blake, o atârnă în dulap. Când îl deschise, văzu halatul albastru de pânză care o aştepta spălat şi călcat. Îşi scoase rochia şi-l îmbrăcă, pe urmă se

întinse pe pat. Simţi salteaua moale şi groasă şi-şi aduse aminte de cum era altă dată. Imediat după aceea adormi adânc.

Când se deşteptă, văzu pe mama ei că stă plecată asupra patului. În cameră ardea lumina şi afară se făcuse întuneric.

— Am început să ne alarmam din pricina ta, zise mama ei. Nu cumva eşti bolnavă, Sue?

Se ridică încet în pat. Liniştea dimprejurul ei i se părea înspăimântătoare. Se obişnuise cu zgomotul.

— Nu sunt bolnavă, dar mă simt obosită, răspunse ea. E atât de bine, să mă văd din nou acasă.

— Cina este gata, îi spuse doamna Gaylord. Am făcut o friptură de stridii la cuptor. Copiilor le-am dat să mănânce, căci mi se păreau morţi de foame. Dragă, dar ştii că femeia aceasta, doamna… cum o cheamă, e foarte vrednică.

— Jane, răspunse Susan căscând.

— Eu nu sunt în stare să vorbesc cu cineva, întrebuinţând numele de botez, răspunse doamna Gaylord. Ia spune Susan, n-ar fi bine s-o poftesc cu noi la masă?

— Nu, căci s-ar simţi stânjenită, răspunse ea.

— Bine, încuviinţă doamna Gaylord cu oarecare îndoială. Presupun că tu o cunoşti destul de bine, ce fel de fire este. Nu e nevoie să te schimbi – rămâi în papuci, deoarece nu suntem decât oamenii casei.

Se aşezară cu toţii împrejurul mesei, şi până când tatăl ei îşi plecă fruntea şi rămase nemişcat, pentru a spune o rugăciune, John şi Marcia cu lingurile oprite la jumătate drum spre gură, se uitară la el miraţi. Ea nu se gândise până acuma, să-i înveţe să se închine, înainte de a se aşeza la masă. Mirosul tare şi plăcut al supei îl simţi în nări şi începu să mănânce mulţumită şi cu poftă.

În casa aceasta bătrânească şi tăcută, nu se întâmpla nimic neobişnuit. Părinţii ei nu prea aveau multe de spus, niciunul altuia şi nici ei. Nu o întrebară nici despre felul de viaţă pe care-l dusese până acuma, dar nici ea nu le spuse nimica.

— Lui Blake i-a părut rău, că n-a putut veni, le spuse ea în treacăt, iar doamna Gaylord ale cărei priviri alergau în lungul mesei, îi răspunse, distrată:

— Păcat că n-a venit. Dar probabil va putea să vină cu altă ocazie.

Blake îi trimitea în fiecare zi câte o telegramă şi ea îi răspundea, astfel că nu simţea lipsa lui. Gândindu-se la amănuntul acesta t, se simţea uneori dezamăgită şi chiar mirată, văzând că e posibil ca el să nu-i lipsească. Fără îndoială va veni şi vremea când va simţi lipsa lui. Într-o bună zi, sau în timpul unei nopţi, în fiinţa ei se va trezi dorul apropierii lui şi dimineaţa următoare îşi va zice: „Trebuie să mă întorc la Blake”.

Dar zilele treceau una după alta şi dorul de plecare nu se arăta. Aştepta liniştită şi fără să simtă nicio dorinţă, decât cel mult adânca plăcere pe care i-o pricinuia odihna. Într-un rând se gândi şi la fermă, dar nu se simţi îndemnată să se ducă nici cel puţin până acolo. Fără îndoială amintirea lui Mark va stărui în casa aceea şi astăzi ea nu mai dorea nimica şi pe nimenea. Simţea că ceva în adâncul fiinţei ei începe să se destindă încet şi să se libereze ca din nişte cătuşe, întocmai cum se liberează crengile unui pom de povara rodului şi încep să se ridice din nou spre lumină.

— N-ai vrea să invit pe cineva dintre prietenele tale? o întrebă mama ei. Dar clătină din cap. Ce ar putea să spună prietenelor ei?

Duminică, în Ajunul Crăciunului se duseră cu toţii la biserică şi într-o strană din faţa ei văzu pe Hal şi Lucile, cu cei trei copii aşezaţi între ei. După ce se sfârşi slujba, Lucile se repezi la ea într-un suflet:

— O, Susan, ce plăcere să te mai pot vedea! Am auzit lucruri extraordinare despre tine… Te rog, nu-mi spune că aceşti copii sunt ai tăi! Nu pari nici cu o zi mai bătrână decât erai înainte de plecare! Ia uită-te la mine… am devenit o sperietoare – atât sunt de grasă. După naşterea lui Jimmy am început să mă îngraş. Da, aceasta este singura mea fetiţă, Leora.

Susan se uită la o fetiţă mică şi palidă, care sta tăcută şi dintre toţi copiii lor, ea era singura care semăna cu Hal.

— Odinioară te-am auzit plângând şi am intrat în casă, ca să te iau în braţe, zise Susan. Tu nu-ţi mai aduci aminte.

Fetiţa clătină din cap şi Lucile începu să râdă înveselită.

— Leora este şi astăzi un copil plângăreţ, răspunse ea, pe urmă adăugă: Uite că vine şi Hal.

Îl văzu că se opreşte; un bărbat înalt, care părea sfios în faţa ei, şi care începuse să chelească. Se simţi numaidecât învăluită de amintirea lui Mark. Dacă el ar fi trăit, ea ar fi continuat să facă parte din lumea acestor oameni. Dar ea, ce ar fi devenit oare, dacă Mark ar mai fi în viaţă? Astăzi ea făcuse drum atât de lung şi era atât de departe de ei.

În timpul sărbătorilor făcu plimbări lungi în toate părţile. Iarna era foarte blândă.

— Anul acesta nu prea este omăt, declară tatăl ei, văzând copiii că se uită pe cer şi urmăresc norii. Toamna trecută am băgat de seamă că grâul este foarte rar şi veveriţele nu s-au grăbit să-şi facă proviziile pentru iarnă, căci pădurea e plină de ghindă şi de alune. Toate acestea prevestesc iarnă uşoară.

Ajunul Crăciunului se anunţă întocmai ca o zi de Octombrie, calmă şi strălucitoare de lumina blândă a soarelui. În timpul zilei se duse să vadă grădina doamnei Fontane. Casa era închisă şi porţile parcului încuiatei, aşa că trebui să treacă peste zidul scund de piatra şi apuca în lungul aleilor acoperite de frunze veştede, până când ajunse la ochiul de apă al havuzului, încadrat în frunzele scuturate ce băteau pe marginea lui la fiecare adiere. În faţa havuzului era micul Cupidon îngenuncheat şi se uita în oglinda apei. Îl examină, ca şi când nu l-ar fi văzut niciodată. Nu se mai gândise la el şi-l uitase demult, cum ai uita un copil care n-a trăit mai mult de o clipita. Existenţa statuetei acesteia era tot atât de tulbure şi de

trecătoare, şi uitându-se la ea, nu-şi aduse aminte nici cel puţin de amănuntul că odinioară o făcuse, pentru ca ea şi Mark să se poată căsători împreună.

„— Este destul de bună, îşi zise ea distrată. Pare vie, cu toate că pe vremea aceea erau atâtea amănunte în meseria mea, pe care nu le cunoşteam încă. Fără îndoială, am reuşit să prind viaţa în mişcare, dar fără să fiu conştientă de ceea ce fac”.

O răbufneală uşoară de vânt desprinse ultimele frunze de pe crengile copacilor şi le purtă în susur domol, până dincolo de statuie, ca să le aştearnă pe ochiul liniştit de apă… Trecuse atât de multă vreme, din ziua când concepuse această statuetă. Aducându-şi aminte de tot ce a fost, se simţi învăluita de tăcerile în fundul cărora nu mai tremurau ecouri.

Nici sărbătorile Crăciunului nu reuşiră s-o trezească din fundul acestor tăceri. Urmări datinile desfăşurate în familie la astfel de ocazii, dar nu participă la ele cu sufletul. După ce prima zi se termină şi se făcu noapte, se întinse în pat, gata să adoarmă, ca apoi să-şi aducă aminte că Blake nu i-a trimis niciun cuvânt. Darul trimis de el, îl găsise atârnat în ramurile pomului de Crăciun – un ceasornic de mână, de formă patrunghiulară, bătut în diamante – dar fără să fi trimis vreo scrisoare de însoţire. Îi fusese expediat de-a dreptul de la magazinul de unde-l cumpărase. Se ridică din pat şi era gata să-l cheme la telefon, dar în ultimul moment se rasgândi. Rămase îngândurată şi nehotărâtă, pe urmă fără să-şi dea seamă „fu toropită de somn şi adormi.

— Haide Susan, să intrăm în camera de la masardă, îi spuse tatăl ei a doua zi, şi să-mi cânţi ceva. În timpul din urmă n-am prea avut ocazie să ascult muzică.

Se urcă deci împreună cu el şi-i cântă melodiile pe care nu le mai cântase de ani de zile. Bătrânul sta nemişcat şi asculta., iar mâna frumoasă şi-o ridicase şi-şi acoperise gura. Obiceiul lui era ca de fiecare dată când asculta muzică, să-şi acopere gura cu latul palmei.

— Spune-mi tată, astăzi mai scrii versuri? întrebă

Susan.

— Nu; am renunţat de a mai scrie, răspunse el şi oftă îndurerat.

— Dar cred că la călătoria ta în mările din miazăzi, n-ai renunţat nici acuma? întrebă ea şi se uită la el zâmbind, în timp ce mâna dreaptă alerga pe deasupra octavelor cu notele de sus, iar stânga făcea acompaniamentul profund şi nostalgic de bas.

— Mă mai gândesc şi astăzi câteodată la ea, răspunse bătrânul şi-i zâmbi tot atât de sfios, ca un copil. Evident, cred că-ţi dai seamă că eu am fost conştient că nu voi ajunge să fac niciodată această călătorie „adăugă bătrânul cu melancolie. Pe urmă închise ochii şi ea continuă să cânte vreme de un ceasţ, fără să se întrerupă.

După ce-i cântă şi melodia lui favorita din Sibelius, se întoarse spre el. Îl văzu că se uită la ea şi că în ochii albaştri îi tremură o privire de spaimă şi spaima aceasta îi înfiora tot trupul.

— Tată, ce s-a întâmplat! ţipă ea speriată.

— Mi se pare, Susan, că în drumul meu am dat de o răscruce, răspunse el în şoaptă. Mi-am închipuit că am apucat pe drumul cel bun, dar în realitate ajunsesem într-o fundătură, din care n-am reuşit să mai ies niciodată.

— Te rog; tată, alungă gândurile acestea, zise ea şi ridicându-se în picioare, îl cuprinse în braţe şi-şi culca fruntea pe pieptul lui.

Să ajungi în pragul bătrâneţeii, să începi să înţelegi dar prea târziu, că ai apucat pe un drum greşit, ca viaţa pe care a-i trăit-o a fost numai fragmente de viaţa şi că nu ţi-a mai rămas nicio posibilitate de întoarcere… sentimentul acesta este în realitate primul pas care te apropie de moarte.

— Mi-am risipit viaţa, răspunse el în şoaptă. M-am pierdut pe mine. Anii m-au amăgit mereu, dar fără să reuşesc să fac nimic din ceea ce eram sigur că voi face.

Îngenunche alături de el şi-l ţinu strânşi, copleşită de o spaimă mult mai mare decât cea care-l cutremura pe el, căci vorbele lui o înfiorau până în adâncul sufletului.

Adevărul era acesta. Anii se scurg unul după altul; şi încolo nimic. La început te mângâi cu gândul, că mai ai vreme destulă să faci tot ce doreşti, până când într-o bună zi începi să-ţi dai seamă, că nu ţi-a mai rămas de loc.

— Dar toate acestea sunt lipsite de importanţă, declară domnul Gaylord. Lumea n-a pierdut nimica din pricina mea, ci eu am pierdut, din pricină că n-am ştiut să-mi cuceresc locul ce mi s-ar fi cuvenit în lume. Nu cred că aşa ceva ar putea să aibă vreo importanţă… dar în orice caz, pentru mine are.

— Tată, îi răspunse ea în şoaptă, stând îngenuncheată alături de el. În realitate tu încă n-ai pierdut totul.

— Dacă la sfârşit nu reuşeşti să realizezi ceea ce ai fi dorit, tot ce-ai făcut, ţi se pare lipsit de importanţă, declara el. Pe urmă desprinzându-i braţele, se ridică în picioare: În sfârşit, să nu mai vorbim.

Se depărta de ea, dar în privirile lui spaima nu se stinsese.

Spaima aceasta a tatălui ei, fu pentru ea opaiţul care-i lumina sufletul. Rămase trează în aşternut şi spaima aceasta o cutremura ca o lumină de fulgere, în scăpărarea cărora reuşi să vadă că răul de care suferea acuma, era Blake. Ea care până astăzi nu se plecase în faţa nimănuia, acceptase să se plece în faţa lui, din pricină că-l iubea. Acum îşi dădea seamă că pe Mark ea nu-l iubise niciodată cu adevărat, prin urmare Mark nu-i putuse face niciun rău. Blake însă o sugruma. Se supunea dorinţelor lui şi lăsa vremea să treacă pe lângă ea, fără să-i pese. Îl iubea şi se temea de el, şi ca să nu-l supere, admisese să facă dintr-ansa tot ce pofteşte. Acesta era motivul pentru care se simţise atât de epuizată şi sfârşită, ca de oboseala morţii. O modulase după dorinţele lui, cu mână tot atât de sigure ca şi atunci când îşi modela statuetele lui de lut, iar voinţa ei, astăzi docilă, începuse să se supună. Dar nu-şi putuse da seamă de realitate, decât în clipa când plecase de lângă el, că forma pe care încercase el să i-o dea, nu era forma sufletului ei. Îşi aducea aminte că odinioară, cu ocazia

rarelor mărturisiri ce i le făcea tatăl ei, îi spusese: „Când m-am căsătorit cu mama ta, ea era o fetiţă mică, cu obrajii rumeni şi părul blond. Abia mai târziu am constatat că este fiinţa cea mai încăpăţânată pe care a putut s-o poarte pământul. Era o femeie drăguţă şi proastă şi în orice împrejurare numai ea avea dreptate şi trebuia să faci aşa cum spunea. Femeia aceasta este în stare să îngenuncheze pe oricine se găseşte în apropierea ei. Cel puţin dacă aş fi reuşit să n-o mai iubesc…

Dar el nu încetase niciodată s-o iubească. Nenorocirea lui era, că mai iubea şi astăzi pe femeia aceasta care-l îngenunchease. Nu plecase de lângă ea, nici cel puţin pentru o singură noapte, deşi toată viaţa visase insulele din mările de miazăzi, şi îşi clădise bordeiul acela de pe marginea lacului. Seara se întorcea de fiecare dată acasă, mânat de dorinţe şi clocotind de revoltă împotriva ei.

Aşa se întâmplă întotdeauna! când nu ai puterea de voinţă, ca să poţi evada… Ea însă va trebui să plece de la Blake, dar nu ştia totuşi cum va putea să plece, căci pe bărbatul acesta îl iubea. Alte femei în locul ei, ar scutura jugul şi ar continua să trăiască fără nicio grija, dar ea nu era în stare.

Chinuită de amărăciune şi conştientă de realitatea de acuma, rămase nemişcată în mijlocul întunericului din camera ei de fată şi începu să-şi facă planul. Prezenţa lui Blake era un fel de otravă care-i pătrunsese în sânge. Începuse să-şi piardă mintea din cauza lui. Chiar astăzi se simţea în aceeaşi situaţie, şi aşa va rămâne în veci, deşi era soţia lui. Dar dragostea aceasta nebunească, ar fi însemnat sfârşitul ei, de cumva nu va reuşi să-şi vină în fire. Va trebui să se trezească, să-şi aleagă singură felul de viaţă pe care-l va duce, înainte de a fi prea târziu.

„— Vinovată!” Cuvântul acesta îi trecu prin minte, cu totul pe neaşteptate. „Acum ştiu ce a vrut să spună David Barnes. Fireşte, sunt vinovata!” Dragostea este condamnabilă, dacă admiţi să ajungă acolo unde ajunsese cu ea. Se ridică în pat şi-şi aduna genunchii sub bărbie. Ce

se va întâmpla dacă se va trezi într-o bună dimineaţă şi va constata că părul i-a încărunţit şi ca mâinile ei sunt prea slabe, ca să mai poată lucra; ce se va întâmpla dacă anii o vor amăgi şi pe ea şi se vor scurge nesimţiţi, fără să-i bage în seamă, ca să n-o trezească din somnolenţa aceasta şi să nu-i vadă cum trec? Pe urmă va veni în curând şi ziua, când va fi prea târziu, ca să mai poată începe ceva. Mâinile vor începe să-i tremure şi ochii îi vor fi împăinjeniţi.

Sari din pat şi aprinzând lumina! se examina în oglindă. Era şi astăzi tânăra şi nu pierduse nimic din vigoarea de altă dată. Mâinile ei erau aceleaşi. Putea să lucreze cu ele. Mai avea destulă vremea, chiar de aci înainte, căci surprinsese farsa perfidă a anilor ce încercau s-o amăgească, aşa că le-o va lua înainte, pentru tot restul vieţii ce-i mai rămăsese de trăit. Se opri şi se examina îndelung. Odihna şi lumina soarelui de iarna îi îmbujorase obrajii, iar trupul îi fremăta de vigoare. Ar fi preferat ca acuma să nu fie noapte. Nu mai avea nevoie de somn şi abia aştepta să se lumineze de ziuă. Dar Blake? Lui ce-i va spune? Ce altceva i-ar fi putut spune, decât singurul adevărul, că până acuma a trândăvit şi că va trebui să se apuce să lucreze? Dacă o va lua în bătaie de joc şi va încerca din nou să pună stăpânire pe ea şi să o supună voinţei lui, îşi va aduce aminte de spaima nopţilor de veghe, când se va trezi şi va constata că a îmbătrânit şi că viaţa ei s-a terminat.

Va reuşi să-şi realizeze scopul pe care-l urmăreşte. Se urcă din nou în pat şi se întinse sub plapuma caldă, ca să se gândească la Blake. Nu-l condamna şi nu-l ura, căci prevedea că nu va fi în stare niciodată să-l condamne şi nici să-l urască. Undeva, adânc în fiinţa ei, o fibră va tremura întotdeauna înfiorată de duioşie şi patimă pentru el. Reuşise pentru scurt timp să facă dintr-ansa femeie o femeie care să fie ca şi celelalte femei. Situaţia aceasta semăna cu o încăpere de la ea de acasă, în care a întârziat o vreme, dar acuma o părăseşte. Uşa acestei încăperi nu era încuiată. Putea să intre şi putea să iasă în dragă voie, dar esenţialul era să nu mai admită niciodată ca Blake s-o

încuie înăuntru. Nimenea nu va putea s-o încuie de aci înaintei, şi în nicio casă. „Eu sunt în stare să fac tot ce doresc!” exclamă ea cu glasul ridicat şi ecoul glasului ei îi alungă ultimele umbre de spaimă.

Rămase nemişcată în fundul tăcerilor nopţii şi într-un târziu adormi.

V

Se întoarseră a doua zi după Anul Nou. Blake nu era acasă.

— Stăpânul şi-a închipuit că nu veţi sosi decât cel mult peste un ceas, de aci înainte, declară Crowne şi se uită la ea, ca şi când ar fi fost un mosafir neaşteptat.

— Nu face nimic, răspunse Susan.

Avea la îndemână un ceas, în timpul căruia putea să ia din nou în stăpânire casa aceasta. Însoţi copiii până în camera lor şi aci despachetară împreună hainele ce le luaseră cu ei şi le aşezară în garderobă.

— O, eu aş dori atât de mult, să-mi pot trăi toată viaţa la ţară, declară John cu melancolie.

— Tot aşa şi eu, oftă Jane.

— Eu nu doresc câtuşi de puţin aşa ceva, se amestecă Marcia.

Fetiţa aceasta începuse să crească şi-şi însuşiise un fel extrem de precis, de a vorbi şi de a se mişca. Pe Susan o întrebase până acuma de nenumărate ori: „Când ne vom întoarce la Blake?” Pe Blake îl admira şi-l adora, din cauza atenţiilor lui intermitente pe care i le arăta. Uneori se întâmpla ca să se ocupe de ea şi să se joace împreună, ca pe urmă să o uite cu totul, zile de-a rândul. Marcia însă se ţinea mereu de el şi-i vorbea cu o vioiciune căutată, care-l făcea să se prăpădească de râs. Susan îşi zicea: „Va trebui s-o trimit la şcoală, ca să fie departe de el. Nu vreau să devină o fată în genul celor care-i plac lui Blake”. Începuse să se teamă de fetiţa aceasta a ei. În sufletul ei începuse să se revolte un instinct robust şi sănătos. În temperamentul lui Blake era ceva ce ei i se părea nelalocul lui. Omul acesta distrugea personalitatea tuturor celor care-l iubeau –, dar şi a celor pe care-i iubea el. Aştepta ca pe pirostrii,

să-i audă ecoul paşilor, când se va întoarce, dar se şi temea de întâlnirea cu el. Va aştepta aci în camera copiilor, ca să vină după ea şi s-o găsească.

Într-un târziu sosi, frumos şi impecabil, vesel şi mulţumit de întoarcerea lor. O sărută repede şi violent, cum făcea întotdeauna şi-şi simţi obrazul cuprins între palmele manilor lui reci şi catifelate.

— Susan –, sunt atât de mulţumit că te pot vedea din nou acasă! Dar cât de fierbinte îţi este obrazid! se miră el. Nu ţin câtuşi de puţin să-ţi spun, cât de încet mi-a trecutimpul în absenţa voastră, căci nu vreau să crezi că pentru mine eşti indispensabilă, deşi dintr-un anumit punct de vedere acesta este adevărul. Eu nu pot suferi sărbătorile Crăciunului! Ce faci John? Marcia, vino încoace şi dă-mi voie să te sărut.

Marcia se repezi numaidecât spre el şi Blake o ridică în braţe şi o sărută pe buze.

— Mai sărută-mă odată, Blake! stărui ea.

— Marcia! protestă Susan.

— Îi cere s-o sărute, numai din pricină că-i place cum miroase obrazul lui Blake, declară John cu dispreţ. Mi-a spus ea singură. John se oprise la oarecare distanţă şi sta cu mâinile în buzunare.

Dar Blake începu să râdă şi sărută pe Marcia a doua oară, uitându-se la Susan cu ochii sclipitori şi plini de înţeles.

— Ia spune Marcia, ai uitat paşii de dans pe care i-ai învăţat? întrebă el.

Înainte de plecare o învăţase câteva dansuri, cu mişcări rigide şi precise –, despre care el spunea că se potrivesc foarte bine cu părul ei tăiat scurt şi cu silueta ei delicată de fetiţă, care în curând va deveni codană.

— Nu… n-am uitat niciunul, răspunse ea şi începu să danseze prin cameră.

Susan îi văzu ochii lucitori îndreptaţi spre Blake şi trupul care se mlădia la tactul indicat de el. Soţul ei începuse să fredoneze o melodie repede şi bătea tactul cu talpa piciorului pe parchet. Când se opri, Marcia tremura

din tot trupul.

— Mai cântă… mai cântă! stărui ea.

— Ajunge atât, răspunse Susan. Încetează Blake, căci asta nu-i poate folosi la nimic. E destul de nervoasă, fără să mai contribui şi tu la starea ei de acuma.

— Ei îi place să danseze, nu-i aşa păpuşico?

Îi trecu mâna prin păr şi fetiţa se uită la el în extaz.

— Da… îmi place! răspunse ea în şoaptă.

Susan se întrebă: „Cum se explică puterea de fascinaţie de care dispune omul acesta?”

…În aceeaşi seară îi spuse lui Blake:

— Îi voi trimite pe amândoi la şcoală, la ţară.

— Faci cum vrei, îi răspunse el cu indiferenţă. îmbracă rochia cea nouă, Susan, cea roşie, cu fir de aur.

— Nu, dragă Blake, răspunse ea.

— De ce nu? întrebă el mirat.

— Prefer să n-o îmbrac pe aceea, răspunse ea cu glasul liniştit şi-şi scoase o rochie suplă de mătase albastră, pe care n-o îmbrăcase de multă vreme.

— Nu-mi place să te văd îmbrăcată în albastru, adăugă el nemulţumit şi se uită la ea.

— Serios! se miră ea.

— Cu toate acestea mie-mi place rochia albastră.

Nu vru să ţină seamă de felul în care se uita la ea. Era un amănunt atât de lipsit de importanţă, dar în clipa aceasta îşi dete seamă că în trupul ei începe să se furişeze din nou spaima pe care o simţise în casa părintească şi fără de care n-ar fi îndrăznit să-i stea împotrivă.

Cu această neînsemnată manifestare de independenţă personală simţi cum începe să crească în sufletul ei dorinţa covârşitoare de a lucra. Se trezi cu această dorinţă fremătându-i în suflet, întocmai cum te trezeşti sănătos, după ce ai zăcut de o boală grea; se simţi din nou bine, cu muşchii gata de a se destinde în timpul lucrului, cu mintea limpede şi nerăbdătoare. Coborî la parter împreună cu el şi Blake îi petrecu braţul împrejurul umerilor, potrivindu-şi mâna în subţioara ei caldă. Se uită la el şi zâmbi, oprindu-şi în loc pornirea de supunere de

odinioară, valul fierbinte de dorinţă ce o făcea să devină jucărie în mâinile lui şi care era puterea lui de a o subjuga. Dar acum era din nou ea însăşi, cea de altă dată.

Era gata să-i spună: „Blake, nu te superi, dacă voi începe din nou să lucrez?" dar în loc de asta îi spuse fără să clipească:

— Blake, eu voi începe să lucrez din nou. Asta se întâmplă a doua zi dimineaţă, în timpul cât steteră împreună la masă.

— La urma urmelor, de ce să nu lucrezi? răspunse el îngândurat şi ridicând cuţitul, reteză moţul oului pe care-l ţinea în mână. Acuma, după ce copiii vor pleca la şcoală, îmi dau seamă că eu nu voi mai fi de ajuns pentru tine. Această senzaţie am avut-o aseară pentru prima dată.

Se uită la el cu atenţie, ca să vadă în ce dispoziţie este, dar cu toate că tonul cuvintelor lui era neobişnuit, i se păru amabil şi bine dispus.

— Cred că va fi foarte bine, adăugă el vesel... Vei lua un colţ din atelierul meu şi-ţi voi explica secretul meu personal, de a frământa lutul. Nu-l cunoaşte nimenea până acuma şi nici nu l-aş divulga nimănui, afară de tine.

— Ai un secret al tău? întrebă ea mai mult în glumă.

— Sigur, răspunse Blake. (I se păru că începe să-i vorbească cu superioritate): Altfel cum crezi că statuetele făcute: de mine, ar putea să stea în picioare, când sunt atât de subţiri? întrebă el.

Cred că fiecare sculptor deţine un fel de secret, ceva cu totul personal, adăugă ea împăciuitoare. Îmi aduc aminte de David Barnes care-mi spunea că are şi el un secret, ascuns în statueta micului Adam din atelierul său. În dosul statuetei era un pătrăţel, pe care-l putea scoate.

— Care era secretul lui? întrebă Blake.

— Eu nu l-am controlat, răspunse ea mirată. Mi-a spus să nu scot însemnările din ascunzătoarea lor, decât după ce va muri.

— Cum adică, ai lucrat zi de zi în atelierul acela şi în apropierea ta era un astfel de secret, fără ca tu să încerci să-l vezi ce este? Când îi puse această întrebare şi se uită

la ea, sprâncenele fine îi fugiră pe frunte.

— Fireşte! răspunse ea indignată, dar Blake începu să râdă.

— Susan, iubita mea! exclamă el. Motivul pentru care eu te iubesc, este faptul ca tu nu eşti ca altă femeie!

— Nu crezi ce-ţi spun? întrebă ea.

— Ba da, declară el. Pe tine te cred întotdeauna, chiar atunci când nu cred pe nimenea. Vei lua colţul de atelier care este în apropierea fereştii.

Bărbatul acesta era atât de amabil şi atât de frumos, încât era în stare să-i spună fără înconjur ceea ce-şi limpezise demult în minte. Începu să-şi dea seamă că ea se temuse de el, când i se părea că nu este amabil şi că Blake era conştient de amănuntul acesta. Dar situaţia aceasta trebuia să se termine. Îşi luă inima în dinţi, ca să poată continua.

— Blake, un colţ de atelier n-ar putea să fie de ajuns. Eu am intenţia să lucrez în marmoră.

Marmoră! exclamă el. Adevărul este că ar fi foarte greu să poţi urca un bloc de marmoră în atelierul acesta. Iartă-mă Susan… poate ţi se va părea că sunt prea curios… dar aş vrea să ştiu şi eu ce ai de gând să lucrezi în marmoră?

În atitudinea lui nu era nicio lipsă de amabilitate; Glasul îi vibra de mulţumire şi veselie. Îl iubea foarte mult, dar în timp ce-şi croia drumul pas cu pas spre scopul ce-l urmărea, începu să-şi dea seamă că nu trebuie să-i spună nimic în legătură cu proiectele ei de lucru.

— Deocamdată nici eu nu ştiu ce voi lucra, răspunse ea.

— Exact ceea ce mi-am închipuit şi eu. Dă-mi voie să te previn, Susan, că este imprudent să începi să lucrezi de-a dreptul în marmora. Nimenea nu este în stare să facă aşa ceva… afară de doi-trei sculptori mari care fac astfel de încercări.

Mândria ei se trezi şi ridică fruntea întocmai ca un leu, când e gata să sară. „De unde ştii că nu sunt şi eu un sculptor mare?” ar fi vrut mândria aceasta să întrebe. Dar

rămase nemişcată şi se uită la el zâmbind, tot timpul cât vorbi, fără ca ea să-l audă ce vorbeşte. Totuşi era şi astăzi iubita lui şi el era iubitul ei. Dar începuse să se desprindă din viaţa fragmentară ce o trăise până acuma, să se desprindă până şi de iubirea ei, pentru a începe o viaţă nouă…

După ce ieşi din casă! dete drumul lui Bantie care se uită mirat la ea.

— Îţi mulţumesc, Bantie, dar în dimineaţa aceasta voi lua maşina cea mică pe care o voi conduce singură.

— Circulaţia este foarte aglomerată şi primejdioasă, doamnă, răspunse Bantie dezamăgit.

— În timpul acesta, dacă vei curaţi grădina, înseamnă că vei face o deosebită plăcere lui Lindiay. Se uită la el şi zâmbi, apoi se urcă la volan.

— Da, doamnă, răspunse şoferul mâhnit. Cea mai mare plăcere pentru el era s-o conducă în lungul străzilor oraşului, în părţile cele mai aglomerate, dar grădina n-o putea suferi.

Susan însă dorea să plece singură şi să descopere undeva un colţ, unde ar putea să lucreze. Trebuie să existe undeva un loc, unde se va putea refugia şi unde va putea să uite pe Blake: un garaj pe care l-ar putea închiria sau etajul unei case vechi.

Agenţiile imobiliare nu aveau nimic ce ar fi dorit ea: „Am putea să vă închidem un apartament care să aibă şi atelier”, îi spuneau unul după altul agenţii tineri şi dolofanii, cu glasul tremurând de perspectiva unei afaceri posibile.

— Nu… nu… vă mulţumesc!

— Eu nu am intenţia să trăiesc în apropierea atelierului în care lucrez. Am casa mea.

După ceasuri de alergătură, apucă spre casă, pe drumuri care înconjurau pe departe ţinta urmărită de ea. În imediată apropiere de casa lui Blake era o aglomeraţie de case mărunte în care locuiau oameni străini şi populaţia mai săracă. Câţiva bogătaşi, cum era şi soţul ei, cumpăraseră terenurile libere de pe marginea fluviului şi,

fără să ţină socoteală de apropierea sărăcimei; tăiaseră câteva străzi şi-şi clădiseră casele, încercând în felul acesta să se izoleze de locuinţele modeste ale acestora.

De astă dată fiind singură, Susan se pomeni cu totul pe neaşteptate în mijlocul labirintului acestuia de străzi înguste şi case vechi. Conducea maşina cu toată prudenţa, din cauza copiilor care se jucau în mijlocul străzii şi care se sinchiseau de automobile, tot atât de puţin, ca şi de muştele ce bâzâiau împrejurul lor. La fereşti se arătau femei care strigau copiii sau scuturau rufăria nu prea curată a aşternuturilor, iar pe scările murdare se tolăneau bărbaţi fără lucru. Blake nu se va hotăra niciodată să treacă prin cartierul acesta. Se opri în faţa unei case. La fereastră văzuse un bilet pe care scria: Apartament de închiriat.

— Pot intra să văd apartamentul? se adresă ea unui bărbat destul de simpatic, dar cu obrazul nespălat, care sta proptit în uşă.

— Treaba dumitale, răspunse omul.

Un stol de copii se repezi după ea, întocmai ca un roiu' de lăcuste.

— Să vă păzesc maşina, doamnă? Vreţi să stau eu de pază?

— Dar de ce trebuie să fie păzită? întrebă Susan.

— Pen… că, răspunse un băiat oacheş care ridică spre ea doi ochi negri şi lucitori, plini de înţeles, dacă n-o vom păzi, i s-ar putea întâmpla ceva.

— Care va să zică să dau câte un ban la zece copii, sau poate preferaţi să dau cinzeci de centi unuia singur?

Aci era o afacere serioasă de făcut, prin urmare se retraseră câţiva paşi, ca să se sfătuiască, pe urmă se apropiară din nou.

— Daţi banii lui Smikey, strigară copiii, căci pe el îl facem noi să împartă la toţi.

Smikey făcu un pas înainte; era un copil palid, cu ochii albaştri speriaţi şi-i lipseau dinţii din faţă.

— Vrei să-mi păzeşti maşina, Smikey? întrebă ea.

Dete din cap, îndemnat de ghionturile celor din

spatele lui, dar nu scoase nicio vorbă.

Intră, însoţită de bărbatul cu obrazul nespălat şi vizită apartamentul care era gol. Avea trei camere, desrărţite una de alta de pereţi subţiri, ridicaţi într-o încăpere care odinioară fusese de proporţii impunătoare. Plafonul era înalt şi împodobit de cornişe. Avea şi o consolă de cămin, de lemn sculptat, dar era stricată şi murdară. În casa aceasta Blake nu va putea niciodată să dea de urma ei.

— Crezi că mi-ar da voie să demontez pereţii despărţitori? întrebă ea.

— Treaba asta aş putea s-o fac chiar eu, se grăbi omul să-i răspundă, căci fac de toate şi sunt şi portarul casei acesteia.

— Aş vrea să-mi zugrăvească pereţii şi să vopsească duşumelele, adăugă ea.

— Pot s-o fac şi pe asta –, răspunse omul.

— Şi fereştile spălate?

— Le spală baba mea, declară portarul.

— Perfect, în cazul acesta voi lua apartamentul.

— Voi raporta la birou răspunse portarul mândru.

— Când crezi că va fi gata? întrebă Susan.

— De azi într-o săptămână, răspunse el cu convingere.

— Coborî scara murdară şi ieşi în stradă. Împrejurul maşinii se adunase un cârd de copii care o aşteptau să se întoarcă. Scoase cinzeci de cenţi din portmoneu.

— Îţi mulţumesc, Smikey, zise Susan.

— Io-te, c-a dat banul! murmurară băieţii. Cinzeci de cenţi… fain de tot!

Dispărură buluc spre fundul străzii, ducând pe Smikey între ei, întocmai ca pe o pasăre prinsă în vârtejul unei furtuni.

Trecu prin faţa a trei grupuri de case şi coti pe după un colţ, ca să ajungă în regiunea patru-unghiulară, unde ea şi Blake trăiau în mijlocul câtorva oameni bogaţi.

— Nu s-ar putea să lucrezi aici, draga mea? o întrebă bătrânul domn Kiruiaird.

Plecase la Fane Hill ca să-şi aleagă blocul de marmoră pe care voia să i-l dea.

— O, nu… aş fi incapabilă, răspunse Susan. E adorabil aici dar n-aş putea lucra nimica.

Ar fi fost incapabilă să lucreze în localitatea aceasta atât de retrasă şi urmărită de ochii blânzi şi albaştri ai tatălui lui Blake.

— E o regiune foarte liniştită, adăugă bătrânul.

— Da, e adevărat, răspunse ea cu blândeţe. Este o regiune adorabilă.

Atmosfera era caldă. Iarna trecea aproape nesimţita. Casa veche în care se născuse Blake, se vedea între copacii uriaşi care păreau adormiţi şi trăgeau să moară, deşi mugurii de pe crengile lor se pregăteau să dea frunză nouă. Nu va putea lucra aici, ci va sta fără să facă nimica, zile de-a rândul, trăgând şi ea să moară, odată cu tot ce era muritor în apropierea ei.

— Ia tot ce doreşti, zise bătrânul, deschizându-i uşa magaziei. Ţi le voi expedia… dar unde vrei să ţi le trimit?

Îi dete numărul casei şi strada.

— Nu cunosc strada aceasta. Este pe acolo vreun atelier? murmură bătrânul.

— Mi-am făcut eu singură unul, declară Susan şi începu să se plimbe printre blocurile de marmoră, şi fără să-şi fi limpezit până acuma în minte ce va face, alese patru bucăţi… o Siena, două bucăţi de Serravezza şi un bloc de marmoră neagră din Belgia.

— Să ştii că aceasta este o marfă înşelătoare, declară bătrânul domn Kinnaird şi-şi plimbă mâna palidă-cenuşie pe suprafaţa marmorei. Este tot atât de înşelătoare ca şi frumuseţea. Trebuie să fii cât se poate de prevăzătoare în timpul lucrului. Pe urmă în afară de ceea ce alesese ea, îi mai dete trei blocuri de marmoră de Paros.

„— Aci sunt ani din viaţa mea, care aşteaptă închişi în interiorul marmorei”, îşi zise Susan. Blocurile de marmoră se ridicau în faţa ei, rezistente şi grele de făgăduinţe. Anii se opriseră din mersul lor şi o înfruntau.

— Va trebui să-mi arăţi ce vei face din ele, declară

bătrânul.

Se oprise în faţa uşii deschise, înalt şi suplu, distins şi palid, tot atât de graţios şi de pur ca şi o statuie a vârstei, cum ea nu văzuse încă niciodată până acuma, o statuie pe care nu o putea iubi, dar totuşi fără să ştie nici ea de ce. Cu un gest spontan întinse mâna caldă spre el – Îţi mulţumesc din tot sufletul.

Îi apucă mâna repede, cu vârful degetelor şi şi-o retrase numaidecât. Mâna lui era rece şi-ţi făcea impresia că ţi se fărâmă între degete…

— Blake, se adresă ea în aceeaşi seară soţului ei, în timpul mesei, îţi mai aduci aminte de mama ta?

— Nu, răspunse el. Când a murit, eu aveam abia doi ani.

— Tatăl tău nu ţi-a vorbit niciodată despre ea?

— Niciodată, decât cel mult ca să-mi spună că au fost foarte fericiţi.

— El, sau amândoi?

— Mi se pare, continuă Blake uitându-se la ea cu toată atenţia, că el îmi vorbea despre ea cam în felul acesta: „Am fost foarte fericit, cu mama ta”, apoi ridicând din sprâncene, o întrebă: Crezi că nu este acelaşi lucru?

Zâmbi şi clătină din cap.

— Cu toate acestea, să ştii că este, stărui el. Dacă s-ar întâmpla ca tu să nu te simţi fericită, eu mi-aş da seamă numaidecât.

— Dar dacă eu nu ţi-aş spune nimica? întrebă Susan.

— Totuşi eu aş bănui care este adevărul, declară el cu indiferenţă.

Se uită la el îngândurată şi-l cercetă cu toată atenţia. Dar îşi dete seamă că Blake nu înţelege nimica din ceea ce ar putea fi în legăftura cu fericirea ei.

Blake nu va bănui niciodată că ceva s-a schimbat în sufletul ei. Nimenea nu va putea constata nici cea mai mică schimbare căci singura schimbare posibilă, va rămâne ascunsă în adâncul fiinţei ei. Astăzi dragostea ei era disciplinată şi nu va mai putea să-i consume energia şi s-o determine să trândăvească. După ce Blake va intra în

atelier, va pleca şi ea să lucreze. Îi spusese că a închiriat un atelier la o mică distanţă, dar el nu zisese nimica. Totuşi din ziua aceea începuse să întârzie mai îndelung, în fiecare dimineaţă, în apropierea ei. Înainte de asta, ştiind că ea va veni în atelierul său şi se va întinde pe canapea, de unde-l va urmări în timpul lucrului, sărea numaidecât din pat, nerăbdător să înceapă lucrul şi îi era de ajuns o jumătate de ceas, ca să termine cu prânzul.

Acum însă intra în fiecare dimineaţă în camera ei şi o făcea să întârzie cu dragostea lui. Încerca să-şi stăpânească nerăbdarea. Îl iubea, dar atitudinea aceasta a lui era un fel de perversitate, un fel de copilărie. Trebuia să înceapă lucrul de dimineaţă, deoarece noaptea se lăsa foarte devreme.

— Ce s-a întâmplat cu tine, Susan, protesta el. În timpul din urmă atitudinea ta faţă de mine s-a schimbat cu totul.

— Nu, Blake, nu s-a schimbat, îi răspundea ea fără nicio convingere.

— Atunci de ce vrei să părăseşti patul?

La început încercase să protesteze, dar numaidecât îşi dăduse seamă că începe să se teamă de el, de aceea îşi luă inima în dinţi şi-i spuse fără înconjur.

— Am şi eu lucrările mele, de care trebuie să mă ocup.

— Îmi pare foarte rău! declară el şi se ridică în picioare.

Îl văzu că s-a oprit lângă pat şi că-şi strânge halatul împrejurul mijlocului. Buzele îi erau subţiri şi ochii cenuşii ca de gresie, iar glasul lui i se păru rece, aşa că întinse mâna după el.

— Ştii foarte bine că tu eşti iubitul meu, adăugă ea cu blândeţe. Haide, Blake, sărută-mă.

Se plecă spre ea şi o sărută cu violenţă.

— Să nu-mi mai spui niciodată astfel de vorbe! declară el.

— Blake, tu trebuie să mă iubeşti! stărui ea.

— Eu te iubesc… dar va trebui să rămâi femeia pe

care o iubesc eu.

Ieşi din cameră şi nu se mai întoarse, cum făcea de obicei, ca să vadă dacă a terminat cu îmbrăcatul, aşa că înţelese numaidecât că e supărat. Se întâlniră la dejun şi cu toate că ea încercă să-l provoace cu privirea şi cu fel de fel de vorbe, el rămase rece şi indiferent. Odată întinse mâna spre el, dar tocmai atunci intră Crowne, aşa că trebui să şi-o retragă numaidecât.

Imediat ce termină cu masa, Blake se urcă la etaj şi ea se uită după el. Omul acesta avea elanuri nebănuite şi era în stare să fie rece ca un sloiu de gheaţă. Ar fi avut poftă să se repeadă după el, dar se rasgândi şi după ce-şi îmbrăcă pardesiul, îşi puse pălăria şi ieşi în stradă. Bantie aştepta în faţa trotuarului şi-şi duse mâna la şapcă.

— Astăzi voi face drumul pe jos, se adresă ea şoferului.

Avea poftă să meargă pe jos, până la atelierul ei propriu, fără să întrebuinţeze maşina lui Blake. Coti pe după colţ şi începu să coboare strada. În oraşul acesta erau mii de oameni pe care ea nu-i cunoştea. Dar nu se sătura niciodată să se uite la ei şi să-i urmărească.

Întâlnea italieni oacheşi, greci cu obrazul măsliniu, suedeji palizi, cehi mici de statură şi laţi în umeri, slavi cu frunţile înguste. Toţi se uitau după ea, când o vedeau trecând. Va veni şi ziua când va cunoaşte pe toţi oamenii aceştia. Toţi o urmăreau cu bunăvoinţă, căci ştiau că a închiriat ceva mai jos în stradă apartamentul de la 312. Rămăseseră cu gura căscată când văzuseră că în faţa casei se opreşte camionul cu blocurile de marmoră de la Fane Hill.

— Bucăţi de stâncă! murmurară copiii miraţi.

— Eu sunt sculptor, explică ea celor care erau în apropierea ei, şi fac statui de marmoră şi granit.

Copiii nu erau în stare să răspundă nimic la astfel de vorbe. Un singur copil făcu odată „Tii!” şi dispărură cu toţii, întocmai ca un stol de vrăbii. Atenţia acestor copii de la oraş nu putea fi reţinuta, de nimica, timp mai îndelungat, deoarece atenţia lor era atrasă de la un subiect

la altul. Era de ajuns să audă sirena pompierilor, sau maşina Serviciului de Ambulanţă, un zgomot, o înjurătură sau ţignalul unui agent de stradă, ca să dispară numaidecât.

Pe dinăuntru marea sală în care îşi avea atelierul, nu conţinea nimic altceva, decât blocurile de marmoră, sculele ei şi un scaun. După ce se aşează pe scaunul acesta simţi că e gata să se apuce de lucru. Aci nu se găsea nimica ce ar fi putut să-i stânjenească adânca dorinţă ce-i clocotea în suflet. Nimenea nu ştia de urma ei. Se uita mulţumită împrejur. Pereţii erau proaspăt zugrăviţi şi fereştile fără perdele ale atelierului străluceau. Se ridica în picioare şi începu să se plimbe prin faţa blocurilor de marmoră, oprindu-se de la unul la altul şi pipăindu-le cu mâna. În ajun plecase de acasă şi-şi cumpărase o nouă serie de scule, din cele mai fine, mai delicate şi mai rezistente. Vânzătorul magazinului îi repeta la fiecare daltă pe care i-o arăta:

— Aceasta doamnă este o piesă de dată recentă… un fel de economie în timpul lucrului, cu care se pot realiza minuni…

Dar ea le refuzase pe toate, afară de cele mai rezistente şi mai simple.

— Te rog, nu încerca să-mi vinzi fleacuri, răspunsese ea vânzătorului.

Se aşeză din nou pe scaun. Va trebui să înceapă lucrul şi să se gândească bine la ce ar vrea să facă. Dar în mijlocul atelierului acestuia, unde Blake nu intrase niciodată şi unde nu o va putea ajunge, se pomeni că a început să se gândească la el. Nu avea intenţia să plece de la el… dimpotrivă, ţinea ca totul să rămână în starea de până acuma. Dar pentru a continua această situaţie, Blake va trebui să înţeleagă necesitatea ca ea să-şi păstreze personalitatea intactă. Vor trebui să fie două fiinţe egale, fiecare completă prin ea însăşi, şi astfel iubindu-se cu atât mai mult, datorită acestei plenitudini. Va încerca zi de zi, să-l facă să înţeleagă ceea ce urmăreşte ea.

— Voi reuşi să-l conving, îşi zise ea categoric. Eu

reuşesc întotdeauna, ceea ce doresc să fac.

Gândurile îi alergară înapoi, spre anii care trecuseră. Până acuma nimic nu fusese mai presus de puterile ei. Când se gândea la ceva şi simţea dorinţa de a realiza acest ceva, dorinţa ei era ca şi împlinită. Se vedea pe sine, fată tânără şi preocupată de o mulţime de amănunte pe care le realiza cât se poate de bine, fără să ţină seamă, şi fără să se gândească anume, că o parte din aceste preocupări le-ar putea abandona. Pe vremea aceea îi spusese lui Mark, că-şi doreşte totul. Dar astăzi toate aceste multiple necesităţi se limpeziseră într-o mare şi unică dorinţă a vieţii ei ample: necesitatea inexorabilă de a lucra. Până acuma fusese plecată în vacanţă, împreună cu Blake, o vacanţă de dragoste, dar astăzi se întorsese acasă. Pentru ea vacanţa aceasta… fusese oare căsătoria? Nu ştia nici ea tocmai limpede.

„— Probabil femeile cu temperamentul meu nu pot trăi căsătorite”, îşi zise ea. Motivul că ea nu putea să ducă viaţă de femeie căsătorită, nu se datora lui Mark şi nici lui Blake, ci numai temperamentului ei. Ceva nedefinit din adâncul fiinţei ei, se cerea să rămână cu totul aparte şi nu putea suporta niciun fel de legătură de unire cu cineva. În cazul când această eventualitate ar fi fost întemeiată – cum şi era de fapt – obligaţia impusă de ea soţului ei, era imposibilă de satisfăcut, nu numai pentru el, ci pentru oricare dintre bărbaţi. Gândindu-se la aceste amănunte, se simţi copleşită de un sentiment de singurătate, cu totul necunoscut până acuma.

„— Blake, Blake!” murmură ea chinuită.

În clipa aceasta ar fi dorit să-i simtă mâna, să simtă apropierea şi prezenţa lui, în sfârşit orice ar fi putut să alunge convingerea aceasta că ea este predestinată să treacă singură prin viaţă.

„— N-aş fi ştiut niciodată ce înseamnă fericirea, dacă nu m-aş fi căsătorit, dacă n-aş fi avut copiii aceştia cu Mark şi dacă n-aş fi avut ocazie să-mi dau seamă, ce înseamnă să fii iubita lui Blake”. Este aceeaşi veche poveste, gândi ea melancolică. Trebuia să aibă tot ce-i

putea oferi viaţa, dar nici acest tot nu o putea mulţumi. Mai rămânea partea aceea ascunsă din sufletul ei care era întotdeauna singură. „Va trebui să rezist până la capăt”, gândi ea. „Astăzi mă cunosc destul de bine”. După moartea lui Mark, voinţa ei o îndemnase să lucreze – voinţa, voinţa aceasta neadormită. Îşi scoase sculele şi începu să le aşeze la îndemână: ciocanul frumos şi greu, dălţile cu tăişuri fine, creioanele şi hârtia – atârnă pe pereţi coalele uriaşe de hârtie şi îşi ascuţi creioanele. Pe urmă se aşeză din nou pe scaun şi începu să examineze blocurile acestea incomparabile de marmoră, dar fără să se gândească la altceva, decât la Blake. Ar fi vrut să se întoarcă într-un suflet la el, să-l vadă ce face, să se convingă că este mereu al ei. Dar se stăpâni. Pe Blake îl va iubi şi de aci înainte din tot sufletul, dar iubirea aceasta nu va putea niciodată să însemne sfârşitul ei. Viaţa lor comună va trebui să devină ceva ce va întrece cu mult proporţiile lor, ceva care să depăşească iubirea însăşi. Ar fi fost incapabilă să facă abstracţie de personalitatea ei, deoarece oricât s-ar fi străduit, în realitate o parte din sufletul ei rămânea totuşi departe. Această parte a sufletului ei ar fi însemnat să moară, dacă ar fi rămas neîntrebuinţată, şi moartea aceasta i-ar fi înveninat toată existenţa. Va. trebui ca de aci înainte să-şi aducă mereu aminte de spaima prin care a trecut în timpul sărbătorilor.

La amiază, când se întoarse acasă, era frântă de oboseală, dar puterea de voinţă începuse să reacţioneze.

Se pregăti să înfrunte supărarea lui Blake, şi ar fi fost gata să-i spună: „Blake, poate ar fi fost mai bine să nu mă căsătoresc cu tine. Dar aşa sunt eu şi aşa trebuie să fiu, şi chiar dacă tu nu mă vei mai iubi, eu totuşi va trebui să rămân şi de aci înainte, aşa cum sunt cu adevărat”.

Dar Blake nu era câtuşi de puţin supărat. Ieşi din salon ca s-o întâmpine la intrare şi-i zâmbi tot atât de fermecător, ca şi în primele zile ale dragostei lor de odinioară.

— Ai fost mulţumită cu dimineaţa pe care ai petrecut-o la atelier, Susan? întrebă el, şi fără să mai aştepte

răspunsul, adăugă: Eu am petrecut o dimineaţă adorabilă… ceva a contribuit la inspiraţia mea. Cred că pentru mine e util să încep să te detest! Vorbea pe un ton atât de amabil, încât Susan începu să râdă uşurată.

— M-ai detestat, Blake, spune drept?

— Puţin, răspunse el înveselit. Dar acum te iubesc din nou. Haide, să vezi ce-am lucrat!

O apucă uşor de braţ, tocmai de deasupra cotului, şi o conduse la etaj. „Ce mă face să fiu atât de caraghioasă şi atât de gravă?" se întrebă Susan. „El m-a uitat imediat ce am ieşit din casă. Cum voi reuşi să mai lucrez mâine?"

Deschise uşa atelierului şi se pomeni faţă în faţă cu o pisică furioasă, modelată în lut. Parcă se desprindea din piedestal, cu spinarea arcuită şi părul zbârlit, cu unghiile răşchirate, plină de graţie şi de eleganţă.

— O, Blake! exclamă Susan.

— E admirabilă, nu-i aşa? întrebă el nerăbdător.

Îi voi pune numele Femeia.

Începu să râdă şi o copleşi de sărutări. Ea – şi pierduse toată dimineaţa gândindu-se la el. Nu va mai face niciodată aşa ceva, şi în timpul sărutului acestuia care nu se mai termina, o pornire sălbatică începu să tremure într-însa, împotriva acestei slăbiciuni de care nu se va mai lăsa robită.

Începuse, înainte de toate, să lucreze la blocul de marmoră neagră belgiana, deşi ştia că este un material înşelător, deoarece dimineaţa următoare în atelier apăruse o negresă uriaşă care umbla cu paşi tot atât de nesimţiţi ca şi o tigroaică. Deschise uşa şi o închise domol în clanţă. Susan care sta îngândurată şi aştepta, o văzu întocmai cum ar fi văzut o fantomă de vis. Negresa era o africană de rasă pură. Pielea neagră de pe ea lucea ca sticla şi gura mare era ca două felii roşii dintr-o portocală despicată. Trupul, deşi uriaş, era puternic şi elastic.

— Aveţi nevoie de o doamnă care să facă curăţenie? întrebă ea şi glasul de alt îi tremură întocmai ca o violă. Eu fac curăţenie şi spăl în casele oamenilor de condiţii mai bune, din strada vecină.

— Te rog, apropie-te, răspunse Susan. Spune-mi cum te cheamă.

— Eu sunt Delia, răspunse negresa şi apropiindu-se de ea, se aşează pe un bloc de marmoră albă, apoi zâmbi şi buzele roşii îi fugiră în susul unui şirag de dinţi albi şi lungi. Până acuma nu mi s-a întâmplat niciodată, să curăţ bucăţi de stâncă! adăugă ea şi începu să râdă.

— De unde ai venit? întrebă Susan. Cine eşti dumneata? Cine au fost înaintaşii dumitale?

— Eu n-am avut înaintaşi, răspunse Delia.

— Dumneata trebuie să fi venit de undeva, stărui Susan. Bunicul dumitale…

— Bunicul meu a fost în slujba unei familii din Virginia. A venit de dincolo de mare; aşa spunea întotdeauna. Tatăl meu a pribegit spre miazănoapte.

— Bine, dar dumneata unde te-ai născut? întrebă Susan din nou şi se gândi cum de africană aceasta nu poartă nicio urmă de contact cu albii, pe pielea ei neagră.

— Eu m-am născut chiar aci la Noo Yauk, răspunse ea veselă, şi aci estem şi acuma. Altceva n-am ce-ţi spune, pe urmă făcu o pauză şi începu să se gândească. Într-un rând m-am măritat cu un adevărat nigger alb „dar ce să-ţi spun… pentru mine a fost prea alb. Mă bătea de mă frângea. În orice caz era un netrebnic. Nu l-am mai văzut de ani de zile. Data viitoare mă voi mărita cu unul care să fie negru, dar nu mai ajung să mă gândesc la aşa ceva, din pricina copiilor, căci am şase şi cel mai mic n-a împlinit încă un an.

„— Marmora belgiană, fireşte”, gândea Susan, fără s-o audă ce-i spune. Sta nemişcată şi se simţea impresionată de formidabila prezenţă a acestei negrese. Se uita la liniile sinuoase ale trupului ei, la umerii ei masivi, la sânii uriaşi şi la şoldurile pline.

— Dacă-ţi voi plăti de două ori atât cât câştigi cu curăţatul odăilor, adm îţi să fac câteva desene după dumneata? întrebă Susan.

— Cum adică, numai pentru că stau pe scaun?

— Exact.

— Nu sunt îmbrăcată, ca să mă vadă lumea. Rochia aceasta este un fel de zdreanţă pe care o întrebuinţez numai în timpul lucrului.

— Nu ţin câtuşi de puţin să fii îmbrăcată.

— Cum adică… să mă dezbrac?

— Dacă n-ai nimic împotrivă, declară Susan. Delia se ridică în picioare şi clătină din cap:

— Nu se poate aşa ceva… până acuma nu m-am dezbrăcat niciodată în faţa unei doamne.

— Pe urmă se opri şi începu să se gândească, chinuită de ispită: Nu s-ar putea să păstrez ceva pe mine?

— Da, sigur că se poate, răspunse Susan.

— Nu vrei să încui uşa? Susan întoarse cheia în broască.

— De, ofta Delia. Nevoia de bani la ce nu te îndeamnă! întoarce capul încolo, sufleţelule.

Susan se uită în altă parte.

— Gata, exclamă Delia. Dar să ştii că mă simt caraghioasa rău.

Se aşezase pe un bloc de marmoră albă de Paros, cu mâinile sprijinite pe genunchii enormi şi negri, cu capul plecat înainte şi cu umerii repeziţi în jos.

— Cât sunt de caraghioasă, murmură ea din nou. Susan n-o mai auzea. Începuse să deseneze pe foile uriaşe de hârtie, pe care le atârnase ieri pe pereţi. Luă în mână câteva creioane, dar pe urmă renunţă la ele şi începu să lucreze cu o bucată de cărbune poros. Delia se uita la ea.

— Aşa arat eu, sufleţelule? se auzi glasul plângător al negresei. Văd că m-am lăbărţat şi nu mai am nicio formă.

— Eşti splendidă, răspunse Susan în şoaptă. Splendidă… o femeie splendidă… Respira şuierător, căci era nerăbdătoare să înveţe pe dinafară liniile trupului ei, pentru a putea începe lucrul în marmoră. Desenă ceasuri întregi.

— A început să-mi fie foame, se auzi ca de la mari depărtări glasul Deliei. De obicei eu mănânc mai devreme.

Susan se uită la ceas. Trecuse demult de amiază.

— O, te rog să mă ierţi! exclamă ea. Scoase

portmoneul şi-i întinse un bilet de bancă.

— Ia banii aceştia şi după ce te îmbraci, du-te şi mănâncă bine, zise ea.

— Să vin să fac curăţenie, doamnă?

— Da, răspunse Susan. Vei veni mâine. Până atunci scândurile vor fi pline de grămezi de piatră.

Se uită vreme îndelungată la desenele pe care le făcuse. Pe urmă le luă şi le rupse bucăţi. Mâinile ei lacome de lucru ştiau acum pe dinafară toate curbele trupului negru al Deliei şi nu mai avea nevoie de desene. Acestea n-ar putea decât să o stânjenească în timpul lucrului. Desenele reprezentau pe Delia, dar acum ea vedea ceva mai mult decât pe negresa care îi pozase. Va lucra de-a dreptul în marmoră, căutând să dezgroape nu numai pe Delia, ci pe fiinţa aceea neagră care ascultase chemarea vieţii şi venise ca sclavă din Africa, pentru a împrumuta picătura ei de sânge negru, de care era nevoie pentru a întemeia o nouă Americă.

În ziua aceasta începu să cioplească statuia neagră şi uriaşă care mai târziu trebuia să devină celebră, a unei negrese care sta pe scaun, cu genunchii depărtaţi, ţinându-şi în palmele manilor sânii grei şi îndureraţi. O desprinse din blocul de marmoră, de la prima lovitură de ciocan şi de daltă şi o numi Americană Neagră.

…Ridică privirea şi se uită nemulţumită împrejurul ei. În atelier nu se mai vedea. Se făcuse noapte. Întunericul negru începuse să se închege împrejurul ei prin atelier şi întunericul acesta îi lua din mână trupul solid şi mult mai negru al statuei. Nu mai vedea suprafaţa marmorei, dar o putea pipăi. Cel puţin de n-ar fi venit noaptea atât de devreme, ca să întrerupă cu întunericul ei valul de certitudine al viziunei ce tremura într-însa. Rămase o vreme în mijlocul întunericului şi pipăi cu mâinile conştiente fiinţa aceasta care era acuma în stăpânirea ei. Pe urmă îşi scoase halatul, îşi îmbrăcă pardesiul şi după ce-şi puse pălăria, ieşi în stradă şi se îndreptă spre casă. Sufletul îi zburda de mulţumire, deşi braţele o dureau. Senzaţia aceasta care-i cânta acum în suflet, era mai

plăcută decât orice, chiar decât dragostea – era senzaţia realizării.

Un amănunt i se păru straniu şi se gândi îndelung la el. În apropierea lui Blake nu era în stare să facă nimica, şi tot aşa când se simţea urmărită de privirile tulburi ale bătrânului domn Kinnaird, dar cu toate acestea nu o supară de loc, prezenţa altora. Într-o dimineaţă văzu chipurile unor copii străini care se uitau la ea pe fereastră şi apropiindu-se de ei constată că s-au urcat pe ciubucăria zidului şi se ţineau cu degetele de canatul fereştii.

— Veniţi înăuntru, dacă vreţi, le spuse ea.

Copiii veniră grămadă şi intrară pe uşă suflând din greu şi înghiontindu-se unul pe altul, ca să-şi facă loc şi întinzând capetele peste umerii celor care apucaseră înaintea lor.

— Eu voi continua să lucrez, declară Susan şi copiii rămaseră cu ochii căscaţi la ea. Capul negresei era acum desprins din blocul de marmoră şi începuse să lucreze la conturarea umerilor robuşti.

— Tiii, ia te uită, se auzi un glas răguşit, e o negresă.

— O fi pentru un mormânt, îi răspunse un alt glas de copil. Eu am trecut odată printr-un cimitir şi am văzut o mulţime de îngeri ciopliţi numai din piatră.

— O negresă nu poate fi înger, se auzi un alt glas supărat. Îngerii este albi. I-am văzut odată într-un film de Crăciun, la Radio City!

Copiii nu întârziară mai mult de câteva minute, care fură pline de emoţie. Pe urmă se auziră şoapte: „Haideţi să plecăm; aici nu este nimica!” şi plecară grămadă, căci văzuseră tot ce era de văzut. „Prezenţa lor nu mă supără cu nimica”, gândi Susan. Ochii lor atât de vii şi lipsiţi de orice pornire critică, nu o speriaseră de loc. Începu să fredoneze: „Aceasta va fi o glorie a mea… o glorie a mea, aceasta va fi!” Adânca mulţumire de altă dată începea să i se strecoare în toată fiinţa, întocmai cum ploaia binefăcătoare pătrunde până la cele mai adânci rădăcini ale unui pom însetat. Nu încercă nici să înţeleagă şi nici să se mire de efectul acestei senzaţii. Se mulţumea să fie

conştientă de prezenţa ei, fără s-o mai analizeze.

I-ar fi plăcut să se poată duce într-un suflet la Blake şi să-i împărtăşească mulţumirea ei de acuma. Când doi oameni se iubesc, mulţumirea unuia trebuie să bucure şi pe celălalt. Dar tocmai acuma Blake era furios, din pricină că prima expoziţie a moderniştilor fusese ridiculizată de unul dintre directorii muzeului.

— Bine, dragul meu, încercă ea să-l liniştească, sunt atâţia critici cărora le-au plăcut lucrările expuse. Se aşezase la masă, cu un vraf de ziare de dimineaţă împrejurul său, şi începuse să-i cetească dările de seamă despre deschiderea expoziţiei din ajun. Cetea fără nicio ezitare frazele pline de laudă şi meşteşugit făcute: „o extraordinară şi impunătoare uşurinţă”, „captarea totală a abstractului”, „se aşază printre fruntaşii mişcării noastre moderniste”. Dar după toate laudele acestea, veni articolul pe care bătrânul Josepb Mart îl scrisese în ziarul Times. Astfel când ea se întoarse acasă, trepidând de mulţumire, îl găsi furios.

— Aş putea să-i răspund pe acelaşi ton, repetă Blake supărat. Cum îşi permite să spună despre lucrările mele, că sunt superficiale? Sunt pretenţioase, asta mai merge… căci au fost făcute anume să fie pretenţioase! Dar omul acesta este un caraghios bătrân. Are pretenţia să facem şi astăzi copii după Michael Angelo şi după sculptura greacă. Nu este în stare să-şi dea seamă că în epoca lor au fost şi aceştia moderni, şi tocmai acesta este motivul pentru care s-au putut impune contemporanilor lor. Un artist este obligat să interpreteze epoca în care trăieşte… căci numai pe aceasta o cunoaşte.

— Dragul meu, gândeşte-te, este un moşneag, şi numai el singur!

— Nu este admisibil să existe niciunul care să fie atât de stupid! Afară de asta el este un om cu multă trecere. Ziarul Times n-ar fi trebuit să-i acorde atenţie. Gura lui Blake era contractată şi sprâncenele încruntate. Era incapabil să stea o clipă liniştit şi alerga de colo până colo prin cameră.

— Cred că va trebui să-l dau în judecată, pentru defăimare, repetă el de câteva ori la rând.

— Blake, nu fii caraghios! exclamă Susan. Ce-ţi pasă ţie de ceea ce crede el?

— Îmi pasă, pentru că ştiu că dreptatea este de partea mea! protestă el.

Îşi închipuia că nu va fi în stare să uite această apreciere niciodată. Vreme de o săptămână rămase întunecat şi nu era în stare nici să mănânce, nici să lucreze ceva. Pe urmă, într-una din zilele următoare, când ea însăşi era aproape de capătul răbdării, primi o scrisoare de la Paris. Femeia îngenuncheată fusese respinsă de juriul salonului.

— Fire-ar ai naibei să fie, cum îndrăznesc să facă aşa ceva! zise Blake, dar fără să pară câtuşi de puţin impresionat. Se uita la ea şi zâmbi.

— Cred că lucrarea mea n-a fost destul de bună, răspunse ea liniştită şi începu să păturească scrisoarea. Susan abandonase Femeia îngenuncheată, lucrarea aceea pe care o făcuse pe vremea când începuse să se îndrăgostească de Blake.

— Nu te impresionează de loc? întreba el curios.

— Sigur că mă impresionează, răspunse Susan, dar nimic nu mă va putea opri să lucrez şi de aci înainte, în orice caz însă, adăugă ea, presimt că între mine şi Feneia aceea îngenuncheată nu mai este niciun fel de legătură.

De, la urma urmelor cred că şi în afacerea asta trebuie să fie amestecată politica. Tu eşti străină… – şi francezii sunt atât de exclusivist!… Afară de asta, Susan, tu eşti femeie… şi nu se poate să te aştepţi…

Ce anume să aştept? întrebă ea calmă.

Să fii tratată cu aceeaşi măsură ca un bărbat, şi de zile întregi i se întâmplă să-l vadă pentru prima dată râzând.

— Nu te supăra din pricina asta, Susan, sfârşi el cu obişnuita lui amabilitate, iar Susan constată – fără să se mire şi fără să încerce să înţeleagă motivul – că se simte mai uşurat oarecum.

Veni primăvara şi se gândi că până acuma ea n-a înţeles niciodată ce înseamnă o primăvară. La ţară primăvara sosea cu o mulţime de prevestitori. Zăpada se topea şi apa începea să se scurgă în nenumărate şuviţe subţiri; ramurile de răchită începeau să dea muguri şi de sub aşternutul de frunze veştede răsadurile crude se repezeau spre lumină, iar vânturile domoale începeau să bată din altă parte, ca să oprească suflul iernii şi să-l alunge. Dar aci la New York astăzi era iarnă şi într-o bună dimineaţă te trezeai că a sosit primăvara, fără să se mai anunţe. În fiecare dimineaţă pleca la atelier şi în strada aceasta începu să cunoască numele a o mulţime de vecini. Portarul acela cu obrazul murdar era Dinny King şi într-una din zile doamna King coborâse la parter şi intrase în atelier, în braţe cu doi copilaşi gemeni. Stete şi se uită la Susan, cum lucrează, fără să zică nimica, iar când să plece, declară:

E bine, că ai timp de ajuns să te ocupi şi cu aşa ceva. Tocmai îi spuneam lui Dinny. Dar eu n-aş fi în stare, căci am atâta treabă pe cap.

Cunoştea pe Larry şi Pietro şi Slavga, iar Smikey sta din când în când de vorbă cu ea şi-i spunea şi numele celorlalţi băieţi, întinzând spre ei degetul mic şi murdar.

Cei doi de colo sunt copiii lui Connigan şi tatăl lor a murit. După nume sunt Minty şi Jim. Jim a fost la o casă de corecţie… aşa să ştii… Cela de colo este Izzy – dar cu băiatul acela nu ne jucăm în fiecare zi ci numai atunci când ne vine pofta.

Nu se supără, că nu vă jucaţi cu el? întrebă ea curioasă.

— Treaba lui, răspunse Smikey dispreţuitor. Când se întâmpla să fie singur, Smikey era întotdeauna îndrăzneţ.

Află o mulţime de întâmplări, datorită fragmentelor de conversaţie ce se auzeau de la fereştile caselor din vecini, din răbufnelile loviturilor grele şi plânsul stăpânit, din alergătura medicilor şi preoţilor care intrau şi ieşeau. Într-o dimineaţă pe marginea trotuarului văzu un trup zdrobit şi un agent de stradă se lupta din toate puterile, să

oprească mulţimea curioşilor îngrămădiţi împrejurul său.

— Este bătrâna doamnă Brooks, de la etajul cel mai de sus, îi explică tânărul Micky King. Spunea mereu că într-o bună zi se va arunca pe fereastră şi io-te că s-a aruncat. Maică Doamne, ce o mai ura tatăl meu; dar acuma după ce a murit, nu-i mai poate face nimica.

Era o zi strălucitoare şi atât de plină de primele miresme ale primăverii, încât probabil nenorocita aceasta cu părul cărunt, care zăcea zdrobita de pietrele trotuarului nu o mai putuse suporta şi-şi pusese capăt zilelor.

— Aş putea să-ţi fiu cu ceva de folos? întrebă ea pe agentul care sta de pază.

— Nu doamnă… cel mult să chemaţi pe diavolii aceştia de copii. Se îngrămădesc împrejurul meu, de parcă ar fi venit la un spectacol pregătit anume pentru ei.

— Haideţi cu mine copii, zise Susan. Ne vom duce cu toţii la dugheana din colţ, să luăm câte o îngheţată.

Apucă înainte şi după ce-i numără, plăti vânzătorului pentru fiecare câte o îngheţată. Când se întoarse la atelier, găsi trotuarul deşert. Agentul îşi făcea rondul şi lumea circula indiferentă, trecând peste locul unde abia adineaori zăcuse trupul zdrobit al bătrânei doamne Brooks.

Ascunsă în mijlocul freamătului acestuia de viaţă, continuă să lucreze cu stăruinţă, fără să se grăbească şi fără să-şi piardă vremea, preocupată ceasuri de-a rândul şi în fiecare zi de viziunile ei. Pleca de acasă dimineaţa, când străzile străluceau de lumina soarelui de primăvara, şi după ce lăsa sculele din mână, ieşea din nou ca să regăsească serile limpezi ale aceleaşi primăveri în drumul spre casă. Uneori câte o răpăială de ploaie pe tăbliile fereştilor o făcea să ridice fruntea pentru o clipă, şi zgomotele străzii se stingeau, până când ploaia înceta şi copiii se repezeau din nou emoţionaţi şi alergând pe urma şuvoaielor mărunte de apă din rigole şi săltau într-un picior împreujrul dulbinelor tulburi.

Zi de zi Susan cioplea marmora şi sculpta, fără să ostenească, desprinzând câteodată bucăţi din blocul de marmoră sau lucrând tot atât de fin ca şi când ar fi

întrebuinţat o pensulă, dacă se întâmpla să nuanţeze linia buzelor, genele pleoapelor, sfârcul sânilor, conturele unui genunche sau al gleznelor. Pe la începutul verii termină statuia Americanei Negre.

Oprindu-se în timpul cât făcea curăţenie, ca să se uite la statuie, Delia începu să râdă de se cutremura din tot trupul.

— Nu mi-ar veni de loc la socoteală, dacă eu aş semăna cu negresa aceasta. A fost adevărată uşurare pentru mine, când mi-aţi spus că o veţi face din capul dumneavoastră!

Făcu o pauză şi se uită gravă şi masivă, ca să adauge:

— Sufleţelule, n-aş vrea să-şi închipuie cineva despre mine, că nu m-am purtat ca o doamnă!

— N-avea nicio grijă, Delia, nimenea nu-şi va închipui despre statuia aceasta, că te reprezintă pe dumneata, răspunse Susan.

— Da, doamnă, nimenea nu-şi va închipui, declară Delia. Şi tocmai, de aceea mă simt şi eu mulţumită.

Acum era convinsă că această statuie nu este decât cea dintâi dintr-o serie întreagă ce va urma de aci înainte şi al căror număr nici ea nu-l ştia încă. Dar împrejurul ei i se părea că vede cohorta ca de umbre a acestor statui. În fiecare zi descoperea câte un obraz care putea să fie săpat în blocul de marmora. Dintre acestea alese pe o suedeză care împreună cu soţul ei ţinea un restaurant din apropiere. N-aveau pe nimenea care să le dea ajutor şi făceau împreună treaba la bucătărie, spălau vasele şi serveau clienţii care se aşezau la măsuţele lor acoperite cu muşama albă, vărgată cu pătrăţele roşii. Dacă s-ar fi întâmplat ca oamenii aceştia să fi emigrat mai demult în America, astăzi ar fi plugărit undeva în reuşiunile Statelor din partea de apus, mânând jugul de boi în lungul brazdelor. Într-una din zile intră în localul acesta şi găsindu-i în dosul tejghelei lor de smörgåsar, se adresă femeii:

— Îmi dai voie să mă aşez pe scaun şi să te desenez pe dumneata şi soţul dumitale, în timpul lucrului?

— Fără îndoială, răspunse femeia înveselită, căci nu cred că ar putea să ne facă vreun rău; ce zici Gus?

— Nici vorbă, răspunse bărbatul care ducea în braţe un morman de farfurii.

Timp de două săptămâni intră în fiecare zi ni restaurantul lor, unde-i urmărea în timpul lucrului, desena şi-i asculta ce vorbesc. La sfârşitul acestor două săptămâni, rupse toate desenele şi începu să cioplească în marmora de Paros aceste două siluete pe care le numi Americani din Miazănoapte. Îi făcu îmbrăcaţi în costume suedeze primitive şi după atitudinea pe care o aveau, păreau că au adus cu ei toate rămăşiţele civilizaţiei lor străvechi. Trupurile lor erau înalte şi zvelte, iar trăsăturile obrazelor încremenite de bătaia vânturilor aspre de la miazănoapte.

Într-una din zile Smikey intră singur în atelier, căci pe afară era zăduf, şi după ce se aşează pe scaun, se uită îndelung la capul pe care începuse să-l desprindă din blocul de marmoră la care cioplea.

— Acesta este Gus, nu-i aşa? Seamănă foarte bine cu el, decât că e mult mai mare.

Dete din cap şi continuă să cioplească, desprinzând bucăţi mari de piatră albă.

Blake se purta tot timpul încântător faţă de ea. Probabil acum erau mai puţin uniţi decât fuseseră înainte de asta, dar totuşi dintr-un anumit punct de vedere, mai aproape unul de altul. În timpul zilei fiind departe unul de altul, seara se întâlneau şi stăteau de vorbă mult mai nerăbdători, decât atunci când ar fi fost toată ziua acasă. Petrecându-şi fiecare clipă împreună, nu puteau avea prea multe de vorbit. Se cunoşteau unul pe altul în toată intimitatea şi-şi exprimau gândurile mai mult prin contactul imediat şi prin mângâieri, decât prin cuvinte. Totuşi cuvintele erau mijloace de exprimare mult mai precise. Prin urmare nu era nicio pierdere sau în orice caz o pierdere aproape neînsemnată, în viaţa lor comună, din ziua când începuse să plece dimineaţa de acasă. Probabil va fi bine, să aibă grijă ca seara să plece de la atelier mai

devreme.

Intro seară se întoarse acasă cu picioarele umflate şi braţele ţapene, dar nu părea de loc obosită, căci avea un corp superb. Fusese prea slabă, dar acuma trupul ei luase din nou rotunjimile vigoarei de altă dată. Urcă scările în fugă, făcu o baie şi îmbrăcă repede o rochie ruginie de nuanţă blândă. Pe urmă coborî să întâlnească pe Blake. Probabil şi atitudinea lui Blake faţă de ea se schimbase în timpul din urmă, dar ea nu voia să ţină seamă de această eventualitate. Acum nu mai venea, cum făcea odinioară, s-o găsească în camera ei. Nu-i mai prepara baia, nici nu-i peria părul şi nici nu-i mai alegea rochia pe care s-o îmbrace. O aştepta ceremonios în salon, ca să coboare. De astă dată când se apropie de el, ca să-l sărute, el o sărurtă uşor şi mai mult din fugă. Dar de amănuntul acesta nu vru să ţină socoteală. Afară de asta îl găsi cetind un volum despre sculptura yugoslavă. Se aşeză pe canapea, alături de el, şi îşi strecură mâna în palma lui, ca să stea astfel nemişcaţi unul lângă altul, până când veni Crowne, ca să-i anunţe că a dat la masă. Nu vru să-şi pună niciun fel de întrebări în legătură cu el, căci ştia dinainte că dacă va capitula şi se va supune dorinţelor lui, ar fi însemnat să fie din nou copleşită: de asiduitatea, de emoţiile şi pretenţiile lui stăruitoare, de a acapara toată atenţia ei pentru el. Începuseră să se depărteze puţin unul de altul, dar depărtarea aceasta era necesară, căci altfel ar fi fost pierdută.

Mâncară singuri şi după aceea îl ascultă cu atenţie, când începu să-i spună despre felul în care şi-a petrecut ziua” iar după ce se ridicară de la masă, se urcară împreună la etaj şi începu să examineze lucrările lui cu atenţie, înţelegând imediat ce a urmărit şi ce a realizat. Blake începuse să lucreze cu râvnă. Acesta nu era genul ei de a lucra, dar totuşi recunoscu imediat frumuseţea linilor suple, ochii prelungi şi pleoapele languroase ale siluetelor care lui îi plăceau şi pe care le executa cu atâta pricepere.

— Aceasta este frumuseţea matematică, exprimată în forme omeneşti., îi spuse ea şi văzu că este încântat. Ai

reuşit să prinzi ceva de esenţială valoare, adăugă ea entuziasmata, dar nu numai din cauză că Blake îi era drag, ci şi pentru că era convinsă de adevărul vorbelor ei.

În timpul iernii ce veni după aceea, aceeaşi iarnă când făcu statueta de gips a Marciei, începu să modeleze şi statueta Soniei Pavlovna, dansatoarea rusă care scosese pe toată lumea din minţi. Lucra foarte repede. În timp de o lună termină statueta Marciei, pe care o făcuse înaltă şi subţire, cu capul plecat şi părul aspru căzut împrejurul obrazului mic, cu braţele subţiri împreunate. Era Marcia în persoană, impresionabilă şi emoţionată, cu trupul tot atât de slab ca şi al unei pisici, dar plină de graţie.

Marcia începuse să-şi manifesteze dorinţa de a studia dansul, şi după Crăciun, din ziua când cunoscu pe Sonia stăruia în fiecare zi:

— Nu mă mai trimite la şcoală, mamă; dă-mi voie să învăţ dansul. Dansul adevărat, aşa cum îl dansează Sonia.

— Sonia este o proastă, declară John cu convingere. Nu ştie nici să cetească cumsecade… cel puţin eu n-am văzut-o niciodată deschizând o carte.

— Nici mie nu-mi plac cărţile, se grăbi Marcia, să răspundă şi începu să-şi muşte unghiile. Cărţile sunt întocmai ca oamenii morţi. O, mamă, dă-mi voie să învăţ dansul, te rog, te rog!

— Fetiţa aceasta ar trebui să înveţe dansul, îi spusese şi Sonia. Venea adeseori la ei, seara la masă, căci nu primea să danseze mai mult de trei ori pe săptămână. Afară de asta Blake începuse să-i facă portretul în celebra lui teracotă, portret care nu semăna cu nimic ce făcuse până acuma, şi dansatoarea era atât de impresionată de faptul că se vedea pe sine cum creşte şi prinde forma în mâinile lui, încât nu mai părăsea atelierul cât era ziua de lungă.

După ce termină lucrarea, Susanei i se întâmplă pentru prima dată ca să nu-i placă ce a făcut. Se opri în faţa statuetei care părea că zboară şi nu zise nimica. Blake aştepta, convins că-i va spune cuvinte de apreciere.

— Sunt drăguţă? Cred că da! exclamă Sonia

entuziasmată.

Se aşezase pe canapeaua enormă din atelierul lui Blake, cu genunchii ridicaţi sub bărbie, cu trupul vânjos şi numai muşchi, îngrămădit sub faldurile uşoare ale rochiei albe de satin cu care era îmbrăcată.

— O, Blake, eşti un geniu! Mă plac atât de mult în statueta aceasta pe care ai făcut-o după mine!

— Mi se pare că statueta are o greşeală, declară Susan şi se simţi cuprinsă de nelinişte.

— Cum adică, ce vrei să spui? întrebă Blake.

Îşi uită că sunt soţ şi soţie şi că se mai iubeau şi astăzi. Îşi uita că ea este o femeie care stă de vorbă cu un bărbat. Nu vedea decât imaginea plastică, ce reprezenta pe Sonia. Statueta aceasta purta marca personalităţii lui Blake care nu reuşise să facă abstracţie de sine însuşi, nici să facă pe Sonia aşa cum era cu adevărat. Pentru prima dată instinctul său dăduse greş în întrebuinţarea materialului cu care lucrase. În clipa aceasta îşi dete seamă că eforturile lui Blake vor fi întotdeauna stânjenite de pornirile lui proprii. Orice ar fi făcut, lucrările lui trebuiau să fie aşa cum era el însuşi, căci altfel capacitatea lui de artist nu putea realiza nimic. Talentul acesta nu avea nicio amploare, dar era totuşi extrem de subtil.

— Asculta Blake, eu cred că materialul plastic nu se potriveşte pentru a putea face pe Sonia, zise Susan şi se uită la dansatoare. Examinează forma capului şi a trupului – lutul nu este materialul adecvat pentru a le reda. Formele ei sunt glyptice. La amănuntul acesta m-am gândit până acuma de mai multe ori. Genul dansului ei este glyptic – vreau să zic că ai putea face o serie întreagă de atitudini după ea, dar în marmoră sau piatră – înţeleg o piatră dură, cum ar fi de pildă cea de Heptonwood. Ea nu este o formă delicată, aşa cum ai făcut-o tu, ci o siluetă rezistentă şi forţa dansului ei derivă tocmai din acest element. Ai atenuat impresia reală, ca să poată fi susţinută în lut, dar cu toate acestea lutul nu este destul de rezistent, pentru a conţine personalitatea ei. Viziunea pe care ai urmărit-o, ţi-a scăpat printre degete.

Constată imediat că vorbele ei l-au revoltat şi că a început să clocotească.

— Tu eşti atât de preocupată de sculptură, încât nu mai poţi vedea nimic altceva, răspunse Blake. Dar afară de asta trebuie să ştii, că mie nu-mi scapă nimenea, când vreau să-i fac portretul.

— Nu uita că mie-mi plac lucrările tale, Blake! se grăbi Susan să adauge.

— Aceasta de aci este cea mai bună dintre toate lucrările mele, declară el.

— Marcia este mult mai bună, răspunse Susan. Era gata oricând să râdă, să glumească şi să facă haz, dar niciodată nu făcea aşa ceva, când era vorba despre lucrările lor. Meseria aceasta necesita sinceritate nelimitată. Dansatoarea se uita la ei mirată. Ochii prelungi şi apoşi îi luceau în mijlocul obrazului oacheş şi colţuros.

— Dumneata nu recunoşti pe Sonia în lucrarea aceasta? se adresă ea Susanei cu totul pe neaşteptate.

— Nu, răspunse Susan. Statueta aceasta nu vorbeşte cu glasul dumitale. Când mă opresc în faţa unei statui, mi se pare că o aud întotdeauna vorbind, dacă se întâmplă să fie ruptă din viaţă. Dar statuia aceasta este mută.

— Eu totuşi o voi trimite Academiei, declară Blake.

— Blake, de ce te-ai supărat pe mine? îl întrebă ea.

— Nu sunt de loc supărat, răspunse el şi zâmbi., uitându-se la Sonia. Cel mult mă distrează.

Privirea lui însă era îmbibată de furie şi Susan o văzu, aşa că fu cuprinsă şi ea de o furie neaşteptată.

— Sonia, vrei să pozezi pentru mine? întrebă ea fără să ezite. Îţi voi face silueta în marmoră, pentru a dovedi lui Blake ce înţeleg eu cu ceea ce i-am spus adineaori.

— Şi dumneata! exclamă Sonia şi începu să râdă cu râsul ei rusesc şi sonor. La urma urmei de ce nu? Cred că ar avea haz, dacă m-aţi face amândoi.

— Haideţi să plecăm undeva, zise Blake pe neaşteptate. M-am săturat să stau acasă.

Plecară la un local de noapte, unde Blake se ducea adeseori, şi-l urmări în timp ce dansa cu Sonia. Dansul lor

era atât de adorabil, încât rămase pierdută, cu obrazul sprijinit în palme, încântată şi mută în faţa mişcărilor lor desăvârşit de frumoase. Când se întoarse la masă şi-i adresă o întrebare mută, ridicând uşor din sprâncene, Susan îi răspunse:

— Prefer să te urmăresc pe tine şi Sonia, dacă aţi vrea să dansaţi din nou, îi răspunse ea.

— Nu eşti sinceră, declară Sonia şi se uită la ea cu ochii mari.

— Dimpotrivă, e foarte sinceră, interveni Blake. Trebuie să recunoşti Susanei această calitate... este o femeie prea simplă, pentru a fi capabilă să mintă. Probabil ştii, draga mea, că tu nu eşti câtuşi de puţin subtilă.

Văzu că nu mai este supărat şi se simţi mulţumită. Afară de asta era adevărat că ea nu era femeie subtilă. Creierul ei nu elabora gânduri subtile, nici repezi şi nici cu uşurinţa cu care vorbea Blake şi prietenii lui. Gândurile ei se ridicau încet şi nesimţite, din cele mai ascunse străfunduri ale fiinţei ei, din inimă şi din toate fibrele trupului. Gândurile acestea nu erau transmise de pulsaţia sângelui spre creier, decât foarte încet şi târziu, şi numai ceea ce era limpezit în viziunea ei, aşa că nu simţea nevoia să-şi formuleze în cuvinte ceea ce a simţit, decât în cazuri extreme şi numai atunci când era obligată. Ridică ochii spre Blake şi-i zâmbi:

— Mai dansaţi odată împreună, îl rugă ea. Sunteţi adorabili, când dansaţi.

Se ridică în picioare şi începu să râdă.

— O, Susan, exclamă el. Soţia mea desăvârşită!... Haide, Sonia!

Începură să danseze şi de undeva din tavanul sălii un snop de lumină tremură pe deasupra lor, alegându-i anume din grupul celorlalţi dansatori. Spectatorii din sală recunoscură imediat pe Sonia, şi Blake se simţea mulţumit că poate fi văzut împreună cu ea. Trăsăturile obrazului său erau reci şi grave. Părea că nu vede şi nu simte pe nimenea în apropierea lui, dar Susan care-l cunoştea atât de bine, era conştientă că pleoapele lui coborâte şi

expresia aceasta de indiferenţă, erau tocmai o dovadă că este pe deplin conştient de tot ce se petrece împrejurul său. Orchestra începu să cânte o melodie stinsă şi melancolică, anume pentru ei. Acum toată lumea îi urmărea cum dansează. Iar Susan începu să deseneze pe dosul listei, cu creionul pe care-l ceruse de la chelnăr, trăsăturile mobile şi liniile viguroase ale Soniei pe care o va face în marmoră. Schiţa aceasta era începutul Dansatoarei Ruse din viitorul ei Cortegiu American.

În aceeaşi seară, când se întoarseră acasă, intră numaidecât în salon, dar după ce trecu pragul, se întoarse mirată, văzând că ei întârzie atât de mult. La intrarea hallului plin de umbră văzu pe Blake întinzând braţul după Sonia, şi atrăgând-o spre el, o sărută cu violenţă, întoarse capul şi se apropie repede de cămin. În clipa următoare îi văzu şi pe ei că intră, râzând.

— Te rog, sună să ne aducă ceva de băut! zise Blake.

I se părea că focul nu dă nicio căldură, deşi Crowne îngrămădise o mulţime de lemne uscate în vatră şi acestea începuseră să ardă vâlvătaie... Blake şi Sonia! Ei nu se simţeau câtuşi de puţin stânjeniţi de sărutul de adineaori. Prin urmare acesta nu putea să fie primul lor sărut.

— Da, imediat, răspunse ea ca prin vis şi întinse mâna spre sonerie, conştientă numai de faptul că Blake îi poruncise să sune.

Se aşeza pe marginea canapelei şi întinse mâinile spre flăcările din cămin. Îi era frig şi ar fi vrut să se încălzească. Crowne aduse o tavă cu sticla de whisky. şi sifonul, dar nu umplu al treilea pahar, ştiind că ea nu bea niciodată.

— Crowne! strigă ea. Vreau şi eu un pahar, te rog toarnă-mi!

— Da, doamnă, răspunse valetul mirat.

— Nu vi se pare că e frig? întrebă Susan.

— Mie nu mi-e frig, răspunse Sonia râzând. Mie mi-e cald întotdeauna. Ah, mi-e atât de somn, adăugă ea şi-şi ascunse un căscat în dosul mânii cafenii. Blake, după ce voi mai bea un pahar, te rog să mă conduci acasă. Susan,

mâine la orele zece voi veni la dumneata, bine? M-am gândit şi aş dori să mă faci în marmoră. Marmora va dura o veşnicie, nu-i aşa? După ce voi fi ţărână şi portretul pe care mi l-a făcut Blake, va ajunge cioburi ca orice oală de pământ, marmora va rămâne.

— Bine, ne-am înţeles! răspunse Susan.

Nu… ei nu se simţeau câtuşi de puţin stânjeniţi. Prin urmare nu era primul lor sărut.

Întinsă în patul din camera ei, aştepta ca Blake să se întoarcă de la hotelul unde locuia Sonia. Sosi numaidecât, fără să fi întârziat şi se aşeză pe marginea patului ei. Atitudinea lui era atât de firească, purtarea atât de încântătoare (la orele trei de dimineaţă el era întotdeauna încântător), încât nu-i veni să-l întrebe: „Ce nevoie aveţi, tu şi Sonia, ca să vă sărutaţi unul pe altul?”

Dacă i-ar fi pus această întrebare, ar fi ridicat din umeri, ar fi râs şi ar fi luat-o în bătaie de joc:

„— Cred că nu eşti geloasă? Un sărut, Susan, nu înseamnă nimica. Eu îţi dau voie să săruţi pe cine pofteşti”.

Iar dacă i-ar fi răspuns cu toată sinceritatea sufletului:

„— Eu nu doresc să sărut pe nimenea, afară de tine”, ar fi început din nou să râdă şi i-ar fi spus:

„— În cazul acesta, sărută-mă!” şi s-ar fi plecat spre ea, ca să-i primească sărutul.

Dar nu-i va spune nimica, căci acuma nu se simţea dispusă să-l sărute.

— Ascultă, Susan, Blake are dreptate, spunea Sonia. Începuse să danseze şi în jurul ei fluturau fragmente de continuă conversaţie, în timp ce-şi schimba poza statica, cu alta subită şi perfect conturată: Dumneata eşti o femeie atât de simplă.

— Serios! răspunse Susan. N-am avut niciodată timp să mă gândesc la acest amănunt. Începuse să deseneze repede, siluetă după siluetă.

— Uite, aşa este Blake, declară Sonia şi începu să danseze, făcând paşi nervoşi şi abreviaţi, încercând în felul acesta să exprime cu mlădierile trupului, caracterul lui

Blake. Dintr-un anumit punct de vedere îţi sugera pe Blake, fără ca să semene câtuşi de puţin cu el. Susan se opri şi aşteptă.

Era incapabilă să mai continue cu desenul, şi nu ştia cum ar putea prinde aceste atitudini ale Soniei. Urmărindu-i mişcările, îşi aduse aminte că nu s-a gândit până acuma niciodată să facă portretul lui Blake. Pe soţul ei nu şi-l putea imagina în marmoră. În toată fiinţa omului acestuia era ceva fugar, ce nu putea fi imobilizat şi nici prins. Sonia dansa cu mişcări repezi şi luând atitudini fugare şi de staccato.

— Iar aceasta eşti dumneata… Sonia se opri, scutură trupul şi începu să facă mişcări încete, adânci şi elementare, dar puţin rigide.

— O femeie, tot atât de simplă, ca şi un copil – lipsită de vanitate şi lipsită de cochetărie. Blake este un om cochet… dar Susan nu este de loc. Ea este o femeie melancolică, dar nu-şi dă seamă de acest amănunt. Nu e tristă din pricina ei, ci din pricină că ştie cât de tristă este în fond viaţa şi că mulţumirile ei sunt numai trecătoare. Tristeţea este realitatea fără sfârşit, la temelia căreia se aşterne durerea, iar cei care înţeleg aceasta, înseamnă că se vor bucura de linişte.

Susan însă nu o asculta. Desena cu maximul de repeziciune pe care i-o permitea bucata de cărbune ce o ţinea în mână, trăgând linii negre şi îndrăzneţe, în felul ei personal de a face un portret. Ea nu făcea schiţe niciodată. Trăgea linii masive, tridimensionale, iar în timp ce desena, în faţa ochilor ei juca mereu silueta, aşa cum se va desprinde din marmoră.

— Gata, atât îmi ajunge! exclamă ea. Am reuşit să fac ce am urmărit.

Sonia se opri şi apropiindu-se de ea, îi luă din mână maldărul de foi pe care desenase.

— Cât de mult se deosebeşte felul în care mă vezi dumneata! exclamă dansatoarea. Care dintre acestea este Sonia? Pe cine să cred, pe Susan sau pe Blake? Care sunt eu cea adevărată?

Susan nu-i răspunse şi nici n-o auzi. Trecu printre blocurile de marmoră, ca să aleagă unul de formă cilindrică. Toată dimineaţa nu se gândise nici cel puţin o singură dată, că seara trecută Blake sărutase pe Sonia. Sau în cazul cel mai rău, durerea tulbure ce o simţise undeva în fundul fiinţei ei, astăzi nu mai putea fi evocată.

Dar într-o dimineaţă din luna Mai, Mary trezi fără nicio mila acest incident în amintirea ei. Susan tocmai termina primele trei siluete ale Soniei pe care le sculpta într-un bloc de marmoră. Fiecare, siluetă reprezenta o parte din Sonia şi toate trele împreună reprezentau pe Sonia întreagă: Sonia în elanul unei atitudini statice adorabile, de o graţie plină de îndrăzneală; Sonia în atitudine rigidă, cu braţele încrucişate, bătând din picioare, Sonia cu trupul frânt, ca o ramură de salcie. Era cea mai grea lucrare pe care o executase pana acuma, deoarece spaţiul făcea şi el parte din ansamblu. Conturele siluetelor nu aveau niciun punct de contact, dar desprinzându-se din masa centrală a coloanei, fiecare mişcare se topea în cea următoare, aşa că legătura se stabilea între ele prin însăşi continuitatea mişcării. Susan reuşise să modeleze liniile acestei mişcări cu o simplitate rudimentară şi făcuse din Sonia nu o femeie, ci personificarea unui dans.

Mary veni la ea în timpul prânzului.

— Sunt în drum spre casă, declară ea. Afară de asta săptămâna viitoare mă îmbarc, căci trebuie să plec la Paris. Firma Parsdale & Poore mă trimite ca să fac o serie de schiţe. De obicei pleacă domnişoara Blume, dar acuma sufăr de apendicită, aşa că am avut noroc.

Era mai slabă decât până acuma şi foarte elegantă, îşi scoase batista şi după ce şterse scaunul de praf, se aşează.

— Iei masa împreună cu Michael? Nu v-am văzut de multă vreme pe niciunul, declară Susan. Tocmai lucra la curba piciorului Soniei care era ridicat în aer şi n-ar fi vrut să se întrerupă.

— Michael! răspunse Mary. Ştii că e supărat pe mine.

— Cu alte cuvinte vrei să spui că v-aţi despărţit? întrebă Susan şi ridică privirea.

— Nu ştiu ce vrei să înţelegi cu vorbele acestea, răspunse Mary examinându-şi mâinile mici şi cafenii, cu unghiile roşii: Cum să ne despărţim, când noi n-am fost niciodată împreună?

— Eu nu ştiu cum anume, declară Susan după un timp de ezitare, deoarece nu cunosc niciun amănunt în legătură cu viaţa pe care o duceţi voi amândoi. Văd însă că nu v-aţi căsătorit împreună şi nici cu altcineva nu v-aţi căsătorit niciunul dintre voi.

— Căsătoria… mereu căsătoria! exclamă Mary. Părea că a pierdut cu totul sfiala care o caracteriza înainte de asta, sau probabil numai în aparenţă. Vorbea foarte mult şi repede, cu întreruperi şi gesturi nervoase.

— Ascultă Susan, tu ai fost mereu obsedată de problema căsătoriei. Îţi închipi că femeile nu sunt în stare să trăiască, fără a fi căsătorite.

— Este una dintre condţiunile de a trăi, răspunse Susan cu blândeţe.

— Dacă se va întâmpla ca eu să mă căsătoresc, continuă Mary cu îndrăzneală, atunci să ştii că această căsătorie va fi o simplă afacere. S-ar putea chiar să mă căsătoresc. Până când mă voi întoarce, mă voi putea decide. Totul depinde de anumite împrejurări.

— Michael a avut destulă răbdare, răspunse Susan şi începu să modeleze un muşchiu în marmoră, cu atâta fineţe, încât părea că nu a făcut nimica, doar că se vedea o uşoară conturare, ca şi când marmora ar fi fost piele întinsă.

— Michael nu are nicio legătură cu afacerea asta. Glasul lui Mary era limpede şi fără adâncimi, aproape tăios, din pricina indiferenţei cu care vorbea.

— Cu el nu mă voi căsători pentru nimic în lume. Dar dacă mă voi decide, atunci să ştii că mă căsătoresc cu Bennyfield Rhodes.

Susan se opri şi se întoarse spre sora ei.

— Eu n-am auzit până acuma niciodată de omul

acesta, declara ea.

— Chiar dacă n-ai auzit, el totuşi este un cineva, răspunse Mary şi cu vârful ascuţit al unghiilor, întocmai ca nişte scobitori, începu să bată în braţul fotoliului. Este principalul acţionar al Societăţii noastre.

Susan lăsă sculele din mână. Era îngenuncheată pe duşumele şi întorcându-se spre Mary, o examina cu severitate.

— Cum adică, acesta este motivul pentru care te căsătoreşti cu el? întrebă ea.

Pentru prima dată avu ocazie să constate că ochii frumoşi şi negri ai lui Mary erau impenetrabili deşi se uitau la ea. Ochii fetei acesteia erau atât de negri, încât pupila nici nu se vedea.

— Motivul pentru care mă căsătoresc cu el, mă interesează numai pe mine, răspunse Mary.

— Unde l-ai cunoscut?

— Vine destul de des la magazin.

— Ce vârstă are?

— Nu are încă şaizeci… dar pare mult mai tânăr.

— Michael trebuie să fie furios, declară Susan.

Se simţi uşor înfiorată de un fel de silă. Oamenii nu mai au niciun fel de simţ al ruşinii, dacă ar fi să-i judeci după faptele lor. Un vag sentiment de echilibru şi de blândeţe dispăruse cu totul din sufletul lor. O singură clipă i se păru că simte lipsa lui Mark.

— Am fost cât se poate de sinceră faţa de Michael, se auzi glasul limpede şi aspru al lui Mary. Nu i-am ascuns nimica. I-am dat tot ce puteam da din fiinţa mea. Dar ştie că nu m-aş fi putut căsători niciodată cu el.

— Dar de ce, Mary?

Mary îşi scoase pălăria şi după ce-şi netezi părul scurt, şi-o puse din nou, dar ceva mai spre stânga. Apoi deschise poşeta şi scoţându-şi pudriera, îşi trecu puful în lungul nasului scurt şi drept. După ce termină, o băgă din nou la loc şi închise poşeta cu zgomot.

— Ascultă Susan, femeia care se va mărita cu Michael, va trebui să renunţe la toate dorinţele ei. Michael

nu este omul capabil de concesii. Ar fi trebuit ca eu să fac parte din însăşi fiinţa lui. Ori eu nu mă împac cu aşa ceva. Nu vreau să fac parte din fiinţa nimănui.

— Nici chiar dacă-l iubeşti?

— Nu, oricât l-aş iubi. Aş fi incapabilă să suport o astfel de situaţie. Tu nu te gândeşti niciodată, ci te mulţumeşti cu ceea ce-ţi pot oferi simţurile şi intuiţia. Tu treci prin viaţă, pipăindu-ţi drumul de pe o zi pe alta. Tu umbli cu ochii închişi şi sunt sigură că nu-i vei deschide niciodată. Eu însă m-am obişnuit să fac planuri şi să-mi întrebuinţez mintea. Simţurile nu înseamnă nimica, dacă ţii cont de viaţa practică, de fiecare zi. Dacă m-aş fi căsătorit cu Michael, n-aş fi ştiut niciodată care este situaţia mea reala şi nici de ce sume de bani dispunem. Dacă se va întâmpla să moară mama lui, s-ar putea să moştenească ceva, dar după cât văd, femeia aceasta are de gând să trăiască o sută de ani. Cu felul lui de a lucra, nu va reuşi niciodată să câştige ceva din pictura.

— Ai putea să continui şi tu cu slujba pe care o ai, nu-i aşa? întrebă Susan. Se gândea acuma la Michael, tânărul acela de odinioară care venise în camera ei de la mansardă şi începuse să se deseneze pe sine însuşi, galopând spre Tramp-s Wood.

— Da, aş putea, dar nu vreau, declară Mary. După ce mă voi căsători, nu voi mai lucra. Dacă nu se poate să nu mai lucrez, atunci prefer să rămân nemăritată.

Susan luă din nou dalta şi ciocanul în mână. Simţea nevoia să lucreze, să lucreze din toate puterile, căci fusese cuprinsă de o furie neaşteptată.

— Femei ca tine, începu ea cu glasul stăpânit, femei ca tine ne dau înapoi cu secole întregi. Pentru noi nu este alta speranţă, decât să ne obişnuim să luăm tot ce ne poate oferi viaţa.

Lovea cu ciocanul, cutremurată de furie. Lăsase piciorul delicat şi cioplea partea de jos a soclului. Atelierul se cutremura de loviturile ei. Dar dincolo de furia aceasta, Susan era pe deplin conştientă de ceea ce făcea. Mâinile ei alergau grăbite, mânate de instinct.

— Eu nu pot suferi femeile care nu se gândesc la altceva, decât să exploateze un bărbat până la ultima limită. Gândeşte-te la Lucile şi la bietul Hal! îşi închipuie că este o femeie respectabilă. Dar nu-şi dă seama că pe bietul Hal l-a stors până când n-a mai rămas nimic de el. Toată viaţa omul acesta n-a făcut altceva, decât să o întreţie. Lucrează de dimineaţa până seara, ca s-o poată hrăni şi îmbrăca, iar seara când se întoarce acasă, îi ajută să spele vasele şi să culce copii, căci ea e ostenită. Aceasta este viaţa pe care o duce el. Dar nimenea nu ştie ce fel de om este Hal în realitate. Nici el însuşi n-a avut niciodată vreme să se gândească la aşa ceva. Ai dreptate Mary, nu te căsători cu Michael. Cred că faci un gest nobil, refuzând să te măriţi cu el. Probabil dacă-şi va da seamă, că nu te vei căsători niciodată cu el, va reuşi să te uite şi va rămâne ceea ce este cu adevărat: un mare pictor. Ar fi păcat ca acest mare talent să se piardă, numai pentru ca tu să încetezi de a mai lucra şi să trăieşti fără să faci nimica.

Cuvintele acestea îi scăpau de pe buze în timpul intermitenţelor dintre loviturile de ciocan. Dar glasul lui Mary se auzi liniştit şi rece, întocmai ca apa unui izvor:

— Susan, teoriile tale nu sunt bune de nimica. Nimenea nu poate afirma că are totul, nici chiar tu. Făcu o pauză, pe urmă adăugă cu glasul liniştit: Nu ai nici cel puţin pe Blake… el aparţine Soniei. (Se ridică în picioare): În sfârşit, n-am avut intenţia să-ţi spun aşa ceva, căci nu este o afacere care să mă intereseze pe mine. Am ştiut de iarna trecută. Toată lumea ştie, afară de tine. Am adus vorba despre afacerea asta, numai pentru a-ţi dovedi că n-ai dreptate. L-ai pierdut şi pe el. Nu se poate să ai tot ce doreşti, cu toate că tu ţi-ai închipuit mereu că se poate.

Nu putea să-i răspundă nimica. Cuvintele lui Mary deschiseseră o prăpastie adâncă la picioarele ei. Nu mai avea puterea să ridice ciocanul, să lovească dalta şi să desprindă bucăţi din blocul de marmoră. Lăsă sculele din mână şi în mijlocul camerei acesteia în care ecoul cuvintelor de adineaori se stinsese, îşi simţi gura uscată ca o iască.

— Tu m-ai urât întotdeauna… pentru ce? În gura uscată îşi simţi limba ca o curea.

— Nu, Susan, eu nu te-am urât. În cuvintele ei răstite părea că tremură o umbră de milă. Îmi pare rău; de tine. Toată lumea cunoaşte pe Blake Kinnaird, mult mai bine decât l-ai putea cunoaşte tu. Tocmai acesta este motivul care m-a mirat atât de mult – şi cu toate acestea ai trăit destul de mulţumită – că această căsătorie durează de trei ani, nu-i aşa? Sonia este prima femeie despre care am auzit că se vorbeşte…

— Se fac trei ani în Iunie… Glasul Susanei se stinse în şoapte. Fusese o zi strălucitoare, ziua aceea când ea şi Blake se prezentaseră împreună la micul Oficiu de Stare Civilă din Paris şi se căsătoriseră. Presimţise că va trebui să se căsătorească cu el, aşa că nu mai ezitase.

— Michael tocmai spunea mai zilele trecute, că nu s-ar fi aşteptat ca această căsătorie să dureze atât de mult. Adevărul este că tu nu eşti tipul femeii predestinate pentru Blake, dragă Susan, căci tu eşti o femeie foarte simplă. Nu ai nicio asemănare cu oamenii aceştia între care trăieşti.

Mai sta şi acuma în genunchi şi se uita la Mary. Probabil sora ei avea dreptate. Ea era o femeie simplă, prea simplă pentru un bărbat ca Blake… pentru orice bărbat. Îi spusese şi Sonia că este o femeie simplă. Numai Mark nu-i spusese niciodată că pentru el ar fi o femeie simplă. Dar el nu fusese altceva, decât un copil care murise de tânăr. Iar ea însăşi era incapabilă să înţeleagă subtilităţile inteligenţei şi să se ridice la înălţimea lor. Trăia prea adânc în realitate… sau prea adânc cufundată în visuri.

— Ei, la revedere Susan. Mary se plecă şi-şi lipi obrazul rece de obrazul lui Susan. Nu te zbuciujna zadarnic şi nu te gândi la ce se va întâmpla de aci înainte. Negresa aceea de colo este adorabilă… trebuie să-ţi spun că ai făcut progrese, dragă Susan.

Presimţea că Mary îşi dă toată silinţa să fie amabilă faţă de ea, dar acuma era prea târziu. Se ridică în picioare.

— La revedere, Mary. Îmi pare rău de cuvintele ce ţi

le-am spus… fireşte, tu vei şti mai bine cum trebuie să procedezi.

Mary se îndrepta spre ieşire, zâmbind şi cu pasul sigur, cu buzele gurii mici încleştate şi când dete să iasă, îi răspunse.

— Da, sunt convinsă că ştiu mai bine decât oricare altul.

După plecarea lui Mary, se aşeză pe scaun şi se gândi îndurerată la scena sărutului dintre Blake şi Sonia din seara aceea. Ce însemnase sărutul acela, cum de putuse interveni între ei şi de ce? Ea n-avea de unde să ştie. Dacă Blake nu iubea pe Sonia, atunci ce nevoie avea s-o sărute? Nici la întrebarea aceasta nu putea răspunde. Prin urmare Blake o iubea.

„— Va trebui să-l întreb”, îşi zise ea cu inocenţă.

Nu era în stare să se mai gândească la altceva. Chiar dacă s-ar fi priceput cum să procedeze, ar fi fost totuşi incapabilă să-l urmărească. Dar chiar dacă ar fi fost capabilă, ea nu avea timp de pierdut, ca să-l urmărească în cursul zilei. Trebuia să vadă de propriile ei lucrări.

Se uită la ceas. Ar fi vrut să se întoarcă numaidecât acasă şi să întâlnească pe Blake. Dar la această oră, era unu după amiază, el nu putea să fie acasă. Când nu era ocupat cu lucrul, nu venea niciodată acasă la masă, iar acuma începuse să facă pregătiri pentru o nouă expoziţie. Ştia despre el că speră şi este convins că după această expoziţie, o parte din lucrările lui vor fi probabil cumpărate pentru muzeu. Oftă şi scoase din buzunarul halatului un pacheţel cu sandvişuri pe care Crowne i-l întindea în fiecare dimineaţă, cu toată demnitatea.

— O, îţi mulţumesc, Crowne, îi spunea ea de fiecare dată şi băga pacheţelul în buzunar. Într-un rând valetul o întrebase: „Nu aţi prefera doamnă să vă trimitem masa la atelier?” Dar ea, speriată că servitorii ar putea să vină cu tăvile lor şi s-o deranjeze în timpul lucrului, se grăbise să-i răspundă: Nu Crowne, prefer sandvişurile, căci mie-mi plac.

Mâncă sandvişurile ce le avea cu ea, apoi se duse şi

se plecă sub robinet, unde bău o gură de apă. Pe urmă se opri câteva clipe, gândindu-se ce să facă, dar nu putu să se hotărască pentru nimica, şi se apucă din nou de lucru, ca ceva mai târziu să înceapă să se gândească: „Ceea ce lucrez eu acuma, este trupul Soniei... Cum de sunt în stare să fac aşa ceva?” Întârzie câteva clipe, ca să înceapă din nou. Mult mai adânc decât viziunea aceasta a Soniei, se zbuciuma dorinţa ascunsă de a continua şi de a termina lucrul început. Statuia aceasta nu era Sonia. Era opera ei proprie.

Stând la masă în sufragerie, Blake îi povesti despre decepţia ce o avusese cu bătrânul Joseph Hart, când încercase să-l convingă că bucăţile de teracotă pe care le face el, nu sunt „simple jucării de argilă”. După ce termină cu ce avea de spus, Susan îl întrebă:

— Atâta este tot, Blake?

— Dragă Susan, cred că este de ajuns pentru o singură zi, răspunse el mai uşurat, acuma după ce reuşise să-şi descarce sufletul. Nu părea să se fi schimbat câtuşi de puţin, faţă de ceea ce fusese înainte de asta. În timpul cât el vorbise, Susan îl urmărise pe ascuns, pentru a se convinge dacă în sufletul lui a intervenit vreo schimbare. Căci fără îndoială dragostea aceasta nouă trebuia să lase vreo urmă asupra lui. Dar îl văzu că se uită la ea cu aceiaşi ochi cenuşii şi limpezi, iar mâna care scutura cenuşa din ţigară nu-i tremură niciodată, şi nu constată vreo schimbare nici în felul sărutului cu care o primise la întoarcerea acasă. În camera ei se simţise îndemnată să îmbrace rochia de fir, înainte de a coborî la masă. Era atârnată în dulap, mătăsoasă şi lucitoare. Dar îi fu ruşine să recurgă la astfel de mijloace; totuşi nu îmbrăcă nici rochia albastră care lui nu-i plăcea, îmbrăcă o rochie simplă de pânză şi-şi netezi părul lung, adunându-şi-l la spate, cum făcea întotdeauna. Dar el nu băga de seamă, căci era nerăbdător să-i spună ce i s-a întâmplat.

— Te-am întrebat, pentru că aş vrea să-ţi spun şi eu ceva, zise Susan.

Rămăseseră singuri pentru câteva clipe. Tocmai se

servise salata şi mai aveau câteva minute, până când Crowne trebuia să apară din nou.

— Ce anume? întrebă Blake şi ridică sprâncenele fine spre ea. În glasul lui însă nu se simţea niciun fel de spaimă.

— Mary a fost astăzi pe la mine, începu ea. Şi mi-a spus că tu şi Sonia sunteţi îndrăgostiţi unul de altul. E adevărat, Blake?

Constată că l-a luat prin surprindere. Lăsă furculiţa din mână şi-şi şterse gura cu şervetul.

— Cum se poate ca Mary să-ţi spună aşa ceva? întrebă el.

— Informaţia aceasta i-a scăpat în timpul conversaţiei ce am avut-o cu ea, răspunse Susan, tot atât de liniştită ca şi până acuma. Ea n-a venit ca să te bârfească. Şi sunt convinsă că n-a avut intenţia să-mi spună nimic în legătură cu tine. Dar i-am spus eu ceva ce nu i-a fost pe plac.

Îşi închipuise că se va supăra şi acum se mira tocmai din cauză că nu simţea niciun fel de supărare. Nu simţea altceva decât o linişte de moarte, în timp ce Blake se uita la ea, fără să clipească.

— Ai de gând ca acuma să te superi pe mine? întrebă el.

— Nu, nu am de gând să mă supăr… dar vreau să cunosc adevărul. Spune-mi-l, Blake, fără niciun fel de înconjur.

Dar el nu putea să-i spună fără niciun fel de înconjur. Începuse să fărâme bucăţica de pâine în farfurie.

— Sonia… evident, a iubit mulţi bărbaţi – cred că asta face parte din temperamentul ei… poate chiar din arta ei.

— Blake, aş prefera să-mi spui foarte simplu şi fără niciun înconjur, repetă ea din nou.

— Da, Susan, dar chestiunea aceasta nu este atât de simplă, răspunse el. Sonia nu are niciun amestec cu sentimentele mele faţă de tine. Nu voi încerca să tăgăduiesc, ca femeia aceasta m-a preocupat în oarecare măsură. N-am niciun motiv să tăgăduiesc. Tot aşa aş putea să mă plâng şi eu, că te-am găsit lucrând în atelierul lui

David Barnes, dar nu mă plâng de loc. Oamenii de seama noastră... noi facem ceea ce facem, pentru că suntem determinaţi în mod irezistibil să procedăm aşa şi nu altfel. Temperamentul nostru este mai tare decât noi.

Făcu ochii mari şi se uită la el.

— Poate că ţi-ai închipuit că David Barnes... şi eu... începu ea.

Clătină din cap şi întinse mâna spre ea: – Nu, Susan, dimpotrivă! Nu mi-am închipuit nimica! Înţelege-mă, nici nu m-am gândit. Te-am luat aşa cum erai – şi vreau să te păstrez, aşa cum eşti – căci tu orice ai face, rămâi totuşi Susan.

Glasul şi trăsăturile obrazului lui Blake i se părură atât de calme, încât rămase zăpăcită. Reţinu o frază din ceea ce-i spusese. Undeva trebuia să se ascundă adevărul, adevărul absolut, pe care ea ţinea să-l cunoască.

— Vrei să-mi spui ca tu trebuie numaidecât să iubeşti pe Sonia?

— Susan, adorata mea, cât eşti de naiva... Uită pe Sonia! Ceea ce cred eu despre femeia aceasta, nu poate avea niciun fel de legătura cu noi.

— Dimpotrivă, Blake... tot ceea ce tu gândeşti şi simţi, are legătură directă cu mine. (în sfârşit, reuşise să-i spună limpede felul ei de a vedea. Dar în clipa aceasta i se părea că încearcă să găsească pe Blake în mijlocul ceţei. Îi auzea glasul, dar obrazul nu i-l putea vedea).

— Susan! (Glasul lui părea că a început să devină nerăbdător). Te rog, să nu-mi mai pomeneşti niciodată despre asta.

— Cu alte cuvinte, Blake, nu vrei să-mi mărturiseşti nimica?

— Nu cred că astfel de nimicuri te-ar putea interesa pe tine, răspunse el rece.

În clipa aceasta i se păru că o schimbare subită s-a operat în trăsăturile lui şi a început să semene cu tatăl său: un bărbat palid şi rece, fără să fie de fapt lipsit de amabilitate, dar incapabil să înţeleagă ceea ce era dincolo de preocupările lui imediate... „Dragă, te rog să nu-mi mai

pomeneşti niciodată de asta”, spusese bătrânul domn Kinnaird mamei lui Blake. Iar ea îi răspunsese fără să cârtească: „Foarte bine, Arthur, îmi pare rău că te-am supărat”.

— „Nu face nimica”, încuviinţase el. Pe urmă spusese fiului sau: „Am fost întotdeauna foarte fericit cu mama ta, fiule”. Dar ea murise de ani îndelungaţi, deşi fusese mult mai tânără decât soţul ei. Murise pe vremea când Blake era atât de mic, încât nu-şi mai putea aduce aminte de ea. Dar probabil femeia aceasta ajunsese la convingerea că băieţaşul ei va fi o nouă copie a bătrânului domn Kinnaird, aşa că nu mai avea de ce să trăiască. Asta dovedea că nu avea nimic altceva ce ar fi putut s-o lege de viaţă… Din adâncul sufletului Susanei se ridica acum un chiot de triumf: „O, cât sunt eu de fericită, că mai am şi altceva în afară de Blake… mai am şi altceva, în afară de dragoste… dacă aş fi avut numai dragostea…”

Se uită la Blake fără să clipească şi-i spuse, fără să ştie anume că va avea curajul să-i spună:

— Blake, eu nu sunt obligată să mă supun poruncilor tale. (I se păru că glasul acesta se ridică din una dintre statuile făcute de ea). Cred că ştii, că eu nu depind de tine, adăugă glasul acesta.

— Susan…

— Nu, te rog, aşteaptă, să termin, căci n-am terminat. În orice caz tu eşti liber să procedezi faţă de Sonia, aşa cum vei crede de cuviinţă. Dar până în ziua când vei crede că eşti în stare să iei o hotărâre în legătură cu relaţiunile dintre tine şi ea, o hotărâre pe care să mi-o spui şi mie, fără niciun fel de reticenţă, te rog să ai bunătatea şi pe mine să mă laşi în pace.

— Susan! ţipă el. Eşti absurdă!

— Aş putea s-o întreb pe Sonia, dar nu vreau, continuă ea, fără să-şi desprindă privirea de pe obrazul lui. Aştept de la tine, să-mi spui totul.

— Eu nu-ţi pot spune, căci nu ştiu ce să-ţi spun.

— Voi aştepta cu răbdare, răspunse Susan.

— Asta este prostie, gelozie copilărească! îngână el.

Susan, tu eşti o femeie prea naiva, ca să poţi face parte din lumea în care trăieşti!

— Da, eu sunt o femeie simplă, încuviinţă ea. Vreau ca viaţa pe care o trăiesc să fie limpede şi lămurită. Eu treime să-mi cunosc viaţa în toate amănuntele şi să ştiu pe ce mă pot întemeia. M-am căsătorit cu tine, ori pentru mine căsătoria aceasta înseamnă că în sufletul meu nu se mai găseşte loc pentru altcineva. Prin urmare, vezi cât de departe merge simplitatea mea.

— Tu eşti tot femeie, o întrerupse Blake.

— Sunt ceva mai mult decât atâta, ripostă ea. Eu sunt o femeie care munceşte.

Dându-i răspunsul acesta, i se păru că vede lucrările ei, care pentru ea însemnau libertate, siguranţă şi refugiu, mijloace de exprimare care o ajutau să nu se mai teamă de el. În ziua când murise Mark, ea supravieţuise acestei lovituri, iar dacă Blake iubea pe Sonia, nu înseamnă că ea va muri din pricina acestei iubiri a lui.

— Mary e o proastă, zise ea cu glasul ridicat.

— Sigur că este, încuviinţă Blake.

— Eu nu înţeleg afirmaţia aceasta în sensul în care ai interpretat-o tu, îi răspunse Susan categoric.

Văzu ochii întrebători ai lui Blake îndreptaţi spre ea. Dar apăru Crowne care aducea un schimb de farfurii şi nu putu continua. Dar se gândi: „Mary este o proastă, pentru că renunţa la ocupaţiile ei”. Începu din nou să mănânce. Hrana şi somnul şi liniştea… acestea sunt condiţiuni esenţiale, pentru a putea lucra. Pe Blake îl iubise din toată ardoarea sufletului şi pentru o vreme omul acesta reuşise să o distrugă cu dragostea lui. Va zăgăzui durerea, ca să nu poată pătrunde în adâncul fiinţei ei adevărate, care pentru ea reprezenta puterea de muncă şi forţa creatoare.

Crowne le servi cafeaua pe terasă şi Blake ieşi împreună cu Susan. Înainte de a se aşeza pe scaun, îi puse mâna sub bărbie şi o sărută cu violenţă. Nu-l respinse şi nici nu întoarse capul. Îi turnă cafeaua şi când îi întinse ceaşca, în ochii lui văzu o lucire ironică, apoi de veselie, ca la urmă să devină o expresie de triumf.

— În sfârşit, e bine că-mi dai voie să te mai sărut, declară el.

Întoarse capul şi se uită în altă parte:

— Cât de fermecătoare sunt apele fluviului, murmură ea.

Peisagiul din faţa lor era cu adevărat măreţ. Pe deasupra apelor fluviului, care erau prea reci pentru aerul călduţ al înserării, se aşternuse o negură uşoară care începuse să se destrame şi se ridica în fâşii subţiri, aşa că foarte curând stelele fură prinse în mijlocul unui tremur tulbure de ceaţă. Frumuseţea aceasta o impresiona atât de adânc, încât îşi simţi sufletul chinuit de emoţii şi ochii i se umplură de lacrimi. Trupul începu să-i tremure uşor, din cauza efortului pe care-l făcea, ca să se stăpânească. Ţinea atât de mult la Blake. Pe omul acesta îl mai iubea şi acuma. Aşteptă câteva clipe, cu ochii îndreptaţi spre pânza de negură ce se destrăma, apoi se întoarse spre el.

— Blake, ceea ce ţi-am spus adineaori, înţeleg să şi fac, declară ea cu glasul categoric.

David Barnes era din nou la New York şi venise să vadă cele şapte statui făcute de ea.

— Acestea sunt ceva cu totul nou şi personal, declară el. Nu văd nicio urmă de reminiscenţă a timpului pe care l-ai petrecut în Franţa.

— Statuile acestea sunt americane, declară ea.

— Nu cred că dumneata ai putea să ştii limpede, ce sunt statuile acestea în realitate, răspunse el. Pe urmă făcu o pauză, ca să adauge: În orice caz Blake n-a exercitat nicio influenţă asupra dumitale.

— Dimpotrivă, a exercitat, răspunse Susan.

— Nu se vede câtuşi de puţin.

— Datorită lui, am reuşit să devin eu însămi, mai mult decât fusesem înainte de a-l cunoaşte. Pe urmă văzându-l că tace, ca şi când ar aştepta să continue, şi începe să-şi resfire barba cu amândouă mâinile, încercă să-şi exprime în cuvinte senzaţia ce o preocupa acuma: Astăzi sunt în stare să întrebuinţez ciocanul şi dalta, cu mai multă uşurinţă, decât aş putea să-mi întrebuinţez limba. Mi se

pare că în ziua când eu şi Blake ne-am îndrăgostit unul de altul, eu mi-am luat avânt şi mi-am împletit viaţa cu a lui. Aşa că eram pierdută. Timp de un an de zile nu am lucrat nimica. Pe urmă tatăl meu mi-a spus ceva şi acest ceva m-a făcut să înţeleg că va trebui să mă regăsesc pe mine – căci altfel într-o bună zi aş fi murit – fără să fi reuşit să realizez ceva. Nimic nu ar fi meritat un astfel de sacrificiu. Prin urmare am început să lucrez. Trebuia să lucrez independentă de Blake şi în timpul lucrului m-am depărtat din ce în ce mai mult de el – nu în mod conştient, ci încercând să-mi descarc sufletul, fără să mă gândesc la nimenea.

— În sfârşit… dă-mi voie să te întreb acuma… ce naiba te-a determinat să te căsătoreşti cu omul acesta?

Mi-a dat ceva, ce eu n-avusesem niciodată înainte de el, răspunse Susan. Pe urmă aducându-şi aminte de ceasurile dragostei pasionate petrecute cu Blake, buzele îi tremurară şi se aprinse la obraz ca para, urmărită de privirile fixe ale lui David Barnes. Dar îşi dete seamă că nu trebuie să se ferească din calea privirilor lui:

— Omul acesta m-a făcut să devin femeie, declară ea.

Cu un gest violent David Barnes îşi resfiră barba.

— Susan, începu el cu glasul blând, sunt ani de zile de când ai intrat pentru prima dată în atelierul meu, din casa aceea veche de la ţară, unde eu mi-am dat numaidecât seamă că eşti o femeie frumoasă. Dumneata ai bănuit ceva?

— Nu, Dave, eu nu m-am gândit niciodată la aşa ceva, răspunse ea şi clătină din cap.

Se aşeză în faţa ei pe duşumele, cu picioarele încrucişate sub el.

— Ştiam că nu te-ai gândit, continuă el, şi nici eu nu voiam să-ţi spun. La Paris, în timpul când încercam să te ajut, şi când veneai să lucrezi în atelierul meu, aş fi putut să-ţi spun – dar nu ţi-am spus nici atunci. Mi se părea că niciun bărbat nu are dreptul să întindă mâna după dumneata… pentru simplul motiv că se întâmplase ca să fii femeie.

— Eu nu m-am gândit niciodată la aşa ceva. Nici n-aş fi visat… răspunse Susan.

— Ştiu, declară Barnes, dar dacă s-ar fi întâmplat să întind mâna după dumneata…

— Nu cred, David, că se putea aşa ceva, răspunse ea cu blândeţe şi clătină din nou din cap.

Se ridică în picioare şi se aşează pe marginea fereşti!:

— Amănuntul acesta n-are importanţă, răspunse Barnes răstit. În orice caz va trebui să recunoşti, că eu n-am întins mâna după dumneata. Blake însă a întins-o, deşi nu avea cu nimic mai mult drept, decât aş fi avut eu. Blake s-a gândit numai la el… eu însă m-am gândit la dumneata.

— Am toată încrederea în dumneata, declară Susan. Se uită la ea îndelung.

…Blake se apropiase de ea, şi-i ceruse totul, iar ea îi dăduse, aşa că nu simţea acum nicio părere de rău. Nu… căci dacă ar fi fost obligată să mai treacă odată prin aceeaşi fază a vieţii ei, ar fi procedat exact cum procedase, deoarece Blake contribuise cu ceva la plenitudinea acestei vieţi, fără el, n-ar fi reuşit să aibă tot ce şi-a dorit. Chiar astăzi se gândea la el, cu o pornire de irezistibilă pasiune şi dorinţă. Îl va iubi întotdeauna, cu aceeaşi dragoste ascunsă şi adâncă pe care i-o inspira acuma. Gândurile ei erau despărţite de gândurile lui, fiinţa lor nu se va putea topi niciodată una într-alta, decât cel mult în contactul fizic fugar, cu aceeaşi iubire oarbă şi dureroasă, până în clipa cea din urmă a vieţii ei. Rămase tăcută şi se gândi la toate acestea, iar David Barnes se uită la ea, până când nu mai fu în stare să suporte expresia de pe obrazul ei.

— Haide, să revenim la realitatea ce ne preocupă, zise el pe neaşteptate. Uite ce, draga mea, statuile acestea va trebui să le expui. Şapte bucăţi… sunt destul de puţine… dar am putea aduce şi lucrarea aceea pe care ai făcut-o la Paris. A sosit timpul ca să-ţi faci loc în lume. Nu va fi uşor… considerând că dumneata eşti femeie… căci amănuntul acesta este o mare piedecă. Criticii se vor aştepta ca dumneata să faci lucruri mărunte şi drăguţe. Va trebui să-i facem să înţeleagă că dumneata nu eşti o artistă

care face jucării pentru pomul de Crăciun şi nici desene cu cerdacuri, pentru ilustrarea cărţilor. Privirile i se opriră îndelung asupra siluetelor făcute după Sonia: Pentru Dumnezeu, murmură el, acesta e lucru, nu glumă! Blake a văzut statuia aceasta a Soniei? întrebă el.

— N-a văzut niciuna dintre lucrările mele, răspunse Susan.

— N-a văzut niciuna? şi obrazul păros al lui Bar-nes se făcu galben ca ceara.

— Nu le-a văzut, căci a fost ocupat... au intervenit o mulţime de lucruri neprevăzute şi toate unul după altul. Probabil este şi vina mea, căci eu nu prea mă pricep să vorbesc mult. Despre lucrările mele nu i-am vorbit până acuma niciodată.

— Huâm! Mâinile lui enorme şi ciolănoase începură din nou să întindă din barbă. Ar fi interesant, dacă v-aţi expune lucrările împreună, doar că mie nu mi-ar conveni de loc să fiu în pielea dumitale. Stai, uite ce, Susan – am găsit soluţia – vino cu lucrările dumitale şi le voi expune împreună cu Titanii mei. Am terminat douăzeci şi doi, şi-i voi expune în luna Noiembrie. Îţi voi da un colţ de sală, unde să fie numai lucrările dumitale. David Barnes şi Susan Gaylord... îmi dai voie să-ţi spun, cu toată modestia cuvenită, că aceasta ar putea să fie o reclamă folositoare pentru dumneata.

Se simţi atât de impresionată de solicitudinea lui, încât se apropie de el şi-l apucă de mâna lui ciolănoasă. Mâna aceasta a artistului o simţea pentru prima dată în (mâinile ei şi i se păru că este întocmai ca rădăcinile noduroase ale unui copac. David Barnes îi strânse o clipă mâna delicată şi se uită la ea stânjenit, apoi îşi retrase mâna dintr-a ei.

— Nu încerc să-ţi mulţumesc, David, răspunse ea emoţionată, dar mi se topeşte sufletul, în faţa bunătăţii dumitale. Totuşi eu va trebui să lucrez singură şi lucrările mele vor trebui să stea singure în picioare. Nu se poate să mă sprijinesc pe reputaţia dumitale.

— Dumneata nu te pricepi la astfel de treburi,

răspunse el şi-şi frecă nasul gros şi lat. Eu am trecut de nenumărate ori prin aşa ceva. Crede-mă, este destul de greu, chiar pentru un bărbat să treacă prin toată seria aceasta de plictiseli şi de şantaţii – iar când e vorba despre o femeie, pentru ea aceasta înseamnă dezastrul. Oamenii aceştia nu te vor lua în serios. Ceea ce se spune despre egalitate, sunt mofturi. Artiştii între ei sunt un neam de oameni afurisiţi, respingători şi egoişti – care nu fac altceva decât încearcă să sape pe colegii lor. O femeie n-are niciodată posibilitate de reuşită. Dacă are talent, lucrările ei nu fac decât să scoată bărbaţii din minţi şi să-i determine s-o sfâşie – sunt destul de invidioşi unul faţă de altul, când sunt numai între ei… dar când se întâmplă să le stea în cale o femeie, apariţia ei este considerată drept impertinenţă. Dumneata ai fost condamnată chiar din ziua când te-ai născut femeie – dacă se va întâmpla să faci ceva ce ar putea să fie o piedecă pentru bărbaţi.

— Tocmai în ţara aceasta a cavalerismului? întrebă ea şi încercă să zâmbească.

— Cavalerismul, ripostă el ceremonios, este numai pentru doamne, dragă Susan. Şi după cum bine ştii, doamnele nu sunt o concurenţă primejdioasă pentru bărbaţi. Dumneata în orice caz nu eşti doamnă, slavă Domnului! Ia uită-te la mâinile dumitale!

Îşi întoarse palmele manilor şi se uită la ele. Erau murdare şi pline de bătături, iar unghiile roase şi rupte. Mai acum câteva zile Blake se uitase la mâinile ei, pe urmă făcuse o strâmbătură de dezgust.

— Parcă ai fi cărbunăreasă! declarase el, iar ea zâmbise, fără să zică nimica.

— Ai noroc că părul dumitale se adună în inele, adăugă David Barnes cu glas sălbatic, dar totuşi amănuntul acesta nu cred să impresioneze pe critici.

Se uită la cele şapte statui ale ei şi statuile se uitară la ea. Era convinsă că auzise limpede glasul fiecăreia dintre ele, în timpul cât le lucrase.

— Eu nu mă tem de nimica, declară ea. Pentru mine faptul că sunt femeie nu este niciun fel de piedecă.

Îşi smulse şapca vechie din buzunar.

— Nu-mi fac nicio grijă din pricina dumitale, declară el şi-i zâmbi pe sub mustaţă. Constat că ai reuşit să scapi din mijlocul pădurii întunecoase în care te-ai rătăcit şi că ai ieşit în luminişul din cealaltă parte. Fă-ţi singură expoziţia! Cred că nu te vei supăra, dacă voi veni şi eu s-o văd şi dacă voi scrie în ziare) ce părere am despre lucrările dumitale.

Trecuse pragul, dar se întoarse din nou şi băgându-şi capul prin deschizătura uşii, i se văzură ochii sclipind de sub sprâncenele stufoase.

— Ascultă, Susan, dacă n-ai fi femeie, să fiu afurisit dacă nu ţi-aş face o statuie în seria Titanilor mei. Începu să râdă de se cutremura coridorul, pe urmă uşa căzu în clanţă. Din stradă se auziră ţipete ascuţite, şi repezindu-se la fereastră, îl văzu coborând cu maşina în josul străzii. Din buzunarele paltonului scotea gologanii şi-i împrăştia pe jos, iar din hudiţe şi de sub porţile caselor se repezise cârdul de copii care se ţineau după el. Dar David Barnes fluiera şi se prefăcea că nici nu i-a băgat în seamă.

I se păru că viaţa ei în apropierea lui Blake nici nu mai există cu adevărat, şi acesta fu motivul care o determină să-i vorbească despre lucrările ei. Pe ce fusese întemeiată viaţa lor de până acuma, se întreba ea mirată şi mâhnită, încât numai datorită faptului că-şi încuia uşa în timpul nopţilor, zilele să i se pară atât de deşarte? Dar ea nu-i putea deschide uşa dormitorului ei, până în ziua când se va decide să-i vorbească despre Sonia, până când va deschide el însuşi o poartă în sufletul său, ca să poată intra ea.

Într-un rând, la miezul nopţii, când se despărţiseră la capul scării, îl văzu că zâmbeşte, dar dincolo de zâmbetul acesta constată că în ochii lui clipeşte o lumină de nemulţumire, deşi glasul lui i se păru vesel, când îi spune:

— Susan, acesta este un fel de şantaj fizic nu eşti de aceeaşi părere?

Clătină din cap şi-i răspunse fără înconjur, şi cât se poate de calmă:

— Nu, Blake, problema este foarte simplă. Când mă gândesc la trupul tău, simt că mă cuprinde un fel de silă… încolo nimic altceva.

Blake nu răspunse, dar constată că se simte jignit. În clipa aceasta Susan îşi dete seamă că el nu este în stare să înţeleagă problemele simple şi directe.

— Frumoase vorbe din partea unei soţii! declară el, dar ea nu-i mai răspunse nimica. Pe urmă după ce ajunseră în faţa uşii, o întrebă: Spune, Susan, vrei să divorţezi de mine?

— Aş, de unde? răspunse ea liniştită. Dar de ce-mi pui o astfel de întrebare?

— Tu nu mă mai iubeşti! declară el.

— Ba da, te iubesc, protestă ea. Eu te-am iubit mereu. Dar dincolo de iubirea aceasta pentru tine, mai sunt eu, personalitatea mea care se depărtează de tine şi aşteaptă. Nu am puterea să forţez această personalitate, cerându-i să se renege, căci ar fi o purtare condamnabilă din partea mea.

Se uită la ea îndelung, pe urmă întinse mâinile delicate şi apucându-i capul între palme, o sărută pe frunte.

— Noapte bună, zise el şi plecă, iar ea închise uşa. Nu avea nevoie s-o mai încuie, căci pe Blake îl cunoştea.

Dar nu era în stare să bănuiască ce gânduri se ascund dincolo de ochii lui cenuşii ca apele mării. N-ar fi vrut să se despartă de el. Îi spusese numai adevărul, când afirmase că trupul lui îi face silă, până când va afla ce înseamnă Sonia în viaţa lui. Când uşile dintre sufletele lor erau zăvorâte, ea nu i se putea da numai cu trupul… nu putea face aşa ceva. Ar fi fost prea vulgar. Odinioară, în timpul conversaţiilor încinse între femei, Trina spunea: „Trebuie să te supui capriciilor lor, chiar atunci când te simţi frântă de oboseală. Altfel încep să devină cicălitori şi nemulţumiţi. Acesta este singurul mijloc, pentru ca să poţi avea linişte”.

Se gândi la vorbele acestea, în timpul cât sta întinsă şi liniştită, sub bătaia razelor de lună care băteau în

fereastră. Dar ea era incapabilă să-şi violeze personalitatea în felul acesta, iar liniştea nu putea să fie linişte adevărată, dacă trebuia plătită cu un astfel de preţ. În fiinţa ei era ceva de preţ, şi acest ceva era ea însăşi, care trebuia să rămână întreagă. Nu era vorba numai de trupul ei. Era energia care – lucrând fără să fie împiedicată de supărări – îi călăuzea gândurile spre viziunea ce o urmărea, şi mâinile pentru a crea ceea ce a văzut. Nu putea admite nici ca Blake să-i stăvilească această energie, deoarece pentru ea acesta era izvorul de viaţă, iar când acesta seca, toate se opreau şi ea s-ar fi simţit pierdută. Stând întinsă pe patul din camera aceasta uriaşă, începu să se gândească, ce uşă ar putea deschide în sufletul ei, pe care s-o ofere lui Blake, în timpul cât pasiunea va sta în aşteptare.

Gândindu-se la amănuntul acesta, îşi aduse aminte că până acuma n-a deschis niciodată portiţa aceasta ascunsă a sufletului ei, pentru Blake. Poate vor găsi noi mijloace care să-i unească, dacă i-o va deschide acuma. Când începu să se lumineze de ziuă, era hotărâtă să-i spună despre cele şapte statui ale ei şi să-i ceară sfatul în legătură cu eventuala expoziţie. Probabil lui îi va face plăcere. De aci înainte nu-i va mai ascunde nimic din viaţa adâncă şi tainică pe care o ducea astăzi. Până acuma se ascunsese ea însăşi de el, dar de aci înainte nu-i va mai ascunde nimica. După ce luă această hotărâre, se simţi mai mulţumită, mai uşurată şi reuşi să adoarmă.

A doua zi dimineaţa – îl întrebă, fără nicio greutate:

— Blake, n-ai vrea să vii şi să vezi lucrările pe care le-am făcut?

Arăta elegant şi mulţumit în costumul lui uşor, de coloare cenuşie. În sufragerie făcuseră umbră şi Crowne tocmai le aducea cafeaua şi fructele glasate. Susan îmbrăcase un halat de coloarea argintului, care lui îi plăcea. Pe şervetul din faţa ei, aştepta o scrisoare de la John care era plecat la ţară. Se simţea mulţumită şi plină de speranţe, aşa că-i spuse totul dintr-o răsuflare.

Blake coborâse în sufragerie înainte de sosirea ei, şi se ridică în picioare, până când ea se aşează pe scaun, pe

urmă se aşează şi el din nou. Când o auzi că începe să vorbească cu el, ridică privirea şi se uită la ea.

— Sigur că vreau, răspunse el, pe urmă adăugă: Am vrut de multe ori să vorbesc cu tine despre lucrările tale, Susan, dar tu eşti o tânără femeie, atât de independentă!

Se uită la ea şi zâmbi, dar Susan îşi dete seamă, sau îşi închipui numai, că dincolo de zâmbetul acesta al lui, în realitate este plictisit.

— N-am bănuit ca tu te gândeşti la aşa ceva! exclamă ea. Dar am aşteptat ca să-mi dai un semn.

— Dar de ce? Până acuma eu ţi-am arătat tot ce am lucrat.

Se uită la el. Probabil ideile ce şi le făcuse despre Blake erau neîntemeiate.

— Nu ştiu de ce anume. Dar simţeam că partea aceasta din sufletul meu este cu totul despărţită de tine, căci îmi închipuiam că poate ţie nu-ţi place. Sau poate din pricină că eu sunt femeie, murmură ea. Probabil m-am gândit că înainte de a vorbi despre aceasta, va fi mai bine să mă pun la încercare. Ca să fiu sinceră, Blake, nici eu nu ştiu exact. Nu mă întreb niciodată care sunt motivele ce mă determină să fac ceva. Presimt că trebuie, şi încep numaidecât, fără să mă mai gândesc.

— O, va să zică acesta este motivul că atitudinea ta este atât de formidabilă, răspunse, el cu glasul liniştit.

— Sunt oare cu adevărat femeie formidabilă?

— Da, eşti! Nimenea nu poate să se apropie de tine cu adevărat.

— Nu cred că te înţeleg tocmai bine, declară ea.

— Vreau să-ţi spun că felul tău de a gândi este cu totul altul decât al celorlalţi oameni şi din pricina asta tu stai departe de toată lumea. Să ştii, Susan, că nu e de loc uşor, ca cineva să se apropie de tine. Poate nu ştii că aproape toţi prietenii mei se tem de tine?

— Cum se poate? întrebă ea mirată. Spune-mi, Blake, care este motivul?

— Îşi închipuie despre tine că eşti puţin închipuită… că-i critici, înţelegi… când stai nemişcată şi-i examinezi.

— Dar nu e adevărat… eu nu-i critic… atitudinea mea este dictată cu totul de alte motive. Îi venea aproape să plângă. Nu mă pot stăpâni, să nu examinez oamenii pe care-i văd în apropierea mea. Şi-i examinez fără să-mi dau seamă de ceea ce fac.

Începuseră să vorbească şi să discute, întocmai ca doi străini. Susan nu putea să mai suporte această discuţie, şi lacrimile pe care şi le oprise adineaori, îi izvorâră cu totul pe neaşteptate de sub pleoape.

— Să nu-mi spui că tu nu mă poţi înţelege, murmură ea în şoaptă.

Dar el nu ridică privirea şi nu văzu că a început să plângă, aşa că adăugă ironic:

— Mi se pare că femeilor le place să treacă drept fiinţe misterioase şi greu de înţeles.

Se simţea foarte departe de el; de fapt se simţea departe de toată lumea, exact cum îi spusese el că este în realitate. În timpul cât lucrase neostenită zi de zi, oamenii din apropierea ei fuseseră uitaţi. Nu avea timp să lege prietenii şi nu avea timp de pierdut cu nimenea. Până şi copiii, nu mai erau altceva decât apariţii fugare, la începutul şi sfârşitul zilelor ei de lucru. Iar acuma exclusese şi pe Blake din intimitatea nopţilor ei. Îl vedea în faţa ei, la celălalt capăt al mesei, dar din pricina luminii de soare, silueta aceasta a lui era tulbure şi depărtată.

— Blake, spune-mi ceva real şi adevărat! îl rugă ea. Vorbeşte-mi!

Dacă i-ar fi vorbit în clipa aceasta, s-ar fi apropiat de el şi ar fi îngenuncheat lângă scaunul lui, pe urmă i-ar fi petrecut braţele împrejurul mijlocului şi i-ar fi spus: „Nu mă interesează Sonia… nimic nu mă va putea interesa, câtă vreme tu eşti dispus să mă păstrezi aproape de tine. Eu trebuie să mă ştiu legată strâns de cineva!”

Dar el ridică privirea şi continuă pe acelaşi ton vesel:

— Ce să-ţi spun, Susan? Că astăzi eşti frumoasă? Dar tu eşti frumoasă întotdeauna, şi vorbele acestea ţi le-am repetat de atâtea ori… Haide, mănâncă, şi pe urmă ne vom duce împreună, să vedem admirabilele tale lucrări.

Îşi muie vârful degetelor într-un vas cu apă, în care tremurau câteva petale roşii de trandafir, pe urmă şi le şterse cu şervetul curat. Crowne apăru cu serviciul de costiţă prăjită şi cartofi pai, aşa că începu să mănânce cu poftă, cum făcea întotdeauna. Mânca lacom şi cu toate acestea îşi păstra silueta zveltă şi mijlocul subţire, aşa cum era din fire.

— În timpul din urmă cineva a început să facă cartofii foarte gustoşi! zise el şi după tonul cu care vorbea, se vedea că e mulţumit.

— Îmi pare bine că sunt pe gustul tău, răspunse Susan.

Pierduse un timp preţios, alergând să găsească o bucătăreasă care să ştie prepara cartofii, aşa cum îi plăceau soţului ei, când cu totul pe neaşteptate, Jane venise într-o zi la ea, ca să-i spună: „Doamnă, aş vrea să cobor eu dimineaţa şi să-i prepar cartofii despre care îl aud că are mereu ceva de spus; dar cu o condiţie: să spuneţi oamenilor de la bucătărie, că am fost special însărcinată cu prepararea lor”.

— Îţi mulţumesc Jane… mi-ai fost întotdeauna de mare ajutor, îi spusese ea.

— Foarte curând veţi avea din nou nevoie de mine, răspunse bătrâna Jane, pe un ton enigmatic.

— Vrei să plecăm? întrebă Blake.

Se ridică numaidecât în picioare, dar simţi că au început să-i tremure genunchii. „Nu se poate să-mi fie frică de el, îşi zise ea şi adăugă cu glasul ridicat:

— Un moment, să-mi pun rochia de stradă.

Se urcară în maşină şi Blantie, foarte solemn, îi conduse la o depărtare de patru grupuri de case, unde era atelierul şi aci coborâră. Astăzi îl aducea în casa aceasta, unde se ascunsese din calea lui.

— Susan! exclamă Blake. Cum se poate să stai în mijlocul larmei şi a murdăriei acesteia!

— Cu toate acestea să ştii că e foarte plăcut, se grăbi ea să-i răspundă. Iar în atelier am foarte mult loc.

Apucă înaintea lui şi urcă scările în fugă, ca să-i

descuie uşa. Dar după ce intră în atelier şi începu să se uite la statui, simţi că a început să tremure din nou.

— Ia loc, dragă Blake, îl rugă ea, şi eu mă voi aşeza pe braţul fotoliului tău.

Astfel Blake se aşeză în fotoliu şi ea alături de el îşi simţea inima bătând furioasă. Când venise David Barnes şi se uitase la lucrările ei, se simţise sigură de ele, dar acuma, urmărind privirea ochilor prelungi ai lui Blake, nu mai ştia ce să creadă. Statuile ei, blocuri masive uriaşe şi greoaie, parcă se fereau din calea lui. Afară de asta patina fină pe care le-o dăduse, i se părea rudimentară.

— Mă simt ca şi când mi s-ar fi tăiat respiraţia… sunt copleşit, declară el într-un târziu. Susan, statuile acestea sunt enorme; spune-mi cum le-ai putut face şi când?

— Am lucrat aproape în fiecare zi, răspunse ea.

— Nu m-aş fi aşteptat la lucrări atât de impunătoare, declară Blake. Se ridică în picioare şi începu să se plimbe printre ele. I se păru că statuile simt apropierea lui şi-i aud paşii, dar nu tresar şi nici nu se feresc.

— Evident, în fiecare dintre ele văd o anumită simplitate de concepţie, începu el, dar nu ajunse să termine ce avea de spus.

De afară se auzi sirena pompierilor, petrecută de ţipetele copiilor şi casa se cutremură toată de mugetul pompelor grele ce treceau pe sub fereşti, pe urmă totul trecu şi casa se linişti din nou. Numai statuile masive nu se mişcară.

— Înţeleg ideea care te-a preocupat, începu Blake din nou, după ce descifra inscripţiile de pe socluri. Acestea sunt un fel de Americă primitivă… rădăcinile, solul, primele elemente ale colonizării şi celelalte.

— Ceva pe aproape, declară Susan. Aci este mai mult o senzaţie, decât o idee pe care am încercat s-o exprim.

Blake se opri vreme îndelungată în faţa celor trei siluete ale Soniei.

— A, exclamă el cu glasul sugrumat, va să zică tu o vezi în felul acesta… un fel de ţărancă! Eu o văd cu totul altfel.

— În realitate ea este ţărancă, declară Susan. Tatăl ei a fost un agricultor din Croaţia… şi mai târziu au trăit în mijlocul populaţiei tătare.

— Ea a văzut această lucrare? întrebă el din nou.

— N-a văzut-o terminată, căci a venit o singură dată, ca să-mi pozeze, răspunse Susan.

Sonia nu mai venise pe la ei, din seara aceea când vorbiseră împreună despre ea. Dar totuşi Susan ştia că ei doi se întâlnesc, iar acuma Blake vorbea despre ea cu indiferenţă, ca şi când n-ar fi avut niciun motiv să se ascundă.

— Toate lucrările tale sunt în marmora? întrebă el.

— Da, răspunse Susan, ştiu că ţie nu-ţi place piatra, dar pentru mine acesta este materialul preferat.

Îl văzu că se uită mereu la trupul gol şi vânjos al Soniei, dar ea nu mai era în stare să-i suporte admiraţia aceasta mută şi-l întrebă:

— Îţi place negresa mea?

— Da, răspunse Blake, întorcându-se spre ea, e foarte bine. Pe urmă adăugă, ca şi când s-ar fi mirat: Da, Susan, este cât se poate de bine reuşită!

Ar fi avut poftă să ţipe la el: De ce te miri? dar se mulţumi să declare: Da… îmi place şi mie.

Numaidecât după aceea începu să vorbească extrem de amabil cu ea. Îi spuse cum trebuie să procedeze, în vederea expoziţiei pe care o va organiza, pe urmă îi dete câteva nume şi câteva adrese.

— Spune, Susan, n-ai vrea să fac eu aceste pregătiri pentru tine? Să încerc să-ţi netezesc drumul?

Dar ea clătină din cap.

— Îmi va face plăcere să mă ocup eu de toate. Aş vrea ca totul să fie făcut de mine. Nu te vei supăra, dacă la această expoziţie voi întrebuinţa numai numele meu?

— De ce să mă supăr? întrebă el.

În faţa uşii o sărută cu blândeţe şi adăugă:

— În felul lor, toate lucrările tale sunt surprinzător de bine reuşite. Cu toate acestea, Susan, nu sunt moderne.

— Nu sunt decât ceea ce am văzut eu, răspunse ea.

Aşa că nici nu ştiu ce sunt în realitate.

— Ai dreptate, zise el şi se uită fix la statuile de marmoră. Am constatat că nici tu nu ştii ce sunt. În timpul lucrului tu n-ai întrebuinţat inteligenţa… ci cu totul altceva, ce nu sunt în stare să definesc. Acestea sunt lucrări izvorâte din instinct şi – din anumite puncte de vedere – par incomplete. Înainte de a începe lucrul, tu întrebuinţezi desenul?

— Da, dar după ce am desenat, rup numaidecât toate schiţele făcute şi încep să lucrez de-a dreptul în marmoră.

— O, se miră el, numai foarte puţini sculptori sunt în stare să facă aşa ceva. (I se păru că ar vrea să spună că ea nu face parte dintre aceştia puţini, dar nu era sigură). Pe urma se plecă spre ea şi o sărută: La revedere, Susan!

Plecă… dar în faţa uşii se opri din nou şi pe obraz îi tresări o lumină ironică:

— Aş vrea ca astăzi să luăm masa împreună, zise el cu totul pe neaşteptate.

De luni de zile nu mai luaseră masa împreună. Se obişnuiseră ca până la vremea cinei, fiecare dintre ei să trăiască felul său de viaţă aparte. Ezită şi se uită la el. Îşi făcuse planul ca ziua aceasta să-şi petreacă timpul între statuile ei, studiindu-le, pentru a le da cea din urmă perfecţiune. Dacă ar fi fost sigură că invitaţia aceasta se datorează exclusiv dragostei, n-ar fi ezitat nicio clipă. Dar sclipirile ironice ale ochilor lui care făcură să-i joace zâmbetul pe buze, o îndemnau să stea la îndoială. Încercă să-şi alunge această îndoială. Când avea toane de acestea, ea nu i se putea împotrivi şi nici nu-l putea înţelege.

— Bine, voi veni, răspunse ea cu glasul liniştit. Unde? Acasă?

— Nu acasă… ci la Femme D-or răspunse Blake, şi adăugă: Nu te superi dacă va veni şi Sonia?

Se uitară unul la altul. De astă dată maliţiozitatea expresiei lui se vedea destul de limpede.

— Dimpotrivă… cred că mă supăr puţin, răspunse Susan.

— Ei bine… gândeşte-te, e vorba numai de data asta,

stărui el şi adăugă: Va trebui să vii! Va fi pentru ultima dată! Săptămâna viitoare Sonia va pleca în Rusia şi iarna ce vine şi-o va petrece la Moscova.

Se apropie de ea şi punându-i mâna pe umăr, o strânse din toată puterea, apoi ieşi.

După plecarea lui, statuile care păruseră atât de liniştite în faţa exuberantei lui Blake, începură să prindă din nou viaţă, iar ea alungă toate gândurile în legătură cu Blake şi Sonia, şi încercă să nu-şi mai aducă aminte de ei. Se obişnuise cu felul acesta de a-şi concentra gândurile. De multă vreme, poate chiar din ziua morţii lui Mark, făcuse pentru prima dată această încercare. Dar atunci nu reuşea să şi-le concentreze atât de bine ca astăzi. Puterea ei de voinţă ajunsese aproape desăvârşită. Blake avea obiceiul că lucra cu intermitenţe şi după dispoziţie. Se întâmpla uneori ca zile de-a rândul să lucreze cu toată înfrigurarea, şi după aceea să nu mai facă nimica ci să stea şi să se frământe, căutând să prindă inspiraţia.

— Sfinte Doamne, de aci înainte nu voi mai fi în stare să lucrez nimica, gemea el deznădăjduit. Era incapabil să facă ceva, fără să fi simţit dinainte dorinţa de a lucra.

Dar puterea ei de voinţă era întotdeauna gata să supună capriciile pornirilor, exact ca atunci când ar fi întins mâna spre un buton care dă drumul energiei într-o maşină generatoare. La ea gestul acesta de a întinde mâna şi a dezlănţui energia, era un act de pură voinţa. Exact ca atunci când încerci să supui voinţa cuiva, ca să primească anestezia. Odată gestul făcut, îşi simţea întreaga fiinţă pusă în acţiune şi îndreptată spre realizarea viziunilor care erau în afară de ea. Dar acţiunea aceasta subconştientă, nu deriva din puterea somnului, ci din energia dezlănţuită… începu să poleiască şi să şlefuiască, dar nu cu gesturi uşoare, căci esenţa lucrărilor ei rezida în asperităţi, nu în fineţe. Statuile ei se ridicau din masa de stâncă sau se repezeau în sus din coloanele de marmoră. Lucrând în felul acesta, îşi uită că trebuie să plece la restaurant, şi când îşi aduse aminte, trecuse demult de amiază.

„— Nu simt nevoia să revăd pe Sonia, tocmai acuma”, îşi zise ea în primul moment, când îşi aduse aminte, şi se întoarse recunoscătoare spre statuile care o făcuseră să uite de toate. Continuă să lucreze, mulţumită, dar uşor înfiorată de remuşcări. Oare Blake se va supăra din pricina acestei absenţe? Nu se va supăra. Probabil pregătise dinainte o scenă de melodramă între ei trei, căci din fire era melodramatic. Era în stare să plângă ca un copil, când se simţea epuizat sau când se întâmpla ca ceva la care lucra, să iasă cu totul altfel decât şi-a propus. Ea care nu plângea decât rareori, rămăsese la început îngrozită, căci nu văzuse încă bărbaţi plângând. Pe urmă constată că pentru Blake plânsul e foarte uşor… pentru el plânsul era o manifestare tot atât de lipsită de importanţă ca şi pentru un copil care plânge, ca să-i dai ceva ce ar vrea numaidecât. În firea lui nu era nimica dinainte definit. Prin urmare când îl vedea că plânge, îl lăsa în pace, la început fără să protesteze şi pe urmă fără să se sinchisească de plânsul lui.

— Susan, constat că ţie puţin îţi pasă! spusese el într-un rând.

— Plânsul te uşurează, îi răspunsese ea, dar în aceeaşi clipă el încetă să mai plângă şi ţipă la ea:

— Tu eşti o femeie fără pic de inimă!

— Dimpotrivă, dragul meu, dar eu nu sunt dispusă să-mi răscolesc sufletul.

Se obişnuise să se stăpânească, deoarece ştia dinainte că pe Blake orice furtună îl lasă tot atât de indiferent, ca o ploaie de vară revărsată asupra câmpurilor. Ea însă nu avea temperamentul lui Blake. Furtuna o cutremura până în adâncul sufletului, ca pe un copac smuls din rădăcini, şi trebuia să fie prevăzătoare, ca aceste furtuni să n-o distrugă… „Dacă va fi supărat astă seară, când mă voi întoarce acasă, îi voi spune că m-am luat cu lucrul şi am uitat că trebuie să mă întâlnesc cu el. Dacă totuşi va continua să fie supărat, îl voi lăsa în pace, până când îi va trece”, se gândi ea.

Dar uşa atelierului se deschise pe neaşteptate. Se

întoarse şi văzu că a intrat Sonia care se oprise în faţa uşii, îmbrăcată într-o rochie albă de mătase grea., Se uită la ea zâmbind şi ochii verzi spălăciţi îi sclipeau sub gardiniie largi ale pălăriei albe.

— Îmi dai voie să mă apropiu? întrebă ea.

— Da, poftim, răspunse Susan. Tocmai mă gândeam că nu am niciun motiv de scuză, pe care aş putea-o invoca, peninică am lipsit de la întâlnire. Doar cel mult să vă spun adevărul… am uitat cu totul de invitaţia lui Blake.

Sonia se apropie cu paşi înceţi.

— Ai uitat! Dă-mi voie să-ţi văd ochii! Aşa este, dumneata eşti femeie sinceră. Văd limpede că ai uitat. Ascultă Susan, în toată lumea aceasta nu există o a doua femeie care ar putea să uite, când soţul ei ia masa împreună cu mine!

Se uită la Sonia şi încercă s-o înţeleagă. Nu putea condamna pe Blake, în orice caz nu-i putea condamna în mod definitiv. Ar fi trebuit să fii un dezmetic, ca să nu vezi gura zâmbitoare a Soniei, obrazul ei mare şi plin de drăgălăşenie, graţia sigură şi mlădioasă a trupului ei vânjos. Ori, ca şi Sonia, Blake era omul pe care nu puteai pune niciodată stăpânire definitivă.

— N-am vrut să plec, fără să te mai văd, Susan, se auzi glasul adânc şi cu rezonanţe de aur al Soniei. Ştiu că ţi-ai închipuit o mulţime de lucruri în legătură cu mine şi cu Blake. Aş fi vrut să vin la dumneata, dar n-am venit.

Ce farmec ascuns posedă femeia aceasta, dincolo de ochii ei frumoşi? Susan căuta cu toată înfrigurarea, să-l descopere. Dar Sonia se apropie de statuia cu siluetele ei şi le privi îndelung. Întinse mâna flexibilă şi patrunghiulară şi mângâie obrazul de marmoră al statuei.

— Mai făcut în trei exemplare. Atât nu e de ajuns. În realitate sunt mult mai multe. Una dintre ele spune: „Du-te şi stai de vorbă cu Susan”, iar alta: „Tu şi Blake v-aţi dat ceva unul altuia, de care aveaţi nevoie”, iar alteia Blake îi spune: „Nu iau nimic din ce aparţine Susanei. Ea va înţelege”. Şi astfel…

Ridică din umeri, zâmbi şi întinse braţele spre cele

trei imagini.

— Dumneata şi Blake vă mai iubiţi şi acuma? întrebă Susan.

— Blake ce spune? întreba Sonia şi se uită la ea.

— El nu spune nici da nici nu, răspunse Susan.

— Eu îţi răspund da şi nu, declară Sonia. Se uită la Susan din plin şi repede, apoi începu să râdă sonor, cu râsul ei caracteristic rusesc.

— Dar nu trebuie să-ţi faci gânduri din pricina asta. Ceea ce a fost între mine şi Blake, acum nu mai există. Mă întorc acasă pentru un an întreg, poate chiar pentru doi. Când voi reveni, voi fi cu totul altă femeie. Eu nu rămân niciodată aceeaşi. În fiecare an sunt cu totul alta. Înţelegi… îţi făgăduiesc că aşa se va întâmpla. Îmi voi vărsi până şi părul în altă coloare.

— Ochii nu vei putea să ţi-i schimbi, declară Susan.

În temperamentul femeii acesteia era ceva care semăna cu Blake, ceva care fără să aibă nimic copilăresc, în esenţă, era totuşi sălbatic şi fantastic. Acesta era temperamentul lor comun, dar care se deosebea cu totul de al ei. Ea nu era capabilă să creeze, în timpul izbucnirilor de supărări, de veselie şi perversitate. Statuile şi le crease din adâncurile fiinţei ei proprii care părea aşternută pe stâncă. Tot ce era temeinic în viaţa ei, fusese aşternut la temelia pe care se ridica fiinţa ei proprie şi din care se desprindea izvorul etern de energie creatoare. Ea nu avea nevoie de vin, pentru a stimula această energie, nici să iubească pentru a o susţine, cum făcea Blake, Blake şi Sonia şi toţi ceilalţi de o seamă cu ei. Ea nu avea nevoie de nimic deosebit, decât cel mult de satisfacerea nevoilor imediate, de hrană şi somnul de fiecare zi, de legături fără niciun fel de complicaţie cu semenii ei, şi de răgazul pentru a putea lucra. Îşi dete seama de toate aceste amănunte şi înţelese că de aci înainte nu mai are nevoie să cunoască raporturile dintre Blake şi Sonia. Ea uitase de întâlnirea cu ei, şi aceasta uitare avea semnificaţie de simbol.

— Nu-ţi face gânduri din pricina asta, încercă Sonia

s-o îmbuneze. Urmează-ţi drumul dumitale, Susan.

— Evident... aşa voi face; chiar astăzi îmi urmez drumul meu, răspunse Susan.

— O, Susan, exclamă Sonia şi ochii îi străluceau de zâmbete. Adio, scumpa mea Susan. Şi nu uita că Sonia pe care o vezi acuma, nu se va mai întoarce niciodată. O sărută pe amândoi obrajii şi-i simţi buzele moi şi fierbinţi.

— Nu există femeie care să se a se mene cu dumneata. Vei fi condamnată ca toată viaţa să te simţi singură, pentru că nu există nimenea care să fie ca dumneata... dar cu toate acestea nu vei rămâne niciodată singură. În faţa uşii se opri şi-i făcu un semn cu mâna: Cu purtarea mea nu te-am rănit, declară ea. Prin urmare nu am niciun motiv să te compătimesc.

Acum era plecată, dar Susan mai auzea încă tremurând în jurul ei ecoul cuvintelor ce o urmăriseră toată viaţa: „Nu există femeie care să se asemene cu tine...” Acum nu mai încerca să le contrazică. Vorbele acestea nu o mai înspăimântau. Erau vorbe adevărate. Se aşează pe scaun, ca să se odihnească puţin, pe urmă îşi puse pălăria şi ieşi în stradă.

— H-lo, domnişoară Gaylord! strigară copiii. Era prima zi caldă de vară şi hydrantul conductei de apă era deschis, iar în cascada limpede şi rece se zbenguiau cel puţin o duzină de trupuri mici şi trandafirii. Agentul Big Bill care sta în apropierea lor, îşi duse mâna la cozorocul şepcii:

— Acum au şi ei ocazie să se spele, declară el zâmbind.

— Aş prefera să fiu eu în locul lor, răspunse Susan şi zâmbi şi ea. Toţi copiii aceştia erau prietenii ei. Avea o mulţime de prieteni, dar viaţa niciunuia dintre aceştia nu era împletită cu viaţa ei. Sunt anumiţi copaci ale căror rădăcini se înfig foarte departe în pământul dimprejurul lor, pentru a se hrăni, şi ale căror crengi se întind pentru a oferi altora adăpost, dar cu toate acestea trăiesc singuri şi izolaţi sub cer.

Se întoarse acasă şi după ce intră în hall, strigă pe

Blake. Dar nu-i răspunse nimenea.

În aceeaşi seară nu avu nevoie să-i spună că a uitat să vină la masă, deoarece el nu-i pomeni nimica. În timpul mesei şi după ce terminară, el vorbi foarte puţin, răsfoia ziarele sau stătea îngândurat. Văzându-l că se simte neliniştit, îl întrebă cu blândeţe:

— Spune-mi Blake, crezi că-ţi va lipsi mult Sonia?

— Mie? nici nu mă gândeam la Sonia, răspunse Blake şi se uită la ea dintr-o parte.

— Atunci de ce pari atât de abătut.

— Nu ştiu, răspunse Blake, dar toată ziua m-a chinuit melancolia. Mă simt ca şi când n-aş mai fi în stare să lucrez nimic de aci înainte.

— Totuşi vei lucra, declară Susan. Te-ai mai simţit şi înainte de asta în aceeaşi stare sufletească, dar ai început din nou să lucrezi.

— Nu m-am simţit niciodată în starea aceasta, stărui el; parcă totul împrejurul meu ar fi deşert.

Se întinse pe canapea şi închise ochii. Trăsăturile obrazului său păreau umbrite adânc de tristeţe. Se uită la el şi-l examina îndelung, dar nu se mai simţi impresionată de frumuseţea lui. În marmoră nu s-ar putea fixa astfel de trăsături… cel mult în fildeş. Pe urmă Blake deschise ochii.

— Vino, stai lângă mine, îi spuse el. Se apropie şi se aşează pe canapea, iar Blake îşi puse capul pe genunchii ei, şi-i petrecu braţele împrejurul mijlocului. Îl cuprinse în braţe şi-l auzi că a început să plângă încet, cu fruntea proptită de genunchii ei.

— Linişteşte-te, dragul meu, haide linişteşte-te, zise ea, fără să se simtă câtuşi de puţin impresionată. Nu cunoştea motivul tristeţii lui şi probabil nu-l cunoştea nici el, căci altfel i l-ar fi spus. Plângea cutremurat de o tristeţe adâncă şi ea aşteptă cu răbdare ca să se liniştească şi să-şi vină în fire, sau chiar să revină la ea. Nu mai avea acuma nevoie de el, dar cu toate acestea îi era drag. Dacă se va întoarce la ea, din această întoarcere probabil ar fi răsărit o alta dragoste între ei, decât cea de până acuma, care fusese întemeiată pe necesitate.

Fără îndoială va trebui să se întoarcă la ea. Până atunci ea continuă toată vara să facă pregătiri pentru viitoarea ei expoziţie, de la începutul toamnei, şi-l aştepta să vină.

— Luna Noenibrie este cea mai favorabilă pentru un începător, îi spusese Joseph Hart. Într-una din zile se dusese să-l viziteze în casa lui veche, cu pereţii de piatră cafenie, deoarece David Barnes îi spusese:

— I-am vorbit bătrânului despre dumneata. Vrea să te cunoască. Cred că ar fi bine să te duci… deoarece numai rareori se întâmplă ca omul acesta să dorească să cunoască pe cineva.

Dar când ajunse în salonul lui Joseph Hart, acesta se prefăcea că nu ştie nimica.

— N-am auzit vorbindu-se niciodată despre dumneata, îi răspunse el fără înconjur, când se opri în faţa ei. Casa lui părea un muzeu de tablouri şi statui.

La început nu putu vedea nimic limpede. Din cadrele vechi şi aurite se uitau la ea chipurile întunecate şi pline ale picturilor din şcoala flamandă, alături de peisagii palide din America, cu tonalităţi aride şi complet noi ca manieră. Apoi cu totul pe neaşteptate, privirea i se opri asupra cailor sălbatici, făcuţi de Michael, de pe peretele din fund. Era o pânză lungă, orizontală şi lumina cădea pe ea din plin. Nouă cai albi ca argintul galopau prin noaptea luminată de lună spre întunericul din fundul deşertului, iar între ei era unul, mai supt şi ceva mai mic decât ceilalţi, armăsarul negru care-i conducea.

— Eu nu cunosc genul dumitale, declară Joseph Hart.

— Ştiu că nu-l cunoaşteţi, răspunse ea, dar veţi avea ocazie să-l cunoaşteţi.

— Dimpotrivă, nu cred că voi avea ocazie să-l cunosc, dacă se va întâmpla să faci şi dumneata strâmbături dintre acelea moderne. Eu nici nu mă uit la aşa ceva, răspunse el.

În toate părţile negustorii de artă şi directorii muzeelor îi spuseseră: „Dacă ai putea determina pe bătrânul Joseph Hart…”

— Ce faci, te uiţi la caii aceia de colo? întrebă Hart.

— Da, răspunse Susan.

— E un Michael Barry, declară bătrânul. În toată lumea aceasta nu se mai găseşte un pictor care să fie atât de inegal ca el. Uneori i se năzare să facă şi lucruri cum e acesta de aici – puritate de coloare, de expresie şi de frumuseţe. Pe urmă dispare ca să facă o serie întreagă de lucruri fantastice – femei goale, întinse pe stânci – care sunt pline de greşeli.

Susan nu zise nimica. Continuă să se uite la caii care galopau sălbatic în largul deşertului.

— Dumneata ce material întrebuinţezi? întrebă el. Sper că nu întrebuinţezi noroiul.

— Marmora, răspunse Susan, pe urmă adaugă: Am făcut şi o lucrare în bronz.

— Pentru cine?

— Pentru spitalul Halfred Memorial.

— Dumneata ai făcut lucrarea aceea?

— Da. A fost prima mea lucrare mai mare. Întinse mâna după paharul de vin pe care-l lăsase pe masă, când intrase, şi începu să-l soarbă încet.

— Păcat că eşti femeie, declară el într-un târziu.

— Dimpotrivă, nu este de loc. Amănuntul acesta nu mai are nicio importanţă.

— Vei avea ocazie să te convingi că are, stărui Hart. Ar fi peste putinţă să-ţi cucereşti un loc de frunte, decât cel mult în cazul când vei fi superioară tuturor colegilor dumitale.

— Cu lucrările mele eu nu urmăresc un astfel de scop.

Bătrânul nu-i mai răspunse, ci-şi mai turnă un pahar de vin dintr-o sticlă subţire, prelungă, pe urmă se scotoci în buzunar şi scoase o carte de vizită, pe care scrisese ceva.

— Du cartea aceasta de vizită unui domn cu numele Gelwicks pe care-l găseşti la această adresă, îi porunci el, şi-i vei spune că eu te-am trimis.

— Vă mulţumesc, răspunse Susan bătrânului care-i întorsese numaidecât spatele.

Rămase câteva minute şi se uită la tabloul lui Michael, pe urmă plecă:

„— Va trebui să-i spun lui Michael, că i-am văzut tabloul”, îşi zise ea. „Va trebui să-i spun că mi s-a părut desăvârşit”.

Pe Joseph Hart îl uitase cu totul.

Era o galerie mică şi cât se poate de simplă. Îşi adusese toate lucrările şi în ultimul moment sosise şi Femeia îngenuncheată, de la Paris.

O despachetase împreună cu Blake. „Femeia Respinsă”, exclamă Blake, smulgând bucăţile de pânză în care era înfăşurată. Susan examina lucrarea din punct de vedere critic.

— A fost cât se poate de firesc s-o respingă, declară ea. Acum înţeleg motivele lor. Cred că la Paris n-am reuşit să fac nimic de valoare. Nici nu ştiam exact ce aş fi dorit să fac.

— Vrei s-o dau afară din casă? întrebă Blake.

— Nu, las-o, răspunse Susan, căci la urma urmei tot eu am făcut-o şi pe aceasta.

Între ea şi Blake se statornicise un fel de camaraderie. Dar până acuma el nu încercase niciodată să treacă dincolo de această limită. Uneori i se părea că-i vine foarte greu să vorbească cu el, şi îşi da toată silinţa să discute, indiferent ce, pentru motivul că nu putea suporta tăcerea, deşi ea ar fi dorit din tot sufletul, tăcerea deplină şi adâncă.

— Cred că ar fi bine să aduc de la ţară şi o veche statuie pe care am făcut-o odinioară după Jane. Sunt convinsă că este o lucrare bună.

— Cum se poate, scoaba aceea! se miră Blake şi se uită la ea cu bunăvoinţă. Începuse să examineze statuia negresei: Daţi-o cam o palmă spre dreapta, se adresă el camionarilor care gâfâiau din greu.

— Nu, Blake, protestă Susan, asta i-ar da o înfăţişare prea dramatică. Pe lucrările mele, lumina trebuie să cadă vertical, nu dintr-o parte.

— Draga mea, statuile de marmoră sunt ale tale,

răspunse el vesel.

După ce terminară cu aranjarea lor, începură să se plimbe încet printre ele.

— Ascultă, Susan, nu trebuie să te superi, dacă vei vedea criticii că încep să te ia în bătaie de joc, îi spuse el îngăduitor.

— Nu mă voi supăra de loc, răspunse ea mirată. Până acuma nu se gândise la ceea ce vor spune criticii despre ea. Ceea ce făcuse ea până acuma, era definitiv terminat, aşa că laudele s-au batjocora nu mai puteau schimba nimica.

Statuia Janei sosi în ultima zi, când nu era nimeni în sală şi o despacheta singură. I se păru că este rudimentară şi neterminată, dar cu toate acestea era Jane, care, în timpul lucrului, ridicase ochii speriaţi şi începuse să se şteargă cu sorţul. O aşează în apropierea uşii, la oarecare distanţă de celelalte lucrări, într-un colţ retras pe care l-ar fi preferat şi Jane în realitate.

După ce plăti şi dete drumul ultimului om care o ajutase, rămase singura şi începu să se uite la lucrările ei, începând de la Jane până la ultima statuie pe care o făcuse şi care reprezenta un miner din Wales, venit din partea de apus a Statului Virginia. Îl întâlnise din întâmplare. Venise la New York în calitate de reprezentant al grupării minerilor, la o întrunire. Intrase în sală, cum intra în multe localuri, fără să ştie dinainte ce va avea de văzut, decât cel mult oameni, şi tocmai atunci minerul acesta începuse să ţină o cuvântare. După întrunire se apropiase de el şi-l rugase să-i pozeze. Omul venise la atelier şi se aşezase pe scaun, cu trupul adus de umeri, cu mâinile enorme proptite în genunchi.

— Nu mă mai pot îndrepta doamnă, declară minerul. În timpul anilor cât am făcut drumul prin galeriile subterane, trupul meu a stat încovoiat prea multă vreme, ca acuma să se mai poată îndrepta.

Dintr-un anumit punct de vedere, aceasta era cea mai bună dintre lucrările ei. Îl simţise aievea, cum se târăşte în lungul galeriilor întunecate de sub pământ. Ochii lui

păreau lipsiţi de lumină, căci numai rareori i se întâmpla să vadă soarele, şi îl făcu aşa. Mâinile lui erau nişte labe enorme, ca cele de lynx, şi cu totul disproporţionate, faţă de trupul firav şi încovoiat, şi tot aşa le făcuse şi pe acestea. Fără îndoială, că fiecare dintre statuile ei era mai bună decât precedenta. Mersese drept înainte. Dar totuşi lucrările acestea ale ei nu erau altceva, decât începutul.

În ajunul deschiderii expoziţiei, aduse pe John şi pe Marcia ca să-i vadă şi ei lucrările. Se întorseseră acasă ca să-şi petreacă câteva zile de vacanţă din timpul toamnei. Nu le spuse nimic dinainte, căci se sfia să se trădeze în faţa lor, că ar fi făcut ceva. Dar se plimba prin sală, cu unul pe dreapta şi celălalt pe stânga, printre statui, aşteptând nerăbdătoare, un semn sau un cuvânt de aprobare din partea lor, în timp ce le explica.

— Pe aceasta am numit-o Americană Neagră, cei de colo sunt Americani din Miazănoapte, sunt veniţi din Suedia. Aceasta de aci este o italiancă pe care am numit-o Venera Americană. Cea de colo…

Simţea atenţia pasionată cu care o urmărea John. Era aproape tot atât de înalt ca şi ea şi-i cumpărase pentru prima dată un costum cu pantaloni lungi. Nu spunea nimica, dar se uita îndelung la fiecare lucrare, ascultând, examinând, cu mâinile în buzunare. Dacă s-a întâmplat ca băiatul acesta să fi semănat odinioară cu Mark, acuma nu mai seamănă de loc, gândi ea.

— Înţeleg exact ceea ce ai urmărit tu, zise John, respirând cu greutate. Mamă, statuile tale sunt măreţe, declară el şi Susan îşi simţi inima tresărind cu violenţa.

— Bine, mamă, dar de ce sunt toate atât de mari şi de urâte? întrebă Marcia enervată. De ce ai făcut pe Sonia atât de urâtă?

— Ia taci din gură, Marcia! protestă John în locul Susanei. Tu n-ai habar despre ce vorbeşti.

— Ba am, răspunse Marcia îmbufnată. Mie nu-mi plac oamenii care simt atât de greoi. În timp ce vorbea, începu să pirueteze pe un picior, cu braţele ridicate în sus şi cu degetele manilor despărţite. Printre statuile acestea grele

de marmoră, părea o molie rătăcită şi speriată care zbura din loc în loc şi pe care o puteai atinge cu mâna, ca s-o striveşti.

— Toată mintea lui Marcia i s-a coborât în picioare, murmură John.

— Ştiu că s-a coborât, fredona Marcia mulţumită. Eu gândesc şi simt numai cu picioarele, iar când dansez, mă simt fericită.

În clipa aceasta, văzându-i că nu se mai uită la statuile din sală, ci la ea, se simţi nespus de fericită.

— Ce nevoie ai avut să aduci aici pe Jane care este atât de urâtă, fredona Marcia, apropiindu-se de uşă. Arată ca o sperietoare. Jane este urâtă!

— E admirabilă, şi tu ştii foarte bine cum este protestă John. Iar în drumul spre casă, cum sta în automobil, se plecă spre Susan şi-i spuse cu sfială: Ştii că am început să fac şi eu un portret al Janei... în lemn. Nu ştiu ce mă face să-mi placă să lucrez în lemn. Poate din cauză că eu şi bunicul am cioplit întotdeauna împreună. Din ziua când m-am întors acasă de la şcoală, Jane îmi pozează în fiecare zi.

— Îmi dai voie să-l văd şi eu? întrebă Susan.

— Eu l-am văzut... dar şi portretul acesta e urât, din cauză că Jane este urâtă, exclamă Marcia.

John îi aruncă o privire nimicitoare.

— Mamă, tu cunoşti obrazul Janei. Eu cred că nu e femeie urâtă.

— Numai Sonia e frumoasă, strigă Marcia răutăcioasă. Sonia şi Mary sunt frumoase, iar Blake este un bărbat adorabil. O, mamă... să sperăm că eu voi fi fată frumoasă, după ce voi creşte! şi întoarse ochii negri şi rugători spre Susan. Să ştii că voi muri de durere, dacă nu voi fi fată frumoasă!

— Cred că vei fi, răspunse Susan.

— Eu nu cred, declară John fără milă. Când mă uit la tine, Marcia, mi se face rău. Tu nu te gândeşti niciodată la altceva, decât la tine.

— John! protestă Susan şi se întoarse ca să mângâie

pe Marcia.

Dar Marcia sta dreaptă şi indiferentă, şi părea că nu are nevoie să fie îmbunată de nimenea.

— Nu mă interesează ce spune şi ce crede John, declară ea cu dispreţ. Blake mă iubeşte. Ajunseseră acasă şi valetul le deschise uşa de la intrare: Nu vreau să văd pe bătrâna Jane cea de lemn, adăugă ea şi apucă înaintea lor.

— Ascultă John, declară Susan, după ce intră în camera lui. Aş prefera să nu vorbeşti în felul acesta cu Marcia.

Dar rămase mirată de maturitatea şi seriozitatea răspunsului său.

— Mamă, trebuie să vorbesc cu ea în felul acesta! Pe Marcia nu se poate s-o jigneşti, indiferent cum ai vorbi cu ea. Trebuie numaidecât să-i dai la cap, căci altfel te scoate din minţi. Afară de asta are obiceiul, că după ce vede că te-a scos din minţi, începe să-ţi facă în ciudă şi se simte mulţumită.

Se plecă, şi deschizând uşa dulapului, scoase un obiect pe care începu să-l despacheteze. Era o bucată de lemn, lungă cam de trei sferturi de metru.

— E o rădăcină pe care am găsit-o astă vară în cantonament, declară el. Seamănă cu Jane. Uită-te la ea. N-am făcut altceva, decât i-am schiţat trăsăturile obrazului. Liniile pot fi recunoscute destul de bine. Fireşte, portretul nu este încă terminat.

Îşi uită cu totul de Marcia. Bucata de rădăcină semăna foarte bine cu Jane. Cojise scoarţa de pe ea şi cioplise suprafaţa lemnoasă, aşa că din rădăcina răsucită începea să se desprindă statura plecată a Janei.

— Este admirabil de bun, declară ea fără să ezite. Se simţea mândră, atât de mândră de fiul ei. Era al ei, ea îl crescuse şi-i dăduse o parte din fiinţa ei. Mâinile lui tinere care netezeau suprafaţa lemnului, păreau impresionante din pricină că erau atât de slabe, mână de bărbat ca formă, dar totuşi mână de copil, când te uitai la încheieturile fine ale degetelor lui. Îşi simţi trupul înfiorat şi ar fi vrut să se plece şi să i le sărute. Dar se stăpâni.

— Oare n-ar fi mai bine să iei lecţii de sculptură? întrebă ea.

— Nu mamă, nu vreau să iau lecţii, răspunse el şi clătină din cap. Eu nu voi face sculptură niciodată, pentru a-mi câştiga existenţa. Ci voi sculpta numai aşa, pentru mine. Probabil eu îmi voi alege o carieră ştiinţifică.

Începu să înfăşure cu grijă vechea lui batistă de mătase, împrejurul siluetei.

— Ceva mă face să mă îngrozesc la gândul, că aş putea să câştig bani cu meseria aceasta, chiar dacă aş reuşi, adăugă el. Pe urmă după ce se plecă în dulap şi-i întorsese spatele, ca să aşeze statueta, declară pe un ton indiferent, ca un băiat mare: Nu ştiu dacă tu ai băgat de seamă sau nu, dar Marcia consideră viaţa din acelaşi punct de vedere, ca şi o pisică. Nu se gândeşte decât la ea însăşi. Ori amănuntul acesta mie-mi dă de gândit.

— E atât de tânără, răspunse Susan şi zâmbi. John era un băiat care fusese predestinat să-şi asume răspunderi. De fapt, uitându-se acuma la umerii şi la ceafa lui i se păru şi ei că seamănă cu Mark, dar imediat ce se întorsese din nou spre ea, asemănarea aceasta dispăru. Nu era o asemănare care s-ar fi manifestat în trăsăturile obrazului său, ci era ascunsă undeva în adâncul fiinţei.

— Ea nu se va schimba niciodată, declară John. Aşa este ea făcută. Îmi face mereu impresia că este un fel de teracotă, înţelegi… nu lemn şi nici marmoră şi nimic ce ar putea să dureze.

Se uita la el şi-l sorbea din ochi, înfiorată de plăcerea pricinuită de apropierea lui şi mirată de înţelepciunea cu care-i vorbea.

— Noi doi, ar trebui să lucrăm împreună mai mult decât până acuma, zise ea cu sfială.

Îl văzu că roşeşte, şi obrazul lui proaspăt se face ca o flacără.

— Mi-ar face şi mie plăcere, declară el, dar tu eşti foarte ocupată.

— Nu sunt prea ocupată, căci am găsit întotdeauna timpul necesar pentru ceea ce-mi face plăcere.

Fericirea şi mulţumirea acestei intimităţi dintre ei, i se păi-u prea covârşitoare, ca s-o mai poată suporta. Tocmai de aceea o întrerupse fără să mai ezite:

— Vom discuta despre chestiunea aceasta, imediat ce se va termina cu expoziţia mea.

Repetase de atâtea ori cuvintele „Imediat ce se va termina expoziţia mea”, încât presimţea că va trebui să intervină ceva care va întrerupe felul de viaţă de până acuma şi o va schimba cu totul. Presimţirea aceasta sătruia atât de limpede şi atât de stranie, încât în ziua deschiderii expoziţiei plecă foarte devreme la atelier şi începu să se gândească la proiectul viitoarei lucrări. Îşi notase ideile privitoare la seria Procesiunii Americane, din care primul grup de şapte statui era acuma în sala de expoziţie. Dar după ce revăzu notele acestea! i se părură toate fără nicio consistenţă. Niciuna dintre ideile însemnate, nu păreau să aibă puterea necesară, pentru a o determina să le realizeze. Afară de asta nu mai avea niciun bloc de marmoră. Nu era nici sigură că va continua să cumpere blocurile viitoare de la Fane Hill. Seara trecută, la invitaţia ei, venise tatăl lui Blake, ca să-i vadă expoziţia, împreună cu ea, înainte de a o deschide.

— Vino, să-ţi vezi bucăţile de marmoră, îi spusese ea, deschizându-i uşa, în timpul după amiezii. Totul aştepta gata şi ultimele pregătiri pentru deschidere fuseseră terminate.

Bătrânul intrase, în mână cu melonul negru şi mănuşile cenuşii. Trecuseră împreună prin faţa fiecărei statui şi în timpul tăcerii lui de piatra, Susan începuse să-i vorbească cu înfrigurare:

— Îţi mai aduci aminte de aceasta? Este unul dintre blocurile de marmora de Paros. Oamenii aceştia lucrează într-un restaurant din apropiere. Spune drept, nu sunt superbi? Bărbatul împarte supa, cu gesturi de pare că ar fi o zeitate care hrăneşte omenirea.

— Huâm, făcu domnul Kinnaird cu îndoială.

— Aceasta de aci este marmora neagra belgiană, zise ea, punând mâna pe genunchiul masiv şi negru al statuei.

Domnul Kinnaird întoarse privirea:

— Lucrările acestea parcă te strivesc, murmură el. După ce le examina pe toate, se aşeza pe scaun şi se uită la ele din nou.

— Nu sunt în stare să-ţi exprim senzaţia ce mă stăpâneşte în clipa aceasta, declară el neliniştit, şi-şi trecu peste frunte mâna ce o avea liberă. Mi se pare… nu ştiu… dar statuile mi se par formidabile. Probabil şi sala este puţin cam mică pentru ele. Fiecare dintre statuile acestea are nevoie de un spaţiu enorm… când te uiţi la ele, îţi face impresia că te strivesc.

Aşteptă câteva clipe şi se uită la el. Pe urmă îi răspunse:

— Cred că nu-ţi pare rău, că mi-ai dat blocurile dumitale de marmoră.

— Nu, o… nu, se grăbi el să-i răspundă. Dar probabil… eu nu mă aşteptam la lucrări atât de mari din partea u… unei doamne. Cred că înainte de toate trebuie să te obişnuieşti cu această idee. Mi-am închipuit ca probabil dumneata ai un gen mult mai uşor… ceva în stil mult mai clasic, decât ceea ce ai făcut.

— Statuile acestea nu sunt frumoase: amănuntul acesta eu îl ştiu destul de limpede. Bătrânul se grăbi să se scuze:

— Draga mea, sunt nişte lucrări extrem de viguroase. Veritabilă tehnică masculină.

— Nu cred că bărbaţii să se deosebească atât de mult de femei, în creaţiile lor, răspunse ea.

— M-ar interesa foarte mult, să ştiu ce vor spune criticii despre ele; adăugă domnul Kinnaird, prefăcându-se că n-a auzit ce-i spune.

Stând acum singură în atelier şi aducându-şi aminte de el, îşi zise:

— Bietul bătrân! Statuile mele nu-i plac de loc. De aci înainte va trebui să nu mai iau blocurile de marmoră de la el.

Dar ziua aceasta a deschiderii expoziţiei era o zi ciudată şi plină de peripeţii. Michael care era în trecere, se

opri la expoziţie şi după ce se uită împrejurul său, începu să fluiere mirat şi exclamă:

— Susan, statuile acestea sunt gigantice, sunt măreţe! Ar trebui aşezate undeva într-un port, ca să arate ce suflet a intrat în America! Pe urmă se uită la ea cu ochii rătăciţi şi-i spuse cu buzele tremurând de emoţie: Susan, Mary s-a căsătorit!

— O, Michael! şi se lăsă pe un scaun, copleşită de această ştire catastrofală.

Dete din cap şi adăugă abătut:

— Cu mine n-a vrut să se căsătorească… dar s-a căsătorit cu bătrânul Rhodes… un moşneag foarte cumsecade… dar gândeşte-te, Mary!

Se vedea că se luptă cu plânsul, dar nu se mai putu stăpâni, şi aşezându-se lângă ea, îşi culcă fruntea pe umărul ei, iar Susan îl cuprinse în braţe:

— O, săracul de tine, murmură ea îndurerată.

— Sunt un prost şi nimic altceva, murmură el. Este o situaţie caraghioasă… dar n-am putut dormi toată noaptea. M-a chemat ieri la telefon, imediat ce s-a întors. Bătrânul s-a dus după ea la Paris. Atât e totul. În orice caz eu nu credeam că va ajunge atât de departe.

Simţi cum i se cutremură trupul. Dar felul acesta de a plânge era îngrozitor şi părea că-l răscoleşte până în adâncul sufletului.

— Dacă aş fi în locul dumitale, Michael, eu n-aş…

— Nu sunt în stare s-o uit, răspunse el răstit. Nu-mi spune astfel de vorbe.

— Nu aveam intenţia să-ţi spun ceea ce ţi-ai închipuit dumneata, răspunse Susan. Aş fi vrut să-ţi spun „să accepţi acest sacrificiu, ca ceva ce face parte din viaţa dumitale. Tot ce ţi se întâmplă în viaţă… va lăsa urme adânci în sufletul dumitale şi-şi va face loc în fiinţa dumitale… nu vei putea să uiţi… nu trebuie să uiţi. Vei avea nevoie de toate aceste dureri şi impresii – de plăcerea dragostei şi de pierderea ei… de tot ce-ţi ofere viaţa. Făcu o pauză, ca şi când ar fi vrut să-şi limpezească gândurile: Despărţirea de ceea ce ţi-a fost drag… este şi ea un fapt pozitiv… care

face parte din viaţă.

Îl ţinu strâns lângă ea, aşteptând să se liniştească. Cuvintele pe care i le spusese şi le repetă şi ei însăşi, deoarece viaţa ei era formată nu numai de ceea ce-i oferea Blake, ci şi de ceea ce refuza să-i ofere. Ceea ce poseda şi ceea ce nu avea, făcea parte din acel tot de care avea nevoie, ca să poată trăi.

— Eu voi pleca undeva în partea de miazănoapte ca să încep să pictez, declară Michael şi se desprinse de lângă ea; după ce-i întoarse spatele, încercă să-şi dreagă glasul.

Susan se ridică în picioare şi luând o cârpă, începu să şteargă de praf statuia Soniei.

— Mi s-a părut mereu, că dumneata n-ai reuşit încă să-ţi dai seamă, de ceea ce ai vrea să pictezi în realitate. Ar fi vrut să găsească mijloace simple şi curgătoare de a se exprima cu uşurinţă, pentru a-l ajuta, dar nu era în stare să le găsească, aşa că adăugă în felul în care se pricepea. Există în personalitatea dumitale ceva care este definitiv şi cu care te-ai născut... în ziua când vei reuşi să descoperi acest ceva, vei începe să pictezi dinăuntru în afară. Toate tablourile acelea pe care le-ai făcut după Mary, nu contează... pentru că niciunul dintre ele n-a pornit din sufletul dumitale şi nici dintr-al ei. Inspiraţia de a lucra în felul în care ai lucrat dumneata, nu este decât ceva trecător. Totuşi nimic nu poate dura din ceea ce ai făcut, decât atunci când ai reuşit să constaţi valoarea ascunsă pe care o porţi în sufletul tău.

Michael asculta în tăcere, dar nu-i răspunse nimica.

— Sunt foarte mulţumită că Mary s-a măritat cu altcineva şi nu cu dumneata, continuă ea fără cruţare. Dacă s-ar fi căsătorit cu dumneata, te-ai fi oprit pentru totdeauna acolo unde eşti astăzi.

— Nu mi-ar fi păsat de loc, răspunse Michael cu glasul răguşit. Crezi că interesează pe cineva dacă eu fac sau nu fac câteva tablouri?

— Nu interesează pe nimenea! declară Susan. Câteva tablouri, câteva statui, ceva mai multă muzică, ceva mai

mult sau mai puţin din toate câte sunt împrejurul nostru… nu înseamnă nimica. Dar interesează foarte mult dacă eşti fericit sau nu eşti, în felul de viaţă pe care-l trăieşti. Ori fericit nu vei putea fi, decât dacă reuşeşti să descoperi ce doreşti să faci, şi dacă reuşeşti în realitate să faci ceea ce doreşti. Făcu o pauză, încercând să-l facă să înţeleagă ce urmăreşte. Unii oameni sunt întocmai ca nişte dulbine, dar alţii sunt vijelioşi ca fluviile care-şi taie drumul spre mare. Dumneata eşti fluviu – va trebui să-ţi tai drumul – nu se poate să te opreşti într-o dulbină. Asta ar însemna că apele dumitale vor creşte şi se vor revărsa, răspândind nenorociri şi dureri împrejurul dumitale. Va trebui ca albia pe care ţi-ai tăiat-o, să nu aibă niciun stăvilar.

Toate acestea le spunea şi pentru ea, în timp ce freca statuia, ştergând-o de praf – doar că pe ea o interesa mai puţin. Lui Michael trebuia să-i spună numaidecât ceva, ce să fie real şi să-i trezească încrederea în sine. Prin minte îi trecu un gând neaşteptat şi ridică spre el privirea aprinsă de mulţumire.

— Michael, ţi-am văzut caii!

— Caii? Nu-şi dădea seamă ce vrea să spună.

— Caii sălbatici… tabloul pe care l-a cumpărat Joseph Hart!

De astă dată înţelese numaidecât.

— Susan! Ce părere ai despre el?

— Este desăvârşit, răspunse ea în şoaptă, nici mai mult nici mai puţin decât desăvârşit. Când m-am uitat la el, am simţit numaidecât… am simţit…

— Ce anume? întrebă el şi o privi cu ochii lacomi. Va trebui să-i spună exact ceea ce a simţit în clipa aceea, pentru a-i ajuta să scape de obsesia lui Mary şi să se liniştească.

— Am simţit că în cele din urmă ai reuşit să devii liber, declară ea. Deşertul acela fără hotar, cu cerul nesfârşit boltit deasupra lui, lumina aceea de lună ce tremura pe deasupra ochiului de apă, trupurile acelea prelungi ale cailor pe care nu i-a îmblânzit nimenea şi nici nu va reuşi vreodată să-i îmblânzească…

Se uitau fix unul la altul şi printre ei trecu un suflu de adâncă înţelegere care nu avea nicio legătură cu ei înşişi.

— Înţeleg! declară Michael.

Se apropie de statuia în faţa căreia Susan sta îngenuncheată. Cu un gest de mângâiere îi trecu mâna pe obraz şi plecă din sală, fără să mai zică nimica.

După plecarea lui, mai rămase câteva clipe nemişcată. Pe urmă se ridică în picioare şi se îndreptă spre telefon, ca să cheme apartamentul în care sta Mary. Un glas răstit îi răspunse că Mary Gaylord s-a mutat şi-i dete noua adresă. Făcu numărul pe discul aparatului şi un glas plăcut, cu gâlgâiri adânci şi puţin trăgănat îi suna în auz.

— Vă rog, aş vrea să vorbesc cu Mary Gaylord, zise ea şi auzi numaidecât glasul de adineaori strigând: „Mary, scumpa mea, te cheamă cineva la telefon”, ca numaidecât după aceea să audă glasul limpede al lui Mary care întrebă:

— Da, cine este?

— Aici este Susan, răspunse ea.

Tonul cu care vorbea Mary, nu se schimbă de loc:

— Tocmai aveam de gând să te chem, Susan, şi să-ţi spun…

— Mi-a spus Michael…

— Serios? Ne-am întors abia ieri. M-am decis destul de repede, adăugă ea fără ca glasul să-i tremure câtuşi de puţin.

— Ai scris părinţilor? întrebă Susan.

— Nu încă, dar le voi serie astăzi, răspunse Mary. I se păru că aude gâlgâitul plăcut al glasului de adineaori şi Mary adăugă:

— Benny vrea să-ţi spună ceva, un minut te rog. A văzut în ziarele de dimineaţă anunciul privitor la expoziţia ta, şi din nou îi sună în auz gâlgâitul blând al glasului bărbătesc.

— Bună ziua Susan, bine te-am găsit! Sunt foarte emoţionat. Mary nu mi-a pomenit despre expoziţia dumitale, aşa ca nu bănuiam nimica. Am descoperit din întâmplare numele dumitale în ziarele de astăzi, şi am

întrebat-o, nu cumva este vorba de vreo rudă.

Acesta este soţul lui Mary, gândi ea, în timp ce-l ascultă şi-i răspunse la unele dintre întrebările puse, un om cu glas plăcut şi binevoitor, puţin monoton şi puţin banal. Evident el n-avea nicio vină. Mary nu-i va pomeni niciodată despre existenţa lui Michael.

— Da, fireşte, îi răspunse ea. Nu, nu sunt de loc ocupată. Mâine voi fi probabil mult mai ocupată decât astăzi. Sau cel puţin sper să fiu. Mai bine veniţi acuma, strigă ea în receptor, printre întrebările ce i le punea. Pe urmă Mary veni din nou la aparat.

— Benny vrea să vizităm expoziţia, aşa că vom veni imediat ce ne soseşte maşina.

— Eu voi fi toată ziua în sală, răspunse Susan.

În timp ce-i aştepta, îşi aduse aminte de Mary, de pe vremea când era mica şi se aşeza la pian, ca să cânte de nenumărate ori şi tocmai de-a-ndoasele câte o melodie, ca pe urmă să devină morocănoasă, când îi spuneai că a cântat fals.

— Iată, ţi-am adus pe Benny, zise Mary. Trăsăturile obrazului şi glasul ei părea indiferent, ca întotdeauna, şi era foarte elegantă în rochia noua de catifea cafenie. Susan se întoarse şi văzu un bărbat cu ochii blânzi şi albaştri, în mijlocul unui obraz rotund şi rumen, cu părul cărunt şi rar, pieptănat cu îngrijire pe creştetul capului care se vedea trandafiriu. Îşi simţi degetele! strânse în mâna lui moale şi catifelată.

— De, ce să-ţi spun, sunt incapabil să-ţi explic, cât mă simt de mândru, se auzi gâlgâind glasul lui.

Domnul Rhodes îşi scoase batista de mătase şi după ce-şi şterse obrazul, începu să râdă.

— Pe afară e destul de rece, adăugă el, dar eu transpir întotdeauna, când sunt puţin emoţionat. Întâlnirea aceasta cu dumneata, m-a emoţionat profund, nu-i aşa sufleţelule? întrebă el şi întorcându-se spre Mary, îi zâmbi cu sfială. Pe urmă se uită la statui: Acestea sunt… Sfinte Doamne, Mary, nu mi-ai spus până acuma că sora ta este un sculptor adevărat.

— Până acuma n-am avut timp să-ţi vorbesc despre familia mea, răspunse Mary.

— Are dreptate, declară domnul Rhodes cu bunăvoinţă. Prin urmare voi începe chiar acuma să fac cunoştinţă cu ea. Sunt nerăbdător să-i cunosc pe toţi, Susan, mai ales pe copiii dumitale. Mie-mi plac foarte mult copiii. Am mai fost căsătorit odată… prima soţie mi-a murit de febră typhoidă, în timpul unei călătorii împrejurul lumii, şi nici n-aş fi visat că mă voi căsători din nou, până când într-una din zile am văzut pe Mary la magazin, şi începu iarăşi să râdă.

Susan îşi dete numaidecât seamă, ce fel de om este; oricare altul ar fi văzut imediat, că este un bărbat blând şi bun, care deşi nu mai era tânăr, părea totuşi inocent de naiv. Se uită la Mary cu reproş, iar ea îi suportă privirea din plin şi cu îndrăzneala. Era şi astăzi aceeaşi fată morocănoasă şi încăpăţânată care fusese întotdeauna.

— Nu-i aşa că Mary arată splendid? se adresa domnul Rhodes Susanei. Se uită la Mary cu dragoste şi o mângâie pe mână. Mary îşi scosese mănuşile şi Susan îi văzu inelul de logodnă şi lângă el un altul, bătut în briliante şi smaragde: Viaţa de căsătorită o avântajază, declară domnul Rhodes.

— Când te uiţi la ea, constaţi numaidecât că dumneata ai tratat-o cu extrema bunătate, răspunse Susan cu convingere. Îi era simpatic bărbatul acesta amabil şi cu înfăţişare de copil, şi ar fi avut poftă să ţipe la Mary, să se poarte bine faţă de el, căci e condamnabil să te porţi urât faţă de oamenii bătrâni şi inocenţi.

— Eu cred că niciodată nu voi fi în stare să mă port destul de amabil faţă de ea, răspunse domnul Rhodes grav. Începuse să se joace cu lanţul gros de aur pe care-l avea la ceasornic. Un bărbat nu poate fi niciodată destul de bun faţă de o femeie, iar când se întâmpla ca o fată tânără şi adorabilă ca Mary să-şi lege viaţa de a unui tip bătrân ca mine… (Se opri şi ochii albaştri şi inocenţi i se umplură de lacrimi). Cred că nu voi putea face niciodată de ajuns pentru ea. Nici eu nu ştiu ce a putut vedea la mine. În

orice caz cred că a văzut foarte puţin. Făcu o pauză, pe urmă continuă cu sfială: Nu mă feresc câtuşi de puţin, să-ţi spun fără înconjur, că mă simt foarte umil, când mă gândesc la mine însumi. Azi dimineaţă, în timpul când mă bărbieream, m-am examinat cu atenţie şi mi-am zis: „Mă cap sec, ce te face să-ţi închipui că fata aceasta ar putea iubi un om ca tine?” A trebuit să mă liniştesc singur, închipuindu-mi că dacă fata aceasta nu m-ar iubi, pentru motivele care i le dictează firea ei adorabilă, atunci cu siguranţă că nu s-ar fi căsătorit cu mine. M-am întrebat de multe ori, uitându-mă la bărbaţii pe care-i cunosc, care este motivul că soţiile lor, femei adorabile s-au căsătorit cu ei. Dar oricare ar fi motivele, acestea nu se pot datora decât bunătăţii lor feminine înnăscute – glasul începu să-i tremure – prin urmare nu mai întreb de motive, ci îi sunt profund recunoscător pentru ceea ce mi-a dat. Mary este o fată superbă.

Se uită la Mary cu ochii plini de adoraţie, iar ea îi zâmbi, cu zâmbetul ei fugar şi rece, insensibil în frumuseţea ei stranie şi misterioasă. Întinse braţul spre el şi murmură, ţinându-l o clipă de mână:

— Eşti foarte drăguţ, Benny. Pe urmă se întoarse repede spre sora ei: Susan, vom cumpăra o casă în oraş, ce zici, e emoţionant? Şi una la Palm Beach! În fiecare iarnă Benny petrece câteva luni în regiunile din miazăzi.

— Va trebui să vii cu copiii şi cu soţul dumitale la noi în vizită, declară el. Iar acum, dragă mea, cred că e timpul să tăcem din gură şi să vedem şi noi expoziţia…

Din dosul spetelor lui largi, Susan se uită grava la Mary, dar ochii ei erau şi acuma indiferenţi, strălucitori şi neînţeleşi. „Te voi pofti, îşi zise Susan, văzând ochii ei întunecaţi şi fără duioşie, să nu jigneşti niciodată pe bătrânul acesta cumsecade. Pe el îl vei putea răni mult mai uşor decât pe Michael, deoarece el nu are nicio posibilitate de apărare. Dacă nu eşti în stare să fii duioasă faţă de el, atunci va trebui cel puţin să te porţi frumos”. Dar prevedea ca omul acesta va avea nevoie de toată duioşia. Va cerşi lui Mary această duioşie şi se va umili în faţa ei, fără să

înţeleagă motivul pentru care nu poate fi duioasa faţă de el, şi fără să bănuiască niciun moment, că în sufletul acestei fete n-a existat niciodată niciun fel de duioşie. Bătrânul acesta nu era nici ca Michael, ca s-o poată părăsi. Din ce-l va răni mai mult, el se va strădui din toate puterile să rămâie lângă ea, căci omul acesta n-ar fi avut unde se duce, fiind om cu suflet blând, şi neavând un refugiu unde ar fi putut să scape de obsesia ei. Gândurile Susanei alergau înainte, spre anii ce trebuiau să vină, şi îi sângera inima din pricina suferinţelor ce i le vor aduce. Se apropie de el şi începu să-i explice cu entuziasm şi în toate amănuntele, deşi prevedea că el nu o poate înţelege.

— Îţi voi spune, dacă-mi dai voie, povestea fiecăreia dintre statuile acestea. Iar în timpul cât vorbi cu el, îşi zise: „Îmi voi da toată silinţa să fiu amabilă faţă de el. Voi trimite copiii cât mai des la el, ca să se obişnuiască şi să-l îndrăgească. Va trebui ca cel puţin cu atâta să se aleagă, din căsătoria lui cu Mary”.

— Da, înţeleg, spunea el grav. Lucrările acestea mi se par admirabile. Sunt atât de mândru de dumneata. Apoi se întoarse spre Mary: Nu-i aşa Mary, că suntem extrem de mândri de ea?

Sigur că suntem, răspunse Mary şi încercă să zâmbească. Pe urmă plecându-se puţin îşi aranja etola de jderi pe care o avea la gât.

— Ce părere ai despre felul cum merge expoziţia? întrebă ea pe Blake.

— N-aş putea spune că merge prost, răspunse el. Îşi petrecuseră cea mai mare parte a zilei în sala de expoziţie şi acuma se făcuse seară. În timpul zilei veniseră grupuri mai mici de vizitatori, unii izolaţi, alţii câte doi şi trecuseră prin faţa lucrărilor. Nu fu niciun fel de aglomeraţie, dar de altfel Susan nici nu se aştepta la aşa ceva. Dar se simţea mulţumită, deoarece vizitatorii care veneau din întâmplare, ca să vadă lucrările unui artist nou şi necunoscut, se opreau în faţa statuilor, şi le examinau vorbind cu glasul în şoaptă. Auzise fragmente din conversaţia lor, păreri critice, cuvinte de laudă şi

exclamaţii de mirare.

— Sunt foarte mari, auzi ea pe un tânăr spunând unui bărbat mai în vârstă.

— Da, răspunse bătrânul, probabil prea mari pentru a putea fi realizate. Când se întâmplă ca un artist să urmărească prea mult, s-ar putea ca ideea pe care o urmăreşte să-i scape cu totul.

— Eu nu cred că acestei femei i-a scăpat ceva, răspunse tânărul.

Probabil nici nu i-a scăpat, încuviinţă cel mai în vârstă, pe urmă făcu o pauză şi adăugă: Îmi face impresia că maniera primitivă cu care sunt lucrate aceste statui, implică ceva mai mult decât ar putea fi redat în realitate…

— Cred că tocmai aceasta este arta, replică tânărul cu patimă.

— Se poate… se poate… răspunse bătrânul împăciuitor. Eu aparţin unei scoale mai puţin pretenţioase, dar mai stăruitoare şi aceasta când urmăreşte ceva, încearcă să şi realizeze.

— Cu minuţiozitate, încheie tânărul pe un ton de dispreţ şi plecară împreună.

— Nu par câtuşi de puţin să fie lucrări executate de o femeie, nu-i aşa? repetau aproape toţi vizitatorii.

— Nu înţeleg, de ce caută artiştii să facă lucruri atât de urâte… ia uită-te la negresa aceea grasă! Este de-a dreptul vulgară, spuneau alţii şi ridicau din umeri.

Acasă, după ce se ridicară de la masă şi rămaseră singuri, se uitară unul la altul şi începură să zâmbească.

Ziua ce trecuse, fusese o zi stranie şi fericită, plină de o mulţumire pe care ea nu era în stare s-o înţeleagă. Cea mai mare plăcere pentru ea, era timpul când îşi lucra statuile, iar după ce le termina, mulţumirea obţinută din aceasta realizare, i se părea completă. Acum însă vedea că s-a înşelat, deoarece după ce se gândi la ceea ce s-a petrecut în timpul acestei zile, începu să-şi dea seamă ca lucrările ei nu puteau fi complete nici pentru ea însăşi, înainte de a fi văzute şi de alţi oameni, fie că aceştia le înţelegeau, fie că nu. Situaţia aceasta i se părea că

seamănă cu mijloacele obişnuite de a vorbi, ori vorba este lipsită de semnificaţie, câtă vreme nu serveşte pentru comunicarea senzaţiilor între indivizi. I se păru că aude glasul lui Blake.

— Până acuma n-a venit niciunul dintre criticii de seamă, spunea el. Dacă nu vor veni nici mâine, voi chema la telefon pe Lee şi pe Sibert şi unul sau doi cronicari pe care îi cunosc.

— Să nu le spui că sunt soţia ta, zise Susan şi se uită la el zâmbind.

— Cred că asta n-ar putea să-ţi strice câtuşi de puţin, răspunse el în glumă şi se uită la ea cu ochii lucitori.

— Nu, Blake, te rog, să nu le spui! stărui ea.

— Ei bine, femeie independentă, nu le voi spune! începu să râdă, dar era puţin plictisit. Văzând starea lui sufletească, se gândi că i-ar fi peste putinţă să suporte o discuţie, tocmai la sfârşitul unei astfel de zile, şi apropiindu-se de el, se aşeză pe canapea, mânată de dorinţa sinceră, să-l vadă cel puţin de astă dată mulţumit.

Dar la contactul cu trupul ei, îl văzu că tresare. Pe urma întinse braţele după ea şi o cuprinse. Îl simţi atât de aproape de ea, cum nu-l mai simţise de luni întregi şi se abandonă cu totul plăcerii acestei îmbrăţişări. Deocamdată lucrările ei erau terminate. În adâncul fiinţei simţi o revărsare de mulţumire desăvârşită. Era liniştită, dar cu totul pe neaşteptate ceva în sufletul ei care nu voia să se supună, păru că se trezeşte.

„— Sonia?” i se păru că întreabă glasul acesta ascuns. Dar Sonia era acum plecată. Blake nu-i spusese nimic în legătură cu ea şi acuma era convinsă că nici nu-i va spune niciodată. Gândurile ei alergau vertiginos, în timp ce braţele lui Blake se strângeau împrejurul trupului ei. Ea şi Blake nu vor putea fi niciodată pe de-a-ntregul uniţi. Probabil unirea aceasta nu era posibilă între ei. Probabil sentimentul de camaraderie pe care-l visase ea în dragoste şi lucru, nu era niciodată posibil pentru o femeie de felul ei. Va trebui să primească ceea ce i se ofere, iar ceea ce nu i se oferea, ceea ce-i lipsea, era tot o parte din viaţa pe

care trebuia s-o trăiască. Cel puţin lui Michael aşa-i spusese. Posesiunea şi privaţiunea, făceau parte dintr-un tot care era întreg. Dacă sufletul ei şi al lui Blake nu se vor putea întâlni decât în felul acesta, era totuşi mai bine, decât nimic.

I se păru că vede pe Sonia pierzându-se foarte departe şi uitându-se la ei cu ochii tulburi şi aprinşi de patima, dar încercă să alunge această viziune. Undeva, între ea şi Blake, va trebui să existe o legătură trainică, pentru a-i ţine strâns unul lângă altul. Buzele lui mute, fierbinţi şi dornice se lipiseră de gura ei şi sărutului acestuia îi răspunse încă o dată, cu o pornire nouă în care se împletea tristeţea.

Dar dimineaţa următoare îşi aduse aminte şi exaiminându-se în lumina zorilor, îşi văzu trupul alb şi se gândi la marmora care avea nevoie de secole, pentru a o învârtoşa, până când să fie gata pregătită pentru mâna care o va modela, şi că după ce această mână i-a imprimat personalitatea ei şi a terminat-o, marmora este în stare să dureze alte secole nenumărate. Mâinile ei nu erau altceva decât humă trecătoare, trupul nu era nici el altceva decât clipa care-i înlesnea posibilitatea să întrebuinţeze valul de energie pe care nici ea nu-l putea înţelege, deoarece ea nu înţelegea altceva decât forţa pe care i-o da această energie ca să lucreze, şi că fără această energie din care izvora puterea ei de muncă, n-ar fi fost în stare să trăiască.

Gândindu-se la soarta trecătoare a trupului ei, se întrebă cu tristeţe: „Cum va putea oare această legătura să fie destul de puternică, pentru ca Blake şi eu să rămânem pentru totdeauna nedespărţiţi?” Gândindu-se în dimineaţa aceasta la Blake, nu se simţea cu nimic mai aproape de el, decât se simţise în ajun. Abstracţie făcând de tot ce i-a oferit noaptea ce trecuse, el nu putea fi nici acuma mai aproape de ea, decât fusese. Se uita şi astăzi la el cu toată duioşia, dar totuşi i se părea că este foarte departe.

Când într-un târziu cobora în sufragerie, îl găsi încruntat, în mână cu ziarul de Duminică.

— Constat, Susan, că vechiul tău prieten s-a

pronunţat, declară el rece, când o văzu că apare la masă.

Se apropie de el, iar în suflet îi mai vibra şi acuma o umbră de duioşie, întocmai ca un ecou al nopţii trecute şi-şi strânse braţele împrejurul umerilor lui. Dar Blake uitase cu totul această noapte. Lovi pagina de ziar cu dosul mânii.

— Barnes, declară el. În orice caz, dintr-un anumit punct de vedere, este un gest amabil din partea lui.

Cobora privirea şi se uită la coloanele ziarului. Blake începu să cetească cu glasul ridicat: „Barnes face elogiul Noului Sculptor Femeie”.

— Cred că exagerează puţin – înţeleg, dacă ar fi să ţii seamă de propriul tău interes. Prea seamănă a laudă căutată… ca şi când tu ai avea nevoie să fii susţinută de cineva.

Susan se aşeză pe scaun.

— Articolul acesta va fi semnalul pentru ceilalţi critici, adăuga Blake. Totuşi cred că aş mai putea vorbi cu câţiva dintre cei mai influenţi.

— Vei face cum vrei tu, dragă Blake, răspunse Susan.

— Să vedem, declară el.

Nu-i ceru ziarul. Îl va ceti după ce va rămâne singură. Alungă dorinţa aceasta şi se uită la Blake. Părea liniştit şi oarecum binevoitor. Ceea ce se întâmplase între ei noaptea trecută, el primise nu ca o reînnoire a dragostei dintre ei, ci ca pe ceva de la sine înţeles, care trebuia să vină, după puţină aşteptare. Întoarse capul şi se uită în altă parte, simţindu-se puţin ruşinată.

— Va avea haz, să urmărim ce se va întâmpla după acest articol, continuă el. Părerile lui Barnes trezesc întotdeauna atenţia publicului. Pe urmă adăugă: Evident, Barnes n-a înţeles niciodată lucrările mele.

Glasul lui se mlădia nepăsător, dar totuşi i se păru că tremură de amărăciune, iar când ridică privirea şi se uită din nou la el, constată numaidecât că se simte jignit.

— Blake! exclamă ea. Iubitul meu… nu înţelegi că Barnes a scris acest articol, numai din pricină că ştie că eu am nevoie de ajutorul lui, pe când tu nu ai…

— Evident, eu nu am nevoie de ajutorul nimănuia,

când este vorba de arta mea, răspunse Blake, dar în orice caz ar fi fost un gest amical din partea lui.

— Cred că articolul acesta l-a scris numai pentru că şi-a închipuit, că în calitate de femeie, nu voi reuşi decât cu mare greutate să-mi fac drum.

Încercă din nou să-l îmbuneze, ca să-l facă să se simtă mulţumit, dar se opri imediat. Dacă în sufletul ei exista ceva ce ar fi fost gata să se umilească, pentru a avea linişte, pe acest ceva trebuia să-l oprească fără întârziere.

— Nu ţin câtuşi de puţin la sprijinul cuiva. Vreau să rămân ceea ce sunt. În meseria aceasta n-ar trebui să se pună problema că cineva este bărbat sau femeie, declara ea şi încercă să zâmbească. Menirea de a lucra, este un fel de paradis în care nu se face deosebire între sexe.

— Vei avea ocazie, Susan, să constaţi că nu există un astfel de paradis, răspunse Blake. Situaţia pe care ţi-o cucereşti, orice ai zice tu, va fi determinată de faptul că eşti femeie sau eşti bărbat.

— Eu refuz să primesc o astfel de teorie.

— Femeile sunt privite întotdeauna cu neîncredere, începu Blake. Marii artişti, marii muzicanţi, chiar marii bucătari, sunt întotdeauna bărbaţi şi…

— O, Blake, lasă teoriile acestea învechite… protestă ea. Şi dintre toţi bărbaţii tocmai tu te găseşti să-mi spui aşa ceva!

— Probabil mie-mi vine foarte greu să iau femeile în serios, răspunse el şi zâmbi cu oarecare superioritate.

Era revoltată împotriva lui şi furioasă împotriva ei însăşi, din cauză că pusese patimă într-o astfel de discuţie, aşa că nu vru să mai vorbească cu el. Mâncă ceva din fugă, pe urmă se ridică de la masă.

— Cred că va fi mult mai bine ca eu să plec la expoziţie, şi să mă conving cum se prezintă lucrurile pe ziua de astăzi, zise Susan.

— Voi veni şi eu, numaidecât.

Era incapabilă să creadă că noaptea trecută ar fi existat cu adevărat. Totuşi noaptea aceasta fusese realitate, mai stăruia şi acuma şi va trebui să se repete şi

de aci înainte. Se apropie de Blake şi-i trecu mâna pe obrazul neted. El nu făcu nicio mişcare pentru a se apropia de ea, dar Susan se plecă şi după ce-l sărută, ieşi din cameră.

Joseph Hart începuse să vorbească cu ea şi-şi potrivea ochelarii pe nasul puternic şi acvilin, iar pe obrazul lui juca o panglică lată şi neagră.

— Mai lipsea o idee, şi statuile dumitale ar fi putut trece drept lucrări moderne, spunea el. Dacă tinerii noştri artişti, care sunt atât de închipuiţi, şi-ar putea da seamă, că deosebirea între genul pur clasic şi genul extremist de modern, este atât de mică, ar înţelege că această deosebire este totuşi de cea mai mare importanţă. Aşa cum se prezintă lucrările duniitale, văd că ai reuşit să descoperi o sensibilitate care este a dumitale proprie-Lucrările sunt extrem de originale… probabil puţin cam masive. Dar genul acesta specific personal, se va rafina, pe măsură ce se va desfăşura evoluţia dumitale şi va trece timpul.

Bătrânul domn Kinnaird venise şi astăzi să viziteze expoziţia. O vizitase în ajun şi plecase fără să spună nimica. Acuma se aşezase pe o banchetă şi se uita cu privirile tulburi, la statuile din faţa lui. Publicul începuse să sosească şi din clipa când Joseph Hart o luase la o parte şi sta cu ea de vorbă, toată lumea se uita la ei. Pe urmă văzu pe Blake. Intră în sală şi stete de vorbă cu tatăl său, apoi se apropie de ea. Îi zâmbi în treacăt, dar nu zise nimica. În timp ce sta cu ea de vorbă, Joseph Hart părea că-i ţine o lecţie şi câţiva vizitatori se apropiau de ei, ca să-i audă ce vorbesc. Bătrânul păru că este conştient de prezenţa lor şi continuă să vorbească ceva mai solemn.

— Totuşi în artă nu este de ajuns să fii numai original. Original poate fi aproape oricine. Concepţia nebunilor, sau a copiilor este şi ea o manifestare de originalitate, dar cu mijloacele lor de a se exprima, nu ne pot spune nimica. Valoarea oricărei opere de artă se rezumă la ceea ce-ţi spune, când te uiţi la ea. Dacă nu-ţi spune nimica, asta înseamnă că este cu totul lipsită de valoare.

— În oarecare măsură eu cred că valoarea operei de

artă este în raport şi cu inteligenţa celui căruia i se adresează, interveni Blake. S-ar putea foarte bine ca această inteligenţă să nu aibă capacitatea de înţelegere, decât pentru ceea ce este simplu şi superficial. Cred că arta nu poate fi judecată exclusiv în raport cu capacitatea de recepţie a inteligenţei spectatorului.

— Afirmaţia dumitale nu merge de loc, răspunse Josepb Hart. Simplitatea de exprimare nu este la îndemâna oricui. Aş putea afirma de pildă că lucrările acestea sunt simple, considerate din punctul de vedere al masivităţii lor, dar în niciun caz nu sunt lucrări pe care le-ai putea înţelege cu uşurinţă şi nici nu sunt lucrări superficiale.

Blake se uită la el furios:

— Totuşi nu sunt lucrări complicate, ripostă el nemulţumit, în orice caz nu sunt pentru un spirit mai rafinat.

Va să zică în felul acesta judeca Blake! Cuprins de furie… probabil şi din invidie, mărturisise lui Joseph Hart ceea ce ei îi ascunsese. Ştia că nimic nu l-ar fi putut supăra în felul acesta, decât cel mult invidia caracteristică între artişti. Îl văzuse până acuma de multe ori supărat, din pricina lucrărilor celorlalţi colegi ai lui. Dacă o invidia acum şi pe ea, asta însemna. că de aci înainte jignirea dintre ei nu va mai putea fi uitată, oricât s-ar fi străduit. Blake nu-şi pierdea niciodată cumpătul în măsura aceasta, decât cel mult „când sentimentul lui de mândrie ascunsă, era jignit. Ea îl jignise fără să vrea, datorită faptului că lucrările ei fuseseră apreciate de bătrânul acesta bogat şi capricios, care era un estet cu mare trecere între cunoscătorii de artă. Pentru greşeala aceasta, independentă de voinţa ei, Blake nu o va ierta niciodată.

Privirile îndurerate îi fugiră în largul sălii. Pe măsură ce trecea ziua, publicul începea să se adune tot mai numeros. Această aglomeraţie se datora articolului scris de David Barnes. Vizitatorii însă întârziau, se adunau în grupuri şi discutau gravi, în faţa câte unei statui.

…Ce importanţă avea faptul că Blake nu o va putea ierta. Femeia care odinioară fusese iubita lui Blake, îşi

zicea acuma „Ce importanţă are aşa ceva!”

Iar Susan îi răspundea: „Cred că-ţi dai seamă că tu nu reprezinţi totul. Nu eşti decât o mică parte din fiinţa mea. Afară de asta trebuie să ţii seamă de ceea ce este just şi ceea ce este greşit. Dacă lucrările mele sunt bune, atunci greşeşte Blake. Pe urma mai există şi un sentiment de justiţie, care este mai presus de tine”.

Se strecură neobservată printre vizitatori şi se aşeză lângă bătrânul domn Kinnaird. Nu trebuia să se supere din pricina vorbelor lui. El are tot dreptul să spună ce gândeşte, totuşi ştia că vorbele pronunţate de el, nu fuseseră adresate lui Joseph Hart, ci ei însăşi. Acum vorbele fuseseră pronunţate şi nu şi le mai putea retrage. Ei doi, mai discutau şi acuma. Blake sta în picioare, ţinându-se drept, cu spatele spre ea. Joseph Hart începuse să facă gesturi şi panglica lată şi neagră se legăna la fiecare mişcare. Auzi glasul blând şi stins al domnului Kinnaird alături de ea.

— Mă întorc mereu să-ţi văd lucrările, draga mea, spunea bătrânul. Încep să mă obsedeze din ce în ce mai mult.

— Îmi pare bine, răspunse Susan. Văzu pe Joseph Hart că se pleacă rigid în faţa lui Blake şi se depărtează. Aşteptă ca Blake să vină spre ea, dar el nu se apropie, ci apucă spre cealaltă extremitate a sălii şi după ce se opri câteva clipe, ieşi din expoziţie.

— Nu reuşesc să-ţi găsesc un loc, declară domnul Kinnaird, şi faptul acesta mă face să mă simt tulburat. Nu recunosc nici tehnica dumitale. Pe Blake îl definesc foarte uşor. El este cu desăvârşire modern. Dumneata însă nu eşti. Nu eşti nici clasică şi nu văd nici urme de reminiscenţe ale artei franceze în lucrările dumitale. Spune-mi, draga mea, care anume este ideea dumitale călăuzitoare.

Eu nu ştiu, răspunse Susan, şi n-aş putea să-ţi spun nimic în legătură cu aceasta chestiune. N-am încercat nici să-mi găsesc un loc într-o anumită şcoală de artă. Eu lucrez din necesitate… exact aşa cum trebuie să respir, în

mod inconştient. Senzaţiile mele variază de la clipă la clipă.

— A, exclamă el cu blândeţe, aceasta se datorează probabil faptului că eşti femeie!

— Probabil, răspunse ea cu indiferenţă. Nu-l mai auzi ce spune.

— Domnişoară Gaylord, vă cheamă cineva la telefon, se auzi un glas alături de ea. Ziua era aproape pe sfârşite. Nu voia să se întoarcă acasă şi întârziase în sala de expoziţie, pentru a se putea obişnui cu gândul că acasă va revedea pe Blake. După ce ridică receptorul, auzi glasul lui Crowne:

„— Madam, a sosit o telegramă pentru dumneavoastră. Să v-o cetesc?

— Te rog, răspunse ea şi se întrebă ce poate să fie. Glasul lui Crowne se auzi cetind răspicat:

„— Tata grav bolnav. Vino imediat. Mama ta”. E necesar să răspund la această telegramă, Madam?

— Da, Crowne. Telegrafiază la aceeaşi adresă „Sosesc cu primul tren. Susan”, şi spune Janei să pregătească geamantanele pentru mine şi pentru ea. Telegrafiază şi surorii mele, la Palm Beach – Hotel Regina… doamnei Bennefield Rhodes.

— Foarte bine, Madam.

— Domnul Kinnaird este acasă? întrebă ea.

— Nu, Madam, răspunse valetul.

Puse receptorul în furcă. Publicul începuse să vină în grupuri mult mai mari decât până acuma. Văzu un bărbat oacheş şi slab, cu sprâncenele încruntate, oprindu-se în faţa fiecărei statui şi făcând note pe un carneţel ce-l ţinea în mână. Bătrânul domn Kinnaird se întorsese din nou şi se uita cu ochii trişti la statuia unui tânăr italian. Îşi uitase de ea şi Susan ieşi din sală, fără să mai stea de vorbă cu el.

Înainte de a părăsi casa lui Blake, unde de la întoarcere nu întârziase niciun ceas întreg, îi scrise câteva rânduri:

Scumpul meu, tata e bolnav şi trebuie să plec fără întârziere… te-am căutat pretutindeni, dar n-am putut să

te găsesc – poruncise lui Crowne să-l caute la Club, dar nici acolo nu-l găsise – plec de acasă obsedată de amintirea nopţii trecute. Vino la mine, dacă se poate. Probabil voi avea mare nevoie de prezenţa ta. Nu ştiu ce mă aşteaptă acasă. Rămân a ta Susan.

Pături scrisoarea, o băgă în plic şi după ce o sigila, o dete lui Crowne.

— Dă aceasta scrisoare domnului Kmnaird, imediat ce se va întoarce acasă, porunci ea.

Se plecă adânc în faţa ei, şi după ce se urcă împreună cu Jane, închise uşa maşinii, iar când Bantie dete drumul motorului, se întoarse în casă şi închise uşa de la intrare. Susan plecă, ducând cu ea imaginea acestei uşi care se închisese.

„— Dacă s-ar întâmpla să cred în presimţiri… gândi ea tulburată, dar eu nu cred în aşa ceva”. Se gândi la Blake cu o dorinţă neaşteptată şi nemărginită. Supărarea lui de azi dimineaţă n-avea nicio importanţă. În faţa lealităţii, când va vedea că ea a plecat, va veni numaidecât după ea, şi probabil în casa lor bătrânească se vor regăsi unul pe altul, aşa cum nu se găsiseră încă niciodată. Glasul Janei îi întrerupse firul gândurilor.

Ultima dată când am fost acasă, mi s-a părut că nu arată bine, oftă ea. Dar la urma urmei, fiecare dintre noi muritorii trebuie să ajungă la capătul drumului ce i-a fost dat.

— Taci, Jane! ţipă ea. Dumneata te gândeşti întotdeauna numai la rău.

— Câteodată răul este inevitabil, răspunse Jane. Cu toate acestea să sperăm că totul va ieşi bine.

Susan nu-i mai răspunse. Nu se gândea la altcineva decât la Blake. Pentru nimic în lume el nu trebuia să fie supărat pe ea. Se mai gândea la el şi în clipa când ajunse în faţa casei părinteşti şi văzu pe Hal Palmer că-i deschide uşa de la intrare.

— O, Hal! exclamă ea. Unde este mama?

— Este împreună cu Lucile, răspunse Hal. Obrazul lui rotund şi palid părea grav şi era cu ochii plini de lacrimi.

Ai sosit prea târziu Susan, adăugă el. A avut o sincopă şi aceasta l-a răpus imediat.

— Telegrafiază lui Blake, zise Susan, întorcându-se spre Jane, şi scoţându-şi haina, intră în casă şi se duse să vadă pe mama ei.

Stete ceasuri întregi şi ascultă la ce-i spunea doamna Gaylord.

Când o văzuse că intră în casă, Lucile se ridicase în picioare.

— Sfinte Doamne, bine c-ai venit, Susan! Noi am făcut tot ce am putut, dar în orice caz este cu totul altceva, când familia este de faţă. Unde e Mary?

— I-am telegrafiat, răspunse Susan. I se părea straniu amestecul lui Lucile şi a lui Hal în viaţa ei, şi într-o împrejurare atât de tragică.

O clipă prin faţa ochilor ei trecu imaginea lui Mark în clipa morţii, mult mai limpede decât amintirea nopţii trecute.

— Până când vei sta tu aci, zise Lucile în şoaptă, dar destul de tare, eu mă voi întoarce acasă. Hal a avut grijă de toate… înţelegi… Adineaori a fost preotul în casă, şi a plecat, dar probabil se va întoarce, acuma după ce ai sosit şi tu. Va mai veni cineva dintre membrii familiei?

— Voi trimite după copii, răspunse Susan, şi bineînţeles, va veni şi soţul meu.

— O, te rog, trimite după copii, interveni mama ei, înecată de plâns. Prezenţa lor îmi va face mult bine. Nu mi-a mai rămas nimica, ce m-ar putea lega de viaţă.

— Lasă, doamnă Gaylord, interveni Lucile, nu trebuie să vorbeşti în felul acesta. Ai două fete iubitoare şi nepoţii aceştia adorabili. Afară de asta în oraş mai sunt o mulţime de oameni de seama noastră, care ţin la dumneata. Nu trebuie să uiţi, că ai fost o soţie şi o mamă desăvârşită. Nu ai să-ţi reproşezi nimica.

— Eu m-am străduit din toate puterile, ca să fie bine, zise doamna Gaylord, ştergându-şi ochii.

— Nu există în lume nimica, ce dumneata n-ai făcut pentru familia dumitale, declară Lucile cu convingere. Dar

acuma va trebui să fii curajoasă. Cred că după drumul pe care l-a făcut, Susan va avea nevoie să se spele şi să se aranjeze puţin, ca apoi să meargă, să vadă pe tatăl ei. Arată atât de senin, adăugă ea, întorcându-se spre Susan. Imediat ce a încetat să mai respire, roşeaţa aceea din obraji i-a pierit cu desăvârşire, şi tot zbuciumul…

— A suferit înainte de a muri? întrebă Susan repede.

— N-aş putea să-ţi spun în ce măsură, deoarece nimenea dintre noi nu ştie până când a fost conştient. El n-a scos nicio vorba.

— A avut o scurtă discuţie cu mine, pentru un lucru de nimica, interveni mama ei şi ochii i se aprinseră. Tu ştii, Susan, felul lui de a discuta. După ce a mai îmbătrânit, obiceiul acesta al lui s-a agravat. De cum deschideam gura, mă şi contrazicea numaidecât.

— Ai avut o răbdare îngerească, declară Lucile. Mama ei continuă şi buzele umflate începură să-i tremure:

— Azi dimineaţă voia să iasă în curte, dar eu i-am spus să nu iasă, căci era răcit şi avea un guturaiu. Afară de asta i-am spus că dacă se simte destul de bine, ca să poată ieşi în curte la aer, atunci va putea să coboare şi în pivniţă, ca să scuture grătarul cazanului de la calorifer, în locul meu. Câteva zile la rând l-am scuturat eu, căci spunea că cenuşa îl face să tuşească. S-a întors spre mine şi mi-a răspuns… în sfârşit, tu ştii felul în care avea el obiceiul să răspundă… şi a declarat că el nu va mai pune niciodată mâna pe grătarul cazanului. Eu i-am răspuns ca aceasta nu este o treabă pe care s-o facă femeia. L-am văzut că i se umflă vinele gâtului, cum i se umflau întotdeauna, când se întâmpla să-şi piardă firea… şi a căzut… sfârşi doamna Gaylord şi începu să plângă.

Ascultând la ce-i povestea mama ei, i se păru că vede pe tatăl ei cum cade mort, din pricina unei discuţii cu totul lipsită de importanţă. Dar nu era numai nemulţumirea aceasta scurtă şi neînsemnată, care grăbise sfârşitul lui. Pe el îl omorâse mâhnirea unei vieţi întregi, trăite în casa aceasta pe care o clădise el însuşi şi pe care o urâse de ani îndelungaţi, până în clipa din urmă a vieţii lui.

— Eu trebuie să plec, declară Lucile şi plecându-se, sărută pe doamna Gaylord pe obraz. Trimiteţi după mine, dacă va fi nevoie de prezenţa mea.

După plecarea ei, Susan rămase singură cu doamna Gaylord. Ar fi trebuit să-i spună vorbe de mângâiere, dar nu se simţea în stare. Plânsul o îneca şi nu putea scoate nicio vorbă; plângea nu din pricina morţii tatălui ei, ci pentru felul de viaţă la care fusese condamnat; văzând-o că plânge, doamna Gaylord începu şi ea să plângă din nou.

— Haide mamă, încetează cu plânsul, zise ea într-un târziu. Acuma e zadarnic să mai plângem. Mâine voi trimite pe Jane să aducă amândoi copiii. Eu va trebui să mă duc să-l văd, iar dumneata să te odihneşti, căci voi avea eu grijă de tot ce a mai rămas de făcut. Întinde-te în pat şi dă-mi voie să te acopăr; pe urmă îţi voi aduce ceva de mâncare, pe o tavă.

Îi ajută să se dezbrace şi să-şi pună cămaşa de modă veche. Era incapabilă să-şi imagineze că trupul acesta greoiu şi lipsit de farmec, a putut să fie cândva trupul adorabil al unei fete care a cucerit şi a înlănţuit de el, pentru toată viaţa, visurile tatălui ei. Dar cu toate acestea, reuşise să-l lege de ea… acesta era tristul adevăr. Cât de uşor se schimbă înfăţişarea fizică şi cât de uşor se destramă legătura pe care la rândul ei, reuşise să o stabilească între ea şi Blake.

Peste câteva minute intră în camera de oaspeţi. Tatăl ei era întins pe pat, îmbrăcat în cel mai bun costum negru pe care-l avea, cu pantofii negri lustruiţi şi părul cărunt, netezit împrejurul tâmplelor. Obrazul şi mâinile lui erau ca de marmoră şi când îi puse mâna pe umăr, îl simţi rece şi ţeapăn sub haină. Părea că hainele acestea fuseseră îmbrăcate pe o statuie. Profunda mâhnire oglindită pe faţa lui i se părea chinuitoare şi lăsându-se pe un scaun de lângă pat, începu să plângă. Totuşi nici acuma nu plângea din pricina morţii lui, ci din pricina vieţii ale cărei încercări îi lăsaseră cutele acestea dureroase împrejurul buzelor şi-i săpasera orbitele atât de adânci şi de întunecate; din pricina vieţii care îi hărăzise atâtea visuri de dragoste, în

timpul anilor lui de tinereţe, ca să i le spulbere unul după altul; care-l făcuse ca în anii bărbăţiei să se gândească la insulele feerice din mările albastre ale tropicelor, dar cu toate acestea îl ţinuse închis între pereţii unei case dărăpănate, dintr-un mic oraş de provincie. Nici moartea nu fusese mai îndurătoare faţă de el, deoarece acuma, când nu mai putea lupta, făcea să se oglindească în trăsăturile obrazului său îndurerat, tot ceea ce el ascunsese în timpul cât trăise.

Ieşi din cameră, cutremurată de suspine. Din fundul sufletului ei se ridica un ţipăt de durere: „Ar trebui să fim liberi. Toţi ar trebui să fie liberi, într-un fel oarecare. Să putem face ceea ce dorim şi nimic să nu ne oprească. Nimenea n-ar trebui să ajungă în pragul morţii, fără să ştie ce este libertatea”.

Când intră cu tava de mâncare în odaia doamnei Gaylord, o găsi adormită. La sunetul paşilor ei se trezi şi ţipă speriată:

— Susan! De ce… O, am uitat cu totul. După ce adorm, nu-mi mai aduc aminte de ce s-a întâmplat.

Începu numaidecât să plângă, iar Susan lăsă tava din mână şi o cuprinse în braţe:

— În orice caz, declară mama ei printre suspine, eu m-am străduit întotdeauna, ca toate să fie bune şi la locul lor.

— Sigur că te-ai străduit, mamă, răspunse Susan, dar în acelaşi timp se gândi: E pe deplin adevărat, dar tocmai aceasta este nenorocirea.

— Nimenea n-ar fi putut să facă mai mult de atât, continuă doamna Gaylord şi-şi şterse ochii.

— Nimenea, încuviinţă Susan, şi se apropie cu tava de ea.

Susan tânjea îngrozitor după casa ei, căci casa aceasta în care-şi petrecuse copilăria, nu mai reprezenta pentru ea un cămin al ei. Viaţa pe care o trăise aici, murise odată cu tatăl ei. În noaptea aceasta, în timp ce aştepta şi spera că va putea vedea pe Blake, îşi aduse aminte de anii copilăriei, şi înţelese, că oricât le-ar fi îngrijit şi le-ar fi

răsfăţat mama ei, cel care le deschisese porţile vieţii, fusese totuşi tatăl ei. Le spusese de nenumărate ori, în cursul anilor, când se întâmpla să descopere ceva nou: „Haide încearcă… încearcă fără frică… de ce să nu încerci?” El îi pusese pentru prima dată creionul în mână şi-i cumpărase prima cantitate de lut, ca să modeleze. Insaş, plăcerea ei de a modela se datora îndemânării cu care-l văzuse că ciopleşte animale şi fel de fel de păsări, din lemn de răchită, pentru plăcerea copiilor săi. Din prima zi mama ei începuse să ţipe: „Ia te uită, ce e pe mâinile şi pe şorţul ei!” Se uitase după ea dintr-o parte şi-i răspunsese: „Lasc-o spăl eu şi-i spăl şi şorţul”. Pe urmă o lăudase pentru mica siluetă pe care o modelase şi intraseră împreună în camera de baie, unde o spălase pe mână, ca apoi să adauge: „Cred că nu face să spălăm şi şorţul. Pe acesta îl vei întrebuinţa de aci înainte de fiecare dată, când vei lucra cu lutul. Vei avea nevoie de el de nenumărate ori”. Îi luase şorţuleţul albastru şi-l dusese în camera de la mansardă, unde i-l atârnase pe uşă, spunându-i: „Când vei avea nevoie de el, îl găseşti aci”. Tot în camera aceasta aşezase o scândură pe două scaune şi pe scândura aceasta îi adusese lutul şi un ulcior de apă, ca să-l aibă la îndemână, când va începe să-l frământe. „Când vei vrea să lucrezi, vei intra în camera aceasta, ca să nu te vadă mama ta. Pe mine nu mă supără lutul, dacă vei reuşi să scoţi ceva dintr-ansul”. Ani întregi din copilăria ei şi-i petrecuse după aceea în faţa scândurii pe care era grămada de lut, şi se simţise fericită.

În noaptea aceasta înviară în amintirea ei nenumăratele lucruri mărunte pe care le făcuse, iar sentimentul pierderii tatălui ei i se părea intolerabil. Cu toate acestea, îşi zise Susan îngândurată, tocmai această exuberanţă a tatălui ei, determinase pe Mary să se înstrăineze de el. Când îi spunea „încearcă, încearcă…”, ea se ferea din calea lui şi-i răspundea în mod instinctiv: „Nu vreau să încerc!” „Bine, fata mea”, răspundea el şi entuziasmul se stingea numaidecât de pe obrazul lui. Iar după ce Mary plecase de acasă, o strânsese în braţe şi-i

spusese, din toată durerea sufletului, „Sue, tu eşti fata mea, nu-i aşa?” Seara sosise telegrama expediată de Mary: „Sunt deznădăjduită. Dacă eşti de părere, voi veni. Toată dragostea, Mary”. Dar ea nu-i răspunsese. După ce totul se va termina, îi va trimite o scrisoare în care îi va spune ce s-a întâmplat.

Pe la miezul nopţii se auzi telefonul şi apropiindu-se de aparat, auzi glasul lui Blake.

— Susan?

— Blake, iubitul meu! exclamă ea. Cât de mult am simţit lipsa ta!

— Abia adineaori am primit rândurile de la tine, se auzi glasul lui care părea stins şi foarte depărtat. N-am fost acasă toată ziua şi nici nu m-am gândit să te chem la telefon. Susan, îmi pare extrem de rău. Ce faci tu, draga mea?

— Sunt... Blake, s-a stins atât de repede. Când am sosit eu, totul se terminase.

— O, draga mea... îmi pare extrem de rău. O clipă glasul lui amuţi şi i se păru că aude vâjâitul liniilor telefonice; aşteptă, gata să izbucnească în plâns. Îi va spune, cu siguranţă, că va veni la ea. Glasul de la capătul firului se auzi din nou: Susan, cred că e mai bine că s-a întâmplat aşa. Să nădăjduim că şi tatăl meu se va stinge tot în felul acesta.

— Bine, dar de aci înainte nu-l voi mai putea vedea. Casa mi se pare atât de pustie!

— E foarte firesc. I se păru că-l aude tuşind uşor. La urma urmei, nu trebuie să uiţi Susan, că era om în vârstă. El şi-a trăit traiul.

Era gata să ţipe la telefon, „Nu Blake, el nu şi-a trăit traiul... viaţa pe care a trăit-o, nu i-a oferit nimica!”

Dar tăcu şi ascultând vorbele lui Blake, simţi cum i se furişează în suflet o linişte şi indiferenţă ca de moarte.

— Blake, n-aş vrea să stăruesc ca tu să vii la mine, decât cel mult dacă simţi nevoia de a mă vedea.

— Susan, dragă! în glasul lui tremura un fel de scuză şi puţină trufie. Eu nu iau parte niciodată la înmormântări.

Nu cred să mă duc nici la înmormântarea tatălui meu. Dar voi fi obligat să fiu de faţă la propria mea înmormântare. Sper însă că altcineva nu va mai fi… nici cel puţin tu. Mi se pare un fel de obicei barbar, să fii obligat să te duci la înmormântări. Dar tu, dragă Susan, dacă va trebui, te vei duce. Te rog însă, imediat ce se termină, să te întorci cu primul tren acasă. Eu cred că e absurd, ca în astfel de ocazii să te zbuciumi fără niciun folos. Ea nu zise nimica şi-l auzi strigând din nou: Susan, eşti la aparat?

— Da, te ascult, răspunse ea.

— M-auzi? întrebă Blake.

— Da, te aud.

— Cred că înţelegi just sentimentele mele, nu-i aşa? stărui el.

— Da, sigur că înţeleg.

— În cazul acesta, crezi că ar mai fi ceva cu ce ţi-aş putea fi de folos? întrebă Blake din nou. Sunt gata să fac orice, afară…

— Nu este nimica, răspunse Susan. Nu, Blake, îţi mulţumesc. Mă duc să mă culc. Noapte bună!

— Faci foarte bine, declară el. Noapte bună Susan. Glasul lui se stinse în fundul depărtării şi Susan aşeza receptorul în furcă.

Cum de noaptea trecută – oare se întâmplase abia noaptea trecută – îşi putuse închipuii ca legătura trupului ar putea să dureze?

Urcând scara, se pomeni că începe să plângă, fără să se mai poată opri. După ce se dezbrăca, făcu o baie şi se urcă în pat, cu trupul cutremurat de plânsul pe care nu şi-l putea stăpâni. Nu ştia ce o face să plângă în felul acesta, dar bănuia că plânsul de – acuma nu era numai pentru moartea tatălui ei.

A doua zi dimineaţa deschise ea însăşi uşa, ca să intre John şi Marcia, căci era nerăbdătoare să-i vadă. Noaptea trecută, gândindu-se că vor trebui să sosească, plânsul ei chinuitor se domolise numaidecât. „Mâine dimineaţă trebuie să sosească John şi Marcia”, îşi zisese ea şi din fundul deznădejdii ei zvâcni balsamul mângâierii,

întocmai ca o rază de lumină. Gândurile începeau să i se concentreze asupra copiilor, cu o dragoste care nu cunoştea hotar. Erau copiii ei, copiii cărora le încredinţase o parte din fiinţa ei însăşi, copiii pe care-i iubea. În aceeaşi dimineaţă îşi zisese: „Nu trebuie să mă ţin de capul lor, ca să mă uşurez pe mine. Va trebui să-mi aduc aminte, că astăzi se întâmplă pentru prima dată să întâlnească moartea în drumul lor”. Prin urmare când le deschise uşa de la intrare, încercă să-şi stăpânească pornirile inimii. Dar deşi îi sărută cu patimă, pentru a se linişti ea însăşi, le spuse totuşi mulţumită:

— Intraţi, dragii mamei. Vă e frig? Jane, prepară câte o ceaşcă de ciocolată, pentru toţi.

Copiii se simţeau sfioşi în faţa ei, căci nu ştiau prin ce schimbare a trecut, de la plecarea de acasă. Prin urmare încercă să se poarte faţă de ei, aşa cum se purtase întotdeauna şi-şi simţea inima din ce în ce mai uşurata, văzându-i cât sunt de sănătoşi, cât de bine arată, cu obrajii rumeni şi ochii limpezi. Îşi uită cu totul că Marcia avea atâtea cusururi şi nu mai vedea decât obrazul ei oacheş şi plin de graţie, iar John era un băiat voinic, cu părul blond şi ochii albaştri, cum fusese şi Mark, dar frumos şi vioiu, cu trupul zvăpăiat şi gura delicată.

— Jane ne-a spus tot ce s-a întâmplat, mamă, zise el grav. Spunea că înmormântarea se va face astăzi.

— Vom merge şi noi la înmormântare? se grăbi Marcia să întrebe.

— Da, răspunse Susan, cu glasul liniştit. Bunica s-ar simţi jignită, dacă nu ne-am duce şi noi. Pe urmă n-ar fi niciun motiv să nu ne ducem, de vreme ce noi am iubit atât de mult pe bunicul. Haideţi să mergem acum la bunica. Este în camera ei.

Intrară sfioşi şi se opriră în faţa patului doamnei Gaylord. Bătrâna întinse mâinile după ei şi începu să plângă.

— Voi sunteţi tot ce mi-a mai rămas, începu ea înecată de suspine şi copii se uitară deznădăjduiţi la Susan.

Susan se aşeză pe marginea patului şi John se strânse lângă ea şi începu să mângâie mâna doamnei Gaylord.

— Îmi pare rău, zise el cu glasul înecat de tristeţe, îmi pare îngrozitor de rău.

Dar Marcia sta nemişcată şi se uita la obrazul strâmbat de durere al bătrânei.

— Vom avea acum toate motivele, începu Susan, să trăim unul pentru altul şi pentru o mulţime de datorii care ne aşteaptă de aci înainte. Dumneata mamă să bei ceva cald şi pe urmă te vei scula, ca să facem cu toţii o mică plimbare împreună.

— O, eu n-aş putea să fac aşa ceva, răspunse; doamna Gaylord plângând. Cred că nici nu se cade.

— Nu e nevoie să trecem prin oraş, răspunse Susan. Dar să ieşim din casă, să ne mişcăm în lumina de soare. Marcia, du-te şi spune Janei să ne aducă ciocolata aci în cameră.

Glasul ei liniştit, îi făcu şi pe ei să se liniştească, exact cum îşi închipuise, şi Marcia ieşi în fugă din cameră.

— Copiii se vor duce… să-l vadă, înainte… întrebă doamna Gaylord în şoaptă.

— Dragă John, n-ai vrea să vezi pe bunicul, cum arată acuma? întrebă ea, întorcându-se spre John.

Se uită la ea şi făcu ochii mari. Pe urmă păli puţin la obraz.

— S-ar putea să-ţi răspund ceva mai târziu? întrebă el.

— Sigur că da, încuviinţă Susan.

— Ce? întrebă Marcia care tocmai intra în cameră.

— Am întrebat adineaori pe John, dacă vrea să vadă pe bunicul, răspunse Susan, fără să-i tremure glasul.

Marcia se opri în mijlocul camerei.

— Eu aş vrea să-l văd, zise ea nerăbdătoare, căci până acuma n-am văzut niciodată, cum arată un om mort.

— Ea nici nu bănuieşte… gemu doamna Gaylord şi închise ochii.

— Bine, să mergem la el, declară Susan.

— Să mergem chiar acuma, stărui Marcia şi-şi strecură mâna mică în mâna Susanei. Se ridică în picioare şi ieşiră din cameră, dar Jahn nu se mişcă. Se uită după ele cu îndoială şi păru că ezită, dar totuşi nu le urmă.

Conduse pe Marcia în camera de oaspeţi, fără să zică nimica şi se opri alături de ea în faţa patului. Se uită la obrazul ei, ca să vadă dacă nu se sperie.

Dar Marcia nu părea de loc speriată.

— E fioros de liniştit, declară ea, după ce se uită o clipă la el.

— Da, răspunse Susan. Cred că tocmai liniştea aceasta care te înfioară, reprezintă moartea… liniştea aceasta de piatră.

Marcia tăcu o vreme, pe urmă adăugă:

— Bunica nu va mai putea spune acuma, că eu n-am habar. Susan nu zise nimica. După ce mai întârziară o vreme, Marcia se întoarse spre ea şi-i spuse: Acum aş vrea să plecăm.

Ieşiră împreună. În faţa uşii le aştepta John.

— Eu nu doresc să-l văd, declară el în şoaptă. Era cu buzele livide şi începuse să tremure.

— În cazul acesta nici el nu-ţi va cere să intri, răspunse Susan.

— Ultima dată când l-am văzut… începuse să lucreze la corabia mea – cea cu trei catarge – râdea, şi când ne-am luat rămas bun unul de la altul, mi-a spus că-mi va trimite corabia peste trei sau patru zile – şi mi-a trimis-o. Crezi că nu se va supăra, dacă nu mă voi duce să-l văd?

— Cel mai bun mijloc de a-ţi aduce aminte de el, este acesta al tău. Şi-i va face şi lui plăcere, declară Susan, şi trecându-şi braţul sub al lui, se depărtară.

În cele din urmă Susan reuşi să-şi găsească liniştea, chiar în fiinţa ei proprie. Liniştea aceasta o cuprinse în stăpânirea ei, în timpul unei zile însorite din luna Noiembrie. Tatăl ei murise, dar din moartea aceasta va răsări o viaţă nouă pe care ea însăşi o va crea. Va face o lucrare pe care o va dedica tatălui ei şi aceasta va fi cea mai bună dintre toate, căci o va face din amintirile ce o

legau de el. Din adâncul durerii pricinuite de această pierdere, se ridica acum o flacără strălucitoare, puternicul extaz al dorinţei ce trăia într-însa. Extazul acesta îi dăduse puterea necesară, în după amiaza aceea când se oprise pe marginea gropii, cu mama ei la braţ şi cu mâna sprijinită de braţul tânăr al lui John. Ridicase privirea spre cerul tulbure de seară, fără să vadă lumea dimprejurul ei şi fără să audă psalmodiile prohodului. Se izolase departe, în fundul propriei ei tăceri, încercând ca din huma trecătoare a trupului tatălui ei, să-i moduleze imaginea care va dăinui. În auz îi răsuna răbufnitul bulgărilor de pământ, pe capacul coşciugului.

„… iar pământenii din pământ sunt zidiţi şi-ntru acesta se vor întoarce…” Cuvintele Icosului i se păreau un ecou venit din mari depărtări. Nu vedea şi nici nu auzea nimica.

„— Îl voi lucra într-o marmoră pură care să nu aibă nicio arteră”, îşi zise ea, stăpânită de un extaz solemn.

I se părea că-i vede imaginea terminată şi o aude vorbind, aşa că-şi uită de pământul îngrămădit movilă peste mormântul din faţa ei şi ridicând fruntea spre cer, încercă să zâmbească.

Blake îi spusese: „Ia primul tren”, dar ea nu era în stare. După ce se întoarseră în casa pustie, copiii începură să se uite unul la altul, neştiind ce să facă. Încercă să se desprindă din cătuşele acestei pustietăţi şi simţindu-şi dorinţa aceea tainică, cum creşte într-însa, se auzi pe sine întrebând:

— Ce-aţi zice, dacă am pleca toţi, să stăm câteva zile în casa noastră de la ţară?

— Ar fi o idee cât se poate de bună, dacă-mi daţi voie să-mi exprim şi eu părerea, se grăbi Jane să-i răspundă. Cred că ne-am simţi foarte bine. Vara trecută am făcut curăţenie generală, cum fac întotdeauna.

— Da, răspunse John. Să mergem, mama.

— Eu nu-mi mai aduc aminte cum arată casa aceea, declară Marcia.

— Mie mi-e indiferent, unde mă voi duce

deocamdată, oftă doamna Gaylord.

Astfel făcură câteva legături, cu aşternuturile de pat şi proviziile de care aveau nevoie şi după ce le aşezară în maşină, plecară numaidecât.

Lucite telefona în ultimul moment:

— Vom veni astă seară la voi… căci prima seară după înmormântare este penibilă. Eu cunosc sentimentul acesta de pustietate, din ziua când a murit mama. Abia seara începi să-ţi dai seamă de realitate, după ce constaţi că nu mai este în casă…

— Plecăm cu toţii în casa de la ţară, îi răspunse Susan şi fără să mai aştepte, închise telefonul, încuie uşa repede şi se repezi în fugă la maşina care o aştepta. Se va simţi mult mai liniştită, după ce va trebui să aştearnă paturile, să gătească la bucătărie, să scuture… astfel de obligaţii mărunte, îţi ajută să uiţi. Mâine va stărui pe lângă mama ei, să se ocupe de gospodăria casei, iar copiii vor alerga în toate părţile prin livadă, îi va reţine de la şcoală pentru o bucată de vreme, căci avea nevoie de prezenţa lor.

Prin lumina tulbure a înserării conduse maşina spre marginea oraşului, pe drumul pe unde odinioară se întorsese, ca să găsească pe Mark bolnav, pe urmă coborâră şi apucară în lungul aleii. Crengile copacilor se împleteau deasupra lor, profilându-se negre şi pustii pe cerul tulbure. Noaptea era fără lună şi stelele scăpărau palide. Se opriră pe terasa veche şi Susan scoase cheia ruginită din poşetă.

— M-am gândit că poate voi veni să văd casa aceasta, aşa că am luat cheia cu mine, când am plecat, zise Susan şi intră cea dintâi.

— Stai, strigă Jane. Eu mă pot orienta mai bine. Am lăsat lampa pe masa din hall, chibriturile sunt alături – am lăsat o cutie de chibrituri de siguranţă, căci cu celelalte nu poţi şti niciodată ce se întâmplă, dacă dau şoarecii peste ele.

Flacăra lămpii tremură împrejurul lor şi rămaseră nemişcaţi în hall, uitându-se la pereţii casei. – Acum îmi

aduc aminte, declară John şi glasul îi tremură de melancolie.

— Eu nu-mi aduc aminte nici acuma, răspunse Marcia. Mi se pare atât de caraghios aici.

Dar Susan nu-i auzea ce spun. Începuse să se gândească: „Va trebui să-i spun lui Blake. Să-l fac să înţeleagă, că am ceva de lucru şi pe acesta va trebui să-l termin în casa aceasta”. Înţelesese din primul moment, că nu va fi în stare să facă statuia tatălui ei, în strada aceea plină de lume şi de larmă. El nu văzuse niciodată atelierul ei de acolo, aşa că imaginea lui îi va scăpa printre degete, dacă va încerca s-o ducă de aici. Dar în casa aceasta va putea lucra, în mijlocul liniştii şi a tăcerii desăvârşite dimprejurul ei. Aci era în elementul ei şi se simţea ca şi când s-ar fi întors la adevăratul ei cămin.

— VI

Lui Blake îi scria în fiecare zi. Se simţea obligată să-i spună, zi de zi, ce a reuşit să descopere în sufletul ei. La început îi scrisese: „Voi sta un timp în casa aceasta, până când îmi voi putea da seamă de ceea vreau să fac. Cred că tu vei înţelege, că pe o anumită persoană poţi s-o vezi mai limpede în locul cutare, decât în altă parte. Eu îl văd mai limpede aici”.

Blake îi răspunsese: „Evident, că înţeleg”, pe urmă trecuse la subiectul care pe el îl preocupa mai mult decât orice altă chestiune. „Am tăiat din ziare toate articolele privitoare la expoziţia ta. Toţi criticii au ceva de spus, despre lucrările tale, exact aşa cum am bănuit că se va întâmpla, după articolul scris de David Barnes. În general vorbind… ai ieşit destul de bine… Evident, fiecare dintre ei spune că lucrările tale au un merit deosebit, mai ales când te gândeşti că în sculptură posibilităţile femeilor sunt chiar de la început limitate”.

Părerile criticilor însă n-o interesau şi-i spuse fără înconjur că nu ţine la ele. Mai ales acuma când blocul de marmoră – după care telegrafiase – era demult sosit şi se pregătea să înceapă noua lucrare. Trecutul nu mai exista. Acceptase îndemnul acesta de uitare, fără să caute să-l

înţeleagă, cum acceptase şi elanul pentru noua ei creaţie.

Jane se ocupa de scuturatul casei şi de bucătărie, iar mama ei începuse să lustruiască argintăria şi să repare perdelele. Mai plângea din când în când, şi se oprea, când vedea pe cineva în apropierea ei, ca să-i spună ce a zis şi ce a gândit ea, şi ce i-a răspuns el… în cutare împrejurare.

— Mama, eu cred că voi începe să fac imaginea bunicului în lemn, îi spuse John. Aş vrea s-o păstrez. Crezi că lemnul de cireş ar fi bun? Am găsit în şură un buştean uscat, foarte frumos. Vrei să-mi dai o mână de ajutor, la desen?

Numai Marcia nu se mai astâmpăra.

— Aci nu se găseşte nimic de făcut, repeta ea în fiecare zi. Spune mamă, dacă nu ne vom întoarce la şcoală până după Crăciun, ce crezi că aş putea să fac eu aici, până la plecare?

Susan amâna în fiecare zi plecarea lor din casa aceasta. Se plimba din cameră în cameră şi se uita pe fereastră, la câmpul aşternut în faţa ei, la coamele dealurilor şi la trâmbele de nori, gândindu-se şi făcând planuri. Îşi închipuise că în casa aceasta imaginea lui Mark ar putea să i se trezească în minte, dar nu se trezi. El era definitiv plecat, doar că viaţa pe care o trăise el, va face parte pentru totdeauna din viaţa ei, cum făcea parte tot ce trăise şi posedase până acuma. Prietenii ei de altă dată veneau la ea, ca s-o întrebe: „Până când vei sta în oraşul acesta, Susan?”, iar ea le răspundea: „Nici eu nu ştiu”, sau veneau ca să-i aducă tot felul de veşti:

„Sue, îţi mai aduci aminte de Trina? Bărbatu ei şi-a făcut tot timpul de cap, aşa că acum doi ani s-a prăpădit biata de ea. El s-a căsătorit din nou, cu o femeie care este mai nebună decât era el, aşa că acuma a început şi el să se dea cu capul de pereţi… dar toate suntem de părere, că bine îi face”.

Ea îşi urmase drumul ei în viaţă, dar deşi drumul acesta nu avea nicio legătură cu ele, când se întâlneau presimţea că încep să-şi reia fiecare locul pe care-l avuseseră odinioară în viaţa ei. Tot ce posedase odinioară,

mai poseda şi acuma.

Într-un rând primi o scrisoare de la David Barnes. „În ianuarie voi deschide expoziţia la New York şi după închidere, mă voi stabili în Franţa pentru vreme mai îndelungată. Am terminat seria Titanilor. De aci înainte nu voi mai face niciunul, în toată viaţa mea. Mă simt ca şi când m-ar fi alungat cineva din Olymp. Am trăit vreme atât de îndelungată în intimitatea zeilor, încât nu mă mai pot obişnui să văd lucruri mărunte şi omeneşti. Dumneata ţi-ai deschis un drum cu tobe şi cu surle. Criticii nu ştiu nici ei, dacă le placi sau nu le placi, prin urmare poţi fi sigură că nu te vor uita. Singurul lucru inexorabil este, să continui să lucrezi în genul dumitale propriu. Nu ai nevoie de nimenea. Dacă se va întâmpla să te întorci în oraş, nu uita să-mi dai de ştire”.

Susan păturи scrisoarea şi o băgă într-un sertar. Probabil pe Barnes nu-l va mai revedea niciodată, dar amănuntul acesta era lipsit de importanţă. Îşi daseră unul altuia, tot ce putuseră da. Fiecare dă, în măsura în care este capabil să dea şi în măsura capacităţii de primi a celuilalt, aşa că nimic nu se pierduse fără rost.

Blake îi scria: „Am început să cred că nu te vei întoarce niciodată la mine”.

Iar ea îi răspundea: „Nici eu nu ştiu ce voi face. Nu ştiu de ce, dar nu sunt capabilă să mă gândesc la altceva, decât numai la ziua de mâine”, La primirea acestei scrisori, îi telegrafie că va veni imediat la ea.

Nu încercase să constate, dacă doreşte sau nu doreşte să vadă pe Biake. Se va orienta numai după sentimentul ce i-l va inspira în clipa revederii, când va putea constata ce reprezintă astăzi bărbatul acesta pentru ea. Acum ştia că pe Blake nu-l mai consideră ceea ce a fost pentru ea odinioară. Astăzi era un om necunoscut pe care trebuia să-l vadă şi să-l judece din nou. Nu se va gândi numai la felul în care îl va vedea ea, ci şi la felul în care o va vedea el. Dacă va constata că are nevoie de ea, atunci va trebui să se gândească ce are de făcut. Despre ea însăşi ştia limpede, că de aci înainte nu mai are nevoie de el.

În aceeaşi dimineaţă le spuse cu indiferenţă:

— Astăzi va sosi Blake.

Chipul Marciei se lumină şi dete un ţipăt.

— E extraordinar Mama, de ai şti cât mi-a lipsit prezenţa lui Blake.

— Va trebui să cumpăr altă carne, doamna, declară Jane. El nu va mânca pentru nimic în lume rasol irlandez.

— Şi când te gândeşti că tatăl tău n-a avut ocazie să-l cunoască, oftă mama ei.

John însă nu zise nimica. Se aşezase la masă şi începuse să deseneze, aşa că nu se întrerupse din lucru şi nici nu ridică privirea să se uite la ele.

Blake îi telegrafiase că va sosi pe la orele trei după amiază, cu maşina condusă de Bantie. Se îmbrăcă cu toată grija şi cobora în salon, ca să-l aştepte. Câteva minute după orele trei, îl văzu că coboară din maşină, îmbrăcat în haina de blană şi cu bastonul în mână, apoi începu să urce scările de la terasă. Se ridică şi-i deschise uşa de la intrare.

— Poftim, Blake, zise Susan.

— Ce faci Susan! exclamă el şi plecându-se, o sărută pe obraz.

I se păru atât de străin între pereţii acestea încât sărutul acesta pe obraz o făcu să se mire. Rămase în picioare, aşteptând să-şi scoată blana.

— Casa aceasta este foarte foarte greu de găsit... Aproape nimenea nu o cunoaşte. Afară de asta pe afară este un ger cumplit.

Vârful nasului frumos i se roşise puţin şi când începu să-şi frece mâinile una de alta, se auzi un susur ca de frunze veştede, exact cum se auzea şi când tatăl său îşi freca mâinile.

— Haide, să te aşezi aproape de foc, stărui Susan. John adusese câteva despicături de lemne şi făcuse foc mare în vechea lor vatră. Camera în care erau puţine mobile, părea veselă, caldă şi spaţioasă. Jane aşezase serviciu de ceai pe o măsuţă din apropierea focului, iar în faţa acesteia aştepta mama ei.

— Mamă, a venit Blake, zise Susan, şiblake se pleca asupra mânii pe care i-o întinse doamna Gaylord care ridica ochii puţin speriaţi spre el.

— Tocmai spuneam Susanei, înainte de sosirea dumitale… începu ea, dar numaidecât apăru Marcia care intra ca un vârtej.

— Blake, Blake! ţipă ea. În sfârşit, bine că ai venit! Îmbrăcase cea mai bună rochie pe care o avea, de tafta trandafirie, iar în par îşi legase o panglică de aceeaşi coloare. Buzele şi obrajii ei însă păreau că lucesc mai mult decât de obicei.

— Marcia! striga Susan. Ia vino încoace!

Marcia se întoarse spre ea şi privirile i se întunecară. Se apropie cu paşi înceţi.

— Ce este? întreba ea.

Dar Susan pusese mâna pe ea şi începu s-o şteargă cu batista pe obraz şi pe buze.

— Nu-ţi este ruşine Marcia! protestă ea, dar Blake începu să râdă ascuţit şi se cutremura de veselie. Se uitară la petele de roşu rămase pe batistă, iar ochii negri ai Marciei scăpărau de mânie.

— Nu înţeleg ce interesează pe tine aşa ceva! protesta ea.

— Sfinte Doamne, murmură doamna Gaylord.

— I-am spus să nu facă aşa ceva, interveni John care tocmai atunci apăru în cameră, căci ştiam că tu nu vei fi de acord. Ce faci Blake? întinse mâna spre el. Blake i-o strânse într-a lui uită la el cu ochii plini de veselie.

— Marcia, mie-mi face plăcere. Serios… interveni el.

— Du-te şi spală-te pe obraz o rugă Susan. În taină îi era foarte recunoscătoare, tocmai pricină că era atât de absurdă şi adăugă: Dar grăbeşte-te draga, căci Jane ne-a făcut pesmeţi cu stafide, pentru ceai.

Tot timpul însă era conştientă de prezenţa lui Blake, şi numai de ea. Din fiecare gest şi din fiecare mişcare pe care o făcea, îşi dădea seama că între ei doi nu mai există niciun fel de legătură fizică. Nu dorea să întindă mâna după mâna lui şi gândul că ar putea s-o sărute, o umplea

de dezgust.

Începu să toarne ceaiul, stăpânită de o dezamăgire mereu crescândă, iar în timpul acesta Marcia se întoarse şi se urcă pe genunchii lui Blake, prefăcându-se că nu s-a întâmplat nimica. La un moment dat îşi lipi obrazul de ceafa lui şi murmura cu glasul sufocat:

Dintre toţi, tu-mi eşti cel mai drag!

Blake începu din nou să râdă.

Dar Susan presimţea din clipă în clipă, că acesta este momentul, că a venit şi că este prezent ea va trebui să se decidă, dacă va urma pe Blake sau se va despărţi de el. Hotărârea trebuia luată înainte de a se însera. Făcu o mişcare bruscă şi se ridică în picioare, ca să se adreseze celor din apropierea ei.

— Acum, haideţi, plecaţi cu toţii. Eu şi Blake avem ceva de vorbit.

Tonul cu care pronunţă ceste cuvinte, determină şi pe Marcia să se supună aşa că ea şi Blake rămaseră singuri.

Aştepta ca Blake să înceapă, pentru a se convinge, dacă el are sau nu are nevoie de ea. Căci dacă se va întâmpla să aibă nevoie de ea, va trebui să-şi aducă aminte de legământul ce-l făcuse odinioară în micul oficiu de Stare Civilă din Paris. Aşteptă, puţin înspăimantata şi i se părea ca el va trebui să vorbească şi s-o întrebe cu glasul cutremurat de patimă: „Când te vei decide să revii la mine, Susan?”

Dar în loc de asta el îi spuse cu totul altceva:

— Am venit la tine, în parte pentru o afacere, Susan. Joseph Hart, bătrânul acela maniac – şi făcând o pauză, începu să râdă – cved că trebuie să te simţi foarte măgulită, draga mea Susan – vrea să cumpere două dintre lucrările tale pentru muzeu.

Se simţi atât de consternată, atât de tulburată, încât i se păru că nu mai este în stare să-şi stăpânească nerăbdarea de a auzi cuvintele pe care le aşteptase din partea lui şi-i venea greu să-şi forţeze spiritul, ca să înţeleagă ce-i spune el acuma. În clipa aceasta ceea ce-i spusese el, nu putea să aibă nicio importanţă pentru ea.

Nu-i va răspunde imediat. Blake îşi scoase o ţigară şi şi-o apmse.

— Mi-a spus că are nevoie de consimţământul tău, sau mai ştiu eu ce se obişnuieşte în astfel de împrejurări. Trase adânc din ţigară şi dădu drumul unui nor de fum. Cred că aş putea eu îndeplini formalităţile acestea pentru tine, adăugă el.

Încercă să se gândească.

— Nu vreau să întrerup seria acestor lucrări, declară ea într-un târziu. Astăzi este completă. Va trebui să mai fac cel puţin opt statui. Dacă se va întâmpla vreodată să fie cumpărată de un muzeu atunci acesta va trebui s-o cumpere întreagă.

Blake ridică din sprâncene.

— Pe cinstea mea, Susan! murmură el. Nu cumva tu eşti o femeie cu totul lipsită de ambiţie? Glasul lui părea ironic şi îşi simţi inima tresărind de revoltă.

— Ambiţia mea este să obţin totul, răspunse ea cu mândrie.

— De, să sper că vei reuşi să obţii, declară Blake. Ea nu-i mai răspunse.

— Prin urmare mă autorizezi să comunic bătrânului acestuia? întrebă el după câteva clipe.

— Nu, căci îi voi spune chiar eu, răspunse ea. Apoi cu o mişcare impulsivă se plecă spre el.

— Toate acestea nu au nicio importanţă, declară ea. Ascultă Blake, să vorbim despre noi doi.

Îi puse ea însăşi întrebarea. Îl văzu că ridică fruntea şi se uită la ea, dar îi susţinu privirea fără să clipească şi se uită la el cu ochii întrebători.

— Ce vrei să spui? întrebă el.

— Eşti fericit fără mine? întrebă Susan.

— Tu eşti fericită fără mine? răspunse el.

— Nu se poate să conţinu acest fel de viaţă alături de tine, declară ea… Viaţa noastră comună trebuie să aibă pentru noi o semnificaţie.

Aştepta să continue, dar el nu zise nimica. În vatră o despicătură de lemn lunecă de pe grătar, dar când vru să

se ridice de pe scaun, el i-o luă înainte – Dă-mi voie, stărui el, iar după ce se aşează din nou, declară: Din casa aceasta veche cred că tu ai reuşi să faci un interior foarte plăcut, Susan. Constat că este foarte bine împărţită, şi începu să se uite prin camera.

— Da, răspuns Susan…

Înţelese numaidecât că el nu va încerca să-i vorbească, pentra-şi descoperi sufletul. Se ferise de atâtea ori, se ascunsese mereu din faţa adevărului, oricât de neînsemnat ar fi fost, când îl puneai în faţa lui. Ea însă era născută pentru adevăr şi trebuia să-l cunoască cu orice preţ. Dacă vor continua să trăiască împreună, acuma după ce legătura fizică nu mai exista între ei, va trebui să procedeze fără milă faţă de el şi nu-i va mai face niciun fel de concesie, ci îl va îndrepta mereu spre soluţia definitivă, pe care el va încerca în toate felurile ca s-o evite, aşa că la urmă va începe s-o deteste, exact cum ea astăzi încetase să-l mai iubească. Nu, astăzi ea îl mai iubea, dar nu va uita niciodată, că odinioară l-a iubit din toată puterea sufletului. Rămase multă vreme pierdută în gânduri, iar el fuma şi se uita la flăcările focului din vatră.

— Blake, începu ea într-un târziu cu glasul blând, te-ai supăra mult… dacă te-aş ruga să mă laşi să stau aici?

— Să divorţăm?

Pronunţă acest cuvânt repede şi cu violenţă.

— Dacă preferi în felul acesta, eu n-am nimic împotrivă răspunse ea. Dar te rog să-mi dai voie să rămân aici, ca să pot lucra.

— Te-ai întâlnit cu cineva?

— Da’ de unde, sigur că nu m-am întâlnit, răspunse ea şi clătină din cap.

— În cazul acesta aş fi înţeles mai uşor, zise el şi zâmbi.

Dar ea nu-i răspunse, căci nici acuma nu ştia care sunt gândurile lui adevărate.

— Am fost destul de fericit cu tine. Susan, continuă el pe acelaşi ton plăcut şi fără mlădieri. La început mă întrebam uneori, dacă voi reuşi să fiu fericit alături de tine.

Tu nu eşti tipul pe care eu… Atitudinea ta mă provoca, pentru că-mi păreai invulnerabilă. La început urmărisem să frâng mândria ta, dar am sfârşit prin a mă îndrăgosti de tine.

— Mândria mea nu poate fi înfrânta, răspunse ea cu glasul liniştit.

— La tine mândria aceasta se datorează unui instinct înnăscut.

Acesta era momentul cel mai aproape de adevăr, la care puteau ajunge; ea îl înţelese şi-i răspunse cu o simpatie spontană:

— Ştiu că eu nu sunt o femeie comodă în rolul de soţie.

— Tu nu eşti niciodată în întregime prezentă, răspunse el zâmbind. Bărbatul preferă posesia nelimitată, când este vorba de o femeie.

— Ştiu, răspunse ea, distrată, dar eu nu pot fi posedată în felul acesta. Aşteptă o clipă, ca apoi să adauge:

— Eu sunt aşa din naştere.

Blake nu răspunse ci se uia intens la ea.

— Eu mi-am dorit întotdeauna totul, continuă ea, încercând să se explice, ca şi când ar fi vrut să se apere. Am încercat ca eu însămi să devin totul – o soţie bună şi un fel de mamă pe care şi-ar dori-o orice copil, dar în acelaşi timp să şi lucrez. Când ai apărut tu în drumul meu… am dorit să devin şi dragostea ta.

— Presupun, răspunse el cu un fel de părere de rău, că ai reuşit să devii toate acestea.

— Nu ştiu pentru care motiv vorbim acum unul cu altul, ca şi când am fi doi morţi, zise ea. Astăzi eu sunt mai vie decât oircând, şi mai conştientă de tot ce se întâmplă împrejurul meu, decât am fost până acuma.

Şi de fapt avea dreptate în tot ce spunea. Datorită acestei prevederi şi în lumina intuiţiei, înţelese cu profundă melancolie, că marea ei greşeală rezida în însăşi fiinţa ei, care se deosebea prea mult de oamenii de toate zilele şi prin urmare nu putea să fie suportata de ei.

Femeile nu-i fuseseră niciodată prietene, deoarece ea nu numai că-şi îndeplinea obligaţiile pe care le aveau şi ele, dar făcea foarte multe lucruri care cădeau dincolo de aceste obligaţii. Altfel nu se putea explica lipsa de dragoste a lui Mary faţă de ea şi atitudinea de acuma a Marciei, care se ferea întotdeauna din calea ei, când întindea braţele după ea, deoarece firea ei mediocră nu putea suporta elanurile vijelioase ale dragostei ei. Tot aşa fusese prea mult pentru David Barnes, căruia îi ajungeau Titanii săi. Fusese prea mult pentru Mark şi acum era prea mult pentru Blake. Probabil el ar fi iertat-o dacă s-ar fi întâmplat ca lui Joseph Hart să nu-i placă lucrările ei. Fiecare dintre aceştia îi ceruse ceva ce ei nu posedau, dar ceea ce oferise ea, era prea îmbelşugat şi fiecare simţise povara apăsătoare a ceea ce adusese ea în plus, astfel că fiecare dintre ei îşi dăduse seamă că ei singuri nu sunt de ajuns pentru ea, ori realitatea aceasta era atât de dureroasă pentru ei încât încercaseră să evadeze.

Era prea mult pentru oricine ar fi venit, şi nimenea n-ar fi fost de ajuns ca să mulţumească cerinţele sufletului ei, aşa că din clipa când îşi dădeau seamă de realitate, încercau să scape de ea.

Nu-i mai rămânea nimeni afară de John. Va trebui să procedeze cu cea mai mare prudenţă faţă de el. Va trebui să-l lase să-şi modeleze micile lui figurine de lemn, ca să nu simtă apropierea enormelor ei statui de marmoră. Va încerca – până în ziua morţii ei – să-şi ascundă din faţa lui, concepţiile uriaşe.

— Mi-ai spus de atâtea ori că eu sunt o femeie simplă – şi-mi aduc aminte că într-un rând ai spus despre mine că sunt proastă… se adresă ea lui Blake. Ai avut toată dreptatea. Mie mi-a trebuit vreme foarte lungă, pentru a-mi putea da seamă de ceea ce mi se reproşează.

Blake nu-i ceru nicio lămurire.

— Eu voiam să-ţi spun, zise el, că tu eşti femeie naivă şi că te aşteptai ca oamenii să te primească aşa cum erai în realitate. Tu te adresezi lor direct, exact cum face un copil. Dar tu nu mai eşti copil şi oamenii aceştia nu ştiu cum să

procedeze faţă de tine.

— Da, ştiu, răspunse Susan. Oamenii judecă pe alţii, după felul lor de a fi – după ceea ce sunt în stare să fie ei înşişi. Cred că amănuntul acesta eu ar fi trebuit să-l înţeleg mai demult, nu-i aşa?

Continuară conversaţia aceasta, făcând pauze lungi, ale ei pline de regrete şi îndoieli, ale lui prudente şi puţin plictisite, aşa că după amiaza ajunse aproape de sfârşit. Razele soarelui începură să tremure în salon şi căzură pe covorul albastru şi vechi pe care ea şi Mark îl cumpăraseră, când începuse viaţa lor comună. Viaţa aceasta se desfăşurase şi trecuse, dar îşi luase locul în ceea ce însemna ansamblul vieţii ei. Şi în clipa aceasta, datorită cuvintelor puţine şi rare pe care le schimba cu Blake, îşi dete seamă şi de astă dată, că viaţa lor de până acuma încearcă să se furişeze pe lângă ea şi să-i scape.

— Eu nu ştiu ce să-ţi răspund, zise el. Nu-mi cere draga mea, să fac psychologie. Adevărul este… Făcu o pauză şi întoarse capul, apoi adăugă: Mi se pare că ceea ce am posedat noi, a reuşit să scape din puterea noastră.

— Dacă eu n-aş fi fost ceea ce sunt în realitate… începu Susan.

— Nici nu m-aş fi îndrăgostit de tine, sfârşi Blake în felul său, fraza începută de ea.

Se ridică în picioare şi începu să-şi strângă cordonul hainei de blană. Era puţin palid şi cu buzele uscate. Se simţi cuprinsă de o enormă durere neînţeleasă.

— O, Blake, exclamă ea, tu mi-ai oferit atât de mult!

— Tot atât de mult mi-ai dat şi tu, Susan. Dar când întinse mâna spre el, Blake clătină din cap: Nu draga mea, nu-ţi face nicio grijă, şi nu încerca să reţii ceea ce a dispărut. Sunt mâhnit din cauză că a dispărut. Aş fi preferat să dureze, dar nimic nu durează. Ştiu şi cunosc sentimentul acesta, care mă încearcă în faţa oricărui lucru. L-am avut mereu, şi văd întotdeauna sfârşitul, chiar înainte de a începe ceva.

— Ai avut aceeaşi senzaţie şi în legătura cu mine? întrebă ea.

— Cred că da, răspunse el cu glasul stins. Şi sunt convins că am avut-o, deoarece ceea ce se întâmplă acuma, nu mi se pare câtuşi de puţin straniu. Îmi face impresia că am trăit odată această scenă.

Se plecă şi-i sărută mâna. Susan ridică privirea şi-i văzu ochii tulburi şi obrazul cu trăsăturile rigide. Aşa va arăta, după ce va îmbătrâni, gândi ea.

— Probabil vom avea ocazie să ne vedem destul de des, zise Susan.

— De ce nu? răspunse el. Se îndreptă spre uşă şi se plecă, să-şi ia mănuşile şi pălăria. Pe urmă scăpă bastonul din mână şi se plecă să-l ridice. Îţi voi scrie, declară el. Amănuntele înţelegerii noastre, cred că le vom putea lichida foarte uşor. Mi se pare straniu! şi oprindu-se în mijlocul hallului, se uită împrejurul său. Astăzi după amiază, când am intrat în casa aceasta, am avut din primul moment presimţirea că aşa se va sfârşi.

Ar fi fost imposibil să constaţi, dacă în clipa aceasta este mâhnit sau nu.

— Dacă aş şti că situaţia aceasta te întristează, zise ea şi-i puse mâna pe braţ, m-aş simţi cutremurată până în adâncul fiinţei.

— Pe tine te întristează? întrebă el.

— Blake, cred că mă va întrista… şi că aş putea suferi din pricina asta.

— O, draga mea, te vei întrista din pricină că nimic nu durează; atâta tot. Este tristeţea finală pentru care ne cheltuim toată viaţa, ca să scăpăm de ea. Adio, Susan, şi-ţi mulţumesc.

Plecă atât de repede încât i se păru că a dispărut ca un fum. Îl văzu că se urcă în maşina care dispăru în fundul înserării al cărei întuneric începuse să se îngrămădească pe sub crengile copacilor.

Se întoarse în casă, năucită. Razele soarelui se stinseseră pe covor, dar jăraticul din vatră ardea, topindu-se sub spuză şi camera era plină de căldură şi mai luminoasă decât până acuma. Se aşeză pe scaun şi gândurile îi alergau vârtejuri. Prezenţa lui contribuise ca

timpul să treacă cu uşurinţă, deşi era îmbibat de apropierea sfârşitului definitiv. Acum trecuse totul. Suferea oare?

Nu ştia nici ea ce să creadă. I se părea că datorită unei anestezii puternice, Blake se apropiase de ea şi-i dăduse o lovitură dureroasă pe care ea o primise.

„— Te vei întrista, din pricina că nimic nu durează; atâta tot”, îi spusese el.

Dar în adâncul fiinţei ei, totul dura. Poseda şi astăzi, tot ce posedase în viaţa de până acuma. Totul… căminul pe care şi-l clădise împreună cu Mark, moartea lui Mark, dragostea impetuoasă şi pătimaşă a lui Blake, datorită căreia se trezise într-însa conştiinţa de femeie, copiii – toate acestea vor dura întotdeauna, căci erau tezaurul ei de experienţe pe care-şi întemeia viaţa, viaţa ei care întrecea cu mult capacitatea trupului trecător.

Da, va suferi uneori, probabil în timpul nopţilor de zbucium, dar dimineaţa se va ridica din pat şi va pleca la lucru şi nu va mai suferi. Va uita suferinţa.

PEARL BUCK – 1892 – 1973

foto